

Obnovené
Právo a Zřízení Zemské
dědičného království Českého.

Verneuerte
L a n d e s - O r d n u n g
des Erb-Königreichs Böhmen.

1627.

K vydání upravil
Dr. Hermenegild Jireček.

3380-I

V Praze.
Nákladem F. Tempského.
1888.

795/14

Předmluva.

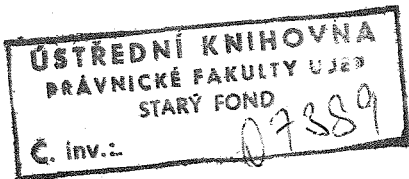
Původ a význam »Obnoveného Zřízení Zemského«, kteréž roku 1627 království Českému dáno bylo císařem a králem Ferdinandem II., tak jest vůbec znám, že nám, text jeho tuto znova vydávajícím, netřeba se o tom valně šířiti. Také nám šlo hlavně o to, aby zákonník tak vážný vřaděn byl mezi památníky práva českého, jichžto uveřejnění jsme ve sbírce »Codex juris bohemicí« již před léty byli započali.

V německém sepsání vyšlo Obnovené Zřízení roku 1627 tiskem celé, v českém toliko s částí, a sice až do článku F. I.; odtud až do konce byl text rukopisně doplňován. Nieméně textu českému přiznána jest rovná platnost jako německému; prohlašujet zákonodárce ve Předmluvě, předposlední alinea, toto »Zřízení již pro authenticó, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé«.

Předmluva vyhlášovací má v českém textu dvojaké znění: Jedno mírnější, druhé přísnější. Mírnější nalezli jsme v exempláři městské obce Vysokomytské, a ten jest vlastní rukou a královou, též i vysokých úředníkův podepsán, tedy neomylně authentický; ten jsme my tuto otiskli. V jiných výtiscích čte se znění přísnější, a to se do slova shoduje s Předmluvou vydání německého. Kromě toho nalézají se exempláře jedny s podpisy vtištěnými, jiné bez nich.

Úplný nadpis českého textu zní v tato slova:

Císaře Římského, Švábského a Českého a Krále c., Jeho Milosti Ferdinanda Druhého c., Obnovené Právo a Zřízení Zemské Dědičného Království Českého,

kdežto v čele textu samého před článkem A. I. nadpis ten poněkud obměněn zní:

»Obnovená Práva a Zřízení Zemská království Českého.«

Licní strana titulního listu opatřena jest znakem císařským (orlem), rubní znakem království Českého (lvem).

V těsném spojení s Obnoveným Zřízením Zemským jest list královský, o devatenácte dní později, totiž dne 29. května 1627 vydaný a potvrzení výsad království a stavům obsahující. Listem tím zadosti učiněno článku Zřízení samého A. XXII. Plným textem čte se ve vidimovaném opisu privilejí zemských, kniha z roku 1547, č. 1, fol. 56 a 57, chovaném v zemském archivu království Českého, též i ve Dskách zemských (kniha instrumentů č. 6. z roku 1627).

Jinak doplňuje se Obnovené Zřízení staršíma dvěma zákony, totiž »Narovnáním o hory a kovy« z roku 1575 a »Smlouvau Svatováclavskau« z roku 1517, k nimž se táhne Obnovené Zřízení v článku A. XXI. a A. XXXV. Oba tyto zákony pospolu vytištěny jsou roku 1627 ve Starém Městě Pražském v impressii Šumanské, ve kteréž nepochybně samo Zřízení bylo tištěno, jak tomu nasvědčuje shoda písma tu i tam potřebovaného.

Markrabství Moravskému nápodobně vydáno jest Obnovené Zřízení Zemské, ale o rok později, dne 10. května 1628, vévodství Opavskému pak dne 27. června 1673.

Ve Vidni dne 13. dubna 1888.

Vydavatel.

V o r w o r t.

Indem wir den Text der „Vernewerten Landes-Ordnung“, welche Kaiser Ferdinand II. als König von Böhmen im Jahre 1627 für dieses Königreich erlassen, in neuem Abdrucke herausgeben, verfolgen wir hauptsächlich den Zweck, dieses Gesetzbuch unter jene Denkmäler einzufügen, welche den Bestand des böhmischen Rechtes bilden und deren Gesamtausgabe wir in unserer Sammlung »Codex juris bohemicus« schon vorläufigst unternommen haben.

In der böhmischen Ausgabe vom Jahre 1627 liegt der Text nur zum Theile gedruckt vor, nämlich A. I. bis incl. F. I., der Rest ist in den vorhandenen Exemplaren handschriftlich ergänzt. Gleichwohl wurde diesem Texte die gleiche gesetzliche Geltung zuerkannt, welche der deutsche besitz; der Gesetzgeber bezeichnet ihn in der vorletzten Minnea des Kundmachungspatentes jener Exemplare, welche mit des Königs eigener Namensfertigung versehen sind, ausdrücklich „als den authentischen und richtigen“ (pro authentico, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé).

In den Ausgaben unterscheidet man Exemplare, in welchen die Namensfertigungen am Schlusse der Kundmachungs-Vorrede abgedruckt erscheinen, während in anderen diese Namen fehlen und wohl eigenhändig einzutragen waren, wie dieß bei der böhmischen Ausgabe wirklich der Fall ist.

Der Titel dieses Gesetzbuches lautet im Deutschen wörtlich:

Der Rom. Kai: auch zu Hungarn und Böhaimb z. Königl: Maj: Ferdinandi deß Andern z., Vernewerte Landes-Ordnung Deroselben Erb-Königreichs Böhaimb.

Die vordere Seite des Titelblattes zeigt den kaiserlichen Adler, die Rückseite den böhmischen Löwen.

Der deutsche Text wurde „getrukt zu Wien in Oesterreich bey Gregor Gelbhar auf der hohen Brucken, Röm. Kay. Maj. Hof-Buchdrucker.“

Im innigen sachlichen Zusammenhang mit der Landes-Ordnung steht die neunzehn Tage nach Publicirung dieser letzteren, nämlich am 29. Mai 1627 ergangene königliche Bestätigung der Landes- und ständischen Privilegien, welche allerdings als ein selbständiger Act dasteht, jedoch in Ausführung des Art. A. XXII. der Landes-Ordnung erflossen ist. (Zu lesen in der Publication: „Die ständischen Verhältnisse des Königreichs Böhmen.“ Leipzig 1848 unter Z. LXVIII., sowie in „Der böhmische Landtag im Jahre 1847.“ Hamburg 1848, S. 80 ff.)

Der deutsche Text der in der Landes-Ordnung Art. A. XXI. und A. XXXV. citirten älteren Gesetze: „Bergwerks-Vergleichung“ vom Jahre 1575 und „St. Wenzels-Vertrag“ vom Jahre 1517 sind der Verneueren Landes-Ordnung in der nachgefolgten, durch Beifügung der Declaratorien und Novellen im Jahre 1640 ergänzten Ausgabe angeschlossen.

Die verneuerte Landes-Ordnung für die Markgrafschaft Mähren datirt vom 10. Mai 1628, jene für das Fürstenthum Troppau vom 27. Juni 1673.

Wien, den 13. April 1888.

Der Herausgeber.

Obnovené Právo a Zřízení Zemské

dědičného království Českého

1627.

Vernewerte Landes-Ordnung

des

Erb-Königreichs Böhaimb

1627.

My Ferdinand Druhý, z Boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a Uherský, Český, Dalmátský, Charvátský atd. král atd., arcikníže Rakauský, margkrabě Moravské, Lucemburské a Slezské kníže, a Lužické margkrabě atd. Všem obyvatelům a poddaným Naším, ze všech stavův dědičného království Našeho Českého, jakéhožby ti koli důstojenství, řádu neb povolání byli, milost Naší císařskou a královskou, též všecko dobré vzkazujem. Věrní milí! Věděti Vám milostivě dáváme, že hned, jak jsme z milosti a pomoci svrchovaného Pána Boha zase dědičné království Naše České mečem dobytí a v moc a pod poslušností Naše uvésti ráčili, mezi všemi jinými věcmi o to nejvíceji jsme pečovali, jakby v dotčeném dědičném království Našem Českém čest a sláva Boží vzrůst svůj bráti, a ti, kteří jsau se proti nám, jakožto jich pořádné a od Boha představené vrchnosti pozdvíhli, i té minulé vysoce ohavné rebellie (skrže kterauz netoliko vlast jich, ale i všecka křesťanská království a země zbaurené a v nepokoj uvedené jsau) účastna učinili, vedlé zasloužení a povahy takového neslýchaného přečinění, i pro uvarování škodlivých příkladův, kteřížby budaucně netoliko nám, ale i jiným potentatům křesťanským z toho nasledovati mohli (majíce však na pozoru přitom milostivost Naší císařskou) ztréstáni byli; naproti pak tomu ti, jenž jsau nám věrnost a stálost svou v rebelii skutkem dokázali, a neohledávíce se na to, že království Naše dědičné *in forma universitatis* se pozdvíhlo, předce však oni raději všeho se opovážili, i vlast svou milau opustili, nežliby v čem nejmenším proti nám, jakožto králi a vrchnosti své přirozené, stavěti se měli, zase nad jiné všelijakou počestností, důstojenstvím i jměním od nás milostivě obdaření jsauce, toho jako věcnau a neskonalau památku jmiti mohli.

A poněvadž již to vše vykonáno jest, ne bez příčiny, z naší královské a otcovské péče, ráčíme i ty cesty v tom obírati, kterakby dotčené dědičné království Naše České, od nás s nemalým válečným nákladem dobyté, zase v dobrý řád, tak aby poddaní Naší, věrní milí, předně všickni zespolka v náležitém poslušnosti stojíce, k nám a dědicům Naším, budaucim králům Českým,

Wir Ferdinand der Ander, von Gottes Gnaden Erwölter Römischer Kayser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böhaimb, Dalmatien, Croatien, und Sclavonien, zc. König, Erzherzog zu Oesterreich, Marggraff zu Mähren, Herzog zu Luxemburg und in Schlesien, und Marggraff zu Lausitz, zc. Fügen hiemit männiglichem zu wissen: Nachdem Wir durch Hülff und Beystand der göttlichen Allmacht, Unser Erb-Königreich Böhaimb wiederum mit dem Schwert unter Unsere Gewalt und Gehorsamb gebracht; Als haben Wir Uns nichts höhers angelegen seyn lassen, als wie in obgedachtem Unserm Erb-Königreich die Ehre Gottes des Allmächtigen fortgepflanzt, die Justiz wider die, so sich wider Uns, als ihrer von Gott vorgefetzten ordentlichen Obrigkeit, aufgelähnet, und sich der vorgegangenen hochabscheulichen Rebellion (dardurch nicht allein der Wohlstand ihres eigenen Vaterlandes, sondern fast aller Christlichen Königreich und Länder turbirt und zerrüttet worden) theilhaftig gemacht, nach Verdienst und Beschaffenheit dergleichen unerhörten Beginns, andern zum Exempel und zu Verhüttung hoch-schädlicher Nachfolge, so nicht allein Uns, sondern allen andern Potentaten darauff entstehen könnte, gebührlichen, jedoch nicht ohne Einwendung Unserer angebohrnen Milde und Moderation desjenigen, so die Schärffe des Rechts mit sich bracht, administrirt; hingegen diejenigen Personen, so ihre Treu und Beständigkeit bey wehrender Rebellion gegen Uns erwisen, und ungeacht Unser Erb-Königreich in forma universitatis rebelliret, nichts destoweniger dieselben Personen, eine jede vor sich selbst, alles andern hindangesezt, lieber ihr Vaterland verlassen, als Uns zuwider seyn wollen, an Ehren, Würden und Gütern in Gnaden belohnet würden.

Demnach nunmehr solches alles bißhero erfolget, So seind Wir nicht unbillich auß Königlicher Väterlicher Fürsorge darauff bedacht, wie obgedachtes durch Unsere kostbahre Kriegs-Rüstungen erobertes Königreich, wiederum in eine solche Verfassung gebracht werde, daß der Respect und Gehorsamb der Unterthanen gegen Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen, als ihren einzigen Rechten

jakožto jich jediné, pořádné, přirozené a dědičné vrchnosti, každého času své zřízení měli, i sami mezi sebou, pod milostivou ochranou naší královskau, jednostejného práva a jednostejného náboženství užívající, v lásce, svornosti a pokoji zůstávali, uvedeno, a všecko, cožbykoli tomu na odpor býti chtělo, dokonce zastaveno a přetřeno bylo.

A ačkoli jsme pro pochazející z již jmenovaného pozdvižení a ještě trvajících těžkých válek a nemalé v zemích našich dědičných nepřiležitostí, k spokojení těch všech věcí ještě dokonaleho prostředku vynajít a k místu a konci přivésti moci neráčili: o to však jsme se všelijak starali, aby, co jen nejmožněji, předešle vznikli neřádkové a nedostatkové skrz prospěšná a užitečná nařízení a ustanovení Naše zastavení a napravení býti mohli. Z těch tedy příčin Naše toto následující Obnovené Zřízení Zemské jsme vůbec vydati, a v něm vedlé toho gruntu a základu, kteréhož všickni křesťanští potentátové, když jaký dobrý řád a dobru správu naříditi chtějí, slušně požívají, jura privatorum, jak nejvíce býti mohlo, při starém způsobu zanechati; a však některé vedlé nynější povahy království tohoto, v kterémž rozliční národové, rozdílných jazykův užívající, obývají, jsme zříditi a ustanoviti i také poněkud vedlé práv našich císařských a jiných v svatě římské říši, též v království a jiných zemích Našich obyčejných, napraveni, nejvíceji pak v tom ve všem předně cti a slávy Boží, přirozeného práva a obecného dobrého šetřiti, i sobě moci netoliko tohoto Zřízení Našeho Zemského k rozšíření, změnění, opravení i činění toho, což s sebou *jus legis ferendae* přináší, zanechati; ano i v tom se stavím, poslušným poddaným Našim, věrným milým, milostivě zakázati ráčili, že ty některé případy, kteréž do tohoto Zřízení Našeho Zemského pojaté nejsou, o nichž předešle žádného psaného práva nebylo, než toliko vedlé starých nálezův v podobných přech od saudeův rozeznávané a skoncované bývali; když ti nálezkové, (jakž již o tom od Nás poručeno jest) shledání a Nám přednesení budau, že je tolikéž skrz obzvláštní Zřízení Naše za právo vysaditi chtíti ráčíme.

A kdežby také v tomto Zřízení Našem Zemském na některém místě něco *in genere*, a na jiném zase *in specie* položeno bylo, nemá se proto žádných zbytečných hádek o slova dopauštetí, nýbrž tomu se tak rozuměti, že jedno místo druhé vykládá.

A aby dotčená Zřízení Zemská, jakby jen, a v čemby nejvíceji býti mohlo, s Pravy Městskými srovnána byla, tudíž i co pro krátkost času a jiná mnohá zaneprázdnění, při tomto Obnoveném Zřízení Zemském opuštěno jest, jiným potom časem doplněno a doloženo bylo, to v milostivé paměti Naší jmíti a naříditi aumyslu jsme.

Natürlichen Erb-Herrn, erhalten, die Untertanen mit einander unterm Schutz eines gleich-durchgehenden Rechts und einträchtiger Religion, in Fried, Ruhe und Einigkeit gehandhabt, und alles, was dem zuwider, abgeschafft werde.

Ob Wir nun wohl wegen der, auß gedachter Rebellion herührenden und noch und noch wehrenden schweren Kriegen und andern Unserm Erb-Königreich und Ländern daher entsprossenen Ungelegenheiten, die zum friedlichen Wohlstand gehörige Mittel nicht so bald vollkömlich vollziehen und zu Werck richten können: So haben Wir doch mit angelegener Sorgfältigkeit dahin getrachtet, wie zum wenigsten, was immer möglich, vor die Hand genommen, und die auß denen vorhergehengen Unordnungen sich ereigende Gebrechen durch heilsambe Gesäz corrigirt und abgewendet werden möchten. Der Ursachen halber Wir dann Unsere Bernewerte Königliche Landes-Ordnung publiciren wollen, darinnen Wir, neben denen fundamenten und Grundfesten, so alle Christliche Potentaten in Verfassung eines Regiments billich Ihnen angelegen seyn lassen, die Jura privatorum zwar so viel möglich bey dem alten Herkommen gelassen, jedoch theils nach jetzigem des Königreichs Zustand, als welches von unterschiedenen Völkern und Zungen bewohnet wird, gerichtet, auch etlicher massen nach Unserm Kayserlichen und andern im Heil. Römischen Reich und Unserm Königreichen und Ländern gewöhnlichen Satzungen corrigirt; In allem aber zusehndst, die Ehre Gottes, die Natürliche Billigkeit und das gemeine Weesen in acht genommen; Auch darbey Uns nicht allein die Königliche Macht, solche Unsere Landes-Ordnung zu mehren, zu ändern, zu bessern, und was sonst das Jus legis ferendae mit sich bringt, vorbehalten, sondern Uns auch gnädigst erboten, die jenigen Fälle, so in dieser Landes-Ordnung nicht begriffen und hiebevornicht durch geschribenes Recht, sondern vielmehr nach Befund der Rechts-Sitzer und etwan auff vorhergegangene præjudicia, erörtert worden, wann dieselbe, wie allbereit anbefohlen, zusammen getragen und Uns vorbracht werden, durch Constitutiones Regias zu decidiren.

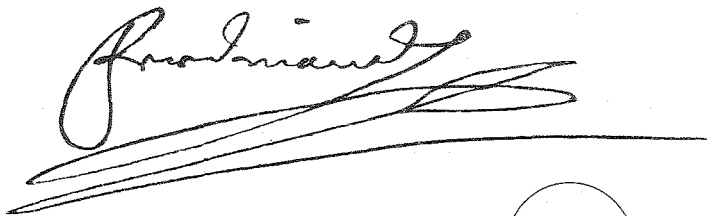
Da auch etwas in solcher Unserer Bernewerten Landes-Ordnung an einem Orth in genere gesetzt, und an einem andern Orth in specie erklärt würde: So soll der Verstand und die Auslegung derselben, nirgends anders als daher genommen, und kein Wort-Gezänk deswegen zugelassen werden.

Wir wollen auch gnädigst darauff bedacht seyn, damit das Land- und Stadt-Recht, so viel sich thuen läßt, in eine Conformität gebracht, auch dasjenige, was sonst wegen Kürze der Zeit und allerhand

A protož všem obyvatelům a poddaným Naším ze všech stavův častojmenovaného dědičného království Našeho Českého, duchovním i světským, milostivě poraučeti ráčíme, prikazujice, aby všickni vůbec, i jedenkaždý obzvláště, tímto Naším Obnoveným Zřízením Zemským se řídili a spravovali, tak a nejinak chovali, a podlé něho, hned jakž od Nás publikováno a vydáno bude, všecky soudné věci i jiné všelijaké případnosti při všech saudech zemských řízeny, sauzeny a rozsuzovány byly.

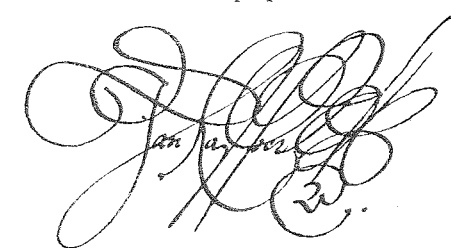
A pokudžby před publikováním tohoto Zřízením Zemského (kteréž jsme My již *pro authentico*, za pravé, Naše vlastní a spravedlivé uznati a usauditi, též podpisem ruky Naši vlastní stvrđiti, vytisknauti milostivě poručiti ráčili) která věc se zběhla, při saudu však ještě nezašla: tehdy proces právní vedlé dotčeného Obnoveného Zřízením Zemského veden, ortel pak neb veypověď (vyminujice za tím *Jus publicum*) vedlé předešlých práv vynesena býti má. Címž se jedenkaždý spraviti věděti bude.

Dán v městě Našem Vídni 15. dne měsíce máje, léta Páně 1627 a království Našich Římského osmého, Uherského devátého a Českého desátého.

Sdeno Ad. Prin. de Lobkovicz
S. R. Bohemia Cancellarius

Ad Mandatum
Sacrae Caesarae
Majestatis
proprium.

Verhindernuß bey dieser Unserer Landes-Ordnung abgehen möchte, von Uns anderwärts supplirt und ersetzt werde.

Befehlen hierauff und wollen gnädigist, daß von allen und jeden, solche Unsere Gesäze in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, steiff und fest gehalten, und im Sprechen und Urtheilen, dieselbe in denen jenigen Fällen, so sich nach jeziger Publicirung dieser Unserer Landes-Ordnung zutragen, allerdings in acht genommen; auch was etwan vor diesem sich zwar zugetragen, aber noch zur Zeit zu Recht nicht anhängig gemacht worden, so viel den Process anlangt, nach gedachter Unserer Landes-Ordnung, betreffend aber die Decision und Erörterung (auffer was das Jus publicum betrifft) nach vorigen Gesäzen, wie dieselbe in einem jeden Fall vor angeregter Publicirung gebräuchlich gewesen, gerichtet und geurtheilt werden sollen. Darnach sich meniglich zu richten. Geben in Unser Stadt Wien, den Zehenden Maji, Anno Ain Tausend, Sechs-Hundert, Sieben und Zwainzig, Unserer Reiche, deß Römischen im Achten, deß Hungarischen im Neüntzen und deß Böhaimbischen im Zehenden.

Ferdinand m. p.

Sdeno Ad. Prin. de Lobkovicz m. p.
S. R. Bohemiae Cancellarius.

Ad Mandatum Sacrae Caes:
Majestatis proprium.

Otto von Kostly m. p.

Hans Rasper.

Obnovená Práva a Zřízení Zemská království Českého.

O dědičné *successi* v království Českém.

A. I.

Jakož jest slavné paměti Karel Čtvrtý, římský císař a český král, předek Náš, obyvatelům království českého a zemí k němu vtělených, z otcovské péče, pro ujiti a uvarování všech a všelijakých budaucích nedorozumění, sporův a roztržitostí a z toho jak duši tak tělu pocházejících nebezpečností (což již jmenovaný císař dostatečně a prozřetelně předznamenal, žeby takové roztržitosti a nevole začátek svůj braly a pocházely z toho, kdyžby to od tak dávných časův z královského kmene a krve pocházející dědičné právo skrze nebezpečné a podvodné vyklady, jakž se to v nedávno pominulé rebellii stalo, v pochybnost uvozováno býti chtělo) zlatau bullí, jižto jest datum v Praze 7. dne měsíce dubna, leta 1348. dáti ráčil. Na kterau jsau se dotčení obyvatelé v vzniklých mezi zeměmi sporích, každého času vždycky jako na grunt a základ práva svého potahovali, ji za to uznávali, a za zvláštní *privilegium* téhož království českého, ano za hlavní v zřízení zemském obsažené pravidlo, vedle majestátu od slavné paměti pána praděda Našeho, krále Vladislava, na hradě Pražském v pátek po památce svatých tří králův léta 1510. daného, jako i od jeho lásky císaře a krále Ferdinanda, toho jména prvního, pána děda Našeho nejmilejšího, v létu 1545. v středu po s. Jiljí na témž hradě Pražském dotčným stavům uděleného, vysoce a dráze vážili, měli a drželi. Nic méně to vůbec vědomé a patrné jest, k jaké žalosti a bídě království toto české a země k němu vtělené skrze tu nedávno povstalau rebellii přivedeno, když jsau dědičné právo královského kmene a krve bezprávně vykládati, ano i k neřádnému volení přistoupiti se opovážili; an to z nadepsané zlaté bulle a jiných hlavních práv a řízení, v jejich pravém a nesfalšovaném smyslu dosti světlé jest, že týmž stavům a obyvatelům království tohoto volení krále dříve nepřináleží, lečby žádného víceji

Vernewerte Landes-Ordnung des Königreichs Böhaimb.

Von der Erb-Succession im Königreich Böhaimb.

A. I.

Dennach Unser Hochgeehrter Vorfahrer am Königreich Böhaimb sowol als am H. Römischen Reich, Weiland Kaiser Carl der Vierte, denen Inwohnern des Königreichs Böhaimb und dessen incorporirten Ländern, auß Väterlicher Fürsorg, zu Abwendung aller zweiffelhaften Irrungen und künftigen Widerwärtigkeiten, und dahero besorglichen Leibes und der Seelen, auch aller zeitlichen Wohlfahrt Verlust und Gefahr (so alles Höchstgedachter Kayser gnugfamblich vorgesehen, daß erfolgen würde, wann die hergebrachte Erb-Gerechtigkeit des Königlichen Stammens und Geblüts durch gefährliche Calumnien und Betrug, wie in der jüngst vorübergangenen Rebellion gesehen, in Zweifel gezogen werden wolte) eine Guldene Bullam sub dato Prag den 7. Aprilis Anno 1348. gegeben, welche von gedachten Inwohnern in denen zwischen den Ländern vorgefallenen Strittigkeiten jederzeit als ein Fundamental-Gesetz angezogen und erkent, auch darfür sowol als für des Königreichs Privilegium und ein Hauptstück, so in der Landes-Ordnung begriffen, neben Unsers Hochgeehrten Uranherrns, Weiland Königs Wladislai, unterm dato auff dem Schloß zu Prag, Freytags nach der H. drey König-Tag Anno 1510; Desgleichen Unsers geliebtesten Anherrns, Weiland Kayfers und Königs Ferdinandi des Ersten, auch auff dem Prager-Schloß, Mittwochs nach St. Agidij im Jahr 1545. denen Ständen ertheiltem Majestät-Brieff, hochbetüerlich gehalten worden. Und aber kundbar und an Tag, in was für Jammer und Glend dieses Königreich und denselben incorporirte Länder, durch die jüngst erstandene Rebellion gebracht, indem man die Erb-Gerechtigkeit des Königlichen Stammens und Geblüts unrechtmässiger Weise anzufechten und sich einer nichtigen Wahl zu unterfangen gelüsten lassen; Da doch auß obangeregter Guldener Bull und anderen Fundamental-Gesetzen in ihrem wahren und unverfälschten Verstand ganz klärllich erscheinet, daß denen Ständen und Inwohnern des Königreichs, die Wahl eines Königs ehe und zuvor nicht gebühret,

dědice z královského kmene, rodu, semene a krve, mužského neb ženského pohlaví, před rukama, ani v očekávání nebylo, anebo poslední dědic anebo dědička téhož království od svého práva dobrovolně upustili, a jeho se odřekli; jako i také často-jmenované království v tom způsobu se vynacházelo, žeby týž dědic neb dědička z příčiny nedostatku na rozumu (kterýžto sice v jiných kurfürštvích podlé téhož císaře Karla Čtvrtého v svatě říši vydané zlaté bulle, *successi* se zbavuje) k kralování a správě spůsobný nebyl a nebyla, a k tomu od něho, nebo od ní žádný dědic v živobytí nepozůstával, anebo takového dědice nebo dědičky naděje a čáky žádné nebylo. I aby na věčné časy všecky příčiny k takovému podobnému vysoce ohavnému pozdvížení a roztržitosti, jakž svrchu dotčeno, odňaty byly: pročež ustanovujem, nařizujem a chceme, pokudžby kdo aneb jich víceji, z poddaných Našich, jakéhoby ti koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byli, nyní i budoucně se pokusiti směl nebo směli, ty od dotčených rebellův, k dolíčení jich mimo řád a právo předsevzatému a nenáležitému volení, jakýmkolivěk způsobem vedené důvody a zlé výklady, které jsau oni proti nadepsanému Našemu dědičnému právu nepravě vymyslili, a jiné scestné výklady tomu nežli náleželo dávali a přivodili, řeči neb skutkem, v čem nejmenším zase vyzdvihovati, aneb jiným také způsobem proti témuž Našemu dědičnému právu se stavěti chtěl neb chtěli: že ti všickni hned skutečně skrze to v pokutu auružky nejvyšší velebnosti královské a zjevné rebellie upadnauti, čest, hrdlo i statek ztratiti mají.

O slibu a přísaze dědičné poddanosti.

A. II.

Kdy a kolikrátby koli někdo, aneb jich víceji, za obyvaitele do tohoto dědičného království Našeho Českého přijíman byl, anebo jináčeji k tomuby přišlo, žeby J. M. Královské slib a přísaha poddanosti vykonána býti měla: tehdy táž přísaha, s vyzdvížením dvou prstův, od jednoho každého osobně vykonána býti má, takto;

»Já N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým, a Vám (titul) N. N. atd. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti, dědicům a budoucím králům Českým, stále věrný a poslušný býti, a nikdy vědomě a v radě té a spolu s jinými v takovém shromáždění, kdežby se co proti Vaší Královské Milosti osobě, vzácnosti, důstojenství, řádu a právu před se bráti chtělo, nebývati, méněji pak k tomu povolovati, aneb

als wann kein Erb auß dem Königlichem Geschlecht, Geburt, Samen und Geblüt, Manns- oder Weibs-Person vorhanden noch zu gewarten, oder aber mehr-gedachtes Königreich etwan durch des letzten Erben oder Erbin freyhwillige Renunciation und Verzicht oder auch dahero vacirend und ledig befunden würde, daß derselbe oder dieselbe auß dergleichen Mangel und Abgang der Vernunft (dardurch sonst in anderen Chur-Fürstenthümben einer von der Succession, vermög der, eben auch von Weiland Kaiser Carlu dem Vierten im Heil: Römischen Reich auffgerichten Guldenen Bull, außgeschlossen würd) zur Könighen Regierung nicht tauglich, und darzu von Ihm oder Ihr kein anderer Erb oder Erbin zum Königreich, im Leben oder zu hoffen wäre.

Hierumben und damit zu ewigen Zeiten alle occasiones zu dergleichen hoch-abscheülichen Entpörungen, als obberürt, abgeschnitten werden mögen: So setzen, ordnen und wollen Wir, wo einer oder mehr Unserer Unterthanen, was Würden, Standes oder Wesens der oder die wären, sich unterstehen würden, anjeho oder ins künfftig, die von denen Rebellen zu unrechtmässiger Bescheinigung ihrer nichtigen Wahl, in einigerley Weise oder Weg geführte prætext oder andere Mißdeutungen und Disputat, wie dieselbe auch immer obvermeldter Erb-Gerechtigkeit zuentgegen, von ihnen erdacht und auff die Bahn gebracht werden mögen, mit Worten oder Wercken wiederumb zu erwecken, oder in andere Wege solche Unsere Erb-Gerechtigkeit anzufechten, daß alle dieselben ipso facto und mit der That in das Laster und Straff der Beleidigten höchsten Majestät und offentlichen Rebellion gefallen und Leib, Ehr und Gut verlohren haben sollen.

Von der Erb-Huldigung.

A. II.

Wann und so oft einer oder mehr Inwohner in diesem Unserm Erb-Königreich an- und auffgenommen werden, oder es sonst zum Fall kombt, daß dem König die Erb-Huldigung zu leisten: Sol solche Erb-Huldigung mit auffgehobenen Fingern Leiblich geschworen und erstattet werden, als nämlich:

„Ich N. schwöre GOTT dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter Gottes, allen Heiligen, und Euch, dem (titulus) N. N. als König zu Böhaimb, und meinem rechten Erb-Herrn, Euer Majestät, Dero Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, getrew, gehorsamb und gewertig, auch nimmermehr wissentlich in dem Rath oder Zusammenkunfften zu seyn, da wider Ewer Majestät Person, Ehr, Würde, Recht oder Stand etwas vorgekommen würde, noch darein bewilligen oder gehölen, in keinerley Weg, sondern Ewer Majestät, Deroselben Erben, Nachkommender Kö-

přistupovati, nižádným způsobem; nýbrž V. K. M. i též dědicův V. K. M. budaucích králů Českých vzácnosti, dobrého a užitečného vyhledávati a fedrovati. A kdybych tomu srozuměl, žeby něteo proti V. K. M. před se bráno a jednáno bylo, tomu věrně odpírati chei a mám, a V. K. M. bez meškání veustrahu dáti, a to všecko, což poslušnému a věrnému poddanému vrchnosti své dědičné činiti náleží, věrně a upřímně, bez všelijakého ostýchání konati. Toho mi Pán Bůh dopomáhej, blahoslavená Panna Maria matka Boží, a všickni svatí.«

Tato přísaha i na stavy, podlé povahy jich, formirovaná a vstažená býti má; jakož pak také vedlé této formy, co se jmenování blahoslavené Panny Marie matky Boží a všech svatých dotýče, všechny jiné přísahy, buď že se takové v tomto Obnoveném Zřízení Zemském nacházeji nebo nenacházeji, v dědičném království Našem Českém vykonané býti mají.

Přísaha Jeho Milosti krále.

A. III.

Kolikrátkoli budaucně se přitrefi, žeby který z dědicův Našich na království toto České pomazán a korunován býti měl, tedy pokaždé arcibiskup Pražský, aneb pokudžby tehdaž žádného arcibiskupa nebylo, biskup Olomucký, před pomazáním Jeho Milosti tuto následující přísahu vydati, a tu Jeho Milost Královská slovo od slova na svatém evangelium skutečně vykonati, a po něm takto říkati jmiti ráčíme:

»My N. přísaháme Pánu Bohu všemoháucimu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, a všem svatým, na tomto svatém evangelium, že chceme nad katolickým náboženstvím pevně ruku držeti, jednomu každému spravedlnosti udělovati, a stavy při jich od (titul) N. N. potvrzených a dobře nabytých privilegiích zachovati, od království tohoto Českého nic neodcizovati, ale raději podlé možnosti Naší rozšiřovati a je rozmnožovati, i všecko to, což k dobrému a poctivému téhož království jest, činiti. Tak nám Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží, i všickni svatí.«

O sněmích, a jak ti držáni býti mají.

A. IV.

A jakož nám samému, a po nás budaucím kralujícím králům Českým, rozpisování a pokládání sněmů obecních, jako i sjezdův krajských přísluší a náleží: pročež v tomto dědičném

nige zu Böheimb, Ehr, Nutz und Frommen betrachten und befördern; Und ob ich verstünde, daß etwas vorgenommen oder gehandelt würde wider Ewer Majestät, dem soll und will ich getreulich fürsejn, und Ewer Majestät ohne Verzug warnen, und sonst alles das thun, was einem gehorsamen, getreuen Unterthan gegen seinem Erb-Herrn gebüret, Getreulich und ohngefährde. So wahr mir Gott helffe, die gebenedeyete Mutter Gottes und alle Heiligen.“

Dieses Jurament wird nach Gelegenheit auff die Stände zu formiren seyn; Sollen auch nach demselben, so viel die Benennung der gebenedeyeten Mutter Gottes und aller Heiligen anlanget, alle andere Juramenta, sie seynd in dieser Unser Vernewerten Landes-Ordnung gestellet oder nicht, in Unserm Erb-Königreich Böheimb gerichtet und geleistet werden.

Von dem Jurament und Eid des Königs.

A. III.

So oft sich künfftig zuträgt, daß auß Unserm Erben, ein König zu diesem Königreich consecrirt und gekrönt würd, soll jedesmahls der Erz-Bischoff zu Prag, oder wosern dazumahlen dieser Erz-Bischoffliche Stuel vacirte, der Bischoff zu Olmütz, vor der Consecration Ihne nachfolgenden Eid fürhalten, und Er demselbigen von Wort zu Wort auff das H. Evangelium würcklich leisten und nachsprechen, nämlich:

„Wir N. schwören GOTI dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter Gottes, und allen Heiligen, auff dieses H. Evangelium, daß Wir über der Catholischen Religion vestiglich halten, menniglich die Justiz administriren, und die Stände bey denen von (titulus) N. N. confirmirten und wohlhergebrachten Privilegien handhaben, auch von dem Königreich nichts veralieniren, sondern vielmehr nach Unserm Vermögen dasselbe vermehren und erweitern, und alles das was zu dessen Nutz und Ehren gereicht, thun wollen, als Uns Gott helffe, die gebenedeyete Mutter Gottes, und alle Heiligen.“

Von Land-Tägen, und wie dieselbige gehalten werden sollen.

A. IV.

Nachdem allein Uns und denen Nachkommenden Regierenden Königen und Erben zum Königreich, die Aufschreib- und Anstellung der gemeinen Land-Täg, wie auch der Zusammenkunfft in denen

království Našem Českém nemá žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl neb byli, se o to pokaušetí, žádného sněmu aneb sjezdu, v jednom aneb víceji krajích, bez Našeho, aneb budaucích Našich a dědicův téhož království předcházejícího milostivého povolení, rozpisovati, a pod nížadným vymyšleným způsobem, jakby se to koliv státi mohlo, pokládati a držeti. Jestližebý se pak to na koho provedlo a prokázalo: tehdy ten a takový v pokutu aurazu nejvyššího důstojenství upadnauti, a tudy čest, hrdlo i statek ztratiti má.

A. V.

Co se pak všelijakých berní a zbírek dotýče, na tom sme se jak sami od sebe, tak i na místě budaucích Našich, králů a dědicův téhož království, milostivě ustanoviti ráčili, že těch toliko při samých sněmích, a to jináče nic, nežli proti obyčejným reversům, od stavův žádati a vyhledávati chtíti ráčíme; o tom žádné pochybnosti nemajice, nežli že věrní stavové Naši, jak Naše, tak i milé vlasti své nastalé potřeby každého času věrně a upřímně k mysli a srdci připustí. Toho však nijakž přehlídati, a k tomu nyní neb napotom přijíti dáti chtíti neráčíme, aby takové berně a daně od Nás žádané, Nám skrz některé neslušné veyminky, kteréžby se proti Naši královské mocnosti, vyvýšenosti a důstojenství vztahovati mohly, jako skrz vyhledávání nových privilegií a svobod, aneb k těm podobných věcí, jenžby v *propositi* Naši obsažené nebyli, jakž se to až posavád dalo, od stavův obmezované a zastavované býti měly.

A. VI.

A poněvadž na takových obecních sněmích Nám samým toliko, budaucím Naším a dědicům království, anebo v nepřítomnosti Nás, kommissarům Naším královským (které My k tomu každého času naříditi chtíti ráčíme) v nastalých země potřebách *propositi* sněmovní činiti moc a právo přináleží: pročež nemá žádný, jakéhoby ten koli řádu, stavu neb povolání byl, se o to pokaušetí, sám od sebe, bez Našeho, nebo budaucích králův a dědicův království obzvláštního milostivého povolení, něteo, načby se to koli vstahovalo, stavům přednáseti a k uvažování bud austně neb v spisu podávati. Jestližebý se pak kdo o to pokusil, to netoliko na žádném pozoru jmíno býti nemá, nýbrž přestupník takový, kterýž tak Nám v auřad Naš královský sáhnauti by se opovážil, dlé povahy téhož přečinění, se vši nemilostí Naši přísně trestán býti má. Mělliby však kdo při obecních sněmích něteo oznámiti, cožby Nám, neb Naším budaucím a dě-

Kraisen zustehet und gebüret: So soll in diejem Unserm Erb-Königreich Böhaimb niemand, was Würden, Stands oder Wesens der oder die auch seyn mögen, sich unterstehen, einigen Land-Täg oder gemeine Zusammenkunft in einem oder mehr Kraisen, ohne Unsere oder Unserer Nachkommen und Erben zum Königreich vorgehende gnädigste Bewilligung, aufzuschreiben, oder in einigerley Weise oder Weg, wie solches auch geschehen könnte, anzustellen und zu halten. Würde aber solches auff jemanden erwiesen oder beygebracht: So hätte derselbe dardurch das Laster der Beleidigten höchsten Majestät begangen, und sein Leib, Leben, Ehr, Hab und Gut mit der That verwürckt.

A. V.

Betreffend aber die Contributiones, haben Wir für Uns und die Nachkommende Könige und Erben zum Königreich, Uns dahin auß Gnaden resolvirt, daß Wir dieselbigen auff denen Land-Tägen, und anders nicht, dann gegen gewöhnlichen Reversen, von denen Ständen begehren lassen wollen; Als Uns dann nicht zweiffelt, Unsere getrewe Stände, Unsere und des Vatterlands jedesmahls vorfallende Nothwendigkeiten Ihnen treüherzig zu Gemüt ziehen werden. Wir auch nicht nachsehen können noch wollen, daß die von Uns beehrte Contributiones, Uns durch unbillliche conditiones, so etwan gegen Unserm Königlichen Stand, Hocheit und Würden lauffen möchten, als durch Suchung newer Privilegien und Freyheiten, oder dergleichen Unserer Proposition nicht anhängige Einwenden, wie etwan bißhero beschehen, conditionirt oder auffgehalten werden.

A. VI.

Und bieweil auch auff solchen gemeinen Land-Tägen niemand als Wir und Unsere Nachkommen und Erben zum Königreich, oder in Unserm Abwesen, Unsere Königliche Commissarij, die Wir hierzu jedesmahls verordnen werden, Macht und Gewalt hat, die Proposition in des Lands vorfallenden Nothdurfften und Obliegen zu thun: So soll sich keiner, was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, unterstehen, vor sich selbst, ohne Unsern oder der Nachkommenden Könige und Erben zum Königreich sonderbahren gnädigsten Befehl, etwas, es treffe an was es wolle, denen Ständen zu proponiren und zur Berathschlagung Münd- oder schriftlich fürzubringen.

Und da gleich jemand sich dessen unterfangen würde, Soll jedoch nicht allein solches keines Wegs attendirt, sondern auch derselbe Verbrecher, der sich also Uns in Unser Königliches Ambt einzugreifen gelüsten lassen, gestalten Sachen nach, mit allen Ungnaden und Ernst gestrafft werden. Hätte aber jemand bey gemeinen Land-Tägen etwas

dicům království, aneb také zemi a obyvatelům k dobrému sloužení mohlo: tehdy může to spolu s dobrým zdáním svým Nám, jakožto králi, austně neb v spisu poddaně oznámiti, tak abychom dáleji, cobychom v té věci zapotřebi býti uznali, jak milostivě naříditi věděti ráčili.

A. VII.

Dáleji ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, když při obecních sněmích na jeden neb druhý v *propositi* sněmovní obsažený artikul stavové tázání, a od nich v sněmu přítomných přimlavy podávané budau, aby jedenkaždý sám od sebe v svém pořádku přimlavy svou činil, a druhému v to vkračovati, jako i skrze jiného přimlavy své přednáseti moci neměl, lečby tak nevymluvný byl, žeby to sám učiniti nemohl. V kteréžto příčině nejbliž sebe přisedícího se dožádati, a skrze něho zdání své oznámiti dáti moci bude.

Naproti tomu však nížádným způsobem dopuštěno anebo k tomu povoleno býti nemá, aby při obecních sněmích někteří, buďto tajně nebo zjevně, spolu v hromadu se shlaučice, skrze jednoho nebo druhého z prostředku jich, něteo buď austně aneb v spisu přednáseti dáti mohli, byť se pak to i přimlavy a zdání jich na stalau *propositi* sněmovní, aneb čeho koli jiného dotýkati chtělo.

A jestližebý se někdo, aneb jich víceji, čeho proti tomuto nařízení Našemu královskému a záповědi všetečně dopustil, takové jeho austní aneb v spisu podané přednešení na žádném pozoru jmíno, aniž přijímáno býti nemá; nýbrž ti, jenžby se tak spolu shlaučili, a obzvláště ten, kterýžby na místě jiných takové přednešení učinil, buď ten spis podaný spisoval, aneb jakby sepsán býti měl, jinému v tom nápomocen byl a radil, vedlé jiných toho původův, od Nás, aneb budaucích králův a dědicův království, vši nemilostí Naši přísně, ano i vedlé povahy takového přečinění jako rebellové a nejvyšší Naši mocnost a důstojenství urážející, na cti, hrdle a statku strestání býti mají. V čemž také žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, řádu, stavu a povolání byl, ušetřiti býti nemá.

A. VIII.

Toho však sobě, též dědicům Naším, budaucím králům Českým, obzvláště v moci pozůstavujeme, abychom v tomto dědicím království Našem rád a právo nařizovati, i všecko to, což s sebou *jus legis ferendæ*, neboližto mocnost vysazení práv přináší, činiti moci ráčili.

anzumelden, das Uns oder Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich, oder aber dem Land und dessen Inwohnern zu gutem gereichen möchte; So kan er solches, und darneben sein Gutachten, Uns als dem Regierenden König, Mündlich oder in Schrifften unterthänigjt zu erkennen geben, damit Wir hierauff die Notdurfft gnädigst anzuordnen wissen mögen.

A. VII.

Ferner so segen, ordnen und wollen Wir, wann auff gemeinen Land-Tägen, auff einen oder den andern Puncten der Proposition, Anfrag gehalten, und der Anwesenden auß denen Ständen Vota colligirt werden, Daß ein jeder hierauff in seiner Ordnung sein Votum ablegen, und keinem andern eingreifen, noch auch durch einen andern sein Votum zu proponiren Macht haben soll, er wäre dann so übel beredet, daß er dasselbige selbst nicht thun könnte, auff welchen Fall er den nächsten, so neben ihm sitzet, erbitten und durch ihn sein Votum anzeigen lassen mag.

Dagegen aber soll keines Wegs zugelassen noch erlaubt seyn, daß sich auff gemeinen Land-Tägen etliche heimlich oder öffentlich zusammen rottiren, und durch einen auß ihrem Mittel oder andern etwas münd- oder schriftlich vorbringen lassen mögen, Unangesehen solches treffe gleich ihr Votum und Meinung auff die beschehene Proposition oder sonst an was es wolle.

Würden aber einer oder mehr sich solcher Unserer Königlichen Constitution und Verbot zuwider, dessen vermessentlich unterstehen; Soll jedoch dasselbige münd- oder schriftliche Fürbringen ebenmäßig nicht attendirt noch angenommen, wie auch darzu die jenigen, so sich also zusammen rottirt, fürnehmlich aber der, welcher von der andern wegen, den Vortrag gethan, oder die übergebene Schrift gestellt, oder solche dem Concipisten angegeben, neben andern Rädelsführern von Uns oder denen nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, mit allen Ungnaden ernstlich, ja nach Beschaffenheit des Verbrechens, auch als Rebellen und Beleidigere der Höchsten Majestät, an Leib, Ehr und Gut gestrafft, und hierinnen niemand, was Würden, Standes oder Wesens der auch seyn mag, verschonet werden.

A. VIII.

Wir behalten auch Uns und Unsern Erben, nachkommenden Königen, ausdrücklichen bevor, in diesem Unserm Erb-Königreich Gesäß und Recht zu machen, und alles dasjenige, was das Jus legis ferendæ, so Uns als dem König allein zustehet, mit sich bringt.

O osazování královských úřadův zemských a saudu zemském.

A. IX.

Co se Našeho královského saudu zemského a královských úřadův zemských dotýče: ačkoliv to každého času při Naši a budaucích králův Českých milostivé vůli a libosti pozůstává, od kohobyehom My aneb oni z strany dosazení jednoho aneb víceji úřadův, zprávu a radu vzíti, i komubyehom takový jeden neb druhý úřad milostivě podati a svěřiti chtítí ráčili. Niemeně však, aby od téhož saudu a jiných úřadův jednomu každému spravedlnost tím lépeji udělována, jako i Naše a země obecné dobré a prospěšné snázeji fedrováno býti mohlo: tedy My, a po Nás budauci Naši a dědicové království, po vzatě o tom dostatečné zprávě, na to vždycky mysliti chtítí ráčíme, aby od Nás dotčený saud Náš královský zemský i jiní úřadové rozumnými, hodnými a v království Českém usedlymi osobami opatření a osazení byli.

A. X.

Kdyby kdo v příčině *crimálních*, na čest a na hrdlo se vztahujících účinkův, hned s počátku žalobu svau na Náš královský saud zemský vznesl, a na tomby bylo, žeby obžalovaný etí anebo hrdla odsauzen býti měl: tehdy má Náš královský saud zemský tu veypověd v spis uvedenau, před vyhlášením jí, Nám anebo tehdáž kralujícímu králi, k další *resoluci* Naši poddaně odeslati, a prvě nežlibyehom My se v tom milostivě *resol* virovati ráčili, té takové veypovědi nevyhlašovati, nad to dopauštětí *executi* konati.

Jakby pak v jiných věcech, kdyžby na Našem saudu zemském veypověd se stala, a odtud *revisi* při Nás vyhledávána byla, *procedirováno* býti mělo: o tom nížeji pod titulem »O *revisi*« šíře doloženo bude.

O povinnosti obyvatelův království Českého v věcech války se dotýkajících.

A. XI.

Ačkoli jsme předešle vždycky, jakož ještě, víceji ten žádostivý pokoj sobě oblibovati, nežli bezpotřebné vojny začínati a jich žádostivi býti ráčili, jakož pak také stavy a obyvatelé království tohoto Našeho budaucími válkami, jakž Nám nejvš možně, rádi milostivě ušetřiti chceme. Ale však kdyžby se přitrefilo, žeby někdo aneb jich víceji ven z země, anebo v zemi, proti

Von Bestellung der Königlichen Landes-Membter und dem Land-Recht.

A. IX.

Betreffend Unser Königliches Land-Recht und die Königliche Land-Membter: Wiewol es bey Unserm und der nachkommenden Königen, gnädigstem Belieben und Gefallen, je und allweg stehet, bey wem Wir oder Sie, Uns wegen Ersetzung eines oder mehr Membter, Berichts und Raths erholen, und wem Wir hierauff ein oder das ander Ambt gnädigst auftragen und anvertrauen werden; Jedoch aber, damit durch solches Unser Land-Recht und andere Membter männiglich die heilsame Justiz desto besser ertheilt, wie auch sonst Unser und des Landes gemeiner Nutz, Aufnehmen und Wohlfahrt besser befördert werde; So wollen Wir, und nach Uns, Unsere Nachkommen und Erben zum Königreich, jedesmahls mit Einziehung gungsamten Berichts, dahin trachten, daß von Uns dieses Unser Königliches Land-Recht und andere Membter mit verständigen und tauglichen Personen, die im Königreich angefaßen, versehen werden.

A. X.

Wann einer in Malefiz- oder Treü und Ehr antreffenden Sachen, stracks anfänglich seine Klag bey Unserm Königlichen Land-Recht angebracht hätte, und es an dem wäre, daß dem Beklagten sein Leib und Leben, oder auch Treü und Ehr mit Urtheil und Recht abzusprechen; So soll Unser Königliches Land-Recht, die verfaßte Urtheil vor der Publication, Uns oder dem jedesmahls Regierendem König, zu Unser Resolution unterthänigst überschießen, und zuvor und ehe Wir Uns drüber gnädigst entschließen, dieselbe nicht eröffnen, weniger mit der Execution vollstrecken.

Wie es aber in andern Sachen, wann in Unserm Land-Recht Urtheil gesprochen, und darvon die Revision an Uns begehrt, gehalten werden soll, wird hierunten in dem Titul von der Revision mit mehrern außgeföhret.

Von der Gebühr und Schuldigkeit der Inwohner des Königreichs Böhaimb, in Sachen so den Krieg betreffen.

A. XI.

Ob wol Wir Uns allezeit vielmehr den heilsamen Frieden belieben lassen, wie noch, als daß Wir unnöthige Krieg anzufangen begehrt hätten, und derowegen die Ständ und Inwohner dieses Unser Erb-Königreichs künfftig mit Krieg, so viel immer möglich, gnädigst gerne verschonen wollen; Jedoch aber, da es sich zutrüge, daß einer oder mehr außser- oder innerhalb Lands sich gegen Uns oder Unseren

Nám neb budaucím Naším a dědicům království, tajně nebo zjevně se pozdvíhl, brannau rukau na odpor postavil, anebo v jaké puntování se vydal, též žeby na Nás neb dotčené budaucí krále a dědice Naše, sice jinak, buďto skrze zlauc *correspondenti*, neb nepokoj a válku, i odpovědnictví sáhl: tehdy má netoliko jeden každý osedlý a poddaný Náš, kterýby takové praktiky vyskoumal, aneb o nich vědomost měl, Nám aneb nadepsaným budaucím Naším a dědicům, pod uvarováním pokuty aurazu důstojenství Našeho věrně vyjeviti; anobrz také všickni stavové a obyvatelé království tohoto Našeho dědičného společně, i jeden každý obzvláště, Nám a budaucím Naším, králům a dědicům, jakožto jich pravé a přirozené dědičné vrchnosti, v každé takové potřebě přispěti, i všelijakou možnou pomoc učiniti povinni a tím zavázani jsau. A kdyby na Naše aneb jich milostivé poručení za tau příčinou vzhůru býti měli, a k tomu povolání byli: tehdy pod ztracením cti, hrdla a statku, též uvarováním pokuty aurážky nejvyššího důstojenství a mocnosti Naši, tak se poslušně zachovati a vzhůru býti, a v ty jim jmenované časy a místa, buď každý osobně se postaviti, anebo pokudžby jeden nebo víceji z nich, z slušných a hodných příčin, osobně postaviti se nemohli, jiné hodné osoby se vši mocí svau nepochybně vypraviti má a mají.

A. XII.

Nemá také žádný lidu vojenského najímati, mustruňku držeti, aneb jiné k těm nápodobné spolu puntování, pod jakým koli způsobem a obmyslem by se to státi mohlo, tajně nebo zjevně před se bráti, ani také zmustrovaného aneb nemustrovaného lidu vojenského skrze zemi aneb do země uvozovati, lečby mu k tomu od Nás aneb budaucího krále a dědiců království milostivě povoleno a poručeno bylo, a on toho jistotu aneb patent Náš ukázal. Jestliby pak kdo, buď on poddaný Náš neb cizozemec, čeho toho opovážlivě se dočínil: tehdy k němu, neohlédajíce se na to, jakéhoby on koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, jakožto k rušiteli obecného pokoje, přikročeno, a každý takový od Nás, dlé zaslužení svého, na cti, hrdle a statku trestán býti má.

O závazcích a puntování.

A. XIII.

A jakož v smlauvy a závazky vcházeti, aneb je vyzdvihovati, nač a proti komuby ty se vztahovaly, žádnému jinému než samému králi nenáleží, a nic méně jakau jsau skázu a záhubu

Nachkommen und Erben zum Königreich, heimlich oder öffentlich aufwerffen, mit gewaffneter Hand widersetzen, oder etwas machiniren, oder aber Wir oder ermeldte Nachkommende Könige und Erben sonst mit böser Correspondenz, Krieg, Unruhe und Vbden angefochten würden: So soll nicht allein ein jeder Unser Landsaß und Unterthan, welcher dergleichen Practic in Erfahrung gebracht oder hierumb Wissenschaft hätte, dieselbige Uns oder obgedachten Unsern Nachkommen und Erben, bey Vermeidung der Straff der Beleidigten Majestät, getreulich eröffnen; Sondern es seynd auch alle Stände und Inwohnere dieses Unser Erb-Königreichs sämptlich und ein jeder insonderheit schuldig und verbunden, Uns und denen Nachkommenden Königen und Erben, als ihrem rechten Natürlichen Erb-Herrn, in allweg zu assistiren, und alle mögliche Hülf zu leisten; Auch, nachdem sie auff Unsern oder Ihren gnädigsten Befehl, deshalben auffgefordert und ermahnt worden, bey Verlust Leib, Ehr und Guts, auch Vermeidung der Straff der Beleidigten Höchsten Majestät, zu pariren und auffzuheyn, und auff die ihnen ernante Zeit und Dexter entweder selbstn sich gehorjambist einzustellen, oder ja, wosern einer oder mehr auß rechten Ehehafften, Personlich nicht erscheinen könten, taugliche Personen mit ihrer Macht unfehlbarlich zu schicken.

A. XII.

Es soll niemand einige Kriegs-Werbung, Musterung, oder andere dergleichen Zusammenvergätterung, unter was prætext es auch geschehen mag, heimlich oder öffentlich vornemmen, oder aber einig gemustert- oder ungemustertes Kriegs-Volk im Land durch- oder einführen, es sey dann ihm solches von Uns oder einem Nachkommenden König und Erben zum Königreich, gnädigst anbefohlen oder bewilliget worden, und er darüber ein Patent oder Schein von Uns auffzuweisen hätte. Würde sich aber jemand, er sey gleich Unser Unterthan oder ein Außländer, hierwider in einem oder dem andern, was obgemeldt, vermeintlich vergreifen: So solle gegen ihm, unangesehen was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, als gegen einen Zerförer des gemeinen Friedens, verfahren, und er von Uns, gestalten Sachen nach, an Leib, Ehr und Gut gestraffet werden.

Von Verbündnußen und Conspirationen.

A. XIII.

Demnach foedera und Verbündnußen einzugehen oder auffzurichten, zu was End und gegen weme sie auch angesehen seyn möchten, niemands andern in diesem Königreich, als dem König gebühret: Zu

taková proti Nám, jakožto pořádnému králi a dědičnému pánu předsevzatá puntování a závazky, jak v tomto Našem dědičném království, tak i jinde všudy spůsobily, to již obecním skusením sám skutek ukazuje. Protož My jednoho každého, aby takových jakýchkoliv závazkův a puntování, vyzdvižení nebo svolení jich, s kýmby ty koli v zemi anebo ven z země působené býti mohly, varovati se hleděl, ještě tímto nařízením Naším přísně vystříhati ráčíme.

Pokudžby pak budaucně na koho, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, shledáno bylo, žeby se on s některým, nebo jich víceji, v zemi nebo ven z země, proti Nám a budaucím Naším, králům a dědicům království, tajně anebo zjevně puntoval, anebo také v nějaké jiné závazky a *confederati*, z jakých pak koli příčin, anebo pod jakýmkoli spůsobem aneb zámyslem, bez milostivého povolení Našeho vydával: takový každý, jakožto ten, který jest se auražky nejvyššího důstojenství a mocností Naši královské dopustil, neprominutedlně na eti, hrdle i statku přísně strestán býti má.

O vysazování jarmarkův, stavení zámků a pevností, též zvýšení cel a meyt.

A. XIV.

Jakož také v království tomto králi Jeho Milosti samému vždycky příslušelo a v moci pozůstávalo, i ještě pozůstává, trhy a jarmarky, kdy, kde, a kolikžkoli, naříditi a vysazovati: pročež žádný bez milostivého Našeho, aneb budaucích kralujících králů a dědicův povolení, žádných trhů a jarmarků nikdež vysazovati nemůže. Nápodobně také žádnému v tomto dědičném království, žádných o své ujmě nových měst, zámků a pevností stavěti, ani zdi pevniti, ani také některé starodávní město, zámek aneb pevnost zbořiti dáti, lečby mu k tomu od Nás neb budaucích Našich, králův Českých a dědicův království, milostivě povoleno bylo, se nedopauští. Což podobným způsobem i z strany cel a meyt rozumíno a tak miněno býti má: totiž, že se žádnému v království tomto, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu neb povolání byl, nižádného cla a meyta po vodě aneb po zemi, buď žeby to bylo pod jménem jakéhokoliv platu ukládání, cla od fury a vezení, aneb také od lidí pěšky chodících vybírání, placení z mostu a trhu, aneb jakby to clo koli jmenováno býti mohlo, sám o své ujmě, bez milostivého Našeho, a budaucích Našich, králův Českých, povolení a královského obdarování, vnově vysazovati, aneb clo staré zvyšovati nepovoluje.

dem auch der Außgang und die gemeine Erfahrung nunmehr gnugsamb zu erkennen gegeben, was für verderblichen Jammer und Unheil die wider Uns, als den ordentlichen König und Erb-Herrn, vorgangene Conspirationes und Verbündnissen, in diesem Unserm Erb-Königreich und sonst allenthalben angerichtet; So wollen Wir vor Aufricht- oder Einwilligung aller und jeder Verbündnissen, Zusammen-Verknüpfungen und Conspirationen, mit weme inner- oder außershalb dieses Königreichs sie auch geschehen möchten, hiemit männiglich nachmahls ganz ernstlich gewarnet haben.

Würde aber inkünftig auff jemand, was Stands, Würden oder Wesens der auch seyn mag, erfunden, daß er mit einem oder mehr inner- oder außershalb dieses Königreichs, wider Uns oder einen Nachkommenden König und Erben zum Königreich, heimlich oder öffentlich conspiriret, oder auch, daß er sich sonst in einige andere Verbündnuß oder Fœdus, auß was Ursachen, oder unter welchem Schein und prætext es auch geschehe, ohne Unserm Willen einliesse: So soll gegen ihm, als dem jenigen, welcher das Lafter der Beleidigten Höchsten Majestät begangen, mit unachlässiger Straff an Leib, Leben, Ehr, Hab und Gut, aller Schärff nach, verfahren werden.

Von Jahrmärkten, Schöffern und Bestungen, auch Aufricht- und Steigerung des Zolls und Mauten.

A. XIV.

Nachdem in diesem Königreich der Königlichen Majestät allzeit reserviret gewesen und Dero allein zugestanden, wie noch, so wol Wochen- als Jahrmärkte, wo, wann, und wie viel Sie deren wollen, zu ordnen und zu setzen: So hat derowegen niemands Macht, ohne Unsere oder der Nachkommenden Regierenden König und Erben zum Königreich, gnädigste Bewilligung, einigen Jahr- oder Wochenmarckt irgendwo anzustellen. Deßgleichen ist auch niemanden erlaubt, in diesem Erb-Königreich eigenes Fürnehmens eine neue Stadt, Schloß oder Bestung zu bauen und mit Mauern zu befestigen, oder eine alte Stadt, Schloß oder Bestung einzureißen, es wäre dann ihm solches von Uns oder denen Nachkommenden Regierenden Königen und Erben zum Königreich, gnädigst bewilliget.

Welche Meinung und Beschaffenheit es auch mit denen Zöllen und Mauten hat, daß nembslichen niemanden in diesem Königreich, was Würden, Stands oder Wesens der auch seyn mag, zugelassen ist, einigen Zoll oder Maut zu Wasser oder Land, es geschehe gleich unterm Rahmen eines Aufschlags, Fahrzins, Fahrgelds, Weg-gelds, Bruckengelds, Markt-Gelds, oder wie solcher Zoll sonst genant werden kann, eigenes Gewalts, ohne Unsern oder des Nachkommenden Regierenden Königs Consens und Königliche Begnadung, von neuem aufzurichten, oder einigen alten Zoll zu ersteigern.

Jakož My pak moci tohoto nařízení Našeho, netoliko k těm, od nichžby něco toho, jakž svrchu dotčeno, buďto s stavením nových, anebo zbořením starých pevností, anebo také vysazením anebo zvýšením nových cel a meyt, na ztenčení a zlehčení Naši královské mocnosti a regalí, prvé již předsevzato bylo: ale i k těm, kteří budaucně proti tomuto nařízení Našemu, Nám v Naše královské právo a regalie sáhati by se opovážili, přísným a neprominutelným trestáním přikročiti v moci sobě pozůstavujeme. Jestližebý však komu od Nás aneb budaucích Našich, králův Českých, nové clo a meyto vysazeno, aneb také staré skrze nedůvodné zprávy a zatajení pravdy vyjednáno bylo: tedy tomu aneb těm, jenžby takové vnově nadané clo sobě na škodu a ujmu býti pokládali, na Nás neb budauci Naše, krále a dědice království, při kanceláři Naši české dvorské vzněsti, do něho sobě náležitě stěžovati, a zase za vyzdvížení takového nového aneb zvýšeného cla ponížně žádati se nezbraňuje.

O *nobilitati* a listech erbovních.

A. XV.

Když někdo od Nás nebo budaucích Našich, pro jeho věrné služby aneb za jinými příčinami, vnově *nobilitirován* a jistým erbem obdařen bude: tehdy ten předně vedlé listu jemu od krále Jeho Milosti na to daného, jako i potom v stavu svém a k osobám téhož stavu užívajícím, tím způsobem, jakž to od starodávná za obyčej bylo, se chovati povinen jest. A žádnému takovému, prvé nežli do stavu přijat bude, jako i od času téhož přijetí jemu a budaucím jeho až do třetího kolene *exclusive* jináčeji, než »Slovutnému panoši« psáno býti, a od žádného úřadu jemu a jim titul »Urozenému vladyce« jako jiným starožitným z rytířstva rodům, (kterýmž oni rovní nejsau) dáván býti nemá; nýbrž budauci jeho teprva, kteří po *nobilitati* anebo dosažení erbu, jakž dotčeno, v třetím kolenu se vynacházejí, jižjmenovaným titulem počtění býti mají, lečbychom My neb budauci císařové římsí, nebo králové Čeští, potomci Naši v království tomto, někoho v témž na jeho *nobilitati* a erb daném královském *privilegium*, pro jeho věrné služby anebo z jiných příčin, jináčeji zvláštní milostí Naši obdařiti ráčili. V kterémžto způsobu, bez překážky tohoto nařízení Našeho, vedlé veyslovného opatření jednoho každého *privilegium* zůstaveno býti má. Jakož

Inmassen Wir Uns damit in Krafft dessen, nicht allein gegen dem jenigen, von denen etwas dergleichen, wie obvermelt, entweder mit Erbauung neuer, oder Abreißung alter Bestungen, oder auch Aufrichtung neuer Zöll und Mauten, zu Abbruch und Verachtung Unserer Königlich Hochheit und Regalien, vorgenommen worden, Unser ernstliches Einsehen vorbehalten haben; sondern auch hinführo wider die, welche sich dießfalls, solcher Satzung zuentgegen, Uns in Unser Königlich Recht und Regalien Eingriff zu thun gelüsten lassen möchten, gleicher Weise mit unaußbleiblicher Straff verfahren werden soll.

Würde aber jemand von Uns oder Unseren Successoren am Königreich, einen neuen Zoll und Maut, oder Erhöhung des alten, durch ungegründete narrata oder mit verschwiegener Wahrheit außbringen; So ist deme oder denen, so diese Begnadung des Zolls zu Schaden gereicht, unverwehrt, sich vor Uns, oder dem jedesmahls Regierendem König und Erben zum Königreich, bey Unserer Böhmischen Hoff-Canzlen, wider denselben gebühlich zu beschweren, und umb Abschaffung solcher neuen oder erhöhten alten Zolls unterthänigst anzufuchen.

Von Nobilitationen und Wappens-Brieffen.

A. XV.

Wann einer von Uns oder Unseren Nachkommen, umb seiner getreüßten Dienst oder anderer Ursachen willen, von neuem nobilitirt und mit einem Adelicen Wappen begnadet würd; So ist derselbe schuldig, sich zuorderst dem ihme hierüber ertheilten Könighchen Brieff gemäß, und dann ferners in seinem Stand, und gegen seines Stands-Genossen, also und dergestalt zu verhalten, wie solches von Alters üblich herkommen ist; Und soll auch demselben zuvor, und ehe er in den Stand an- und auffgenommen würd, und dann von solcher Zeit an, ihme und seinen Nachkommen biß in das dritte Glied *exclusive* anders nicht als auff Böhmisch Slowutnému Panoši geschrieben, und von keinem Ambt ihme oder ihnen der Titul dem Edlen, Ehrwesten, oder auff Böhmisch Urozenému Wladyce, wie denen alten Geschlechtern auß der Rittertschaft (als denen sie nicht gleich zu achten) gegeben, sondern erst seine Nachkommen, so nach der Nobilitation oder Erlangung des Wappens, sich, wie gemelbt, im dritten Glied befinden, mit jetzberührtm Titul gewürdigt werden; Es wäre dann, daß Wir oder die Nachkommende Könighche Kaiser oder Könige, oder Unsere Successores an diesem Königreich, einem oder dem andern in dem über seine Nobilitation und Wappen gegebenem Könighchen Privilegio, wegen seiner erzeyigten getreüßten Dienst, oder auß andern Ursachen anderweit begnadeten; In welchem Fall es, ungehindert dieses Gesäzes, bey der Buchstablichen Verlesung eines jeden Privilegij billich verbleibt und

pak i ti, kteříž od Nás až posavád do stavu vládyckého vyzdvižení jsau, *privilegií* svých ve všem, jak ta znějí, užití mají.

A. XVI.

Pokudžby kdo, jenžby sobě nesvobodným, ale některé vrchnosti poddaností zavázan byl, při Nás neb budoucích Našich a dědicích království *nobilitati* poddaně vyhledával: takový prvé, nežliby pořádný veyhost od vrchnosti své ukázal, v té příčině slyšán býti nemá; ano, by pak na to skrze zatajení pravdy list erbovní sobě vyjednal, jeho netoliko užití, anebo dědičné vrchnosti své tudy zhoštěn býti moci nebude, nýbrž i ještě přes to náležitě strestán býti má.

0 *confiscirování* statkův a glejtích.

A. XVII.

Kdyžbykoli v království tomto někdo z veytržných a svývolných lidí zemi, městům, aneb některým *particularním* osobám nepřátelský odpověděl, a je k něčemu neslušnému moci přinutil a zavázal, a tak skrze to, anebo pro jiné přísného trestání hodné výstupky, statek a jmění své králi Jeho Milosti propadl: tedy sám Jeho Milost král, a sice žádný jiný, vedlé libezné vůle své, s těmi statky *disponirovati* a činiti moc mítí ráčí.

A. XVIII.

Ačkoliv My Náš královský saud zemský nikoli hindrovati chtěti, nýbrž aby týž saud každého času stálý průchod mítí mohl, toho žádostiví býti ráčíme: nic méně však, kdybychom My aneb budoucí králové a dědicové království tohoto, někomu z jistých uvážlivých příčin, svobodný a bezpečný glejt milostivě udělití ráčili, tedy ten takového glejtu ve všem, dle znění jeho, užití má, a dotčený královský Náš saud zemský jej při tom bez překážky zůstaviti povinen bude.

0 podávání lén a přijímání cizozemcův do království tohoto.

A. XIX.

Co se podávání knížetech, jako i jiných ven z země ležících lén dotýče, ačkoli taková od předkův Našich v tomto království, když jsau v Praze anebo jinde v Čechách *residentí* svau

gelassen wird. Wie auch die jenigen, so bißhero von Uns in den Adels-Stand erhebt worden, ihrer Privilegien allermassen, wie sie lauten, genießen sollen.

A. XVI.

Da aber jemand, der nicht frey, sondern einem Herrn mit Unterthänigkeit zugethan, bey Uns oder Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich, die Nobilitation unterthänigist suchen würde: Soll er damit nicht gehört werden, zuvor und ehe er von seiner Obrigkeit einen ordentlichen Schein fürgebracht, daß er seiner Dienstbarkeit entlassen. Und ob er schon hieüber etwan mit verschwiegener Wahrheit, einen Adels-Brieff außbrächte; Soll er jedoch nicht allein desselbigen nicht zu genießen haben, noch dardurch von seiner Erb-Herrschaft loß und ledig gemacht seyn, sondern auch noch darzu mit gebührender Straff angesehen werden.

Von confiscirten Gütern und Geleitten.

A. XVII.

Wann in diesem Königreich von freventlichen muthwilligen Leithen dem Land, Städten oder absonderlichen Personen feindlich abgesetzt, und sie von ihnen behedet, und also dardurch, oder auß einer andern hoch-sträfflichen Ubelthat, ihre Hab und Güter dem König verwürcket werden; So soll der König allein seines Gefallens, und sonsten niemand, darmit zu disponiren, zu thun und zu lassen haben.

A. XVIII.

Obwol Wir Unser Königliches Land-Recht nicht zu sperren, sondern demselben jederzeit seinen stracken Lauff zu lassen begehren: Jedoch aber, wann Wir, oder die Nachkommende Könige und Erben zu diesem Königreich, einem oder dem andern ein frey sicher Gleit auß gewissen Ursachen, so Uns darzu bewegen, gnädigist ertheilen werden; Soll er desselbigen allermassen, wie solches Gleit lauten wird, zu genießen haben, und gedachtes Unser Königliches Land-Recht ihn darbey ungeirret bleiben zu lassen schuldig seyn.

Von Belehnung und Annehmung der Ausländer in das Königreich.

A. XIX.

Betreffend die Belehnungen der Fürstlichen und anderer auffer Landes gelegener Lehnen: Obwol von Unsern Vorfahrern an diesem Königreich, wann sie zu Prag oder anderstwo in Böhaimb residiret,

byli, při též *residenti* jak knížatům, tak i jiným manům Naším podávána bývala: nic méně nám anebo budoucím Naším, králujícím králům, když ven z země jsme, v moci Naši pozůstává, zдалibychom knížatům, jako i jiným ven z země usedlým, vyššího neb nižšího stavu, na témž místě, kdebychom dvorem Naším zůstávali, léna podávati, anebo podávání takového léna až do příjezdu Našeho zase do Prahy poodložiti chtíti ráčili.

Což také i o jiných lénách, kteréž obyvatelé země od Nás přijímati povinni jsau, rozuměti se má.

A. XX.

Ačkoli jest se přešle žádný cizozemec nejináče, nežli na jistý způsob, do tohoto dědičného království Našeho Českého vkaupiti mohl, a takoví na pozemské statky učinění trhové při dekách zemských do starých kvaternů vloženi a vepsáni býti museli; však poněvadž sme My toto Naše dědičné království České, v té proti nám vzniklé *rebellii*, sebe sami obhajující, náležitau moci a brannau rukau dobyti, na to statky některých rebellů na Nás v pokutě připadlé, na díle cizozemcům a na díle také obyvatelům země prodati a kaupiti dovoliti ráčili: protož nařizujem, ustanovujem a tomu chtíti ráčíme, co se vepsání a vloženi těch pozemských statkův dotýče, že ti vnově založení kvaternové rovně v rovnosti a mocnosti jako staří býti, a všickni ti, kteříby svrchujmenované prodaje a trhy, jenžby se v nových kvaterních nacházeli, buď žeby se oni na koho koliv domácího, nebo cizozemce vstahovali, z té samé toliko příčiny, žeby ne do starého, nýbrž nového toliko kvaternu vloženi a vepsaní byli, nařikati a rušiti se opovážili, přísně ztrestáni býti mají. Nápodobným způsobem i proti těm *procedirováno* býti má, jenžby nadepsané trhy pro to samé, že jsauce cizozemci, když se ten trh vykonal, toho času ještě do země přijati nebyli, v nějaký spor uvozovati chtěli.

Kdyby však budoucně některý cizozemec v tomto království statek pozemský kaupiti, aneb skrze nějakau smlauvu na sebe převesti chtěl: takový jináčeji než na milostivé Naše aneb budoucího toho času krále a dědice království povolení, to učiniti moci nebude.

Pakliby kdo, bez zvláštního královského k tomu povolení, v království tomto nějakau pevnost, hrad nebo zámek, město, ves, aneb jiný pozemský statek, některému cizozemci, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu, řádu a povolání byl, prodal, směnil, sfrejmarčil, zastavil, aneb jiným jakýmkoli způsobem, jakžby to jmenováno býti mohlo, odcizil, a jemu skutečně postaupil: tehdy netoliko ten postaupený pozemský statek, nýbrž i to, co zaň dáno

dafelbsten die Lehen denen Fürsten so wol, als andern Unsern Lehens-
Leitthen verliehen worden; So stehet es jedoch, wann Wir oder die
Nachkommende Regierende Könige auffser Landes seynd, in Unserer
Macht, ob Wir die Fürsten, wie auch andere auffser Landes geseffene
Lehen-Leitthe hohen oder niedern Standes, an dem jenigen Orth, da
Wir mit Unserm Hoff-Lager verharren, belehnen, oder aber solche
Investitur biß auff Unsere Wiederkunfft gen Prag verschieben, und
ihnen dieselbige allda wiederfahren lassen wollen. Welche Meinung es
auch mit denen anderen Lehen hat, so die Inwohner des Lands von
Uns zu empfangen schuldig seynd.

A. XX.

Obwolen hiebevot kein Außländer sich in diesem Unserm Erb-
Königreich Böhaimb, anders nicht als auff gewisse Maß und Weise
in das Land einkauffen können, und die über Land-Gütter getroffene
Käuff, bey der Land-Taffel in die alte Quatern insinuirt und ein-
geschrieben werden müssen: Jedoch nachdem Wir dieses Unser Erb-
Königreich Böhaimb auff die wider Uns entstandene Rebellion mit
zulässiger Gewalt, Gegenwehr und gewaffneter Hand eingenommen,
und hierauff etlicher Rebellen Gütter, die von Uns confiscirt worden,
zum theil Außländern, und zum theil auch Inländern verkaufft und
zu kauffen gegeben; So setzen, ordnen und wollen Wir, daß, so viel
die Einschreib- und Einverleibung der Land-Gütter anbelangt, die neue
Quatern eben der Würdigkeit und Kräfte als die alten seyn, und
alle diejenige ernstlich gestraffet werden sollen, welche obberührte Käuffe
und Contract, so sich in der neuen Quatern befinden, sie treffen
gleich an, wem sie wollen, In- oder Außländer, auß der Ursach, daß sie
nicht in die alte, sondern allein in die neue Quatern eingetragen und
einverleibt worden, anzufechten und zu hintertreiben, sich unterstehen
wollen. Ingleichen soll auch wider die verfahren werden, so obberührte
Contract, darumb daß die Außländer zur Zeit des auffgerichteten
Contract im Land nicht angenommen gewesen, in Disputat ziehen wollen.

Wann aber künsttlicher Zeit ein Außländer in diesem Königreich
ein Land-Gutt kauffen oder durch andere Contract an sich bringen
will; Soll er solches zu thun nicht Macht haben, es sey dann, daß
der Regierende König und Erbe zum Königreich, darein gnädigst be-
williget. Würde aber jemand ohne des Königs Consens und Ver-
willigung, in diesem Königreich eine Bestung, Schloß, Stadt, Dorff
oder ander Land-Gutt einem Außländer, was Stands, Würden oder
Wesens der auch sey, verkauffen, vertauschen, verpfänden, oder in
einigerley andere Weise oder Weg, wie die genannt werden mögen,
verleiffen, und darzu wüthlich eintraumen; So soll nicht allein sol-
ches abgetretene Land-Gut, sondern auch das dafür bezahlte, oder im
Land versicherte Kauff-Geld, oder was sonst dargegen gegeben, oder

a zaplaceno, buď v zemi na penězích pojištěno jest, aneb co koli jiného proti tomu dáno, směneno, aneb také na to půjčeno bylo, na krále Jeho Milost v pokutě připadnauti má.

A pokudžbychom My aneb budaucí království, cizozemci v zemi statek pozemský kaupiti, aneb jiným způsobem na se převesti milostivě povoliti, a tak jej za jednoho spoluobyvatele království tohoto přijiti ráčili: tehdy takový ještě před ujetím dotčeného statku, netoliko přísahu dědičné poddanosti, vedlé svrchu položené formy A. II. Nám vykonati, ale přitom také *revers* a zapsání pod pečeti svau na to, že se vedlé nynějších a budaucích Našich královských nařízení, práv a zřízení zemských chovati a proti nim žádným cizím právem zastíratí nechce, ke dckám Našim královským zemským složití bude povinen.

Načež potom, když se tak přijatý na obecném sněmu při stavích ohlásí, jemu, vedlé povahy stavu jeho, totiž pokudž stavu panského starožitého jest, mezi starožitnými pány, pokudž novotného, mezi novotnými; nápodobně který starožitého rodu v stavu rytířském jest, mezi starožitnými, a novotného mezi novotnými, místo náležité vykázano býti má.

Pokudžby pak za tau příčinou nějaký spor, aneb pochybování při stavích vzniklo, aneb on, žeby se mu skrže ně nějaké skrácení stalo, se domníval: rozeznání té věci, na jedné i druhé strany přednesení, v moci Naši pozůstavovati ráčíme.

Co se poddaných Našich v margkrabství Moravském, knížetství Slezských a margkrabství horních a dolních Lužic dotýče, ačkoliv oni za žádné cizozemce v tomto dědičném království Našem Českém, k kterémuž dotčené země vtělené jsau, jmíni a držáni býti nemají; za kterauž také příčinou, aby se do téhož království Českého vkupovati, anebo skrže jiné smlauvy a dovolené prostředky, statky pozemské na sebe převozovati mohli, obzvláštního povolení královského nepotřebují: však jim nápodobně takový kaupený, aneb jakýmkoli jiným způsobem na ně převedený pozemský statek prvé nežliby Nám svrchu jmenovanau dědičné poddanosti přísahu vykonali a vedlé toho i svrchu dotčený revers ke dckám Našim zemským složili, postupován a odevzdán býti nemá. A to pod uvarování napřed oznámené pokuty, kterau jak jedna, tak druhá strana neprominutedlně očekávati má.

O horách, kovích a minci.

A. XXI.

Co se fristuukův a hor dotýče, komubychom My takové, na ponížené toho vyhledávání, dovoliti a dáti ráčili, to v moci

getauscht, oder darauff geliehen worden, dem König heimfallen und verwürckt seyn.

Dafern aber Wir oder ein Nachkommender König und Erb zum Königreich, einem Außländer ein Land-Gutt darinnen zu kauffen, oder durch andere Contract an sich zu bringen, gnädigst bewilligen, und also ihn zu Unserm Landmann in diesem Königreich annehmen würden; So soll derselbe Uns vor Antretung berührten Land-Guts, nicht allein den Erb-Huldigungs-Myd, nach laut obstehender Form sub lit. A. 2. leisten und ersatten, sondern Uns auch darneben einen Revers und Beschreibung unter seinem Betttschafft, daß er Unsern jetzigen und künftigen Königlichen Constitutionen und des Lands-Verfassungen und Rechten gemäß, sich verhalten, und sich darwider keines andern Rechts noch Gerechtigkeit gebrauchen wolle, zu Unserer Königlichen Land-Taffel überantworten; und darauff, wann er sich auff Gemeinem Land-Tag bey denen Ständen anmeldet, soll ihm seinem Stand nach, alsdann seine Session eingeraumbet werden, nämlich, wo er des alten Herren-Stands ist, in dem alten Herren-Stand, da er aber des neuen, in dem neuen; desgleichen welcher des alten Ritter-Stands, in dem alten, und der des neuen, in dem neuen Ritter-Stand. Solte aber deshalben etwann ein Stritt oder Zweifel bey denen Ständen fürfallen, oder aber er vermeinen, daß ihm durch Sie zu kurz geschehe: Wollen Wir Uns hierüber die Decision und Endschied, auff eines und des andern theils Vor- und Anbringen, gnädigst reserviret und vorbehalten haben.

Betreffend aber Unsere Unterthanen im Marggraffthumb Mährhern, Herzogthumb Schlesien, Marggraffthumb Ober- und Nieder-Lausitz: Obwolen dieselbe für keine Außländer in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, als deme diese Länder incorporirt, zu halten seynd, und dero wegen keiner sonderbahren Königlichen Bewilligung, damit sie sich in Böhaimb einkauffen, oder durch andere Contract und zuläßige Weiß, Land-Gütter an sich bringen mögen, hierzu vonnöthen haben: So soll ihnen doch gleicher gestalt das verkauffte oder in andere Weg überlassene Land-Gut, zuvor und ehe sie Uns darentwegen obangeregten Erb-Huldigungs-Myd geleistet, und darneben auch einen Revers obvermeldten Inhalts, zu Unserer Land-Taffel gelieffert haben, nicht abgetreten, noch eingeraumbet werden, bey ebenmäßiger Vermeidung obberührter Straffen, welche ein und der ander Contrahent oder Theil, unnachlässig zu gewarten hat.

Von Bergwercken und Mincen.

A. XXI.

Anlangend die Fristungen auff Bergwercke: Stehet es bey Uns, Unsern Erben und Nachkommenden Königen zu Böhaimb, wenn Wir

Naši, dědicův Našich a budaucích králův Českých pozůstává. Dále všeho toho při Řádu Horním, od slavné paměti císaře Maximiliana toho jména druhého, v létu 1575. vůbec vyhlášeném, zůstavovati, a tomu, aby ve všem tak zachováno bylo, milostivě chtíti ráčíme. Jakož pak i na to, co se mince dotýče, každého času všelijak bedlivý pozor dáti a takový řád v tom naříditi chceme, aby tudy obecnému dobrému spomoženo, handle a obchody průchod svůj náležitý jmiti, a tak toto dědičné království Naše České v dobrém spůsobu zdržáno a zachováno býti mohlo. A poněvadž v tomto Našem Zřízení Zemském všecko ob-
saženo býti nemůže. My také jak sobě v právě Našem královském, tak ani žádnému jinému v spravedlnosti jeho skrácení žádného činiti dopustiti nemůžeme: protož jeden každý z poslušných poddaných Našich na královské Naše regalie, kteréž
 Nám, jakožto králi Českému, přísluší, buď ty jmenované neb nejmenované, dle povinnosti své, bedlivý pozor dáti, a tudy to, cožby k Naši královské vzáctnosti, dobrému a užitečnému slaužilo, fedrovati a škodu Naši vystřihati a uvarovati bude po-
vinen.

O privilegiích z strany neodeizování statků, k království Českému přináležejících.

A. XXII.

Ačkoli jsau privilegia z strany neodeizování statků k království Českému náležejících do prvnějšího Zřízení Zemského na větším díle slovo od slova položeny byly: ale poněvadž jak z strany těchto, tak i jiných *privilegií*, k věrným a poslušným stavům Naším obzvláště se vyjeviti a *resolvirovati* chtíti ráčíme, protož slovo od slova týchž *privilegií* tuto doložiti zapotřebí býti jsme neuznali.

O *religi* neboližto náboženství. 4)

A. XXIII.

Co se náboženství dotýče, poněvadž vůbec vědomé, že rozdílnost v náboženství, hned od začátku svého, v tomto dědičném království Našem válkám a nesnázem příčinu jest dala, a ti kteří jsau se stavové pod obojí jmenovali, pod zástěrou těch v rozdílných časech skrz ně vymožených obzvláštěních *privilegií* a ustanovení, původové a začátkové té proti Nám povstale vysoce ohavné rebelii jsau byli, a My když jsme toto dědičné

dieselbigen auff unterthänigstes Ansuchen bewilligen und geben wollen. Im übrigen lassen Wir es bey der von Weiland Kaiser Maximiliano dem Andern, im 1575. Jahr publicirten Bergwercks-Ordnung gnädigst bewenden, wollen auch daß derselben in allem nachgelebt werde. Zumassen Wir daum auch, so viel die Münz betrifft, jederzeit auff solche Ordnung gnädigst bedacht seyn wollen, dardurch dem gemeinen Wesen geholffen, Handel und Wandel befördert, und der Wohlstand Unseres Königreichs Böhaimb erhalten werde. Und demnach in dieser Unserer Landes-Ordnung nicht alles begriffen werden kan, Wir auch so wenig Uns an Unserem Königlichen Recht als jemand andern an seiner Gerechtigkeit etwas entziehen lassen können: So wird ein jeder Unserer gehorsamen Unterthanen Unsere Königliche Regalia, so Uns als König zu Böhaimb zustehen, sie seynd benennt oder unbenennt, vermög traggender Pflicht, in schuldige Obacht nehmen, und dardurch Unsere Ehr, Nutz und Frommen befördern, und Schaden warnen und abwenden.

Von denen Privilegiis wegen Alienation der zum Königreich gehörigen Gütter.

A. XXII.

Obwohl die Privilegia, betreffend die Alienation der Gütter, so zum Königreich gehören, voriger Landes-Ordnung mehrern theils von Wort zu Wort einverleibt gewesen: Weil Wir Uns aber dieser und anderer Privilegien halber gegen Unsern gehorsamen Ständen absonderlich erklären und resolviren wollen; Als haben Wir gnädigst befunden, daß es unvornöthigen, die Wort derselben Privilegien dieß Orths inseriren zu lassen.

Von der Religion.

A. XXIII.

Anfangend die Religion: Demnach kundbar und am Tage, daß nicht allein die Spaltung der Religion von der Zeit an, als sich dieselbe in diesem Unserem Erb-Königreich erhoben, große Kriege und Unheil verursacht, auch daß die, so sich Stände sub Utraque geneuet, unterm prætext ihrer zu unterschiedenen Zeiten aufgewürckten absonderlichen Privilegien und Satzungen, Urheber und Anfänger der wider Uns entstandenen hoch-abscheulichen Rebellion gewesen; Und aber Wir, nachdem Wir dieses Unser Erb-Königreich durch kostbare schwere Kriegs-

království Naše již zase velkým a těžkým nákladem válečným dobyli, jak pro lepší jeho v řád uvedení a uvarování podobných vysoce škodlivých roztržitostí i odtud pocházejících nebezpečností, v dotčeném dědičném království Našem v příčině náboženství zachováno býti má, milostivě *resolvirovati* jsme se ráčili:

Pročež nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby netoliko nad tím, co jsme tak v věcech, náboženství se dotýkajících, od času Nám od Pána Boha propůjčeného vítězství, v tomto dědičném království Našem skrze rozličné resoluci milostivě nařídili, stále a pevně držáno, ale také vše to, co proti tomu k ujmě a škodě našeho svatého katolického náboženství skrze majestáty, sněmovní snešení, reversy, resoluci, *privilegia* aneb jiné nařízení, jak ta jmenována býti mohau, ustanoveno a od stavův, jenž jsau se pod obojí jmenovali, kteréhokoliv času k libosti jich vyjednáno, obdržáno a zavřino jest, nyní i na budauci věčné časy *cassirováno* a v nic obráceno bylo a zůstalo. A všickni ti, kteřížby na něco takového nastupovati a tím znovu hýbati chtěli, za zjevné rušitele obecného pokoje *ipso facto* anebo tím samým skutkem jmini a držáni byli, a čest, hrdlo i statek ztratili. Jakož pak také napotom žádný do země anebo měst, lečby našeho svatého katolického náboženství byl, přijat býti nemá.

O duchovním stavu.

A. XXIV.

Ačkoli již od dávného času, jak jsau některá nekatolická učení a smyslové v dědičném království tomto Našem povstali, prelátí mezi jiné stavy téhož království víceji počítáni nebyli; ale však poněvadž vědomé, an Nám toho zapřino býti nemůže, že jest stav prelátův za času předka Našeho slavné paměti císaře Karla Čtvrtého, a ještě mnohá léta před tím, v tomto království byl, a prelátí spolu a vedle jiných stavův tolikéž *contributi* dávati musejí: pročež ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby napotom arcibiskup Pražský spolu s preláty a se vším kněžstvem v dědičném tomto království Našem, netoliko za jeden stav téhož království na budauci věčné časy držán, anobřz také týž duchovní stav, jakž to v jiných křesťanských dobře zřízených regimentích za obyčej jest, mezi jinými stavy první a nejpřednější byl; na ten však a takový způsob, že toliko sám arcibiskup a ty duchovní osoby, kteří infuly aneb biskupské koruny, buďto vedle *privilegium* anebo starobylého užívání nositi právo mají, a vedle toho statkův pozemských, do Našich desk zemských vložených a vepsaných, v držení a užívání jsau, (jakž pak sice nížádný, kterýžby v zemi usedlý

Rüstungen wiederum erobert, Uns gnädigst resolviret, wie es, zu besserer Verfassung desselben und Verhütung dergleichen hochschädlichen Trennungen und daher besorglichen Gefahr, in gedachtem Unserm Erb-Königreich mit der Religion gehalten werden soll: Als setzen, ordnen, und wollen Wir, daß nicht allein über dem, was Wir in Religions-Sachen von Zeit der Uns von Gott verliehenen Victori in diesem Unserm Erb-Königreich, durch unterschiedene Resolutiones gnädigst angeordnet, stät und vest gehalten, sondern auch alles, was denselben zuwider und Unserer Heiligen Catholischen Religion zu Abbruch, Nachtheil und Præjudiz bey vorgehenden Zeiten durch auffgerichtete Majestät-Brieff, Landtags-Beschlüsse, Reversalien, Resolutionen, Privilegien, oder andere Satzungen und Ordnungen, wie die Rahmen haben mögen, statuirt und von denen Ständen, so sich sub Utraque geneunt, zu welcher Zeit auch solches immer geschehen, zu ihrem Favor außgebracht, erhalten oder geschlossen, jetzt und zu ewigen Zeiten cassirt seyn und bleiben; auch alle die jenigen, so solches wiederumb auff die Bahn bringen und moviren wolten, für öffentliche Zerstörer des gemeinen Friedens ipso facto gehalten werden, und Leib, Ehr und Gut verlohren haben sollen. Wie dann auch hinfüro keiner ins Land, oder in Städten, er sey dann Unserer H. Catholischen Religion zugethan, soll angenommen werden.

Vom Geistlichen Stand.

A. XXIV.

Obwol eine lange Zeit hero, seither daß etliche Uncatholische Lehren und Meinungen in diesem Unserm Erb-Königreich auffkommen, die Prælaten nicht mehr unter die Stände desselbigen gezehlt worden; Jedoch diemeil es wißlich und unlaugbar, daß der Prælaten-Stand zu Zeiten Unseres Vorfahrers, Weiland Kaiser Karls des Vierten, und noch viel lange Jahre zuvor, in diesem Königreich gewesen, auch die Prælaten mit und neben andern Ständen contribuiren müssen: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß hinfüro der Erb-Bischoff zu Prag, mit und zusambt denen Prælaten, und der ganzen Clerijey dieses Unseres Erb-Königreichs, nicht allein für ein Stand desselbigen, zu ewigen Zeiten gehalten werden, sondern auch solcher Geistliche Stand, wie bey andern wolbestellten Christlichen Regimenten gebräuchlich, der erste und fürnembste unter andern Ständen seyn soll; doch also und dergestalt, daß allein der Erb-Bischoff und diejenige Geistliche, welche ein Inful oder Bischoffs-Hut zu tragen durch Privilegien oder altes Herkommen berechtigt, und darneben in Unserer Land-Taffel ein-

(nebyl, k sněmům připuštěn býti nemá), k dotčeným sněmům povolávání býti, a při takových shromážděních jakož stav duchovní i všecko spolukněžstvo *representirovati*.

A tak osoby tyto duchovní, biskupských korun užívající, společně při sněmích, též i jiných obeeních zemských věcech, neméně než jako dotčený arcibiskup, vejvody a knížata předčítí a místa svá i hlasy jak před nimi, tak i před jinými pány míti mají.

Arcibiskup pak primas tohoto království jmenován a jemu nejpřednější, a po něm, jestližeby žádného biskupa přítomného nebylo, nejbližší místo nejvyššímu převoru řádu rytířův Maltejských v království Českém přede všemi jinými preláty náležeti má.

O neodeizování statkův duchovních.

A. XXV.

Žádný prelát, ani konvent, ani žádná duchovní anebo nad statky duchovními vystavená osoba, nic od nemohovitých statkův jich duchovních, nadání a důhodův, bez povolení Našeho a dědicův Našich, králův Českých, jakožto nejvyššího ochránce a opatrovníka, zastavovati, prodávati, darovati, aneb jiným způsobem odcizovati nemohau a nemají. Pakliby kdo naproti tomu který duchovní pozemský statek, nadání a důhody, skrze jakékoliv smlauvy anebo jednání, jakž dotčeno, na sebe převedl: tehdy netoliko smlauva taková sama v sobě ničímž býti a žádné moci jmíti, a statek takový tomu duchovenství, kterému jest přináležel, spolu se všemi škodami a náklady, i se vším tím, co jest toho užil aneb užiti by mohl, postaupen a odevzdán býti má. Ale i také, pokudžby v takové smlauvě nějaká cena anebo placení namluveno bylo, to do komory Naší královské neprominutelně připadnauti, v jiných pak případnostech pokuta na kupujícího při uznání krále Jeho Milosti zůstávati má.

A. XXVI.

Což podobně a tím vším způsobem, jakž nahoře dotčeno, při těch kostelích a klášterích, na kterýchž jednomu anebo více z stavův a obyvatelův tohoto království, proto že takové od předkův jich založené a nadané byly, *jus patronatus* přináleží, zachováno býti má. Nebo ačkoliv nekatolíctí patroni, jakoby takové od předkův jich učiněné nadání sobě zase převlastňovati anebo jiným způsobem odcizovati mohli, mocí téhož *juris patronatus* právo se jmíti domnívali: nic méně patrná a povrehu ležící věc jest, že poněvadž dotčení předkové, od nichž

geschriebene Güter besitzen, (inmassen dann sonst niemand, so im Land nicht angehessen, zu denen Land-Tägen zugelassen werden soll), zu gedachten Land-Tägen beruffen oder beschriben, und bey solchen Zusammenkunftten den ganzen Geistlichen Stand und die sämtliche Cleriken representiren; Also diese Infulirte Geistliche sämtlich in denen Land-Tägen und andern gemeinen Land-sachen, nicht weniger dann gedachter Erz-Bischoff, denen Herzogen und Fürsten vorgehen und ihre Session und Stimmen so wol vor denselben, als denen Herren haben, Der Erz-Bischoff aber Primas Regni genennet werden, und demselben die obriste, nach Ihme aber, da sonst kein Bischoff vorhanden, die nächste Stelle dem Obristen Priori des Ritterlichen Maltäser-Ordens im Königreich Böhaimb, vor allen andern Prælaten gebühren soll.

Von Vereüfferung der Geistlichen Güter.

A. XXV.

Kein Prælat, noch Convent, noch einige Geistliche Person oder Vorsteher Geistlicher Güter, können noch mögen etwas von ihren liegenden Geistlichen Gütern und Stiftungen, Einkommen und Intraden, ohne Unsere und Unserer Erben, Königen in Böhaimb, als Obristen Vogt und Schutz-Herrns Bewilligung, versetzen, verkaufen, verschenken, oder in andere Wege veralieniren und vereüffern. Würde aber jemand deme entgegen ein liegendes Geistliches Gut, Stiftung, Rent oder Einkommen durch dergleichen Contract oder Handlung, wie gemelbt, an sich bringen: Soll nicht allein solcher Contract an sich selbst nichtig, unkräftig und von Unwürden seyn, und das Gut, unverbindert dergleichen, seiner Geistlichen Stiftung, dahin es gehörig gewesen, sambt allen Schäden, Unkosten, und auffgehobenen Nutzungen, dergleichen denen, so auffgehoben hätten werden mögen, restituiret, wiederum abgetretten und eingeeantwortet werden; Sondern auch da in solchem Contract ein Pretium oder Kauff-Geld bedinget worden, dasselbe Unserer Königlichen Cammer unmachlässlich heimbsfallen. In anderen Fällen aber die Straff gegen dem Kauffer pro arbitrio dem König vorbehalten seyn.

A. XXVI.

Gleicher Gestalt und allermassen, wie im nächst-vorgehenden Gesetz geordnet, soll es auch mit denen jenigen Kirchen und Clöstern gehalten werden, darauff einer oder mehr auß denen Ständen und Inwohnern dieses Königreichs, umb daß dieselbige von ihren Vorfahren gestiftet, fundiret oder dotirt worden, daß Jus Patronatus haben. Dann obwol die Uncatholischen Patroni auß solchem Jure Patronatus eine zeithero berechtigt seyn wollen, die von ihren Vor-Eltern gemachte Stiftungen wieder zu sich zu ziehen, oder in andere Wege zu ver-

jaký kostel aneb klášter vystaven a nadán byl, toho, co k tomu dali, jsau se zbavili, a tak po vykonané již *fundati* a nadání vlastnost toho nikoliv jim, anebo dědicům a budacím jich, nýbrž předně Pánu Bohu, a potom k těmž kostelu, anebo řádu, na které skrze nadání, poslední vůli a jiným způsobem přiveden jest, přináleží: oni, dědicové a budací jich s takovým nadáním, jakožto statkem cizím (krom toho co práva duchovní *patronis* propůjčují) nic dáleji vládnouti nemají. A z té příčiny s povolením jich, kostel neb klášter takový, aneb jiný k nim přináležející statek, odcizován býti nemůže, nýbrž Nám, a po Nás každého času králujícímu králi, jakožto chrámův Páně v tomto dědičném království Našem nejvyšším zástupcům a ochráncům statkův duchovních, aby skrze odcizování k něčemu jinému nežli od *fundatorův* nadání a vysazení jsau, užívání a obrácení nebyli, slušně se ujmáti náleží. Pročež také odcizování takových a těm podobných statkův, kteréby se bez milostivého povolení Našeho, jakž svrchu dotknuto, stalo, dopauštěti a jim místa dáti moci neráčíme.

O druhém stavu království Českého, totižto o stavu panském.

A. XXVII.

A jakož tomu, aby napotom stav duchovní v tomto dědičném království Našem na svrchu dotčený způsob první stav byl, milostivě chtíti ráčíme: tak tedy stav panský stav druhý, v kterémž tolikéž vývodové a knížata dotčeného dědičného království Našeho, žádného obzvláštního stavu nečiníce, obsažení jsau, jмін býti má.

O vývodách, knížatech, též vysoce urozených, a těch, kteréž jsme My do starožitného stavu panského království tohoto Českého obzvláštně vyzdvihnouti ráčili.

A. XXVIII.

Vývodové před knížaty sedění svá míti a po starších sedati mají, a po nich knížata, podobným způsobem po starších. A jestližeby který vývoda neb kníže některý královský úřad zemský na sobě měl, nemá mezi jinými nejvyššími úředníky, nýbrž mezi vývodami a knížaty, podlé dotčeného pořádku, seděti; přímluvy však po úradech nejvyšších úředníkův zemských přijímané býti mají.

alieniren; So ist es doch offenbar und am Tag, weil dieselbe Vorfahren, von welchen eine Kirch oder Kloster fundirt oder dotirt, sich des darzu hergegebenen Guts enteuffert, und also das Eigenthumb desselbigen, nach der Fundation oder Dotation, nicht mehr ihnen und ihren Erben und Nachkommen, sondern zuffordert Unserm Herrn Christo, und dann der jenigen Kirchen oder Kloster und Orden, an welche es durch eine Donation, letzten Willen, oder in andere Wege verwendet worden, zustehet und gehöret, daß demnach sie, die Erben und Nachkommen, mit solcher Stiftung als einem frembden Gut, nichts (auffer was die Geistliche Recht denen Patronis zulassen) zu schaffen haben, und daß derowegen mit ihrem consens dieselbige Kirch oder Kloster, oder ein darzu gehöriges Gut, nicht alienirt noch vereuffert werden möge, sondern Wir und die nach Uns jedesmahls Regierende Könige, als der Kirchen Gottes in diesem Unserm Erb-Königreich Obere Advocaten, Schutz- und Schirm-Herren, Uns dieser Geistlichen Güter, damit sie durch die Vereuffierung nicht zu andern Gebrauch verwendet werden, dann darzu sie von denen Fundatoren gestiftet und hergeben worden, billich anzunehmen haben, und darumb keine Vereuffierung solcher und dergleichen Güter, die ohne Unsern gnädigsten consens geschicht, wie oben vermeldet, verstaten noch zulassen können.

Vom Andern Stand des Königreichs Böhaimb, nämlich den vom Herren-Stand.

A. XXVII.

Wie Wir nun gnädigst wollen, daß der Geistliche Stand in diesem Unserm Erb-Königreich hinfüro der Erste Stand, auff Maß und weiß, wie obberürt, seyn soll: Also soll der Herren-Stand der Ander Stand, und darinnen auch die Herzogen und Fürsten in gedachtem Unserm Erb-Königreich, begriffen seyn, und keinen sonderbahren Stand machen.

Von denen Herzogen, Fürsten, Hoch- und Wohlgebornen, und denen, so Wir in den alten Herren-Stand des Königreichs Böhmen absonderlich erhoben.

A. XXVIII.

Die Herzogen sollen vor denen Fürsten ihre Session haben, und dem Alter nach sitzen, nach ihnen die Fürsten, gleichermassen dem Alter nach. Da auch ein Herzog oder Fürst ein königliches Land-Officium hätte, soll er nicht unter denen Land-Officireren, sondern bey denen Herzogen und Fürsten, der Ordnung nach, wie gemelbt, sitzen, die Vota aber nach der Land-Officirere Aempter colligirt werden.

A. XXIX.

A jakož jsme My, z obzvláštní královské milosti, tajným raddám a komorníkům Naším, hraběti Maximilianovi z Trautmansdorffu atd., hraběti Vilémovi Slavatovi atd., jako i Adamovi pánu z Valdštejna atd. a Jaroslavovi Boritovi hraběti z Martinič atd. netoliko *prædicat* »Vysoce urozený«, ale i níže dotčené přednosti a počestnosti dáti ráčili, aby oni sedání a místa svá ihned a nejbliže po knížatech světských, nade všemi jinými tuto milost nemajícími hrabaty a pány, by pak ti jakéžkoli, třebaš nejpřednější královské úřady zemské na sobě měli nebo ne, všudy buďto v sněmích, aneb v kterých koli saudech a radách, jako i sice při jiných shledáních v dědičném království Našem Českém a v zemích k němu vtělených, beze všech jiných následujících odporův a překážek, vždycky svobodně držeti a užívati mohli. Při tom také, že nyní i budoucně vždycky prvorození aneb sice nejstarší synové jich, i potom těch opět nejstarší synové, a tak dále vždycky jedni po druhých následující nejstarší potomci jich mužského pohlaví *in infinitum*, ihned jakžby dvacátého roku věku svého dosáhli, sedání a místa svá všudy hned po nejvyšších stavu panského úřednicích, (mezi kterýmiž také presidentové nad appellacemi a komory české se rozumí), lečby ti prvorození aneb sice nejstarší synové a potomci jich v nákým vyšším dvorským neb zemským úřadě postavení byli, míti a užívati mají. Tak výšjmenovaní hrabata a páni při takových od Nás jim udělených vyvýšenostech, beze vši překážky mají zůstavení býti a jim se v ně nevkráčovati, mnohem pak méně taková milost k jaké *consequenti* táhnauti se má.

Nadto výšeji jemu Vilémovi Slavatovi hraběti, z uvážlivých příčin, obzvláštně pak, poněvadž jest Jeho Láska slavné paměti císař Matthyáš, pan streye a otec Náš nejmilejší, štít a erb, již po zahynutí všech mužského pohlaví toho starožitného rodu z Hradce, spolu s erbem jeho v jedno spojil, tuto další zvláštní milost jsme učinili a jeho tím obdariti ráčili, aby napotom on Slavata hrabětem a vladařem domu Hradeckého z Chlumu a Košumbergka se jmenovati a psáti mohl, a po smrti jeho takový titul nebolízto *prædicat* vždycky prvorozenému anebo staršímu synu, a po něm zase staršímu synu, a tak dáleji každého času jeho budoucímu staršímu mužského pohlaví z té linie poslému, jak dlaho který z nich v živobyti zůstávati bude, ze všech kanceláři Našich, a sice od jednoho každého, psán a dán byl, a oni toho pokojně užívati mohli. Při tom také svrchu jmenovanému hraběti Vilémovi Slavatovi dotčenau milost a obdarování ještě jsme dáleji rozšířiti, vyjádřiti, vysvětliti a jemu a rodu jeho k zvláštní počestnosti, obzvláštně, poněvadž nadepsaní jeho hra-

A. XXIX.

Und demnach Wir auß sonderbahren Königlichen Gnaden Unsern Gehaimben Rätthen, Camerern, z. Graff Maximilian zu Trautmansdorff, z. Graff Wilhelmb Slavata, z. wie auch Adam Herrn von Walbstein, z. und Jaroslaven Borzitá Graffen von Martinič, z. nicht allein die *Prædicat*: Hoch- und Wohlgeborn, sondern auch hernachbenannte *Præeminentien* und *Dignitäten* gegeben, daß sie die *Session* und *Stelle* alsobald und nächst nach denen Weltlichen Fürsten, vor allen andern diese *Gnad* nicht habenden Graffen und Herren, ob dieselbe gleich vornehmste Königliche *Land-Nembter* auff sich hätten oder nicht, jeder *Orthen* so wol in *Land-Tägen*, allerley *Rechten* und *Rätthen*, als auch sonsten bey andern *Zusammenkunftten* in Unserm *Erb-Königreich Böhaimb* und dessen *incorporirten Ländern*, ohne einige der andern nachfolgenden *Einred* und *Widerung*, allezeit *frey* gebrauchen können; zugleich auch jetzt und hinfüro allezeit ihre *Primogeniti*, oder sonst *Elteste Söhne*, und nach denselben abermals deren *Elteste Söhne*, auch also für und für allezeit ihre *Elteste Nachkommen Männlichen Geschlechts* in *infinitem*, alsbald wann sie das *zwaitzigste Jahr* erreicht, ihre *Session* und *Stelle*, aller *Orthen*, nach denen *Obristen Land-Offeireren* (darunter auch der *Appellation- und Böhaimbischer Cammer-Præsident* verstanden), es wäre dann, daß die *Primogeniti*, oder sonst *Elteste Söhne* und *Nachkommen* mit einem höhern *Hoff- oder Land-Ambt* versehen, haben und genießten sollen; Also sollen obbenannte Graffen und Herren-Stands Personen bey solchen von Uns ihnen ertheilten *Præeminentien* von männiglich ungehindert verbleiben, und ihnen darinnen kein *Eintrag* geschehen, viel weniger solche *Gnad* zu aingiger *consequenz* gezogen werden.

Wir haben auch dem Graffen Wilhelmb Slavata, auß beweglichen *Ursachen*, sonderlich aber, weiln Unser geliebter Herr *Better* und *Batter*, *Weiland Kaiser Matthias*, *Lobseligster Gedächtnuß*, ihme des nunmehr *Männlich abgestorbenen* uhralten *Geschlechts* derer von *Neiuhauß* *Wappen* und *Kleinot* mit dem seinigen unirt, über vorige noch ferner diese besondere *Gnad* gethan, und dahin befreyet, daß hinfüro er, Slavata, sich *Graffen* und *Regierer* des *Hauses Neiuhauß* von *Chlum* und *Košumberg* nennen und schreiben, solches *Prædicat* auch nach seinem *Absterben* jederzeit dem *Primogenito* oder *Eltesten Sohn*, und nach demselben abermals seinem *Eltesten Sohn*, auch also für und für allezeit seinem *Eltesten Nachkommen Männlichen Geschlechts* dieser *Linien*, so lang einer auß derselben im *Leben* vorhanden seyn würd, auß allen Unseren *Canzleyen* und sonst von männiglich geschrieben und gegeben werden, sie sich dessen auch ruhig gebrauchen mögen. Darneben auch haben Wir obgedachtem Graffen Wilhelmb Slavata obbemeldte *Gnad* und *Freyheiten* noch ferner dahin *extendirt*, *erklärt*, und *erleütert*, und ihm und seinem *Geschlecht* zu sonderm *Chren* (zumalen weil ob-

běte synové po máteři jich z té linie pocházejí, kteráž toliko poslední toho vzácného rodu z Hradce a z Rožumbergka ještě v životy pozůstává, a před tím již jmenovaní páni z Rožumbergka a po nich jejich prvorození synové takový *praedicat* a sedění své v dědičném království Našem Českém měli, ještě tuto další milost učiniti ráčili: aby po časném jeho, hraběte Slavaty, z světa tohoto vykročení jeho prvorozený aneb nejstarší z jeho linie pocházející (vedlé toho, že se také hrabětem a vládařem domu Hradcekého jmenovati a psáti může) na jeho tolikéž sedění a místo dosedl a tak nejbližší po světských knížatech, přede všemi jinými tuto milost nemajícími hrabaty a pány, byt oni i přední královské úřady zemské na sobě jměli, v Našem dědičném království a k němu vtělených zemích sedění svá a místa po všecky časy, beze všech veymínek, měli a drželi.

A. XXX.

Tolikéž jsme některé tajné i jiné Naše raddy stavu panského, jak ti nížeji (bez ujmy však co se pořádku dotýče) položeni jsau, totižto jmenovitě:

N. N. z Stralendorffu.
 N. N. z Werdenberku.
 N. N. z Vřesovic.
 N. N. Vratislav z Mitrovic.
 N. N. z Nostic.
 N. N. Michna z Vacinova,

vedlé těch k místodržícímu Našemu v království Českém, od Nás z kanceláře Naší české dvorské prošlých resolucí, prohledajíc k jich dávním, věrným a platným službám, jako i ty v *privilegium* jim na to daných obsažené krevní přátely a dědice jich, z mocnosti Naší královské, jakožto král Český, obzvláště všechněch těch předností, vyvýšeností a *privilegií*, nic nevymínujíc, které starožitný stav panský v dědičném království Našem Českém před novým stavem panským měli, aučastna učiniti ráčili.

A protož svrchu jmenované vejvody, knížata, vysoce urozené hrabata a pány, i dotčené mezi starožitné stavu panského rody od Nás vyzdvížené osoby, při této jim učiněné milosti, sedání a místech z mocnosti Naší královské, proti jednomukaždému pevně chrániti, a nad tím nade všim ruku držeti chceme, jim také žádnému, kdoby ten koliv byl, v to vkráčovati, mnohem méněji starožitného stavu panského *privilegium*, kteréž jsme sice My v ostatku potvrditi milostivě zakázati se ráčili, proti této Naší milosti, žádným způsobem natahovati dopustiti chtíti neráčíme.

gedachte sein, des Graffens, Söhne nach ihrer Mutter von derjenigen Lini descendiren, welche die letzte des ansehnlichen Geschlechts deren von Neuhauß und Rosenberg noch im Leben übrig ist, und vor diesem jetzt-ermeldte Herren von Rosenberg, und nach ihnen ihre Primogeniti solches Praedicat und Session in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehabt) noch weiter diese Gnad gethan, daß nach seinem, des Graffens, zeitlichem Ableiben sein Primogenitus oder Erstfoster seiner Lineae, (neben dem, daß er sich Graff und Regierer des Hauses Neuhauß nennen und schreiben darff) ihme in der Session und Stell succediren, und also nächst nach denen Weltlichen Fürsten, vor allen anderen diese Gnad nicht habenden Graffen und Herren, ob dieselbe gleich vornembste Königlische Land-Aemter auff sich hätten, in Unserm Erb-Königreich Böhaimb und demselben incorporirten Ländern, die Session und Stelle zu allen Zeiten ohne einige Exception soll haben und behalten.

A. XXX.

Wir haben auch etliche Geheimbe und andere Unsere Rätthe des Herren-Standes, wie dieselbe nachfolgend, ohnversänglich, so viel die Ordnung anlanget, gesetzt, als nämlich:

N. N. von Stralendorff.
 N. N. von Werdenberg.
 N. N. von Brzesowiz.
 N. N. Vratislaw von Mitrowiz.
 N. N. von Kostiz.
 N. N. Michna von Waizenhofen,

vermöge deren an Unserm Statthalter im Königreich Böhaimb von Uns, auß Unser Böhmischem Hoff-Canzley ergangenen Resolutionen, in Ansehung dero langwährigen treuen erprießlichen Diensten, neben denen in ihren darüber habenden Privilegien begriffenen Bluts-Verwandten und Erben, auß Königlischer Böhaimbischer Macht absonderlich aller deren Præminentien, Dignitäten und Privilegien, nichts außgenommen, so der Alte Herren-Stand in Unserm Erb-Königreich Böhaimb vor dem Neuen Herren-Stand gehabt, fähig gemacht.

Wollen demnach gnädigst obgedachten Herzogen, Fürsten, Hoch- und Wohlgebornen Graffen und Herren, und obernennten in den Alten Herren-Stand von Uns erhobenen Personen, bey dieser ihnen ertheilten Gnade, Session und Stell, gegen männiglichen auß Königlischer Macht vestiglich schützen und handhaben, ihnen auch darwider keinen Eintrag von jemand, wer der auch seye, zufügen, viel weniger des Alten Herren-Stands Privilegium, so Wir im übrigen zu confirmiren Uns gnädigst anerbotten, wider diese Unsere Gnade, auff einigige Maß oder weiß, anziehen lassen oder gestatten.

O třetím stavu království Českého, totiž o stavu rytířském, jak ti do saudu zemského vedlé stavu panského dosazování býti mají.

A. XXXI.

Jak jest prvé stav rytířský za stav druhý byl: tak napotom za stav třetí v dotčeném dědičném království Našem jmin a držán býti má. A jakož od starodávna nemalá nesvornost, nevole a roztržitost mezi stavem panským s jedné, a stavem rytířským z strany druhé, za příčinou Našeho královského saudu zemského, jako také královského saudu dvorského prodlauzilý čas trvala a odtud všelijakých nesnází, které obecnému dobrému na překážku býti mohly, obávati se jest bylo; a Náš slavné paměti praděd a předek v tomto Našem dědičném království král Vladislav, v létu 1487. na předcházející jednání oba stavy, panský a rytířský, s milostivým povolením svým, v mír uvesti a porovnatí ráčil: pročez i My některé *ceremoniæ* a slavnosti, které v příčině publikování veyповědi zachovávané byly a k té mezi panským a rytířským stavem roztržitosti snad nemalou příčinu podávaly, z nížeji následujících při processu právním ukázaných příčin, milostivě vyzdvihnauti jsme ráčili.

Dáleji pak mezi stavem panským a rytířským při Našem saudu zemském, jakž následuje, zachovááno býti má: totižto, kolikrátkoliv králující král v Čechách dotčený saud zemský dosazuje, do něho vždycky na časy věčné předně ti úředníci zemští, kterým při dotčeném královském saudu zemském obzvláště sedatí přísluší, jakož jsau nejvyšší purgkrabě Pražský, nejvyšší komorník zemský a nejvyšší sudi zemský v království Českém, dosazení, a ještě k tomu netoliko z stavu panského osoby hodné, které dobrého života a obcování jsau, ale i z rytířstva, tolikéž spůsobné a na cti dobře zachovalé osoby, do téhož saudu přijímané býti mají.

A ačkoli co se počtu osob dotýče, předešle dvanácte z panského a osm z stavu rytířského k tomu bráno bývalo: My však tomu milostivě chytíjí ráčíme, aby napotom takový počet zveyšsen a z stavu panského šestnáct, z stavu pak rytířského deset osob do téhož saudu zemského dosazováno bylo.

O sedání v saudu zemském i krom saudu.

A. XXXII.

Když My, jakožto král, v saudu Našem zemském na Naši stoliici královské sedatí ráčíme, má ovšem tak s veyvody a kní-

Vom Dritten Stand des Königreichs Böhaimb, als nämlich vom Ritter-Stand, und wie derselbe in das Land-Recht neben dem Herren-Stand genommen werden soll.

A. XXXI.

Wie vor diesem der Ritter-Stand den Andern: also soll er hinfüro den Dritten Stand in obberürten Unserm Erb-Königreich constituiren.

Und demnach vor Alters ein grosser Zwitteracht, Widerwillen und Uneinigkeit zwischen denen Herren an einem- und dann denen von der Ritterschafft andern Theils, sich wegen Unserz Königlichen Land-Rechtens, wie auch Unserz Königlichen Hoff-Rechtens halber, eine geraume Zeit über erhalten, und dannhero allerhand Weiterung, so dem Gemeinen Nutzen verhinderlich seyn können, zu befahren gewest; Und aber Unser Hochgeehrter Uranherr und Vorfahrer an diesem Unserm Erb-Königreich, Weiland König Wladislaus, im Jahr 1487. auff gepflogene Unterhandlung, beyde Ständ vom Herren- und Ritter-Stand, mit gnädigster Einwilligung, vereinbaret und verglichen: Als haben Wir zwar etliche Ceremonien und Solemnitäten, so wegen Publicirung der Urtheile vor diesem im Gebrauch gewesen, und zu dem zwischen dem Herren- und Ritter-Stand entstandenen Zwitteracht vielleicht nicht die wenigste Ursachen gegeben, auß denen hierunten beym Process außgeführten Motiven gnädigst auffgehoben.

Im übrigen aber soll es gehalten werden zwischen dem Herren- und Ritter-Stand bey Unserm Land-Recht, wie folget: Nämlichen sollen je und alleweg zu ewigen Zeiten, so oft ein Regierender König in Böhaimb dasselbige besetzt, darein zuörderst diejenige Land-Officirer, welchen bey solchem Königlichen Land-Recht fürnehmlich zu sitzen gebühret, nämlich der Obriste Prägerische Burggraff, der Obriste Land-Cammerer und Obriste Land-Richter im Königreich Böhaimb, verordnet, und darzu in solches nicht allein auß dem Herren-Stand taugliche Personen, die eines guten Lebens und ehrlichen Wandels seyn, sondern auch auß der Ritterschafft gleicher weise qualifickirte und an Ehren wohl-verhaltene Personen auff- und angenommen werden.

Und ob wol, so viel die Anzahl anlangt, hiebevör Zwölffe auß dem Herren- und Achte auß dem Ritter-Stand darzu genommen worden; So wollen Wir doch gnädigst, daß hinfüro die Anzahl gemehret, und auß dem Herren-Stand Sechszehen, auß dem Ritter-Stand aber Zehen in das Land-Recht gesetzt werden sollen.

Von der Session in- und auffser des Land-Rechtens.

A. XXXII.

Wann Wir, als der König, in Unserm Land-Recht auff Unserm Königlichen Stuel sitzen; So soll es zwar mit denen Herzogen und

zaty, jako i s dotčenými privilegiovánými brabaty a pány, kdyžby který neb víceji z nich v saudu zemském potřebování byli, ve všem, jakž svrchu dotčeno, zachovááno býti, a ti přede všemi jinými nejvyššími úředníky zemskými, jako předešle, vládař domu Rožumberského sedati; po nich Náš nejvyšší purgkrabě a po Něm nejvyšší hofmistr zemský, a potom Náš nejvyšší maršálek zemský, pokudžby v témž saudu sedal; po levé pak ruce, vedlé královské stolice, napřed Náš nejvyšší komorník zemský a vedle něho Náš nejvyšší sudí zemský, po něm Náš nejvyšší kanclér, kteréhož následuje Náš nejvyšší sudí dvorský, a potom president Náš nad appellacemi, a po něm president komory Naši české (pokudžby však tiž tři nyní dotčení Naši královští úředníci, od Nás nebo budaucích Našich v království, do téhož saudu zemského dosazení a k tomu dotčený komory president stavu panského byl) sedění svá miti mají. Jestližby pak komory Naši president z stavu rytířského byl, tedy přede všemi jinými z rytířstva v saudu sedícími, však teprva po stavu panském v témž saudu sedění a místo své miti má.

Dáleji po všech svrchu dotčených Našich zemských a jiných královských úřednicích a saudech, v témž saudu sedících, po obau stranách seděti mají: předně páni rodův starožitných stavu panského, (mezi kteréž i ti přináležejí, o kteréž jsme se v té příčině obzvláště milostivě *resolvirovatí* ráčili) a pod nimi páni rodův nových dotčeného stavu panského, a nejposléze těch deset osob, které z rytířstva v témž saudu sedati budau, totižto po každé straně osob pět.

A to, co se řádu dotýče, který mezi úředníky zemskými, knížaty a jinými saudeci, při sedání jich v královském saudu zemském, nyní i na časy věčné zachováno býti má.

A ačkoliv jsau předešlé ti, kteří starožitného stavu panského byli, mezi sebau, jako i páni z nového stavu panského a nápodobně rytířského stavu osoby, po letech sedati obyčej měli: však My za dobré milostivě uznávati ráčíme, aby budaucně jak v saudu zemském, tak i při jiných saudech, dotčené osoby z stavův ne po letech, nýbrž jak jest jeden před druhým do zemského aneb jiného saudu dosazen byl, sedali, a toliko mezi těmi, kteří spolu jednoho času do saudu dosazení byli, na léta pozor dán, rozdíl však mezi starým a novým stavem panským, jakož také panstvem a rytířstvím, ve všem jak svrchu dotknuto, zachováán býti má.

A. XXXIII.

A aby jedenkaždý z nich místo své, které krom saudu zemského sice při jiných shledáních jednomu před druhým náleží, věděti mohl a jeden na druhého se netřel, a mezi nimi z té

Fürsten, wie auch denen obbenannten privilegirten Grafen und Herren, wann einer oder mehr auß ihnen im Land-Recht gebraucht werden, allerdings, wie obgeſetzt, gehalten werden, und dieselben vor allen Land-Officirern, wie vor diesem, der Regierer des Hauses von Rosenberg, sitzen; Nach ihnen soll Unser Obrister Burggraff, und nach demselben Unser Obrister Land-Hoffmeister, und nach diesem Unser Obrister Land-Marschall, wo fern er eine Besizers-Stelle im Land-Recht haben wird; aber zur linken Hand neben dem Königlischen Stuel, soll vorher sitzen Unser Obrister Land-Cammerer, und neben ihm Unser Obrister Land-Richter, ferners Unser Obrister Cangler, welchem nachfolgt Unser Obrister Hoff-Richter, und darnach Unser Appellation-Präsident, dann auch Unser Böhmiſcher Cammer-Präsident, dafern anders diese nächst-eruelte Unjere Königlische Officierer von Uns und Unjeren Nachkommen am Königreich, zu Besizern in das Land-Recht verordnet, und darunter der Cammer-Präsident auß dem Herren-Stand seyn wird. Wäre aber Unser Cammer-Präsident auß dem Ritter-Stand, soll er seine Session und Orth vor allen Besizern auß der Ritterschafft, jedoch nach denen Herren, haben.

Weiters sollen nach allen obermelten Unjern Landes- und anderen Königlischen Officirern und Besizern auff beyden Seiten sitzen: Erstlichen die Herren auß denen Alten Geschlechtern des Herren-Stands (darunter auch die jenigen gehören, derentwegen Wir Uns dießfalls in specie gnädigst resolviret haben) und hernacher die Herren auß denen Neuen Geschlechtern jetzt-berürten Herren-Stands, und dann letztlichen die jenige Zehen Personen, welche auß der Ritterschafft zu Besizern des Land-Rechtens jederweil angenommen werden, nemlichen auff jeder Seiten Fünff des Ritter-Stands. Und diß so viel die Ordnung, welche zwischen denen Land-Officirern, Fürsten und anderen Besizern mit ihren Sessionibus im Königlischen Land-Recht jetzt und zu ewigen Zeiten gehalten werden soll, anbelangen thuet.

Und ob wol vor diesem die jenigen, so Alten Herren-Stands, unter sich dem Alter und Jahren nach, wie auch die neuen Herren-Stands, und gleicher massen die Ritter-Stands Personen, dem Alter nach zu sitzen pflegen: So sehen Wir doch gnädigst für gut an, daß hinführo so wohl im Land- als andern Rechten unter oberberührten Stands-Personen, nicht nach denen Jahren, sondern nach dem einer vor dem andern in das Land- oder andere Recht kommen, sitzen, und allein zwischen denen, so etwann zugleich auff eine Zeit in das Recht gesetzt werden, die Jahre in acht genommen, der Unterscheid aber zwischen dem Alten und Neuen Herren-Stand, wie auch dem Herren- und Ritter-Stand, allerdings, wie oberberührt, gehalten werden soll.

A. XXXIII.

Damit aber dieselben auch ihre Orther und Stellen, welche einem jeden vor dem andern, aufferhalb des sitzenden Land-Rechtens,

příčiny žádná roztržitost a nesvornost nevznikla: pročez My toho všeho, co se Našich úředníkův zemských dotýče, při tom od slavné paměti předka Našeho, krále Vladislava, mezi nimi v té příčině ustanoveném řádu ještě milostivě zůstavovati, a tomu chtítí ráčíme, aby Náš nejvyšší purgkrabě Pražský mezi Našimi zemskými a jinými královskými úředníky, kteřížby z prostředku veyvod neb knížat anebo svrchu jmenovaných z strany sedání obzvláště *privilegiovanych* osob nebyli, nejpřednější místo měl; po němž seděti a jeho následovati má Náš nejvyšší hoffmistr zemský, potom Náš maršálek zemský, dáleji Náš nejvyšší komorník zemský v království Českém, po něm zase Náš nejvyšší sudí zemský, potom Náš nejvyšší kanclér, dáleji Náš nejvyšší sudí dvorský, a hned po něm president Náš nad appellaciami na hradě Pražském a potom president komory Naši české, pokudžby však stavu panského byl, jak v předcházejícím nařízení Našem o něm dotknuto jest.

O čtvrtém stavu království Českého, jmenovitě o městech.

A. XXXIV.

Co se královských měst dotýče, takové jsme My všecky, i jedno každé z nich, tak dalekau milostí obdarili, že jsme je ovšem zase za jeden, a tak za čtvrtý stav, milostivě přijíti ráčili. Však naproti tomu oni společně, i jedno každé z nich, kromě měst Plzně a Českých Budějovic (kteréz jsme My od takového břemena a platu proto, že jsau Nám v té předešlé rebelii vždycky věrni zůstali, osvoboditi ráčili,) z jednoho každého u nich v městě svařeného aneb z jiných měst k nim přivezeného a v nich vydaného sudu piva, jeden zlatý, po šedesáti krejcařích počítajíc, ungeltu aneb posudného, nyní i na budaucí věčné časy do Naši komory královské, k Naši aneb budaucích králův *dispositi* bez přestání skládati a odvozovati povinny býti mají.

A. XXXV.

A jakož jsau od starodávna nemalá nedorozumění a spory mezi stavem panským a rytířským s jedné, též Pražany a jinými královskými městy z strany druhé byly, a ti potom v létu od narození Syna Božího 1517. skrze smlauvu, jenž se Svatováclavská jmenuje, porovnání a na místo postavení byli: protož tomu milostivě chtítí ráčíme, aby již jmenovaná smlauva předce v své podstatě zůstávala, a v tom ve všem, co tímto Naším Obnoveným královským Zřízením Zemským napraveno neb vyzdviženo není,

sonsten in andern Zufambenkunfften gebühren, wissen und keiner uber den andern sich erheben, noch sie derentwegen in Zwiiracht und Uneinigheit gegen einander gerathen mögen; So lassen wir es, was Unjere Landofficierer betrifft, bey der von Weiland Unserm Vorfahrer König Wadislao zwischen ihnen hierinn auffgerichteten Ordnung nochmals gnedigist bewenden und wollen, daß Unjer Obrister Pragerischer Burggraf unter Unjern Land- oder anderen Königlichen Officirern, die nicht auß dem mittel der Herzogen, Fürsten oder obberürter der Session halber privilegirten Personen seind, die fürnembste stelle haben, und ihme nach sitzen, gehen oder folgen Unjer Obrister Land-Hofmeister, darnach Unjer Land-Marschalck, ferner Unjer Obrister Land-Cammerer in Böhaimb, und darauff Unjer Obrister Land-Richter, hernach Unjer Obrister Cantzler, weiters Unjer Obrister Hof-Richter, und stracks nach Ihm Unjer Appellation-Præsident zu Prag, so dan Unjer Böhmischer Cammer-Præsident, wosern dieser anders auß dem Herrenstand ist, wie beim nechst-vorhergehendem Befah seinethalben gemeldet worden.

Vom Vierten Stand des Königreichs Böhaimb, als namblichen denen Stäten.

A. XXXIV.

Betreffend die Königliche Stäte, haben Wir dieselbige alle und jede so weit begnadet, daß Wir sie zwar widerumb zu einem Stand und also dem Vierten gnedigist aufgenommen; Doch sollen sie hingegen sambt und sonders, ausser der Stät Pilsen und Budweiß (welche Wir von solcher Bürden und Aufslag darumb befreiet, weiln sie Uns in der vorgangenen rebellion jederzeit treü verblieben) von jedem Was darinnen gebräuetem, oder von andern Dertthern zu ihnen geführtem und alda außgetruncknem Biers, einen Gulden zu 60 Kreiüzer geraitet, Ungelts oder Biergelts, je und alleweg zu ewigen Zeiten, Unserer Königlichen Cammer, zu Unserer und der Nachkommenden Könige Disposition, unnachlässlich zu reichen und zu geben schuldig seyn.

A. XXXV.

Nach dem sich vor alters grosse differentien und irrungen zwischen dem Herren- und Ritterstand an einem, und denen Präger- und andern Königlichen Stäten an andern theil erhalten; und aber dieselbe im 1517. Jahr nach Christi Geburt, durch eine vergleichung, welche S. Wenceslai-Vertrag genennt wird, verglichen und hingeleget; Als wollen Wir gnädigist, daß obberürter Vertrag nochmals in seinem Esse verbleiben, und in alle dem jenigen, so in diser Unserer Ver-

vždycky stálé zachována byla; kterážto smluva také k tomu cíli obzvláštěn vytištěná býti má.

O Našich královských úřadech zemských.

A. XXXVI.

Kdež jest také předeek Náš v království tomto, král Vladislav slavné paměti, na sněmě obecném léta 1497. ustanovil a nařídil, že tito královští úřadové zemští, totižto nejvyššího purgkrabství Pražského, nejvyššího hoffmistrství zemského, nejvyššího komornictví zemského, nejvyšší sudství zemské, nejvyšší kancelářství, nejvyšší sudství dvorské, na věčné časy vždycky, kdyžbykoliv osazení nebyli, na osoby stavu panského od budaucích králův Českých milostivě vzkládání a jim poraučení býti mají: toho My tolikéž při tom o týchž Našich úřadech zemských prošlém nařízení (s takovým však doložením, že se to tolikéž na ty v zemi usedlé vývody a knížata, poněvadž oni v tomto Našem dědičném království jeden stav s stavem panským činí, vztahovati a rozuměti má) netoliko ještě milostivě zůstavovati, a ve všech budaucích případnostech, při dosazování dotčených Našich úřadův toho neporušitelně následovati chtíti ráčíme; ale také co se úřadu presidenta Našeho nad appellacimi na hradě Pražském dotýče, z milosti Naši královské na tom jsme se ustanoviti ráčili, že na ten úřad podobně žádného jiného nežli osobu stavu panského každého času milostivě zříditi a dosaditi chtíti neráčíme. Co se pak úřadu presidenta komory Naši české dotýče, koho bychom My, kdyžby též úřad znova dosazen býti měl, buď z panského nebo rytířského stavu k tomu potřebovati chtíti ráčili, to každého času v Naši a budaucích Našich, králův a dědicův téhož království, milostivě vůli a libosti zůstavati má a bude.

Z strany pak úřadu purgkrabství Karlšteinského, toho My při té od Nás prošlé *resoluti* zanechávati ráčíme.

A. XXXVII.

A poněvadž jest svrchu jmenovaný král Vladislav stavu rytířskému nejvyššího písařství, item podkomořství, a purgkrabství kraje Hradeckého úřady, na věčné časy odevzdati, přivlastníti a zanechatí ráčil: pročez My i Naši budaucí a dědicové tohoto království žádného jiného než z rytířstva k takovým Naším královským úřadům zemským přijímati, míti a chtíti neráčíme; s takovou však, co se dotčeného úřadu podkomořství dotýče, veymínkou, že Nám a budaucím Naším v království, kdyby vedle případnosti v Starém Městě Pražském někdo z vládyk se vynacházel a k ta-

newerten Königlichen Landes-Ordnung nicht corrigirt und auffgehoben, stet und vest gehalten, auch zu dem End absonderlich getruckt werden sol.

Von Unsern Königlichen Landes-Membtern.

A. XXXVI.

Nachdem Unser Vorfahrer an diesem Königreich, Weiland König Wladislaus auff dem gemeinen Land=Tag Anno 1497. gesetzt und geordnet, daß diese Königliche Landes-Membter, nämlich das Praegerische Obriste Burggraff=Ambt, des Obristen Land=Hofmaisters, des Obristen Land=Cammerers, des Obristen Land=Richters, des Obristen Cantlers und des Obristen Hof=Richters Amt zu ewigen Zeiten je und alleweg, wan sie ledig werden, denen auß dem Herrenstand, von einem Regierenden König gnedigst auffgetragen und anbefohlen werden sollen; So lassen Wir es bey solcher Ordnung dieser Unserer Landes-Membter halber (jedoch mit dem Anhang, daß sie sich auch auff die im Lande angeheffene Herzogen und Fürsten, weil sie in diesem Unserm Erb-Königreich einen Stand mit dem Herren=Stand constituiren, erstrecken und verstanden werden sollen) nicht allein nochmals gnedigst verbleiben, und begehren derselbigen, auff alle begebende Fälle, in Ersetzung bemelter Unserer Membter, unverbrüchlich nachzugehen, Sondern Wir haben Uns auch, so vil Unser Appellation=Präsidenten=Ambt anlangt, in Königlichen Gnaden dahin resolvirt, daß Wir zu solchem Ambt ebenmessig keinen andern als einen auß dem Herren=Stand jedesmahls verordnen wollen. Betreffend aber Unseres Böhaimbischen Cammer=Präsidentens=Ambt, Würd und sol es jedesmahls, wan dieses Amt mit einem neuen Officier zu ersetzen, zu Unserm und der Nachkommenden König und Erben zu diesem Königreich, gnedigstem belieben und Gefallen stehen, Ob Wir zu denselbigen einen auß dem Herren=oder aber einen auß dem Ritter=Stand gebrauchen wollen. So vil das Burggraff=Ambt zum Carlstain anlangt; Lassen Wir es bey der von Uns ergangenen Resolution bewenden.

A. XXXVII.

Und weil obgedachter König Wladislaus dem Stand der Ritterschafft des Landschreibers Amt, des Unter=Cammerers Amt und das Burggraff=Thumb des Grazer Kraijes auff ewige Zeit gnedigst attribuir und zugeordnet; So sollen und wollen Wir und Unsere Nachkommen und Erben zu diesem Königreich, auch niemand andern als die auß der Ritterschafft zu solchen Unsern Königlichen Membtern des Landes, gnedigst auff- und annehmen; Jedoch was das bemelte Unter=Cammerers Amt anlangt, mit dieser Bescheidenheit, daß Uns und Unsern Nachkommen am Königreich, allezeit bevorstehen sol, wan

kovému Našemu úřadu spůsobný byl, jemu týž úřad poručiti vždycky v moci pozůstávati má.

A. XXXVIII.

Co se minemejstrství Našeho dotýče, to jest vždycky v moci králujícího krále pozůstávalo, že jest úřad takový kterémukolivěk z těch třech stavův, totižto z panského, rytířského anebo městského, milostivě dáti moci ráčil; jakož pak také každého času v moci Naši a budaucích Našich v království pozůstává, nařízeného minemejstra zase ssaditi a jiného k témuž úřadu královskému dosaditi, kdy a kolikrátkoli Nam se to milostivě líbiti bude.

A. XXXIX.

Ačkoli až posavád s Našimi úřady zemskými tak zachovááno bylo, že když jest někdo od králujícího krále k takovému úřadu milostivě nařízen byl, on v takovém obyčejně po všecken čas života svého až do smrti zůstával: My však tomu milostivě chtíti ráčíme, aby žádný z dotčených Našich královských úřadův přes pět let déleji netrval, nýbrž kdyby napotom od toho času, jak jest někdo za úředníka anebo saudee zemského nařízen a dosazen byl, pět let minulo, tedy dotčený úředník anebo saudee zemský úřad svůj Nam anebo budaucím králům a dědicům v království zase odevzdati, a to každého času při Naši, budaucích Našich a dědicův v království, milostivě líbosti a vůli zůstávati má, zdaliž bychom My jeho v takovém úřadu aneb sedání v saudu déleji zanechati, anebo jinou osobu k tomu naříditi a dosaditi chtíti ráčili. Jakož pak vždycky, kdykoliv některý z Našich úřadův zemských, anebo místo v saudu Našem královském zemském, aneb komorním a dvorském prázdné jest: takové toliko Nam a dědicům Našim, budaucím králům Českým a žádnému jinému, spolu s Nami a vedle Nás osobou spůsobnou dosaditi přísluší a přináleží, byť pak týž úřad a místo pro smrt nejvyššího aneb jiného úředníka zemského a saudee, anebo také skrze dobrovolné jeho vzdání, anebo jiným jakýmkoliv spůsobem prázdné zůstávalo.

A. XL.

Nemá žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu a řádu aneb povolání byl, při Nás, budaucím králi a dědici v království, žádného úřadu zemského sám sobě, synu svému, anebo někomu

etwan auff zutrageden Fall ein Wapenmeißiger in der alten Stat Prag vorhanden seyn wird, der zu solchem Unserm Ambt tauglich, ihme dasselbige gnedigst anzubefehlen.

A. XXXVIII.

Betreffend Unseres Münzmaisters Ambt, Ist solches dem Regierenden König allezeit bevor gestanden, daß er solches einem auß denen dreyen Weltlichen Ständen, nämlichlichen auß denen Herren, der Ritterschafft oder denen Stäten, gnedigst conferirt, Immassen es auch jederzeit bey Uns und Unsern Nachkommen am Königreich stehet, den verordneten Münzmaister widerumb abzusetzen, und einen andern zu solchem Königlichen Ambt zu gebrauchen, wan und so oft Uns solches gnedigst beliebig und gefällig seyn wird.

A. XXXIX.

Obwoln es bißhero mit Unsern Landesämbtern diese Gelegenheit und Beschaffenheit gehabt, daß wan von einem Regierenden König jemand zu einem solchem Ambt gnedigst verordnet worden, er dasselbige gemeiniglich die ganze Zeit seines Lebens uber, biß auf sein absterben behalten; So wollen Wir doch gnedigst, daß keines angeregter Unserer Königlicher Aemter über Fünff Jahr wehren, sondern wan hinfüro Fünff Jahr von der Zeit an, als einer zum Landofficier oder Land-Rechtsfizer verordnet oder bestellt worden, verlossen, alsdan derselbe Landofficier und Land-Rechtsfizer sein Ambt zu Unsern oder Nachkommenenden Königen und Erben zum Königreich, Handen resignirn, und es jedesmahls zu Unserm und Unserer Nachkommen und Erben am Königreich, gnedigstem Belieben und Gefallen stehen sol, Ob Wir ihne in dem getragenen Ambt oder gehaltenen Besitzersstelle, weiter behalten, oder aber hierzu eine andere taugliche Person verordnen und gebrauchen wollen: Wie dan auff allen fall, so oft eines auß Unsern Aemtern des Landes, oder eine Besitzers-Stell in Unserm Königlichen Land-Cammer- und Hoff-Rechten ledig wird, allein Uns und Unsern Erben und Nachkommen zum Königreich, und sonst niemand andern mit- oder neben Uns, dieselbige mit einer qualificirten Person zu ersetzen zustehet und gebüret, es trage sich gleich solche Erledigung des Ambts durch den Todesfall des Obristen oder eines andern Land-Officiers und Besitzers, oder auch seine Resignation, oder in andere wege zu, wie sie wolle.

A. XL.

Es sol niemand, was Würden, Standes oder Wesens der auch seyn mag, Macht haben, bey Uns oder einem Nachkommendem König und Erben zu diesem Königreich, einig Unser Landes-Ambt, Ihne oder

z přátel, kteréž by fedrovati žádal, vyprošovati, dokudž by úředník zemský, na kteréhož týž úřad vzložen jest, při též službě zůstával. Pak-li by se kdo o to všetečně pokusil a takový královský úřad zemský buď pro sebe, syna, anebo přítele svého žádal: ten od Nás anebo budaucího krále a dědice v království nic jiného než těžkého trestání a největší nemilosti dosáhnouti a očekávati nemá. Jakož pak My sobě z té příčiny všecky ty takové majestáty anebo k jiné těm nápodobné královské listy, zapsání a resoluce, kteréž někdo v minulých časech sám pro sebe nebo dědice své na některý královský úřad zemský objednal, tímto nařízením Naším z bedlivého uvážení a jistým vědomím Naším z mocnosti královské, jak dalece ty proti tomuto nařízení Našemu čeli, zdvihati, mořiti, kaziti a v nic obracet ráčíme, neméně než jako by to, co v nich obsaženo jest, sem do tohoto Zřízení Našeho slovo od slova položeno bylo.

A. XLI.

A poněvadž po smrti Naší aneb budaucích Naších, království toto ihned na dědice připadá a tak nikdy žádného času prázdne nezůstává: pročež Naší nejvyšší úředníci a saudecové zemští, jako i saudu komorního a jiných saudu saudecové, kdyby se to přitrefilo, předece při povinnostech jich zůstávají a pod jmenem dědice, budaucího krále, jednomu každému spravedlnosti uděliti mají. A pokudž by který z úředníků neb saudecův povinnosti své času uloženého nedoplnil, tehdy předece v ní vedle přísahy, kterauž jest již prve také dědici a budaucímu králi učinil, trvati; však každého času, kdyžby toho budaucí král požádal, přísahu k úřadu svému obnoviti a vykonati má.

A. XLII.

Když nejvyšší purgkrabě Pražský svau přísahu vykonává, tehdy vždycky proti východu slunce tváří, prostovlas stojíce a přední dva prsty u pravé ruky vzhůru vyzdvíhnauce, tuto následující přísahu po místopisaři v království Českém aneb pisaři Našem menších desk zemských (z nichž jeden mu ji vydati má) slovo od slova srozumitelně říkati a tak ji Jeho Milosti králi vykonati má, totižto:

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým, budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a v tomto úřadě nejvyššího purgkrabství Pražského, kterýž mi se nyní od Vaší Královské Milosti

seinem Sohn oder Befreuntem, dene Er zubefördern begehrt, aufzubitten, so lang derjenige Land-Officier, der zu solchem Ambt verordnet, im Dienst ist. Würde aber einer sich dessen vermessenlich unterstehen, Er begehre gleich solches Unser Königlich Land-Ambt für sich, seinen Sohn oder für seinen Verwandten; So sol Er jedoch dardurch bey Uns oder den Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, anders nichts als schwere Straff und höchste Ungnad zu erlangen und zu gewarten haben. Inmassen Wir dan auch dahero alle Majestät- oder andere dergleichen Königlich Brieff, Verschreibungen und Resoluciones, die in vorgehenden Zeiten von jemand für sich oder seine Erben auff ein Königlich Land-Ambt aufgebracht worden, hiemit auß eigener Bewegnuß, rechter wissenschaft und Volkommenheit Unserer Königlich macht, so weit sie solcher Unserer Ordnung zuentgegen lauffen, cassiren, abrogiren, auffheben und abthun, nicht anders als wan derselbigen Inhalt und begriff dieser Unserer constitution außtrücklich und von Wort zu wort einverleibt wäre.

A. XLI.

Weil nach Absterben Unser oder Unserer Nachkommen das Königreich alßbald auff den Erben fallen thut, und dasselbe also keine einzige Zeit vaciret; Als sollen Unsere Land-Officier, auch Land-Cammer- und anderer Rechte Besißere alßdan, so bald der Fall sich zutregt, in administration der Justiz im Nahmen des Erben, Nachfolgenden Königs, verbleiben, Auch wan ein oder der ander Officier oder Besißer die seinem Ambt vorgeschribene Zeit noch nit vollendet, darinnen auff die Pflicht, so er albereit dem Erben, Nachfolgendem Könige, gethan, continuiren, Jedoch allezeit wan es der Nachfolgende König begehrt, die Amtspflicht ihm gleichsals auffß neu thun und ablegen.

A. XLII.

Wan ein obrister Burggraf seine Amtspflicht ablegt: So sol er jedesmahls mit seinem Angeficht und entblöstem Haupt gegen Aufgang der Sonnen stehend und die zwen vördere Finger seiner rechten Hand aufhebend, nachfolgenden Wid Unserm Vice-Landschreiber in Böhaimb, oder aber Unserm Schreiber der kleinen Landtafel, deren einer Ihme denselbigen fürzulesen, von Wort zu wort deutlich nachsprechen, und solchen der Königlich Majestät also laisten, als namblichen:

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlich Majestät, und nach derselben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treu und gewertig zu seyn, und das Ich in dem Obristen Pragerischen Burggraffen-Ambt, so mir anjeho von

svěřuje, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovati, obzvláště pak jak v obecních, království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedlé tohoto Obnoveného královského Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho ve všem upřímně a věrně řídití, všecky tejnosti Vaší Královské Milosti i v radách zachovati a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřítelství, aniž pro kterau jinou věc, jakžby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!»

O přísaze jiných Našich nejvyšších úředníkův zemských a jiných úředníkův královských.

A. XLIII.

V jednostejná slova a tím vším způsobem, jakžto v předcházejícím nařízení obsaženo jest, totiž s obrácením tváří k východu slunce, s odkrytou hlavou a s vyzdvižením dvouh prstův vzhůru, má také Náš nejvyšší hofmistr zemský, nejvyšší komorník zemský, nejvyšší sudí zemský, nejvyšší kanclér, nejvyšší sudí dvorský, nejvyšší písař zemský, podkomoří, purgkrabě kraje Hradeckého a Našich německých lén hejtman, když tak který z nich od Nás k úřadu povolán bude, takovou přísahu, (kterauž jim Náš místopísař anebo písař menších desk zemských vydá) vykonatí, všecko tak, jakž svrchu dotčeno, po něm říkati, krom toho, že jedenkaždý z dotčených úředníkův v přísaze svůj úřad, k kterémuž povolán jest, zřetelně jmenovati má. Kteraužto přísahu královský dvorský maršálek a hofmistr Našeho dvoru královského *mutatis mutandis* tolikéž vykonatí mají.

Přísaha, kterauž každá královská radda, saudee zemský z pánův a rytířstva vykonatí povinen jest.

A. XLIV.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti, z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým buďaucím králům a dědicům království tohoto, věrný a stálý býti a v tom, kdež mne

Euer Majestät vertraut würd, dem armen so wol als dem reichen unparteylich Recht erteilen, Insonderheit aber so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in administration der Justiz, dieser Königlichen reformirten Landes-Ordnung in allen und jeden ihren Satzungen, Articulen, Claujulen und Inhaltungen getreulich nachkommen und geleben, alle Heimlichkeiten Euer Majestät und der Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Furcht, Freundschaft noch Feindschaft, noch auch sonst durch einig ander Ding, wie das immer nahmen haben mag, Alles treulich und ohn gefehre. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Vom Eid Unserer anderer Obristen Land-Officierer und anderer Königlichen Beamten.

A. XLIII.

Mit dergleichen Worten und allermassen, wie im vorgehendem nechstem Gesätz stehet, nämlich mit dem Angesicht gegen Aufgang der Sonnen, entblößtem Haupt und aufgehobenen Fingern, sol auch Unser Obrister Land-Hofmeister, Obrister Land-Cammerer, Obrister Land-Richter, Obrister Cansler, Obrister Hof-Richter, Obrister Land-Schreiber, Unter-Cammerer, Burggraff des Kön. Gräzer Kraises und Unser Teütscher Lehens-Haubtman, wan von Uns einer auß Ihnen verordnet, einen Eid schwören, und Unserm Vice-Land-Schreiber oder Schreibern der kleinern Land-Tafel, deren einer Ihme solchen fürzulesen, alles obgesetzten Inhalts nachsprechen, ohne daß ein jeder auß ermelten Officieren in diesem Eid sein Amt, darzu Er bestellet und angenommen worden, außdrücklich Mahnhafft mache.

Obberürten Eid sollen auch laisten der Königliche Hof-Marschalck und Hofmeister Unseres Königlichen Hoffes *mutatis mutandis*.

Das Jurament und Eid, welchen ein jeder Königlicher Rath und Land-Rechts-Beyßer auß dem Herren- und Ritterstand zu laisten schuldig.

A. XLIV.

„Ich N. N. schwöre Gott dem Allmächtigen, der gebenedeyten Mutter Gottes, allen Heiligen, und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erb-Herren, Euer Königlichen Maj: und nach derselben denen, auß dero Königlichem Geschlecht und Geschlüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewertig zu seyn, und daß Ich, nach dem Euer Maj: mich zu

Vaše Královská Milost za svou radu a královského soudce zemského milostivě přijímá a nařizovatí ráčí, chudému jako i bohatému rovného práva udělovatí, a i v obecných království a politii jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho věrně řídití, jako nicméně všecky tajnosti Vaší Královské Milosti i v radách i sice zachovatí, a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedatí, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinou věc, jakby ta koli jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!»

Při tom tomu chytí ráčíme, aby v této přísaze radd Našich veyslovně zminka učiněna byla, poněvadž jsme se tímto Zřízením Našim milostivě *resolvirovatí* ráčili, že všecky do dotčeného Našeho saudu zemského dosazené osoby, tolikéž za raddy Naše od jednoho každého jmíni a ctění býti mají.

Prísaha Našich královských radd a saudecův Našeho královského komorního a dvorského, neboližto lenního saudu.

A. XLV.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve poslym budoucím králům a dědicům království tohoto, věren a stálý býti a v tom, kdež jste mne Vaší Královská Milost za radu svou a soudce do Vaší Královská Milosti saudův komorního a dvorského, neboližto lenního milostivě naříditi ráčili, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovatí, a jak v obecních království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, tak i v udělování spravedlnosti vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského ve všech i jednom každém ustanovení, artikulích, klausulích a znění jeho upřímně a věrně řídití, nicméně všecky tajnosti Vaší Královské Milosti i sice v radách zachovatí a k ničemuž jinému v nejmenším se pohnauti nedatí, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinou věc, jakby ta koli jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!»

dero Rath und Besizern deroelben Königlichen Land-Rechtens gnedigst verordnet, dem Armen so wol als dem Reichen unparteyisch Recht ertheilen, Auch so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justiz, dieser Königlichen reformirten Landes-Ordnung, in allen und jeden Ihren Satzungen, Articulen, Clausulen und Inhaltungen getreulich nachkommen und geleben, wie nicht weniger die Heimlichkeiten Ewer Maj: und Rathschlág verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Furcht, Freundschaft noch Feindschaft, noch auch sonst durch einig ander Ding, wie das immer Rahmen haben mag, alles getreulich und ohne gefahrde. So wahr als mir Gott helffe, die gebenedeyte Mutter Gottes und alle Heiligen!»

Wir wollen aber, daß in diesem Eid der Ráthe außtrücklichen gedacht werde, Sintemaln Wir Uns hirmit und in Krafft dieses, gnedigst resolvirten, daß alle die jenigen, so in gedachtes Unser Land-Recht von Uns auff- und angenommen, auch für Unsere Ráthe von menniglichen geachtet und gewürdiget werden sollen.

Der Eid Unserer Königlichen Rath und Besizere Unserer Königlichen Cammer- Hof- und Lehen-Rechtens.

A. XLV.

„Ich N. N. schwöre Gott dem Allmächtigen, der gebenedeyeten Mutter Gottes, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Maj: und nach deroelben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treü und gewertig zuseyn, und daß Ich, nach dem Ewer Königliche Maj: mich zu dero Rath und Besizer deroelben Königlichen Cammer- Hof- oder Lehen-Rechtens gnedigst verordnet, dem Armen so wol als dem Reichen Unparteyisch Recht ertheilen, Auch so wol in gemeinen Sachen das Königreich und dessen Policey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justiz, dieser Königlichen corrigirten neuen Landes-Ordnung in allen und jeden ihren Satzungen, Articulen, Clausulen und Inhaltungen getreulich nachkommen und geleben, wie nicht weniger die Heimlichkeiten Ewer Königlichen Maj: und der Rathschlág verschweigen, und mich zu keinem andern, als obvermelt, im wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Furcht, Freundschaft noch Feindschaft, noch auch sonst einig ander Ding, wie das immer Rahmen haben mag, Alles getreulich und ohne gefahrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!»

Nášeho heytmana hradu Pražského přísaha.

A. XLVI.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve poslym budaucím králům a dědicům království, věren a stály býti a v tomto mém úřadu heytmanství Vaší Královské Milosti hradu Pražského, k kterémuž jsem nyní od Vaší Královské Milosti milostivě povolán a nařizen, každého času věrně a právě se chovati, dotčený hrad královský na místě a k ruce Vaší Královské Milosti se vši věrnou péčí, bedlivostí a pilností opatrovatí a týž hrad Pražský netoliko předně Vaší Královské Milosti a po časné smrti Vaší Královské Milosti pořádným potomkům a dědicům Vaší Královské Milosti tohoto království, vždycky otevřený míti, ale také dáleji všecko to, což mi kdy od Vaší Královské Milosti anebo po smrti Vaší Královské Milosti od pořádně následujícího krále a dědice za příčinou dotčeného hradu a sice v jiných věcech milostivě poručeno bude, každého času poslušně vykonati chei, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Přísaha Nášeho nejvyššího minemeystra.

A. XLVII.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve poslym budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stály býti, a obzvláště v tomto úřadu minemeystřském, k kterémuž mne Vaše Královská Milost milostivě povolati ráčila, to vše což spravedlivého jest, jakž nejlépeji rozum můj stihnautí moci bude, fedrovati, všecky tajnosti rad, do kterých potažen budu, zachovati, obzvláště pak hory a cožby sice k úřadu mému přináleželo, všelijak věrně a bedlivě opatrovatí a sobě poručena míti, v tom užitečného Vaší Královské Milosti vedle mé nejvyšší možnosti vyhledávati a škody předcházeti, i před nimi vystříhati, pod propadením statku a jmění mého, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Unfers Hauptmans auff dem Prager Schloß Aid.

A. XLVI.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherrn, Ewer Königlichen Maj: und nach dero selben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zuseyn, und in meinem Ambt der Hauptmanschaft über dero selben Königliches Schloß zu Prag, darzu Ewer Maj: mich aneho gnedigist verordnet, mich jederzeit getreulich und recht zu verhalten, bemeltes Königliche Schloß an stat und von wegen Ewer Maj: mit aller getreier Fürsorg, Aufficht und Bleiß verwahren, und dasselbige nicht allein zusehender Ewer Königlichen Maj: und dan nach dero selben zeitlichem Abschied auß dieser Welt, Dero ordentlichen Successoren und Erben zu diesem Königreich allezeit offenhalten, sondern auch ferners alle dem jenigen, was jederweil von Ewer Königlichen Maj: oder nach dero Tödllichem Abgang von dem ordentlich Nachkommenden König und Erben, mir vorberürten Schloßes halber und sonst in andere Wege gnedigist anbefohlen würd, je und allweg gehorjambigt und getreüist nachkommen und geleben wil, Alles getreulich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Der Aid Unfers Obristen Münzmaisters.

A. XLVII.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherrn, Ewer Königlichen Maj: und nach dero selben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zu seyn, und daß Ich insonderheit in dem Münzmeister-Ambt, darzu Ewer Königliche Maj: mich gnedigist verordnet, dasjenige, was recht ist, meinem besten Verstand nach, befördern, alle Heimlichkeiten der Rathschläg, darzu ich gezogen werde, verschweigen, bevorab aber die Berckverck und was sonst mehr meinem Ambt anhengig, mir mit allem getreüisten Fleiß anlegen und empfahlen seyn lassen, Ewer Maj: Nutzen hierinnen, nach meinem besten Vermögen, befördern und dero selben Schaden vorkommen und verwarnen wil, bey Verpfändung meiner Hab und Gütter, Alles getreulich und ohne gefehrde. Auch so wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

O přísaze a povinnosti heytmanův krajských.

A. XLVIII.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohajícímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému a dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti a po Vaší Královské Milosti z Vaší Královské Milosti kmene a krve pošlým budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a že se v tomto mně svěřeném úřadě heytmanství krajského věrně chovati, všelijaké svévolné škodlivé předsevzeti, kteréby proti Vaší Královské Milosti a proti rádu a právu v tom kraji vzniknutí chtělo, vedle nejvyšší možnosti odvracovati a potlačovati a k náležitému strestání přivozovati, jak chudému tak i bohatému rovného práva udělovati, obzvláště pak jak v obecních království a *politii* jeho se dotýkajících věcech, vedle tohoto královského Obnoveného Zřízení Zemského, ve všech i jednom každém ustanovení, artikulich, klausulich a znění jeho věrně řídití, všecky tajnosti Vaší Královské Milosti, do kterých potažen budu, i sice zachovati a k ničemuž jinému nejmenšímu pohnutí se nedati, a to ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřítelství, ani pro kterau jinou věc, jakby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

Mají však tíž heytmané krajští hodné a v těch krajích usedlé osoby býti, z panského i rytířského stavu, a každého roku od Nás anebo budaucích králův a dědicův království tohoto se nařizovati. A žádný, kdoby ten koliv byl, při nejmenším za rok téhož úřadu na sebe přijíti, zbavovati se nemůže, než po vyjití téhož roku má se při Nás náležitě ohlásiti, a pokudžby z téhož úřadu propuštěn byl, tehdy věci za úřadu jeho zaslé, budaucí heytmané krajští, jakž od starodávna bývalo, k místu a koncei přivéstí mají. A pokudžby kdy toho potřeba ukazovala, žeby kraj vyzdvížen neb zmustrován býti měl: tedy Naší heytmané krajští v jednom každém kraji tím se řídití a spravovati budau, což jim v tom od Nás aneb v nepřítomnosti Naší skrze místodržící Naše poručeno bude.

O Našem královském prokuratoru a obzvláště o jeho přísaze a úřadu.

A. XLIX.

Poněvadž v Naší, budaucích králův a dědicův Naších moci pozůstává, komu bychom takový úřad královský svěřiti a koho

Von der Kraiß-Hauptleüth Aid und Ambt.

A. XLVIII.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen, und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherrn, Ewer Königlichen Maj: und nach derofelben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, treü und gewerttig zu seyn, und daß Ich dem mir anvertrauten Ambt der Kraiß-Hauptmanschaft treülichen vorstehen, alles eigenmechtig und thätliches Fürnehmen, so sich wieder Ewer Maj: oder das Recht in dem Kraiß ereignen möchte, aller Möglichkeit nach, abwenden, dempffen und zu gebührlicher Straff bringen, dem Armen so wol als dem Reichen Unparteylich Recht ertheilen, Insonderheit aber so wol in gemeinen Sachen, das Königreich und dessen Polickey betreffend, als in Administration und Ertheilung der Justitz dieser Königlichen reformirten Landes-Ordnung, in allem und jeden ihren Satzungen, Articulen, Clausulen und Inhaltungen getreülich nachkommen und geleben, alle Heimlichkeiten Ewer Maj: und der Rathschlág, darzu ich gezogen, verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freundschaft noch Feindschaft, noch auch sonst durch einig ander Ding wie das immer Rahmen haben mag, alles getreülich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Es sollen aber die Kraißhauptleüth taugliche und in denen Kraissen angeheffene Personen auß dem Herren- oder Ritterstand seyn, und alle Jahr von Uns oder Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich, verordnet werden. Ran auch niemand, wer der auch sey, zum wenigsten ein Jahr lang solch Ambt auff sich zu nehmen, sich entbrechen: Nach Außgang des Jahrs, sol Er sich bey Uns gebührlichen angeben, und so Er erlassen würd, sollen die jenigen Sachen, so bey seiner Amtsverwaltung angefangen, bey seinem Nachkommen zur Endschaft wie vor alters, gebracht werden. Da auch etwan vomnöthen daß ein Kraiß auff wäre oder gemustert würde; So werden sich Unsere Kraißhauptleüth in einem jeden Kraiß, nach dem jenigen zu halten haben, was Wir entweder selbst, oder in Unserm abwesen durch Unsere Statthaltere anbefehlen werden.

Von Unserm Königlichem Procurator, und absonderlich von seinem Aid und Ambt.

A. XLIX.

Demnach es bey Uns, denen Nachkommenden Königen und Unsern Erben zum Königreich stehet, wenn Wir solch Königlich Ambt vertrauen, und wen Wir darzu gebrauchen wollen, Sjn auch in ein

k tomu potřebovati chtíti a jej také, do kteréhoby se Nám saudu vidělo, dosaditi moci ráčili: pročez již jmenovaný Náš prokurator na věci Naše *fiscalní* královské a potřebu jich pilný a bedlivý pozor dáti má. Jakož pak i My, aby nad již dotčenými komory Naší nebolížto *fisci privilegii*, právy a spravedlnostmi vždycky stále a pevně ruka držána, avšak vedle toho, aby proti žádnému z stavův Našich od *executi* počínáno aneb bez vyslyšení kráčeáno nebylo, nýbrž pořádu práva náležitý průchod zanechán byl, tomu milostivě chtíti ráčíme.

Kdyžby také která věc před které právo přišla, jenžby komory Naší královské se dotýkala, nemá Náš prokurator při tom seděti, ale jakž posavad za obyčej bylo, potřebu Naší v té věci fedrovati.

Přísaha jeho.

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým, a Vám (titul) N. N. jakožto Králi Českému a mému pravému dědičnému pánu, Vaší Královské Milosti, a po Vaší Královské Milosti z kmene a krve Vaší Královské Milosti poslym budaucím králům a dědicům tohoto království, věren a stálý býti a v tom mně od Vaší Královské Milosti svěřeném královském prokuratorském úřadu na Vaší Královské Milosti *interesse* věrně a bedlivě pozor dáti a beze všeho ušetření osob, právo a spravedlnost Vaší Královské Milosti fedrovati, a vedle tohoto Obnoveného královského Zřízení Zemského ve všech jejích i jednom každém nařízení, artikulich, klausulich a znění jeho věrně řídit, jako také tajnosti Vaší Královské Milosti i v radách zachovati a k ničemuž jinému pohnauti se nedati, a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň, bázeň, přátelství ani nepřátelství, ani pro kterau jinou věc, jakby ta koliv jmenována býti mohla, vše věrně a upřímně. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží a všickni svatí!«

A poněvadž až potud o těch věcech, kteréž tak na větším díle *ad jus publicum* přináležejí, dotknuto a položeno jest: následuje již *jus privatum*, a to z počátku o saudných věcech.

O saudu zemském větším.

B. I.

Saud zemský větší má se za čtrnácte dní pořad, na tyto následující roční časy a termíny držeti: První, nazejtří sv. Jeronyma. Druhý, v pátek o suchých dnech postních před nedělí *Reminiscere*. Třetí, v pátek o suchých dnech letničných aneb před sv. Trojicí.

Recht welches Uns gefellig, setzen mögen: Also sol auch gedacht Unser Procurator Unsern Königlichen Fiscum und desselben Notturnft sich fleißig lassen angelegen sehn, Inmassen Wir dan über gedachten Unseres Fisci Privilegien, Recht und Gerechtigkeiten jederzeit stät und vest gehalten haben wollen; Jedoch wollen Wir gnedigist, daß wider niemanden auß Unsern gehorsamben Ständen, von der execution angefangen, und ungehörter Sach wider einen verfahren, sondern vilmehr denen Rechten Ihr gebührender Lauff gelassen werde.

Was auch etwan eine Sach bey einem Recht vorkombt, so Unsern Königlichen Fiscum betrifft; Sol Unser Procurator darbey nicht sitzen, sondern sonst, wie bißhero gebruchlich, die Notturnft in derselben Sach befördern.

Sein Aid.

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und Euch, dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinem Rechten Erbherren, Ewer Königlichen Maj: und nach dero selben denen auß dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben zu diesem Königreich, getreü und gewerttig zu sehn, und daß Ich in dem von Ewer Majestät mir anvertrauten Königlichen Procurators-Ampt, Ewer Majestät Interesse mir treulichen angelegen sehn lassen, und ohne einzigens Menschen Respect dero selben Recht und Gerechtigkeit befördern, Auch der Königlichen corrigirten neuen Landes-Ordnung in allen und jeden Ihren Satzungen, Articlen, Clausulen und Inhaltungen getreulich nachkommen und geleben, wie nicht wenigens die Heimlichkeiten Ewer Maj: und der Rathschläg verschweigen, und mich zu keinem andern in dem wenigsten bewegen lassen wil, weder durch Gunst noch Ungunst, Forcht, Freundschaft noch Feindschaft, noch auch sonst durch einig ander Ding, wie das immer Rahmen haben mag, alles getreulich und ohne gefehrde. So wahr als mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Demnach bißhero von denen jenigen Sachen gehandelt, welche mehrertheils zu dem *Jure publico* gehören; So folget nummehr das *Jus privatum*, und zwar anfangs die *Judicialia*.

Vom Größern Land-Recht.

B. I.

Das grössere Landrecht sol 14 Tag nacheinander, auff nachfolgende Jahreszeiten und Terminen gehalten werden: Das Erste den negsten Tag nach S. Hieronymi; Das Ander den Frehtag deß Quatembers vor Reminiscere; Das Dritte den Frehtag vor dem Sonntag SS. Trinitatis.

K jednomu každému z těch saudův nyní jmenovaných obzvláště se přidávají čtyry dny, tak že každý saud nad těch čtrnácte dní ještě čtyry dny déleji držán, a v těch čtyrech dnech nic jiného, než toliko věci, vdov a sirotkův se dotýkající, slyšané a řízené býti mají; a ony vdovy a sirotci, jako i poručníci jich, v týchž dnech potřeby své fedrovati a v přičině obsilání, supplikování a jinak, vedle znění tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského se chovati budou.

B. II.

Když čas k držení téhož saudu zemského přichází, mají se Naši úředníci zemští a jiní saudecové Našeho královského saudu zemského, vždycky v Praze sjížděti a týž saud ráno v hodinu jistau (kterauž Náš nejvyšší sudí zemský, tak aby se jak saudecové zemští, tak i sice jedenkaždý čím spraviti věděli, jmenuvati bude), zasednauti a držeti.

Pakliby který z nejvyšších úředníkův aneb jiných saudecův Našeho královského saudu zemského, z hodných a slušných příčin, k určitému času v saudu se postaviti nemohl: tehdy ten Našemu nejvyššímu sudímu zemskému příčinu svého nepřijezdu v spisu pod pečeti svou oznámiti, a že jest tomu v pravdě tak, jakž oznamuje, na tu Nam vykonanau povinnost a svědomí své to vzíti má. Pakliby toho neučinil aneb Náš sudí zemský spolu s jinými přítomnými saudeci zemskými Našeho královského saudu zemského tu jeho omluvu za podstatnau a dostatečnau neuznali, aneb žeby také některý úředník zemský nebo jiný saudec, k témuž saudu zemskému přijeda, od něho zase bez odpuštění nejvyššího Našeho sudího zemského aneb v nepřítomnosti jeho, bez vědomí úředníka zemského, kterýby toho času místo téhož sudího zemského zastával, přeč odjel neb k saudu se nacházeť nedal: tehdy Náš sudí zemský, jménem a na místě Našem, takového Našeho úředníka zemského neb saudeci Našeho královského saudu zemského, pokaždé povlovně napomenauti, aby on napotom pilněji do saudu chodil a bez slušné a hodné příčiny anebo odpuštění vně nezůstával.

Nápodobným způsobem často jmenovaný Náš sudí zemský těm úředníkům aneb saudecům zemským, kteří nečasné a beze vši hodné příčiny pozdě do téhož saudu přicházejí, na místě Našem náležitě domlouvati a takovau jejich nepilnost jim stížití má.

Kdyby pak takové povlovné napomenutí Našeho sudího zemského při kterém z úředníkův neb saudecův zemských žádné platnosti neneslo a on na to, že jest mu jeho časté zaumyslné k saudu nepřijíždění aneb také od něho po několikrát zase bez

Zu diesen jetztgenanten Rechts-Tagen werden zu einem jeden insonderheit 4 Tag zugegeben, also daß man ein jedes Recht über die 14 Tag, noch 4 Tag lenger halten, und in denselben 4 Tagen nichts anders als allein der Wittiben und Waisen Sachen handeln und tractiren sol; Darbey dan sie, die Wittiben und Waisen, wie auch Ihre Fürmündere oder Gehrhaben, Ihre Rotturfft befördern, und mit denen Beschiedungen, Citationen, Supplicationen und sonst, nach Aufweisung dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, verfahren werden.

B. II.

Wan die Zeit kombt das Land-Recht zuhalten, Sollen Unser Land-Officirer und andere Beyßigere Unser Königlich Land-Rechtens sich jedesmahls zu Prag zusammen verfügen, und dasselbige zu rechter früber Tagszeit und einer gewissen Stund (welche Unser Land-Richter so wol zu der Land-Rechtsstige als sonst zu meyniglichs Nachrichtung zu ernennen) halten und besitzen. Würde aber ein Land-Officirer oder ein anderer Beyßiger Unser Königlich Land-Rechtens auß einer Ehehafft und erheblichen Ursach verhindert, daß Er auff die bestimpte Zeit im Landrecht nicht erscheinen khönt, So sol Er solche Ursach seines aussenbleibens, in Schrifften unter seinem Beschafft Unserm Land-Richter zu wissen machen, und daß die Sach sich also verhalte, wie von ihm vorgeben wird, solches auff seine Uns geleistete Nidspflicht und Gewissen nehmen. Da Er aber dasselbige nicht thäte, oder Unser Land-Richter sambt andern amwesenden Beyßigern Unser Königlich Land-Rechtens, diese seine Entschuldigung nicht für gnungsam noch erheblich erckenten, oder aber ein Land-Officirer oder anderer Beyßiger, nach dem er zu dem Landrecht kommen, darvon wiederum wegzöhe und sich absentirte, und doch dessen keine Erlaubnuß von Unserm Obristen Land-Richter oder in dessen Abwesenheit, von dem jenigen Land-Officirer hette, der damals des Land-Richters Stell vertritt; So sol Unser Land-Richter in Unserm Rahmen und von Unsertwegen denselben Unserm Land-Officirer oder Beyßiger Unser Königlich Land-Rechtens jedesmahls güttlich vermahnen, daß Er hinfuro dem Land-Recht fleißiger beywohnen und ohne Rechte Ehehafft darvon nicht aussenbleiben, noch ohne erlangte Erlaubnuß sich darauß widerumb absentiren wolle. Inmassen auch mehrgedachter Unser Landrichter denen jenigen Land-Officirern oder Beyßigern, die nicht zu rechter Zeit, sondern ohne Rechtmeßige Verhinderung allzu spat in das Landrecht zu kommen pflegen, an Unserer statt gebühlich zusprechen und ihnen solchen ihren Unfleiß untersagen sol. Wolte aber solche güttliche Vermahnung Unser Landrichters bey einem oder dem andern Land-Officirer oder Beyßiger nichts verfangen, noch derselbe sich dardurch bessern, ungeacht daß ihm sein öffters mitwilliges aussenbleiben oder nach und nach ohne Erlaubnuß beschehenes hinweggehen, von Unserm Land-Richter zum drittenmahl oder

povolení odjíždění, od sudího Našeho zemského již po třikrát, aneb z strany nečasného do téhož saudu přicházení po několikrát stíženo bylo, nic nedbaje, napraviti se nechtěl: tehdy Náš soud zemský královský, obzvláště pak Náš nejvyšší sudí zemský, tůž věc proti téměř úředníku aneb saudci zemskému, a po kolikrát jest pěkně napomenut byl, se všemi k tomu případnostmi, na Nás nebo budauci Naše a dědice království, poníženež vzněsti bude povinen, tak abychom My jemu pro takovou jeho trvajici nepilnost a neposlušnost buď od téhož Našeho královského saudu zemského odpuštění dáti, aneb také vedle uznání, jiným způsobem jeho k strestání přivesti, se *resolvirovati* moci ráčili.

Což vše, jakž to od Nás v tomto artikuli až potud z strany Našeho královského saudu zemského a Našich v něm sedajících úředníkův a jiných saudečův zemských, milostivě nařizeno jest, tolikéž při Našem královském dvorském a jiných Našich saudech místo své míti má; tak že netoliko jedenkaždý k týmž saudům přimáležející saudec, kdyžby z hodných a slušných příčin k saudu nepřijel, nápodobně tomu, jenž ten soud spravuje, listem pod pečeti svou se omluviti, anebo kdyžby z saudu vyvstati aneb přeč odjeti chtěl, odpuštění žádati povinen jest; ale také ten z saudečův, kterýby častěji bez slušných příčin pozdě do saudu přicházel, ve všech a jedné každé svrchu dotknuté příčině od direktora téhož saudu, a potom po učinění Nám poníženež správy, i od Nás, aneb budaucích Našich v království, toho, což svrchu od Nás proti saudečům saudu zemského pro jejich nepilnost nařizeno jest, očekávati má.

B. III.

Kdyby se pak kdy z případných vlastních Našich nebo budaucích Našich, králův Českých, aneb také zemských potřeb přitřífilo, žeby k vyřízení jich mnozí z Našich úředníkův a saudečův zemských pojednau, jsauce jinam vypraveni, přítomni nebyli: tehdaž v témž Našem královském saudu zemském žádná hlavní aneb taková postranní veypověd, na které by stranám k obdržení aneb ztracení pře mnoho záleželo, vážená ani spisována býti nemá, lečby z Našich úředníkův a jiných saudečův zemských nejméně devět osob, kteréž na přednášení té akci dobrý pozor dáti mají, přítomno bylo.

B. IV.

A jakož při osazování saudův a práva v dědičném království tomto Našem slušně to na pozoru míti ráčíme, aby jednomu každému tím lépe spravedlnost udělována byla a nižádnému se křivdy nedálo, a o tom víme, též o Našich poslušných stavích tolikéž

aber keine Langsamkeit in das Landrecht zu kommen, mehrmals untersagt worden: So sol Unser Königliches Landrecht, zuzorderst aber Unser Land-Richter darinnen schuldig seyn, wider denselben Land-Officier oder Land-Rechts-Beyfizer die Beschaffenheit der Sachen, und wie oft Er güttlich vermahnt worden, mit allen Umständen an Uns oder Unsere Nachkommen und Erben am Königreich, unterthenigist gelangen lassen, damit Wir Ihn umb solches seines beharrlichen Unfleisses und ungehorsams willen, entweder auß Unserm Königlichen Land-Recht zu setzen, oder gestalten Sachen nach, in andere Wege zu bestraffen uns resolviren mögen. Welches alles was Wir in diesem Artikel bißhero von Unserm Königlichen Land-Recht und Unseren darinnen sitzenden Land-Officirern und andern Beyfizern gnedigist geordnet, Auch bey Unserm Königlichen Hof- und andern Unsern Rechten statt finden sol; Also daß nicht allein ein jeder Beyfizer derselbigen, wan Er auß verhinderlichen Ursachen und Eheffaffen aussenbliebe, ebenmessig schuldig und verbündlich sich bey dem jenigen, der dasselbe Recht dirigirt, in Schrifften unter seinem Beschaft, obgehörter gestalt, zu entschuldigen, oder aber wan Er auß dem Recht weggehen oder gar wegziehen wolte, Erlaubnuß zu begehren; Sondern es sol auch derselbe, desgleichen derjenige Beyfizer, welcher zum öfftern ohne verhinderliche gnugsambe Ursachen allzupat in das Recht kommen würd, in allen und jeden obberürten Fällen von dem Directore desselbigen Rechts, und dan von Uns oder Unsern Nachkommen am Königreich, auff eingelangten unterthenigsten Bericht, eben das zu gewarten haben, was von Uns oben wider die Land-Rechts-Beyfizer Ihrer Nachlässigkeit halber, überal statuirt und gefest worden.

B. III.

Wan es sich aber etwan umb fürfallender Unser oder Unserer Nachkommen am Königreich eigenen oder auch des Landes Notdurfft willen zutrüge, daß zu Verrichtung derselbigen vil auß Unserm Land-Officirern und Land-Rechtsfizern anderstwhin abgeordnet und zugleich auff eine Zeit abwesend wären: So sol damals kein Haupt- noch dergleichen bey-Urtheil, daran denen Partheyen zu Erlangung oder Verliehrung des Rechtlichen Obsiegs vil gelegen, in Unserm Königlichen Landrecht geschöpfft noch verfaßt werden, es seyen dan auß Unserm Land-Officirern und andern Beyfizern außs wenigste Neun Personen, welche auff die Relation der Acten gutte Achtung zu geben, vorhanden und gegenwertig.

B. IV.

Und demnach Wir bey bestellung der Recht und Gericht in diesem Unserm Erb-Königreich billich Unsere Gedanken dahin richten, damit die Justiz wol administrirt werde, und niemanden unrecht geschehe, Wir auch Unsere gehorsambe Stände also beschaffen wissen, daß sie mehr darauff als sonst auff andere eüfferliche Ceremonien

smeyšlime, že i oni víceji na to, nežli na které jiné zevnitřní *ceremonia* šetří; nieméně téměř nemožné jest, aby při takovém velikém hluku (kdež žádný z saudecův při vedení pře ničehož sobě poznamenati nemůže) všecko tak zauplna pochopeno a zpmatováno býti mohlo, jako když saudecové pospolu sedí, jeden druhého se táže a každý co potřebí a k čemuby se tak vedle dobrého svědomí svého přimlávati mohl, sobě poznamenává: pročez milostivě za dobré uznávati ráčíme, aby při přednášení akt Naší úředníci a saudecové zemští, jakž se to sice při Našich nejvyšších cisařských tribunáliích zachovává, při tabuli náležitě ozdobené pospolu sedali, hlavní základ a podstatu, na kterýchžby ta věc záležela (poněvadž žádná tak znamenitá pamět se vynajíti nemůže, kteráby všecko snéstí mohla) sobě s pilností poznamenávali a potomně buď žeby *interlocutorní* aneb hlavní veypověd vynešená býti měla, tu jedenkaždý zase na místo své, jakž svrebu o tom doloženo, dosednauti, saudná světnice otevířina a veypověd zjevně na kathedře čtená býti má.

Nápodobným způsobem jak s sedáním tak otevřením saudné světnice zachováno býti má, když My anebo budaucí králové v saudu zemském přítomni býti ráčíme.

B. V.

Nejvyšší písař zemský rovně jako jiní úředníci a saudecové zemští při přednášení akci své místo jmiti, a poněvadž jemu neméně jako i jiným při podávání přimluv tolikéž se přimlávati náleží, pilně téhož přednášení doslychati má.

Menší pak úředníci, jako i starosta a nejméně čtyři komorníci, pro případlé nastalé potřeby, toho času při dekách zemských bývati mají. Jakož pak starosta pro již jmenovanau příčinu vždycky, když se saud zemský menší aneb jiný jakýkoliv od menších úředníkův drží, se dvaumi komorníky přítomen býti má.

B. VI.

Žadný z pánův ani z rytířstva, kteří v saudu zemském neb v kterémkoli saudu, majíce k tomu povinnost, sedají, po vyslyšení stran o tu při, o kteraužby před týmž saudem činiti měly, by pak i ta do dalšího rozsudku odložená byla, nemá žádné z těch stran, kterýchžby prvé, v saudu sedě, pře slyšel, rady, návěšti ani kterého naučení ke škodě druhé straně dávati, a to pod pokoutau hrdla ztraceni.

sehen, und aber fast unmöglich, daß bey einem so grossen Zulauff, und da keiner unter denen Richtern bey wehrendem Proceß etwas aufzeichnen kan, die Sach so wol eingenommen und behalten werden könne, als wan die Richter bey einander sitzen, einer den andern fraget, ein jeder aber die Notdurfft, und warauff er sein Gewissen im versprechen nachmals zu versichern vermeint, aufschreibt: Als haben Wir gnedigst vor gut angesehen, daß bey vorbringung der Acten Unsere Landofficierer und Land-Rechts-Beysthere, wie sonst in Unsern höchsten Kayserlichen Tribunalien gebräuchlich, beyjamen an einer wolgeziehrten Tafel sitzen, allbar die Haupt-fundament, darauff die Sach bestehet (weil keine so firtreffliche memoria zu finden, so alles behalten könne) fleissig aufzeichnen, nachmals aber, wan entweder eine interlocutoria oder definitiv ergehen sol, ein jeder seine Session und Stelle, wie hieroben von der Session gesetzt, einnehmen, die Landstüb öffnen, und öffentlich das Urtheil von der Cathedra herunter ablesen lassen.

Ebeners massen solle es mit der Session und Eröffnung der Land-Stuben gehalten werden, wan Wir oder die Nachkommende Könige dem Land-Recht beywohnen.

B. V.

Es sol auch der Obriste Landschreiber so wol als die andern Landofficierer und Land-Rechts-Beysthere, bey wehrender relation, seine stelle halten, und weil er nicht weniger als andere bey der umbfrag seine Stimm abzugeben hat, die relation fleissig anhören.

Die Untern Ambleitthe aber sollen sich zur selben Zeit bey der Landtafel befinden, wie dan auch der Starosta und zum wenigsten vier Cammerling, damit auff allen fall man sich eines und des andern nach vorfallender gelegenheit, gebrauchen könne, Zumassen auch zu jetztgedachtem ende der Starosta neben zweyen Cammerlingen jederzeit, wan das kleinere Land-Recht oder was sonst für ein Recht von denen Unter-Ambleitthen gehalten wird, gegenwerttig seyn sol.

B. VI.

Es sol keiner auß dem Herren- noch Ritterstand, so im Land- oder einem andern Recht, darzu sie geschwohren, sitzen, nachdem er der action und Rechtshandlung, so bey demselben Recht geführt, beygewohnt (ob gleich dieselbe action auff fernere erörterung und erkantnuß verschoben) keinem theil, dessen strittige differenzien er also bey besetztem Recht angehört, zu des andern theil Schaden und Nachtheil, Rath, Anlaitung oder Belehrung geben, bey verlust Leibes und Lebens. Do sichs auch zutrüge, daß jemand auß denen Rechts-Beysthern weß Amts, Stands oder Wesens dieselbe wären, etwan mit einer oder der andern Parthey wegen der jenigen Sach, so vor dem Recht, darinnen er seße, anhängig und derentwegen das Recht geführt würde, eine Gemein-schafft oder Communion hette, und ihm an derselben Sach etwas

Pokudžby se také kdy přihodilo, žeby kterému z saudeův, jakéhoby ti koli úřadu, stavu a povolání byli, s jednau nebo druhau stranau v tom, oěby před týmž saudem, v kterém sedá, činiti bylo, jaký spolek příslušel a co jemu v takové věci náleželo: tehdy takový nemá v saudu zemském neb v kterémkoli jiném saudu v té při seděti a sauditi, než má z saudu vyvstati a bude-li chtíti, může s tau stranau státi a v takové její i své potřebě raditi a po dokonání té pře zase v saud zasednauti.

B. VII.

Žádný úředník zemský ani saudec kteréhokoli saudu v tomto království nemá žádných vin a pokut vyprošovati, ještoby k tomu saudu, v kterém sedá, příslušely, aniž s žádným o ty viny a pokuty v jakýchkoli veyprosách spolku míti; jestliby se pak to stalo, tehdy má tak mnoho z statku a jmění svého pro padnauti, jakby mnoho pokuta ta, kterauž vyprositi chtěl, vynášela, a v tom saudu víceji sedati nemá.

B. VIII.

Žádný z pánův a vládyk v saudu zemském nemá otázek činiti, ani jiné potřeby přednášeti, krom nejvyššího sudiho zemského, aneb komužby on to poručil. A však když se některý spis přečte (o čemž dole šireji dotknuto bude) a někdo by z saudeův zemských v hlavních puňktích, o kteréžby činiti bylo a na kteréžby táž věc záležela, z těch přečtených spisův ne všecko dostatečně pochopiti mohl: tehdy bude svobodné každému, na to nejvyšších úředníkův a saudeů zemských se ptáti, jak se tomu rozuměti má, i také ten puňkt zase poznova sobě přečísti dáti.

Kdyžby se saudecové zemští dělili, tedy při větším počtu hlasův zůstaveno býti má.

B. IX.

Když se saudná světnice při publikování veypovědi, aneb že se sice co jiného zjevně konati má, otevírá, nemá tehdaž žádný na katedru choditi, lečby mu od úředníkův a saudeův zemských k tomu povoleno bylo. Než ke dckám pro právní potřeby své každý jíti může, však aby se žádný ve dckách nevertoval, mimo úředníky a pisáře, kterýmž samým desk se dotýkati přísluší.

Nemá také v saudné světnici, když se, jakž svrchu dotčeno, otevře, žádných křikův dopuštěno býti. Pakliby se kdo křičeti

zůstünde: Derjelbe kan weder im Land- noch anderen Rechten über einer solchen Rechtsfertigung sitzen noch darüber Rechtsprechen. Es ist ihm aber wol vergünt, nach dem er beym Recht als ein interessirter aufgestanden, nachmals der Parth, wan es die Gelegenheit also gebe, Beystand zu leisten und Rath zu geben, und nach vollendung desselben Rechtshandels sich widerumb beym Recht einzustellen.

B. VII.

Kein Landofficirer oder anderer Land-Rechtsfizter sol noch mag einzige Straff oder Böenfall außbitten, so für dasselbe Recht, darinnen er sitzt, gehört, oder sich mit jemanden wegen außbittung solches Böenfalls in einzige Gesellschaft oder Gemeinschaft geben; Und auff den fall es gechehe, Sol er so vil an seinem Hab und Gut verlohren haben als der Böenfall, so er außbitten wollen, werth gewesen und außgetragen, auch in demselben Recht ferner nicht sitzen.

B. VIII.

Es sol niemand auß dem Herren- und Ritterstand im Land-Recht umfrag thun oder andere notturfftten vorbringen, auffer deß Obristen Land-Richters, oder dem er dasselbige aufftragen würde. Jedoch wan eine Schrift abgelesen, (davon hierunten mit mehrerm gehandelt würd) und etwan einer auß denen Land-Rechtsfiztern wegen deß Haupt-puncts, darumb es zu thun und darauf die Sache beruhet, sich auß der abgelesenen Schrift nicht guugsamb informiren könte: So stehets einem jeden frey, die Obristen Landofficirer und andere Land-Rechtsbesitzere zu fragen, wie solches zu verstehen, auch etwan denselben Punct auffß neue ablesen zu lassen.

Wan sich die Land-Rechtsbesitzere nicht einhellig vergleichen, Sol es bey denen mehrern Stimmen verbleiben.

B. IX.

Wan die Landstuben bey publicirung der Urtheil oder sonst in offentligem actibus eröffnet würd, Sol sich niemand unterstehen auff die Cathedram zukommen, als dem es von denen Land-Officirern und Land-Rechtsfiztern zugelassen. Aber oben hinauff zu der Land-Tafel mag ein jeder seiner Rechtlichen notturfft halber, gehen, Jedoch daß in gedachter Landtafel sich niemand anmasse, in denen Schrifften umbzufrühren oder zu blettern, weil solches denen Ambtleüthen und Registratorm, so darmit umbgehen, allein zusteht.

In der Landstuben, wan dieselbe, wie obberürt, eröffnet, sol kein Geschrey zugelassen werden, und do einer sich unterstünde dergleichen Geschrey anzufangen, und auff deß Burggraven deß Prager Schlosses zum ersten, andern und drittenmal gethane Ermahnung nicht auffhörte,

opovážil a na jedno, druhé i třetí purgkrabí hradu Pražského napomenutí nic nedal a vždy přes to křičel a mluvil, má do věže vzat býti a tam den a noc seděti.

Též kdožbykoliv do šraňkův vstoupil, když saundná světnice otevřená jest a páni saundi, ještoby nebyl zavolan, ten každý dvě kopě grošův purgkrabí hradu Pražského propadnutí má.

Které věci před saund zemský větší náležejí.

B. X.

Před saund Náš zemský větší náležejí předně ty žaloby, které se statkův pozemských a dědictví dotýkají. Item z pokut pro vykopávání, porážení neb jakkoliv jináč změnění mezníkův hraničných, též pro nezastavení krěmy.

Co se nářkův cti dotýče, takové anebo před Námi a Našimi dědici, budaucími králi, anebo v Našem saundu zemském, jakž dotčeno, před se vzaté býti mohau.

Z strany pak těch žalob, které z hanlivých slov neb pychu, o čemž nížeji v tomto Našem Zřízení Zemském obširněji doloženo, aneb žeby jeden k druhému z ručnice změřil, pocházejí a na rozdílné v Našem Zřízení Zemském vyměřené pokuty se vstahují; též kdožby pro nezdržení smlauvy, aneb z věna, aneb obvěnění (kteréžby dckami zemskými zapsáno nebylo a žádné vdovy tu se nedotýkalo) vinití chtěl: všecka taková obvinění buď na saundu zemském, aneb komorním, podle původu svobodné vůle před se vzatá býti mohau.

B. XI.

Nápodobně z mordu neb moci, jako i z toho, žeby někdo o předsevzaté anebo spáchané zjevné moci věděl, však o tom heytmanům krajským neoznámil, aneb žeby se s mordérem, moha to učiniti, neujistil, buď před Námi nebo na saundu zemském vinití se může; jako také z provedené veytržnosti, kdežby se gruntův dotýkalo, aneb lípání a metání zrádných cedulí, jako i o přechovávání a fedrování zjevných škůdcův zemských, anebo žeby je někdo honiti nechtěl, aneb ty, kdožby je honiti chtěli, odstrašoval a jim překážku činil, a z jiných podobných případností na saundu Našem zemském viněno býti má.

Mají také duchovní lidé v dědičném království Našem Českém v rozepřech, kteréž *actiones reales* slovau, i jiných podobných,

sondern verächtlich fortführe, derselbe sol auff den Thurm in gefengliche Haft genommen und allda Tag und Nacht verbleiben. Und da einer in den Schrancken trette, wan die Landstube eröffnet, und er nicht darzu beruffen, derselbe sol dem Burggraffen des Prager Schlosses zwey Schock Groschen verfallen haben.

Welche Sachen vor das Größere Land-Recht gehören.

B. X.

Vor Unser Größers Land-Recht gehören zuorderst die jenigen Klagen, welche Land-Güter und Erbschaften betreffen. Item wan wegen der Straff, so auff die Aufgrab- Umbwerff- oder andere Veränderung der Granismühle und Markungen gesetzt, oder wegen nicht-Abstellung eines Kretschams geklagt wird. Was Ehrnsachen anlangt, dieselben mögen entweder vor Uns und Unserm Erben, Nachkommenden Königen, oder in Unserm Land-Recht, wie obberürt, vorgenommen werden. Was aber die Klagen betreffen thut, so wegen der jenigen Schmähworth, so Böhmisch Hanění, oder wegen verübten Hochmuets, so Peycha genant, davon in dieser Unserer Landes-Ordnung hier-unten mit mehrern Aufsführung geschicht, oder auch wegen dessen, daß einer auff einen andern mit einem Nohe oder Büchsen gezihlt hat, Rechtlichen angestellt werden, und auff unterschiedene in Unserer Landes-Ordnung aufgesetzte Straffen gehen; oder auch da wegen nicht-haltung eines Contracts, oder wegen eines Heirathguts oder Leibgedings (welches mit der Land-Tafel nicht versichert, auch keine Wittib angehet) geklagt wird: Diese Klagen alle mögen beim Land- oder Cammer-Recht, nach des Klägers frehem Willen, anhengig gemacht werden.

B. XI.

Also mag auch wegen eines Todschlags, oder wegen Gewalt, oder wider den, welcher von vorhabender oder begangener öffentlicher Gewalthat gewußt, und solches denen Kraiß-Hauptleüthen nit zu wissen gethan, oder der sich mit einem Todschläger, wan er es thun und zu wege richten können, nit vergewißiget, entweder bey Uns oder Unserm Land-Recht geklagt werden. So sol auch wegen begangenen Frävells, Böhmisch Weytržnost, wan es Gründ und Boden betrifft, wie auch wegen aufgesprengter Schmäharten oder Famos-libellen, So dan wegen Aufhalt- und Beförderung öffentlicher Landsbeschädiger, oder auch nicht-verfolgung derselben, oder Abschröck- und abhaltung derer, so sie verfolgen wollen, und anderer dergleichen Fälle halber, bey Unserm Land-Recht geklagt werden. Es sollen aber auch die Geistlichen in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, so vil die *Actiones reales* und dergleichen Sachen anlangt, welche ligende Gründe betreffen, gleichmessigen Rechtens

gruntův se dotýkajících věcech, jednotejná práva spolu s jinými stavy Našimi užívati a na saudu Našem zemském vinití i vinití býti.

O cedulích řezaných před začatým pořádem práva při saudu zemském obyčejných.

B. XII.

Jakož až posavád v dědičném království Našem Českém za obyčej bylo, že jest ten, který druhého před saudem zemským vinití chtěl, prvé nežli jest to učinil, po dvou osobách ceduli řezanou poslal a na takové poselství své zase od něho světlé a neukryté odpovědi, znaliby se k tomu neb ne, žádal; načež strana odporná nápodobně ve dvou nedělích pořád zběhlých tolikéž skrze ceduli řezanou odpovědi svou jeho zpraviti a takovou podobným způsobem, jakž svrchu dotčeno, jemu odeslati povinna byla; což netoliko k zdržení mezi stranami dobrého srozumění, ale také k přátelským porovnáním, ano i potom k pořádnějšímu rozepře vedení slaužilo:

Pročez i My toho v těch příčinách, v nichž jest to předešle za obyčej bývalo (jakož pak kdeby takových řezaných ceduli potřeba nebylo, pod následující literau se vysvětluje) milostivě přitom zůstavovati ráčíme. A mohau se budaucně takové řezané cedule netoliko v jazyku českém, ale i německém spisovati a straně druhé odsýlati: však na ten způsob, aby těm, o kterých se ví, že jazyku českého povědomí nejsau, též řezané cedule v jazyku německém, a naproti tomu zase těm, kteří německé řeči neumějí, v řeči české, těm pak, jenžby ani přirození Čechové ani Němci nebyli, v kterékoliv z těch dvou řeči posýlané byly.

B. XIII.

V následujících věcech není obyčej ceduli řezaných užívati, jako, kdyby kdo obviněn byl:

1. Z mordu.
2. Z provedené moci.
3. Z veytržnosti, kterážby ne na statku, nýbrž na osobě provedená byla.
4. Když se bratrských aneb otcovských podílův žádá.
5. Když se některému kšaftu anebo poslední vůli odpor při dekách zemských klade.
6. Když o dluhy činiti jest, kteříž hlavními listy pojištěny jsau.

sich mit denen andern Unsern gehorsamen Ständen gebrauchen, und vor Unserm Land-Recht wegen obberürter Action Recht geben und nemmen.

Von denen Außgeschnittenen Zetteln, so vor anfang des Processes bey dem Land-Recht gebreüchlich.

B. XII.

Demnach bißhero in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gebreüchlich gewesen, daß derjenige, so einen andern bey dem Land-Recht vornehmen wollen, demselben ehe und zuvor solches geschehen, einen außgeschnittenen Zettel durch zwo Personen zugeschiect, in welchem er richtige, klare und unverdunkelte Antwort auff seine gegen ihm habende prætension, Zu- und Anspruch begehrt, Darauff daß Gegentheil ihn innerhalb 14 Tagen gleichermaßen in einem außgeschnittenen Zettel Antwort zu geben, und dieselbe ihm, allermassen wie obberürt, zuzuschicken schuldig gewesen, und aber solches nicht allein zum Glimpff, sondern auch zu güttlichen Vergleichungen, wie nicht weniger nachmals zu besserer Nichtigkeit in Verführung der Proceß gedienet: So lassen Wir es in denen Fällen, da es hievor im Gebrauch gewesen (inmassen dan die andern Fälle, darinnen man dergleichen außgeschnittene Zettel nicht bedarff, und in nachfolgender Litera specificirt werden sollen) gnedigist bewenden, und mögen solche außgeschnittene Zettel hinführo nicht allein in Böhmischer- sondern auch Teütscher Sprach verfaßt, und dem Gegentheil zugeschiect werden; Jedoch also, daß denenjenigen, welche der Böhmischen Sprach kundbahrlich nicht kundig, die außgeschnittene Zettel in der Teütschen, denen aber, so der Teütschen Sprach nicht kundig, in der Böhmischen, und denen, welche weder eingeborne Böhmen noch Teütsche seyn, in einer unter denen beyden Sprachen insinuiert werden sollen.

B. XIII.

In nachfolgenden Sachen seynd die außgeschnittene Zettel nicht gebreüchlich, Als wan einer beklagt wird:

1. Wegen eines Todtschlags.
2. Wegen begangener Gewalt-That.
3. Wegen eines Frevels, so nicht an dem Gut, sondern an der Person verübt worden.
4. Wan Brüderliche oder Vätterliche Theilung begehrt wird.
5. Wan ein Widerspruch oder Odpor gegen einem Testament oder letzten willen bey der Land-Tafel eingelegt wird.
6. Wan es wegen Schulden zu thun, so bey Recht mit Haupt-Brieffen, Böhmischn Hlawní Listowé genant, versichert seyn.

7. Když jeden druhého z neřádného zatčení vini, buďto také odhadu aneb obrannímu listu odpor klade.

B. XIV.

Aby pak jedenkaždý vědomost míti mohl, jakby takové řezané cedule spisované býti měly, bude to v níže položeném formuláři pod literau A. a B. výslovně doloženo.

A poněvadž se z týchž notulí vynachází, že obžalovaný v své odpovědi doložiti musí, od koho a jakým titulem tu spravedlnost, na kterau se potahuje, má: pročež také náležité jest, aby původ podobným způsobem titul a právo své k té věci, kterau vyhledává, patrně do svých řezaných cedulí položil, tak aby obžalovaný tím lépeji věděti mohl, zdaliby ustaupiti a od svého předsevzetí upustiti, aneb ku pořádu práva s ním přistaupiti měl; jakož pak obžalovaný k tomu konci, na místě předešlých čtrnácte dní, napotom dvaceti dní, k dání odpovědi na cedule řezané čas a termín míti má, tak aby se mezi tím poraditi a zdravě na to pomysliti mohl, zdaliby v své odpovědi, že ku pořádu práva přistaupiti chce, se vyjevíti měl neb neměl.

O smlouvách a porovnáních.

B. XV.

A jakžby nám nic milejšího a příjemnějšího býti nemohlo, jako aby věrní poddaní Naší spolu s sebou v pokoji, svornosti a lásce živi byli a skrze prodloužené saudy jedni proti druhým se nezjitřovali a tudy k dokonalé záhubě a skáze přivozování nebyli; a však poněvadž až posavád začasté skrze již předožnamené řezané cedule k tomu se příčina dávala, že jsau strany k saudu nepřicházely, ale raději spolu dobrovolně se porovnávaly, a nicméně, vedle práva království Našeho dědičného Českého, nad tím, co jest tak snešením samých mezi sebou stran anebo prostředkováním dobrých přátel, kteří se v to vkládali a k tomu potřebovati dali, porovnáno bylo, stálo a pevně držáno a na to přísný processí právní udělovány bývaly:

Pročež i napotom to zachovávalo, a ti, jenžby se v krajích k takovým smlouvám nebo porovnáním mimo jiné potřebovati dali a rozšafnost svau v tom ukázali, také při rozdvání úřadův a jiných fedručních na pozoru jmíni býti mají. Jakož pak každoročně heytmané krajští, jakéby kdy důležité věci a skrze koho

7. Wan einer einen andern wegen eines nichtigen und wider Ordnung der Recht erlangten Steck-Brieffs citirt, oder aber die Abschätzung- oder auch Gewehrloß-Brieff verhindern und zurucksetzen will.

B. XIV.

Damit aber meyniglich wissenschaft haben möge, wie solche außgeschnittene Zettel sollen gefertigt werden: So würd in dem Formular sub Lit. A. und B. eine ohngefährliche Notul so wol derer außgeschnittene Zettel als auch der darauf gehörigen antwortt, wie sie von wort zu wort auß dem Böhmischen transferirt, gesetzt.

Und weil sich auß diesen notuln befindet, daß Beklagter oder Antwortter in seiner antwort setzen muß, von wem und mit was für Titul er seine angezogene Gerechtigkeit habe: So ist auch billich, daß Kläger gleichermaßen seinen Titul und Gerechtigkeit zu dem, so er prætendirt, in seinem außgeschnittenen Zettel außstrücklich setze, damit Beklagter desto besser wissen könne, ob er weichen und von seiner prætension abstehen oder aber sich in die Rechtsfertigung einlassen möge, Wie dan zu dem End an statt der 14 Tag hinfüro Beklagter XX Tag auff den außgeschnittenen Zettel zu antwortten Ziel und Zeit haben solle, auß daß er sich inmittelst berathen und deliberation pflegen könne, ob er in seiner antwort sich in das Recht einzulassen erklären sol oder nicht.

Von Verträgen und Vergleichungen.

B. XV.

Wie Uns nun nichts lieber und angenehmers seyn möchte, als daß Unsere Getreue Unterthanen in Frid, Ruh und Einigkeit mit einander leben und durch weitleiffige Rechtsthädigungen nicht gegen einander Verbittert, auch wol einer von dem andern ganz ruinirt und in Verderb gesetzt werden möchte; Also und dieweil bißhero oft durch vorangeregte außgeschnittene Zettel Ursach gegeben worden, daß es die Partheyen zum Recht nicht kommen lassen, sondern sich güttlich mit einander verglichen, und vermög der in Unserm Erb-Königreich Böheimb gehaltenen Rechten, über dem jenigen, was die Partheyen entweder vor sich selbst, oder aber durch Vermittlung guter Freunde, so sich in die Sach geschlagen oder darunter gebraucht worden, beigelegt, steiff und vest gehalten, und darauff scharpffe Process ertheilt worden: Als sol solches auch hinfüro geschehen, und sollen die jenigen so sich in den Kraußen zu solchen Vergleichungen vor andern gebrauchen lassen und ihre dexteritet darinnen erweisen, nachmals auch in Aufztheilung der Aempter und andern Beförderungen in acht genommen werden. Wie dan Sährlichen von denen Kraiß-Hauptleüthen, was vor wichtige

v jednom každém kraji k porovnání přivedené a na místě postavené byly, jisté poznamenání nám do kanceláře Naší královské české dvorské odsýlati mají.

B. XVI.

Ačkoliv to při Naší vůli stojí, zdalibychom v přítomnosti Naší při Našem královském saudu zemském, strany v jedné aneb druhé, na témž saudu začaté a zašlé rozepří a sporu, vedle uznání případnosti též věci, buďto k přátelskému porovnání podati aneb přídržeti, anebo také takovou rozepří právně rozoznati a rozsaudití dáti chtíti ráčili: však proto tyž Náš saud královský zemský sám od sebe a v nepřítomnosti Naší té moci nemá, stranám na témž saudu se přeným, jestli se sami mezi sebou dobrovolně porovnatí nechťejí, přátelské smlauvy anebo porovnání ukládati, lečby se v takové při k tomu směřovati chtělo, žeby padlá strana skrze ortel na poctivosti své hynauti musela. V kteréžto příčině Našemu královskému saudu zemskému svobodně jest, strany k tomu, aby se mezi sebou dobrovolně a přátelsky porovnaly, dostatečně napomenauti; však pokudžby se taková pře na propadnutí statku anebo nějakou jinou peněžitou pokutu, kterážby do komory Naší královské přísauzená býti mohla, nevztahovala. Nebo kdež taková žaloba jest, neb sice v pře vedení z přednášení stran tomu se poněkud vyrozumí, žeby kterákoliv strana jmění a statek svůj, buď všecken nebo na díle králi Jeho Milosti propadla aneb jináčeji nám do komory Naší královské peněžítá pokuta na ní přísauzená býti měla: tu Našemu královskému saudu zemskému (byť pak i strana odsauzená skrze vey-pověd na poctivosti své auhonu nesla) ůa škodu a ujmu komory Naší královské nepřisluší strany k přátelskému porovnání podávati, mnohem méně nějaké porovnání mezi nimi samými činiti a zavíratí, poněvadž Náš královský saud zemský v takových jméních a statech anebo peněžitých pokutách, kteréžby komoře Naší královské přísauzené byly, žádného práva a dílu nemá, nýbrž takové nám toliko a budaucím Naším v království, jichžto práva saud zemský zadávati ani odpauštěti nemůže, připadá a přináleží. Aníž také stranám samým, jestliby se společně o takové provinění a neřád, skrze kterýby králi strana vinná jmění a statek svůj všecken, aneb na díle, buď také peněžitou pokutu propadla, porovnatí chtěly, takovému porovnání povoleno býti nemá. Staloliby se pak přes to co takového, tehdy to porovnání, pokudž vše podle práva učiněno jest, jen ty osoby zaváže, kteréby se tak mezi sebou porovnaly; naproti tomu pak to k ujmě a ke škodě práva *fisci* anebo komory Naší královské nijakž býti nemá; nebo *fiscus*, kdyžby takové přečinění zjevné

Sachen, und durch wen in einem jeden Kraiß verglichen und beylegt worden, Uns zuhänden Unserer Königlichen Böhmischen Hof-Canzley ein Verzeichnuß eingeschickt werden sol.

B. XVI.

Ob es wol bey Uns stehet, ob Wir in Unserer anwesenheit bey Unserm Königlichen Land-Recht in einer oder der andern dajelbst fürkommenden und anhengigen Rechtsjach oder Strittigkeit, die Partheyen nach Befindung der Sachen-Umständ, entweder zu einem güttlichen Vertrag weisen oder anhalten, oder aber solchen Rechtshandel Rechtlich erörtern und durch ein Urtheil entseyden lassen wollen: So hat jedoch Unser Königliches Land-Recht für sich selbst und in Abwesenheit Unser nicht Macht, denen allda strittigen Partheyen, wan sie sich selbst in der Gütte nicht miteinander vereinbaren wollen, Sühnlische Handlung aufzuerlegen, es sey dan solche Rechtsjach dergestalt bewandt, daß der Verlustige theil durch das Urtheil an seinen Ehren angegriffen würde; In welchem fall es Unserm Königlichen Land-Recht wol erlaubt ist, die Partheyen dahin, daß sie sich miteinander in der gütte vergleichen sollen, bewöglich zu vermahnen, doch auch, daferne dieselbige Rechtsjach nicht neben der Gütter-confiscation oder sonsten eine Geldstraff, so Unserm Königlichen Fisco zuercent werden möchte, antreffen thut. Sinte-malū wo die Klag dahin gestelt oder sonsten in Deductione causæ auß der Partheyen vor- und anbringen vermuttlich abzunehmen, daß eine streittende Parthey ihre Hab und Gütter ganz oder zum theil dem König verwüret hat, oder sonsten dem Königlichen Fisco in eine Geldstraf zu condemniren ist; So wil Unserm Königlichen Land-Recht (unangesehen auch, daß der Verlustige theil durch das Urtheil seiner Ehren nicht entseyt wäre) nicht gebühren, dem Königlichen Fisco zum Verfang und Nachtheil, die strittige Partheyen zu Sühnlischer handlung anzuweisen, viel weniger einen Vertrag zwischen ihnen selbst zu tractiren und zu machen, weiln Unser Königliches Land-Recht an solchen Hab und Gütern, oder der jenigen Geldstraff, so Unserm Königlichen Fisco zugesprochen würd, kein Part noch Theil hat, sondern dieselbige einig und allein Uns oder Unserm Nachkommen am Königreich, deren Recht das Land-Recht nicht vergeben noch nachlassen kan, heimfallet und zugehört. Za es sol auch denen Partheyen selbst, wan sie sich mit einander über dergleichen Verbrechen und Unthat vertragen wolten, dardurch dem König deß Verbrechers Hab und Gütter ganz oder zum theil oder eine Geldstraff verwüret worden, solches zuthun nicht zugelassen noch erlaubt seyn; Geschehe es aber drüber, So würd jedoch derjelbige Vertrag, dafern er sonsten denen Rechten gemäß ist, nur allein die jenigen binden, welche solchen mit einander eingangen, Hingegen aber Unserm Königlichen Fisco an seinem Rechten allerdings ohne Schaden und Nachtheil seyn, Dan er Fiscus, wan berürtes Verbrechen

a vědomé bylo, aneb dostatečně se prokázati mohlo, bez překážky dotčeného porovnání předce takových propadených jmění a statkův, dle způsobu a řádu právy vyměřeného, se ujíti anebo tu propadenau peněžitau pokutu od přestupníka žádati může.

B. XVII.

Kdyby pak vždy žádné přátelské porovnání místa nenašlo a jedna jako i druhá strana svau věc by právně vyvesti mínila: tehdy každá strana netoliko s lidmi v pravích zběhlými a rozumnými a kteříby v té věci *interessirovani* nebyli, se ještě uraditi, ale také i toho dobře povážiti má, zdaliby s průvody svými obstáti mohla. Nebo kdyby se potomně v processu, že jest jedna nebo druhá strana žádné podstatné příčiny ku právu přistupovati neměla, vynašlo, tehdy ta strana pro svévolné a zbytečné práva zaměstnávání a hádrůnk, podle povahy té věci, pokutau nepromijitedlnau, vedle uznání a případnosti té věci, od saudu zemského strestána býti, i sice na ty, jenžby se na druhé nutkali, zvláštní pozor se dáti má, aby takovi svárliví lidé, když o nich vědomé a známé bude, ne tak lehce k úřadům a sice jinak fedrování byli, obzvláštně pak při saudech pokuty *temere litigantium* anebo pro zbytečné práva zaneprázdnění uložené, když se to na koho vyhledá, zostřené býti mají.

O obeslání a žalobách.

B. XVIII.

Když jsau strany při právě rozepři začítí chtěli, až posavad dva prostředky v Zřízení Zemském jim k tomu propůjčeny byly, totiž, že jest původ stranu druhau buď skrze půhon anebo skrze obeslání ku právu připravil, vedle kterýchžto všelijaké rozepře při saudech rozdělované byly, tak že když v některé věci obeslání se užívalo, kdež půhon užíván býti měl, takový začatý proces zdvihán a tudy čas a náklady tracený bývaly. A ačkoli také některé věci skrze odpor (o kterémž níže obsírněji položeno jest) při právě se začínaly, však předce na to v jistém čase půhon vycházeti musel.

Poněvadž pak My to milostivě obmejšlime, jakby v Našem dědičném království Českém *jednostejné a takové právo ustanoveno bylo*, kterémuzby netoliko někteří málo, ale všickni spolu rozuměli a podle něho se tím snázejí řídití a spravovati mohli; ten pak dotčený rozdíl jen pořád práva těžší činil, a kteréby věci k jednomu neb druhému vyšpsanému prostředku přináležely, ne mnohým známé bylo, ješto takový rozdíl víceji na slovích

notorium und offenbah, oder sonsten gnugsamb zu erweisen ist, ungehindert dieses Vertrags, einen weg als den andern die verfallene Hab und Gütter auf maß und weise, wie sich solches vermög der Recht aignet und gebührt, einziehen oder die verwürckte Geldstraf von dem Verbrecher abfordern kan.

B. XVII.

So aber je keine güttliche Handlung statt finden wolte und ein theil so wol als das ander jeine Sach zu Recht aufzuführen vermeinte: Sol ein jedes theil sich nicht allein mit Rechts- oder sonst verständigen uninteressirten Leüten berathschlagten, sondern auch erwegen, Ob mit dem beweiß und probationibus auffzukommen sey oder nicht. Sinte-maln da es sich nachmals im Proceß befinde, daß ein oder das ander theil keine gnugsambe ursach gehabt, die Sach zum Rechtsstand kommen zu lassen: So sol dasselbige theil wegen seines muttwilligen litigirens und zandens, mit unaußbleiblicher willkührlicher straf, nach gelegenheit der Sach, von dem Land-Recht belegt, auch sonst auf die jeitigen, so sich zu den andern nöttigen, ein Flug gehabt und solche zandtsichtige Leüte, wan es von ihnen notorisch und kundbah, nicht leicht zu Rembtern oder sonst befördert, Insonderheit aber in den Gerichten die poena temere litigantium gegen ihnen, wan angeregte Zunnöttigung befunden würd, gescherfft werden.

Von Citationen und Klag-Libellen.

B. XVIII.

Wan nun die Partheyen die Sach zu Recht anhengig machen wollen, So seynd darzu bißhero zufforderst zwey Mittel in der Landes-Ordnung aufgesetzt gewesen, daß nämlich Kläger das Gegentheil entweder durch einen Páhon oder Obeslání vor Recht erfordert, Nach welchen beyden terminis die Rechtshändel außgetheilt und in denen Gerichten unterschieden worden, Also daß wan in einer Sach ein Obeslání gebraucht, da ein Páhon hette gebraucht werden sollen, dardurch die Zeit und Unkosten verlohren und die darauff außgebrachte Process cassirt worden. Und ob auch wol esliche Sachen durch einen Odpo- oder Widerspruch (von denen hier-unten mit mehrerm gehandelt würd) Rechtshengig gemacht worden, So hat doch hierauff müssen innerhalb einer gewissen Zeit ein Páhon ergehen.

Demnach Wir aber gnedigst darauff bedacht, wie in Unserm Erb-Königreich Böhaimb ein gleich durchgehendes und solches Recht bestelt werde, so nicht allein eslich wenige, sondern meinniglich verstehen und sich darnach leicht richten mögen, Und aber durch obberürten Unterscheid der Process nur schwerer gemacht, und was für Sachen zu einem oder dem andern angeregter Mittel gehöre, nicht vilen bekant

* uplohuemý nárok, poro

a ceremoniích nežli na samém skutku záležel, poněvadž obojí, tak dobře pŕihon jako i obeslání, nic jiného nejsau, než toliko obviněných osob ku právu připravení; jakž pak takového rozdílu v Práviích Městských v často jmenovaném dědičném království Našem Českém se neužívá: pročez ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby ten rozdíl napotom v Našem saudu zemském, i při jiných saudech, dokonce vyzdvížen byl a místo něho, kdyžby strany na poslané řezané cedule dobrovolně, buď samy mezi sebou aneb skrze přátely porovnati se nechtěly, ale raději svau věc právně vesti chtěly, že žalobník na *cathegorickau* neboližto světlau sobě danau odpověď, žalobu svau co nejkratčeji možné sepsati, v ní, jako předešle v obesláních obyčej byl, své a druhé strany jméno, jako v třetí osobě a beze všech obširných klausul neb *deducti*, položiti má, toliko s oznámením své *praetensi*, kteréž strana druhá odepřela anebo o kterau sice spor jest, i s přednesením příčin též *praetensi* své, žádati, aby mu saud zemský to, čehož on jakožto žalobník vyhledává, vedle žaloby jeho, k čemuž se tak právo míti praví, přisoudil. Takovou pak žalobu svau při dekách zemských, k rukám menších úředníkův těchž desk zemských, odevzdati má. Nacež oni jemu obeslání pod jménem svým vydati, v něm obě strany jmenovati, a na místě příčin, pro které se obeslání děje, žalobu původu do téhož obeslání zavřiti, a termín neboližto čas k odpovědi dáni, jako i to, že ortele při saudu zemském očekávati má, v témž obeslání oznámiti mají.

B. XIX.

A jakož také pŕihon od obeslání v tomto se dělil, že jest po vyhlášení pŕihonu žaloba anebo raději *designaci* toho, čím jest původ *intenti* svau provesti chtěl, ke dekám zemským kladená byla, čehož však při obeslání se nedálo:

Protož nařizovati a chtíti tomu ráčíme, aby na to místo budaucně bez rozdílu původ při konci žaloby průvod své *praetensi* s jmenováním svědkův nebo také s přiložením listovních průvodův, na kterýchžby podstatu žaloby své zakládal, dostavil. Nebo ačkoli rozličné spŕisoby průvodův jsau, však všecky pod trojí rozdíl obsáhnutí se mohau: totiž pod vlastním strany přiznáním, pod svědomím i pod listovními průvody. Nebo k čemu se v řezaných cedulích i jiných spisech i sice při právě kdo přizná, na to žádného jiného průvodu potřeby není, poněvadž takové přiznání nejmocnější průvod jest. Nejobyčejnější však průvod jest, o kterémž až posavád psáno, totiž skrze svědky a listovní průvody, kterýmž začasté i přiznání strany prokazovati se musí.

Coby svědkové byli, vůbec vědomé jest. Listovní pak průvody nic jiného nejsau než spisové, v kterýchž jak to, co se

gewesen, da doch solches alles mehr in Worten und Ceremonien, als im Werck selbst bestehet, weiln beides so wol der Pŕihon als Obeslání keinen andern effectum haben, als daß sie an statt der Citation seyn, Dahero dan auch solcher Unterscheid in denen Stadtrechten in mehrgedachtem Unserm Erb-Königreich Böhaimb nicht gebreüchlich: So sezen, ordnen und wollen Wir, daß dieser Unterscheid hinfüro in Unserm Land- und andern Rechten gänzlich auffgehoben und an dessen statt, wan die Partheyen auff die zugeschickte außgeschchnittene Zettel sich nicht in der Güitte entweder für sich selbst oder durch andere Leute vergleichen, sondern Ihre Sach zu Recht anhengig machen wollen, daß Kläger auff erfolgte Categorische Antwort, seine Klag auffß kürzte als möglich verassen, darinnen, wie vor diesem in denen Beschiedungen geschehen, in *tertia persona* sein und seines Gegentheils Rahmen sezen, und ohne alle weitläufftige Clausula oder Deductionen, allein mit Anzeigung seiner Praetension, so vom Gegentheil widersprochen worden oder sonst strittig ist, und Vermeldung der Ursachen solcher Praetension, bitten, beym Landrecht dasjenige so er vermeint, daß ihm Kläger, seiner Klag, Zu- oder Außsprich halber zu thun schuldig sey, zuerkennen, und solche Klag bey der Land-Tafel denen unter Ambtleuten übergeben sol, Darauff sie eine Citation oder Obeslání in ihrem Rahmen, mit Benennung der Partheyen, und an statt der Ursachen worumb die Citation geschicht, Beschließung der Klag und darauff Praefigirung eines termini zur antwort und Andeutung, daß beym Land-Recht das Urtheil zu erwarten, ertheylen sollen.

B. XIX.

Wie auch der Pŕihon von dem Obeslání in diesem unterschieden gewesen, daß nach Aufruffung des Pŕihons, die Klag oder vielmehr die Designation, wie Kläger seine Intention beweisen wollen, bey der Land-Tafel ist eingelegt worden, welches beym Obeslání nicht geschehen: Also ordnen und wollen Wir, daß an statt dessen hinfüro ohne Unterscheid, Kläger zu End seiner Klag den Beweis seiner habenden praetension, mit Benennung der Zeugen, oder auch Beylegung der schriftlichen Urkunden, darauff er seine Klage gründet, anheucken solle.

Dan obwoln mancherley Wege der Beweißungen seyn, So mögen doch dieselben unter dreyerley Wege begriffen werden: Als unter der Bekantnuß des Parts, unter denen Zeugnissen, und Brieflichen Urkunden. Und zwar was in denen außgeschrittenen Zetteln oder andern Schriftten, wie auch sonst beym Gericht zugestanden, darff keines andern Beweißes, weiln solch Bekantnuß der krefftigste Beweiß ist. Der gemeinste Beweiß aber ist, dessen bißhero gedacht, als nemlich durch Zeugen und schriftliche Urkunden, dardurch auch oft die Bekantnuß des Parts erwisen werden muß. Und zwar was Zeugen seyn, weiß maniglichen; Die Brieflichen Urkunden aber seynd nichts anders als

prokázati má, zašlo, obsaženo jest, a ti listové buď *in originali* aneb také *veypisové* jich se příkládají. A když takoví listovní průvody při dekách zemských se nacházejí, mají *veypovědi* a *veypisové jich z dotčených desk zemských vzati* a k průvodům těch punktův, o kteréž spor jest, k žalobě a jiným spisům přiložení býti, a ti potom žádného dalšího vidimování aneb *collationování* nepotřebují. Jak se pak s jinými spisy a vidimováním jich, když se *in originali* neskládají, zachovati má, o tom nížeji šíře doloženo bude.

A poněvadž to, co se v řezaných cedulích popírá, nejprvé prokázáno býti musí: pročez řezané cedule jak původa tak také obviněného k žalobě se přiložiti mají. A ačkolivěk předešle při skládání žaloby o svědčích a jiných průvodích toliko *in genere* zmínka se činila: však poněvadž již nyní obžalovaný potřebu svau proti žalobě přednesti a ta žaloba místo pŕihonu nebo oběslání provedená býti má: pročez taková *specificaci* k získání času, jako i k zhotovení *interrogatorií* a jiných k processu potřebných věcí slaužiti bude.

B. XX.

Kdyby víceji nežli jeden artikul v žalobě prokázati měl, tehdy žaloba po artikulech sepsaná býti a jeden každý artikul na ta, při konci žaloby jistými literami aneb numery jména svědkův vyznamenána nebo přiložené listovní průvody ukazovati a se potahovati má. Jestliby pak rozdílných artikulův prokazovati potřebí nebylo, anebo žalobníka podstata ne *in facto* neboližto v tom jak jest se která věc zběhla, než toliko *in questione juris* neboližto na právní dotázce záležela, a on místo průvodu na právo to, na kteréž podstatu svau zakládá, potahovati se chtěl: tehdy žaloba bez artikulů sepsána, a ve všech žalobách, jak po artikulech tak bez artikulův sepsaných, toho šetřeno býti má, aby do nich nic, cožby k té věci neslaužilo, kladeno nebylo, nýbrž toliko příčiny podstatné žaloby a žádost neb prosba žalujícího, kteráž netoliko na hlavní věc, ale také spolu i na škody a útraty vztahovati se má.

A poněvadž tuto o spisování žalob a oběslání činiti jest, pročez pro lepší zprávu, notule žaloby, jako i oběslání v formuláři pod literau C. D. se dokládá. A to se budaucně bez rozdílu jiných jmén, oběsláním (které také i předešle *authoritate publica* od úřadu a pod jménem menších úředníkův desk zemských vycházely) jmenovati a podle povahy jedné každé věci spisovati máže.

Schriften, darinnen die gechehene Handlung, so zu beweisen, begriffen ist, und werden dieselben entweder in originali oder in denen darauff gezogenen Abschriften beygelegt. Und wan solche Briefliche Urkunden sich bey der Land-Tafel befinden, Sollen die Extract und Abschriften auß gedachter Land-Tafel genommen und zum Beweiß der stritigen Puncten, der Klage und andern Schriften beygefügt werden, welche dan nachmals keines fernern vidimirens oder collationirens bedürffen. Wie es aber mit andern Schriften und deren Vidimierung, wan sie nicht in originali beygelegt, zu halten, Wird hier-unten mit mehrern gemeldet. Und weil dasjenige, so in denen außgeschnittenen Zetteln gelaugnet, zuförderst bewisen werden muß: So werden die außgeschnittenene Zettel, so wol Klägers als Beklagens, dem Klage-Libell auch beyzufügen seyn. Und obwohl hiebevorn bey Einlegung der Klage oder Zalogy, der Zeügen und andern Beweises allein in genere gedacht worden, Jedoch weilt anjeho Beklagter seine Notturnfft auff die Klage einbringen, und dieselbe Klage an stat des Pŕihons oder Obeslání bewisen werden sol: So wird solche specification zu gewinnung der Zeit, auch Stellung der interrogatorien und andern Præparatoriis dienen.

B. XX.

Und zwar wan mehr als ein Artickel in der Klage zubeweisen ist, So sol die Klage in articulos verfaßt und ein jeder Artickel sich auff die durch gewisse literas oder numeros notirte und zu End der Klage angezogene Nahmen der Zeügen oder beygelegte schriftliche Urkunden referiren und ziehen.

Wan aber nicht unterschiedene Artickel zu beweisen seyn, oder auch des Klägers intention nicht in facto, sondern allein auff einer quæstion juris bestünde, und Er also an stat des Beweises, das Recht, darauff Er sich gründete, anziehen wolte: So sol die Klage unarticulirt verfaßt, so wol aber in denen articulirten als unarticulirten Klagen nichts, so zur Sach undienstlich, sondern allein die schließliche Ursachen der Klage, neben der Bitt und Begehren des Klägers, so nicht allein auff die Hauptfach, sondern auch die Schäden und Unkosten zu richten, gesetzt werden. Und weilt alhier von Formierung des Klage-Libels und der Citation tractirt worden: So wird zu mehrer Nachricht ein ohngefährlicher Begreiff der Klage, wie auch der Citation oder Obeslání im Formular sub Lit. C. D. gesetzt; Und mag solches hinfitro ohne Unterscheid ein Obeslání, Citation, Ladung oder Bescheidung (welche auch vor diesem *authoritate publica* und im Nahmen der Unter-Ambleite außgangen) genennet und nach Gelegenheit einer jeden Sach gestellet werden.

O dodávání, v známost uvozování a vyřízení obeslání.

B. XXI.

Hned jak se obeslání obdrží, má se od starosty komorník s týmž obesláním na to místo, o němž původ zprávu učiní, kdeby obviněný nalezen býti mohl, vypraviti, a když se obviněný najde, jemu takové obeslání dodati. Pakliby obžalovaný nalezen nebyl, tehdy komorník manžele nebo úředníku jeho, za jakau příčinou jest poslán, oznámiti a jim takového obeslání zanechati. A kdyby žádného z nich před rukama nebylo, to při rychtáři ve vsi neb přísězných anebo některých z obce svrchupsaným způsobem vyříditi má. Jestližebý pak ani těch před rukama nebylo, tehdy má obyčejem předešlým z veřejí domu jeho znamení neb třisku vzíti a odtud nejbližšímu z obyvatelův, aneb purgkmistru aneb některé osobě radní z nejbližšího odtud města oznámiti, že jest to obeslání podle práva v známost uvedl.

Však takové v známost uvozování a dodávání obeslání v den sváteční dítí se nemá, lečby obviněný takové dobrovolně přijal a na přisnost práva nastaupiti nechtěl. A když se komorník zas zpátkem vrátí, vyřízení svého pořádnou relací učiniti a tu k nadepsanému obeslání poznamenatí a zregistrovatí dítí má.

B. XXII.

Jestližebý se pak přihodilo, žeby obžalovaný dokonce ven z země a tak daleko odtud byl, žeby jeho tak brzo dostihnauti možné nebylo, tehdy komorník toho obeslání v jeho obydlí, jakž svrchu dotčeno, zanechati, ten pak, jenž nepřítomného statek spravuje, obžalovanému to v známost uvéstí a k němu, aby on svau právní potřebu sedroval a v tom nic neobmeškal, poslati. A takové obeslání od šesti zase do šesti neděl se dítí má, tak že kdyžby obviněný v prvích šesti nedělích se nepostavil nebo žádného plnomocníka (dle vyměření a způsobu níže položeného) nenakřídil, zase podruhé; a jestližebý se v těch druhých šesti nedělích nepostavil, potřetí od jmenovaného svého úředníka povolán býti má. Jestližebý pak také potřetí a tak v těch posledních šesti nedělích se najíti nedal a při vyjití jich potřebu svau na žalobu nepřednesl, dáleji k tomu připuštěn býti nemá, nýbrž stanné právo (o kterémž níže víceji) naň dáno bude; lečby taková věc byla, žeby obviněný za Naši nebo Našich dědicův a potomních králův Českých potřebau ven z země byl, anebo žeby také od dotčeného svého správce po bedlivém po něm se

Von Ueberreich- Insinuir- und Exequirung der Citation oder Beschückung.

B. XXI.

Und zwar so bald die Obeslání oder Citation erhalten, Sol von dem Starosta ein Komornik oder Cämmerling mit derselben an denjenigen Ort, da Kläger berichtet, daß der beklagte zu finden, abgefertiget, und wan beklagter angetroffen, Ihm dieselbe überantwortet werden. Wan aber der Beklagte nicht angetroffen würde, Alßdan sol der Komornik oder Cämmerling seinem Eheweib, oder seinem Amtman, warumb Er geschückt, anzeigen, und Ihnen die Citation oder Beschückung hinterlassen. Wäre aber auch deren keines vorhanden, Sol Er solches bey dem Richter im Dorff, oder denen Geschwornnen, oder jemanden auß der Gemain obberürtter massen verrichten. Wären aber auch dieselben nicht vorhanden, So sol Er dem von denen Cammerlingen hergebrachtem Gebrauch nach, ein Zeichen nehmen an des Beklagten Haußthüer, und dem negtangefessenen Landman, oder dem Burgermeister oder Raths-Personen in der negsten Statt anzeigen, daß Er die Citation oder Beschückung, denen Rechten gemess, insinuirt. Jedoch sol solche insinuation und Einantwortung der Citation nicht an einem gebotenen Feiertag geschehen, es wäre dan Sach, daß der Beklagte selbst sie gutwillig annehmen und auff die Schärffe des Rechdens nicht gehen wolte.

Wan nun der Cämmerling wider zuruck kombt, Sol Er seiner Verrichtung ordentliche Relation thun, und dieselbe zu der Citation verzeichnen und registriren lassen.

B. XXII.

Da sichs aber zutrüge, daß der Beklagte gar auffser Lands und so weit von dannen wäre, daß es unmöglich Ihn so bald zu erlangen, So sol zwar der Cämmerling alßdan die Citation oder Beschückung in seiner Behausung, wie obberürt, lassen, Derjenige aber so des abwesenden Gütter verwaltet, beklagtem solches zu vernehmen geben und zu Ihn, damit Er seine Rechtliche Notdurfft befördere und nichts verabsäume, schücken, und solche Beschückung von sechs Wochen zu 6 Wochen geschehen, Alßo daß wan beklagter die erste sechs Wochen nicht erschiene oder keinen gewollmechtigten (auff Maß und Weise wie hierunten gesetzt) verordnete, Er zum andern, und wan Er die andern sechs Wochen nicht erschiene, zum drittemmal von gedachtem seinem Verwalter erfordert. Wan Er aber auch zum drittemahl und also die letzten 6 Wochen aussenbliebe und zu End derselben seine Notdurfft auff die Klag nicht einbredhte, Sol er ferner nicht zugelassen, sondern mit dem erstandenem Recht (davon hier-unten mit mehrern) wider ihn verfahren werden. Es wäre dan Sach, daß der Beklagte wegen Unser oder Unserer Erben

ptání v dotčeném čase nijakž uptán býti nemohl. Což se vše na saudu zemském buď přísahau zpraviti aneb jinak, jakž doleji dotčeno jest, prokázati má. Pakliby obesláni od komorníka časně dodáno nebylo a za tau přičinau ta věc by se prodlaužila a původ k škodě přišel: tehdy starosta (kterémuž dle povinnosti jeho takovou výpravu skrze komorníky, pod jehož oni správau jsau, fedrovati náleží) z toho ze všeho odpovídati a ze škod práv býti povinen bude.

Čeho dáleji při spisování a dodávání žalob a obesláni šetřino býti má, tak aby z těch *exceptií* a příčin (skrze kteréž před tím půhon a obesláni zdviháno, aneb také za nepořádné uznáno bývalo) sjíti mohlo; a kterak takové *exceptií* s *dilatatorními* a *peremptorními* neboližto na prodlaužení anebo vyvrácení pře se vztahujícími *exceptiími* se srovnávají.

B. XXIII.

A jakož pomínulého času v Našem dědičném království Českém zeměti i jiní saudcové při udělování spravedlnosti na nejšpatnější a nejmenší pochybení, kteráž se buď v titulích, slovích neb puňktích při obesláních, odpořích nebo při jiných právních věcech časem nalézaly, pozor dávatí a pro takové pochybení proces právní dokonce vyzdvihovatí a v nic obracetí zavázáni byli:

Pročež nařizovatí, ustanovovatí a tomu chtítí ráčíme, aby s takových špatných, ubohým však stranám hrubě škodlivých subtilností, jak v procesech právních tak i jiných jednáních, dokonce sešlo, zvláště pak co se žaloby dotýče, na tom dosti bylo, když budaucně v žalobě a potom v následujícím na ní obesláni jméno křtěné a příjmi nebo rod původa i obžalovaného, jako i věc, o kterau spor jest a pro kterau původ na zemském nebo jiném saudu (který se vždycky jmenovatí má) rozeznán býti žádá, tak patrně vysloveno bude, aby se dobře vyrozuměti mohlo, kdo jest ten, jenž žaluje, též na koho, proč a z jakých příčin, jakž o tom již výšeji šír a patrněji dotknuto jest.

B. XXIV.

Kdožby víceji než jednu při a věc, kteréžby nebyli tak hrubě spolu spojené, aby nijakž jedna od druhé oddělená býti nemohla, do jedné žaloby pojal: tehdy ovšem původ, dříve nežli mu obesláni vydáno bude, od úředníkův menších v tom napomenut býti má. Jestližebý pak předce na svém předsevzetí stál a obviněný na první toliko akci odpovídal: nemá se proto k žádným obsírnostem dovolovatí, aniž jakých zbytečných hádek pro takové rozdílných akci v hromadu spojení dopauštěti; anobrž

Nachkommender Königen Geschafft auff Landes, oder daß Er von erwehntem seinem Verwalter, auff fleißige Erkündigung, innerhalb obgedachter Frist nicht erfragt werden könnte; Welches alles aber bey dem Land-Recht entweder Nidlichen erhalten, oder sonst, wie hier-unten gemeldet, außgeführt werden sol. Da aber die Citation oder Beschückung von dem Cämmerling nicht zu rechter Zeit eingantwortet und darumb die Sach in Verlängerung und Kläger in Schaden geriethe: Sol der Starosta (als dessen Ambt es ist, dergleichen Verrichtung durch die ihm untergebene Cammerling zu befördern) deswegen Red und Antwort zu geben und vor den Schaden zu stehen schuldig seyn.

Was ferner bey Stell- und Ubergabung der Klag und Citation in acht zunehmen, damit die Exceptiones (dardurch vor diesem der Pūhon oder Obesláni auffgehoben oder für unbilllich erkennet worden) verhüttet, Und wie dieselbe Exceptiones mit denen Dilatorischen und Peremptorischen Exceptionen übereinkommen.

B. XXIII.

Demnach verwichener Zeit in Unserm Erb-Königreich Böhaimb die Land- und andere Rechtsitzere verbunden gewesen, in Administration der Justitz auch die geringste und wenigste Irthumb, so etwan in dem Titul, Buchstab, Punct, u. in denen Ladungen, Odporn, Widersprüchen, oder andern Gerichtshändeln begangen, in acht zu nehmen, und wegen dergleichen Irthumben die Proceß und actus wol ganz aufzuheben und zu annulliren: Als sezen, ordnen und wollen Wir, daß solche geringschägige, jedoch denen armen Partheyen zum höchsten Nachteil gereichende Subtilitäten so wohl in Processen als andern Handlungen gänzlich abgethan, und zwar so vil die Klag anlangt, quugsamb seyn sol, wan hinfüro in der Klag und darauff folgender Citation der Tauff- und Zu- oder Geschlechts-Nahm des Klägers und beklagten, und die Sache darumb der Strit ist, und derentwegen Kläger beym Land- oder einem andern Recht (welches jederzeit zu nennen) ihm Recht zu geben begehret, also deutlich gefehet würd, daß man darauff wol verstehen könne, wer der sey so klagt, und wider den geklagt, auch warumb und auß was für Ursachen (wie hir-oben mit mehrern ange-deütet) geklagt werde.

B. XXIV.

Wan in einem Klag-Libell mehr als eine Action oder Rechtsfertigung begriffen, und dieselbe Actiones einander nicht dermassen anhengig, daß sie von einander keines Wegs gefondert werden können, Sol zwar Kläger solches vor denen Unter-Ambt-Leuten, ehe und zuvor sie die Proceß ertheilen, erinnert werden. Da er aber einen Weg wie den andern auff seiner Meinung bestünde, und sich beklagter weiter nicht als auff die erste action einliesse, Sol deswegen keine Weitleuff-

při rozsauzení toliko na tu samau akci, kteráž v žalobě napřed položená byla, hledino, druhých pak věci k jinému zvláštnímu rozeznání odloženo býti má.

B. XXV.

Co se pak toho dotýče, že předešle nemohlo spolu z hlavní pře i z užívání jedním pŕihonem viněno, anobř muselo z užívání obzvláštním pŕihonem poháněno býti; i poněvadž tudy k pŕitahům příčina se podává a zvlášť když o *restituti* neboližto navrácení něčeho činiti jest, užitkové, kterýchž jest také držitel užil, v témž navrácení pojati jsau: protož podnes jednomu každému do žaloby své také užívání aneb jakaukoli jinou věc, kterau ta pře s sebau přináší, pojiti svobodno zůstává.

B. XXVI.

A jakož vědomé jest, že manové v příčině věci manských před saudem dvorským, z jiných pak věci před tím saudě, k kteremuby každá věc náležela, viniti i viněni býti mají;

nápodobně že dlužní věci, kteréž v sobě pokutu právem listu hlavního zavírají, jako také šuldtbrify, kteříž pod sekrytem a s podpisem ruky vlastní dlužníka vzdělány jsau a na peníze a dluhy se vztahují, před úrad purgkrabský náležejí; městské pak aneb měšťanův věci nikdež jinde, než toliko při městském právě před sebe vzaty býti mají: pročež jedna každá žaloba před svým pořádným právem začátek vzíti, a tu kde začatá jest, rozeznána býti má.

B. XXVII.

Kdyby otec svůj vlastní statek měl a děti neoddělené, tehdy žaloba toliko na otce samého, a ne na děti, vztahovati se má.

Podobným způsobem, kdyby děti vlastních statkův skrzedar, poslední vůle a jiné prostředky dosáhly: tehdy z takových statkův děti, a ne otec, právně před se vzati a obžalováni býti mají, lečby oni let svých neměly; v kteréžto příčině žaloba na otce se vztahovati má, a otec na místě jejich odpovídati povinen jest. A tak také, jestližby děti let neměly a někdo jim statek odkázal, daroval aneb sice dědičně na ně připadl, kteréhožby oni v držení za jakaukoli příčinou nevesly: tehdy otec má k právnímu obdržení a jim k ruce přivedení takových statkův na místě jejich žalobu klásti.

tigkeit verstattet oder etwan das disputat wegen der cumulation oder Concursen der Actionen eingeführt, sondern im Versprechen allein auff die Action, so zum ersten gesetzt worden, gegangen, die andere Sach aber zu einer absonderlichen Erkenntnuß verschoben werden.

B. XXV.

Was aber anlangt, daß vor diesem nicht zugleich die Nutzungen neben der Hauptsach in einer Ladung haben können begriffen, sondern die Nutzung durch eine sonderbare Ladung müssen gesucht werden; Solches weiln es nur zu Weitleistigkeiten Ursach gibt, auch man es sonderlich umb Restitution zuthun, die abgenommene Nutzung darvon nicht auß sondern eingeschlossen seynd: Als würd hinfüro einem jeden frey stehen, in seiner Klag auch auff die Nutzungen und was sonst eine jede Action mit sich bringt, zu gehen.

B. XXVI.

Und demnach wissendlich, daß die Lehen-Leite wegen der Lehen-sachen vor dem Lehen- oder Hof-Recht, In denen andern Sachen aber vor dem Recht, dahin eine jede Sach gehörig, Recht geben und nehmen; Ingleichen daß die Schuldsach, welche die executions-Clausuln einer Haupt-Verschreibung in sich begreifen, wie auch die Schuldbrieff, so unter dem Besichafft oder Seeret und eigener Handschrift des Schuldners, außgehen und auff Geld und Schulden gerichtet seyn, vor das Burggraff-Ambt gehören; der Stät und Burger Sachen aber nirgends anders als vor dem Stat-Recht vorgenommen werden sollen: So sol eine jede Klage vor ihrem ordentlichen Recht anhengig gemacht, und aldar wo sie angefangen, erörtert werden.

B. XXVII.

Wan ein Vatter sein eigenes Gut und unabgetheilte Kinder hat, Sol die Klag allein auff den Vatter und nicht die Kinder gerichtet werden. Gleichermassen, wan die Kinder eigene Gütter durch Geschenk, letzten Willen oder andere Mittel an sich bracht, So sollen solcher Gütter halber die Kinder und nicht der Vater Rechtlich vorgenommen und beklagt werden; Es wäre dan, daß dieselbigen ihre Vogtbahre Jahr nicht erreicht, alßdan würd die Klage auff den Vatter gestellet, und ist derselbe Vatter an ihrer stat zu antwortten schuldig. Also auffn fall die Kinder noch nicht zu ihren Mündigen Jahren kommen, und ihnen etwan Gütter vermacht, geschenckt oder sonst Erblichen auff sie versetzt werden, deren Possess und Besiß aber sie, auß was für Ursachen es auch wäre, nicht erlangt hetten: So sol der Vatter solche Gütter Rechtlichen zu erhalten und zu ihren handen zu bringen, an ihrer stat Klage anstellen.

B. XXVIII.

Jestližebý v již dotčených příčinách děti všechny aneb některé z nich léta svá měly, tehdy léta mající, na místě jiných let nemajících, samy před soudem viniti i viněni býti mají. Pakli by který z nich, léta svá máje, z toho, což jim zároveň odkázáno jest, vedle nich nevinil, tehdy žaloba ta, (lečby ten svévolně viniti nechtěl) při právě neobstojí. Naproti tomu zase jestližebý kdo takové děti z statku toho, kterýž jim tak dán a přivlastněn jest, viniti chtěl, podobným způsobem všechny ty, kteří léta svá mají, i na místě let nemajících právně viniti má.

B. XXIX.

Pakli by žádný z nich let neměl a někdo sobě k statku jim svrchu psaným způsobem náležitěmu právo mítí pokládal, ten každý bude moci držitele statku jich, buď otce, poručníka neb kohokoli jiného, viniti.

Jestližebý pak kdo otcí a dětem statek společně vedle práva dal neb odkázal, tehdy má otec spolu s dětmi léta majícími i na místě let nemajících právo vésti, a žádný z těch, jenž léta svá mají, vypuštěn býti nemá.

Což podobným způsobem po smrti otce v příčině dluhův otcovských anebo jiných po něm zůstalých práv a spravedlností, kteréž on proti jiným anebo jiní proti němu jsau měli, se rozumí; poněvadž v takové příčině všickni po něm pozůstalí synové léta mající i na místě bratří let nemajících při právě viniti a viněni býti mají. Jestli by však který svévolně žaloby se účastná učiniti nechtěl, tehdy druzí z dílův svých, vymíně však patrně takový díl viniti nechtějícího, viniti mohou. Což také, kdyžby který nedílňý bratr ven z země zůstával a přítomný nebyl, místo své má.

Bratr starší, sám toliko svá dospělá léta mající, sám také na místě mladších a let nemajících bratří svých, žalobu přijímati i jiné obviňovati může.

S střejci a jinými krevními přátely, kteří by skutečně dílní nebyli, v žalování a přijímání žaloby v příčině těch nedílňých statkův, jako i že léta mající na místě let nemajících viniti mají, tak jakž nahoře o bratřích oznámeno jest, zachováno býti má.

B. XXX.

Kdyby bratří nedílňí po smrti otce zůstali a za příčinou společných a nerozdílňých statkův jaké dluhy zdělali a zespolka

B. XXVIII.

Da aber in obberürten Fällen die Kinder albereit entweder alle oder etliche auß ihnen mündig, So sollen die Mündigen an stat der Unmündigen Recht geben und nehmen. Da aber einer auß ihnen sich neben denen andern, der Klag wegen der Gütter die ihnen zugleich verschafft, nicht theilhaftig gemacht (es wäre dan daß derselbe muthwilliger weiße sich der Klag entbrechen wollen), So würde die Klag zu Recht nicht bestehen. Hinrentgegen da einer dergleichen Kinder wegen daß ihnen gegebenen und zugeeigneten Guts beklagen wolte, Sol er ebenermassen alle die, so Ihre mündige Jahr erreicht, vor sie und an stat der unmündigen Rechtlich vornehmen.

B. XXIX.

Wan sie aber alle unmündig, und jemand ein Recht auff denen ihnen obberürter massen zugehörigen Gütern suchte, Der sol Macht haben, den Inhaber daß Guts, es sey der Vatter, Fürmund oder ein anderer, in Rechtlichen Anspruch zu nehmen.

So aber einem Vatter und seinen Kindern zugleich, vermög der Recht, ein Gut gegeben und verschafft, Sol Er Vatter neben denen Kindern, so Mündig, auch an stat derer, die nicht Mündig, das Recht führen, und keines unter denen Kindern, welche Mündig, aufgelassen werden.

Eben diese Meinung hat es auch nach daß Vattern Tod mit denen Vätterlichen Schulden und andern vom Vatter verlassenen Zu- und Ansprüchen, so Er gegen andern oder andere gegen ihm gehabt, Sintemaln derselben halber alle seine nachgelassene Söhne, welche ihre Jahr erreicht, an stat ihrer Unmündigen Brüder, zu Recht laden und geladen werden sollen. Da aber einer Muthwilliger weiße der Klag sich nicht theilhaftig machen wolte, Mögen die andern auff ihre Antheil, mit außtrücklichem Vorbehalt und Aufziehung desselben seines Antheils, Klage anstellen; Welches auch stat hat, wan etwan ein ungetheilter Bruder aussere Lands und abwesend wäre.

Wan der Eltere Bruder allein Mündig, Mag Er an stat seiner jüngern und unmündigen Brüder Klag annehmen, auch widerumb andere beklagen.

Mit denen Vettern und andern Blutsverwanten, so nicht würcklich getheilet, sol es mit Anstell- und Annehmung der Klag wegen der ungetheilten und ungesonderten Gütter, und daß an stat der unmündigen die jenigen, so Ihre Mündige Jahr erreicht, klagen sollen, eben wie an-kezo hier-oben von Brüdern gemeldet, gehalten werden.

B. XXX.

Wan ungetheilte Brüder nach daß Vattern Tod verbleiben, und wegen der gemeinen und ungesonderten Gütter Schulden machen, und in

závázání byli: tedy z takových dluhův a zapsání, byt se i potom rozdělili, všickni viněni býti mají. A jestližeby jim kdo co před rozdělením z strany věci do společnosti náležejících, povinen byl, mají také z toho všickni vinití, lečby ten dluh jednomu toliko z nich na díl se dostal anebo jiní bratři žeby svou spravedlnost jemu zapsali: v takové příčině může ten na místě jiných z takového dluhu s podstatou vinití. A nemá tuto o dílech a společnostech jináčeji rozuměno býti, nežli jakž nížeji pod titulem »O nápadích« doloženo jest.

B. XXXI.

Kdyby které dítě od otce odděleno bylo a na díl svých dluhův dělalo, tedy žaloba na ně samé, a ne na otce, vztahovati se má, leč by otec ještě před oddělením na témž dílu dluhův vzdělal, v kteréžto příčině žaloba na otce vedená býti má. A bylliby ten dluh žalobníku na otce přisauzen a onby se na jeho statku hojiti nemohl, tedy týž žalobník v statek syna odděleného se zvrstí moci bude.

B. XXXII.

Co se těch dotýče, kteří v společnosti neb tovaryštvu statkův neb handlův zůstávají, ti všickni mají společně (pokudž však všickni léta svá mají) z takových statkův vinití a viněni býti; jestližeby pak který z nich vinití nechtěl, tedy druzí z dílův svých vinití mohau.

Týmž způsobem, jestližeby toliko jeden z svého dílu a nic dále viněn, a takový jeho díl jistý byl a na žádném odporu nezůstal: tehdy tomu milostivě chytiti ráčíme, aby takový, společenstvím aneb společníky jinými se nezastíraje, takovému obvinění neb žalobě se vyhýbatí nemohl, nýbrž z téhož dílu svého odpovídati a práv býti povinen byl.

B. XXXIII.

Kdyby někdo několika osobám statek odkázal, na kterémby dluhy a závady od kšaftujícího samého učiněné byly: z takových dluhův a závad společně všickni, jenž jsau po témž kšaftovníku dědili, jakožto dědicové dlužníka, viněni býti; a zase, chtěli-liby koho tíž dědicové z strany toho statku aneb z jakékoliv spravedlnosti, od kšaftujícího jim odkázané, vinití, to též všickni společně činíti mají. A pokudžby který z nich žaloby se spustiti chtěl, při vůli druhých se zanechává, jakž svrchu dočknuto, z dílův svých vinití.

gemein verbündlich würden: Sollen sie wegen solcher Schulden und Obligation, ob sie sich gleich nachmals getheilt, alle beklagt werden. Und wan ihnen jemand vor der Theilung in Sachen, so die Gemeinschaft antrifft, etwas schuldig oder obligirt würd: Sollen sie wegen der Schuld alle zugleich denselben Schuldner zu Recht vornehmen. Es wäre dan, daß gedachte Schuld in der Theilung einem unter Ihnen allein zukam, oder die andern Brüder ihm ihre Gerechtigkeit verschriben; Also mag derselbe an stat der andern krefftiglich auff solche Schuldforderung klagen. Es werden aber die Theilungen und Gemeinschaften alhir anders nicht, als wie hir-unten unter dem Tittel „Von der Succession“ gemeldet, verstanden.

B. XXXI.

Da ein Kind vom Vatter abgethailt, und es auff sein Ihm zukommenes Antheil Schulden macht: So sol die Klage auff dasselbe allein, und nicht den Vatter, gestelt werden; Es wäre dan, daß der Vatter vor der Abstattung auff dasselbige Antheil Schulden gemacht, Auff welchen Fall die Klage gegen dem Vatter zu führen; und wan dem Kläger die Schuld zuerkant und er sich derselben auff des Vatters Güter nicht erholen könnte: So mag er sich in des Sohns abgethailte Güter einführen lassen.

B. XXXII.

Was die jenigen anlangt, so in Gemein- oder Gesellschaft der Güter oder Handel miteinander stehen, Dieselben sollen alle zugleich (wo sie alle ihre vogtbahre Jahr haben) wegen solcher Güter zu Recht laßen und geladen werden. Da aber einer auß ihnen sich der Ladung entziehen oder eüßern wolte, Mögen die andern für ihr Antheil die Klage führen. Ingleichen da einer allein wegen seines Antheils und weiter nicht beklagt würde, und dasselbe sein Antheil gewiß und unstrittig wäre: So wollen Wir gnedigist, daß ein solcher sich mit Vorwendung der Gemeinschaft und Anziehung seiner Consorten der Klage nicht entbrechen, sondern für sein Antheil zu antworten schuldig seyn sol.

B. XXXIII.

Wan jemand Ihrer etlichen ein Gut verschafft, und darauff eine Schuld oder Obligation hafftet, so von dem Testatore auff solches Gut gemacht: So sollen wegen dergleichen Schuld oder Obligation alle, die so von gedachtem Testatore geerbet, als Erben denen Schuldner zu Recht stehen. Ingleichen wan die Erben wegen berürten Guts oder sonst einer andern Gerechtigkeit, so ihnen von dem Testatore verschafft, zu Recht klagen wolten: So sollen sie alle zugleich klagen. Und da etwan einer sich der Klage entbrechen wolte, Stünde denen andern, wie hiroben gemeldet, frey, auff ihr Antheil Klage anzustellen.

B. XXXIV.

Bylo-li by více poručníků nežli jeden, tehdy mají všickni společně, kteří v království jsou a neby jim v tom tak důležitěho na překážku nebylo, z statku sirotčího jim svěřeného viniti a viněni býti. Pakli by který z těch poručníků svévolně, nemaje k tomu žádné slušné příčiny, viniti se zpečoval a sirotkův nezletilých se ujíti nechtěl, ten má svého nápadu, ač svědčil-li by naň tím kšaftem jaký, tudíž i poručenství zbaven býti. A nic méně druzí poručníci předce z toho viniti moci budou.

Poručníci, kteří by nápadu po sirotech nezletilých očekávali a sirotkům by statky dostatečně zaručili anebo od Nás nebo dědicův a budaucích Našich, králův Českých, za poručníky dáni a nařízení byli, mají všickni společně pro sirotčí věci viniti a viněni býti. Pakli by který viniti nechtěl, má nápadu i poručenství, jakž dotčeno, zbaven býti.

B. XXXV.

Kdyby strana kterau věc na smlauvu neb ubrmany podala o kterau při, a oni by toho nerozeznali ani s sebe nesložili: tehdy táž strana při právě viniti nemůže, lečby se sama ubrmanům opověděla, že dalšího rozeznání od nich očekávati nechce. Což ubrmanové a smlauvcové časně druhé straně, aby v své spravedlnosti obmeškána nebyla (že to s sebe skládají), oznámiti mají.

A byla-li by táž věc na smlauvce mocně podaná a oni předce žeby prodlávali konec učiniti, můž je strana z toho obeslati, aby jim konec o to udělali. Pakli by na nich mocně přestáno nebylo a strana tím průtahem obtížena jak smlauvcům tak druhé straně, že na takové porovnání dále čekati nechce, se opověděla: tehdy stranám na právní žalobu potom nastaupiti se nezbraňuje.

B. XXXVI.

Kdyby dva statek koupili, a trh na oba společně svědčil, a člověk poddaný cizí na týž statek přijat byl, a někdo z toho člověka viniti chtěl: tehdy žaloba ne na jednoho toliko, ale na oba vztážená býti má.

B. XXXVII.

Kdyby koho z nedržení smlauvy, rčení aneb připovědi viniti chtěl, ten má toho patrně v žalobě doložiti, v kterých puňk-

B. XXXIV.

Wan mehr als ein Fürmund seyn, Sollen sie alle zugleich, welche im Königreich und durch ehaffte Verhinderungen nicht abgehalten werden, wegen der ihnen vertrauten pupillen-Güter zu Recht laden und geladen werden. Und welcher unter ihnen sich der Ladung mutwilliger Weise ohne gnugsamb erhebliche ehafften entziehen und also sich der unmiündigen nicht annehmen wolte, Der sol seines Anfalls (wan ihm etwas in dem Väterlichen Testament verlassen) verlustig seyn, ihm die Fürmundschafft auffgesagt, und nichts destoweniger die Citation von denen andern fortgestellt werden. Die Fürmündere, welche deß Anfalls von dem unmiündigen gewerttig und wegen Ihrer Fürmundschafft gnugsambe Bürgschafft bestelt, oder auch die von Uns oder Unsern Erben, Nachkommenden Königen zu Böheim, zu Fürmünderen verordnet werden, Sollen alle zugleich wegen der unmiündigen Sachen Klag anstellen und annehmen. Und welcher sich dessen entbricht, Sol der Succession so wol auch der Fürmundschafft obberürter massen verlustig seyn.

B. XXXV.

Wan die Parthey eine Sach auff Obmänner oder Schieds-Richter gegeben, und dieselbe keinen Bescheid ergehen lieffen, noch die Sache von sich geben: So kan die Parthey zu Recht nicht klagen, es wäre dan, daß sie sich selbst bey denen Obmännern angebe, daß sie lenger deß Entschieds von ihnen nicht erwarten wolte. Welches die Obmänner dem andern Theil zeitlich zu wissen thun und vermelden sollen, daß sie sich der Sach weiter nicht anmaßen, damit dasselbe Theil an seinem Rechten nicht verabsaumbt werde.

Und zwar wan denen Obleitnen die Sach lediglichen übergeben und haingestellt, und nichts destoweniger von ihnen der Bescheid gar zu lang auffgezogen würd: So stehet der Parthey bevor, Sie durch eine Rechtliche Citation oder Beschückung darzu zu bringen. Wan aber ihnen dergleichen Vollmacht nicht gegeben, und so vil nicht eingeraubt, und die beschwerte Parthey sich bey ihnen so wol als bey dem Gegentheil angegeben, nicht lenger solcher Unterhandlung abzuwarten: So ist ihnen nachmals darauff Rechtliche Klag anzustellen nicht benommen.

B. XXXVI.

Wan ihrer Zwen ein Gut kauffen, und der Kauffbriff lautet auff beyde zugleich, und etwan ein frembder Unterthan auff demselben Gut angenommen würde, dessentwegen ein ander Klag und Recht führen wolte: So sol er die Klag nicht gegen einem allein, sondern allen beyden anstellen.

B. XXXVII.

Wer da wil einen andern wegen nicht-haltung eines Vertrags oder auch einer beschehenen Zusage zu Recht vornemen, Der sol in der

tích takové nedržení záleží a v čem jest obviněný smlauvy neb přípovědi nezdržel.

B. XXXVIII.

Jestližeby někdo jakau smlauvu v rukau měl, a ten kdožby se smlauva dotýkala, ji viděti žádal, a naproti tomu kdožby ji měl, jemu ji ukázati nechtěl: tehdy ten, pokudžby z nevědomosti nětco proti též smlauvě s podstatau učinil, z toho viněn býti nemůže. Než kdyby mu dotčená smlauva ukázána byla, tehdy žaloba taková slušně své místo míti má.

B. XXXIX.

Jestliby kdo kterau kollej nebo konvent z těch věcí, které dle tohoto Obnoveného Zřízení Našeho Zemského před saud zemský náležejí, viniti chtěl, má předně rektora nebo opata do žaloby zejména doložiti, potom doktory, professory kolleje, a vedle opata má původ v žalobě převora a všecken konvent téhož kláštera potáhnutí. A tak tím způsobem a těmi jmény kolleje a klášterové jiné viniti mají. A byť pak rektor nebo opat téhož kláštera se změnil, však proto žaloba minauti nemá, ale potomek jeho jak v jiném tak i v tom, co se právních věcí dotýče, na místo jeho nastaupiti a v té při až do skončení ji postupovati má. Týmž způsobem mají abatyše v jednom každém klášteře při právě žalovati i obžalovány býti.

Aby pak kollegiim a konventům méněji než jiným dovoleno nebylo: pročež při vůli jich zůstávati bude, k dodání žaloby, vyžádání procesu a k jiným právním věcem z prostředku svého, a to kollej rektora spolu s druhým, konvent pak opata a vedle něho nejstaršího z konventu, s mocným listem pod pečeti rektora a kolleje, nebo opata, abatyše a konventu vypraviti a buď skrze ně ty věci vésti, anebo při odevzdání žaloby jednoho neb více prokuratorův k tomu naříditi aneb někoho jiného, jenžby z prostředku jich nebyl, za plnomocníka pod jich pečeti, k odvedení žaloby a zapsání prokuratora k saudu naříditi. A nemá tuto mezi jedním a druhým konventem žádného rozdílu býti.

Kdožby chtěl kterého opata, abatyši neb převora z klášterův královských před saudem viniti a žádného konventu v témž klášteře nebylo, má prokuratora Našeho královského a podle něho ty osoby, kteréž se v klášteře nacházejí, před právem viniti a takovau žalobu do toho kláštera dodati. Což netoliko dotčenému prokurátoru Našemu, ale také arcibiskupu Pražskému

Klag ausdrücklich sehen, in was für Punkten solche nicht-haltung bestehe, und worinnen von dem Beklagten dem Vertrag oder der Zufage zuwider gelebt werde.

B. XXXVIII.

Wo einer einen Vertrag in Händen hette, und der, welchen der Vertrag angieng, denselben begehrt zu sehen, hingegen der ander, so solchen Vertrag hette, ihm denselben nicht zeigen oder weisen wolte: So könnte derselbe nachmals, wan er auß Unwissenheit etwas darwider vor-neme, kräftiglichen nicht beklagt werden. Da ihm aber gedachter Vertrag gewisen würde, hette die Klag billich stat.

B. XXXIX.

Da einer ein Collegium oder Convent der jenigen Sachen halber, derentwegen Sie, vermog dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, vor das Land-Recht gehören, beklagen wil: Der sol zuorderst den Rectorem oder Abbt in der Klag mit Nahmen setzen, nachmals die Doctores, Professores derselben Vniversität oder Collegii; neben dem Abbt aber sol Kläger in der Klag den Prior und ganzes Convent desselben Klosters anziehen. Und also und eben in derselben Nahmen sollen auch die Collegia und Klöster andere beklagen. Und ob gleich der Rector oder Abbt desselben Klosters verändert würde, So sol doch deswegen die Klage nicht erlöschien, sondern sein Nachkömbling sol wie in andern also auch in dem, was den Rechtlichen Proceß betrifft, in seine Stelle treten und denselben Proceß fortfstellen und continuiren.

Auff ebene Maß und weise sollen auch die Abbtissinen in einem jeden Kloster zu Recht klagen und beklagt werden.

Damit auch die Collegia und Conventus nicht geringerer condition als andere seyn möchten, So stehet es ihnen frey, wan es zu Eingebung der Klag, Aufbringung der Proceß und andern Gerichtshandlungen kombt, Ob sie darzu auß ihrem Mittel, das Collegium den Rectorem neben einem andern, das Convent aber den Abbt neben dem Ältesten ihres Convents, mit Vollmacht unter des Rectors und Collegii, oder des Abbts, Abbtissin und Convents Infigil abfertigen, und durch dieselben entweder die Sache führen, oder neben Einantwortung der Klag einen oder mehr Procuratores bestellen lassen, oder jemand andern, so nicht auß ihrem Mittel, zum Vollmächtiger unter ihrem Infigil und Beschafft, zu Uebergebung der Klag und Bestellung eines Procurators bey Gericht verordnen wollen. Und sol dißfalls kein Unterscheid zwischen einem oder dem andern Convent gehalten werden.

Wan einer einen Abbtin, Abbtissin oder Priorin auß denen Königlich Klöstern zu Recht beklagen wil und in demselben Kloster kein Convent wäre: So sol derselbe Unsern Königlich Procurator neben denen Personen, so sich im Kloster befinden, zu Recht vornehmen und solche Klag dem Kloster einantworten lassen, Welches dan solches

v známost uvedeno býti má, aby on k tomu jednu osobu, však bez ujmy privilegii tomu řádu neb duchovenství nadaných, nařídil.

A tolikéž chtěla-liby osoba duchovní kterého kláštera, nemající konventu, koho z čeho vinití, má prokurator Náš královský a podle něho ta osoba duchovní, kterauby arcibiskup k tomu obral a nařídil, vinití.

A nevěděl-liby původ, byl-liby v klášteře konvent nebo ne: bude moci do toho kláštera k opatu nebo proboštu poslati a na něm, jestliby tam konvent byl neb ne, vyzvědětí. Kterýž také na to ihned odpověd dáti povinen jest, tak aby se ten, jenž vinití má, čím spraviti mohl.

B. XL.

Kdožby chtěl které město před saudem vinití, má do žaloby doložití, že viní Našeho královského rychtáře, purgkmistra, konšely a všecku obec. Podobně mají tím jménem města vinití.

Než k odevzdání žaloby aneb k vyžádání obeslání může město poslati dva z prostředku spolu-radních s mocným listem, kteřížby všemu tomu právnímu jednání aneb sami osobně přítomni byli, anebo také prokuratora, jménem a na místě všeho města, na zisk a ztrátu zřídili, na čež mu také od města obzvláštní moc dána býti má.

Kdyby někdo vinil purgkmistra a celý úřad z nářku cti, aneb oni všickni někoho jiného vinití chtěli, též budau moci dva z prostředku svého k vedení té pře s mocným listem vyslati; a což tu nalezeno bude, podle toho netoliko ti dva, ale i druzí všickni se zachovati mají.

A kdyby jeden nebo někteří z prostředku radních obvinění býti měli: tehdy toho nebo těch jména do žaloby s oznámením, že jest toho léta, když se to, oč činiti jest, stalo a přítrefilo, v radě seděl, doložená býti mají.

B. XLI.

A jakož predešle, když jest na ty až posavád položené *requisita*, buď v příčině saudu aneb osob před saud náležejících, pozor dáván nebyl, půhon aneb obeslání k zdvižení přicházely: tak také kdyžby budaucně takové aneb jiní těm nápodobní nedostatkové se přítrefily, obžalovanému *dilatoria*, to jest takové *exceptii*, které k odkladu pře se vztahují, zamezené býti nemají. Aby však takovým, na prodloužení pře se vztahujícím *exceptiím* nebolížto obranám, co nejvýše vyvarovati se mohlo: původ předně dojře vyzvědětí má, k kterému saudu která věc přináleží, zdalíž při jiném saudu již začatá není, zdali víceji než jedna osoba v témž sporu *interessirovaná* jest, zdalíž kdo s obviněným, svrchu-

nicht allein gedachtem Unserm Procurator, sondern auch dem Erz-Bischoff zu Prag, damit derselbe eine Person darzu verordne, insinuiren sol, jedoch denen Orden und Gottshäusern an ihren Privilegijs un-nachtheilig. Ingleichem wo eine Geistliche Person in einem Kloster, darinnen kein Convent wäre, jemanden beklagen wolte, Sol Unser Königlich Procurator und neben Ihm dieselbe Geistliche Person, so der Erz-Bischoff darzu verordnet, die Klage führen. Und wan Kläger im Zweifel stünde, ob in einem Kloster ein Convent oder nicht sey, So stehts Ihm frey, zu dem Abbt oder Probstten daselbst zu schicken und sich bey ihm, ob es ein Convent oder nicht, zu erkundigen. Welcher auch alßbald darauff Antwort zu geben schuldig, damit sich der jenige, so zu klagen hat, darnach zu richten.

B. XL.

Wan einer eine Stat zu Recht vornehmen wil, So sol in der Klag gesetzt werden, daß er Unsern Könighchen Richter, Burgermeister, Rathmanne und ganze Gemeinde verklage. Eben in diesem Rahmen sollen auch die Klagen von denen Stäten außgehen.

Bei Eingebung aber der Klag und Außbringung der Beschüeckungen Mögen Zwen wegen der Stat auß deß Rathz Mittel mit Vollmacht erscheinen und nachmals allen denen Rechtshändeln Persönlich beywohnen, oder aber einen Procurator im Rahmen und von wegen der ganzen Stat, auff Verlust und Gewin bestellen, darzu ihm dan auch außtrückliche Vollmacht von der Stat gegeben werden solle.

Wan aber der Burgermeister und der ganze Rath wegen Ehrnsachen beklagt würden, oder Sie einen andern beklagen wolten, So mögen Sie zu Führung deß Processes zwen auß ihrem mittel mit Vollmacht schicken; und was also erkennet, dem haben nicht allein dieselben zwen, sondern auch die andern alle nachzukommen.

Da aber nur einer oder etliche auß der Rathmänner Mittel beklagt werden solten, So würde deß oder desselben Rahmen in die Klage, neben Anzeige, daß er dasselbe Jahr, als sich die Geschicht, darumb es zu thun ist, zugetragen, im Rath geseßen, zu setzen seyn.

B. XLI.

Und zwar wie vor diesem, wan die bißhero gesetzte *requisita*, es sey wegen deß Gerichtstands oder der Personen halber, so vor das Gericht gehören, nicht in acht genommen, der Pūhon oder Obeslání auffgehoben worden: Also wan hinführo diese oder andere dergleichen Mängel sich eraigneten, Würden Beklagtem dargegen seine *dilatorische*, das ist solche *Exceptiones*, so zu auffziehung der Hauptsach angefehen, bevorstehen.

Damit nun solche auffzügliche *Exceptiones*, so wil möglich, verhüttet werden, Sol Kläger sich wol erkündigen, zu was für einem Recht

dotknutým způsobem, tak v společnosti a tovaryštvu nebo nedílnosti statku zůstává, žeby takoví jakožto *consortes litis* nebo-ližto společníci pře, vedle obviněného obžalování a obslání býti museli, anebo kdyby z dluhu viněno býti mělo, zdali jest jistý čas k zaplacení uložen a zdali již minul.

Na to také původ pozor dáti má, aby žaloba ne neforemně nebo nic nezavírající, ale vedle svrchu položeného způsobu sepsaná byla a žádný takový, jenžby let svých dospělých anebo sice *personam standi in iudicio* neměl nebo-ližto ku právu státi způsobný nebyl, žaloby se neujímal; nebo z takových a jiných těm podobných případností *exceptiones dilatorias*, kterých obvinění k protažení hlavní pře požívati obyčej mají, pocházejí.

Jestližby pak táž věc k jinému saudu náležela, anebo úředníci menší toby vynášeli, žeby původ v spisování žaloby v tom, cožby snadno napraveno býti mohlo, zřejmě pochybil, anebo žeby původ vědomě k stání ku právu způsobný nebyl, anebo žeby víceji osob bylo, jenžby k té při náležely, a ty zejména do žaloby pojaty nebyly, a toby zmenším úředníkům vědomě bylo: tehdy již jmenování úředníků menší, prvé nežližby obeslání vydali, původa v tom napomenauti mají, tak aby pře zdržována a strany zavozované nebyly.

Mají také expedici a saudové, kdyžby věc k některé expedici přišla, kterážby již prvé (jakžby se to poněkud seznati mohlo) při jiné expedici anebo saudu zašla, jedni při druhých vyzvěděti. Jestližby pak některá *dilatoria exceptio* v pochybnosti pozůstávala a původ po učiněném sobě napomenutí předce na svém mínění trval: takovému ovšem obeslání vydáno, však *pena temere litigantis*, to jest pokuta zbytečného práva zaneprázdnění, kdyby se potom při rozsudku vynášlo, že jest bez příčiny téměř napomenutí místa nedal, proti němu zostřena býti má.

B. XLII.

Pokudžby se pak kdo o to pokusil a druhého z věcí již právně rozsazovaných anebo cizích, kteréžby se původa nic nedotýkaly, aneb skrze smlauvu a *transacti*, o níž původ dobruu vědomost měl, již porovnané, aneb v kterých stanné právo obdržáno, neb k poslední exekuci (jenž se jalové panování jmenuje) *inclusive* dovedeno jest, vinil, a potom při rozsudku to se vynášlo, že jest původ žádné hodné příčiny toho učiniti neměl: ten obžalovanému, vedle vynahrazení škod a útrat, deset kop grošův českých dáti a ještě k tomu dvě neděle u věži seděti má; jakož pak i prvé z příčin již dotknutých páhon a obeslání za trestání hodné uznáno a zdviháno bývalo.

die Sache gehöre, ob sie etwan bey einem andern Recht anhengig, ob mehr als eine Person in denen strittigen Sachen interessirt, oder jemand mit dem Beklagten obberürter massen also in Gesellschaft und Gemeinschaft oder ungesonderten Gütern stünde, daß sie als *consortes litis* neben ihm beklagt und citirt werden müßten, und da wegen bezahlung geklagt werden wolte, ob etwan eine gewisse Zeit zur bezahlung gesetzt und ob dieselbe verchieden. Es sol auch Kläger acht geben, daß die Klage nicht unförmlich oder unschlieslich, sondern auff maß und weise, wie droben vermeldet, gestellt, sich auch keiner, so nicht seine vogtbahre Jahr erlanget, oder sonst nicht *personam standi in Iudicio* hat, der Klag unterfangen; Dan auß obberürten und dergleichen andern fällen entstehen die dilatorische *exceptiones*, so die Beklagten zu auffziehung der Hauptsach einzuwenden pflegen. Da auch die Sach vor ein anderes Recht gehöret, oder die Untern Amtleute befunden, daß in stellung der Klag Beklagter etwan einen kundbaren Irthumb und so leicht corrigirt werden könte, begangen, oder daß Kläger kundbarlich keine *personam standi in Iudicio* hette, oder daß mehr *litis consorten* und dieselben in der Klag nicht mit namen gesetzt, und solches denen Unter-Amtleuten wissendlich wäre: Sollen gedachte Unterofficier, ehe und zuvor sie Citationen ertheilen, solches erinnern, damit die Sach nicht auffgezogen oder die Partheyen verführt werden.

Es sollen auch die Expeditiones und Rechte sich eines bey dem andern erholen, da etwan Sachen bey einer Expedition vorkämen, so vermutlich bey einer andern Expedition oder Recht allbereit anhengig. Im fal aber etwan eine dilatorische *exception* zweifelhaftig, und Kläger über gethane erinnerung auff seiner Meinung beruhete: Solle ihm zwar die Citation ertheilt und dieselbe nicht verjagt werden, die *pena temere litigantis* aber, wan sichs nachmals bey der Erkännuß befünde, daß er ohne Ursach der gethane Erinnerung nicht stat gegeben, gegen ihm geschefft werden.

B. XLIII.

So aber einer sich unterstehen würde, einen andern zu citiren in Sachen, so allbereit durch Urtheil und Recht entschieden, oder in frembden Handlungen, so den Kläger gar nichts angiengen, oder so durch vergleich und transaction, von welcher Kläger wissenschaft trüge, allbereit beygelegt, oder in denen ein Erstandenes Recht ergangen, oder in welchen es zum letzten Executions-Proceß (so Jalowé Panowání genant) *inclusive* kommen und sich nachmals bey der Erkännuß befünde, daß Kläger keine erhebliche Ursach solches zu thun gehabt: Der sol neben denen Gerichts-Kosten und Schäden Beklagtem 10 Schock Böhmischer Groschen erstatten und darneben 14 Tag im Gefängnuß sitzen; Allermassen auch hiebevör wegen jezt angeregter Sachen der Páhon und Obeslání für straffmessig erkent und cassirt worden.

Jsau pak svrchu dotčené *excepti* větším dílem peremptorní (jakž se v Našich císařských a dědičného království Našeho Českého Právích Městských jmenují), to jest takové, které žalobu původu a hlavní při dokonce zdvihají a ne jako *dilatorie exceptiones* toliko na čas k odkladům vedau. A mají vedle toho některé z nich moc takových *excepti* a obran, jenž se *exceptiones litis finitæ* nebolížno již skončené pře jmenují, a hned při začátku vzešlého mezi stranami sporu proti žalobě přednášené bývají. Z kterýchž také některé s *excepti: Tibi non competit actio*, to jest, tobě nepřisluší žaloba, se srovnávají. Při kteréžto svrchu-psané pokutě slušně se toho všeho pozůstavuje, kdyby (jakž se tomu níže širěji vyrozumí) obviněný na repliku od původu podanou k spravedlivému opatření se poraučel a rozeznán býti žádal, a potom to se vynašlo, že jest původ o takové *excepti* věděl a nicméně svévolně, toliko aby obžalovaného k zaneprázdnění přivedl, takovou žalobu před sebe vzal.

A jakož původ, aby žalobu svou s lepším gruntem přednésti mohl, na to bedlivě mysliti má, zdaliby jaký kde rozsudek o tu věc již prvé se stal, neb zdažby jaké smlouvy před rukama byly, neb právo k poslední exekuci na vrch se dovedlo, neb věc, z níž viniti chce, jeho se také dalece nedotýkala, aby o ní ku právu přistoupiti mohl: tak také i na to jemu se vyptati náleží, zdalíž ta věc již předešle skrze vykonání přísahy k místu a k konci přivedená jest, zdalí čas právní prošel, aneb zdalí obviněný na zaplacení dluhů, aneb na nějakou jinou *compensati* a náhradu, aneb porovnání o dluh odvolati se může; poněvadž z těchto a těm podobných případností a příčin, kteréž se v rozličných místech tohoto Našeho Zřízení Zemského nacházejí, takové obrany povstávají, skrze kteréž začaté žaloby míjejí.

A ačkoli všechny takové *excepti peremptorní* jsau, v kterýchž když svévolně a bez hodných příčin přednášené bývají, pokuta *temere litigantium* aneb daremního práva zaneprázdnění, místo své má: však předece svrchujmenovaná peněžitá pokuta jako i vězení ne na všechny, nýbrž na tyto jmenované toliko a vedle nich na *excepti juramenti*, když jest která věc již prvé skrze vykonání přísahy konec svůj vzala, vztažená býti má.

Jakby se pak dotčené *peremptorní* aneb *dilatorní* a k odkladům slaužící *excepti* v rozepřích užívati měly, to níže pod titulem »O *excepti*« obšírněji se vynachází.

O zaručení.

B. XLIII.

Jakož předešle při vyhlásování púhonu mezi jinými svrchu-dotknutými *dilatorními excepti* o zaručení činiti bylo, a tudy ro-

Es seyn aber solches mehrern-theils peremptorische (wie sie in Unserm Kayserlichen auch in Unserm Erb-Königreichs Böheim Stat-Rechten genennet werden), das ist solche Exceptiones, die deß Klägers Klage und die Hauptsach gänzlich auffheben, und nicht wie die Dilatorische Exceptiones allein auff eine Zeit lang auffziehen. Haben darneben theils den effect der Exceptionen, so *litis finitæ* genant, und dem Eingang der Kriegsbefestigung entgegen gesetzt werden. Kommen auch derselben etliche mit der Exception *Tibi non competit actio* über ein. Bleibt aber billich bey gesetzter Straff, da, wie hier-unten mit mehrern zu vernehmen, Beklagter auff Klägers eingebrachte Repliam submittirt, und darauff zu sprechen begehrt, und nachmals sich befindet, daß Kläger solcher Exceptionen Wissenschaftt getragen, und derselben ungeacht, mutwilliger Weise, allein Beklagten in weitläufftigkeit zu führen, die Klage erhaben hette.

Wie nun Kläger, damit er seine Klage mit desto besserm grund anstelle, nachzudencken hat, ob etwan ein Urtheil in der Sach ergangen, oder Verträge vorhanden, oder der letzte Executions-Proceß geführt, oder die Sach, darumb er klagen will, ihn so weit nicht angehe, daß ihm daher eine action competire: Also hat er sich auch zu erkündigen, ob etwan die Sach durch ablegung eines Cörperlichen Nids zuvor geendet, ob die zu Recht verwehrt Zeit verlossen, ob Beklagter sich auff Bezahlung, oder etwan eine Compensation, oder Vergleichung der Schuld beruffen könne; Weil auß diesen und dergleichen Fällen, so hin und wider in dieser Unserer Lands-Ordnung zu finden, solche exceptiones entstehen, dardurch die erhabene Klage verlesche.

Und obwol solches alles peremptorische exceptiones seyn, und wan sie frivole und ohne erhebliche Ursachen eingewant werden, die poena temere litigantium darinnen stat hat: So solle doch die vorgeetzte Geld- und Gefängnuß-Straff nicht auff alle, sondern allein auff die darbey benannten, und darneben die exceptio juramenti, wan eine Sach allbereit durch Ablegung eines Cörperlichen Nids erledigt worden, gezogen werden.

Wie aber die peremptorische so wol die Dilatorische Exceptiones im Proceß einzubringen, befindet sich hierunten unter dem Titul „Von der Exception-Schrift“ mit mehrern.

Von Cautionen und Fürstand.

B. XLIII.

Wie vor diesem bey aufruffung deß Púhons unter andern obberürten dilatorischen exceptionen wegen der cautionen gehandelt und dardurch oft die Sach zum andern Land-Recht auffgezogen worden,

zepře často k druhému saudu odkládané bývaly, a však toliko ti ručiti museli, kteří jsau žádných pozemských statkův neměli: protož napotom původ při odevzdání žaloby (pokudžby, jakž dotčeno, žádných pozemských statkův neměl) jedním neb dvauma obyvateli v zemi osedlýma zaručiti povinen jest. Což když se stane, úředníci menší jemu obesláni vydati mají. A pokudžby původ ani v zemi osedlým nebyl ani rukojmův bezelstně mítí a nimi se opatřiti nemohl, tehdy k zaručení skrze základ odvolati se může; na což tíž úředníci menší předně *ex officio* vedle povinnosti úřadu a svědomí jich to, zdaliby původ tak mnoho mohovitého statku místo základu složití chtěl, na čemby potom obviněný škod a nákladů svých, dle povahy té věci, postihati mohl, uvážiti, a tak po vyřízení toho, původu bez dalšího prodlévání obesláni vydati mají.

B. XLIV.

Jestliby pak původ ani rukojmí ani základu dostati nemohl a dostatečně ukázal, jakým způsobem jest se on o rukojmě staral a těch že jest sobě způsobiti nemohl: tehdy od dotčených menších úředníkův *ad juratoriam cautionem* nebolizto k přísaze připuštěn býti a přísahati má, že jest vedle své nejvyšší možnosti o to se staral, však žádných rukojmův nijakž dostati nemohl, a že nicméně podle práva kráčetí a co jemu ode práva nalezeno bude, tomu všemu zadosti činiti chce.

B. XLV.

Cizozemci kdyby koho z obyvatelův v dědičném království Našem Českém před jeho pořádné právo a saud viniti chtěli, netoliko jakž dotčeno, pro škody a náklady, ale také pro dostání zase ku právu a *reconventi*, totižto pokudžby ten obyvatel proti témuž cizozemci zase co právně před se vzítí chtěl, že on jemu proto (však prvé nic, ažby ta od něho začatá žaloba k konci svému přivedená byla) v témž častojmenovaném Našem dědičném království Českém, před tím právem, k kterémuby ta věc náležela, státi, odpovídati a na to právního rozeznání očekávati chce, zaručiti povinni býti mají.

B. XLVI.

Jestliby jeden druhého ku právu připravil proto, že jest mu na zdraví anebo statku jeho škodu učinil, anebo vdova vinila-liby z věna, též také jestliby kdo na menším saudu zemském nic výšeji než ze dvaceti kop grošův vinil: takovému žádného zaručení potřebí není.

Und aber solche cautionen allein bey denen, welche nicht ligende Gründe und Land-Güter besitzen, stat haben: So sol hinfüro der Kläger bey Eingebung der Klage (auff den Fall Er nicht, wie obberührt, Land-Güter besesse) die Caution oder den Fürstand mit einem oder Zweyen im Land angeheffenen Bürgen bestellen. Welches, da es bechehe, sollen die Unter-Ambtleute ihm die Citation ertheilen. Wo nicht, und Kläger weder im Land angeheffen noch mit Bürgen auffkommen könte, hat er sich zu bestellung der caution durch Unterpand zu erbieten; Darauff gedachte Unter-Ambtleute zupforderst *ex officio* ihrem Ambt und Gewissen nach erwegen und arbitriren sollen, ob Kläger so viel von beweglichen Gütern zum Unterpand einsetzen wolle, daß sich Beklagter seines Schadens und der Unkosten, nach gelegenheit der Sach, zu erholen, und alsdan ihn auff vollziehung desselben mit der ertheilung der Citation nicht auffhalten.

B. XLIV.

Wan aber Kläger weder mit Bürgen noch Unterpand gelangen könte und gungsam anzeigung thäte, was gestalt er sich umb Bürgschafft beworben, dieselbe aber nicht bekommen können: Sol von gedachten Unter-Ambtleuten er *ad juratoriam cautionem* zugelassen werden und ein Eid schwören, wie daß er über angewanten möglichen fleiß keine Bürgen erlangen können, Aber nichts desto weniger denen Rechten nachkommen, und was ihme dieselben zuerkennen werden, leisten wolle.

B. XLV.

Es sollen auch die Außländer, wan sie einen Inwohner in Unserm Erb-Königreich Böhaimb vor seinem ordentlichem Gericht zu Recht vornehmen, schuldig seyn, obberürte Caution nicht allein auff die Schäden und Unkosten, sondern auch die gegenklage und reconvention zu richten und zu caviren, daß wan der Inwohner gegen dem Außländer hinwider zu- und außspruch hette, er deswegen (jedoch eher und zuvor nicht, biß die von ihm erhabene Klage zum ende gebracht) dem Inwohner in mehrgedachtem Unserm Erb-Königreich vor dem Recht, da die Sache hingehörig, Rede und Antwort geben und daselbst Rechtlichen Außschlags erwarten solle.

B. XLVI.

Da aber einer einen andern zu Recht vornimmt darumb, daß er ihm an seinem Leib oder Gut verderblichen Schaden zugefügt, oder so eine Wittib wegen ihres Leibgedings klaget, oder so einer bey dem kleinern Land-Recht nicht höher als auff 20 Schock Groschen seine Klage anstellet: Bedarff es keiner Caution.

B. XLVII.

A jakož také až posavad ti, jenž žádného svého dědičného a vlastního statku neměli, nežli toliko statky manské v dědičném království Našem drželi, ručiti povinni byli; však poněvadž jinde mezi držitelé nemohovitých statků, buď oni zpupní a dědiční, anebo lenní byli, žádného rozdílu není, nýbrž jak jedni tak druzí ručení osvobození jsou: protož milostivě tomu chtíti ráčíme, aby napotom v dědičném království Našem držitelové nemohovitých statkův bez rozdílu dědičných a lenních statkův k žádnému uručení zavázání nebyli.

O prokuratořích.

B. XLVIII.

Ačkoli před tím strany žádných prokuratorův spíšeji než po vyhlášení půhonův teprva, sobě nenařizovali, nýbrž sami osobně stávatí, anebo sic, s ztracením pře, stanného práva na sebe očekávati jsou museli, ale však, poněvadž by to poněkud příkré a stavům a poddaným Naším, kteříž rozličnými věcmi zaneprázdněni jsou, často obtížné býti mohlo: pročež z té milostivé a otcovské péče, kterouž o ně máme, takovou příkrost předešlého práva takto obleviti a obměkčiti jsme ráčili:

Při odevzdání žaloby, aneb také potom, původ, pokudž se mu líbí a on sám k tomu státi nechce, prokuratora ku při, vedle zvyklosti soudův zemských, následujícím způsobem dekami zemskými naříditi může:

N. N. původ nařizuje k této věci za prokuratora N. N. k zisku i k ztrátě, s tau však klausuli, kde se jich víceji nežli jeden prokurátor jmenuje, společně neb nerozdílně. Skrze což prokurátor *dominus litis* nebolizto pán pře se činí. A nieméně principál na všem tom, cožby od něho jednáno bylo, přestati a z toho odpovídati povinen jest, jakoby se k tomu pod zaručením všech statkův svých zavázal, poněvadž, dle dotčené formule, tu při ne sobě, ale svému principálu k ruce obdržuje anebo potracuje.

B. XLIX.

Kdyby také původ k nařízení prokuratora sám osobně se dostaviti nemohl, to skrze plnomocníka svého vykonati může, kterýž plnomocenství své na způsob tento: že jest původ jemu plnau moc dal, žalobu ke dekám zemským odevzdati a přitom prokuratora k té věci vedle Zřízení Zemského naříditi, s podpisem původa ruky vlastní a pečeti jeho ukázati a dodatí má. Což ihned do desk zemských vedle žaloby (kteráž každého času duplovaně podána a jeden exemplář obžalovanému odeslán býti

B. XLVII.

Ob auch wol bißhero die jenigen, so keine Erb- und eigene, sondern Lehen-Gütter in Unserm Erb-Königreich besessen, Caution zu leisten schuldig gewesen; Jedoch weil anderswo kein Unterschied zwischen denen Besitzern und Possessoren der ligenden Gründe, sie seynd Erb- und eigen oder Lehen-Gütter, gemacht würd, sondern die einen so wol als die andern von der Caution befreyet seyn: So wollen Wir gnedigist, daß auch hinführo in Unserm Erb-Königreich die Possessores immobilium, ohne unterschied der Erb- und Lehen-Gütter, zu keiner andern Caution verbunden seyn sollen.

Von denen Procuratoren.

B. XLVIII.

Ob wol vor diejem die Partheyen biß nach Aufruffung des Pühons keine Procuratores bestelt, sondern Persönlich erscheinen oder sonst mit der Sachen Verlust ein Erstandenes Recht erwarten müssen; Weil aber solches etwas hart und es Unsern gehorsamen Ständen und Unterthanen, so mit allerhand Geschäften beladen, öftters schwer fallen möchte: So haben Wir auß gnedigister Väterlicher Fürsorge, so Wir für dieselben tragen, die Schärffe deß vorigen Rechtens nachfolgender massen lindern und mildern wollen:

Bey Eingebung der Klage oder auch nachmals kan Kläger, so es ihm gefällig und er der Sach nicht selbst abwartten wil, einen Procuratorem nach Gewonheit deß Land-Rechtens mit der Land-Tafel constituiren, Folgender Gestalt: N. N. Kläger bestelt zu dieser Sach zum Procuratore N. N. auff Verlust und Gewin, mit der Claußul, so mehr als ein Procurator benennet würd, Sambt und Sonders. Dadurch würd der Procurator *Dominus litis*, und ist nicht weniger der Principal alles, was von ihm gehandelt, genehm zu haben und darfür zu stehen schuldig, als wan er sich darzu mit Verpfändung aller seiner Gütter verpflichtet hette; Sintemaln, vermög obberürter formul, er die Sach nicht ihm, sondern seinem Principalen gewinnet oder verlieret.

B. XLIX.

Da auch Kläger zu Bestellung deß Procurators selbst nicht erscheinen könnte, Möchte er solches durch einen Bevollmächtigten thun, welcher seine Vollmacht deß Inhalts: daß Kläger ihm Macht und Gewalt gegeben, die Klage bey der Land-Tafel einzugeben und zugleich einen Procuratorem zu der Sach vermög der Landes-Ordnung zu bestellen, unter deß Klägers Handschrift und Beschaftt fürweisen und einantwortten sol; Und würde dieses in die Land-Tafel zu der Klage (welche jederzeit doppelt eingebracht und ein Exemplar dem Beklagten

niceréni
shoda az ne
formuli arisani pod.

107

110! více pro
kaspasim v praxi

108

shoda az 11-022
uculen a dicitur
aduu

dykta - rozdíl
soudit

a druhý při dekách zemských zůstatí má) zapsáno a poznamenáno bude. A to vše na pozoru míti sluší, když se prokurator k celé věci nařizuje, tak aby skrze takovou od starodávna při Našich saudech zemských zachovávalau a zvyklau notuli a právné nařízení prokuratorům s sporův a hádek, kteréž sice z strany prokuratorův a zmocnění jich povstávají, jako i s těch odtud pocházejících dilatorních a jiných *exceptií* tím snázeji sjíti mohlo.

Jestližebý pak prokurator ne k celé při, než toliko k některé k rozepři přináležející věci, a obzvláště kdyby na duši principála přísaha se vykonati musela, nařízen a ustanoven býti měl, to skrze obzvláštní plnomocenství pod pečeti principála státi se může.

MMO B. L. ? slody

Pakliby se kdo jakožto defensor anebo zástupce nepřítomného ohlásil a místo jiného v spor a rozepři se vydal: ten že jeho zastaupiti a tomu v čemby odsauzen býti mohl, zadosti učiniti chce, uručiti povinen jest; nebo jináčeji k zastaupení připuštěn nebude. Což však v příčině téhož zaručení, kdyby tyž zástupce žádných nemohovitých a pozemských statkův v držení nezůstával, při tom, jakž svrchu o zaručení dotčeno jest, se zanechává. Kterýžto způsob tolikéž od obviněného v příčině nařizování prokuratora zachován býti má, lečby se *crimínálních* věci dotýkalo, v kterých obviněný osobně státi jest povinen.

MM B. LI. slody

Kterí se za prokuratory a advokáty potřebovati dají a jiných lidí právní věci vedau, mohau sice s nimi o roční jich služby anebo jisté jargelty jednati a takové, jakby s principálem najednané byly, bráti. Mimo to však dotčený prokurator neb advokát o tu při, kterauž vede, s žádným v žádné spolky aneb tovaryšstvo vjíti aneb sobě také, kdyžby tu při dovedl anebo obdržel, nějakého jistého dílu vyhrazovati a zanechávati a v takové zapověděné a nenáležitě smlauvy aniz s těmi, od nichž jargelt svůj má, aniz s žádným jiným vcházeti nemá. Mnohem méně pak prokurator neb advokát s druhým, kterýž od strany odporné při vede, o jistau summu, tak aby buď kterákoliv strana při obdrží, oni nieméně peníze takové mezi sebe dělití a tudy z obojí strany, byt ta věc jakkoli padla, zisk svůj míti mohli, srozumění míti a o ní se smlauvati má; a to vše pod přísným a skutečným trestáním, ano i vedle případnosti pod ztracením hrdla se zapovídá.

zugeschickt, das ander bey der Land-Tafel verbleiben solle) einzuschreiben seyn. Welches alles in Acht zu nehmen, man ein Procurator zu der ganzen Sach bestelt und constituirt würd, damit also durch die von Alters in Unsern Land-Rechten hergebrachte und gewöhnliche Notul und Rechtliche Bestellung der Procuratoren das disputat, so sonst wegen der Procuratoren und der Gewalt, so denen Procuratoren gegeben würd, vorzufallen pflegt, und die dahero entstehende dilatorische und andere Exceptiones desto leichter vermieden werden. Da aber ein Procurator nicht zu der ganzen Sach, sondern allein zu einem actu und Gerichtshandel, insonderheit man etwan ein Eid in des Principalen Seel zu schwören wäre, constituirt werden solte: Wöchte solches durch eine special-Vollmacht unter des Principales Petschafft geschehen.

B. L.

Da sich auch einer als ein Defensor oder Vertreter des Abwesenden angebe und wegen eines andern sich in den Strit und Rechtsfertigung einliesse: So ist Er schuldig den Fürstaud zu laisten, daß er denselben vertreten und dasjenige, darein er verurthailt werden möchte, erstatten wolle; Anders würd er zum vertreten nicht zugelassen. Mit Laistung aber des Fürstauds, da Er nicht ligende Gründe und Landgüter besesse, verbleibt es bey demjenigen, so hieroben von denen Cautionen gemeldet. Gleichermassen solle es mit dem Beklagten, so wil die Bestellung des Procurators anlangt, gehalten werden, Es wären dan Peinliche Sachen, in welchen beklagter in Person zu stehen schuldig.

B. LI.

Es mögen aber diejenigen, so sich im procuriren und advociren gebrauchen lassen und anderer Leute Rechtsachen führen, sich zwar in Jährliche Bestallung und ein gewisses Jahrgelt einlassen und dasselbe, wie es mit dem Principalen abgehandelt, nehmen. Ausserhalb dessen aber sol derselbige Procurator oder Advocat mit niemanden umb die Sach, die er führt, sich in Gemain- oder Gesellschaft geben oder an derselben, wan sie außgeführt oder gewonnen werde, ihm ein gewisses Antheil zuvorbehalten und aufsetzen; und solche verbotene und unzulässige Verträge sol er weder mit denen, so ihm Jährliche Bestallung gemacht, weder mit andern eingehen. Willeniger sol ein Advocat oder Procurator mit einem andern, so des Gegenthails Sache führt, sich umb eine gewisse Summ Geldes dahin vernehmen und vergleichen, daß, ungeacht welcher Theil die Sach erhielt, gleichwol sie solch Geld unter sich theilen und also baiderseits, es schlage die Sach auß wie sie wolle, darvon ihren Gewin haben sollen. Und solches alles sol bey scharffer würcklicher Straff, auch wol nach Gelegenheit, bey Verlust Leibes und Lebens verboten seyn.

Podobného trestání očekávati má také ten, kterýby se od jedné strany za prokuratora naříditi dal, a potom tůž věc a všecky její tajnosti dobře přezvěda, teprva k odporné straně přistoupil a tu sobě svěřenau věc druhé straně vyzradil, a ji proti svému předešlému principálu radil a napomáhati chtěl.

B. LII.

Dáleji, když prokurator^ů neb advokátů^ů jakau při na sebe berau, od kteréž žádného jargeltu nemaji, a ta by toliko na sto kop grošův českých se vztahovala, jemu se od ní víceji nežli půl třetí kopy grošův českých dáti nemá, a tak dále od každého sta kop grošův až do tisíce.

A ačkoliv předešle, když jest se pře víceji než na tisíc kop nevztahovala, jak podle Zřízení Zemského tak i Práva Městského prokurator^ů víceji než dvacetí pět kop grošův bráti neměl, však poněvadž rozepře přes tisíc kop grošův přebíhající jednostejně nejsau: pročež pokudžby strana svému advokátů^ů aneb prokuratorů^ů, jenž (akci) spisuje aneb jináče potřeby její přednáší, jaký dar nebo počtu mimo těch dvacetí pět kop grošův dáti připověděla a ta pře přes čtyry tisíce kop grošův českých vynášela, takový dar se nezapovídá. Ano pokudžby co po dokonání pře z příčiny dotčeného dání anebo počty na zemský anebo jiný soud, při kterémž jest tůž věc vedená, vznášeno bylo, *extraordinarie* a bez všelijakého processu toliko toho šetřiti se má, zdalíž pře víceji než na čtyry tisíce kop se vztahovala a přitom, jestli dar připověděný, a zdali jest prokurator^ů spisy ve všem podle tohoto Našeho Zřízení Zemského spisoval a svau obšírností a jinými bezpotřebnými zbytečnostmi tůž věc neprotahoval, anebo zdalíž proti povinnosti své, v dotčeném Zřízení Zemském obsažené, něčeho jest se nedočinil. A tak prokurator^ů vedle toho, dotčeného dání skrz rozsudek dojíti anebo odsauzen býti má. Však dar takový od jedné pře sto kop grošův českých a k tomu těch dvacetí pět kop grošův přebíhati nemá.

Pokudžby však někdo druhému z dobrého přátelství slaužiti a věc jeho vésti chtěl, to při vůli jednoho každého pozůstává. Obzvláště pak ti poděkování a chvály zaslaužiti mají, kteří se chudých vdov a sirotkův bez žádných darův anebo dání ujímají, jejich pře vedau a je sobě upřímně poručené mají. Jakož pak *ex officio* od úřadu takové a jim podobné osoby prokuratorů^ů opatřeny a týmž advokátů^ů a prokuratorů^ů, aby se v věcech jejich potřebovati dali, pod zastavením advocirování a prokurirování jich poručeno a uloženo býti má.

Dergleichen Straff hat auch derjenige zu erwarten, so sich von einer Parthey bestellen und ihm eine Sach anvertrauen lassen, und nach dem er dieselbe Sach wol außgenommen und alle derselben Geheimnuß erforscht, sich nachmals zum Gegentheil begeben und dieselbe ihm anvertraute Sach der andern Parthey gleich verrathen und derselben wider seinen vorigen Principalen Rath geben und beystehen wolte.

B. LII.

Ferner, wan die Procuratores und Advocaten eine Action auff sich nehmen, darvon sie kein Jahrgeld haben, und dieselbe Action sich auff 100 Schock Groschen Böhmisch belaufft, Sol man ihm davon mehr nicht geben als 2 1/2 Schock Groschen Böhmisch, und also fort von jedem hundert Schock Groschen biß auff tausent Schock.

Wie wol nun vor diesem, wan die Action mehr als Tausent Schock angetroffen, ein mehrers nit als 25 Schock Groschen, so wol nach Land- als Stat-Rechten, vom Procuratoren genommen werden sollen; Weiln aber die Sachen, so über Tausent Schock Groschen lauffen, ungleich: So sol, auff den Fall die Parthey ihrem Advocaten oder Procuratori, so die Schrifften stellet und sonst die Rotturfft vorbringt, eine Verehrung oder honorarium über die 25 Schock Groschen versprochen und dieselbe Sach über 4000 Schock Groschen Böhmisch außstrüge, solch honorarium nicht verboten seyn. Sondern wan nach geendetem Rechtsstrit wegen oberürten honorarii oder Verehrung etwas an das Land- oder andere Recht, da die Sache geführt worden, gelanget, Solle extraordinarie und ohne einzigen Proceß allein darauff gegangen werden, ob die Sache über 4000 Schock antreffe? Und dan, ob das honorarium versprochen? Und ob der Advocat die Schrifften, allerdings diser Unserer Landes-Ordnung gemetz, gestelt und mit seiner Weitleifftigkeit oder andern Exorbitanzen nicht die Sach auffgezogen, oder sonst wider sein in oberürter Landes-Ordnung begriffenes Ambt etwas begangen habe? — und nach demselben das honorarium zu- oder abgesprochen werden. Jedoch sol solch honorarium von einer Sache über 100 Schock Groschen Böhmisch, neben denen 25 Schock Groschen, sich nicht erstrecken.

So aber einer dem andern auß gutter Freundschaft willfahren und ihm seine Sachen führen wolte, Solches stehet einem jeden frey und bevor.

Insonderheit sollen die jenigen Dank und Lob verdienen, so sich der armen Wittiben und Waisen ohne aintziges Geschänd oder Gaben annehmen und derselben Rechtschandlung führen und ihnen selbige treulich befohlen seyn lassen; Inmassen dan auch *ex officio* solche und andere dergleichen Personen mit Procuratoren versehen und bey Einstellung des advocir- und procurirens gedachten Advocaten und Procuratoren sich in ihren Sachen gebrauchen zu lassen, geboten und auffgelegt werden sol.

14022 uena
 B. LIII.

Co se prokuratorův nebo advokátův při saudu purgkrabském dotýče, takovým méněji než jiným se dávatí má, poněvadž při dotčeném saudu takové věci připadají a řízeny bývají, v kterýchž toliko o seznání pečeti a o to činiti jest, zdali se strana k pečeti zná nebo ne.

11-022 uena
 B. LIV.

Když prokurator neb advokát o nářek cti neb o hrdlo při vede, od té jedenkaždý až do dvaceti pěti kop grošů českých dáti má. Nápodobně ode pře z slov hanlivých náleží prokuratorům a advokátům dvaceti kop a z veytržnosti osmnácte kop grošův českých.

A jakož to v těch obyčejných hanlivých slovích a veytržnostech své jisté vyměření má, tak také, kdyby slov hanlivých, těžkých a takových se dotýkalo, žeby z nich ještě nětco těžšího následovati mohlo, nad svrchujmenovaný pořádný plat v příčině pocty nebo daru, tak jak svrchu dotčeno, zachováno býti. A takový dar nebo pocta tolikéž v *criminálních* věcech, jak dalece v nich prokuratorův nebo advokátův v spisování akcí a jináče se připauštějí, místo své míti má.

112
 B. LV.

Prokuratorův a advokátův lidé dobří a na poctivosti zachovali býti, v přednášení svých věcí uctivě a vážně se chovati, rozepře nikoli protahovati, aniž lidí od smluv a přátelských porovnání odvozovati, ale ve všem se podle tohoto Našeho královského Zřízení Zemského pod uvarováním těch v něm obsažených pokut chovati mají.

113
 B. LVI.

Poněvadž také začasť se stává, že prokuratorův a advokátův mnohé věci pojednau na sebe berau a víceji než na jednom saudu činiti mají: pročez ať se v tom tak opatrují, aby pro jeden saud druhý neobmeškávali, poněvadž saudové tohoto království na ně čekati povinni nejsau. A protož jestližeby co od dotčených prokuratorův nebo advokátův obmeškáno bylo, oni z toho odpovidati a stranám, kteréby je z příčiny zanedbání jich viniti chtěly, ku právu státi jsau povinni.

114
 B. LVII.

A jakož prokuratorův ne k jedné toliko právní věci, ale k celé při se nařizují a zmocňují: pročez také napotom všechny rozepře

B. LIII.

Was aber die Procuratores und Advocaten vor dem Burckgraff-Ampt anlangt, denenelben sol man weniger geben als andern, weil bey gedachtem Recht nicht so vil grosse weitleiffstige Rechtsstheidigungen, als solche Sachen vorfallen und gehandelt werden, darinnen es allein umb recognition der Sigil und darumb zu thun ist, ob man sich zu dem Petschafft bekenne oder nicht.

B. LIV.

Wan aber ein Procurator oder Advocat eine Action führt, so entweder Leib und Leben oder die Ehr betrifft, So sol ein jeder darvon biß auff fünf und zwainzig Schock Groschen Böhaimbiß geben. Ingleichen gebühren denen Procuratoren und Advocaten von Injurien-Sachen Zwainzig Schock, vom Trävel 18 Schock Groschen Böhaimbiß, Wie nun solches in gemainen Injurien oder Trävelsachen seinen geweysten weg hat; Also wan es schwäre und solche Injurien oder Sachen antrefe, so grosser consequenz wären: So sol es über obangeregte ordentliche Besoldung mit dem honorario, wie oben gesezt, gehalten werden. Ebenermassen sol mehrgedachtes honorarium in Peinlichen Sachen, so weit in denenelben die Procuratores und Advocaten mit Schrift stellen oder sonst zugelassen werden, stat haben.

B. LV.

Es sollen aber die Procuratores und Advocaten fromme und an Ehren ungetadelte Personen seyn und sich in ihren vor- und anbringen aller Bescheidenheit gebrauchen.

Sie sollen auch die Rechtshändel nicht auffziehen, noch die Leitte von Verträgen oder Vergleichungen abwenden, sondern sich in allem Unserer Königlich Landes-Ordnung, zu Verhüttung derer darinnen begriffener Straffen, gemäß verhalten.

B. LVI.

Weil es auch oft geschicht, daß die Procuratores und Advocaten vil Sachen zugleich auff sich nehmen und bey mehr als einem Recht zu thun haben: So sollen sie es also anstellen, daß wegen eines Rechts sie das andere nicht verfaumen, weil die Recht dieses Königreichs auff sie zu wartten nicht schuldig. Und daherowan etwas von gedachten Procuratoren oder Advocaten verabsaumbt, sie darumb Red und Antwort zu geben, auch denen Parthenen, so sie wegen ihrer Verwahrlosung in Anspruch nehmen wolten, zu Recht zu stehen verbunden seyn.

B. LVII.

Und demnach die Procuratores nicht zu einer Gerichtshandlung allein, sondern zu der ganzen Sach bestellt werden, So sollen sie hin-

buďte skrze executoriální processy, liquidati, na revisi brání, neb jiné právní prostředky k dokonalému místu a konci přivéstí mají.

B. LVIII. *11-022 uemw*

A ačkoli každého času toho šetřiti sluší, aby ten, kterýž za prokuratora^a nařizen jest, tak spůsobný byl, aby jak spisovati tak i při věsti uměl, obzvláště poněvadž v tomto Našem dědicném království Českém žádný rozdíl mezi advokátem a prokurátorem se nezachovával: nieméně pokudžby prokurátor, když při na sebe bere, jinému co spisovati dáti chtěl, toho na svůj groš sobě držeti má.

B. LIX. *11-022 uemw*

Jestližebý principál svau věc sám v spis uvedl a ji prokurátorovi toliko k odevzdání odeslal, v takové příčině není mu potřeba, aby se s prokurátorem o tak veliký plat, jakž nahoře dotknuto, ale toliko podle slušnosti těch věcí narovnal. A mají prokurátoři každého času při všech jednáních právních a terminích se nalezati dáti, a pokudžby co obmeškali, principálům svým z toho odpovídati a právi býti.

B. LX. 60 *11-022 uemw*

A poněvadž tolikéž na tom jsme se ustanoviti ráčili, aby časem svým v dědicném Našem království Českém přísežní advokáti a prokurátoři byli: pročez na takové, kteříby hned z počátku mimo jiné v tom se potřebovati dali nejlépeji podle vyměření tohoto Našeho Zřízení Zemského v processu se šikovali a takové co nejkratčeji a nejuctivěji vedli, pozor dán býti má a ti potomně při saudech Našich fedrování býti, jiní se pak od býti mají.

O právním processu v spisích. *stejná v ofan 022*

C. I.

Ačkoli jsau minulého času processy právní při saudu zemském austně vedeny bývaly a když jest na při přišlo, tehdy prokurátor původu pŕhon svůj nebo obesláni (s kterým i co sice při tom se zbíhalo, jakby napotom držáno býti mělo, až posavad dosti psáno jest) austně věsti; na to prokurátor obviněného hned a jako ze třmenu principála svého austně zastávati a na všelijaké připadlé přednášení odpovídati, a tak z obojí strany austně procedirovati museli: však poněvadž tak veliké věci, kteréž se někdy všeho časného dobrého dotýkají, na podobných spěšných austních

procurator
für alle die Rechtshändel, es sey mit executions-Processen, Liquidationsfachen, Einwendung der Revision, oder andern Rechtlichen remedien, biß zu endlicher der Sachen Vollendung verrichten.

B. LVIII.

Und ob wol jederzeit darauff zu sehen, daß der jenige, so zum Procuratore bestellt, also beschaffen sey, daß er auch die Schrifften stellen und die Sache führen könne, Insonderheit weil es also in Unserm Erb-Königreich Böhaim herkommen und aldar der Unterschied zwischen denen Advocaten und Procuratoren nicht im Brauch gewesen ist: So sol doch der Procurator, der die Sach auff sich genommen, wan er ihm etwan einen andern eine Schrifft stellen ließe, denselben von seiner Befoldung halten.

B. LIX.

Wan aber der Principal die Schrifften albereit verfaßt und sie dem Procuratori allein zum übergeben zuschickte: Sol er auff diesen Fall sich mit dem Procuratore nicht umb so eine hohe Befoldung, wie obgefehrt, sondern in andere Wege, billichen Dingen nach, vergleichen. Und sollen die Procuratores jederzeit sich bey allen Gerichtshandlungen und Terminen finden lassen, und da sie etwas versaumeten, ihren Principalen darumben Red und Antwort geben.

B. LX.

Demnach Wir auch entschlossen, in Unserm Erb-Königreich Böhaim mittlerzeit geschworne Advocaten und Procuratores zu haben: So sol auff die, so sich anfangs für andern gebrauchen lassen und am besten nach Inhalt dieser Unserer Landes-Ordnung in die Proceß schicken und dieselben auffß kürziste und Ehrbarste führen, acht gegeben und solche nachmals in Unsern Gerichten befördert, die andern aber abgeschafft werden.

Von denen Schriftlichen Processen.

C. I.

Ob auch wol verwichener Zeit die Proceß bey dem Land-Recht Mündlich vorkommen und wan es zum Rechtsstrit gelanget, daß Klägers Procurator seinen Páhon oder Obesláni (mit welchem und was sonst darbey hat pflegen vorzulauffen, wie es hinführo zu halten, bißhero quugsamb tractirt worden) im Mündlichen Vortrag außführen, darauff Beflagten Procurator alsobald und gleich auff ungewantem Fuß seinen Principal Mündlich defendiren und auff alle Einwürff antworten, und sie nachmals also Mündlichen hinc inde verfahren müssen; Jedoch und dieweil es sehr gefährlich, dermassen hochwichtige Sachen, so auch

processích zakládati hrubě nebezpečno jest a řečníci sobě rovni nejsau, to pak samá zkušenost jak v království Českém tak i jinde, kdež se řečníkům důvěřovati muselo, každého času s sebou přinášela, že takových řečníkův málo a oni téměř celé právo sami v vědomosti a moci své jako nějakou obzvláštní tajnost jsau měli, ano také začasté víceji vtípu a výmluvnosti řečníka nežli samé pře šetřino bylo; odkudž mnohokrát chudý člověk, kterýž takových řečníkův na platu svém držeti nemohl, utlačen býti musel; mlčíce o tom, že na některau věc na spěch tak dobře a dostatečně, jako když k tomu čas, v kterémby se kdo zdravě uraditi mohl, se dává, odpovídati téměř nemožné jest; za kteráž také příčinou v celé římské říši a ve všech jiných nám náležejících zemích v tak těžkých věcech v spisích se *procediruje*; vedle čehož a poněvadž nyní v Našem dědičném království Českém Naši věrní poddaní, netoliko přirození Čechové, ale i jiní národové, rozdílných řečí užívající, obývají, a My je pod ochranou jednostejného a takového práva (vedle kteréhož jeden každý své věci uvážiti a pokudžby mu se libilo, i o ně se uraditi může) vespolek zdržovati, obhajovati a chrániti chtíti ráčíme: pročez milostivě za dobré jsme uznati ráčili, aby napotom místo austriho processu při saudu zemském process v spisích uveden byl.

C. II.

A poněvadž tomu milostivě chtíti ráčíme, aby řeč česká a německá v Našem dědičném království Českém zároveň průchod a vzrůst svůj měla: protož spisové buď v české nebo německé řeči podávání býti mají; na takový však způsob, aby kdež vědomé jest, že obviněný německé řeči povědom není, žaloba v české, a když české řeči není povědom, tehdy v německé, a když obviněný rozený Čech anebo Němec není, v jedné nebo druhé řeči (tím vším způsobem, jakž svrchu o řezaných cedulích dotknuto jest) dodána, a tak potom v též řeči až do skončení pře *procedirováno* bylo, a v takovém processu, tak dobře při saudu zemském jako při dekách zemských, žádnou jinou řeči nic podáváno, jednáno a konáno býti nemá.

C. III.

Jakož z strany těch věcí, které v české řeči se podávají, žádného obzvláštního rozmyšlení není: tak také při dekách zemských vždycky nejméně tři z menších úředníkův zemských, kteří německé řeč nejlépe povědomi jsau, nařizeni býti mají, a ti německé spisy přijímají i co k processu jich přináležejí, buď v vydávání oběslání, *examinování* svědkův, dávání hojemství anebo jiná čerji fedrovati budau. A kdyby někdy pochybnost nějaká vznikla

bizweilen alle zeitliche Wolfart betreffen, auff dergleichen geschwinde Mündliche Proceß zu stellen; Auch die Redner ungleich und es die Erfahrung so wol im Königreich Böhaimb als anderswo, da man sich denen Rednern vertrauen müssen, jederzeit gegeben, daß solcher Redner wenig und sie fast das ganze Recht allein in ihrer Wissenschaft, Gewalt und Macht, gleich als sonderbare Geheimniß gehabt; Auch oft und vilmals mehr auff die Geschicklig- und Berediamkeit des Redners, als auff die Sach selbst gesehen worden; Dahero der arme Man, welcher dergleichen Redner nicht in Bestallung halten können, zum öfftern getruckt werden müssen; Zu geschweigen daß es unmöglich, auff eine Sach in der Eil so wohl und vollkömblich zu antworten, als wan darzu Zeit und reiffe Berathschlagung gelassen würd, und deswegen im ganzen Römischen Reich und in allen andern Unsern Ländern in so schwarzen Sachen schriftlich verfahren würd: Diesem allem nach und dieweil anjezo Unser Erb-Königreich Böhaimb von Unsern getreuen Unterthanen nicht allein Böhmischer, sondern auch anderer nationen und Zungen bewohnt würd und Wir dieselbe unter dem Schutz und Schirm eines gleichdurchgehenden und solchen Rechts, darin meniglich seinen Sachen selbst nachdenken, und wo es ihm gefällig, sich Raths erholen möge, beyamen erhalten, handhaben und schützen wollen, Als haben Wir gnedigst vor gut angesehen, daß hinführo an stat des Mündlichen der Schriftliche Proceß bey dem Land-Recht eingeführt werden sol.

C. II.

Und nach dem Wir die Teitsche und Böhmische Sprach zugleich in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehalten und vortgepflanget haben wollen: Als sollen die Schrifften entweder in der Teitschen oder Böhaimischen Sprach eingebracht werden; Jedoch also, daß wan kundbar, daß der beklagte der Teitschen Sprach nicht kundig, die Klage in Böhaimischer, und wan er der Böhaimischen Sprach nicht kundig, in Teitscher, und wan beklagter nicht ein geborner Teitscher oder Böhaimb wäre, in ainer unter denen baiden Sprachen (allermassen wie hieroben von denen aufgeschnittenen Zetteln angebeiliet) eingeantwortet, und nachmals der Proceß in derselben Sprach bis zu Ende geführt, und in solchem Proceß so wol bey dem Land-Recht als bey der Land-Tafel in keiner andern Sprach etwas eingegeben, gehandelt oder tractirt werden.

C. III.

Wie nun wegen der Sachen, so in Böhaimischer Sprach einkommen, kein sonderbares bedenden, Also sollen bey der Land-Tafel allezeit zum wenigsten drey unter denen Unter-Ambtleiten, so der Teitschen Sprach am besten kundig, verordnet werden, welche die Teitschen Schrifften annehmen und was zu derselben Proceß gehört, es sey mit Erthailung der Citationen, Examinirung der Zeugen, Ver-

anebo z příčiny těch případností, které pro lepší fedruňk processu před úředníky menší v tomto Zřízení Zemském *remittirované* bývají, nějaké vyměření učiněno býti mělo: tehdy oni jiným spoluúředníkům o tom oznámí, jim to výslovně přednésti, *referovati*, a když se o vyměření snesau, takové stranám buď austně nebo v spisu společně oznámí mají.

9) *česky a německy*
 německy a česky
 C. IV.

A kdež jsau se předešle obesláni do obzvláštních kvaternův při dekách zemských zapisovali: tak vždycky taková dva kvaternové založení a do jednoho z nich věci české a do druhého německé vpisovány a registrovány býti mají. Nápodobně s úřadními kněhami, do kterých se svědomí zapisují, zachovááno a vždycky registrátor osoba přísežná býti má, kterýž německá svědomí zapisovati a kdyby v českém jazyku dané byly, je překládati a německy (přílozice však k tomu originál český) vpisovati bude. Což podobným způsobem s českými věcmi *vice versa* zachovááno býti má.

120
 9) *WOLHO*
 C. V.

Jakož na vůli původu pozůstává, kterauby řeči obviněného obžalovati chtěl, když obviněný obojí řeči povědom, a to vědomé jest: tak také, kdež to vědomé není, na příležitost strany odporne, prvé nežliby s ní co začal, pilně se vyptati; a pokudžby o tom, zdalíž obojí řeči povědom jest, pochyboval, takového přirozenau jeho řeči, aby se sám nemeškal, viniti má.

A poněvadžby se často přihoditi mohlo, žeby se spisové v jedné řeči sepsati a potom v druhé do saudův podati a stranám propůjčovati měli: protož to milostivě naříditi chtíti ráčíme, aby ve všech krajích, i v jednom každém, jistí přísežní překladači, jichžby strany bezpečně (k nim však docela zavázání nejsauce) užívati mohli, nařizeni byli.

Mají také spisy vždycky duplované podávání býti, a jeden exemplár při dekách zemských zůstávati a druhý straně odporne odevzdán býti má.

Jak se po žalobě v spisích *procedirovati* má.

C. VI.

A předně o excepci, kdy se ta podati, jak formirovaná a co více při tom šetřino býti má.

Ačkolivěk předešle půhon a obesláni také se v spis uvozovali a straně dodávali, ale potom při saudu zemském, jakž

leihung der Dilationen oder sonstn befördern. Auch wan etwan ein Zweifel vorfiel oder wegen der jenigen Fälle, so zu besserer Vorstellung des Processus vor die Unter-Amtbleite in dieser Landes-Ordnung remittirt werden, ein Aufschuß zu machen wäre: Sollen sie solches denen andern ihren Collegen communiciren und es ihnen deutlich vorbringen und referiren, und wan sie sich eines Bescheides verglichen, in gesamt solchen Bescheid denen Partheyen entweder Mündlich oder Schriftlich geben.

C. IV.

Wie aber vor diesem die Beschiedungen und Obesláni in eine sonderbare Quatern bey der Land-Tafel eingezeichnet worden: Also sollen solcher Quaternen allezeit zwo seyn, und in die aine die Teütschen, in die andere aber die Böheimischen Sachen registrirt werden. Gleichmassen sol es auch mit denen Amptsbüchern, in welche die Zeügnussen eingeschriben werden, gehalten, und jederzeit ein geschwornor Registrator seyn, so die Teütsche Zeügnussen aufschreiben, auch wan sie Böheimisch gegeben, dieselben transferiren und Teütsch eintragen, jedoch das Böheimische original beylegen sol. Ebenmessiger weise sol es auch mit denen Böheimischen einkommenden Sachen *vice versa* gehalten werden.

C. V.

Wie nun Kläger die Wahl hat, in welcher Sprach er Beklagten fürnehmen wolle, wan Beklagter beyder Sprachen kundig und solches kundbar ist: Also sol er, wan es nicht kundbar, sich seines Gegentheils Beschaffenheit, ehe und zuvor er etwas mit ihm anfengt, fleißig erkundigen, und da er zweifelte, ob er baider Sprachen wissenschaft hette, ihn in seiner Muttersprach fürnehmen, damit er sich selbst nicht aufhalte. Und weil sichs offt zutragen möchte, daß die Schrifften in einer Sprach gestellt und dan in einer andern in denen Gerichten eingebracht und denen Partheyen insinuirt würden: So wollen Wir die gnedigste Verordnung thun, daß in allen und jeden Kraisen gewisse geschworne translatores (deren sich die Partheyen sicherlich gebrauchen mögen, jedoch daß sie an dieselben nicht eben gebunden seyn sollen) verordnet werden.

Es sollen auch die Schrifften jederzeit doppelt einbracht werden und das eine Exemplar bey der Landtafel verbleiben, das ander dem Gegentheil zukommen.

Wie nach der Klage mit denen Schrifften zu verfahren.

C. VI.

Und zwar anfangs von der Exception-schrift, wan dieselbe einzugeben, wie sie zu formiren, und was sonst darbey in acht zu nehmen.

Ob wol vor diesem der Půhon und Obesláni auch Schriftlichen verfaßt und dem Gegentheil zugestellt worden: So seind doch

svrchu doloženo, processy austně konány byly: však nyní, když obviněného žaloba vedle způsobu svrchu dotknutého dojde, on na ni v šesti nedělích psanou odpověď dáti, takovou časodotčeným úředníkům menším při dekách zemských, tak aby ji původ nebo prokurator jeho dostati mohl, podati má. A kdyby obviněný v šesti nedělích s *excepci* svau zhotoviti se nemohl, má se ještě před vyjitím těch šesti neděl při častojmenovaných menších úřednicích ohlásiti a za další odklad žádati, kterýž také jemu, když příčiny oznámí, na tři neděle, a kdyby i v těch třech nedělích a dříve nežliby prošly, jiné příčiny předložil, proč jest hotov býti nemohl, ještě za dvě neděle úředníci menší dáti a dopřítí moci budou. Vsaak na ten způsob, jestližebý buď původ při své žalobě na svědky nebo listovní průvody se potahovati, anebo také obviněný sám při své *excepci* na svědky nebo listovní průvody se odvolávati chtěl, že jemu v jižjmenované příčině, když se časné ohlašuje a na svrchudotčené příčiny potáhne, k dotčeným odkladům bez všelijakého odporu povoleno bude. Kdyby pak žádných takových průvodův před rukama nebylo, tehdy ty od obviněného k obdržení odkladu přednesené příčiny a překážky tím lépeji uváženy a ten žádaný odklad vedle nich udělován býti má.

Menší však úředníci zemští i hned jak se žádost o takový odklad buď v spisu nebo austně od obviněného neb prokuratora jeho přednese, je z povinnosti své se všemi případnostmi uvážiti a obžalovanému nebo prokuratoru jeho (jemuž na ně čekati náleží) dříve nežli od desk vyvstanau, odpověď z strany téhož žádaného odkladu dáti mají.

C. VII.

Obviněný pak odpověď svau nebolížno *excepci* co nejkratceji býti může, v třetí osobě, jakž toho dotčeno jest, bez zbytečných klausulí sepsati má, a kdyby žaloba *in facto*, nebolížno na tom, jak jest se která věc zběhla, záležela a obžalovaný tomu odpíral, původ pak k provedení toho svědky nebo listovní průvody při žalobě své *specificiroval* i na nich podstatu svau zakládal: tehdy obviněný v *excepci* své, jakž to prvé při austní *excepci* se stávalo, v tom co proti osobám svědkův a k vyvrácení právních instrumentův zapotřebí, vedle způsobu a řádu, jakž o tom nížeji o průvodích šireji dotknuto jest, *procedirovati*, naproti tomu to, na čemž grunt své proti osobám svědkův na cedula řezané původu odeslané odpovědi, aneb jináče zakládá, jistiti a ztvrzovati.

A také pokudžby toho potřeba ukazovala, při konci spisu svého, jakž to od původu učiněno jest, instrumenta (pokudž na instrumentech odpověď svau zakládá) přiložiti, anebo jména svědkův, skrze které dotčenau odpověď svau prokázati, aneb žalobu původu odvésti chce, připojiti má.

hierauff die Proceß nachmals bey dem Land-Recht, wie obberührt, mündlich ergangen. Anjego aber, wan die Klage dem Beklagten auff Maß und weise, wie hieroben gesetzt, zukommt, Sol er hierauff innerhalb Sechs Wochen Schrifftlich antworten und seine Antwortt mehrgedachten Unter-Ambtleuten bey der Landtafel, damit sie Kläger oder dessen Procurator daselbst empfangen möge, übergeben. Und da er, Beklagter, innerhalb der Sechs Wochen mit seiner Exception nicht fertig werden können, Sol er, noch vor außgang derselben Sechs Wochen, sich bey mehrgedachten Unter-Ambtleuten angeben und umb anderwärts Dilation anhalten; so ihm auch, wan er Ursachen andeütet, auff drey Wochen, und da er innerhalb derselben drey Wochen und ehe dieselben verflossen, anderwärts Ursachen vordrehte, warum er nicht fertig werden können, noch auff 14 Tag von denen Unter-Ambtleuten vergönt und zugelassen werden mögen. Jedoch also, daß, wan entweder von Klägern bey der Klage Zeügen oder Schrifftliche Urkunden angezogen oder auch Beklagter selbst bey seiner exception Zeügen oder Schrifftliche Urkunden anziehen wolte, ihm auff jetztgedachten fall, wan er sich zu rechter Zeit angibt und auff oberwehnte Ursachen zihet, die gemelte Dilationes ohne sonderbare Beschwer bewilliget; Wan aber keine dergleichen Beweißführung vorhanden, alsdan die von Beklagtem zu erhaltung der Dilation angezogene ehehafften und verhindernuß etwas besser erwogen und die gebetene Dilation darnach gerichtet werden sol. Jedoch sollen die Unter-Ambtleute bey der Landtafel, alsbald das begehren wegen der Dilation schrifft- oder mündlich von Beklagtem oder seinem Procuratore vorbracht, solches ex officio umbstündlich erwegen und noch ehe sie von der Landtafel wegf gehen, Beklagtem oder seinem Procuratori (dem darauff zu warten obligt) wegen der begehrten Dilation einen Bescheid geben.

C. VII.

Es sol aber Beklagter seine Antwort oder Exceptionsschrifft so kurz als es immer möglich, in tertia persona, wie von der Klage gemeldet, ohne unnötliche Claujula verassen, Und so die Klage in facto und etwan auff einer Geschicht beruhete und Beklagter solches laugnete, Kläger aber zu beweijung desselben Zeügen oder schrifftliche Urkunden bey seiner Klage specificirt hette und sich darauff gründete: So würd Beklagter in seiner exception, wie auch hiebevör bey der mündlichen exception geschehen, was zu reprobirung der Zeügen-Person oder ablehnung der Rechts-Instrumenten vonnöthen, auff maß und weise, wie hierunten vom Beweiß mit mehrern gemeldet, verfahren; Sینگegen dasjenige, darauff er den Grund seiner, dem Kläger auff die außgeschchnittene Zettel gegebener Antwort oder sonst stellet, bestettigen und confirmiren; Auch wan es vonnöthen zu end seiner Schrifft, wie von Klägern geschehen, die Instrumenta (wan er auff Instrumenta seine Antwort gegründet) beylegen oder die Namen der Zeügen, durch welche

Jakož pak kdyby v odpovědi své rozdílné puňky prokázati chtěl, takové puňky, odkadby ony koliv pocházely, po artikulích sepsati a odpověď svou buď v celosti anebo při nejmenším ty v ní obsažené na průvody a odvody se vztahující puňky po artikulích sepsati, a při jednom každém artikuli ta na konci odpovědi své doložená svědkův jména aneb přiložené listovní instrumenta, jenž k témuž artikuli náleží, s literami anebo jinými patrnými znamenými vyznamenati má.

C. VIII.

Jestližby žaloba ne *in facto* a na tom, zdali jest věc tak, jak původ předkládá, se zběhla, nýbrž *in questione juris* nebo-ližto v právní otázce záležela, nebo také žeby obviněný v excepci rozličné puňky skrze svědky a psaná instrumenta prokazovati potřebi nebylo: tehdy obviněný odpověď svou bez artikulův *summariter* sepsati, na původu ukazované právo odpovídati a proti tomu právo své, a coby k tomu víceji vedle práva náleželo, vésti má.

C. IX.

Poněvadž také předešle, dříveji nežli jest k hlavní při se přistoupilo, z příčiny *dilatorních* excepcí mnoho času ztráveno bylo: pročez napotom, pokudžby obviněný *dilatorních* excepcí (o kterých nahoře obsírněji dotknuto jest) žádati chtěl, on je všechny spolu do excepcí pojiti, vedle toho však *eventualiter*, pokudžby totižto takové místa míti a obviněnému postačovati nemohly, na hlavní při odpovídati a v tom tím vším způsobem, jakž svrchu položeno, v excepci své kráčetí má.

C. X.

Jestližby pak obviněný *factum* neodpíral, nýbrž *peremptorní* excepci k vyřázení *intencí* původu, buď žeby takové na smluvách, rozsudecích, od strany *deferovaných* anebo právem nalezených přísahách, promlčení, připovědech a *pactis de non petendo*, nebo-ližto v smluvách, že na to víceji nastupovati nemíní, aneb jakby ty koliv sic jmenované býti mohly, předkládal: tehdy takové excepci v svém spisu vedle přiloženého průvodu předněsti a v formování spisův i jináče ve všem, jakž svrchu dotčeno, se chovati má.

C. XI.

A ačkoli někdy *peremptorní* excepci *in vim dilatoriarum* a k hindrování procesu přednášené bývají: však takové *eventum*, pokudžby totižto k hindrování procesu za dostatečné uznane

er gedachte seine Antwort beweisen oder wider Klägern Gegenbeweis thun wil, anheften. Wie dan auffn fall er in seiner Antwort unterschiedene Puncta zu beweisen hette, er solche Punct, sie rühren her wo sie wollen, in Articul verassen und seine Antwort entweder ganz oder doch zum wenigsten die darin begriffene Beweis- oder Gegenbeweis Punct Articul-weise stellen und bey einem jeden Articul die zu ende der Schrift gesetzte Namen der Zeugen oder beyligende schriftliche Urkunden, so zum selben Articul gehörig, mit Literis oder andern deutlichen Zeichen notiren sol.

C. VIII.

Man aber die Klage nicht in facto und auff dem, ob sich die Geschicht also, wie Kläger vorgibt, zugetragen, sondern etwan in einer quæstione juris bestünde, oder auch Beklagter in seiner Exceptionschrift nicht unterschiedene Puncten durch Zeugen oder schriftliche Urkunden zu beweisen hette: Sol Beklagter seine Antwort ohne Articul Summarisch verassen, auff Klägers angezogenes Recht antworten, auch hingegen sein Recht und was sich auff dergleichen Geschicht von Rechtswegen gebühre, anziehen.

C. IX.

Weil auch vor diesem, ehe und zuvor man zur Hauptsach geschritten, vil Zeit mit denen Dilatorischen Exceptionen zubracht: So sol hinfuro, da Beklagter etwan dilatorische exceptiones (von denen hieroben mit mehrerm meldung gesehen) einwenden wolte, er solche alle zusammen in der Exceptionschrift einbringen, beynebens aber auch eventualiter und auffn fall dieselben nicht verfangen und Beklagten entheben möchten, auff die Hauptsach antworten und darinn allerdings, wie hieroben gesetzt, in seiner Exceptionschrift verfahren.

C. X.

Da auch Beklagter das factum nicht laugnete, sondern peremptorische exceptiones zu hinterreibung des Klägers intention hette, es wären Verträge, Urtheil, zugehobene oder aufgelegte Eid, Verjährungen, Zusagungen und Pacta de non petendo oder wie sie sonst Namen haben mögen: Sol er dieselben in seiner Schrift neben angehengtem Beweis einbringen und sich mit Verfassung der Schrift und sonsten allerdings, wie obgehört, verhalten.

C. XI.

Ob auch wol etwan peremptorische Exceptiones in vim dilatoriarum und den Proceß zu hindern eingewant würden: So sollen doch dieselben in allewege in eventum und auffn fall sie den Proceß

nebyly, tolikéž na při hlavní *peremptorie*, tak aby hlavní při v processu potom vyvrátiti mohly, vstažené a k tomu cíli průvody při konci excepei často dotčeným způsobem přiložené býti mají.

O replice a odpovědi původa na excepei obviněného. M

C. XII. 2. 122

Když se excepei obviněného při deskách zemských složí, tu původ nebo prokurator jeho časné vyzdvihnouti má, poněvadž při každém termínu k podávání a skládání spisův uloženém dotčený původ aneb prokurator jeho u desk zemských se najíti dáti, a když taková spisová podání a složení jsau, jich za propůjčení sobě žádati, a jestliby podání nebyly, na to, zdalíž jest obviněný odklad v určitém termínu obdržel, se vpytati; a pokudž ne, tehdy neposlušenstvím jeho stížiti a toho, aby akta k saudu zemskému podána byla, žádati má. Na čez při saudu zemském (jakž nížeji »O stanném právu« a hodnoti přičin, skrze které strana stanného práva osvobozená býti může, obsírněji se dokládá) *procedirováno* bude.

C. XIII. 2. 125

Když obviněný spisy své podá, a ti buď původovi neb prokuratoru jeho propůjčení by byli, a původ to, že v nich nic takového, cožby žalobu poráželo, ukázáno není, a také žeby strana obviněná na zavozování svědkův se nepotahovala, seznal: tehdy na vůli původa pozůstávati bude, zdalížby hnedky k rozeznání se podati, a pokudž jest svědky zavedl, za vyhlášení jich, pokudž pak žádní zavedeni nejsau, za podání akt k saudu zemskému (aby na to rozsudek se státi mohl) žádati a tak všech jiných průtahův a obsírností zniknauti chtěl.

C. XIV. 2. 126

Pakliby původ repliku svau proti tomu dáti chtěl, to v šesti nedělich od přijetí excepei učiniti a v té replice při spisování a formování spisu svého, odpovídání na *fundamenta* a přičiny obviněného, kteréž jest proti žalobě položil, a podle příležitosti, kdyžby v té excepei něco toho doloženo bylo, cožby *in facto* a na odvodu záleželo, s přiložením právních instrumentův a jmenováním svědkův, tím vším způsobem, jakž o excepei dotknuto jest, se chovati a *procedirovati* má. A pokudžby původ v svrchu dotčených šesti nedělich repliku svau zhotoviti nemohl: tehdy před projitím těch šesti neděl menších úředníkův za další od-

zu hindern nicht vor gnugsamb gehalten würden, auch auff die Haupt-sach peremptorie gerichtet und der Beweis zu dem ende der Exception-schrift offtfesagter massen angehendt werden.

Von der Replica und Antwort des Klägers auff des Beklagten Exception-Schrift.

C. XII.

Man nun die Exceptionsschrift oder Gegenantwort des Beklagten bey der Land-Tafel einbracht: Sol Kläger oder sein Procurator dieselbe zu rechter Zeit abfordern, Sintemahl bey allen Terminen, so zu Einbringung der Schrifften angezett, gedachter Kläger oder sein Procurator sich bey der Land-Tafel angeben sollen, und man die Schrifften einbracht, dieselben ihme zu communiciren begehren; Seynd sie aber nicht einbracht, sich erkundigen, ob Beklagter dilationem intra terminum erhalten, und da es nicht geschehen, dessen Ungehorsamb beschuldigen und begehren, die Acta zum Land-Recht zu remittiren; Darauff bey dem Land-Recht (wie hir-unten „Vom Erstandenen Recht“ und denen Eheffaffen mit mehrern gemeldet) verfahren würd.

C. XIII.

Man aber Beklagter seine Schrift einbracht und dieselbe dem Kläger oder dessen Procuratori communicirt worden, Der Kläger aber befünde, daß nichts darinnen verführt, dardurch die Klage umbgestossen, auch vom Gegenthail keine Zeügenführung angegeben würde: So stünde es bey Klägern, ob er alsobald submittiren, und da er Zeügen geführt, umb publication der Zeignuß, da aber kein Zeignuß geführt, umb Uberschickung der Acten zum Land-Recht (damit alda ein Urtheil ergehen möchte) anhalten, und also alle andere Weitläufftigkeiten vermeiden wolle.

C. XIV.

Da aber Kläger seine Replicam darwider einbringen wolte, Sol er solches innerhalb sechs Wochen von Empfang der Exceptionsschrift thun und darinnen allerdings, wie von der Exception gemeldet, mit Stell- und Formirung der Schrift, Antwort auff des Gegenthails fundamenta, so der Klage entgegen gesetzt, auch nach Gelegenheit, man in der Exception etwas einbracht, so in facto und auff Gegenbeweis bestünde, Anhangung der Instrumenten und Namen der Zeügen verfahren. Und da Kläger etwan innerhalb obgedachter sechs Wochen seine Replicam nicht verfertigen könnte, So sol er vor Außgang derselben sechs Wochen bei denen Unter-Ambtleuten umb Dilation an-

klad, kterýž jemu do tří neděl udělen bude, žádati má. Však to vše vedle té rozdílnosti a způsobu, jakž o tom při excepci doloženo jest.

O duplice a což sice na repliku následovati má.

C. XV.

A jakož replika v jistém čase ke dekám zemským složená, tak také od obviněného nebo prokuratora jeho v určitý termín vyzdvížená, anebo pokudžby ani podána ani žádného odkladu v tom obdržáno nebylo, původ z neposlušenství obžalován býti má. Jestli by pak obviněný repliky dostal a v ní to, že excepce jeho skrze tuž repliku ničímž odvedená není, vynašel a tak dáleji v spisích kráčetí bezpotřebné by uznal: tedy na vůli jeho zůstává, jakž toho nahoře o původu při excepce dotknuto, k rozeznání se podati a žádati, aby akta *inrotulirovaná*, spolu složená a k nejprv příštímú saudu zemskému k rozeznání odeslaná byla, s takovou přitom žádostí, aby původu (obzvláště jestliže jest obviněný privilegované excepce předkládal, které od původu odvedené býti nemohly) *pœna temere litigantium*, to jest, pokuta daremného práva zaneprázdnění, uložena byla.

C. XVI.

Seznaliby také obviněný, žeby původ v své replice žalobu svau změnití a na tak již změněnou žalobu zavozování nových svědkův anebo jiných listovních průvodův požívati a něco jiného nežli z čeho žalováno nebo cožby k obdržení žaloby jeho potřebné bylo, provozovati chtěl: tehdy obviněný při úřednicích menších se ohlásiti a za to žádati může, aby na tak změněnou žalobu ani s průvodem ani jináčé dáleji *procedirováno* nebylo. Nýbrž pokudžby původ od své předešlé žaloby upustiti a novau přednésti chtěl, aby předně náklady právní a škody jemu obviněnému nahradil.

A kdyby původ jsa, coby k tomu ohlášení říkati chtěl, od jmenovaných úředníkův menších slyšán, na své změněné žalobě předce stál: tehdy žádost obviněného slušně své místo míti a původu od úředníkův menších vyměření takové, jakž dotčeno, se státi má.

Pakli by původ svau předešlau akci následovati chtěl a nicméně taková od obviněného žalovaná proměna v replice jeho se vynašla: tehdy k tomu, lečby prvé náklady právní z příčin tak prodlaženého procesu vzešlé obviněnému vynahradil, připuštěn býti nemá. Jestliže by se pak žádného takového změnění nenašlo:

halten, die ihm auff drey Wochen ertheilt werden sol; Jedoch allerdings mit dem Unterscheid und auff die maß und weise, wie bey der Exception geseht.

Von der Duplica, und was sonst auff die Replica erfolgen sol.

C. XV.

Wie nun die Replica zu rechter zeit bey der Land-Tafel eingegeben werden sol, Also sol sie vom Beklagten oder dessen Procureatore auff die gesezte Termin abgefordert, oder wan die Schrift nicht eingebracht, noch Dilation intra terminum erhalten, daß Klägers Ungehorsamb beschuldigt werden. Wan aber Beklagter die Schrift überkommen und darauß befünde, daß seine Exceptionschrift durch die Replica gar nicht abgelainet und er also fernere Schriftweglung zu pflegen unnothwendig hielte: So stehet es ihm frey, wie hier-oben von Klägern bey der Exception gemeldet, zu submittiren und zu begehren, die Acta zu inrotuliren oder zusammenzuschließen und zum nechsten Land-Recht zum Versprechen zu schicken, Neben Wit, Klägern, da insonderheit vom Beklagten privilegirte Exceptiones vorgewendet und von Klägern nicht abgelainet werden können, mit der pœna temere litigantium zu belegen.

C. XVI.

Da auch Beklagter befünde, daß Kläger in seiner Replica sich unterstünde, seine Klage zu ändern, und etwan auff solche veränderte Klage neue Zeugenführung oder schriftliche Urkunden zu gebrauchen, und etwas anders zu beweisen als geklagt worden oder zu Erhaltung seiner Klage von nöthen wäre: So mag sich Kläger bey denen Unter-Ambtleuten angeben und begehren, über solcher veränderten Klage weder mit Beweis noch sonst ferner zu verfahren, sondern da Kläger die vorige Klage fallen lassen und eine neue vorbringen wolte, daß er Beklagtem zuzorderst die Gerichtskosten und Schäden erlege. Wan nun Kläger von gedachten Unter-Ambtleuten drüber vernommen und auff der veränderten Klage beharete: Würde Beklagters Begehren billich stat gegeben, und Kläger von denen Unter-Ambtleuten auff maß und weise, wie gehört, beschieden. Wan aber Kläger seine vorige Action zu verfolgen beehrte und sich gleichwol die geklagte änderung in seiner Replica befünde: Sol er damit nicht zugelassen werden, er habe dan die Gerichtskosten, so wegen solcher Verlängerung des Processus aufgelauffen, Beklagtem zuvor erstattet. Wan aber die geklagte Veränderung sich

tehdy obviněný původovi náklady právní, které jsou proto vzešly, odvésti a v začatém procesu dáleji kráčet povinen bude.

C. XVII.

Kdyžby pak obviněný na takovou repliku zase svou dupliku podati chtěl, to tolikéž v šesti nedělích pořád zběhlých, počítaje od toho času, když jest repliku při dekách zemských vyzdvihnauti měl, učiniti a takovou dupliku co nejkratěji možné a tím vším způsobem jako excepci a repliku v spis uvést. A pokudžby se přitrefilo, žeby přitom nějaké odvody vedeny býti musely, v tom tak, jakž to nížeji obšírněji opatřeno jest, se zachovati má.

A jakož původovi k dodání repliky jeho odklad do tří neděl se uděluje: tak podobným způsobem i obviněnému téhož odkladu do tří neděl, když ho časně a před projitím prvního termínu těch šesti neděl (vedle vyměření a způsobu při excepci a replice oznámeného) vyhledává, se propůjčuje. Kdež také v příčině obžalování z neposlušnosti tím vším způsobem, jakž o replice oznámeno, procedurováno býti má.

C. XVIII.

A poněvadž v duplice nic nového, kromě v případnostech v tomto Zřízení Zemském doložených, místa nemá: pročez může ovšem táž duplika původovi, když ji žádá, zdalibžby v ní totižto již jmenované případnosti se nalézaly, poněvadž na jiné novoty saudecové pozorů dáti nemají, k přehlídnutí propůjčená býti. Však jemu triplikovati proti tomu jináče, než jak pod následující litera položeno jest, dovoliti se nemá.

Jaké spisy po duplice povoleny jsou.

C. XIX.

A ovšem po duplice žádné spisy (mimo těchto dvou následujících případností) propůjčené býti nemají; jako předně, kdyžby nějaké instrumentum nebolížto spis, který vnově nalezen jest, v duplice podáno bylo, na kteréžto instrumentum potom jednékaždé straně jeden spis od čtyř neděl ke čtyřem nedělím podati a co tak sice z strany téhož instrumentu potřeba bude, v těch osmi nedělích fedrovati dovoleno býti má. Jak se pak sice v již dotčené případnosti zachovati náleží, o tom níže obšírněji doloženo bude.

C. XX.

Druhá případnost jest ta, kdyžby svědkové zavedeni byli a strany po publikování svědomí v tom se ohlásily, že proti vysvědčení svědkův anebo také i osobám jich, pokudžby se vědomě

nicht befinde, Sol Beklagter Klägern die Gerichtskosten, so deswegen verursacht, zu entrichten und den Proceß ferner vortzustellen schuldig seyn.

C. XVII.

Im Fall aber Beklagter auff diese Replicam seine Duplicam dargegen einbringen wolte, Sol er solches innerhalb Sechs Wochen von dem Termino anzuraitten, da er die Schrift bey der Land-Tafel abfordern sollen, thun; und solche Duplica sol auffß kürziste als möglich und allerdings wie die Exception- und Replichschrift gestelt, und da sichs je zutrüge, daß darbey Gegenbeweiß geführt werden müste, es damit wie hier-unten davon mit mehrern versehen, gehalten werden.

Und wie Klägern zu Einbringung seiner Replica zur Dilation drey Wochen vergönt, Also sol ebener massen auch Beklagtem solche Dilation der drey Wochen, wan er dieselbe zu rechter Zeit und vor Verflüssung des ersten Termins (auff die maß und weise, wie von der Exception und Replica gemeldet) der Sechs Wochen suchet, verstatet, auch mit Beschuldigung des Ungehorsams, allerdings wie von der Replica gemeldet, verfahren werden.

C. XVIII.

Und weil in der Duplichschrift nichts neues, auffßer derer Fälle, so in dieser Landes-Ordnung gesetzt, stat hat, So mag zwar dieselbe dem Kläger, do er es begehrt, zum ersehen, ob nämlich etwan jest angeregte Fälle darin zu finden, weil andere Neuerungen von dem Richter nicht zu attendiren communicirt, jedoch ihm darauff zu triplirciren anders nit, als wie unter nachfolgendem litera gesetzt, gestattet werden.

Was nach der Duplica für Schriften zuzulassen.

C. XIX.

Und zwar sollen nach der Duplica keine Schriften (auffßer der zweyen nachfolgenden Fälle) zugelassen werden; Als Erstlich, wan etwan ein Instrument, so von neuem gefunden, bey der Duplica eingebracht, alßdan sol über demselben Instrument einem jeden Theil eine Schrift von vier Wochen zu vier Wochen einzubringen, auch sonst ihre Notdurfft des Instruments halber, in denselben Acht Wochen zu befördern vergönt seyn. Wie es aber sonst auff jest gesetzten Fall zu halten, würd hier-unten mit mehrern gehandelt.

C. XX.

Der ander Fall ist, wan Zeiügen geführt, und die Partheyen sich nach publicirten Zeugnissen angeben, daß sie wider der Zeiügen Aufsage oder auch derselben Personen, wan sich etwan ein kundbarer

něco takového zběhlo, co jest v příčině dotčených osob svědkův v předešlých spisech z potřeby dostaveno býti nemohlo a to od úředníků menších seznáno bylo, přednáseti chtějí. V kterážto příčině jedné každé straně jeden průvodní spis ve čtyrech aneb nejdele v šesti nedělích od publikování svědkův zároveň podati se dovoluje, a žádný spis dáleji připuštěn býti nemá, lečby něco tak *notorium* neboližto zjevného, jakž to již o osobách svědkův dotknuto, před rukama bylo, žeby proti těm v témž spisu průvodním předkládaným excepším replika připuštěna býti musela. Vedle čehož, a jinačeji ne, ještě čtyry neděle k podání takového spisu od úředníků menších dovolené býti mají.

C. XXI.

Kdyby se také strany za příčinou takového průvodního spisu při publikování svědkův neohlásily a nic toho nežádaly: mají hnedky po publikování těchž svědkův akta *inrotulovaná* a do saudu zemského odeslaná býti. Pakliby žádni svědkové zavedeni nebyli, ale toliko na instrumentích anebo listovních průvodech pře záležela: tehdy *inrotulování* těch akt po podání dupliky, krom sřehu dotčené případnosti, kdyby totižto nové instrumentum v duplice předstráno bylo, před se vzato býti má.

C. XXII.

Však v dotčených průvodních spisech nic z strany listovních průvodův a excipiování proti osobám svědkův, kteří již prvé v hlavních spisech pojeti jsau a o nich v excepi a replice jednáno bylo neb jednáno býti mohlo, nad to pak něčím novým, krom toho, co k obhajování anebo *impugnování* průvodu z potřeby přináleží, hýbáno, anebo pokudžby hýbáno bylo, při rozsuzování váženo býti nemá; nýbrž týž spisovatel proto, že jest průtahův a obšírnosti vyhledával, vedle příležitosti a uznání ztrestán býti má. Obzvláště pak jak při těchto tak i všech jiných spisích není takové Naše milostivé mínění, aby obšírní a dlauzí spisové uvozování a taková s nějakými allegaty a bezpotřebnými hádkami naplněování býti měly, nýbrž aby raději k tomu se směřovalo, aby ačkoli na Našem saudu zemském ne austně víceji, ale skrze spisy v věcech cti, hrdla a statku se dotýkajících kráčeño býti má, však nicméně Naši saudcové zemští tak málo nyní jako i předešle zbytečnými obšírnostmi obtěžování neb zdržování nebyli, nýbrž jak nejmožněji ten rozdíl držán, že co se prvé austně přednášelo, nyní v nápodobně krátkosti v spisích podáváno bylo.

A po takových jiždotčených průvodních spisích žádni spisové dáleji místa míti nemají, nýbrž akta *inrotulována* a k nejprv budaucímu saudu k uvážení a rozsauzení odeslána býti mají.

fall zutrüge, daß wegen gedachter Zeugen-Personen bey denen vorgehenden Schrifften die Notdurfft nicht befördert werden können, und solches die Unter-Ambtleit befinden einzuwenden hetten; Auff welchen fall dan einer jeden Parthey mit einer Probationschrift innerhalb vier oder zum lengsten Sechs Wochen nach publicirung der Zeignuß zugleich einzukommen und ferner keine Schrift zugelassen seyn sol; Es wäre dan etwan ein notorischer Fall, wie jetzt von der Zeugen-Person gedacht, vorhanden, darinnen auff die in der probationschrift eingewante exceptiones eine Replica zugelassen werden müste; Alßdan und anders nicht sollen noch vier Wochen zu Einbringung derselben Schrift von denen Unter-Ambtleiten verstatet werden.

C. XXI.

Wan auch die Partheyen sich solcher probationschrift halber bey publicirung der Zeigen nit angeben und dieselbe nicht begehrten, Sollen alßbald nach der publicirung der Zeigen die acten inrotulirt und zum Land-Recht geschickt werden. Da auch keine Zeigen geführt, sondern nur Instrumenta oder schriftliche Urkunden vorhanden, Sol die Inrotulation nach Einbringung der Duplica, auffer obberirten Fals, da ein neues Instrument in der Duplica angezogen, vorgenommen werden.

C. XXII.

Es sol aber in gedachten Probationschriften wegen der schriftlichen Urkunden, auch Einreden wegen der Zeigen-Personen, welche albereit bey denen Hauptchriften vorkommen und darinnen excipiendo und replicando verfahren worden oder verfahren werden können, vil weniger sonst etwas neues, auffer der nothwendigen salvir- oder impugnung des Beweises movirt werden, oder da etwas movirt, beyh Versprechen nicht attendirt, auch nach Gelegenheit deßhalben der Schriftsteller wegen gesuchter Verlängerung und Weitläufftigkeit willkürlich gestrafft werden. Insonderheit ist bey dieser wie bey allen andern Schrifften Unsere gnedigste Meinung nit, daß weitläufftige Satz-schriften und grosse product einbracht und dieselbe etwan mit allegationibus und unnöthigen disputationibus erfüllet, sondern es mit denen Schrifften dahin gerichtet werde, daß ob wol für Unserm Land-Recht nicht mehr Mündlich, sondern Schriftlich, in Sachen so Leib, Ehr und Landgütter betreffen, verfahren werden sol, nichts destoweniger Unsere Land-Rechts-Beystgere so wenig als hiebevör mit unnöthiger Weitläufftigkeit beschwert oder aufgehalten, sondern so vil möglich dieser Unterschied gehalten werde, daß, was zuvor Mündlich, anjeho mit ebenmäffiger Kürze Schriftlich vorbracht werde.

Und sol nach jetzterwehnten probationschriften keine weittere Schrift stat haben, sondern die Acten inrotulirt und zum nechsten Land-Recht zum Versprechen geschickt werden.

Jak a kdy takový v spisích obsažený průvod při trvajícím processu doveden býti má.

C. XXIII.

Jakž předešlých časův původ půhon neb obesláni své, obviněný pak proti tomu svau v řezaných cedulích aneb jinak k zdvižení neb v nic obráčení žaloby danau odpověď prokázati povinen byl: tak až dosavad dotknuto jest, kterak jedna každá strana to, na čem *intenci* a hlavní mínění své zakládá, vedle toho pořádku, jakž který v processu psaném za grunt a základ se položí, skrze svědky anebo listovní průvody provésti má.

Poněvadž pak svědkové tak dobře jako listovní průvodové, když k spisům *in originali* anebo veypisové jich z desk zemských přiložení nejsau, při saudu vedeni a ukazování býti musejí: tehdy tak v tom zachováno býti má, že jakož jest předešle původ hned po dodání půhonu svědky své poháněti a jiné potřeby své fedrovati mohl, tak také k takovému obsláni žádný obzvláštní termín k průvodům teprva po podaných spisích očekávan, ale jedno vedle druhého řízeno předece býti má.

A ačkoliv tak termín k průvodům obyčejně až do podání dupliky trvá, však aby v tom řád zachován byl a ne všecko spolu na hromadu přicházelo: tehdy původ, hned po učiněné od komorníka ke deskám zemským relací, že obviněnému obesláni vedle žaloby dodáno jest, svědky své (pokudžby v žalobě svědky jmenoval) skrze úředníky Pražský menší desk zemský obesláti dáti, i *originaly*, jestliby s nimi listovní průvody dotvrditi chtěl, sobě hotoviti má.

C. XXIV.

Takové však obesláni ne skrze půhon a důhon, jako předešle, ale skrze obesláni neboližto *citati* (jakž to i při právě městském za obyčej jest) jménem úředníkův menších vycházeti a v témž obesláni peněžita pokuta (pokudžby se totižto svědek nepostavil) obsažená, a kdyby týž svědek ponejprve se nepostavil, podruhé na místě důhonu *obesláti*, a pokudžby i potom také nestál a ten, jenž jej zavozuje, na neposlušnost jeho sobě stěžoval: to vše pilně zregistrováno a k akci přiloženo býti má, tak aby potom saudcové saudu zemského při uvažování a veypovědi tolikéž to z strany pokuty rozeznati mohli. Však svědku na vůli jest, chce-li před publikováním svědkův k vydání svědomí se ohlásiti a omluvu svau, proč jest se prve nepostavil, úředníkům menším v spisu podati, což nápodobně k akci přiloženo

Wie und wann der, in denen Schrifften angezogene Beweis bey wehrendem Process verführt werden sol?

C. XXIII.

Wie nun vor dieser Zeit Kläger seinen Pühon oder Obesláni, Beklagter aber seine in dem Aufgeschnittenem Zettel oder sonst zu Umbstoß- und Elidierung der Klage gegebene Antwort zu erweisen schuldig gewesen: Also ist bißhero angedelittet, wie eine jede Parthey das jenige, darauff sie ihre intention und Hauptmaining gründet, der Ordnung nach, wie eines und das ander in dem Schrifftlichen Proceß für ein Fundament gesetzt und vorbracht würd, durch Zeügen oder schrifftliche Urkunden beweisen solle.

Weil aber die Zeügen so wol als die schrifftliche Urkunden, wan sie denen Schrifften nicht in originali oder auß der Land-Tafel extrahirter beygelegt, bey Gericht producirt werden müssen: So sol es damit also gehalten werden, daß, wie vor diesem, bald nach eingegebenem Pühon Kläger seine Zeügen citiren und andere Notdurfften befördern mögen; Also sol auch zu solcher Citation kein absonderlicher terminus probatorius erst nach eingebrachten Schrifften erwartet, sondern eines neben dem andern vortgestellt werden.

Und ob wol also der terminus probatorius biß zu Einbringung der duplica regulariter mehret, Jedoch damit darinnen eine Ordnung gehalten und nicht alles zusamen auff einen Hauffen komme: So sol Kläger alßbald die Relation durch den Komornik oder Cammerling bey der Land-Tafel einbracht, daß Beklagtem die Citation neben der Klage eingeantworttet, seine Zeügen (so er in der Klage Zeügen benennet) durch die Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel citiren lassen, Sich auch, da er Brieffliche Urkunden mit denen originalien belegen wolte, darmit gefast machen.

C. XXIV.

Es sol aber die Ladung nicht durch einen Pühon und Dühon, wie vor diesem, sondern durch ein Obesláni oder Citation (wie auch bey denen Stat-Rechten gebräuchlich) in der Unter-Ambtleute Namen geschehen und derselben Citation die Geldstraff (im Fall Zeüge nicht erschiene) einverleibt, auch wan er zum erstenmahl aussenbliebe, zum andernmahl an stat deß Dühons also citirt, und wan er alßdan auch nicht erschiene und daher Zeügenführer seinen Ungehorsamb beschuldigte, solches alles fleißig registrirt und denen Actis beygefügt werden, damit nachmals die Land-Rechts-Beysthere bey dem Versprechen darauff, der Straff halber, erkennen mögen. Jedoch stehet Zeügen bevor, sich vor publicierung der Zeügen zum Zeügen zu offeriren und seine Entschuldigung bey denen Unter-Ambtleuten wegen seines vorigen Aussenbleibens schrifftlich einzubringen, welches gleichermassen denen

býti má, aby z toho při rozeznání saud zemský uvážiti mohl, zdalížby taková omluva svědka od té, pro jeho se nepostavení a obesláni doložené pokuty docela anebo na díle osvoboditi mohla. Jakož pak vždycky dotčený saud zemský při uvážení takových pokut všech případností dobře šetřiti má.

C. XXV.

A termín v obesláni svědkův do čtyř neděl, od toho dne počítaje, jakby obviněnému, dle relací od komorníka učiněné, obesláni a žaloba dodána byla, jmenovati a uložiti se má; poněvadž v ten čas (kdyby totižto čtyry neděle po dodání žaloby prošly anebo pokudžby týž den saudu nebyl, neb toho dne věci právní při dekách zemských se neřídily, v nejprvnější den saudu potom) původ svědky své zavěsti a vyslyšeti dáti, jako i listovní své průvody s *originaly* stvrditi; obviněný pak, ač chce-li, k témuž termínu buď osobně anebo skrze prokuratora svého se postaviti, potřeby své s podáním *interrogatoriorum*, neboližto otázek, a excipiováním proti osobám svědkův (o čemž níže víceji) fedrovati, při vidimování listovních průvodův a ukazování *originálův* přítomen býti, jako i pečet a ruku svou, pokudžby co takového ukazováno bylo, seznati mají.

A jestližby také který svědek k tomu času se nepostavil a tak prvního obesláni pomínil: tehdy podruhé ve dvou nedělích, od projití prvního termínu počítaje, k dostavení obeslán, a takové obesláni při vyjití téhož prvního termínu, tak aby odporná strana o tom tolikéž vědomost míti mohla, vydáno a dáleji s těmi svědky anebo svědkem podle výš oznámeného způsobu *procedirováno* býti má.

C. XXVI.

Kdyby se pak obviněný k témuž termínu nepostavil a svrehu dotčených potřeb fedrovati nechtěl: tehdy nic méně vyslychání svědkův, jako také vidimování listovních průvodův průchod svůj míti má. Kteréžto zavedení svědkův a vidimování, anebo co sice víceji při témž termínu vyřízeno, potom z té příčiny, že jest obžalovaný aneb prokurator jeho k tomu se nepostavil nebo potřeby své fedrovati nechtěl, nijakž nařikati se moci nebude.

C. XXVII.

Co se seznání pečeti a sekrytu dotýče, má obviněný, kdyžby, jakž již dotknuto, se nepostavil, nicméně v excepci potřeby své z strany týchž spisův (o kterýchžto seznání činiti jest) přednésti, ale tím, jakoby z té příčiny, že jemu již jmenované spisy in

Actis bezulegen, damit bey der Erkänntuß das Land-Recht darauß ermessen möge, ob die eingebrachte Entschuldigung Zeügen gantz oder eines theils von der, auff sein nicht-erscheinen gesetzten Straff befreyen möge; Inmassen dan jederzeit gedachtes Land-Recht bey Erkennung derselben Straff alle Umstände wol erwegen sol.

C. XXV.

Und sol der Terminus in der Citation der Zeügen auff 4 Wochen, von dem Tag anzuraitten, als Beklagtem, Vermög des Cammerlings Relation, die Citation und Klag eingantwortet, gerichtet und angefezt werden; Sintemaln auff dieselbe Zeit (wan nemlich 4 Wochen nach der eingantworteten Klag vorüber, oder wan je derselbe Tag kein Gerichts- oder solcher Tag wäre, darin Gerichts-Handlungen bey der Land-Tafel vorgenommen würden, den nechsten Gerichts-Tag hernach) sol Kläger seine Zeügen führen und abhören lassen, Auch seine Briefliche Urkunden mit denen Originalien bestettigen, Beklagter aber, so er wil, eben auff denselben terminum in Person oder durch seinen Procuratorem erscheinen, seine Notturfft mit Eingebung der Interrogatorien, Excipirung wider der Zeügen-Person (davon hier-unten mit mehrern) befördern, der Vidimirung der Schriftlichen Urkunden und producierung der originalien beywohnen, auch sein Sigel und Handschrift, so dergleichen etwas vorhanden, recognosciren. Da auch etwan ein Zeüge auff dieselbe Zeit nicht erschiene und also die erste citation nicht in acht genommen hette, solle er zum andernmahl innerhalb 14 Tagen von dem ersten terminu an zu rechnen, zu erscheinen citiret, und die citation eben zu ende des ersten termini, damit das Gegentheil darvon Wissenschaft haben könne, außgehen, und ferner mit denen oder denselben Zeügen abgesetzter massen verfahren werden.

C. XXVI.

Wan aber Beklagter auff solchen terminum nicht erschiene und obberürte Notturfften nit befördern wolte, So sol doch nichtsdestoweniger die Zeügen-Verhör, wie auch die Vidimirung der schriftlichen Urkunden vortgehen, und sol nachmals solche Zeügenführ- und Vidimirung, wie auch was sonst auff demselben terminu mehr zu verrichten, auß der Ursach, daß Beklagter oder sein Procurator darzu nicht erscheinen oder seine Notturfft darbey nicht befördern wollen, gar nicht angefochten werden.

C. XXVII.

Was aber die Recognoscierung der Petschafft und Sigil anlangt, Sol Beklagter auff jeztgesetzten Fall der nichterscheinung in seiner Exceptionsschrift einen weg wie den andern seine Notturfft wegen derselben Schrifften (umb derer recognition es zu thun) einbringen

originali ukázány nejsau, odpovídati povinen nebyl, zastíratí se nemůže, poněvadž mu takové spatřiti a seznati svobodně zůstávalo a k tomu čas a cíl uložen byl.

Má však původ také potom při dodávání excepcí s často jmenovaným listem a pečeti se zásobiti, tak aby (pokudžby je obžalovaný anebo prokurator jeho při témž termínu spatřiti a seznati žádal) před rukama býti mohly.

Kdyby pak původ potom sám na takové *recognoscírování* nebolížto seznání nastaupal, a obžalovaný i tehdaž ještě *recognoscírovati* jich nechtěl; tedy při rozeznání hlavní věci slušně i to na povážení zůstávati bude, zdalížby pro svévolné zanedbání takového *recognoscírování*, týž spis a pečeť za věc přiznalau držány býti mohly. Kdež však dotčení saudecové zemští tolikéž velikost věci a co proti týmž spisům v excepci předkládáno jest, na bedlivém pozoru míti budou.

Kterážto *recogniti* nebolížto seznání jináčeji než austně jak jednau tak podruhé před úředníky menšími konaná a při tom žádného hádání, kteréby hned a toho dne ještě anebo nejdéle druhého dne, dokavadžby se při úřadu sedělo, rozeznáno býti nemohlo, dopustiti se nemá; nýbrž to všecko k hlavním spisům se *remittírovati* a prokurator původu každého času při těch termínech, kteří k dodávání spisův uloženi jsau, konečně se nacházeti a potřeby principála svého jak při tom, tak i jiných termínech pilně fedrovati má. Což vše, jakž to o původovi (v příčině průvodu, na který jest se v žalobě své potahoval a který jmenoval) nyní oznámeno jest, tolikéž při obžalovaném, pokudž jest v excepci své na průvod se potahoval, jako i při původu, jestliže jest v replice své další průvod *specificíkoval* a obsáhl, své místo míti má. Však s takovým rozdílem, že potomně stranám při jiných spisech, k vedení průvodův jak skrze svědky tak i listovní *instrumenta*, jakž nahoře dotknuto, od toho času jakž ty spisy, totiž excepci a replika ke dckám zemským dodány budou, termín dán, a ve čtyrech nedělích od toho dne, anebo pokudžby tehdaž při dckách zemských na právé se nesedělo, druhý den saudu potom jmenován. A ve všem, i jednom každém, při dotčených spisích v zavozování svědkův, stvrzování listovních průvodův a *recognoscírování* nebolížto seznání listů a pečeti (jakž o původu dotknuto) zachováno, aniž hotovení spisův skrze toto postranní jednání zamezováno anebo prodlužováno býti má.

C. XXVIII.

A poněvadž nahoře o *interrogatoriích* nebolížto otázkách, jako i excepcích proti osobám svědkův zmínka učiněna jest, pročez obviněnému i jednékaždé straně, proti kteréž svědkové

und sich darmit nicht zu behelffen haben, daß, weil er jetztwehnte Schrift in originali nicht gesehen, er darauff zu antworten nicht schuldig, weil ihm dieselbe zu sehen und zu recognosciren frey gestanden und Ziel und Zeit gegeben worden.

Es sol aber Kläger auch nachmals, bey Einbringung der Exceptionsschrift, mit mehrerwehntem Brieff und Sigil sich gefast halten, damit, wan Beklagter oder sein Procurator sie auff denselben terminum zu sehen und zu recognosciren beehrte, dieselbe zur stell seyn mögen.

Wan aber Kläger alßdan selbst auff die recognition drängte, und Beklagter sie auch damals nicht recognosciren wolte, Würde es bey der Erkantnuß der Hauptsach nit unbilllich nachdenken geben, ob nicht wegen mutwilliger-weise unterlassener recognoscirung solche Schrift und Beschaft für bekant gehalten werden möchte.

Darbey gleichwol gedachte Land-Rechts-Besitzere die Wichtigkeit der Sachen, und was wider solche Schrifften in der exception eingewendet, in fleißige Obacht nehmen werden.

Und sol diese recognition anders nicht als Mündlich, so wol ein- als das andermahl, bey denen Unter-Ambtleuten geschehen und darbey kein disputat, so nicht alßbald und noch desselbigen Tags oder zum lengsten deß andern Tags bey sitendem Rath entschieden werden könnte, zugelassen, sondern dasselbe alles zu denen Hauptschrifften remittirt werden, und Klägers Procurator sich jederzeit bey denen terminis, so zu Einbringung der Schrifften gesetzt, unfehlbar befinden und bey denselben, so wol andern, terminis seines Principalen Notturfft fleißig befördern. Und solches alles, was vom Kläger (so vil den Be-weiß anlangt, welchen er in seiner Klag angezogen und benennet) ange- setzt worden, sol auch bey dem Beklagten, wan er in seiner exception Beweis angezogen, wie auch bey dem Kläger, wan er in seiner Replica Beweis specificirt und einbracht, stat haben. Jedoch mit diesem Unterscheid, daß nachmals denen Partheyen bey denen andern Schrifften der terminus der Beweisführung so wol mit Zeitgen als schriftlichen Urkunden (wie hir-oben gemeldet) von der Zeit an, als dieselbe Schrifften nämlich die exception und Replica bey der Land-Tafel eingantwortet, angezett, und in 4 Wochen von demselben Tag an, oder wan derselbe Gerichts-Tag bey der Land-Tafel, doch den nechsten Gerichts-Tag hernach, angestellt werden sol. Und sol in allem und jedem bey denen angeregten Schrifften mit producirung der Zeitgen, Bestettigung der schriftlichen Urkunden und recognoscirung Brieff und Sigils (wie vom Kläger gemelt) gehalten, Auch die Verfassung der Schrifften durch diese Nebehandlung nicht gesperrt oder auffge- zogen werden.

C. XXVIII.

Und weil hieroben der Interrogatorien, wie auch der Exceptionen wider der Zeitgen-Person gedacht worden, So sol Beklagtem und einer

se vedau, na vůli zůstává, zdalížby při již jmenovaném termínu, v jednom nebo v druhém, v žalobě nebo v jiných spisích položeném artikuli, na který svědkové vztázení jsau, snad některé obzvláštní případnosti v spisu co nejkratěji připomenauti a ke dekám zemským podati chtěl, na kteréž potom úředníci menší při vyslychání svědkův se dotazovati mají; však aby to od obžalovaného v otázky uvedeno, a na jakauby případnost při jednom nebo druhém artikuli svědek tázán býti měl, výslovně doloženo bylo.

A jakož jsau předešle takové otázky (kteréž v Našich císařských právech *interrogatoria* slovan) od stran podávané nebyly, tak také i ještě toho mínění býti neráčíme, aby množství takových *interrogatorií* aneb rozdily jich i jiné obšírnosti, nýbrž to toliko uvedeno bylo, aby pokudžby, jakž dotčeno, snad strana, proti které svědkové zavedeni jsau, buď z příčin osob svědkův anebo podstaty věci, na kterau examinováni neboližto dotazováni býti mají, jisté případnosti, o kterýchžby saudec snad vědomosti neměl, připomenauti chtěla, aby takové v jisté otázky uvedla a tak saudeci podala.

Však strany při tom všelijakých bezpotřebných a k věci neslaužících otázek se varovati mají; nebo jináčeji takové ne toliko zavržené budau, ale také strana s domluvou se potkati má.

C. XXIX.

Byť pak také strana žádných takových otázek nepodala, nieméně úředníci menší a jiné úradní osoby svědkův na následující otázky dotazovati se mají:

1. Jak jest svědek starý?
2. Zdalíž s tím, jenž ho zavozuje, v krevnosti zpřízněn jest, a jak blízkau?
3. Zdali s tím, proti kterému svědčiti má, v nepřátelství zůstává?
4. Zdali v té věci *interessirován* jest a odtud nějakého zisku očekává?

Však při jednom každém artikuli jmenovaní saudecové (byť pak žádných *interrogatorií* před rukama nebylo) od svědka příčinu jeho povědomosti, a odkad on to, co vysvědčuje, ví, s pilností vyzvěděti (mají).

A jakož často jmenovaní úředníci vedle své rozšafnosti a příležitosti osob a věci, o kterau činiti jest, na takové *interrogatoria* buď všechněch těch svědkův aneb toliko některých z nich se dotazovati, tak sice i jiných všech případností při tom dotazování neboližto examenu pilně šetřiti mají.

jeden Parthey, wider welche Zeugen geführt, bevorstehen, ob sie bey jeztgedachtem termino bey einem und andern in der Klage oder andern Schriften gesetztem Artikel, darbey Zeugen angegeben, etwan gewisse Umstände schriftlich auff's kürziste als möglich erinnern und bey der Land-Tafel eingeben wolle; Darüber nachmals die Unter-Umbtleite bey der Verhör die Zeugen befragen sollen; Jedoch daß solches von dem Beklagtem in Fragstück gebracht und auff was für Umstände Zeuge bey einem oder dem andern Artikel befragt werden solle, deutlich gesetzt werde.

Wie aber vor dieser Zeit dergleichen Fragstück (so in Unjern Kaiserlichen Rechten Interrogatoria genent werden) von denen Partheyen nicht eingegeben, Also seynd Wir auch anjeho gnedigst nicht gemaint, die Mänge der Interrogatorien oder die unterschiedene distinctiones derselben und andere Weitläufftigkeiten, sondern allein dieses einzuführen, daß, wie obberürt, man etwan die Parthey, wider welche Zeugen angegeben, entweder wegen der Personen der Zeugen oder auch wegen der Sach selbst, darüber sie examinirt werden sollen, gewisse Umstände zu erinnern hette, so dem Richter nicht bewußt seyn möchten, daß sie dieselbe in Fragstück bringen und dem Richter übergeben sollen.

Doch daß man sich darbey aller unnöthigen und zur Sachen undienstlichen Fragstücken enthalte; Dan im widrigen Fall dieselben nicht allein verworffen, sondern es auch der Parthey verwiesen werden sol.

C. XXIX.

Wan aber auch gleich die Parthey keine Fragstück übergebe, So sollen doch die Unter-Umbtleite und andere Officier auff nachfolgende Fragstück die Zeugen befragen:

1. Wie alt der Zeuge sey?
2. Ob er dem Zeugenführer mit Bluts-Freundschaft verwant, und wie nahe?
3. Ob er mit dem, wider welchen er Zeugen sol, Feindschaft habe?
4. Ob er in der Sach interessirt und darauß etwan einen Gewin zu erwarten?

Bey einem jeden Artikel aber sollen gedachte Richter (ob gleich sonst keine Interrogatoria vorhanden) von Zeugen die Ursach seiner Wissenschaft, und woher er das jenige, so er außsagt, wisse, fleißig erforschen.

Wie nun mehrerwehnte Officier ihrer discretion, Gelegenheit der Person und der Sach nach, über solchen Interrogatorien ehliche oder alle die Zeugen examiniren mögen, Also werden sie auch sonst bey dem examine alle Umstände fleißig in acht nehmen.

C. XXX.

Však průvodní artikulové ne tak jako předtím (kromě těch případností, kde svědkové listovní svědomí dávati obyčej mají, při čemž také vedle předešlého Zřízení toho se zůstává) svědkům při obeslání posílání, nýbrž úředníkům menším, aby oni svědky examinovali, odevzdávané býti mají. A může ten, jenž svědky zavozuje, když svědkové v těch spisech jmenováni jsau, buď na spis vedle artikulův sepsaný a ke dekám zemským podaný i tam zůstávající, těch svědkův za examinování žádati, nebo skrze přísežného registratora při těchž dekách zemských takové artikule z těch spisův vytáhnouti dáti a je k examinování svědkův úředníkům menším dodat. Kterážto však v takové příčině též vedle artikulův sepsaný spis před rukama míti a pokudžby z strany těchž artikulův nějaká pochybnost býti chtěla, jedno s druhým *collacionirovatí* aneboližto srovnati mají.

C. XXXI.

Co se pak bránění osob svědkův dotýče, tu mezi těmi excepcemi, které jako *notorní* a zjevné jsau, a jinými, které na sporu, na průvodu a odvodu zůstávají, rozdíl učiněn býti má.

A ovšem kdyby obžalovaný podobné zjevné a patrné, buďto proti jednomu anebo víceji od původu v žalobě jmenovaným svědkům excepci měl: může takové excepci vedle podání svých *interrogatorií* při vedení svědkův sám nebo skrze svého prokuratora, v přítomnosti odporne strany neb prokuratora jejího předložiti. A kdyby tehdaž odporaná strana nic proti tomu předněsti nemohla, skrze cožby taková proti svědku předložená excepci v pochybnost a v spor uvedená byla, jako ku příkladu, kdyby svědek obžalovaného zjevný odpovědník a nepřítel anebo původu vědomým krevním přátelstvím tak blízky byl, žeby mu svědomí dáti nemohl: tedy takový svědek nemá k svědomí připuštěn, nýbrž od úředníkův menších zavržen býti. Což všecko austně se státi a původ svau repliku hned učiniti má, aniž jemu k tomu víceji času než do následujícího dne dopřít. A pokudžby z strany jednoho nebo druhého svědka nějaký spor vzniknouti chtěl, nicméně jiných svědkův examen beze vší překážky průchod svůj míti má.

C. XXXII.

Co se pak toho svědka, proti kterémužby excipirováno bylo, dotýče, kdyžby původ v austní své replice buďto *factum* neboližto tomu, coby se svědkovi přičítalo, odpíral, nebo něteo podstatného proti tomu přednášel, skrze cožby taková excepci

C. XXX.

Es sollen aber die Beweis-Articul nicht wie vor diesem (auffer der Fälle, da die Zeugen schriftlich Zeugnüß zu geben pflegen, bey welchen es dñßfalls bey der vorigen Ordnung gelassen würd) denen Zeugen neben der Citation zugeschickt, sondern denen Unter-Ambtleuten die Zeugen zu examiniren, eingantwortet werden. Und mag der Zeugenführer, wan Zeugen in denen Schrifften benent, entweder über der articulirten Schrifft, so bey der Land-Tafel von ihm eingegeben und allbar verbleibt, die Zeugen zu examiniren begehren oder aber durch einen geschwornen Registrator bey der Land-Tafel die Articul auß denen Schrifften ziehen lassen, und dieselbige zum examine denen Unter-Ambtleuten einhändigen. Welche doch auff diesen Fall die articulirte Schrifft auch bey handen haben, und da der Articul halber Zweifel vorfallen thät, eines mit dem andern collationiren sollen.

C. XXXI.

Was aber anlangt die Einreden wider der Zeugen Person, Ist ein Unterscheid zu machen zwischen denenjenigen exceptionen, welche gleich notorisch und kundbar, und denen andern, welche stritig und auff Beweis und Gegenbeweis bestehen.

Und zwar wan Beklagter dergleichen kund- und offenbare exceptiones wider einen oder den andern von Klägern bey der Klag benenten Zeugen hette: Mag er dieselbe Exception neben Eingebung seiner interrogatorien bey producierung der Zeugen, selbst oder durch seinen Procuratorem, in beyseyn des Gegentheils oder seines Procurators einwenden. Und wan alßdan das Gegentheil nichts darwider vorbringen könnte, dardurch solche Einrede wider den Zeugen zweifelhaftig oder stritig gemacht würde, als zum Exempel, wan Zeüge des Beklagten öffentlicher abgesetzter Feind, oder Klägern mit bekantter Blutsfreundschaft so nahe verwant wäre, daß er nicht Zeugen könnte: So sol der Zeüge nicht zugelassen, sondern von denen Unter-Ambtleuten abgewiesen werden. Und sol solches alles Mündlich geschehen, und Kläger seine Replica bald thun, oder ihm doch lenger nicht als biß folgenden Tags Zeit darzu gegeben werden. Und zwar wan gleich wegen eines oder des andern Zeugen disputat verfallen möcht; Sol doch der andern Zeugen examen nicht verhindert, sondern dasselbe vortgestellt werden.

C. XXXII.

Was aber den Zeugen, wider welchen excipirt worden, anlangt, Wan der Kläger in seiner Mündlichen Replica entweder das *factum*, so Zeugen vorgeworffen würde, nicht gestünde, oder sonst etwas erhebliches einbrechte, dardurch die Exception nach Gelegenheit der

dle příležitosti a povahy té věci v pochybnosti zůstávala a dalšího průvodu potřebovala: má sice ten svědek k examinování připuštěn býti, však obžalovanému jeho excepci a to, oč jest při tom pochybnost a spor vznikl, v spisu svém prokázati a provesti na vůli zůstává.

C. XXXIII.

Mají také úředníci menší původu, kdyžby k své replice lhůtu k druhému dni bral, takovou hodinu uložiti, aby, pokudžby se z takové repliky vynašlo, žeby excepci většího průvodu potřebovala, a tak ten anebo ti svědkové k svědomí připuštění býti měli, takoví svědkové ještě toho dne examinování byli, a tak žádného svědka déleji nežli prve zdržovati zapotřebí nebylo. Však také při examinování svědkův na to šetřiti se musí, aby oni na jeden nebo druhý artikul ne tak zprosta skrze ano nebo ne nebo že *nevědí* odpovídati, ale při jednomkaždém artikuli tu věc, na kterauž tázání jsau, zase opáčili a výslovně, co jim o jednom nebo druhém vědomo nebo nevědomo jest, seznali; což všecko slovo od slova poznamenáno býti má.

C. XXXIV.

A poněvadž excepci proti svědkům (které na dalším provozování pozůstávají), když se před úředníky menšími přednášejí, k hlavním spisům se odkládají: pročez když obviněný takové excepci, které na průvodu záležejí, aniž jakž dotčeno, za zjevně známé držané býti nemohau, se miti domnívá, nemá jich na překážku examinování svědkův před úředníky menšími přednáseti, ale v spisu excepci své je vyvesti a pokudž jakého průvodu zapotřebí, na takový, jako i při jiných odporných puňktích, v dotčeném spisu se potáhnauti, tak aby ještě jednau původ v replice své svědkův svých zastávati, a co proti nim přednášeno bylo, to zase po bedlivém uvážení odvésti mohli. Z čehož všeho potom saudecové zemští při uvažování rozeznat. mají, zdaliby takové svědomí toho svědka na pozor vzato býti mělo neb ne. Však při takovém odporování proti osobám svědkův déleji než toliko k replice přicházeti se nemá. A jestliby kd, přes to duplikovati anebo *testes reprobatorios reprobatoriorum*, totižto proti svědkům k zavržení jeho svědkův vedeným, jiné svědky vésti chtěl: to nijakž dovoleno býti, a kdyžby ten, jenž svědky zavozuje, na tu excepci proti osobám svědkův předloženau odpověděl a druhá strana na to replikovala, déleji *procedirovati* se nemá.

Kdež tolikéž toho šetřiti sluší, kdyžby obžalovaný beze vši příčiny svědka původu v takových věcech, z kterých nářkově

Umstände, zweifelhaftig würde, und mehrere Aufßführung erforderte: So sol zwar der Zeiße zum examen zugelassen werden, Jedoch Beklagtem seine exception, und was darbey zweifelhaftig oder stritig worden, in seiner Exceptionsschrift außzuführen und zu beweisen bevorstehen.

C. XXXIII.

Es sollen auch die Untern Ambtleute, wan Kläger zu seiner Replica biß auff den andern Tag Zeit genommen, ihm ein solche Stund ansetzen, daß, wan sich auß solcher Replica befinde, daß die Exception mehrer Aufßführung bedarff, und also der oder die Zeißen zum Zeißen zugulassen, dieselben Zeißen noch desselben Tags examinirt, und also kein Zeiße lenger als vor diesem aufgehalten werden dörfte. Doch muß auch bey dem Examine der Zeißen in acht genommen werden, daß sie nicht schlecht auff einen oder den andern Artikul mit Ja oder Nein, oder nicht-wissen antworten, sondern bey einem jeden Artikul die Sache, darauff sie befragt, reassumiren und außdrücklich was ihnen von einem oder dem andern bewust oder nicht bewust, außsagen, und solches also von Wort zu Wort außgeschriben werden.

C. XXXIV.

Wie nun die Exceptiones wider die Zeißen (so auff Aufßführung beruhen), wan sie vor denen Unter-Ambtleuten vorbracht, zu denen Hauptsschriften remittirt werden: Also, wan Beklagter befinde, daß er dergleichen Exceptiones hat, welche auff Beweis bestehen, und nicht auff die Maß, wie obberirt, alsobald für kundbar gehalten werden möchten, Sol er dieselben nicht zu Verhinderung deß examinis der Zeißen bey denen Untern Ambtleuten vorbringen, sondern in seiner Exceptionsschrift solche Exception wider die Zeißen außführen, und wo Beweis vonnöthen, denselben wie bey denen andern stritigen Puncten in gedachter Schrift anziehen, damit also nachmals Kläger in seiner Replica seine Zeißen defendiren und die Einwürff, so wider sie geschehen, nach reiffer Erwegung abläinen könne. Auß welchem allem dan bey der Erkänntuß die Land-Rechts-Beyßzere zu ermessen, ob das Zeißen desselben Zeißen in acht zu nehmen sey oder nicht. Jedoch sol bey diesen Einreden wider der Zeißen Person es weiter nicht als biß zum replieiren kommen, auch wan man darüber dupliceirt und etwan testes reprobatorios reprobatoriorum führen wolte, solches gar nicht zugelassen, sondern wan der Zeißenführer auff die Exception wider deß Zeißen Person geantwortet, und das ander-theil darauff replieirt hat, ferner nicht verfahren werden. Darbey auch in acht zu nehmen, daß, wan ohne ainzig Ursach Beklagter Klägers Zeißen in Sachen, darauff sonst Ehrhändel zu entstehen pflegen, als da er Zeißen an seinen Ehren oder Stand angegriffen, beschuldiget und

eti povstávají (jako kdyby svědka na poctivosti jeho neb stavu naříkal) dotekl, a to zjevně před úředníky menšími přednesl, že svědku *actio injuriarum*, neboližto obvinění jeho z nářku eti, v moci pozůstává. Kterážto však, jsauce obzvláštní rozepře, do druhých processův míchaná, aniž také dříve, ažby hlavní process dokonán byl, začatá býti nemá.

C. XXXV.

A jakož to všecko, co o excepci proti svědkům původa položeno jest, tolikéž v excepci proti svědkům obviněného, a summau proti všem svědkům, kteříž v týchž spisích jmenování jsau, místo své má. Taktéž kdyby se přitrefilo, žeby i při duplice svědkové jmenování býti museli: tehdy duplikant při do-
dávání své dupliky (poněvadž po ní žádnému spisu víceji místa není) artikule, které jemu prokázati zapotřebí jest, z dupliky vytáhnauti a vedle poznamenání jmen svědkův, je úředníkům menším podati, a toho aby takoví svědkové připuštěni byli, vyhledávati, tolikéž i příčiny, pro které je zavozuje, v přítomnosti druhé strany prokuratora (jemuž při všech právních terminech býti náleží) oznámiti má.

C. XXXVI.

Kdyby se pak našlo, žeby takové průvodní artikule ku potřebě duplikanta a vyzvědění pravdy potřební byli, a prokurator původa při austním vyslychání před úředníky menšími toho by nijakž odvésti nemohl: tehdy obojí straně ještě termin do šesti neděl, od podání dupliky počítajíc, se propůjčuje; a v témž čase zavedení svědkové, a cožby sice při témž zavozování svědkův případlo, v dotčených šesti nedělích a v tom až do publikování svědomí ještě v ostatním čase bez všelijaké obšírnosti vyřízeno býti má, poněvadž jak po dodání dupliky, tak také když se těch šest neděl z slušných a hodných příčin k terminu probatornímu neboližto k průvodům přidává, až k publikování svědomí, vždycky ještě deset dní dopřino a dovolováno bývá.

C. XXXVII.

Kdyby duplikant průvodní artikule, kteříby k té věci ne-
náleželi, přednesl, takoví artikulové od dotčených úředníkův menších skrze austní recess zavržení a svědkové v desíti dnech od takového oznámení publikování býti mají.

C. XXXVIII.

A ačkoliv, pro uvarování všelijakých konfusí neboližto nespůsobův a obšírností, jedna každá strana má na svědky své

folches öffentlich für denen Untern Ambtleuten vorbracht, daß dem Zeugen seine *actio injuriarum* wider ihn ordentlich weise vorzunehmen und auszuführen zu vorbehalten sey. Welches aber eine absonderliche action und in denen andern Processen nicht eingeflochten und darmit vermengt, auch nicht eher biß der Haupt-Proceß zum Ende gelauffen, angestellt werden sol.

C. XXXV.

Wie nun folches alles, was von der Exception wider des Klägers Zeugen gesetzt, auch von der Exception wider des Beklagten Zeugen, und in Summa wider alle Zeugen, so in denen Schrifften benennet, stat hat; Also wan sich ein Fall zutrüge, daß auch bey der Duplica Zeugen benent werden müßten: So sol, weil nach derselben keine andere Schrift stat hat, der Duplicant bey Einbringung seiner Duplica die Articul, so er zu probiren vomöthen, auß der Duplica ziehen und neben dem Namen der Zeugen denen Untern Ambtleuten übergeben und anhalten, solche Zeugen zuzulassen, Auch Ursachen, warumb er dieselben führet, in beyseyn des Gegentheils Procurators (welcher bey allen Rechts-Terminen seyn sol) andeütten.

C. XXXVI.

Wan sichs nun befinde, daß solche Beweis-Articul zu des Duplicanten Notdurfft und Erkündigung der Wahrheit nothwendig, und Klägers Procurator in der Mündlichen Verhör bey denen Untern Ambtleuten folches nicht abläinen könte: Sol beyden Partheyen noch ein Termin auff Sechs Wochen, von Zeit der eingebrachten Duplica anzuraitten, ertheilet und innerhalb derselben Zeit die Zeugen produceirt, und was etwan sonst bey solcher Zeugenführung vorfiel, in gedachten Sechs Wochen und der biß zu publicierung der Zeugnussen noch übrigen Zeit, ohne einzige Weitleüfftigkeit, verrichtet werden. Sintemaln so wol nach eingebrachter Duplica, als auch wan die Sechs Wochen auß erheblichen Ursachen zum termino probatorio zugegeben, jederzeit noch Zehen Tag biß zu publicierung der Zeignuß vergunt und verstattet werden sollen.

C. XXXVII.

Wan aber Duplicant Beweis-Articul vordrehte, so zu der Sach nicht gehörten, Sollen die Articul von gedachten Untern Ambtleuten durch einen Mündlichen recess verworffen und die publicierung der Zeugen innerhalb Zehen Tagen von demselben Beschaid an angestellt werden.

C. XXXVIII.

Und ob wol zu Verhüttung allerhand Confusion und Weitleüffigkeiten eine jede Parthey seine Zeugen und Rechts-Instrumenten

a právní *instrumenta* (kterýmiž *intencí* svou prokázati míní) v spisích svých se potahovati a ničeho, coby jim povědomé bylo, nevypaustěti, a také jistý termin k zavozování takových svědkův a *instrumentův* při jednom každém spisu doložen jest; však kdyby strany k provedení těch v spisích jejich obsažených artikulův nových svědkův se uptali, aneb také novy *instrumenta* našli, a to, že jsou takové svědky neb *instrumenta* teprva vnově vyhledali neb našli, a že je ne *calumniose* neboližto zaumyslně a k prodlení té věci přednáší, buď přísahau obdrželi, aneb sice to dostatečně a tak prokázali, žeby odporná strana anebo prokurator její k přednesení proti tomu nic podstatného neměl: tedy nadepsaní svědkové a *instrumenta* (byť pak i v spisích jmenování nebyli) až po dodání dupliky a projití těch desíti dnův, kteríž až k vyhlásování svědkův uloženi jsou, přednesení býti mohou. Což podobně místo své má, kdyby svědek ven z země zůstával aneb co jiného k tomu podobného se přitrefilo, čímžby ten, jenž svědky zavozuje, vinen nebyl.

C. XXXIX.

Může také, kdyby která koli strana svých svědkův z již dotknutých příčin, dříve než málo před tím k publikování svědomí uloženým časem dostati nemohla, ještě šest neděl (jakž výšeji o duplice oznámeno jest) jí uděleno a v témž čase s takovým svědkův vedením, beze vsi obšírnosti postupováno býti; však ten, jenž svědky zavozuje, k obdržení takového odkladu obzvláštní přísahu na to, že jest těch svědkův dříveji dosáhnouti nemohl a že toho k prodlení té věci aneb k teyrání odporné strany svévolně nečiní, při dckách zemských vykonati má.

C. XL.

Jestliby se také od duplikanta na nějaké nové *instrumentum* při jeho duplice potahovalo a původ neb prokurator jeho v spatření dupliky to aneb při tom, žeby to k ujmě té věci sloužilo, shledal, a proto se před úředníky menšími v těch desíti dnech, kteri po duplice k publikování svědomí zbývají, ohlásil; obviněný pak to, že jest takové nové *instrumentum* teprva vnově vynalezl a že je *calumniose* neboližto zaumyslně nepřednáší, přísahau svou stvrdil: tehdy jednékaždé straně k jednomu spisu od jednéch čtyř neděl až zase do druhých čtyř neděl dovoleno, a v témž času, co sice z příčiny takového nového *instrumentu* zapotřebí, sedrováno býti může.

C. XLI.

Však to zde za nové *instrumentum* se rozumí, kdyby totižto duplikant k témž artikuli, který jest v excepci své byl

(darmit sie Ihre intention zu erweisen vermaint) bey denen Schrifften anziehen und keines, darvon ihnen bewußt, auflaffen sol, Auch ein gewisser terminus zu producierung solcher Zeügen und Instrumenten bey einer jeden Schrift bestimbt worden; Jedoch, wan sie etwan zu Beweijung derer in ihren Schrifften gesetzten Articuli neue Zeügen in Erfahrung brechten oder auch neue Instrumenta finden, und entweder mit einem Eid erhielten, daß sie solche Zeügen oder Instrumenta erst von neuem erfahren oder gefunden, und daß sie dieselben mit *calumniose* und zu Verleugerung der Sach vorbrechten, oder solches sonst gnugsamb und also bescheinigten, daß das Gegenthail oder dessen Procurator dargegen nichts erhebliches auffzubringen: So mögen obberürte Zeügen und Instrumenta (wan sie gleich in denen Schrifften nicht benent) biß nach eingebrachter Duplica und Verlauff der Zehen Tag, so biß zu Publicierung der Zeügen angezett, producirt werden. Welches dan gleichermassen stat hat, wan ein Zeüge auffer Landes oder sonst dergleichen vorfiehle, daran der producant keine Schuld hette.

C. XXXIX.

Es mag auch, wan ein oder das ander theil, wegen obangeregter Ursachen, seine Zeügen nicht eher als kurz vor der zu publicierung der Zeügnuß angezeigten Zeit, erlangen können, ihm noch Sechs Wochen Zeit (wie von der Duplica hier-oben gemeldet) ertheilt und in derselben Zeit mit solcher Zeügenführung ohne aingige Weitleüfftigkeit verfahren werden; Jedoch daß Procudent zu Erhaltung dieser Frist ein absonderliches Juramentum, daß er die Zeügen nicht eher erlangen können, und daß er es nicht thue, die Sach vorjeglich auffzuziehen oder das Gegenthail umbzutreiben, bey der Land-Tafel ablege.

C. XL.

Wan auch von dem Duplicanten etwan ein neues Instrument bey der Duplica angezogen und Kläger oder sein Procurator in Ersehung der Duplica solches und darneben, daß es der Sachen zum Nachtheil geraiche, befünde, und sich deswegen bey denen Unter-Ambtleüten in denen Zehen Tagen, so biß nach der Duplica zu Publicierung der Zeügnuß übrig, angebe; Beklagter aber darauff mit seinem Eid erhielt, daß er solch Instrument vom neuem gefunden und es nicht *calumniose* producirt: So mag noch jeden jeden Part eine Schrift von Vier Wochen zu Vier Wochen zugelassen, auch in derselben Frist, was sonst solches neuen Instruments halber vonnöthen, befördert werden.

C. XLI.

Es wird aber allhier ein neues Instrument verstanden, wan nämlich Duplicant eben über denenselben Articuli, so er in seiner

položil, v duplice na nové *instrumentum*, které při excepci přiloženo nebylo, potahovati se chtěl; kdež také obviněnému, zdlížby přísahu, jakž dotčeno, vykonati, anebo od téhož nového *instrumentu* upustiti chtěl, na vůli pozůstává.

C. XLII.

A jak v jižoznaměných terminích všecka svědomí a jiná listovní *instrumenta* vedena a ukazována býti mají a takové provozování po publikování svědkův již víceji místa nemá: tak také též věci, jako listovní svědomí, jestliže jsau svědkové pod pečeti svědčili, též když svědkové *ad perpetuam rei memoriam* nebolizto pro smrt zavedeni jsau, v těch uložených terminích saudei odevzdané a potomně bez dalšího nějakého představování při času publikování svědkův otevřené býti mohou.

C. XLIII.

A poněvadž až posavad o publikování svědomí častěji zmínka učiněná jest, pročez to na tom záleží, že listovní svědomí, kteréž se od stavu panského a rytířského v těch případnostech, v nichž se cti, hrdla a statku pozemského nedotýče, dávají, od úředníkův menších otvírají a stranám přípisův jich podávají; však austní svědomí z knih úradních (do kterýchž se při dekách zemských zapisují) podobným způsobem se vypisovávají a stranám propůjčovávají mají.

C. XLIV.

Takové pak publikování má se státi a k místu a konci přivesti v těch desíti dnech po projití času k zavozování průvodův nahoře položeném. A tak v týchž desíti dnech svědomí od přísežných pisařův vypisovávají a potom stranám proti slušné záplatě při publikování jich dodávají mají. Po kterémžto publikování svědkův dáleji žádní svědkové anebo listovní *instrumenta* zavozování a *produciování* býti nemají; jakož pak také i předešle, když se svědomí otevřeli a přečetli, strany k žádným dalším průvodům připauštěné nebyly. Což mnohem víceji nyní své místo má, poněvadž termínové a hojemství, kteříž se v tomto Zřízení Našem Zemském, dle příležitosti rozdílných případností, pro zhotovení průvodův dávají a propůjčují, takměř přes devět měsícův protažení jsau.

Exceptionsschrift einbracht, in der Duplica ein Instrument, so bey der Exception nicht einkommen, anziehen wolte. Stehet auch Beflagtem frey, ob er das Jurament, wie obberührt, laisten oder das neue Instrument von denen Actis abthun wolte.

C. XLII.

Wie nun in obberürten terminis alle Zeugnissen und schriftliche Urkunden producirt werden sollen und die productionen nach Publicirung der Zeügen ferner nicht stat haben: Also mögen die Sachen, da die Zeügen unter ihrem Beschaftt Zeignuß geben, die schriftliche Zeignuß, wie auch wan etwan Zeügen *ad perpetuam rei memoriam* geführt, in vorgefetzten terminis dem Richter eingantwortet und ohne anderwärts production oder Vorstellung nachmals in termino publicationis eröffnet werden.

C. XLIII.

Und demnach bißhero zum öfftern von Publicirung der Zeignuß Meldung geschehen, So beruhet dieselbe Publication darauff, daß zwar die beschriebene Zeignuß, welche vom Herren- und Ritterstand in denen Fällen, so nicht Leib, Ehr und liegende Gründe betreffen, gegeben werden, von denen Untern Ambsseiten eröffnet und denen Partheyen Copeyen hinc inde zugestellt; die Zeignüsse aber, so Persönlich gegeben, auß denen Ambs-Büchern (darein sie bey der Land-Tafel pflegen geschrieben zu werden) abcopirt und gleichermassen denen Partheyen communicirt werden sollen.

C. XLIV.

Solche publication nun sol geschehen und zu Werck gerichtet werden innerhalb Zehen Tagen nach Verflüssung der Zeit, so zu Verführung des Beweises hieroben außgesetzt. In denenelben Zehen Tagen sollen die Zeignüsse von denen geschwornen Schreibern abcopirt und nachmals denen Partheyen, gegen Erlegung der Gebühr, bey der publication zugestellt werden. Und wan also die Zeignuß publicirt, Sollen ferner keine Zeügen oder schriftliche Urkunden producirt werden; Sumassen dan auch vor diesem, wan die Zeignuß eröffnet und abgelesen, denen Partheyen mit fernern Beweiß einzukommen nit zugelassen gewesen. Welches dan umb so vil desto mehr stat hat, weil die Termini und Dilationes, so zu Einbringung des Beweises in dieser Unserer Landes-Ordnung nach Gelegenheit der unterschiedenen Fälle gegeben, sich über Neün Monat erstrecken.

O svědčích.

C. XLV. 186

A jakož až posavad *in genere* neboližto auhrnkem o průvodu, a jakby ten ku při veden bytí měl, oznámeno jest, tak již *in specie* neboližto obzvláště o svědčích následuje.

C. XLVI. 187

Jedenkaždý, jakéhoby ten koliv stavu, řádu nebo důstojenství byl, buď při dekách zemských nebo listem pod pečeti svou svědomí dobrovolně dáti, jako i ta od něho žádaná *instrumenta* položití, anebo poddané své bez obesláni postaviti může, byt se ono čehokoliv dotýkalo. A proti takovým, kteří dobrovolně svědomí vydávají, není potřeba žádného právního prostředku a pomoci užívati, ale toliko proti těm, kteří se toho vykonati zpečují.

C. XLVII. 188

Však žádný austního svědomí bez přísahy aniž také listem pod pečeti v rozepři, kteráby se cti, hrdla a dědičných gruntův dotýkala, před saudem zemským dávatí nemůže, ale vždycky po vykonání obyčejné přísahy v dotčených věcech svědomí austně dáno a od písaře k tomu nařízeného zapsáno bytí má, lečby strany samy od též přísahy upustily.

Na svědky mají obesláni vycházeti, jakž svrchu o tom oznámeno.

C. XLVIII. 189

Sedlského a jiného obecného lidu, kteří se práci rukau svých živi a osedlí jako měšťané nejsau, buďto v městech královských, panských a též i v duchovních, žádný k svědomí obilati nemůže, lečby nejprve při tom úřadu, k němuž je obslá, jistau záplatou, totiž od míle dva groše české složil; kteréž při dekách zemských starosta a při jiných úřadech písař, kteří obesláni k svědomí vydávají, jim konečně odevzdati mají; pakliby přes to, prvé nežliby peníze takové složené byly, obesláni vydali, sami těm lidem od míle (cožby šli) zaplatiti povinni jsau, poněvadž dotčené osoby k vydání svědomí prvé nežliby zauplna zaplacení nebyly, přídržány bytí nemohau.

C. XLIX. 190

A aby se jistotně věděti mohlo, kolik jest míl od toho místa až k tomu saudu neb úřadu, kdež se svědomí vydati má, častojmenovaní lidé na to kundtšaft od vrchnosti neb úředníkův

Von Zeugen.

C. XLV.

Wie bißhero in genere vom Beweiß, und wie derselbe im Proceß verführt werden sol, gehandelt worden, Also folget nunmehr in specie von Zeugen.

C. XLVI.

Ein jeder, was Stands oder Würden der sey, mag gutwillig Zeignuß geben entweder bey der Land-Tafel, oder schriftlich unter seinem Insigel, oder mit Einlegung der von ihm begehrten Urkunden, oder mit Stellung seiner Unterthanen ohne Ladung, es trefe an was es wolle. Und ist wider diejenigen, so also gutwillig Zeignuß geben, unvonnöthen, den Rechtszwang und Hülffe zu gebrauchen, sondern nur wider die, so sich dasselbe zu thun verwaigern.

C. XLVII.

Es kan aber niemand, ohne Leistung des Zeugen-Nids, Mündlichen Zeignuß geben, oder auch schriftlich in Sachen, so Leib, Ehr und Erbgründe betreffen, vor dem Land-Recht sein Zeignuß thun, sondern sol jederzeit auff vorgangenen gewöhnlichen Nid in oberürten Sachen das Zeignuß Mündlich vorbracht und von dem darzu verordnetem Schreiber auffgeschriben werden; es wäre dan, daß die Partheyen selbst solch Jurament nachlieffen.

Zum Zeignuß sollen die Citationes oder Obesláni außgehen, wie hieroben gemeldet.

C. XLVIII.

Bauers- und andere gemeine Leute, welche mit ihrer Handarbeit ihre Nahrung suchen und nit als Burger angefessen sein, Sie seyn in Königlichen oder Herrn Stäten oder auch unter denen Geistlichen, die kan keiner zum Zeignuß citiren lassen, Er habe dan zuvor bey demselben Recht, dahin er sie zu laden willens, ein gewisses Geld, als nämlich 2 Böhmische Groschen von der Meil, niedergelegt; welche bey der Land-Tafel der Starosta und anderstwo die Schreiber, so die Citation verfertigen, ihnen ohnfehlbar zustellen, und wan sie die Ladung eher und zuvor herauß geben, als solches Geld niedergelegt, schuldig seyn sollen, dasselbe von dem Ihrigen zu erstatten, weiln oberürte Leüt zu Ablegung des Zeignuß nicht eher können angehalten werden, biß sie das Geld volständig bekommen.

C. XLIX.

Und damit man eigentlich wissen möge, wie vil Meilen von demselben Ort biß zu der Gerichtsstell, da das Zeignuß zu geben, Sollen mehrrangeregte Leüte dessen Kundtschafft unter ihrer Obrigkeit oder Amt-

pod sekrytem jich s sebau přinesti a jej při dekách zemských, anebo kde sice svědčiti budau, ukázati mají.

C. L. 141

Takoví však svědkové u saudu a úřadu na ten uložený den ráno se postaviti a téhož dne slyšáni býti mají. A kdyby jich ten, jenž je obsílal, hned toho dne nebo nejdéle nazejtří do poledne examinovati nedal: tehdy oni (lečby čas examinování a slyšení těch svědkův postačiti nemohl a tak ten, jenž svědky vede, takovým prodloužením vinen nebyl) po polednách zase odjiti a to, což jim od mile dáno jest, sobě zanechati moci budau.

C. LI. 142

A kdyby se trefilo, žeby někdo na jednom místě rozdílné rozepře měl a svědomí týchž lidí ke všem svým akcím užívati chtěl: tehdy, neohlédaje se na to, že víceji než k jedné právní věci svědčiti musejí, víceji než za jednu chůzi od mile platiti povinen není.

C. LII. 143

Jestližeby kdo kterého kněze nebo jiné osoby duchovní k jakému svědomí v příčinách a věcech, v kterých jim svědčiti dopuštěno jest, potřeboval: ten toho vedle pořádku při duchovní pořádné vrchnosti jich náležitě vyhledávati má.

S těmi pak, kteříž na obeslání svědomí vydati nechtějí, tak, jakž nahoře »O obeslání« a v něm doložené pokutě dotknuto jest, zachovati se má.

C. LIII. 144

Pakli by se cti, hrdla a statku pozemského dotýkalo a k té věci svědomí, na kterémž mnoho záleží, potřebovalo: tehdy ten, kdyžby v zemi byl a svědomí vydati se zpečoval, k vydání takového svědomí právně přidržán, a proto že jest pravdu svědčiti nechtěl, vedle uznání saudu zemského ztrestán býti má.

C. LIV. 145

Jestli by svědkové ven z země a pod cizí vrchností zůstávali, má se *in subsidium* nebolížto o přidržení k té vrchnosti psáti a takové svědomí vedle práva a obyčeje též země spůsobeno býti.

leüten Insigel mit sich bringen und bey der Land-Tafel oder da sie sonst Zeigen sollen, fürweisen.

C. L.

Es sollen aber dergleichen Zeigen sich auff den bestimten Tag bey dem Recht oder Ampt zu früher Tagszeit einstellen, auch bald desselben Tags abgehört werden. Und wan der, so sie citiren lassen, nicht desselben oder zum lengsten des andern Tags biß auff den Mittag sie examiniren laßt: So mögen sie (es wäre dan, daß die Zeit zu der Examinirung und Abhörung der Zeigen mit erflechte und Zeigenführer also keine Schuld an dem Verzug hette), wan es nach Mittag kombt, widerumb wegzziehen und was ihnen von der Meil gegeben worden, behalten.

C. LI.

Ob sichs auch zutrüge, daß einer vil unterschiedliche Rechtsachen an einem Ort hette, und wolte derselben Leitte Zeignuß zu allen seinen Actionen gebrauchen: So ist er alsdan nicht schuldig, ihnen mehr als sich für eine Reise gebüret, von der Meil zu bezahlen, ungeacht sie zu mehr als einer Rechtlichen Sachen Zeignuß geben müssen.

C. LII.

So jemand eines Priesters oder anderer Geistlichen Person Zeignuß in Sachen und Händeln, darinnen ihnen Zeignuß zu geben zugelassen, vonnöthen hette: Derselbe sol solches bey ihrer ordentlichen Geistlichen Obrigkeit suchen, wie es sich der Ordnung nach gebüret.

Mit denen, so auff Erforderung nicht Zeignuß geben wollen, Sol es, wie hieroben gemeldet, wegen „der Beschickung“ und dero selben einverleibten Straff halber gehalten werden.

C. LIII.

Wan aber die Sach Leib, Ehr oder Landgütter betreffe und etwan ein Zeignuß erfordert würde, an welchem vil gelegen: So sol derselbe, wan er im Land und sich das Zeignuß zu geben verwiderte, durch Rechtliche Zwangsmittel zu deponirung seines Zeignuß gebracht, auch darüber, daß er der Wahrheit Urkund zu geben sich gewidert, nach Erkantnuß des Land-Rechtens gestrafft werden.

C. LIV.

Weren aber die Zeigen auffser Landes und unter frembder Obrigkeit, Sol in subsidium an dieselbe Obrigkeit geschriben und das Zeignuß, nach desselben Landes Recht und Gewohnheit, zu wege gebracht werden.

C. LV. 146

Když se poddání aneb služebníci k svědomí zavozují: takoví po vykonané přísaze k svědomí na ty odevzdané artikule a *interrogatoria* s pilností examinováni býti mají.

C. LVI. 147

Jestližby kdo pro postavení k svědomí proti sobě poddaných aneb čeledi své byl obeslán, nemá od nich v věci své vlastní, lečby je prve vedle obesláni druhé straně ku právu postavil a z povinnosti jich, co se té samé věci dotýče, propustil, svědomí bráti.

C. LVII. 148

Než kdyby kdo buďto ku postavení dokonce obeslán nebyl, anebo je podle obesláni postavil, a strana odporná téhož dne (moha to učiniti) svědomí zapsati nedala: tehdy on za potřebau svau je dobře k svědomí zavesti a užiti může.

C. LVIII. 149

Nemá také žádný svědky obsílati prve nežliby v hlavní věci obesláni vyšlo. Než co se komorníkův dotýče, ti každému dříve nežliby k hlavní věci přikročeno bylo, k spatření škod, ran, míst a gruntův, tak jakž od starodávna bývalo, vydáni býti mají.

C. LIX. 150

A kdyby tak kdo, krom nyní oznámených případností, dříve nežliby ku při hlavní obesláni zašlo, *citací* k svědomí vyjednal: ten takový tomu, kteréhož obsílati dal, deset kop grošův českých pokuty dáti povinen jest, kteréž obeslaný, vedle škod proto vzešlých, na něm právně dobývati může.

Však examinováni svědkův *ad perpetuam rei memoriam* nebolízto pro smrt (o čemž níže šířeji) v tom rozumino býti nemá.

C. LX. 151 *drobný rozdíl*

Svědomí a seznání svědkův dobře opatrované býti, aniž spíšeji nežby k publikování přišla, se otvírati mají. A jestližby kdo z pisařův, kterýmž svěřené jsau, před publikováním svědomí je pronesl a vyjevil, ten z té příčiny přísně, ano i vedle případností na hrdle ztrestán býti má.

C. LXI. 152

S posly úředními, jenž *citací* a jiná poručení svědkům v známost uvozují a dodávají, tak jakž za starodávna bylo, za-

C. LV.

Wan Unterthanen oder Diener zu Zeügen producirt und geführt werden, Sollen dieselben nach geleistem Zeügen-Mid fleißig auff die übergebene Articul und interrogatoria examinirt werden.

C. LVI.

So jemand eitirt würd, seine Unterthanen oder Dienstboten wider sich selbst zu Zeügen zu stellen: So sol er in seiner aigenen Sache von ihnen nicht Zeügnuß auffnehmen, er hette dan zuvor, vermög der Ladung, dieselben dem andern zu Recht fürgestellt, Auch dieselben ihrer Pflicht, so vil dieselbige Sach anlangt, relaxirt und erlassen.

C. LVII.

Wan er aber entweder sie zu stellen gar nicht geladen, oder sie auff die Ladung gestelt und sein Gegenheil denselben Tag die Zeügnuß nicht einschreiben ließe, unangesehen er es thun könnte: So mag er alßdan zu seiner Gegenmotturfft sie wol zum Zeügnuß führen und gebrauchen.

C. LVIII.

Es sol auch niemand die Zeügen citiren lassen, es sey dan zuvor in der Hauptfach die Citation ergangen. Jedoch was die Cammerlingen anlangt, mögen dieselben einem jeden, eher zu der Hauptfach geschritten würd, zu Besichtigung Schäden, Wunden, Ort und Stellen, auch Gründe und Boden, wie von Alters herkommen, gefolget werden.

C. LIX.

Und welcher also, auffer jetztgedachten Falles, vor der Hauptfach zum Zeügnuß Citation außbringt, Sol dem jenigen, den er also citiren lassen, 10 Schock Groschen Böhmisch zur Straff zu geben schuldig seyn, welches er bey ihm, neben denen auffgegangenen Schäden, Rechtlichen zu suchen befugt.

Jedoch sol darunter das examen testium ad perpetuam rei memoriam, darvon hierunten mit mehrern, nicht verstanden werden.

C. LX.

Die Zeügnuß und depositiones testium sollen wohlverwahrt, auch nicht eher eröffnet werden, biß es zur publication kombt. Und da jemand auß denen Schreibern, welchen dieselbe vertraut seyn, vor der publication etwan ein Zeügnuß an Tag brächte und einem andern entdeckte: Der sol deßwegen mit harter, auch wol nach Gelegenheit Leibes und Lebens Straff belegt werden.

C. LXI.

Es sol auch, wie vor Alters, mit denen Gerichts-Boten, welche die Citation oder Befelch denen Zeügen insinuiren und einantworten,

chováno býti má. Kterážto když se po vyřízení svých věcí zase navracejí a relací činí na to, že jsau obesláni, citací anebo poručení tomu, k kterému odesláni jsau, toho neb onoho dne dodali, přísahu při úřadu, od kterého vypraveni jsau, vykonati mají. A kterýby posel toho nevykonal, ten podle uznání téhož úřadu ztrestán býti má, a strana k němu o to hleděti moci bude.

C. LXII. 153

A písaři každého posla, který v takových příčinách vypraven jest, vyznamenati mají. Pakliby ten posel po vykonané přísaze falešně svědčil a nějakou jinou relací neb zprávu nežby samo v sobě bylo, učinil, a to se naň provedlo a ukázalo: ten takový dle povahy a způsobu té věci i na hrdle aneb jinak vedle uznání ztrestán býti má.

C. LXIII. 154

Jestližebý kdo víceji processův při jednom saudu měl, ten k takovému každému processu svědky obzvláštěně vésti má. Nebo kdyby kdo jedněch svědkův víc než k jedné při užívati chtěl a též svědky k každé věci obzvláštěně nezavedl a zapsati nedal, to jemu dovoleno býti nemá.

C. LXIV. 155

Bylliby také obžalovaný při právě od instancí anebo processu toliko osvobozen a obviněný by žádal, aby svědomí taková od něho k té při vedená schována byla: tedy písaři žádost jeho naplniti a taková svědomí schovati a opatřiti mají. Jakož pak také svědomí listovní po stalém hlavním rozsudku nemají tak jako předešle ztrhána neb spálena, nýbrž dobře opatrovaná a při akci chovaná býti.

C. LXV. 156 *redlic*

Při vedení svědkův a vykonávání přísahy vždycky dvě osoby z úředníkův menších vedle registratora anebo písaře při dekách zemských přítomni býti a svědky na *interrogatoria* nebolížto otázky examinovati a vše pilně zapisovati mají. Pakliby z hodných příčin možné nebylo, aby dvě osoby z týchž úředníkův menších přítomné byly: tehdy nicméně jedna osoba z nich takové svědomí přijimati a poznamenati dáti, svědkům všeliké potřeby,

gehalten werden. Und sollen dieselben, wan sie von ihrer Verrichtung wider kommen und Relation thun, bey dem Ambt, da sie abgefertigt, einen Körperlichen Eid leisten, daß sie dieselbe Bescheidung, Ladung oder Befehl dem jenigen, zu dem sie abgefertigt, den und den Tag überantwortet. Und welcher Bot solches nicht thäte, der sol, auff Erkänntnuß desselben Ampts, gestrafft, auch von der Parthey darumb zu Red gejezt werden.

C. LXII.

Es sollen aber die Schreiber einen jeden Boten, so in dergleichen occasion abgefertigt, auffzeichnen.

Und so der Bot, auff gethane Eidspflicht, ein falsches Zeugnuß oder andere Relation thäte, als es sich verhielte, und solches auff ihn dargethan würde: Der sol, nach Gelegenheit und Umstände der Sachen, an Leib und Leben oder sonsten nach ermesen gestrafft werden.

C. LXIII.

So jemand mehr als einen Proceß für einem Recht hat, So sol er zu jedem Proceß die Zeügen absonderlich führen.

Dan so jemand wolte ein Zeügnuß mehr dan zu einer Sach gebrauchen, und hette also die Zeügen nicht zu jeder Sach absonderlich geführt oder einschreiben lassen: Sol ihm solches nicht gestattet werden.

C. LXIV.

Wan aber bey einem Recht Beklagter von der Instanz oder Gerichtsstand absolvirt würde, Und Kläger beehrte, daß solch Zeügnuß, welches er albereit verführt, möchte auffgehoben werden: So sollen die Schreiber seinem Begehren stat thun und solch Zeügnuß in Verwahrung nehmen. Inmassen dan auch die Brieffliche Zeügnuß nach ergangenem End-Urtl nicht, wie vor diesem, zerrissen oder verbrant, sondern wohl verwahrt bey den Actis gehalten werden sollen.

C. LXV.

Bej Führung der Zeügnuß, auch Leistung des Juraments, sollen jederzeit zwo Personen von denen Unter-Ambtleüten neben dem Registrator oder Schreiber bey der Land-Tafel, gegenwertig seyn und die Zeügen auff die *interrogatoria* examiniren und alles fleißig auffschreiben.

Wan es aber etwan auß erheblichen Ursachen nicht möglich, daß zwo Personen auß jetztgedachtem Mittel der Unter-Ambtleüte darbey und zur Stell wären: Sol nichts destoweniger eine Person auß ihnen solch Zeügnuß auffnehmen und verzeichnen lassen, Auch denen Zeügen

obzvláště pak coby z falešné nebo křivé přísahy pocházelo, horlivě a dostatečně předkládati má.

C. LXVI. 157

Ten, jenž svědky zavozuje, od zapisování jednoho každého svědka šest grošův českých dáti má, z nichžto čtyry groše těm dvěma úředníkům menším a dva groše písaři, kterýž zapisuje, náležejí.

O svědcích z měst, a jak svědomí jich přijímané býti mají.

D. I. 158

Kdyby která osoba z stavu panského nebo rytířského buď sama pro sebe, neb na místě lidí poddaných svých, svědomí k zemskému nebo jinému saudu od města neb měšťana a obyvatele v městě neb lidí jich potřebovala: tehdy časně k purkmistru a konšelům téhož města psaní vypraviti a toho, aby oni spolusauseda svého a obyvatele města anebo sice lidí své k vydání jemu svědomí přidrželi, anebo také poddané své k svědomí postavili, žádati má. Což purkmistr a konšelé učiniti povinni budou.

D. II. 159

Pakliby ta osoba, kteráž svědčiti má, takové svědomí dáti se zbraňovala, tehdy purkmistr a konšelé mají ihned, jakžby to na ně vznešeno a od něho, který takové svědky zavozuje, na toho, kdož jest svědčiti anebo lidí svých k svědomí postaviti nechtěl, žalováno bylo, jeho rozkázati před sebe povolati a na něm té summy a pokuty (kteraužby osoba panská neb rytířská, jenž takového svědomí žádala a v svém listu slušnou, podle povahy pře, položila) náležitě dopomáhati mají; lečby obžalovaný před purkmistrem a konšely příčinu hodnou provedl, proč jest toho učiniti povinen nebyl.

D. III. 160

Pakliby se v tom ve všem tak, jakž nahoře doloženo, kterého města purkmistr a konšelé nezachovali a nimi tu co sešlo: tehdy každý, který jest od nich toho žádal, o syrehujmenovanau pokutu k nim samým hleděti, a je z toho před kterýmkoli saudem království Českého právně viniti moci bude.

alle Notdurfft, insonderheit was der Mainaid auff sich, eiferig und beweglich zu Gemüt führen.

C. LXVI.

Es sol aber der Zeügenführer von eines jeden Zeügen Verhör 6 Böhmiſche Groschen geben; Von denenſelben ſollen denen Zween Officireen 4 Groschen, und dem Schreiber, der das Zeügnuß auffſchreibt, auch Zwen Groschen zukommen.

Von Zeügen auß denen Stäten, wie derſelben Zeügnuß auffgenommen werden ſollen.

D. I.

Wan eine Perſon auß dem Herren- oder Ritterſtand, vor ſich oder an ſtat ſeiner Unterthanen, ein Zeügnuß vor das Land- oder ander Recht, von einer Stat, Burger oder Inwohner in der Stat, oder von ihren Leüten, vonnöthen hat: Sol er zeitlich ein Schreiben an den Burgermaister und Rath derſelben Stat abgehen laſſen und von ihnen begehren, daß ſie ihren Mitburger und Einwohner der Stat oder ſonſten ihre Leüte dahin halten, auff daß ſie ihm Zeügnuß geben oder auch ihre Unterthanen zum Zeügnuß ſtellen ſollen; Welches Burgermaister und Rath zu thun ſchuldig.

D. II.

Wan aber dieſelbe Perſon, ſo Zeügnuß geben ſol, ſich ſolch Zeügnuß zu geben verwiderte: Sollen alßbald Burgermaister und Rath, wan es an Sie gebracht und von Zeügnußführern gegen dem, ſo das Zeügnuß geben oder ſeine Leüt zum Zeügnuß ſtellen ſol, geklagt würd, denſelben vor ſich erfordern und wider ihn, ſo vil die Straff anlangt, welche der Herr oder Ritterſtands-Perſon, ſo daß Zeügnuß begehret, nach Gelegenheit der Sach ſeinem Schreiben einzuverleiben, gebührlichen verhelffen; Es wäre dan Sach, daß der Beklagte vor dem Burgermaister und Rath gungſambe Urſachen, warumb er ſolch Zeügnuß zu geben nicht ſchuldig, außführte.

D. III.

Da aber ein Burgermaister und Rath in dergleichen Stat ſich dieſem allem nach, ſo oberſtanden, nicht gemeß verhielte und der Mangel an Ihnen ſeyn würde: Sol alßdan ein jeder, ſo ſolches an ſie begehret, der vorangeregter Straff halber, Macht haben, den Rath ſelbſt vorzunehmen und ihn vor einem Recht deß Landes, wo es ihm gefellig, Rechtlich zu beklagen.

D. IV. 164

Kdyby které město nebo obyvatel města svědomí některé osoby z stavu panského neb rytířského, nebo lidí poddaných jejich, před svým právem potřeboval a od ní toho časně skrze psaní pod pečeti téhož města vyhledával, aby táž osoba buď sama svědomí vydala, anebo lidi své k svědomí postavila: to každý z pánův a rytířstva vedle dotčené žádosti učiniti a vykonati má. Pakliby se tak nezachoval, tedy k tomu podruhé od nich listem napomenut, a pokudžby i potom toho učiniti se zbraňoval, k němu z strany té pokuty, jakž nahoře dotčeno, přikročeno a on na saud zemský neb komorní obeslán, i na něm táž pokuta od města nebo obyvatelův města v psaní jich vedle povahy též věci položená, dopomožená býti má; lečby toho na plném zemském aneb jiném saudu příčiny slušné a právní ukázal, proč jest svědčiti anebo poddané své k svědomí postaviti povinen nebyl.

D. V. 162

Kdožby v kterém buď v královském neb panském městě aneb duchovním právě některé poddané a lid sedlský k svědomí potřebovati a věsti chtěl, má tomu, proti komužby je vedl, nejméně teyden před tím, když je věsti chce, to oznámiti i také artikule vedle jmen svědkův odeslati a místo i den takového zavozování svědkův jemu jmenovati, zdalížby on snad své *interrogatoria* na ně zhotoviti a ku právu odeslati chtěl. Jináčeji kdyby zavozovatel svědkův druhé straně, proti kteréž se svědkové věsti mají, o tom, s odesláním artikulův a poznamenáním jmen svědkův, znáti nedal, zavozování takových svědkův dovoleno býti nemá. A pokudžby *interrogatoria* nebolížto otázky své v tom jižjmenovaném čase neodeslal, tehdy zavozování svědkův předce konáno a na *interrogatoria* dáleji očekáváno býti nemá.

D. VI. 163 *došně odcytlý*

Městští písaři v městech královských, podobně i v městech panských a rytířských, když svědomí k saudu zemskému většimu neb menšimu, anebo také k jiným saudům přijímají a zapisují, od nich žádných sobě veypisův zanechati nemají, ale svědomí taková zapečetěná ihned straně, jenž jest je zavedla, vydati mají. A jestliby písař městský aneb jiný, buď on kdokoliv, proti tomu učinil, ten před saudem zemským nejprve přistím, aneb před jiným saudem, do kterého ta svědomí náleží, postaven a proti němu tak, jakž to saudecové za spravedlivé uznají, *procedirováno* býti má.

D. IV.

Wurde aber eine Stat oder derselben Einwohner vor ihrem Recht ein Zeugniß von einem Herrn oder Ritterstands-Person oder derselben Unterthanen bedürffen, und sie solches zu rechter Zeit durch ein Schreiben unter derselben Stat Insigel an ihn gelangen lassen, Mit begehren, daß er entweder selbst Zeugniß geben oder seine Leute zum Zeugniß stellen sollte: So ist ein jeder vom Herrn- und Ritterstand solches begehrtmassen zu thun und zu vollziehen schuldig. Wan er es aber nicht thäte, So sol er zum andernmahl deswegen schriftlich erjucht werden. Und da er auch alßdan sich dessen widerte, Sol wider ihn der Straff halber, wie obgemelt, verfahren und er beym Land- oder Cammer-Recht beschickt und wider ihn, ohne einigige Verzögerung, wegen der Straff, so von der Stat oder derselben Einwohner in ihrem Schreiben, nach Beschaffenheit der Sachen gesetzt, verhoffen werden; Es wäre dan, daß er vor dem völligen Land- oder andern Recht erhebliche und Rechtmessige Ursachen außführte, warumb er zu zeügen oder seine Unterthanen zum Zeugniß zu stellen nicht schuldig gewesen.

D. V.

Wan einer in einer Königlichén oder Herrn-Stat, oder auch in der Geistlichen Gebiet, etwan Unterthanen und Bauersleute zu Zeügen brauchen und führen wolte, hat er es demselben, wider den er sie zu führen willens, zum wenigsten 8 Tag zuvor anzuzeigen, auch die Artickul neben denen Namen der Zeügen zuzuschicken und ihm den Ort und Tag der Zeügenführung zu benennen, ob er vileicht seine *interrogatoria* darauff stellen und dem Richter überschicken wolte. Auff den widrigen fall und wan Zeügenführer es dem andern theil, wider welchen die Zeügen geführt werden sollen, neben Uberschickung der Artickul und Namen der Zeügen nicht zu wissen gethan hette: Sol die Zeügenführung nicht zugelassen werden. Wan er aber seine *interrogatoria* in der bestimmbten Zeit nicht einschickte, Alßdan sol die Zeügenführung einen weg wie den andern vortgehen und auff die *Interrogatoria* ferner nicht gewarttet werden.

D. VI.

Die Statsschreiber in denen Königlichén Stäten, dergleichen in denen Stäten, so dem Herren- oder Ritterstand zugethan seyn, wan sie ein Zeugniß, so für das größere oder kleinere Land-Recht oder auch andere Recht gehört, annehmen und einschreiben, Sollen sie davon keine Abschrift behalten, sondern die Zeugniß verfigelter alßbald der Parthey, welche dasselbe verführt, heraus geben. Und da ein Statsschreiber oder ein anderer, wer der auch wäre, darwider thäte, der sol bey dem negsten Land- oder andern Recht, dahin das Zeugniß gehört, fürgestellt, und wie es die Rechtsprechere für gut befinden, wider ihn verfahren werden.

D. VII. 164

Jakož se někdy také přitrefilo, že jsau někteří písaři mnohá svědomí spolu a pojednau vpisovali, a ne od jednékaždé osoby zvláště svědomí přijímali, jako také když jsau se v městech svědkové zapisovali a víceji svědkův nežli jeden bylo, že jak první svědomí dal, tak po něm i jiní podobnými slovy, žádného nepřeměňujíc, svědčili, ješto proti rozumu to čelí, aby jeden svědek s druhým tak, beze vši proměny slov, zvláště mezi sedlskými a jinými sprostnými lidmi srovnati se mohl; z čehož se poznává, že oni mnohem více na seznání prvního svědka, když mu se to přetlo, šetřili a po něm kráčeli, nežli aby sami od sebe, což jim povědomo bylo a v pamětech jejich zůstávalo, vysvědčiti měli:

I poněvadž z těch i jiných příčin od Nás *interrogatoria* nebolizto otázky uvedeny jsau, protož netoliko písaři napotom podobných neřádův se vystříhati a jednoho každého svědka obzvláště vyslyšeti, a co z úst jeho uslyší, zapsati, ale také vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského svědky na *interrogatoria* s pilností examinovati, aneb též, pokudžby žádné *interrogatoria* podány nebyly, aspoň *generalní* otázky, jakž ty svrchu poznamenány jsau, na pozoru míti mají.

D. VIII. 165

V městech pak, která nejsau zavřená, též městskými zdmi ohrazená a dckami zemskými aneb jinak vysazená a osvobozená, od sedlských podobně i jiných obecných lidí žádné svědomí přijímati se nemá, než toliko, jakž svrchu dotčeno, v zavřených městech a městečkách, v nichž se přísežní *notarii* a písaři nacházejí, buď žeby ty duchovnímu, panskému, rytířskému anebo městskému stavu náležely.

Které osoby svědčiti nemohau.

D. IX. 166

Kdož od jiného při vede aneb s ním při saudu stojí, nemůž straně v té při svědčiti, než druhé straně může dobře svědomí dáti; krom toho, cožby jemu od jeho strany, při kteréž stál, svěřeno bylo, v tom on svědčiti povinen není.

D. X. 167

Manžel od manželky své nemůž k svědomí potažen býti; rovně také manželka manželu svému svědčiti nemůže; aniz také

D. VII.

Demnach es sich auch bisweilen zugetragen, daß eßliche Schreiber vil Zeignuß zusamen und zugleich eingeschriben, und nicht einen jeden für seine Person absonderlich Zeignuß geben lassen; Wie auch, wan die Zeignuß in denen Stäten eingeschriben worden, und mehr als ein Zeüge gewesen, daß wie der erste auch die andern nach ihm mit gleichstimmenden Worten gezeüget und darunter kein Wort verändert; Und aber aller Vernunfft zuwider, daß ein Zeüge mit dem andern also ohne einzige Veränderung der Wort, insonderheit unter Bauren und andern einfältigen Leüten übereinstimmen sol; Dahero vermutlich, daß sie vilmehr auff die Ausßag des ersten Zeigens, wan ihm dieselbe vorgelesen, gesehen und sich darnach gerichtet, als daß sie selbst für sich, was ihnen bewust und sie im Gedächtnuß gehabt, gezeüget haben. Hierumb und dieweil auß diesen und andern Ursachen von Uns die Interrogatoria eingeführt: So sollen nie allein die Schreiber sich hinfürro für dergleichen Unordnung hütten und einen jeden Zeügen absonderlich vernehmen, und was sie auß desselben Mund hören, auffschreiben, Sondern auch, vernidig diser Unserer reformirten Landes-Ordnung, die Zeügen auff die Interrogatoria fleißig examinieren oder auch, da keine Interrogatoria gegeben werden, doch die General-Fragstück, wie dieselben hieroben verzeichnet, in acht nehmen.

D. VIII.

Es sol auch in keiner Stat, so nicht verschlossen und mit Statmauren umgeben und in der Land-Tafel oder anderergestalt nicht außgesetzt und befreyet wäre, von Bauren und dergleichen gemainen Leüten kein Zeignuß auffgenommen werden, sondern allein, wie obberürt, in geschlossenen Stäten und Stätlein, welche ordentlich zu Stäten außgesetzt und darinnen geschworne *Notarii* und Schreiber zu seyn pflegen, Sie gehören gleich unter den Geistlichen, Herren, Ritter- oder Burger-Stand.

Welche Personen nicht Zeügen können.

D. IX.

Derjenige, welcher wegen eines andern eine Sach führt, oder ihm bey Recht einen Beystand leistet, kan seiner Parthey in derselben Sach nicht Zeügen; Dem andern Theil aber kan er wol Zeignuß geben, außser dem, was ihm von seiner Parthey, dero er Beystand geleistet, vertrauet, darinnen ist er Zeignuß zu geben nicht schuldig.

D. X.

Der Eheman kan von seinem Eheweib zum Zeügen nicht geführt werden, Eben so wenig als das Eheweib ihrem Eheman Zeügen

proti sobě svědčiti povinni nejsou. Podobně otec proti synu a syn proti otci svědčiti nemůže.

Což i mezi bratřimi a sestrami místo své má, v kterýchžto jiždotčených případnostech žádného rozdílu, zdalížby oni v dílném neb nedílném statku zůstávali, činiti se nemá, poněvadž předece spolu v krevnosti zůstávají.

D. XI. 168

Nemůž také žádný, kdožkoli s kým statek v spolku drží, o týž statek (byť i krevní přátelé nebyli) za svědka užíván býti.

D. XII. 169

Smlauvcové a obrmanni o to, v čemž jsou jiné rovnali, k svědomí zavozováni býti nemají; pakliby však strany toho žádaly, to co při tom rovnání jednáno jest, bez přísahy seznati mají, lečby smlauva v spisu zhotovená byla. Nebo přes smlauvu psanau svědčiti jim nesluší.

D. XIII. 170 nedil

Dáleji, osoby mužského pohlaví, kteří let dvadcti, ženského pak pohlaví patnácti nedosáhli, též lidé na rozumu nedostateční, i ti, kteří cti odsauzení jsou, a zjevně kurvy k svědomí přijímané býti nemají.

D. XIV. 171

Potřebavalliby však kdo někoho, anby ten let svých dospělých neměl, k jakému svědomí, může jej na tom saudu, kdež pře jest, postaviti a od saudu žádati, aby zpráva od něho jakožto od nezletilého přijatá byla; kteréhož potom ten, jenž svědky zavozuje, s uvážením saudečův, jakby dalece zpráva jeho postačiti mohla, užiti moci bude.

0 falešných svědcích.

D. XV. 172 malý nedil

Kdožby svědky nařekl, žeby křivě svědčili anebo svědomí zfalšovali, a původ žaloby, aby ti svědkové osobně před týmž saudem stáli: i ačkoli předešle té celé pře až do druhého saudu zemského nejprv příštího odkládáno a tu předně o dotčená svědomí nastupováno a řízeno bylo, však poněvadž jest tudý toliko process protahován byl, protož tomu milostivě chtíti ráčme,

kan, So seynd sie auch nicht schuldig, wider einander zu zeügen. Ingleichem kan der Vatter wider den Sohn und der Sohn wider den Vatter nicht Zeügen.

Eben diese Meinung hat es mit Brüdern und Schwestern, und ist in obberürten Fällen kein Unterscheid zu machen, ob sie in gethailten oder ungethailten Gütern, weil die nahe Blutsverwandtschaft so wol in einem als in dem andern weg verbleibet.

D. XI.

Zu dem kan niemand, ob solche Blutsfreundschaft gleich nicht vorhanden, wegen eines Guts, in dessen Gemainschaft er mit einem andern ist, von demselben zu einem Zeügen gebraucht werden.

D. XII.

Es sollen auch die Unterhändler und Obleite wegen dessen, darumb sie Unterhandlung gepflogen, zum Zeügnuß nicht geführt werden. Da es aber die Partheyen begehrt, sollen sie ohne Lid, was bey der Unterhandlung vorgelauffen, außsagen; Es wäre dan, daß der Vertrag schriftlich verfaßt; dan über einen geschribenen Vertrag sollen sie kein Zeügnuß geben.

D. XIII.

Ferner werden zum Zeügnuß nicht zugelassen Mans-Personen, welche noch nicht zwaintzig Jahr ihres Alters, und Weibs-Personen, welche nit fünfßzehen Jahr erreicht. Ingleichem können nicht Zeügen solche Leute, die ihrer Vernunft beraubt oder denen welchen die Ehr abgespröchen, oder die öffentliche Huren seyn.

D. XIV.

Wan aber je einer eines minderjährigen und der seine Vogtbahre Jahr noch nicht erreicht, Zeügnuß vornöthen hette: Derselbe minderjährige mag für das Recht, da die Zeügen aufgenommen, gestelt und von dem gedachten minderjährigen Bericht eingezogen werden; dessen sich nachmals der Producent oder Zeügenführer, auff vorhergangene Erwegung der Rechts-Besitzerer, wie weit nämlich dieser Bericht in acht zu nehmen, gebrauchen kan.

Von falschen Zeügen.

D. XV.

So etwan Zeügen beklagt werden, daß sie unrecht gezeügt oder das Zeügnuß verfälscht, und der Kläger begehrt, daß die Zeügen selbst in der Person für demselben Recht stehen sollen: So ist zwar vor diesem die ganze Sach biß zum dem andern Recht verschoben und zusehender der Process der Zeügen halber fürgenommen worden; Dieweil

kdyby která strana svědka za falešníka položiti a vinití chtěla, že co se hrdební žaloby buď proti samému svědku, aneb také vedle toho proti tomu, jenž jest ho zavedl, dotýče, taková obzvláště při pořádném saudu, tu kdež náleží, tím všim způsobem, jakž nahoře o akci *injuriarum* nebolížto o rozepří z nářku cti oznámeno jest, vedená býti má.

D. XVI.

Jestližebý kdo proti dekám svědomí vedl a deky by jiný čas než svědkové seznávají, svědčily, nápodobně kdyžby svědkové proti listu svědomí dávali a víceji nebo další čas oznamovali nežliby dátum listu ukazovalo: tehdy takové svědomí za falešné držáno býti má.

O vedení svědkův *ad perpetuam rei memoriam*, to jest, pro budoucí pamět nebolížto pro smrt.

D. XVII.

Obávalliby se původ neb obviněný, žeby jim snad budoucně z příčiny nastávajícího processu na svědčích scházeti mohlo: tedy jim na vůli pozůstává, takové svědky při tom saudu, k kterémuž ta věc náleží, zavesti a je pro obávání se buďto smrti anebo také prodlauílé v zemi nepřítomnosti, proti komu koli, kdy a kolikrátby mu koli zapotřebí bylo, zapsati, a takové buď dekami zemskými anebo registry při jiných úřadech, na předcházející *interrogatoria*, o nichž již svrchu oznámeno, přijíti, aneb také listem pod pečeti svědka, vedle příležitosti a povahy té věci a osoby, též svědomí sobě zhotoviti dáti. Však ten nebo ti, kteříby takové listovní svědomí dali, dvauch z pánův neb z rytířstva poctivých a dobře zachovalých osob, kteřížby vedle pečeti jich své také přitiskli, se dožádati mají.

A ačkoliv jsau předešle takové svědomí na jistý způsob se přijímaly, a když jsau svědek nebo svědkové processu právního živobytím dočkali, taková svědomí svá zase obnovovati museli: však My tomu chtíti ráčime, aby napotom, když takové svědkův vedení pořádně a vedle tohoto Obnoveného Našeho Zřízení Zemského přijato bude, vždycky každého času mocné zůstávalo, tak aby jich jedenkaždý potom vždycky k své při beze všeho obnovování užiti, na ně se odvolati, i také kdyžby k publikování svědkův přišlo, je tolikéž čísti a publikovati dáti mohl.

A když tak původ ty svědky *ad perpetuam rei memoriam*, to jest pro budoucí pamět examinovati dá, tehdy od za-

aber dadurch der Proceß nur auffgehalten, So wollen Wir gnedigist, wan eine Parthey einen Zeügen als einen falsarium angeben und beklagen wolte, daß, so vil die Peinliche Klage wider den Zeügen entweder allein oder auch darneben wider den, so ihn geführt, anlangt, dieselbe absonderlich für dem ordentlichen Recht, dahin sie gehört, allerdings wie auch hie-oben von der Action injuriarum gemeldet, außgeführt werden sol.

D. XVI.

Wan einer einen Gegenbeweiß wider die Land-Tafel führete, und die Land-Tafel bezeigte eine andere Zeit als die Zeügen besagten, Ingleichen wan die Zeügen ein Zeügnuß wider einen Brieff gäben und mehr oder lengere Zeit besagten als deß Brieffs datum außweiset: So sol solch Zeügnuß für falsch gehalten werden.

Von Zeügenführung *ad perpetuam rei memoriam*, das ist, zu künfftiger Gedächtnuß.

D. XVII.

Wan der Kläger oder Beklagter sich besorgten, daß es ihnen etwan wegen eines vorstehenden Processus an Zeügen mangeln möchte: So stehet es ihnen bevor, solch Zeügnuß bey dem Recht, da die Sache hin gehörig, zu verfahren und dieselben Zeügen wegen besorglichen Todsfals oder auch wegen vorstehender langwüriger Abwesenheit außser Landes, wider wen, wan und so oft er es vornüthen hat, einschreiben, und entweder mit der Land-Tafel oder bey denen andern Aemtern mit denen Registern, auff vorhergehende *interrogatoria*, davon hie-oben gemeldet, auffnehmen, oder auch durch einen Brieff unter der Zeügen Betschafft, nach Beschaffenheit der Sach und der Person, solch Zeügnuß abgeben zu lassen. Jedoch sol der oder die, so das Zeügnuß mit einem Brieff gegeben, zwen ehrliche Männer auß dem Herren- oder Ritterstand vermögen, so neben ihrem ihre Sigil auffstrucken. Und unangesehen vor diesem, solche Zeügnuß auff gewisse Fälle gerichtet, und wan der oder die Zeügen den Proceß erlebet, widerumb außs neu wiederhollet werden müssen: So wollen Wir doch, daß hinführo, wan obberührte Zeügenführung ordentlicher Weise nach dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung ergangen, dieselbe jederzeit kräftig seyn, und wan sich deren bey dem Proceß ohne aintzige Wiederholung gebrauchen und darauff beruffen, und wan es zur publication der Zeügnuß kombt, gedachte Zeügnuß publiciren lassen solle. Und wan also Kläger die Zeügen *ad perpetuam rei memoriam*, das ist zu künfftiger Gedächtnuß, examiniren läßt, Sol er innerhalb eines Jahrs von Zeit deß geführten

vedení týchž svědkův v roce pořád zběhlém žalobu svou začíti má. Obviněný však, na kterémž to, kdy by process začátek svůj vzíti měl, nezáleží, beze vší *limitaci* neboližto rozdílu času takových svědkův užití může.

Jak svědomí těch svědků, kteří pro nedostatek zdraví ^{bo} při dekách zemských postaviti se nemohau, přijímaná býti mají.

D. XVIII. 175

Jestližebý kdo nemocnau nebo sice věkem sešlau osobu, kterážby se sama osobně pro nedostatek zdraví svého k vydání svědomí k úřadu dostaviti nemohla, buď v zemi, v kraji, neb kdekoli jinde svědomí potřeboval: ten na úředníky Pražské menší desk zemských to vznéstí má, kteří potom jednoho z prostředku svého vedle ingrossatora menších desk zemských vypraviti, a bez Naší nebo dědicův a budaucích Naších, králův Českých, relací, svědomí od takových osob, jakž nahoře dotčeno, přijíti a pořádně zapsati mají. Což potom při jednom každém saudu platiti a místo své míti bude.

o svědomí kverkův aneb horníkův.

D. XIX. novo dlehn 11-022

Přihodilo-liby se kdy, žebý někdo z stavův tohoto dědičného království Našeho jedné nebo více osob horních v věcech, kteréby se *cti, hrda a statku pozemského* dotýkaly, k svědomí potřeboval: ten písaře od desk zemských vyjednati a jeho na to místo, kde ten svědek anebo svědkové buď na Naších vlastních aneb jiného obyvatele království tohoto gruntech obydlé své mají, k úřadu městskému neb hornímu podle obyčeje vypraviti, a tuž osobu obeslati, a svědomí od ní skrze jižjmenovaného písaře vedle Zřízení Zemského přijíti dáti. Kteréžto svědomí také potom při každém saudu rovně tak jako kdyby při dekách zemských přijaté bylo, platiti má.

Pakliby který kverk nebo horník, na požádání strany, z dobré a svobodné vůle své, při dekách zemských nebo jiném kterémkoli právě svědomí své osobně vydati chtěl, to při vůli jeho zůstávati bude. Než v jiných příčinách, kdežby se *cti, hrda a statku* nedotýkalo, dotčené osoby horní při úřadech téhož města neb úřadu horním takové své svědomí vydati mohau. Kteréž potom skrze ten městský neb horní úřad, kdežby jižjmenované svědomí přijato bylo, sepsané, pečeti téhož úřadu

Zeignuß an, seine Klage unfehlbar anstellen, Beklagter aber, als bey dem es nicht stehet, wan der Proceß angehen mag, sich ohne aintzige Limitation der Zeignuß gebrauchen.

Wie die Zeignuß derjenigen, so ihres Leibes-Ungelegenheit halber bey der Land-Tafel nicht erscheinen können, aufzunehmen.

D. XVIII.

So einer eines kranken oder sonst eines alten betagten Mans, welcher Persönlich seiner Leibes-Ungelegenheit halber zu Ablegung des Zeignuß nicht erscheinen kan, Zeignuß vornöthen hette, es sey auff dem Land, in einem Kraiß oder anderstwo: Der sol solches an die Unter-Ambtleitte bey der Land-Tafel bringen, welche dan einen auff ihrem Mittel neben dem Ingrossatore der kleinern Land-Tafel abfertigen, und ohne Unsere oder Unserer Erben, Nachkommender Königen zu Böhhaim, Relation, die Zeignuß von dergleichen Personen, wie oben gezeiget, auffnehmen und ordentlicher weise auffschreiben. Welches nachmals bey einem jeden Recht gelten und stat haben sol.

Von Zeignuß der Gewerck- oder Berckleütche.

D. XIX.

Wan sichs begäbe, daß jemand auß denen Ständen dieses Unfers Erb-Königreichs eine oder mehr Personen von denen Gewerck- oder Berckleüten in Sachen, so Leib, Ehr und Landgütter betreffen, zu Zeigen bedörfte: Sol derselbige einen Schreiber bey der Land-Tafel außbringen und denselben an den Ort, da der oder die Zeigen ihre Wohnung haben, es sey unter Uns oder einem Einwohner des Königreichs, zu dem Stat- oder Berck-Ambt daselbst, dem Brauch nach, abfertigen, und dieselbe Person beschicken oder fordern, und das Zeignuß von ihr durch obbeschribenen Schreiber, vermög der Landes-Ordnung, auffnehmen lassen. Welches Zeignuß nachmals bey allen Rechten eben so kräftig seyn sol, als wan es bey der Land-Tafel auffgenommen wäre. Jedoch wan der Gewerck- oder Berckman auff begehren der Parthey sein Zeignuß frey und gutwillig bey der Land-Tafel oder einem andern Recht Persönlich abgeben und leisten wolte: Sol es ihm frey stehen. In andern Sachen aber, so nicht Leib, Ehr und Landgütter betreffen, Mögen angeregte Gewercken bey dem Stat- oder Berckwerck-Ambt ihre Zeignuß ablegen, welches nachmals dieselbe Berckstat oder Ambt unter ihrem Sigil, auff

zapečetěné, na náklad toho, jenž je zavozuje, v ta místa aneb k tomu právu, kdeby téhož svědomí potřeba bylo, odesláno býti má. A mimo již dotčený process nadepsané osoby horní k vydání svědomí potahované býti nemají.

O přísaze svědkův.

D. XX.

Takto mají přísahati k svědomí páni a vládyky, kteří v saudu zemském i také v dvorském a komorním sedají, kdyby se eti, hrdla neb gruntův dotýkalo:

Nejprv se má každý tváří obrátiti proti východu slunce, a na hlavě nic nemá míti, než prostovlas má býti, a má položiti každý dva prsty na prsy své, a písař menších desk zemských neb jiný přísežný k tomu zřízený při dekách zemských písař má jim nebo jemu přísahu vydati těmito slovy:

»Já N. N. beru to na tu přísahu, kterau jsem učinil Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, všem svatým a králi Jeho Milosti k zemskému aneb jinému saudu, k kterémuž jsem povolán, že v té při, kteráž jest mezi N. N. s jedné a N. N. s strany druhé, to všecko, čehož jsem povědom, věrně, pravdivě a upřímně povím, a ničeho toho ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterau jinau věc nezatajím. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží i všickni svatí!«

D. XXI.

Takto páni a vládyky, kteříž v žádném saudu nesedají, k svědomí přísahati mají:

Nejprve se mají obrátiti tváří proti východu slunce, a písař desk menších zemských aneb jiná přísežná osoba k tomu zřízená při dekách zemských má jim přísahu vydati těmito slovy:

»Já N. N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, blahoslavené Panně Marii matce Boží, a všem svatým, že v té při, kteráž jest mezi tímto N. N. — to všecko, čehož jsem povědom, věrně, pravdivě a upřímně povím, a nic toho ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kteraukoli jinau věc nezatajím. Tak mi Pán Bůh pomáhej, blahoslavená Panna Marie matka Boží, i všickni svatí!«

Měšťané a lid městský obecní tak mají přísahu učiniti k svědomí, jakož o tom v Smlauvě Svatováclavské zapsáno stojí.

O přísaze chromého člověka.

D. XXII.

Jestližeby se komu přihodilo z Božího dopuštění, žeby chrom byl, a přišlo mu na to, žeby měl přísahu učiniti vedle

desz Zeigensführers Unkosten, an den Ort und zu dem Recht, da man das Zeugnuß bedarff, überschicken sol. Und sollen die Gewercke, auffer obberürter Proceß, Zeugnuß zu geben nicht angehalten werden.

Von dem Jurament der Zeugen.

D. XX.

Es sollen aber die Herren, Ritterschafft und vom Adel, welche in dem Land-Rechten, so wol auch die, welche in dem Hof- oder Cammer-Rechten sitzen, wan sie in Sachen, so Leib, Ehr und Landgütter betreffen, Zeugen, das Jurament leisten auff maß und weise wie folgt:

Erstlich sol ein jeder stehen mit dem Angesicht gegen Aufgang der Sonnen, mit entblößtem Haupt, und sol zween Finger auff die Brust legen, und der Schreiber der kleinern Land-Tafel oder ein anderer Schreiber, so darzu bey der Land-Tafel verordnet, sol ihm das Jurament fürhalten mit nachfolgenden Worten:

„Ich N. N. nehme auff die Pflicht, welche ich Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und der Königlichen Mayestät zu dem Land- oder andern Recht, zu dem ich beruffen, gethan, daß ich in der zwischen N. N. an einem und N. N. an andern theil sich erhaltenen Rechtsach dasjenige, was mir davon bewußt, treulich, wahrhaftig und auffrichtig außsagen und solches weder umb Gunst noch Ungunst, oder einziger andern Sach wegen verschweigen wil. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

D. XXI.

Diejenigen Herren aber und vom Adel, welche in keinem Recht sitzen, sollen den Zeigen-Act leisten wie hernach folgt:

Erstlich sollen sie sich wenden mit dem Angesicht gegen Aufgang der Sonnen, und der Schreiber der kleinern Land-Tafel oder eine andere geschwohrne Person daselbst, so darzu verordnet, sol ihnen das Jurament fürhalten mit nachfolgenden Worten:

„Ich N. N. schwere Gott dem Allmächtigen und allen Heiligen, daß ich in der zwischen N. N. sich erhaltenen Rechtsfertigung alles, was mir bewußt, treulich, wahrhaftig und auffrichtig außsagen und solches weder umb Gunst noch Ungunst, noch einziger andern Sach willen verschweigen wil. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Bürger und gemaine Leüte auß denen Stäten sollen den Act zum Zeugnuß ablegen, wie es in S. Wenceslai-Vertrag stehet.

Von dem Jurament eines krummen und gebrechlichen Menschen.

D. XXII.

Wan einer, so auß Verhängnuß Gottes krum und lahm wäre, einen Act vermög der Recht und Ordnung dieses Landes thun und

práva a řádu země této, a to bylo menšími úředníky (kteříž při tom z práva býti mají) shledáno, že to vše tak a beze lsti jest, a té obyčejné slavnosti při konání přísahy, kterýžby svědčiti měl, že učiniti nemůže: tehdy ten nebo ti má anebo mají sedě aneb leže přísahu vykonati, jakby úředníci vedle uznalé příležitosti neb potřeby to nařídili.

O položení a vydání listovních instrumentův.

D. XXIII.

Kdoby listovních instrumentův, majestátův, smluv, řezaných cedulí, městských a právních knih, aneb jiných podobných věcí, k průvodu svému potřeboval a jich po přátelském toho vyhledávání dostati nemohl: ten má o tom úředníkům menším, kdež se takový původ přijímá a vede, memorial (s jistým v něm poznamenáním a vypsáním všech případností takových listovních instrumentův, obzvláště pak téhož punktu a artikule, kteréhoby k průvodu svému potřeboval) podati, a za obeslání toho nebo těch, kteříby taková instrumenta listovní za sebou měli, žádati, aby oni ve dvauch nedělích k rukám jich, menších úředníkův, (pod propadením jisté pokuty, kteráž do memorialu položiti se má), hodnověrný vidimus toho vydali a odeslali. Což jemu od často jmenovaných úředníkův menších odepráno býti nemá.

D. XXIV.

Když obeslání těch, kteříž podobné listovní instrumenta za sebou mají, dojde: tehdy oni takové žádané a specifikované artikule z nich vytáhnutí a vidimus toho, jsau-li osoby panského nebo rytířského stavu, pod pečeti jich, měšťané pak nebo osoby z města pod pečeti téhož města (vezmauce to k své víře a duši, že ti vidimovaní artikulové tak slovo od slova v tom za nimi se nacházejícím instrumentu znějí) vydati; a pakliby toho instrumentu aneb těch žádaných punktův za sebou neměli, tehdy listem pod pečeti a podpisem vlastním, že takových listovních instrumentův a coby z nich vytáhnutí dáti chtějí, za sebou nemají a o nich nic nevědí, se osvědčiti mají.

D. XXV.

Kdyby pak kdo celý instrument zvidimovaný odeslal a toho všeho, co v něm obsaženo jest, k dotčenému průvodu by

leisten sol, und die Ambleute, so bey Auffnehmung der Pflicht sich zu befinden pflegen, nicht anders ermesen können als daß solches sich also verhalte und ohngefährde, ohne einzigen Betrug und arge List, vorgewendet und die zu der Midsleistung gewöhnliche Solennitäten von dem Zeigern nicht vollzogen werden könnten: So sol der oder die, sitzend oder ligend, den Eid allerdings abgeben, wie es der Gelegenheit und Notdurfft nach von denen Ambleuten befunden und angeordnet werden möchte.

Von Exhibir- und heraußgebung der schriftlichen Urkunden.

D. XXIII.

So jemand zu seinem Beweiß etwan schriftliche Urkunden, Majestätbrieff, Verträge, außgeschnittene Zettel, Stat- und Rechts-Bücher oder sonst dergleichen Sachen vomöthen hette und dieselben auff freündliches ersuchen nicht erlangen könnte: Sol er bey denen Unter-Ambleuten, da der Beweiß auffgenommen und geführt würd, ein Memoriale neben einem Verzeichnuß und umbständlicher Beschreibung der jenigen Brieftlichen Urkunden, insonderheit aber deß jenigen Puncts und Artikels, so darauff zum Beweiß begehrt, eingeben und umb Beschickung an den oder dieselben, so solche Instrument oder schriftliche Urkunden bey sich, anhalten, daß sie darvon ein glaubwürdiges Vidimus innerhalb 14 Tagen, bey Vermeidung einer gewissen Straff, so im Memoriali zu setzen, zu handen der Untern Ambleute überreichen sollen. Welches ihm dan von mehrerwehnten Untern Ambleuten nicht abgeschlagen werden sol.

D. XXIV.

Wan nun solche Beschickung denen jenigen zukommt, so dergleichen schriftliche Urkunden bey sich: Sollen sie die begerte und specificirte Articul auß demselben außziehen und darvon, wan es Herren- oder Ritterstands-Personen seyn, unter ihren Insigeln, seynd es aber Bürger oder Leute auß denen Stäten, unter derselben Stat Petschafft ein Vidimus geben, und auff ihr Seel und Gewissen nehmen, daß die vidimirte Articul also von Wort zu Wort in dem bey ihnen sich befindendem Instrument oder Urkund lauten. Wäre es aber Sach, daß solche Instrument oder dieselben begehrt und angezogene Punct bey ihnen nicht vorhanden: Alsdan sollen sie unter ihrer Hand und Petschafft bezeigen, daß sie solche schriftliche Urkunden, oder was darauff gezogen, nicht haben, auch ihnen davon nichts bewußt sey.

D. XXV.

Wan aber ein ganz Instrument also vidimirter überschickt und darinnen nicht alles zu dem vorgewantem Beweiß gehörte oder von-

zapotřebí nebylo nebo k němu nepřináleželo: má se ovšem ten celý instrument k akci přiložiti; nejvyšší však úředníci a saudcové zemští potom při uvažování té věci toho pilně šetřiti budou, jakby dalece takový instrument k průvodu potřebný byl a mínění toho, jenž jej žádal, provozoval nebo neprovozoval.

D. XXVI.

Kdyby po vzešlém obeslání ten, jenž jest dotčená listovní instrumenta položiti a straně k jejimu průvodu vydati měl, toho učiniti se zpečoval: tedy proti němu tím vším způsobem tak přikročeno, a takový process, jakž výšeji o těch, kteříž pod jistau pokutau k vydání svědomí obsylání jsauce, však těmúz obeslání zadosti nečinili, ani svědomí, za něž žádáno bylo, nevydali, dotknuto jest, zachován býti má.

D. XXVII.

A má rovně v této příčině, totiž když listovní instrumenta a průvody od někoho se žádají, jako při zavozování svědkův, mezi věcmi na čest, hrdlo a grunty pozemské se vztahujícími a jinými věcmi ten takový rozdíl zachován býti: že kdyby z svrchu dotknutých přím listovních instrumentův zapotřebí bylo a k vysvědčení toho, totižto zdalíž podobné listovní instrumenta před rukama jsau a co v nich obsaženo jest, přišlo, tehdy takové svědomí skrz vykonanau k tomu obyčejnau přísahu vydáno býti musí.

O přísahách a vykonávání jich.

D. XXVIII.

Častokrát místo jiného průvodu přísaha buďto saudem nalezaná, aneb od jedné strany druhé přednášená nebolížto podávána bývá.

Kdyby se tehdy přitrefilo, žeby původ, prve nežli jest průvod vésti začal, obviněnému celau žalobu k svědomí a přísaze jeho připustiti chtěl, a toho, dodávaje žalobu svau, při dekách zemských na místě vedení průvodův vyhledával: tehdy ta věc na saud zemský odeslána a obviněnému hned v obeslání to v známost uvedeno býti má, že původ obviněnému za příčinau toho, čemu v své odpovědi na cedule řezané dané odpírá, na přísahu ukazuje, a proto aby se on před nejprv příštím saudem zemským postavil a na další původa toho vyhledávání přísahu takovou vykonal.

nöthen wäre: So sol zwar das ganze Instrument denen Actis beylegt, Jedoch bey Erkännuß der Sach von denen Land-Officirern und Land-Rechtsbesitzern ermesse werden, wie weit dasselbe Instrument zum Beweiß vonnöthen und deß Producenten intention probire oder nicht.

D. XXVI.

Da aber auff ergangene Beschiedung derjenige, welcher die schriftliche Urkunden ediren und der Parthey zu ihrem Beweiß folgen lassen sol, sich dessen waigerte: So sol wider denselben allerdings verfahren und der Proceß gehalten werden, wie hir-oben von denen jenigen gesetzt, welche unter einer gewissen Straff zu Abgebung ihrer Zeignuß citirt und erfordert, und solcher Citation nicht nachkommen noch das begehrte Zeignuß abgelegt.

D. XXVII.

Es würd auch so wol bey diesem Fall, wan nämbllich schriftliche Urkunden und Beweiß von einem begehrt werden, als bey der Zeigführung, der Unterschaid der jenigen Sachen, so Leib, Ehr und ligende Gründe betreffen, von andern Sachen zu halten seyn, also und dergestalt, daß wegen obberürter specificirten Sachen Briefliche Urkunden vonnöthen und es zum Zeignuß, ob nämbllich dergleichen schriftliche Urkunden vorhanden und was derselben Inhalt, gefanget, alßdan das Zeignuß vermittelst deß gewöhnlichen Zeigen-Rids abgeben werden müffe.

Von Ridsleistungen und Juramenten.

D. XXVIII.

Es würd auch oft an stat andern Beweißes der Ridschwur entweder von dem Richter der Parthey auffgetragen, oder auch von einer Parthey der andern zugeschoben und deferirt.

Wan es sich nun zutrüge, daß Kläger, eher und zuvor er sich unterstanden den Beweiß zu verführen, dem Beklagten die ganze Klage ins Gewissen und auff seinen Rid schieben wolte und sich bey der Land-Tafel deswegen an stat der Beweißführung bey Übergebung seines Klaglibels angebe: So sol die Sach zu dem Land-Rechten remittiret, und dem Beklagten bald in der Beschiedung angedeyttet werden, daß Kläger Beklagtem wegen deß jenigen, so er in seiner auff die außgeschchnittene Zettel gegebenen Antwort laugnet, ihm ein Jurament deferire, und daß er sich deswegen bey dem nechsten Land-Rechten stellen und auff Klägers ferner anhalten solch Jurament ablegen sol.

D. XXIX.

Kdyby pak obviněný takové přísahy vykonati se zpečoval, anebo ji zase na původu, tak aby od něho vykonána byla, vzkládal: tehdy i hned potom (po uvážení co nejdřív možné těch případností, obzvláště pak způsobu a povahy osob, jako také, zdaliby táž věc v takové pochybnosti zůstávala, anby jináčeji tak právě provedená býti nemohla) přísaha taková buď skrze austní aneb psané vyměření na ten a takový způsob dovolená býti má: Aby předně původ obzvláštní přísahu ošemetností, jenž *juramentum calumnie* slove, totižto že on na ublížení obviněného dle svědomí svého obmyslně nemíni, a toho tolikéž ne proto, aby stranu svú odpornú tudy přelstíti chtěl, ale pro obhájení toliko samé pauhé spravedlnosti své, s dobrým svým svědomím činí, vykonal. Jestližehy tehdy na to ten, kterémuž jest přísaha podána byla, přísahati nechtěl: tedy k dobrému toho, jenž jest přísahy podal, rozsudek se státi může. Pokudžby pak ten, kterýž jest straně odporné s počátku takové přísahy sám podával, ji však zase od též odporné strany sobě podanau maje, avšak ihned přísahati nechtěl: tehdy proti němu druhé straně za právo dáno bude. A taková přísaha v kaple Všech Svätých aneb v kostele kláštera svatého Jiří ještě při témž saudu zemském se vykonati a nad ní ruka držána býti má. A již potom strana, která jest takovou přísahu vykonala, pro to dalším processem ztěžována býti nemá.

D. XXX.

Sice kdyby saud zemský z akcí to vynášel, žeby strany bez přísahy dobře rozeznány býti nemohly, anebo táž věc sama od sebe přísahy potřebovala: tehdy častojmenovaný saud zemský beze všech odkladův, buď austně anebo skrze spis, straně takovou přísahu naleznauti, a ještě při tom trvajícím saudu v dotčené kaple aneb v kostele svatého Jiří k vykonání ji přidržeti má.

D. XXXI.

Ačkoliv předešle v tom se tak zachovávalo, že když jest původ neb žalobník přísahu vykonal, a obviněný z toho mu práv býti, ani tomu, proč jest dotčený původ přísahal, zadosti činiti nechtěl; nýbrž on obviněný proti tomu tolikéž přísahu učiniti mohl, a po učiněné přísaze původovi již potom ničímž dáleji zavázán a povinován nebyl; ale poněvadž tudy nevyhnutelně k křivopřísežnictví příčina se podávala: protož My ustanovovati, narizovati a tomu chtíti ráčíme, aby to napotom dokonce zdvíženo a po vykonané přísaze vedle akt i hned, co za právo, vy-

D. XXIX.

Da nun alßdan Beklagter sich solch Jurament zu leisten widrigte, oder aber dasselbe Klägern widerumb anheimbschiebe und es ihm zu leisten aufftrüge: So sol alßdan (auff vorgehende schleimige Erwegung der Umstände, insonderheit der Personen Condition und Beschaffenheit, wie auch ob die Sach also zweifelhaftig, daß sie anders nicht wol erwisen werden könte), durch einen Münd- oder Schriftlichen Aufßatz das Jurament oder Midsleistung dergestalt zugelassen werden, daß zuorderst ein Special-Juramentum calumnie oder Míd deß Gefährdes von Klägern, daß er nämlich Beklagten auff sein Gewissen gefährlichen nicht beschuldige, solches auch nit das Gegentheil allein damit abzuschrecken, sondern zu Rechtmessiger Erhaltung seines befugten Rechts mit guttem Gewissen thue, gefaislet werde. Wolte nun hirauff der, welchem der Míd angeboten worden, nicht schwären: Mag die Erkantnuß für den geschehen, der den Míd angeboten. Da aber derjenige, welcher selbst seinem Gegentheil den Míd angeboten, doch von demselben ihm hinwider dargeboten oder haimbgeschoben worden, alßdan nicht schwären wolte: Sol wider ihn erkent werden. Und sol solche Midsleistung in der Capellen bey Allen Heiligen oder S. Georgens-Kloster noch bey demselben Land-Rechten geschehen, auch über solchem Jurament gehalten, und dasjenige Thail, so den Míd gefaislet, mit fernern Processen nicht beschwärt werden.

D. XXX.

Wan auch sonst das Land-Recht auß denen Actis befünde, daß die Parthey ohne ein Jurament nicht wol entschieden werden könten, oder die Sach für sich selbst ein Jurament erforderte: So sol offt-befagtes Land-Recht ohne alle Weitleißigkeit solch Jurament durch Münd- oder Schriftlichen Bescheid der Parthey auffferlegen und bald bey demselben Land-Rechten in der Capellen oder S. Georgens-Kloster vortgehen lassen.

D. XXXI.

Ob auch wol vor diesem versehen gewesen, daß, wan Kläger den Míd abgelegt und das Jurament gethan und hirauff Beklagter ihm nicht Recht werden und dasjenige, warum Kläger geschworen, nicht volziehen wollen, daß er, Beklagter, auch einen Míd leisten mögen und auff geleisteten Míd ferner Klägern nichts zu geben oder zu thun schuldig gewesen; Weil aber dardurch nothwendig zu dem Mainaid Urjach gegeben worden: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß solches hinfüro gänzlich abgeschafft, und wan der Míd geschworen, stracks, Inhalts der Acten, was Recht ist, darauff erkant und es nachmals bey

ZAKAR PLOTTIPRISAHY

pořádání a potomně při tom zanecháno bylo. Avšak saudcové saudu Našeho zemského i jiných saudův na to, komuby a v kterých příčinách takovou přísahu naleznouti měli, pilný pozor dávati povinni budou.

D. XXXII. 188

A ačkoli jsau při vykonávání takových přísah mnohé obzvláštní ceremonie se užívaly, však, poněvadž ty k přísaze nepřináležejí, protož budaucně přísaha za podstatnou držána býti má, když po dostatečném napomenutí a výstraze toho, co krivopřísežnictví s sebou přináší, pro ty věci, o kterých činiti jest, přísaha Pánu Bohu a blahoslovené Panně Mariji matce Boží a všem svatým vykonána bude; jiné pak ceremonie s obzvláštním do kaply Všechných Svatých vstupováním a co toho víceji bylo, za zbytečné a bezpotřebné držané býti mají.

O staném právu. 189

D. XXXIII.

Jako až posavad o processu právním vypisováno bylo, takový pak právní process buďto skrze stané právo, kteréž z příčin potupení práva anebo in contumaciam dáno bývá, aneb sice skrze výpověď (kteráž rozsazením jedné každé věci se děje) konec svůj bere: pročež již nyní následuje o právu staném.

D. XXXIV. 3 - XII. C-VI. E-IV-VI.

A poněvadž na to obzvláštně milostivě mysliti ráčíme, aby process právní a saudné rozepře v dědičném Našem království Českém k prodlužování nepřicházely, čemuž jest předešle skrze stané právo pomáháno bývalo: pročež ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, pokudžby obviněný na přednesenou žalobu v šesti nedělích pořad zběhlých, jakž o tom svrchu dotknuto, své psané odpovědi nedal a v tom také čase z některých hodných a slušných příčin, jakž oznámeno, žádného dalšího odkladu nevyhledával, aby na vyhledávání toho od strany odporné, to od desk zemských skrze zprávu, s odesláním při tom žaloby od původu podané, na saud zemský vzneseno bylo; jakož pak žádosti původu, když obviněný při tom nejprv příštím saudu zemském dostatečně příčin svého nestání neprokázal, stané právo na něho dáno býti má. Jináče kdyžby příčiny své provedl, tehdy má dáleji o to se starati, aby spis svůj podal, a pokudžby takové příčiny dostatečně se nenacházely, tedy zaplacení neb vynahrazení škod a nákladův právních má mu leženo býti.

demselben gelassen werden sol. Jedoch werden Unjere Land- und andere Rechts-Beyfigere fleißig acht geben, wem und in was für Sachen sie dergleichen Midsleistung zuerkennen.

D. XXXII.

Und ob wol bey Leistung solcher Juramenten vil absonderliche Ceremonien gebräuchlich gewesen; Weil aber dieselbe zu dem Midschwur nicht gehören: So sol hinfüro die Midsleistung für kräftig gehalten werden, wan auff vorgehende eiffrige Warnung, was der Mainaid auff sich, wegen der Sach, darumb es zu thun, das Jurament Gott und allen Heiligen geschworen und volzogen würd; die andern Ceremonien aber mit sonderbarem Eintritt in die Capellen bey Allen Heiligen, und was dergleichen mehr, für unnötig geacht werden.

Vom Erstandenen Recht.

D. XXXIII.

Nachdem bißhero von dem Proceß gehandelt, Derjelbe aber entweder durch ein Erstandenes Recht, so auff den Ungehorsamb oder in contumaciam erget, oder sonst durch ein End-Urtheil (welches auff Erkänntnuß der Sach erfolget) geendet würd: So folget numehr vom Erstandenen Recht.

D. XXXIV.

Und zwar, weil Wir insonderhait gnedigist darauff bedacht, wie die Proceß und Rechtssthandigungen in Unserm Erb-Königreich Böheim nicht verlängert, Solchen aber vor diesem durch das Erstandene Recht remedirt werden wollen: So setzen, ordnen und wollen Wir, zum fall der Beklagte auff eingebrachte Klage innerhalb 6 Wochen, wie obverstanden, seine schriftliche Antwort nicht einbrechte, auch innerhalb derselben Zeit nicht etwan auß gewissen Rechtmessigen Ursachen, wie obgehört, Dilation begehrte, daß auff anhalten des Gegentheils solches von der Land-Tafel durch einen Bericht, neben Überscheidung des von dem Kläger eingebrachten Klagebills, an das Land-Recht gebracht werde. Welches dan auff des Klägers begehren, da Beklagter bey dem nechsten Land-Recht nicht gnugsambe Ursachen vordrehte, ein Erstandenes Recht wider ihn ergehen lassen; Sonst aber und da er seine Ehefften außführte, ihn, seine Schrift ferner einzubringen, anhalten, auch da die Ehefften nicht allerdings erheblich, in die Gerichtskosten condemniren sol.

D. XXXV.

A jak nejvyšší úředníci a saudecové zemští předně toho, zdaliby takové přednesené příčiny tau měrau a na ten způsob, jakž o tom nížeji doloženo bude, dosti dostatečné byly, povážiti mají: tolikéž i obviněný, kdyby takových svých příčin i hned ještě při tom trvajícím saudu zemském provesti nemohl a v tom se ohlašoval, i také na přísahu odvolával, má ku přísaze, jakžto i prve obyčejné bývalo, připuštěn býti.

D. XXXVI.

Kdyby také stané právo již dáno bylo a strana odsauzená při nejprv následujícím saudu zemským *restitutionem*, neboližto za osvobození téhož staného práva žádala, a některé příčiny a překážky své i skrácení, kteréby tudy nésti musela, v spisu, s doložením v něm a ze jména jmenováním průvodu svého, nejvyšším úředníkům a saudecům zemským by přednesla: tehdy oni takový spis straně odporné po komorníku od desk zemských odeslati mají, s tím přitom poručením, aby na to v šesti nedělích odpověď dala, a tuž svau odpověď, s příložením k ní také odvodu svého (pokudžby jaký před rukama byl) u desk zemských v tom čase složila. A má se jí k provedení takového odvodu jejího jiných šest neděl propůjčiti, tak aby jak obviněný svůj průvod (tím vším způsobem, jakž to nahoře o průvodích s dostatkem opatřeno jest) v těch šesti nedělích, po vzdání saudu zemského nejprv příštích, tolikéž strana druhá v těch také následujících šesti nedělích, po odvedení svého spisu s odvodem svým, pokudžby jakého potřebí bylo, se zhotoviti a jej provesti mohla. A po projití toho posledního šestinedělního odkladu průvod takový u přítomnosti obau stran publikován a jim buďto přečten anebo také, jestližeby toho žádali, veypis jeho vydán býti má. A měla-li by jedna neb druhá strana buď proti osobám svědkův anebo také proti vysvědčení jich co přednesti, to hned austně před úředníky menšími učiniti i zaznamenati a zregistrovati, a tak zregistrované k akci příložití, anebo také ve třech nedělích, které od času téhož publikování obojí straně k termínu a odkladu propůjčené jsau, potřebu svau při dckách zemských austně přednesti a jí veš-oznámeným způsobem zapsati a zregistrovati dáti moci budau. Načež potom všechny ty spisy v svazek složeny, k nejprv příštím saudu zemskému k veypovědi, zdaliby to stané právo i s tau *executi*, kteráž je následovala, vyzdvíženo, a obviněnému k obnovení neb *reassumírování* pořádu práva povoleno býti mělo neb ne, odeslány býti mají.

D. XXXV.

Wie nun die Land-Officirer und Land-Rechts-Beystzere zuforderst erwegen sollen, ob die eingebrachte Ehehafften auff maß und weise, wie hir-unten davon gemeldet würd, erheblich: Also, wan der Beklagte solche keine Ehehafften nicht alsobald und noch bey wehrendem Land-Recht darthun könnte, und solches vermeldete und sich auff einen Eid beruffete, Sol er mit dem Eid, wie vor diesem gebräuchlich, zugelassen werden.

D. XXXVI.

Wan auch das Erstandene Recht albereit ergangen und das condemnirte Theil bey nechstfolgendem Land-Recht umb Restitution anhielte, und so wol seine impedimenta und Ehehafften als auch die ihm zugefügte laesion Schriftlichen, mit Anzieh- und Specificirung seines Beweißes, denen Land-Officirern und Land-Rechts-Beystzern übergebe: Sollen dieselben solche Schrift dem Gegenthail durch einen Cammerling von der Land-Tafel zuschicken, Neben Befehl, innerhalb 6 Wochen darauff zu antworten und seine Antwort, neben Anziehung deß Gegenbeweißes (so einziger vorhanden) bey der Land-Tafel in derselben Zeit einzubringen. Und sollen ihm zu Verführung solches Gegenbeweißes noch 6 Wochen Frist gegeben werden, Daß also, wie der Beklagte seinen Beweiß (allerdings wie hir-oben von dem Beweiß gungsam versehen) in denen nechsten 6 Wochen nach dem Land-Rechten, also das Gegenthail in denen nechstfolgenden 6 Wochen, nachdem es seine Schrift einbracht, seinen Gegenbeweiß, so es vomnöthen, einholen und verführen mag. Und nach Verlauff derselben letzten Frist der 6 Wochen sol der Beweiß in beyden beeder Partheyen publicirt und ihnen entweder fürgelesen oder auch auff begehren Copeyen und Abschriften gefolget werden. Und da etwan ein oder das ander Theil wider der Zeüigen Person oder derselben Außsag etwas vorzubringen: Mächten sie dasselbe alsobald Mündlichen bey denen Unter-Ambtleuten thun und es protocolliren, Registriren, und also Registrirter zu denen Actis legen lassen, oder aber innerhalb 3 Wochen, so von Zeit der Publication beiden Theilen pro termino et prorogatione angezett, ihre Notdurfft wider den Beweiß bey der Land-Tafel Mündlichen vorbringen und denselben obberürter massen protocolliren und Registriren lassen. Da nachmals alle dieselben Schriften inrotulirt und zu dem nechsten Land-Rechten zum Außspruch, ob nämlich das Erstandene Recht und die darauff ergangene Execution auffgehoben und Beklagter den Proceß widerumb zu reassumiren zugelassen werden sol oder nicht, sol überseicht werden.

193 D. XXXVII.

Co se pak těch dotýče, kteřížby toho času, když jim obelání dodáno neb v známost uvedeno býti mělo, ven z země a tak daleko od bytu svého zůstávali, že jest se jich tak spěšně dostati nemohlo: s těmi tak, jakž nahoře o dodávání *citati* anebo obelání oznámeno jest, postupováno býti má. To však, jakž dotčeno, o těch toliko, kteří tak dalece ven z království zůstávají, a nejináč rozuměti se má.

194 D. XXXVIII.

Jestližby se přitrefilo, žeby původ po odevzdané excepci, v určitém terminu těch šesti neděl, repliky, anebo obviněný po replice dupliky své nedodal, ani odkladu mezi tím časem nevyhledával, anebo sice po dosažení takového odkladu třem nedělím (kterých ještě nad termín těch šesti neděl se propůjčuje) projiti dal: tehdy straně k dodávání spisu takového, jakožto již ztraceného, povolováno býti nemá.

195 D. XXXIX.

Jakož také tuto o příčinách překážejících dotknuto jest: pročez tím nic jiného rozuměti se nemá, nežli slušné překážky a příčiny. A ačkoli jest předešle, když jsau původ a obviněný sami osobně, při vyhlásování půhonův neb obelání stávatí museli, na takové příčiny toliko, pro kteréž někdo sám k stání dostačiti nemohl, hledino bylo; poněvadž však nyní jednomukaždému skrz prokuratora (krom věci pokut se dotýkajících) k tomu státi, i také jiné potřeby své v spisích fedrovati a skrze prokuratora je přednesti dáti na vůli pozůstává: pročez toho obzvláště šetrno býti má, zdaliby ti již předložené příčiny a překážky se nacházely, pro něžby prodlévající strana v zhotovení a podání spisův svých, anebo vedení průvodu svého hyndrována byla. Což vše, poněvadž na mnohých případnostech záleží a tak v žádnau jistau reguli obsažené býti nemohau, pročez zemského i jiných soudův saudeově Naši dotčené případnosti, které k výmluvení takového obmeškání se přednášejí, vedle svědomí svého dobře za neslušné a nepodstatné a toliko příčinau prodlužování téhož processu právního a trmácení strany druhé býti by seznali, tuž stranu netoliko s tím ihned odbyti, nýbrž také vedle příležitosti a povahy té věci, jakž o tom nahoře, k ní s pokutau proto přikročiti mají.

D. XXXVII.

Was aber diejenigen anlangt, so zu der Zeit, als die Citation ihnen insinirt werden sollen, auffer Landes und also weit von Hause gewesen, daß sie so bald nicht zu erlangen: Mit denen sol es, wie hieroben von Uberraichung der Citation oder Bescheidung gemeldet, gehalten werden. Jedoch sol solches, wie obberürt, allein von denen, so weit auffer Unsers Königreichs, und nicht anders, verstanden werden

D. XXXVIII.

Besetzt aber, daß nach dem die Exceptionschrift eingebracht und Kläger in dem bestimmbten termino der 6 Wochen mit seiner Replica oder nach der Replica Beklagter mit seiner Duplica nicht einkämen, Sich auch der Dilation halber innerhalb derselben Zeit nicht angeben, oder sich zwar angeben, aber doch nachmals die 3 Wochen (welche über den terminum der 6 Wochen gegeben) verstreichen ließen: Sol dieselbe Schrift verlohren und der Parthey ferner damit einzukommen nicht vergönt werden.

D. XXXIX.

Und demnach alhie der Eheffaffen gedacht: Als würd dardurch anders nichts verstanden, als Rechtmessige Verhinderuß und Ursachen. Und ob wol vor diesem, als Kläger und Beklagter in der Person bey Aufruffung der Ladung stehen müssen, auff diejenigen Verhinderungen, dardurch einer von solcher Persönlichen Erscheinung abgehalten, gegangen worden; Weil aber anjeho einem jeden frey stehet, durch einer Procuratorem (auffer der Beinlichen Sachen) zu erscheinen, Auch sonst seine Notdurfft schriftlich zu befördern und durch den Procuratorem eingeben zu lassen: So würd insonderheit darauff zu sehen seyn, ob die vorgewante Ursachen und Verhinderuß also beschaffen, daß dardurch das säumige Theil an Verrfertigt- und Einbringung seiner Schrift oder Producirung seines Beweises verhindert worden. Welches alles, weil es auff vielerley Umständen beruhet und also in keine gewisse Regel gesetzt werden kan, sollen Unsere Land- und andere Rechts-Beysthere obberürte Umstände, so zu Bescheinigung deß begangenen säumjals angezogen, ihrem Gewissen nach wol erwegen. Und da sie dieselben unerheblich und allein zu Verlengerung deß Processus und Umbtreibung deß Gegentheils angesehen zu seyn befinden, die Parthey nicht allein damit abweisen, sondern auch nach Gelegenheit, wie obverstanden, mit Straff gegen derselben verfahren.

196
D. XL.

Kdyby se pak proti tomu tak mnoho slušných příčin z těch předložených překážek vyhledalo, žeby takové důležité příčiny k tomu dostatečně byly, pro kteréžby to staně právo zastavené, anebo zase vyzdvížené býti mělo: tehdy má se na všecko dle povahy těch oznámených případností, tak a na ten způsob, jakž již svrchu v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském obsaženo jest, bedlivý pozor dáti.

197
D. XLI.

A vždycky také při jednomkaždém saudu na to bedlivý pozor dán a toho pilně šetřeno býti má, zdaliby to takové meškání a odtah jako na zlehčení a za hřbet kladení tohoto Našeho s pilností uváženého a pro samé obecné dobré z té milostivé otcovské péče dobře míněného a vydaného Zřízení Zemského se vztahovalo. Jakož pak i mimo to, že ačkoliv se taková všetečnost ve všech dotčených případnostech od jednoho každého saudu, nešetříc v tom žádného přátelství a přízně, skutečně tresce, však My také sobě v takových příčinách Naší zvláštní pokutu a skutečné trestání patrně vyhražovati ráčíme.

198
D. XLII.

A poněvadž toto Naše Zřízení to s sebou přináší, že jeden každý, který spravedlivau při má a s průvodem svým hotov jest, dosti snadně buď sám nebo skrze jiného potřebu svau sobě spraviti a přednesti může; obzvláště pak, poněvadž My žádných juridických hádek dopauštěti nemíníme, než toliko to, co ku při náleží, brzo předneseno míti a věděti chtíti ráčíme, jakož také i ty nesnáze českého processu jsme vyzdvihli, a s těžkem kdo do nějakého právního sporu tak pojednau se vydá, anby prve nevěděl, zdalížby tu věc, o kteraužby činiti bylo, provesti a dokázati mohl neb nemohl. A ačkoli tomu každému, kterýby jen toliko na to šel, aby co nejkratěji tu věc, o kterau činiti jest, provedl, schváleno bude, ten pak, kdožby v tom jakých obšírností užíval, s ztrestáním, jakž nahoře oznámeno, se potká. K tomu také ti, kteří se sami od sebe do právních věcí síkovati hledí anebo jiným v takových příčinách rady své udělují, nemění pochvalu z toho míti budau, jako i ti mivali, kteříž prvotně při předešlých právních spoích austně vedených, dokonce z lavice saudečův zemských vyvstávati, a straně na žádost její raditi museli. A My také tomu nakonec chtíti ráčíme, aby všickni ti, kteří jsau se předešle při saudech budto v prokuratorství neb advokatsví potřebovati dali, aneb k tomu způsobni jsau, žeby se ještě i budúcně v těch věcech potřebovati dáti mohli, jednomu

D. XL.

Wan aber das Gegenpil und so vil auß denen eingewanten Verhindernüssen und Ehehafften Ursachen erschiene, daß solche Verhindernuß erheblich und gnugamb wären, daß das Erstandene Recht eingestelt oder widerumb auffgehoben werde: So sol solches alles nach Beschaffenheit jeztgedachter Fälle auff maß und weise, wie es hieroben in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung gesetzt, in acht genommen werden.

D. XLI.

In alle wege aber sol bey einem und dem andern Recht fleißig erwogen und genau observirt werden, ob etwan der Saumsal oder Verzögerung zu eludir- und Zurücksetzung dieser Unserer wolberathschlagten und dem gemainem gleich durchgehendem wejen zum besten, ganz gnedigist und Väterlich gemainten Landes-Ordnung angesehen; Da dan über dieses, daß solcher Mutwil in allen angeregten Fällen in denen Gerichten ohnfehlbar gestrafft und hierinnen auß Gunst und Freundschaft niemanden etwas nachgesehen werden sol, Wir Uns auch in diesem Falle Unsere absonderliche Straff und ernstliches Einsehen außstrücklich zuvor behalten.

D. XLII.

Und nachdem diese Ordnung also begriffen, daß ein jeder, welcher eine gutte Sache hat und mit dem Beweis derselben gefast, ihm leicht entweder selbst oder sonst durch einen andern seine Notdurfft stellen lassen können, Insonderheit weil Wir kein unnöthig Juristen-disputat zuzulassen gemeint, sondern allein die merita causæ schleinig vortgestellt wissen wollen, die Difficultäten des Böhaimischen Processus auch auffgehoben, und ja keiner sich leicht in eine Rechtsthaidigung geben würd, der nicht zuvor wiße, ob er seine prætension beweisen könnte oder nicht, und was also auffß kürzichte allein auff die prætension und derselben Beweis gericht, am maiffen Dank verdienen, die Weitleüfftigkeit aber, wie obgehört, sträcklichen; Zudem es denen jenigen, so sich selbst in die Rechte lernen schicken oder andern dıßfalls einrathen, nicht weniger Lob- und Rühmlichen seyn sol, als denen, welche bey denen Mündlichen Processen vor diesem gar auß der Land-Rechts-Beystizer-Bänden auffstehen und auff Begehren der Partheyen Rath geben müssen; Wir auch endlichen wollen, daß alle die, so sich zuvor bey denen Gerichten mit procurir- und advociren gebrauchen lassen oder also beschaffen seyn, daß sie sich ins künfftig gebrauchen lassen

každému zavázání byli, kdyžby toho od nich požádal, proti nahoře položené záplatě, v jejich přirozené řeči, vedle tohoto Zřízení Našeho od nich pře věsti a radau svau v ničemž nepauštetí. S tau při tom patrnuu výstrahau, na kohoby se to vyhledalo a našlo, anby toho k sobě přijíti nechtěl, že ten potom nikdy víceji, dokud živ, budto v dědičném Našem království Českém, tak i v jiných královstvích a zemích Našich, ani k prokuratorství, ani k advokatsví nijakž připuštěn býti nemá. A k tomu, poněvadžby se jich mnoho najíti mohlo, kteříby za příčinau advokatsví se vymlauvati chtěli, a aby ta věc tudy tím prodlauženější šla, tomuby rádi byli: pročež takové výmluvě, pokudžby nič jiného a podstatnějšího v tom ku překážce nebylo, žádným způsobem se místa dáti a k ní povoleno býti nemá.

O ortelích, náleziích a výpovědech, kteréž se po rozeznání pře vynášejí.

D. XLIII.

A poněvadž již o ortelích a výpovědech, kteréž se po rozeznání vyhlášují, oznámeno bude, k tomu pak především bedlivě relací a pilného akcí přehlídnutí zapotřebí jest; i ačkoli předešle při austním pře vedení tak se zachovávalo, že jest mistopisat to, což mluveno bylo, psal, deklamator pak allegata a průvod k té při vedený registroval a zaznamenával, a po takovém austním vyslyšení jeden i druhý to, co od nich psáno a zaznamenáno bylo, na saudu zemském přednášeli; poněvadž pak nyní v spisích se povede: tedy taková spisové, slovo od slova v té řeči a tak jakž jsau se podali, mají na témž saudu zemském (podle způsobu, jenž se při jiných vzáctných a slavných saudech zachováva) od deklamatora (kteříž vždycky dva budau, jeden český a druhý německý) přečtení býti. A načby jedna i druhá strana šla, též očby každý z stran rozeznán býti žádal, ano i na čemby podstatu svého při právě vyhledávání zakládal, to vše budto jen někteří aneb všickni nejvyšší úředníci a saudcové zemští sobě poznamenávají, všickni pak pilně doslychati a pozorovati mají, tak aby jedenkaždý z nich potomně na ty věci zdravě pomysliti, a kdyžby k uvažování té rozepře a k výpovědi přijíti mělo, tím lépeji svědomí své ohraditi mohl.

D. XLIV.

A aby sobě žádná strana stěžovati příčiny neměla, jakoby na podstatu její pře nebyl pozor dán, anebo žeby při čtení něteo přeslechnuto bylo: tehdy mají strany v jich podávaných spisích

möchten, einem jeden, so es von ihnen begehrt, umb die hie-oben gesetzte Solaria in ihrer Mutter Sprach nach dieser Unserer Ordnung zu advociren und zu procuriren verbunden seyn sollen. Mit dieser auß-trücklichen Bedrohung, daß, auff welchen es erwisen würde, daß er sich dessen verwiderte, derselbe die Zeit seines Lebens weder in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, noch andern Unsern Königreichen und Ländern weder zum procurir- noch advociren gelassen werden sol. Diesem nach, und weil sich ihrer vil finden möchten, so sich der Advocaten halber entschuldigen und die Sach dardurch zu verlängern gelüsten ließen, Als sol diese Entschuldigung, da nicht andere mehr und wichtigere impedimenta darzu kommen, keineswegs zugelassen oder gestattet werden.

Von Urtheiln und Rechts-Sprüche, so auff Erkänntuß der Sache gesprochen werden.

D. XLIII.

Und demnach nunmehr von Urtheiln und Rechtsprüchen zu handeln, so auff Erkänntuß ergehen, darzu aber vorgehende fleißige Relation der Gerichts-Acten vornöthen: So ist es zwar vor diesem bey denen Mündlichen Processen also gehalten worden, daß der Vice-Landschreiber, was Mündlich geredet worden, auffgeschriben, der Declamator aber die allegata und den geführten Beweis registirt und verzeichnet, und nach Mündlicher Verhör einer so wol als der ander, was also auffgeschriben und verzeichnet worden, dem Land-Recht vortracht haben. Weil aber anjeto Schriftlichen verfahren würd: So sollen zwar die Schrifften von Wort zu Wort in der Sprach, wie dieselben einbracht, in dem Land-Recht (gestalt auch in andern ansehnlichen Tribunalien gebreüchlich) von dem Declamatore (derer jederzeit zween, ein Teütscher und ein Böhmischer, seyn sollen) abgelesen werden, und was einer oder der andern Parthey præensiones seyn und was ein jeder vor sich zu erkennen begehre, auch die fundamenta, darauff ein jede Parthey solche seine præension und Rechtliches suchen und begehren gründet, von ehlichen oder allen Obristen Land-Officirern und Land-Rechts-Besitzern auffgeschriben, von allen aber fleißig auffgemerckt werden, auff daß ein jeglicher nachmals der Sachen nachdencken und in Fällung des Urtheils sein Gewissen desto besser vermahren könne.

D. XLIV.

Und damit sich kein Thail zu beschwären, als ob man seine fundamenta nicht in acht genommen oder daß bey dem verlesen etwas überhört worden: So sollen die Partheyen in ihren eingegebenen Schrifften

ty dotčené hlavní puňkty, na kterýchž ony obzvláště podstatu své pře zakládají, a na ně se, že vedle nich tu při obdrží, spoléhají, s takovým NB. anebo jinším patrým znamením, tak dalece, dokudby se takový hlavní puňkt vztahoval, zaznamenati, a napodobným také způsobem při svědcích zavedených a jiných instrumentích učiniti, tak aby potom deklamator, když takový spis anebo průvody čte, to drobet rozvláčněji, nežli jiné četl, a tím jako k bedlivějšímu pozorování a poslouchání napomenul.

D. XLV.

Prokuratoři také, anebo principálové sami, pokudžby žádných prokuratorův neměli, jakby se akcí k saudu zemskému odeslala, mají při jednom každém saudu zemském se ohlásiti, na veyповěd očekávati, při publikování přítomní býti, a kdyžby jim znáti dáno bylo, veyповěd slyšeti. Pakliby státi obmeškávali, tedy předece táz veyповěd publikovati se bude. A však kde se případností na pokuty vztahujících dotýče, obviněná strana sama osobně k přeslyšení veyповědi státi má, poněvadž taková věc skrze žádného prokuratora vyřizena býti nemůže.

D. XLVI.

Právní pak rozepře, kteréž na saud zemský podávány budau, také podle pořádku, jak jsau tam zašly, jedna po druhé předsevzaté, přednašené a vyřizované býti mají. Lečby v některé věci o nějakou postranní při rozsudek se státi měl, bez kteréžby dáleji při dekách zemských process právní konán a doveden býti nemohl, aneb žeby také Náš královský prokurator toho vyhledával, aby nejprve věci komoře Naší náležející předsevzaté byly, tu nemá se času, kdy jsau která akta zašla, nýbrž na fedruňk dotčených komorních věcí šetřiti.

D. XLVII.

A jakož My to milostivě obmysleti ráčíme, kterakby obojí řeč česká i německá takový průchod měla, aby všickni saudcové zemští jedné jako i druhé řeči povědomost míti mohli; ale poněvadž by to z počátku poněkud za obtížné přišlo: protož z té příčiny, pro lepší a spěšnější fedruňk výповědi, kdyžby se tak na saud zemský zároveň české i německé věci podali, má nejvyšší sudí zemský nejvyšší úředníky a saudce zemské na dvě rady (jakž se to i při jiných slavných saudech zachovává) rozděliti, kdežto v jedné té radě toliko ti, kteříž německého jazyku dobře povědomí jsau, seděti, a tu také německé věci se přednášeti a čísti, v druhé pak radě ti, kteří dobře česky umějí,

die obangeregte Haupt-Puncten, warauff sie insonderhait ihre præsentiones gründen und dardurch sie in der Sache obzusiegen vermainen, mit einem NB. oder sonst scheinbarem Zeichen, so weit dasselbe Hauptfundament gehet, notiren; dergleichen auch in denen geführten Zeugnissen und Instrumenten thun, damit nachmals, wan der Declamator solche Schrift oder Beweissthumb abliset, er dasselbe etwas langsamer lesen und zu fleissiger Auffmerck- und attendirung erinnern möge.

D. XLV.

Es sollen auch die Procuratores, oder die Principalen selbst, da sie keine Procuratores bestellen, alßbald die Acta zu dem Land-Recht überschickt, sich bey einem jeden Land-Recht angeben und auff das Urtheil warten, damit, wan es zu der Publication kombt, sie zur Stelle seyn und ihnen das Urtheil anzuhören angezeigt werden könne. Im widrigen Fall und da sie sich selbst verabsauneten, würde die Publication einen Weg wie den andern vortgehen. Es sollen aber in Criminal und Beinlichen Sachen die Beklagte Parthey sich selbst zu anhörendem Urtheil stellen, weil solches durch keinen Procurem verrichtet werden kan.

D. XLVI.

Es sollen auch die Proceß, so zu dem Land-Recht geschickt werden, der Ordnung nach, wie sie aldar einkommen, nacheinander fürgenommen, referirt und expedirt werden; Es wäre dan etwan in einer Sach eine interlocutoria zu sprechen, ohne welche der Proceß ferner bey der Land-Tafel nicht vollführt werden könnte, oder aber es begehrt Unser Königlich Procurator, daß Fiscalische Sachen vorgenommen würden; Alßdan sol nicht auff die Zeit, wie die Acten einkommen, sondern auff die Förderung jetzgedachter Fiscalischen Sachen gegangen werden.

D. XLVII.

Und ob Wir wol gnedigst darauff bedacht, wie baide Sprachen, die Teitsche und Böhaimische, also eingeführt werden, daß alle Land-Rechts-Besitzere einer so wol als der andern Sprach kundig seyn möchten; Jedoch weil solches anfangs etwas schwär seyn möchte, So wollen Wir deswegen und zu desto besserer und schleüniger Beförderung der Urtheil, daß, wan bey dem Land-Rechten Teitsche und Böhaimische Sachen zugleich vorhanden, die Land-Officirer und Land-Rechtsbesitzere in zwey Senatus (wie auch wol in andern hohen Tribunalien zu geschehen pflegt) von dem Land-Richter außgethailt, und zwar in dem einem Senatu allein diejenigen, so der Teitschen Sprach recht kundig, gebraucht, und bey demselben Senatu die Teitschen Sachen Teitsch

sedati, a tu rovně táž akta v českém jazyku podávaná podobným způsobem přednášena a čtena býti mají. A v jedné té radě nejvyšší sudí zemský a v druhé nejvyšší komorník, v nepřítomnosti pak jeho některý jiný z nejvyšších úředníkův zemských, správu míti a jako za presidenta zůstávati bude, jakž toho všeho v příčině té, jako i z strany osob, kteréby v jedné neb druhé radě, co se rozdílu řečí dotýče, sedati měly, při jeho, nejvyššího sudího zemského, rozvržení a rozdělení milostivě zanechávati ráčíme. Při uvažování pak jedné každé výpovědi při nejmenším osm osob, vedle presidenta, a tak v přítomnosti jich devíti, potaz v té řeči, v které se spisy podávali, držán i výpověď sepsaná býti má. A když se tak o výpověď neb ortel vedle většího počtu hlasův snesau: to potom na plném saudu zemském (po učinění však nejprve krátké relací, kterauž president, oznámice při tom, jaká se výpověď a v které příčině stala, učiniti má) čteno a publikováno bude. Co se snadnějších rozsudkův dotýče, ti od jedné každé rady stranám ihned se oznámí mohau.

D. XLVIII.

Jakož pak My tomu milostivě chtíti ráčíme, když která pře pořádně podle oznámeného způsobu přednesená bude, aby se veypověď ještě při témž saudu zemském stala a s ní od jednoho saudu zemského až zase k druhému odkládáno nebylo.

D. XLIX.

A jakož se při potazích podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského řídití a spravovati náleží a kdyby co z něho přivozováno bylo, to deklamator s pilností poznámenati a saudcové zemští vyhledati mají; a ačkoli předešle toliko nálezův (jakž tak jmenováni byli) se šetřilo, a podle nich téměř veypovědi se řídily; ale poněvadž to velice nebezpečné jest, a tudyby se někomu nemalé skrácení státi mohlo, též takoví nálezové často-kráté jedni proti druhým jsau; k tomu také mnozí o nich nevědí: za kteraužto příčinau My milostivě jsme naříditi ráčili, aby úředníci a saudcové Naši zemští, jako i jiní, jenž týchž nálezův nejlépeji povědomí jsau, ti takové ještě u pochybnosti zůstávající případnosti, kteréž až posavád na větším díle podle nálezův rozeznávány býti musely, v tomto však Našem Zřízení Zemském se nenacházejí, v jedno seberauc, v pořádek uvedli, a potomně je, dadauc k jednékaždé té případnosti anebo právní ještě u pochybnosti zůstávající otázce své dobré zdání, Nám k další Naší resoluci (kteráž se konečně státi má) do Naší královské kanceláře české dvorské odvedli a odevzdali.

abgelesen, bey dem andern aber (darinnen die jenigen zu gebrauchen, so der Böhmischen Sprach recht kundig) die Acten, so in der Böhmischen Sprach einbracht, gleichermaßen abgelesen werden sollen; und daß in einem Senatu der Land-Richter, in dem andern der Land-Cammerer, oder in seinem abwesen ein anderer Land-Officier, (wie Wir dan diffalls, wie auch wegen der Personen, so in einem oder dem andern Senatu, wan nur der Unterscheid der Sprachen gehalten würd, zu gebrauchen, die disposition Unserm Land-Richter gnedigist lassen) præsidiren und bey dem Ausspruch eines jeden Urtheils zum wenigsten 8 Personen, neben dem Præsidenten, und also 9, gegenwertig seyn und dieselben in der Sprach, darin die Schrifften einkommen, umbfragen, votiren und Sententioniren sollen. Und wan sie sich des Urtheils nach denen mehrern Stimmen verglichen, Sol solches nachmals bey dem gesambten Land-Recht, auff vorgehende kurze Relation, so der Præsident mit Vermeldung, in was für einer Sach und wie der Ausspruch geschehen sey, thun sol, publicirt; Was aber etwan schlechte Beschaide anlanget, dieselben von jedem Senatu der Parthey alsobald gegeben werden.

D. XLVIII.

Zumassen Wir dan gnedigist wollen, daß wan eine Sach obgesetzter massen ordentlicher weise referirt worden, das Urtheil noch bey demselben Land-Recht gesprochen, und nit von einem Land-Recht zu dem andern verschoben werde.

D. XLIX.

Wie nun im Versprechen auff diese Unsere Bernerwerte Landes-Ordnung zu gehen, und so etwas darauff allegirt, von dem Declamatore fleißig zu notiren und von denen Land-Rechts-Beystzern nachzuschlagen ist; Also und obwol vor diesem auff die Nález (wie sie genant worden) oder præjudicata gesehen und fast die Urtheil darauff gerichtet worden; Jedoch weil solches sehr gefährlich und dardurch grosse Ungerechtigkeiten begangen werden können, Auch dergleichen præjudicata öftters einander selbst zuwider, zudem Ihrer sehr wenigen bekant seyn: Als haben Wir gnedigist anbefohlen, daß Unsere Land-Officier und Land-Rechts-Beystzere, wie auch andere, so derselben præjudicaten oder Nález am besten erfahren, die zweifelhaftigen Fälle, so bißhero mehrern theils durch die Nález haben entschieden werden müssen und so in dieser Unserer Landes-Ordnung sich nicht befinden, zusammen tragen, dieselben in Ordnung bringen und nachmals neben ihrem Gutachten bey einem jedem Fall oder zweifelhaftigen Rechtsfrag, Uns solches zu Unserer decision (welche darauff unfehlbar erfolgen würd) zu handen Unserer Königlich Böhmischen Hof-Canzley einantworten sollen. Zumittelst aber sol allein nach dieser Unserer

Wolfgang Bauerer, Oudlersch sandu 13*

Jakož pak toliko vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského řízeno, a pokudžby se také jaká taková věc zběhla, žeby v Zřízení Zemském k místu přivedená nebyla, v Právu pak Městském táž věc rozeznána se nacházela: tehdy vedle Práva Městského, poněvadž již od dávního času toho se vyhledávalo, kterakby Práva Městská s Zřízením Zemským k srovnání přijiti mohla, sauzeno, a jak v tomto, tak i ve všech jiných saudech netoliko slov, ale i důvodův právních šetřino býti má.

D. L.

Ačkoli také předešle rozdíl mezi ortely byl, tak že se někteří z nich nálezky a jiní veypovědmi jmenovali a při jednom-každém některý zvláštní způsob se zachovával; avšak poněvadž to, jako i jiné mnohé věci od dotčeného rozdílu, který mezi pūhonem a obesláním byl, pocházely, ten pak již vyzdvížen jest:

Pročež nyní i napotom všickni ortelové, kteříž na pořádné právní vyslyšení vynášení budau, jináče nic nežli za veypovědi držání, a když se takové veypovědi v spis uvedau, bez užívání dalších ceremonií, toliko přečtení býti mají. A takové právní veypovědi žádného jiného jménem, než toliko jménem Našim sepsané, čtené a publikované budau.

D. LI.

A poněvadž ortelové a právní veypovědi s žalobau se srovnati mají, předešli pak pūhonové nebo obesláním nemohli se zároveň na hlavní věc, jako i na škody a užívání vztáhnauti, anobř jestliže se kdy co toho stalo, to zdvíženo bylo; kudyž snadno k průtahům a k rozširování processu právního příčina dávana býti mohla: protož My tomu milostivě chtějí ráčíme, aby od tohoto času, neméněji v žalobě, jako i potom v veypovědi, kteráž se na žalobu stane, také zmínka z strany užívání, škod a antrat, pokudžby toho potřeba ukazovala, učiněna byla, a na saudu o škody nic jiného než toliko o samé prokázání dotčených škod, užitekův a antrat se řídilo a konalo.

D. LII.

Kdyby se to také, jakž svrchu dotčeno, patrně vyhledalo, žeby se některá strana na druhau svévolně, beze vši slušné a právní příčiny, nutkala, a tak zbytečně právo zaneprázdňovala: tehdy strana netoliko k nahrazení škod a antrat odsauzena, anobř také, podle saudečův uznání, buďto na penězích aneb jinak vedle příležitosti, obzvláštně pak, kdyžby se tu cti a hrdla, aneb také jiných velikých a těžkých věcí dotýkalo, aneb žeby strana pro

Berneuertem Landes-Ordnung, auch wan sich etwan ein Fall ereignete, so in der Landes-Ordnung nicht erörtert, in dem Stat-Recht aber sich desselben decision befünde, nach dem Stat-Rechten, weil längst darauff gegangen, wie zwischen demselben und dem Land-Rechten eine conformität gemacht werde, judicirt, und in diesen wie in allen andern Rechten nicht allein auff die Wort, sondern auch die rationes legis gegangen werden.

D. L.

Ob auch wol verwichener Zeit ein Unterscheid zwischen denen Urtheiln gewesen und ehliche Nález, andere Weypowöd genant und bey einem jeden absonderliche formalitäten gebraucht worden; Jedoch weil solche, wie auch vil andere Sachen, von mehrbesagtem Unterscheid zwischen dem Pūhon und Obesláni hergerürt, derselbe aber nunmehr aufgehoben: So sol es hinfüro mit allen Urtheiln, so auff ordentliche Proceß ergehen, anders nicht als mit dem Weypowöd gehalten und dieselben, nach dem sie verfaßt, allein abgelesen und keine andere Ceremonien darzu gebraucht werden. Und sollen solche Rechtliche Außsprüche in keines andern als Unserm Namen verfaßt, gesprochen und publicirt werden.

D. LI.

Und demnach die Urtheil und Rechtsprüch dem Klaglibell gleichförmig seyn sollen; Die vorigen Ladungen aber zugleich auff die Haupt-sach, Schäden und Nutzungen nicht haben können gestelt, sondern wan sie also gestelt, aufgehoben worden, Dardurch aber leicht zu Weitleüfftigkeiten und Multiplieirung der Process Ursach gegeben werden können: Als wollen Wir, daß hinfüro nicht weniger in der Klag als in denen darauff folgenden Urtheiln auch der Nutzung, Schäden und Unkosten, wan es vonnöthen, gedacht und für dem Schaden-Recht nichts anders als bloß und allein die liquidation vorangeregter Schäden, Nutzung und Unkosten gehandelt und tractirt werde.

D. LII.

Wan auch, wie obgedacht, sich merklich befünde, daß sich ein Thail zu dem andern ohne ainzige Rechtmessige Ursach mutwilliger weise genöthigt und also temere litigirt hette: So sol dasselbe Thail nicht allein in die Schäden und Unkosten verurteilt, sondern auch willkürlich entweder an Geld oder nach Gelegenheit, insonderheit aber, wan es Criminal- oder andere hochwichtige Sachen wären, oder auch die Parthen wegen Armut die Geldstraff nicht erlegen könnte, mit

chudobu peněžité pokuty složití nemohla, vězením aneb jinak ztrestána býti má. Takové však peněžité pokuty, kteréi za přičinau téhož právního processu tímto Naším Obnoveným Zřízením Zemským vyměřené jsou, krom škod a autrat, jenž se stranám přisuzují, mají do fisku Našeho aneb do komory Naší (však aby ty nikam jinam nežli pro lepší vzdělání spravedlnosti v tomto Našem dědičném království Českém obráceny nebyly) připadnauti.

A poněvadž pak také mnohdykráte i takové věci přicházely, že se na ně toliko austní odpověď dávala (což se oznámení jmenovalo, a když také dotčené odpovědi nětco obšírněji bývali, tehdy se do desk zemských vpisovaly a vyměření slauly); taková však oznámení a vyměření dokonce se nevyzdvihují, nýbrž vedle příležitosti těch věcí, kteréž k pořádnému skrze spis uvedenému processu nepřináleží a jednom austně se přednášejí, předece tak, jako předešle, při saudu zemském anebo jiných saudech svůj průchod míti mají. Jakož pak také i supplikací, jenž při saudu sirotčím od vdov a sirotkův podávané bývaly, beze všech průtahův a obšírností k vyřízení svému přicházely, při čemž se tolikéž i nyní toho, co se supplikací dotýče, zůstává.

V přičině pak obsilání, vdovy i sirotci rovně jako i jiní, vedle tohoto svrchupsaného pořádného právního processu řídití se budau.

A jakož až potud dosti obšírně o tom, co k pořádu práva přináleží a jak se při něm děje, řídí a koná, oznámeno bylo, tak již nyní následuje kratičké poznamenání téhož až posavád v spisích sepsaného Právního processu.

E. I.

Původ pošle obviněnému řezanau ceduli, v kteréž od něho světlé a patrné odpovědi žádá, zдалiby tomu, co při něm vyhledává, dobrovolně zadosti učiniti, aneb také k čemu právo a spravedlnost se míti pokládá, k tomu se znáti chtěl neb nechtěl.

Obviněný odpovídá na tůž řezanau ceduli, aneb na přátelské porovnání se podává.

Původ podá své žaloby menším úředníkům, doložíc při konci též žaloby jména svědkův, anebo po doložení toho, na čemž podstatu žaloby své zakládá a čemu obviněný v řezané ceduli odpíral, přiloží také i listovní svědomí.

Původ, není-li usedlý, aneb se s rukojměmi opatřiti nemůže, tehdy menší úředníci z povinnosti v to se vloží, jakby zaručení vykonáno býti mohlo, tak aby původ za přičinau nedostatku téhož zaručení ode práva upuštěn nebyl.

Gefängnuß oder sonst extraordinarie gestrafft werden. Es sollen aber alle Geldstrafen, so wegen der Process in dieser Unserer Verneuertem Landes-Ordnung gesetzt, auffer der Schäden und Unkosten, welche denen Bartheyen zuerkannt werden, Unserm Königlichem Fisco (jedoch selbige nirgents anderswohin als allein zu besserer Erhaltung des Justitzwehens in Unserm Erb-Königreich Böhaimb zuwenden) haimfallen.

Weil aber auch oft Sachen vorgefallen, darin allein Mündliche Beschaide gegeben (welche Oznámení, Anzeigungen oder Andeutung, und wan dieselben Beschaide etwas weitleüfftig, seynd sie in die Land-Tafel eingeschrieben und Wyměrení, Außmessung, genant worden): So sollen solche Beschaide nicht gänzlich auffgehoben seyn, sondern nach Gelegenheit der Sachen, welche zu dem ordentlichen schriftlichen Process nicht gehören und nur Mündlichen vorkommen möchten, dieselben, wie vor diesem, so wol bey dem Land- als andern Rechten stat haben. Inmassen dan auch die Supplicationes, so bey dem Waisen-Recht von Wittiben und Waisen eingegeben, ohne einzige Weitleüfftigkeit expedirt worden, bey welchen es dan auch nochmals, so vil dieselben Supplicationes anlangt, verbleiben sol. Sonst wan es zu denen Bescheidungen kombt, Werden die Wittiben und Waisen, so wol als andere, nach dem obgeschriebenen ordentlichen Process sich richten.

Und demnach bißhero etwas weitleüfftig von dem jenigen, so zu dem Process gehört und darbey vorzulauffen pflegt, gehandelt: So folget nunmehr ein kurzer Begriff des bißhero beschriebenen schriftlichen Processus.

E. I.

Kläger übersicht Beklagtem einen Aufgeschnittenen Zettel, darinnen von ihm klare und außtrückliche Antwort begehrt würd, ob er ihm gutwillig Satisfaction thun wolle, und was er ihm an seinem Zu- und Anspruch gestehet oder nicht?

Beklagter gibt seine Antwort auff den Aufgeschnittenen Zettel, oder würd etwan Sühnlische Handlung tractirt.

Kläger übergibt seinen Klaglibel denen Unter-Ambtleuten, Setzt zu Ende desselben die Namen der Zeügen, oder legt bey schriftliche Urkunden zum Beweis des jenigen, darauff er seine Klage gründet, und so von dem Beklagten in dem Aufgeschnittenem Zettel widersprochen worden.

Da Kläger nicht angefessen, oder mit Bürgen nicht auffkommen kan: Arbitriren die Unter-Ambtleute ex officio, wie die Caution zu bestellen, damit Kläger, in Mangel der Caution, nicht Rechtloß gelassen werde.

Původ nařídí prokuratora.

Zaloba a přitom obesaání obviněnému se odešle, a obviněný má čas sobě uložený, aby zase na tůž žalobu, kteráž proti němu podána jest, a to v šesti nedělich pořád zběhlých, svau odpověd dal.

Obviněný (neni-li na místě v Praze, a při všech svých saudech sám osobně přítomen býti nemůže) nařídí prokuratora neb poručníka.

E. II.

A jakož předešle, hned jak půhon dodán byl, původ svědky své obsílali mohl, tak také i nyní, jestližby původ v žalobě své svědky jmenoval, má takové hned po učiněné od komorníka relaci, že jest žaloby obviněnému dodal, obsílali dáti, aby se oni ve čtyrech nedělich od dodání žaloby ke dekám zemským postavili, a tu anebo při jiném saudu svědomí své vydali. Při kterémžto terminu on také své listovní svědomí, bude-li toho potřeba, s originaly jich prokázati může.

E. III.

Obviněnému na vůli jest, chtěl-li by na ten termín svých *interrogatoriů* aneb otázek podati, na kteréby svědkové dotazováni byli, anebo chtěl-li by sám přítomen při vidimování listovních svědomí neb listův býti, a jestli by proti kterému z svědkův jakau obranu měl, pročby ho k svědomí připustiti nechtěl, to má ausně menším úředníkům přednesti. Kterížto seznaie, žeby taková obrana proti tomu svědku patrná byla a průvodu dalšího nepotřebovala, takového svědka zavrhnau; pakli by táž obrana bez dalšího průvodu býti nemohla, tehdy téhož svědka slyšeti mají. A může obviněný v odporu svém, kterýž na žalobu původa dal, takovau proti svědku obranu provesti a prokázati, tak aby na ni potom v saudu zemském při potazu pilný pozor dán býti mohl.

Jestliže se pak obviněný aneb jeho prokurator na ten termín nepostaví, tehdy nicméně svědkové slyšání, též i listové vidimovati se budau.

E. IV.

A jakož toto všecko hlavní při dokonce nic na překážku neni, tak také obviněný v těch šesti nedělich odpor nebolížto odpověd na žalobu původa podá, anebo za hojemství žádati bude.

Když obviněný příčiny přednese, tedy menší úředníci jemu do tři neděl hojemství daji.

E. V.

V těch třech nedělich může obviněný buď odpověd svau podati, anebo ještě dalšího hojemství na dvě neděle podle oznámeného způsobu žádati.

Kläger constituirt einen Procuratorem.

Die Klage würd Beklagtem neben der Citation zugeschickt, und hat Beklagter 6 Wochen Zeit, seine Exceptionsschrift darwider einzubringen.

Beklagter (wan er nicht in loco und zu Prag allen Gerichts-händeln selbst abwarten kan) bestelt einen Procuratorem.

E. II.

Und wie vor diesem, bald nach eingegebenem Puhon Kläger seine Zeugen citiren mögen, Also wan in der Klage Zeugen benennet: sol Kläger dieselben, alßbald der Cammerling Relation gethan, daß er die Klage Beklagtem eingantwortet, citiren lassen, daß sie innerhalb 4 Wochen, von Zeit der überantworteten Klage an zu raitten, erscheinen und ihr Zeugnüß bey der Land-Tafel oder sonst einem Recht abgeben sollen. Auff welchen Termin er dan auch seine schriftliche Urkunden, wan es vonnöthen, mit denen Originalien bestetigen kan.

E. III.

Beklagtem stehets bevor, auff denselben Termin seine Interrogatoria oder Fragstück, die Zeugen darauff zu examiniren, einzugeben, auch der Vidimirung der schriftlichen Urkunden bezuwohnen, und da er etwan wider eines Zeugen Person Ursach hette, warumb er zum examine nicht zuzulassen, solches Mündlichen bey denen Unter-Ambtleuten vorzubringen. Welche, wo sie befinden, daß die Exception wider deß Zeugen Person kundbar und keines fernern Beweises bedarff, lassen sie den Zeugen zum examine nicht zu; Bestehet aber die Exception auff mehrer Außführung, Lassen sie den Zeugen zum examine zu. Und mag Beklagter seine Exception in seiner Exceptionsschrift, damit sie von dem Land-Recht bey dem Berisprechen in acht genommen werde, außführen.

Erscheinet aber Beklagter oder sein Procurator auff den Termin nicht, So gehet nichts desto weniger das examen der Zeugen, wie auch die Vidimirung der schriftlichen Urkunden, vort.

E. IV.

Wie nun dieses alles den Haupt-Proceß gar nichts hindert, Also bringt innerhalb der angeetzten 6 Wochen Beklagter seine Exception ein, oder bittet vor derselben, dilation.

Die Unter-Ambtleute ertheilen dilation auff 3 Wochen, da Ursachen von dem Beklagten angezogen werden.

E. V.

Innerhalb der drey Wochen hat Beklagter entweder seine Exceptionsschrift einzubringen, oder auff maß und weise, wie obgemelt, noch eine andere dilation auff 2 Wochen zu erhalten.

Nepodá-li v tom čase obviněný svého spisu, tedy na saudu zemském stané právo na něho dáno bude, lečby důležité příčiny toho přednesl a prokázal.

E. VI.

A podobným způsobem dá se stané právo na obviněného, jestliže při prvním nebo druhém termínu žádného hojemství nežadá, ani také spisu svého nepodá.

Pakli obviněný odpověd svau právě v čas podá, takovou původ sám nebo prokurator jeho vyzdvihne.

E. VII.

Původ nachází nebo to, že obviněný v odpovědi své nic tak podstatného proti němu neprokazuje, a za tau také příčinou žádá, aby se akta složila a do saudu zemského k rozeznání odeslána byla; anebo, že se obviněný v též odpovědi své na průvody odvolává, anebo také nějaké slušné a podstatné příčiny přednáší; tehdy se původovi ještě času za šest neděl propůjčuje, aby se s replikou svau zhotovil.

E. VIII.

A jestli obviněný v odpovědi své svědky nebo listovní svědomí přivozuje nebo jmenuje: tehdy s těmi takový se způsob zachovávatí bude, jakž nahoře o odporu oznámeno jest; kromě že ty čtyry neděle, kteréž pro zavozování svědkův uložené jsou, od toho času se počítají, když táž odpověd menším úředníkům dodána jest; pročež původ a prokurator na to pilný pozor dáti a takovou časně vyzdvihnouti má.

E. IX.

Co se hlavní pře dotýče, má-li původ slušné a podstatné příčiny, před projitím těch šesti neděl hojemství za tři neděle žádati; a pakli by žádného hojemství dříve nežli těch šest neděl prošlo, nevyhledával, ani také v těch třech nedělích, kteréž mu k hojemství dané byly, repliky své nepodal: tehdy o takovou svau repliku anebo spis přijde. Jestli však původ repliku svau časně podá, ta obviněnému na žádost prokuratora jeho odevzdána bude.

E. X.

Obviněný nachází anebo, že odpověd jeho není poražená, a pokudž chce, může hned žádati, aby se spisy složili a do saudu zemského odeslali, tím způsobem, jako nahoře při odporu

Kombt Beklagter alsdan mit seiner Schrift nicht ein, Ergeheth beym nechsten Land-Recht ein Erstandenes Recht; Es würden dan Gehafften hergegen außgeführt.

E. VI.

Eben diese Meinung hat es auch mit dem Erstandenen Recht, wan Beklagter in dem ersten oder andern terminu umb keine dilation anhelt, auch seine Schrift nicht einbringt.

Kombt aber Beklagter mit seiner Exceptionsschrift zu rechter Zeit ein, Wird dieselbe von Klägern oder seinem Procureto abgefodert.

E. VII.

Kläger befindet entweder, daß Beklagter nichts erhebliches wider ihn in seiner Exceptionsschrift verführt, und begehrt darauff die Acta zu inrotuliren und zum Land-Recht zum Versprechen zu schicken; oder aber wan von dem Beklagten Gegenbeweiß in seiner Exceptionsschrift angezogen oder sonst etwas erhebliches einbracht, hat er 6 Wochen Zeit, mit seiner Replica einzukommen.

E. VIII.

Und da von dem Beklagten in der Exception Zeißen oder schriftliche Urkunden angezogen oder benent, Wird es damit allerdings auff maß und weise gehalten, wie hir-oben bey der Exception gemeldet; Allein, daß die 4 Wochen, so zu Führung der Zeißen bestimbt, von der Zeit an, als die Exceptionsschrift bey denen Unter-Ambtleuten einbracht, geraittet werden. Derentwegen Klägers Procurator fleißig darauff Achtung geben und sie zu rechter Zeit abfordern sol.

E. IX.

Die Hauptfach betreffend, da Kläger erhebliche Ursachen, Bittet er vor Außgang der 6 Wochen eine dilation auff 3 Wochen. Begehrt er aber keine dilation vor Außgang der 6 Wochen und bringt alsdan oder auch innerhalb der 3 Wochen, so ihm zur dilation gegeben, seine Replicam nicht ein: Wird er derselben Schrift oder Replicam verlustig. Kombt aber Kläger mit seiner Replica zu rechter Zeit ein, Wird dieselbe Beklagtem auff seines Procurators begehren zugestellt.

E. X.

Beklagter befindet entweder, daß seine Exception nicht abgeläint, und mag, wo es ihm gefällig, alsbald submittiren und begehren, die Schrift zu inrotuliren und zu dem Land-Recht zuschicken, wie hir-oben

o původovi oznámeno jest; anebo, že svědkové v replice se přivozují anebo něčto podstatného proti odporu jeho se klade; tehdy zase na to dupliku svou v šesti nedělích podati může. A též, má-li také hodné příčiny, před projitím těch šesti neděl ještě jednoho hojemství na tři neděle žádati, jemu se nezbraňuje. S tím pak hojemstvím, jako i propadením toho spisu, rovně se takový způsob, jakž nahoře o replice dotknuto, a ne jinší, zachovává.

E. XI.

Duplika se původovi propůjčí jen toliko proto, aby ji přehlídl, zdaliby v ní nějaký nový instrument se přivozoval, a ne, aby na ní tripliky své podal, poněvadž po duplice žádni se již spisové (mimo ty v tomto Obnoveném Zřízení Našem s strany nových instrumentův položené případnosti) víceji nepřipauštějí; a zvláště když svědkové v desíti dnech po dodání dupliky publikování býti mají. A také se na žádný jiný termín k provozování svědků dáleji neočekává, lečby toho některé příčiny slušné v tomto Zřízení jmenované s strany zavozování nových svědkův se nacházely. Tehdy a když takové příčiny dotčení menší úředníci za slušné býti uznají, má se lhůta pro zavozování takových nových svědkův do šesti neděl, a to nakonec, dáti, a po projití těch též svědomí v desíti dnech vyhlášována býti.

E. XII.

Po vyhlášení týchž svědkův stranám se na žádost jejich (kterážto žádost a co v sobě víceji obsahuje, nic jináčeji nežli austně přednášena býti má) povolí, aby od publikování ve čtyrech anebo nejdéle v šesti nedělích průvodní spis proti svědkům, buď pro obdržení jedné neb zavržení strany druhé, průvodů podali. A zajisté když takový průvodní spis toliko k tomu směřuje, aby to, co svědkové svědčili, obdržáno nebo zavrženo bylo, nemá již potom dáleji žádný spis průchodů míti, ale akta mají se hned po dodání průvodního spisu anebo projití těch šesti neděl spolu složití a k nejprv příštímú sandu zemskému odeslati, poněvadž podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského to, což svědkové vysvědčují, tak patrně býti má, že jedenkaždý saudee, bez nějakého dalšího rozmyšlování snadno sám od sebe z toho vyrozumí, jak se svědkové srovnávají a co nimi provedeno a prokázáno jest neb není. Jakž pak vždycky každého času víceji na austní svědkův seznání, nežli na to, co se od strany předkládá, šetřino a všecko s pilností považováno býti má.

von Klägern bey der Exception gemeldet; Oder wan Zeügen bey der Replica angezogen oder sonst etwas erhebliches wider seine Exception-schriftt angewendet, hat er darauff seine Duplicam innerhalb 6 Wochen einzubringen. Da er auch bewegliche Ursachen, Mag er vor Aufgang der 6 Wochen dilation auff 3 Wochen bitten. Und würd mit dieser dilation wie auch Verlust der Schriftt gar nichts anders, als wie hir-oben von der Replica angedeutet, gehalten.

E. XI.

Die Duplica würd Klägern communiciret; Jedoch allein sich darinnen, ob etwan neue Instrumenta allegirt, zu ersehen, nicht aber darauff zu tripliciren, weil nach der Duplica keine Schriftt ferner (auffer der in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung aufgesetzten Fälle der neuen Instrumenten halber) zugelassen; Sintemaln 10 Tag nach der Duplica die Zeügen publicirt werden sollen, Und ist also kein anderer terminus probatorius zu erwarten. Es wären dan etwan erhebliche und in dieser Ordnung benente Ursachen wegen neuer Zeügenführung vorhanden; Alßdan und wan solche Ursachen von gedachten Unter-Amthleuten befunden werden, Sol noch zum letzten und endlichen termino probatorio 6 Wochen Zeit gegeben und innerhalb 10 Tagen nach Aufgang derselben die Zeügnusse publicirt werden.

E. XII.

Nach Publicirung der Zeügnuß würd denen Partheyen eine Probationsschriftt, wan sie dieselbe begehren (welches begehren und was deme ferner anhängig jedoch anders nicht als Mündlich geschehen sol) zu Salvirung ihres und impugnung des Gegentheils Beweises innerhalb 4, oder zum lengsten 6 Wochen von Zeit der publication einzubringen, zugelassen werden.

Und zwar wan solche Probationsschriftt allein zu Salvir- oder impugnung der dictorum testium und der Zeügen Aufsjage angehen: Sol keine Schriftt ferner stat haben, sondern alßbald nach eingeebener probationsschriftt oder Verfließung der 6 Wochen die Acten inrotulirt und zu dem nechsten Land-Recht geschickt werden, weil die Aufsjagen der Zeügen, vermöge dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung, also geschehen sollen, daß ein jeder Richter sich selbst leicht darauff ohne weitläufftiges disputat informiren kan, was durch die Zeügnuß probirt oder nit probirt, und wie sie miteinander übereinkommen; Sumassen dan jederzeit mehr auff die Original-Aufsjagen der Zeügen, als wie dieselben von der Parthey allegirt, gesehen und darnach alles fleißig examinirt werden sol.

E. XIII.

Kdyžby pak také v tom dotčeném průvodním spisu některé příčiny a obrany proti osobám svědkův doložené byly: tedy ačby se nemohla straně druhé replika zameziti, nýbrž jižjmenované straně, kdyžby toho žádala, mělby takový spis slušně propůjčen a jí čas k replikování proti dotčeným obranám neb příčinám do čtyř neděl pořád zběhlych dopřin, a hned potom akta složeny a k dalšímu rozeznání odeslány býti.

E. XIV.

A poněvadž vedle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského ty příčiny a obrany proti osobám svědkův ještě před publikováním svědomí klásti se mají: pročez jich v průvodním spisu přednáseti potřeby není, a byt i přednesené byli, soud zemský jich uvažovati nemá; lečby to bylo, žeby strana, kteráby takových obran a příčin požití chtěla, s strany těchž obran, hned při vyžádání toho průvodního spisu, patrně ohlášení učinila, a menší úředníci buďto z těch již zaslých akt a pře vedení, aneb také jiných patrných přitom případností, kteréž jest ten přednášel, jenž takových obran užití žádal, to seznali, že taková obrana proti svědku nemohla prve než až po publikování svědkův předložena býti. Přitom se pak žádných obšírností neb průtahův dopauštěti nemá, anobřz to všecko hned po vyhlásování svědkův, jakby strana průvodního spisu žádala, před menšími úředníky austně přednášeno, a hned přitom čase, když se ten průvodní spis žádá, rozeznáno býti má.

E. XV.

Jestližby se pak žádného průvodního spisu (skrze kterýž My nic jiného míniti a rozuměti chtítí neráčíme, jedno toliko to, co tuto anebo jinde v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském dotčeno jest) od stran k propůjčení nežádalo: tehdy se hned po publikování svědkův akta v hromadu složití mají. A kdyby se žádní svědkové nevedli, než toliko listovní průvody před rukama byly: tehdy po dodání dupliky mají se akta (kromě té již nahoře oznámené případnosti s strany nových listovních průvodův), skládati.

Následuje již jistý formulář nebo obsažení některých v tomto Processu dotknutých notulí.

E. XIII.

Man aber auch in gedachter probationschrift exceptiones wider die Personen der Zeüigen wollen eingebracht werden: So könnte man zwar die Replicam der andern Parthey nicht abschneiden, sondern würde solche Schrift jetztgedachter Parthey, man es dieselbe begehret, billich communicirt, und derselben innerhalb 4 Wochen auff solche Exception zu repliciren zugelassen, und folgendes die Acta inrotulirt und zum Versprechen geschickt werden.

E. XIV.

Weil aber die Exceptiones wider der Zeüigen Person, vor der Publicirung der Zeüignuß, vermög dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung geschehen sollen: So sollen dieselben in der probationschrift anders nicht einbracht, oder do sie einbracht, von dem Land-Recht nicht attendirt werden; Es wäre dan, daß die Parthey, welche sich der Exception zu gebrauchen gemaint, sich derselben exception halber, bey Erhaltung der Probationschrift, außdrücklichen angebe, und die Unter-Ambtleüte entweder auß vorgangenen Actis und Gerichtshandlungen oder andern notoriſchen Umständen, welche der excipient anziehe, befindeten, daß solche Exception wider denselben Zeüigen eher nicht als nach Publicirung der Zeüignuß hette geführt werden können. Darüber aber keine Weitläufigkeit verſtattet, sondern alßbald nach Publicirung der Zeüignuß von der Parthey die Zulassung der Probationschrift begehret würd, solches alles bey denen Unter-Ambtleüeten Mündlich vorbracht und noch in demselben termino, da die Probationschrift begehret würd, entſchieden werden sol.

E. XV.

Man aber keine Probationschrift (darunter Wir anders nichts als was alhir und anderswo in dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung außgeführt, verstanden und gemaint haben wollen) von denen Partheyen begehret würde: Sol die Inrotulation alßbald nach der Publication der Zeüigen geschehen.

Da auch keine Zeüigen geführt, sondern nur Instrumenta oder schriftliche Urkunden vorhanden: Sol die Inrotulation nach Einbringung der Duplic (außer obgedachten Falles der neuen Instrumenten halber) vorgenommen werden.

Folget ein ohngefehrliches Formular oder Begriff eglicher in diesem Proceß angezogener Notuln.

(Litt. A. jakž nahoře pod B. XIV.)

Notule Řezané cedule za příčinou dědictví.

E. XVI.

Já N. N. podle Práva a Zřízení Zemského posílám Vám N. N. tuto řezanou a mau vlastní pečeti spečetěnou cedulí z té příčiny: Jakož jste se léta tohoto 1625. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli statku N. N. mně vlastně a dědičně náležejícího ujali, čehož jste se proti Právu a Zřízení Zemskému dopustiti a mého spupného dědictví tak nepořádně ujiti neměli. Protož Vás tauto řezanou a mau vlastní pečeti zapečetěnou cedulí napominám a žádám, abyšte se dáleji takového mého dědictví v ničemž neujímali, anobř mně ho zase postaupili a v užívání žádné překážky nečinili, pokudž se dalšího zaneprázdnění uvarovati chcete. Načež od Vás světlé a patrné odpovědi, podle kterézbych se spraviti mohl, očekávati budu.

Datum dne N. a roku N.

(Litt. B. jakž nahoře pod B. XIV.)

Odpověď na takovou Řezanou cedulí, kdež o dědictví činiti jest.

E. XVII.

Já N. N. podle Práva a Zřízení Zemského odsílám Vám N. N. tuto řezanou a mau vlastní pečeti spečetěnou cedulí a odpovéd. Jakož jste mně podle jiždotčeného Práva a Zřízení Zemského cedulí řezanou, vlastní pečeti Vaší spečetěnou poslali, za tau příčinou: že jsem já se léta tohoto 1625. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli statku N. N., kterýžby Vám (jakž toho v Vaší řezané cedulí dokládáte) vlastně a dědičně náležel, ujal, cožbych proti Právu a Zřízení Zemskému tohoto království Českého učiniti a tak nepořádně Vašeho dědictví ujiti se neměl. A že Vy pro tu příčinu skrze tuto řezanou a vlastní pečeti Vaší spečetěnou cedulí žádáte a mne napomináte, abych se dáleji takového Vašeho vlastního dědictví neujímali, anobř Vám ho zase postaupil a v užívání jeho žádné překážky nečinil, pokudžbych se dalšího právního zaneprázdnění uvarovati chtěl, a že odemně světlé

(Litt. A. ut supra sub B. XIV.)

Notul eines Außgeschnittenen Zetels, in Sachen eine Erbschafft betreffend.

E. XVI.

Ich N. N. schicke, vermög der Recht und Landes-Ordnung, diesen außgeschnittenen und mit meinem aigenem Petchafft versigeltten Zetel zu Euch zc. N. N. auß der Ursach: Demnach Ihr Euch dieses 1625. Jahrs, am Donnerstag nach S. Johannis Baptistæ, deß Guts N. N., welches mir Erb- und eigenthümblich zustehet, angemasset, Solches aber, zuwider denen Rechten und der Landes-Ordnung Ihr Euch nicht unterfangen und meines eigenthümblichen Erbguts so unrechtmessig nicht hettet sollen anmassen; Derowegen ich mit diesem Außgeschnittenem und mit meinem aigenem Petchafft versigelttem Zetel Euch ermahne und begehre, daß ihr Euch weiter solch meines Erbguts mit nichten im wenigsten nit anmasset, sondern mir dasselbe abtretet und in Nutz- und Gebrauchung dessen keine Verhinderung thut, dofern Ihr weiterer Rechtlichen Ansprüch von mir geübrigt seyn wollet. Hierauff wil ich von Euch einer klaren und außtrücllichen Antwort, darnach ich mich richten könne, gewerttig seyn.

Datum am N. Tag und N. Jahr.

(Lit. B. ut supra sub B. XIV.)

Antwort auff dergleichen Außgeschnittenen, eine Erbschafft betreffenden Zetel.

E. XVII.

Ich N. N. schicke, Inhalt der Recht und Landes-Ordnung, diesen Außgeschnittenen und mit meinem aigenem Petchafft versigeltten Antworts-Zetel zu Euch N. N. Demnach Ihr mir, vermög jetzgedachter Recht und Landes-Ordnung, einen Außgeschnittenen und mit Euerm Petchafft versigeltten Zetel zugeschickt, Wegen dieser Ursach: Daß Ich mich dieses 1625. Jahrs, den Donnerstag nach S. Johannis des Tauffers, deß Guts N. N., welches Euch (wie ihr solches in Euerm Außgeschnittenem Zetel sehet) aigent und Erblich zustünde, habe angemasset, so ich zuwider der Rechte und Landes-Ordnung dieses Königreichs Böhaimb mich nicht hette unterfangen und also unrechtmessiger weiß Euers Erbguts anmassen sollen; Und daß Ihr derentwegen durch diesen Außgeschnittenen und mit Euerm aigenem Petchafft versigeltten Zetel begehret und mich ermahnet, daß Ich mich weiter solch Euers Erb-Guts nicht anmassen, sondern Euch dasselbe wider abtreten und in Nutz- und Gebrauchung dessen keine Verhinderung thun solte, dafern ich derohalben ferner Rechtlicher Ansprüch geübrigt seyn wolte; Und

a patrné odpovědi, podle kteréžbyste se spraviti mohli, očeká-
vati budete, jak táž cedule, již jest dátum na den N. léta N., to
vše v sobě šířeji obsahuje a zavírá.

Na kteréžto Vaše poselství a ceduli řezanau já Vám tuto
světla a patrnau odpověd dávám, že já tomu, jakobych se do-
tčeného vlastního Vašeho dědictví, kteréby Vám spravedlivě ná-
leželo, ujal, zjevně a patrně odpírám a toto pravím, že mně ná-
leží a ne Vám, a že já k němu lepší právo a spravedlnost mám,
nežli Vy (NB. tuto má doloženo býti, podle čeho a jakým spů-
sobem); a to každého času, když toho potřeba bude, provesti a
ukázati chci. Pro kteraužto příčinu neuznávám se povinen býti,
Vám takový mně vlastně náležející statek postaupiti, ani tomu,
čehož při mně tímto poselstvím a Vaší řezanau cedulí vyhledá-
váte, zadosti činiti. Podle kteréžto mé světlé a patrné, též pečeti
mau vlastní zapečetěné odpovědi spraviti se moci budete.

Datum dne N. leta N.

(Litt. C. jakž nahoře pod B. XX.)

**Notule žaloby neb obvinění na předešlau cedulí řezanau
učiněné.**

E. XVIII.

N. N. vedle práva viní N. N. z strany dědictví a statku po-
zemského, a to proto, že jest se N. N. obviněný 16. dne měsíce
dubna léta tohoto, statku N. N. řečeného, původovi dědičně a
vlastně náležejícího, skutečně a bezprávně ujal a jej v svau
moc a držení uvedl. A ačkolivěk původ, podle Zřízení Zem-
ského tohoto království Českého, při něm toho skrze ceduli ře-
zanau vyhledával, aby od takového předsevzetí svého upustil a
jemu častojmenovaný statek podle příležitosti řezané cedule *sub*
litera A. zase postaupil: ale však on toho v odpovědi své, kte-
rauz na ceduli řezanau dal, jenž pod literau *B.* se příkládá, učí-
nití jest zjevně odepřel. A poněvadž pak on N. N. dotčeného
statku ještě až posavád v držení zůstává, takový pak statek
původovi podle pořádného trhu (nebo jiným titulem, jehožto
průvod příložití se má), jakž pod literau *C.* viděti jest, vlastně
přináleží: pročež původ žádá na saudu zemském (saud at se
jmenuje) za rozeznání a výpovědi učinění, že obviněný jemu
takový jeho statek se všemi užitky, kteréž jest k sobě od držení
téhož statku přijal, zase navrátiti a postaupiti jest povinen.

daß Ihr darauff von mir einer klaren und außtrücklichen Antwort,
darnach Ihr Euch richten könntet, gewerttig seyn wollet; Inmassen
solcher Außgeschnitterer Zettel, dessen Datum am N. Tag deß N. Jahrs,
dieses alles mit mehrern in sich helt und begreiffet.

Auff welche Beschickung und Euern Außgeschnitteren Zettel Ich
Euch diese klare und unverdunkelte Antwort gebe: Daß Ich dieses, als
wan ich mich erwehnt eigenen Erb-Guts, so Euch von Rechtswegen
zustünde, angemafft haben solte, öffentlich und außtrücklich widerspreche,
Und sage also, daß es mir und nicht Euch zugehöret, und daß ich zu
demselben besseres Recht und Gerechtigkeitt habe dan Ihr (NB. hie
muß gesetzt werden, vermög wessen, wie und welcher Gestalt?); und
das wil ich jederzeit, wan es die Notdurfft erfordert, außführen und
beweisen. Dieser Ursachen halber erkenne ich mich nicht schuldig zu seyn,
Euch solch mir eigenthumblich zugehöriges Gut wider abzutreten, noch
dem jenigen, so ihr bey mir durch diese Beschickung und Euern Auß-
geschnitteren Zettel sucht, Ein gnügen zu thun. Nach welcher meiner
klaren und außtrücklichen mit meinem aigenem Petchafft versigelten
Antwort ihr Euch werdet können richten.

Datum am N. Tag, Anno N.

(Litt. C. ut supra sub B. XX.)

Notul einer Klage auff vorgangenen Außgeschnitteren Zettel.

E. XVIII.

N. N. klagt Rechtlichen an, N. N. in Sachen ein Erb- und
aigenes Landgut betreffend, und solches daher, daß N. N. Beflagter
den 16. Aprilis dieses Jahrs sich deß Guts, N. N. genant, welches
Klägern Erb- und eigenthumblich zustehet, de facto und unrecht-
messiger weise angemafft, und dasselbe in seine Gewehr und possess
gebracht. Und ob wol Kläger ihn, vermög dieses Königreichs Landes-
Ordnung, durch einen Außgeschnitteren Zettel von solchem Unbefugnuß
abzustehen und ihm mehrerwehntes Gut widerumb abzutreten erfucht,
vermög deß Außgeschnitteren Zetels besyghend sub Lit. A., So hat
er sich doch in seiner auff gedachten Außgeschnitteren Zettel gegebener
Antwort, welche sub Lit. B. beygelegt, solches zu thun außtrücklich
verwidert.

Wan dan er N. N. obberürtes Gut noch biß auff dato besitt,
und aber dasselbe Klägern, vermög eines ordentlichen Kauffs (oder
eines andern Tituls, dessen Schein bezulegen), wie sub Lit. C. zu sehen,
eigenthumblich zuständig ist: Als bittet Kläger im Land-Rechten (po-
natur das Recht) zu erkennen und außzusprechen, daß Beflagter ihm
solch Gut mit allen von Zeit der Inhabung abgenommenen Nutzungen
und verursachten Schäden und Unkosten einzuanworten schuldig.

(Litt. C. jakž nahoře pod B. XX.)

Notule žaloby, kdež svědků potřebí jest, a žádné řezané cedule před rukama není.

E. XIX.

N. N. viní vedle práva N. N. z mordu, který jest nad streycem jeho vykonal. Poněvadž jest pravda a svědkům pod literau A. zavedeným vědomé, že N. N. obviněný 11. dne měsíce září léta tohoto v městě N. N. v příbytku N. N. dotčeného streyce jeho, beze všelijaké sobě od něho dané příčiny, na poctivosti jeho utrhal;

Za druhé jest také pravda a těm svědkům pod literau B. jmenovaným vědomé, že když jižjmenovaný streyc jeho poctivosti své zastával a hájil, on N. N. na něho nenadále tulich (nebo nějakou jinou zbraň) vytrhl, a jmenovaného streyce jeho pobodl, od kteréhožto pobodnutí on hnedky umřel:

pročež původ žádá a prosí, aby on pokutau, kteráž na morděře náleží, ztrestán byl.

A. N. N. svědkové.

B. N. N. svědkové jakž nahoře.

(Litt. D. jakž nahoře pod literau B. XX.)

Notule obeslání.

E. XX.

My úředníci menší desk zemských známo činíme N. N., kterak N. N. jeho před právem viní za příčinou zdržování dědictví a statku pozemského jemu náležejícího, řečeného N. N., vše podle příležitosti obšírné žaloby.

Na čež on obviněný odpověď svou v šesti nedělích po přijetí obeslání dáti a dáleji podle královského Obnoveného Zřízení Zemského kráčetí, a potom při slavném saudu zemském výpovědi očekávati má.

A jakož se tuto na žádný jiný řád neb pořádek, co se saudův dotýče, než toliko na to samé šetří, kdeby jednakaždá věc přináležela,

již tehdy nyní následuje:

(Litt. C. ut supra sub B. XX.)

Notul einer Klage, da Zeügen vonnöthen, und kein Außgeschmittener Zettel vorhanden.

E. XIX.

N. N. Klagt Rechtlichen an, N. N. wegen eines an seinem Vetteren N. N. begangenen Todschlags.

Sintemaln wahr und denen Zeügen, so sub Lit. A. angezogen, bewußt, daß N. N. Beklagter den 11. Septembris dieses Jahrs, in der Stat N. N. in deß N. N. Behausung, gedachten seinen Vetter ohne airtzige gegebene Ursach an seinen Ehren angegriffen;

Für das andere wahr und denen sub Lit. B. benannten Zeügen bewußt, daß als mehrerwehnter sein Vetter sich zu Defendirung seiner Ehr verantwortet, er N. N. auff ihn plötslich seinen Dolch (oder andere Wöhrre) gezußt, und ernantem seinem Vetteren einen Stuch gegeben, davon er alßbald Todes verblischen: Bittet demnach Kläger, wider Beklagten mit denen auff den Todschlag gesetzten Strafen zu verfahren.

A. N. N. Zeügen.

B. N. N. Zeügen ut supra.

(Litt. D. ut supra sub B. XX.)

Notul einer Bescheidung oder Citation.

E. XX.

Wir Unter=Ambskleite bey der Land=Tafel fügen dem N. N. zu wissen, wie daß N. N. in N. N. zu Recht wegen eines ihm vorenthaltenen Erb= und aigenen Landguts, so N. N. genant, beklagt, alles mehreren Inhalts bekligender Klage.

Darauff er N. N. Beklagter seine Antwort innerhalb 6 Wochen nach Empfahung dieses einbringen, und ferner, vermög der Königlischen Vernewerten Landes=Ordnung verfahren, und folgendß bey dem Könlischen Land=Recht deß Außspruchs erwarten sol.

Demnach alßir auff keine andere Ordnung, So vil die Tribunalia betrifft, als dahin gesehen würd, wohin eine jede Sach gehöre,

So folget numehr:

O kanceláři a které věci při kanceláři řízené býti mají.

F. I.

Co se politických a regimentu všeho a obecného dobrého dotýkajících věci dotýče, kteréž v kanceláři Naší české dvorské vyřizované a Nám od ní přednášené bývají: k takovým radám nemá žádný z Naších nejvyšších úředníkův a saudeův zemských, radův saudu dvorského neb komorního (kteříž obzvláštní své saudy mají) přicházeti, lečby k tomu obzvláštně z milostivého Našeho poručení od Našeho nejvyššího kanceláře obelán a povolán byl.

Co se pak lidských spravedlností dotýče, jakož jsou z nich některé obzvláštní, když se někdo nepořádně v statek jiného uvázal, anebo když činiti bylo o provedení kvaltu, mordu, nářku cti, anebo o propadené pokuty, kteréž z těžkých hrdla se dotýkajících a jiných *criminálních* věcí pocházely (v kterýchž se pokuty Naší jakožto krále Českého dotýkalo), na kancelář Naší českou dvorskou skrze supplikaci přicházely, a potom až do dupliky obyčejně se propůjčovaly, a když tak všechna akta pospolu byly, do saudu komorního se odsýlaly a nejvyššímu hofmistru skrze psaní poručeno bylo, aby strany vedle již stalého sročení, v tom uloženém čase, v zelené světnici, proti sobě vyslyšané a spravedlivou výpovědi podělené byly.

Kdežto potomně při témž saudu svědkové se zavozovali, půhony s strany svědkův, též i s strany položení listův a dáni listovních svědomí vydávali, a když k saudu přišlo, strana obžalovaná, pokudžby jí toho potřeba bylo, dvojího odkladu užití mohla; a po vyjití těch odkladův, když by se k hlavní věci přistaupilo, akta v spisích na kancelář podaná slovo od slova se přečtla, a po přečtení jich hlavní rozepře znova jako na saudu komorním a zemským, austně se vedla.

F. II.

Ale jakž se z toho ze všeho spatřuje, že nyní tím vnově nařizovaným processem za příčinou akt přečtení nic nového a neobyčejného uvedeno není; tak poněvadž teprva po předešlém přečtení ty věci austně přednášeny býti musely, odkudž toliko k průtahům příčina se dávala:

Pročež My to nařizovati, ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se to při podávání spisův na kancelář, jako i průvodův a odvodův podobně, tak jakž nahoře o saudu zemském oznámeno, zachovávalo. A když se žaloba na kancelář podá a věc na průvodu a odvodu záležitosti bude, má se táž žaloba druhé straně propůjčiti, aby na ní svou odpověď dala, a termínové jako při saudu zemském zachovány býti mají.

Von der Cantzley, und was für Sachen daselbst zu tractiren.

F. I.

Und zwar, anlangend die Politische und solche Sachen, welche den Statum betreffen, und in Unserer Böhaimischen Hoff-Cantzley pflegen tractirt und Uns von deroelben fürgebracht zu werden, Sol keiner auß Unsern Obristen Land-Officirern, Land-, Hof- oder Cammer-Rechts-Beysthern (als welche ihre sonderbare Tribunalia haben) zu dergleichen consultation kommen, er werde dan hizu insonderheit auß Unserm gnedigisten Befehl durch Unsern Obristen Cantzler erfordert und beruffen.

Die Justitz aber betreffend, seynd ehliche Sachen, als insonderheit, wan jemand sich in eines andern Güttir unrechtmessiger weise eingeführt, oder wan es wegen Gewaltthaten, Todschlag, Ehrenhändel oder auch Straff und Böenfälle, so von schweren Halsbrüchigen und andern Criminalsachen (darunter Unser als Königs zu Böhaim Interesse versirt) hergerürt, zu thun gewesen, bey der Königlischen Böhaimischen Hof-Cantzley durch suppliciren anhengig gemacht, und darinnen nachmals auff erfolgte Communication hine inde biß zu der Duplica inclusive verfahren, und wan die Acta beyhamen, dieselben zu dem Cammer-Gerichts-Ambt geschickt und dem Obristen Landhofmaister schriftlich anbefohlen worden, daß die Partheyen auff die in dem Vorbeschaid bestimbte Zeit in der Grünen Stuben gegen einander gehört und durch einen Rechtmessigen Ausspruch von einander gesetzt werden sollen; Seynd also bey demselben Ambt nachmals die Zeüigen geführt und die Ladungen wegen der Zeüigen, als auch der Instrument und schriftlichen Urkunden halber, außgefertigt worden; Und als es nun zum Recht kommen, hat das beklagte Thail, wan Ursachen vorhanden, zwo Dilationes erhalten können; und nachdem die Dilationes auß und man zur Hauptfach geschritten, Seynd die schriftliche Acta, wie sie in der Cantzley einkommen, von Wort zu Wort abgelesen und nach Ablesung derselben der Haupttritt nachmals Mündlich, wie vor dem Cammer- und Land-Recht, geführt worden.

F. II.

Wie aber auß diesem allem erscheinet, daß anjetzo durch den von Uns angeordneten Process wegen Ablegung der Acten nichts neues oder ungewöhnliches eingeführt worden; Also und dieweil erst nach vorgangener Ablegung die Sache Mündlich hat außgeführt werden müssen und dahero nur Weitleüffigkeit verursacht worden:

Derentwegen so legen, ordnen und wollen Wir, daß es mit Einbringung der Schrifften bey der Cantzley, wie auch dem Beweis und Gegenbeweis, allerdings wie hie-oben von dem Land-Recht gemeldet, gehalten, und wan die Klage bey der Cantzley einkommt, und die Sache auff Ausführung, Beweis und Gegenbeweis beruhet, dieselbe Klage dem Gegentheil communicirt, und ihm seine Gegenantwort darauff

Za kteraužto příčinou také původ při své žalobě, jakž nahoře o saudu zemském oznámeno, svůj průvod složití má.

F. III.

Obeslání svědkův a jiné v podobných příčinách potřeby nemají se jinač, nežli tak jakž nahoře položeno jest, zavozovati, a svědkové v to místo, kde sice obyčej byl, obsýláni a tam slyšáni, potom pak svědomí ta do kanceláře po přísežných registratořích a kancelistech odsýlané, též k aktům přiložené býti mají.

F. IV.

Co se pak veypovědi dotýče, poněvadž na vůli Naši zůstává, na kohobyehom My dotčené věci, kteréž před vlastní osobu Naši náležejí, podati, a koho k nim zvoliti a obrati chtějí ráčili: tehdy když akta v české kanceláři dvorské zajdau a pořádně složena budau, má se tu také v kanceláři nejméně u přítomnosti sedmi osob, nejvyšších Našich auředníkův zemských, saudu zemského neb komorního saudecův anebo jiných Našich v příčině fedruňku spravedlnosti přísežných radd, s nejvyšším kanceléřem, též místokanceléřem veypověd státi; i také vždycky každá taková věc Nám od Našeho nejvyššího kanceléře dědičného království Našeho Českého pro další milostivau *resoluti* Naši, přednešena a zejména oznámena.

Tudíž i toho při tom s pilností šetřeno býti má, kteřížby té řeči, v níž allegata podaná jsau, povědomost měli neb neměli; a kdyžby se taková akta německy podaly, tehdy aby od německého sekretáře nebo jiných k německé expedici náležejících osob, pakli česky, tehdy od českých, pospolu složena a přečtena byla. Jakož pak také, cožby v jakýchkoli příčinách z kanceláře Naši české dvorské vycházelo, v tom vždycky stavu, kraje neb osob, kdyžby vědomé bylo, žeby toliko samé české neb německé řeči užívaly, šetřeno býti má.

F. V.

A jakož v těch příčinách, kteréž na svědceích neb právo-
dích záležejí, a když jednomu každému na vůli jest, buď před Nás nebo na saud zemský se odvolati, ve všem se tak, jakž svrchu oznámeno jest, chovati náleží: tak když se do Naši královské kanceláře české dvorské dotčené nebo jiné věci podají, kterýmžto se aneb přiznání stane, aneb tak patrné aneb vědomé jsau, že žádným způsobem odvedeny a poraženy aneb zapřiny býti nemohau, aneb že hbitého opatření potřebují, anebo že samy strany krátkého summarního processu (žádají), aneb My neb Naši dědicové a budaucí králové z slušných neb důležitých a hodných příčin poručiti ráčili, aby některá věc summovně předsevzata a vyřízena byla:

einzubringen, und sonst von termin zu terminen, wie bey dem Land-Recht, zu verfahren, anbefohlen werde. Zu welchem Ende dan auch Kläger bey der Klage den Beweis, wie hir-oben von dem Land-Recht gemeldet, mit anhenden sol.

F. III.

Es sollen auch die Citationes der Zeugen und andere Not-turfft in dergleichen Sachen nit anders, als wie hir-oben gesagt, ver-führt und die Zeugen an den Ort und Stelle, da es sonst gebräuchlich gewesen, citirt und examinirt, nachmals aber die Zeignuß in die Canzley durch geschworne Registratores oder Cancellisten überschickt und zu denen Actis gelegt werden.

F. IV.

Was aber die Urtheil anlangt, Demnach es bey Uns stehet, wem Wir obberürte Sachen, als welche für Unsere eigene Person gehören, auftragen und delegiren wollen: Als sol, wan die Acta bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Canzley einkommen und ordentlich inrotulirt, der Außspruch daselbsten in der Canzley geschehen und zum wenigsten 7 Personen auß Unsern Obristen Land-Officirern, Land- und Cammer-Rechts-Beysitzern oder andern Unsern zur Justitz geschwornen Rätthen, neben dem Obristen Canzler und Vice-Canzler darzu gebraucht, auch jederzeit von Unserm Obristen Canzler Unseres Erb-Königreichs Böhaimb zu Unserer allergnedigsten Resolution Uns vortragen und Namhaft gemacht; und darbey der Unterscheid der jenigen, so der Sprache, in welcher die Acta eingebracht, kündig oder nicht kündig, wol in acht genommen; auch wan sie Teütsch einkommen, von dem Teütschen Secretario und denen zu der Teütschen Expedition gehörigen Personen, wan sie aber Böhaimisch, von denen Böhaimischen colligirt und abgelesen werden; Zumassen dan auch, was sonst auß Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Canzley außgehet, in was für Sachen es auch sey, jederzeit auff den Stand, Kraiß oder die Personen, so kundbarlich entweder allein Teütsch oder Böhaimisch können, acht gegeben werden sol.

F. V.

Wie nun in denen jenigen Sachen, darin einem jeden frey stehet, sich entweder vor Uns oder Unser Land-Recht zu zihen, wan sie auff Zeugen oder anderm Beweis beruhen, allerdings wie obgesagt, verfahren werden sol: Also wan obberürte oder auch andere Sachen bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Canzley einkommen, und dieselben entweder gestanden, bekänlich oder also notorisch seyn, daß sie durch keine tergiversation abgewendet oder gelaugnet werden können, oder auch da periculum in mora, oder die Partheyen selbst einen Summarischen Process begehrten, oder Wir oder Unsere Erben, Nachkommende Könige,

Tehdy takové věci při kanceláři Naší aneb před komis-
saři od ní k tomu nařízenými, mají sprostně a bez všelijakého
slavného processu, toliko samé pauhé pravdy šetřice, řízeny a
konány býti. Jakož pak také tomu milostivě chtíti ráčíme, aby
v těch věcech, kdež se potřebných a přespólních osob neb lidí
dotýče, všelijakých obšírností co nejmožněji se zanechalo, a na
to kancelář Naše aby pilný pozor dala; poněvadž na tom zá-
leží, aby ne všecko k dlouhému pořádu práva přicházelo, ale
cožby jen býti mohlo, bez obšírnosti, buď pěkně přátelským spů-
sobem porovnáno, buď skrze zvláštní a postranní rozeznání, což
vlastně Naší královské kanceláři české dvorské přináleží, vyří-
zeno a na místě postaveno bylo; kteráby pak věc bez obšírnosti
pěknými neb přátelským způsobem a bez pořádu práva vedena
a spokojena býti nemohla, takovou Naše kancelář na pořá-
d práva tu, kde náleží, podati a ukázati (má).

F. VI.

Kdyby se také nějaký nešlechtný skutek vykonal neb
účinek spáchal, kdežby žádného žalobníka nebylo: tehdy má se
od kanceláře Naší české těm, na jichžby právě ten a takový
účinek spáchán byl, anebo také těm, kteřížby se na takový
účinek vypatati měli, s strany povinnosti jich a práva na sobě
majícího napomenutí státi.

A pokudžbychom to seznati ráčili, žeby tomu zadosti ne-
činili a pro takový nešlechtný účinek z povinnosti jich nenastu-
povali: tehdy My sobě v takové příčině každého času přísné
trestání na nich zanechávati neb zůstavovati ráčíme, tak aby zlé
trestáno bylo, a jedenkaždý povinnosti své a práva dobře uží-
vati hleděl.

F. VII.

Trefilo-liby se kdy, že bychme sami v zemi nebyli a Našich
mistodržicích tam zanechati ráčili: tehdy My jednohokaždého
času jisté nařízení učiniti chtíti ráčíme, jakby se zachovávatí mělo
v příčině takových kancelářských případností neb věcí, kteréž
při dvoře Našem vyřizované býti nemohau.

O některých věcech, kteréž ke dekám zemským náležejí,
a postranním jich pořádu práva.

F. VIII.

Jsau také některé věci, které ke dekám zemským přináležejí,
a ty skrze obeslání tak a na ten způsob, že původovi v tom času
vedle práva určitým nebo zadosti učiněno býti, anebo také na

auf erheblichen Ursachen Summarisch in einer Sach zu verfahren an-
befehlen: So sol in denenelben Sachen bey Unserer Cantzley, oder denen
Commissarien, welche von derselben verordnet werden, schlecht ohne
ainzige Solennität des Processes, sola inspecta rei veritate proce-
dirt werden. Zumassen Wir dan auch gnedigist wollen, daß in Sachen,
so miserabiles personas oder frembde betreffen, so vil möglich alle
Weitleüfftigkeit abge schnitten und darauff von Unserer Cantzley acht
gegeben werde; Sintemaln nicht wenig daran gelegen, daß nicht alles
zu weitleüfftigem Gerichtlichem Process gedeye, sondern was sich nur
thun läßt, ohne Weitleüfftigkeit entweder in der Gütte beygelegt, oder
durch extraordinari cognitiones, so für Unfere Königlische Hof-Cantzley
aigentlich gehören, erörtert werde.

Wan aber die Sache weitleüfftig und ohne einen ordentlichen
Process nicht außgeführt werden könnte, Sol Unfere Cantzley dieselbe
vor das ordentliche Recht, dahin sie gehörig, remittiren und weisen.

F. VI.

Wan sich auch Mißethaten zutragen, da kein Kläger vorhanden:
Sollen die jenigen, unter deren Gerichtszwang sich dergleichen zugetragen,
oder denen sonst die Inquisition und das erforschliche Gericht obligt,
auf Unserer Cantzley ihres Amts und tragender Jurisdiction erinnert
werden. Auch, da Wir befinden, daß sie demselben nicht Gnügen thäten
und solcher Mißethat halber von Amtswegen nicht procedirten: Wollen
Wir Uns jederzeit dßfalls Unser Ernstes einsehen zuvorbehalten haben,
damit daß böß gestrafft werde und ein jeder sich seines Amts und
habender Jurisdiction recht gebrauchen möge.

F. VII.

Da es sich auch begeben, daß Wir selbst nicht im Lande wären,
sondern Unfere Statthaltere daselbst verliesen, So wollen Wir jederzeit,
wie es auff solchen Fall mit denen Cantzleysachen, so an Unserm Hof
nicht expedirt werden können, zu halten, gewisse Anordnung thun.

Von eglischen Sachen, so für die Land-Tafel gehören, und derselben
Extraordinari Process.

F. VIII.

Es seynd auch eglische Sachen, welche für die Land-Tafel ge-
hören und daselbst durch die Beschiedung also und dergestalt anhengig
gemacht worden, daß darauff in einer gewissen zu Recht außgesetzten
Zeit entweder Klägern Satisfaction geschehen, oder aber auff denen

těch dvauch saudech, kteréž úředníci menší každoročně dvakrát za příčinau těch práv neb věci drživali, rozeznáni se státi muselo.

A takové věci v těchto následujících případnostech obsaženy jsau:

F. IX.

1. Když některý sirotek po dojití svých dospělých let poručníky své obsylá, aby mu oni vedle toho, jakž Zřízení Zemské ukazuje, učiněného zaručení statek, kteréhož jsau jakožto poručníci v držení byli, ve dvauch nedělích pořád zběhlých postaupili, a ve čtyrech nedělích z toho také pořádný počet učinili.

2. Když někdo svého otcovského, mateřského, bratrského, aneb jiného nějakého dílu žádá, tehdy taková obeslání ke dvanácti nedělím se vztahovati mají.

3. Když bratři, streycové anebo také jini společníci nechtějí dáleji v tom společenství zůstávati, obsylají jedni druhé ke čtyrem nedělím, aby se při dekách zemských k rozdělení postavili, to také rozdělení stvrdili a tak sebe dokonce dílni byli.

4. Když některá vdova vedle smluv svadebních a učiněného na to zapsání, po smrti manžela jejího, držitele statku téhož někdy manžela svého, obsylá, aby se ve čtyrech nedělích ke dekám zemským postavili a tu jí to zapsané věno složili.

5. Nápodobně ke čtyrem nedělím obeslání se děje, když jeden druhého obsylá, aby mu dluh dekami zemskými zapsán byl, aneb aby se o ně narovnáni stalo, aneb zapsání zpravy do desk zemských vložil. A takové ke čtyrem nedělím obeslání i na některé (jiné) každodenní případité věci se vztahuje.

6. Také k jistému dni obsylati obyčej byl, když někdo listu obrannímu na odpor se stavěl neb odpor činil a jemu místa dáti nechtěl.

7. Item: Za příčinau přijetí aneb vyzdvížení nějakého dluhu, též propuštění a vykvitování z zápisu dlužného.

8. Item: Za příčinau uvázání se s komorníkem, jakož již z strany dotčeného obranního listu, a zase postaupení statku a dědictví.

F. X.

Jakož pak My takových případností při těch jim přitom vyměřených a obyčejných způsobích zanechávati ráčíme: tak i žaloby a obeslání na ten způsob, jakž o nich nahore vyměřeno jest, zhotoviti neb spisovati a vedle povahy a vlastnosti již jmenovaných případností k tomu směřovati mají, aby obviněný v času toho právního termínu neb hojemství všemu tomu, čehož se na něm žádá, zadosti učinil

Zweyen Rechten, welche in diesen Streitigkeiten Jährlich durch die Unter-Ambtleitte gehalten worden, erkannt werden müssen.

Und stehen solche Sachen fast auff nachfolgenden Fällen:

F. IX.

1. Wan eine Waife, nachdem sie ihre Mündige Jahr erraicht, ihre Fürmünde beschickt oder citirt, daß dieselben, vermög der bey der Landes-Ordnung volzognen Bürgschafft, die Gütter, so sie in Fürmündschafft gehalten, innerhalb 14 Tagen abtreten und in 4 Wochen darvon Raitung thun sollen.

2. Wan einer sein Vätter- Mutter- Brüderliches oder sonst ander Antheil begehrt, da dan die Beschickung auff 12 Wochen gerichtet.

3. Wan Brüder, Vettern oder andere gesampte nit länger in der Gemainschafft oder Communion verbleiben wollen, beschicken sie einander innerhalb 4 Wochen zu der Theilung bey der Land-Tafel zu erscheinen, damit dieselbe daselbst bekräftiget und Sie ganz und gar von einander gesetzt und getheilt werden möchten.

4. Wan eine Wittib, vermög der Eheberednuß und darauff gefaßten Verschreibung, nach Tödllichem Abgang ihres Ehemans, die Inhabere und Besigere ihres Mans Gütter beschickt, daß sie innerhalb 4 Wochen bey der Land-Tafel erscheinen und das verschribene Ehegut ihr daselbst erlegen sollen.

5. Ingleichen ist auff 4 Wochen die Beschickung oder Citation gerichtet worden, wan einer den andern citirt, eine Schuldverschreibung durch die Land-Tafel zu volziehen, oder sich zu einer Bürgschafft oder Fürmündschafft zu bekennen, oder die Gewehr, wie dieselbe abgehandelt, oder die Gewehrs-Verschreibung in die Land-Tafel einzulegen. Und ist solche Beschickung der 4 Wochen auch auff eckliche andere täglich fünffallende Sachen gerichtet worden.

6. Also hat man auff einen gewissen Tag zu beschicken gepflogen, wan einer sich einem Gewehrloßbrieff oder Listu obrannymu Rechtlich widersetzen und demselben nicht gestatten wollen.

7. Item, wegen Annehm- oder Erhebung einer Schuld-Post und Erlaß- und Quittirung der Schuldverschreibung.

8. Item, wegen der durch den Cammerling beschehenen Einführung, so wol wegen der jetztgedachten Gewehrloßbrieff und widerumb-Abtretung der Gütter und Erbschafften.

F. X.

Wie Wir es nun bey solchen Fällen und denen darbey außgesetzten und gewöhnlichen Fristen verbleiben lassen: Also werden die Klagen und Beschickungen auff maß und weise, wie hir-oben von denenselben disponirt, gestelt; jedoch nach Art und Eigenschafft obberürter Fall, daß in gericht werden, daß der Beklagte innerhalb der Rechtlichen Frist Satisfaction thun sol.

F. XI.

A ačkoliv po takovém hojemství, kdyžby toho slušné příčiny byly, ještě až do druhého budaucího saudu odklad se dával; poněvadž pak ti saudcové za příčinou těch a takových případností toliko dvakrát do roka, a to jen za dvě neděle, se drživali, z čehož veliká nerovnost pocházeti mohla, kdežto již dotčení saudové někdy brzo před projitím termínu, někdy také dlouho po něm přicházeli: protož budaucně menší úředníci desk zemských aby na to předně bedlivý pozor dali, jakéby příčiny byly, pro něžby se teprva po projití termínu ještě odkladu žádalo. Takové pak příčiny mají se v spisu podávati, a pokudžby nebyly dosti podstatné, nýbrž toliko k průtahům směřovaly, ani na hlavní věc se nevztahovaly, takových odkladův zbraňováno a obviněný k dostičinění, podle znění obesláni a povahy té věci, přidržán bude.

F. XII.

Byly-liby pak již ty oznámené příčiny dosti podstatné, a poněkud nebyloby možné, bez dalšího termínu toho, oě činiti jest, k místu a konci přivesti, aneb žeby to dalšího průtahu a odvodu potřebovalo: mohloby zajisté odkladu, však na ten a takový způsob dopřino býti, aby původovi obviněného spis neb odpor jeho, v němž on ty příčiny, pro kteréž jest v času sobě položeném termínu tomu zadosť učiniti nemohl, předstírá, propůjčen byl a vedle povahy té věci také i stranám, (jakýby ten v obesláni obsažený právní termín krátký neb dlouhý se nacházel) lhůta za 2, 4 neb 6 neděl daná byla, tak aby oni, pokudžby toho potřeba ukazovala, s průvody svými a jinými potřebami se zhotoviti a na ten určitý den ke deskám zemským buď sami osobně aneb skrze zmocněné své se postaviti mohli; a tu po přečtení obesláni a proti tomu odporu i na to zavedeného průvodu a odvodu, pokudžby toho co před rukami bylo, jeden druhému, čímby povinen byl, buď zadosť učinit, aneb také v tom, co za právo jest, jistého vyměření očekával.

F. XIII.

Má také při tomto pořádu práva vedení za příčinou svědkův takový způsob, jakž nížeji o menším saudu zemském doloženo, zachován býti. Jestližeby pak po vyhlášení a přečtení průvodu ještě kdo co přednáseti, aneb také kdyby žádného průvodu nebylo, proti odporu co replikovati, a na to zase duplikovati chtěl: to toliko austně přednáseti má.

F. XI.

Und ob wol nach derselben Frist, wan Ursachen vorhanden, ein Odklad oder Dilation hat pflegen gegeben zu werden biß auff das nechste Recht; Weil aber die Recht in dergleichen Fällen nur zweymal deß Jahrs gehalten und jedes Bierzehen Tage lang gesehet worden, Und also dißfalls grosse Ungleichheit in dem jetzt erwehntem Rechte, oft kurz vor Außgang deß Termins, und oft lang hernach vorgangen, entstehen können: So sollen hiñfuro zuorderst die Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel fleißiges Auffmercken haben, wie es mit denen Ursachen, derentwegen nach Verfließung deß Termins der Auffschub begehrt, beschaffen. Und sollen solche Ursachen schriftlich eingegeben, und da sie nicht ganz erheblich, sondern allein zu Verlängerung der Sachen angesehen oder auch nicht (auff den Fall der Beflagte contradiciren wolte) auff die Hauptfache giengen, Sollen die Dilationes abgeschlagen, und Beflagter zur Satisfaction, nach Inhalt der Bescheidung und Gelegenheit der Sachen, angehalten werden.

F. XII.

Wären aber jezt erwehnte Ursachen für erheblich befunden, und etwan unmöglich, ohne fernern Termin zu der angedeyteten Satisfaction zu gelangen, oder die Sache auff fernern Beweis oder Gegenbeweis bestünde: Wöchte zwar die Dilation, jedoch also und dergestalt gegeben werden, daß Klägern deß Beflagten schrift oder Gegenantwort, darinnen er die Ursachen, warumb er in derselben Frist nicht Satisfaction gethan, anziehet, zugestelt, und nach Beschaffenheit der Sachen, auch (nach dem der in der Obesláni begriffene Rechtliche Termin kurz oder lang seyn würd) Zwo, Vier oder sechs Wochen Zeit denen Partheyen ertheilt werden; Auff daß, wan es vomöthen, sie sich mit ihrem Beweis oder Rotturfft gefast machen und auff dieselbe Zeit bey der Land-Tafel, entweder in der Person oder durch ihren Bevollmächtigten erscheinen, und daselbst nach abgelesener Bescheidung und Gegenantwort, auch darauff geführten Beweis und Gegenbeweis, wan dergleichen etwas vorhanden, entweder die beehrte Satisfaction erfolgen oder ergehen sol, was Recht ist.

F. XIII.

Es sol aber bey diesem Proceß mit denen Zeugnissen, wie von dem Klainern Land-Recht hir-unten gemeldet, gehalten werden.

Und da je nach abgelesenem Beweis etwas vor- und einzuwenden, oder auch, da kein Beweis geführt, wider die Gegenantwort zu replizieren und hirauff zu Dupliciren wäre: So sol dasselbe Mündlich geschehen.

F. XIV.

Kdyby také menší úředníci ty věci tak podstatné býti seznali, žeby stranám k replice i duplice čas dán a propůjčen, i také to vše v spis uvedeno býti muselo: tehdy při dodávání odpovědi neb odporu může se napřed takové nařízení státi, aby původ ve čtyrech nedělich repliky své a nato obviněný tolikéž ve čtyrech nedělich své dupliky podal. A po dodání posledního spisu, jestližeby jací svědkové k tomu zavedeni byli, ihned se termín k vyhlášení jich položí. A pokudžby co ještě přednesti zapotřebí bylo, tehdy místo průvodního spisu ta věc toliko ausně oznámena a na to potom spisy čteny budau, a co za právo jest, to se stane.

F. XV.

Poněvadž při jmenovaných saudech i o dluhy činiti jest, když za příčinou dluhův statkové k prodání přicházejí, a potom mezi věřiteli, vedle velikosti a malosti, dělení se státi a tak jistý pořádek učiněn býti má; i také někdy té věci do jiného času se odkládá:

Protož podnes když se taková věc trefi, nemá se s tím dlaupo odkládati, nýbrž jednoho každého času brzký termín a určitý den k vyřízení jmenován a přitom také ausně, když větší díl věřitelův německých jest, řeči německau, a když také víceji českých, tehdy českau řeči přednášeno býti; též pro další v tom se spravení i obeslání v té řeči k tomu již určitému dni a termínu vycházeti má.

0 menším saudu zemském, při kterémž sedati mají:

1. Místopurgkrabí Pražský,
2. místokomorník,
3. místosudi,
4. místopisář,
5. úředník králové Její Milosti,
6. úředník podkomořího.

F. XVI.

Před tento saud zemský menší přináležejí ty věci, totiž co se dluhův dotýče, kteří se veyšeji nad sto kop grošův českých nevztahují. Též pokuty pro nevydání lidí poddaných a čeledi zběhlé, i také s strany vyšších hradeb na jezích dělání, než náleží.

F. XVII.

Ačkoliv předešle ty věci s strany myslivosti, když tak někdo na cizích gruntech myslivost provozoval, k saudu zemskému většimu náležely;

F. XIV.

Da auch die Unter-Ambtleute die Sachen solcher grosser Wichtigkeit befundenen, daß zu der Replica und Duplica Zeit gegeben und dieselben schriftlich verfaßt werden müßten: So mag bey der Communication der Gegenantwort oder Exceptionsschrift, die Veranlassung geschehen, daß Kläger innerhalb 4 Wochen seine Replica, und hirauff Beklagter seine Duplica, in gleichmässigen Termino der 4 Wochen einbringe. Nach einkommener Legten schrift, da Zeugen geführt, sol ein Termin zu Publicirung derselben angeßetzt werden, und mag anstat der Probationsschrift, da etwas vorzubringen, die Notturnst Mündlich befördert und darauff die Schriften abgelesen werden und was Recht ist, ergehen.

F. XV.

Weil auch bey angeregten Rechten das Schuldwesen, wan wegen Schulden die Güter verkauft, und nachmals zwischen denen Creditoren der Quoten halber, Richtigkeit gemacht werden sollen, tractirt, auch oft andere Zeit darzu bestimbt werden: So sol hinfüro, wan sich dergleichen zutrüge, solche Sach nicht aufgezoogen, sondern jederzeit schleünige Tagfahrten zu derselben Erörterung von denen Unter-Ambtleuten angeßetzt, darbey Mündlich in Teütscher Sprach, wan die Creditores in mehrer Anzahl Teütsche, oder in Böhmischer, wan mehr Böhmische als Teütsche Creditores verfahren, und zur Nachricht in derselben Sprach die Beßchickungen oder Citation zur Tagfahrt außgeferttigt werden.

Vom Kleinern Land-Recht, Bey welchem sollen sitzen:

1. Der Unter-Burggraf,
2. Der Unter-Land-Camerer,
3. Der Unter-Land-Richter,
4. Der Unter-Landschreiber,
5. Der Unter-Ambtman der Rönigin,
6. Der Ambtman deß Unter-Camerers.

F. XVI.

Vor dieses Recht gehören die Sachen, welche die Schulden, so sich höher nicht als auff hundert Schock Böhmischer Groschen erstrecken, Sodan die Strafen wegen Auffhaltung der Unterthanen und Dienstboten, oder auch wegen Erhöhung der Schußwerck bey denen Wasser-Wöhren, betreffen thun.

F. XVII.

Und ob wol vor diesem die Sachen, so vom Waidwerck und daher gerürt, daß einer auff deß andern Grund und Boden Waidwerck

Poněvadž pak na témž saudu zemském prve dosti činiti jest, a někdy také chatrné věci se dotýče: mají budoucně takové věci na menším saudu zemském řízené a na místě postavené býti; leč by tu nebylo činiti o nějakou chatrnou myslivost, ale mnohem víceji o samé právo, a kdo by k tomu právo a spravedlnost měl.

F. XVIII.

Má také na tomto saudu s strany obsylání ne jinač než jako na saudu zemském větším zachovávalo býti.

Však pokudžby o nějakou pokutu činiti bylo, tehdy o takové pokutě v témž obeslání zmínka se činiti má. Poněvadž tolikéž ty věci k jižjmenovanému saudu přináležející ne tak příliš platné a podstatné jsau, aby se k nim mnoho spisův potřebovati mělo: tehdy má obeslání tak vyjítí, aby obviněný buďto ten v témž obeslání obsažený dluh aneb pokutu před aneb při nejprv příštím menším saudu zemském složil, aneb také při dočteném saudu, proč jest původovi v tom zadosti neučinil, toho příčiny ukázal.

F. XIX.

Kdyby pak obviněný ani tím již jmenovaným způsobem nezaplátil, ani také při tom zemském saudu, buď sám osobně aneb prokurator a zmocněný jeho, nestál: tehdy původovi, kdyžby toho on sám neb prokurator jeho vyhledával, na obviněného stané právo dáno bude.

Jestližeby se pak postavil, tehdy původ, opakující své předešlé obeslání, na složení té pokuty neb dluhu nastoupí, a pokudžby tu buďto o nějaký dluh spravedlivý aneb o nějakém zjevném, patrném a bezprávním lidí poddaných zdržování anebo zvevyšení hradeb na jezích činiti bylo a obviněný nitčímž toho neodvozoval: tehdy při tom ještě saudu s strany takového zaplacení aneb pokuty složení jisté vyměření se stane.

F. XX.

A pokudžby také která věc nebyla tak patrná anebo od obviněného takový se odpor učinil, žeby dalšího prokázání zapotřebí bylo: tehdy nemá on dáleji nežli do budoucího saudu odkladu užítí. A v tom čase také původ i obžalovaný s svými průvody a se všemi jinými potřebami shotoviti se moci budou, což jim tím snázeji přijde, poněvadž tu není o takové věci činiti, aby k tomu svědkové z vyšších stavův austní svědomí vydávati museli.

getriben, für das grössere Land-Recht gehörig gewesen; Weil aber für demselben Recht sonst gnugsamb zu thun, es auch oft ein geringes antrifft: So sollen hinfürvo solche Sachen für dem klainern Land-Recht erörttet werden; Es wäre dan nicht schlecht wegen einer verübten Jagd, sondern vilmehr wegen des Rechtens selbst, und ob einer desselben befugt oder nicht, zu thun.

F. XVIII.

Und zwar sol es für diejem Recht mit denen Beschiedungen anders nicht, als wie bey dem grössern Land-Recht gehalten werden. Jedoch wan es wegen einer Straff zu thun, sol solcher Straff in der Beschiedung Meldung geschehen. Auch weil die zu mehrerwehntem Recht gehörige Sachen nicht der Wichtigkeit seyn, daß vil Schrifften darin zu wechseln: So sol die Beschiedung dahin gerichtet werden, daß Beklagter entweder die libellirte Schuld oder Straff vor oder bey dem nechsten klainern Land-Recht ablege, oder bey gedachtem Recht die Ursachen, warum er Klägern nicht Recht worden, außführe.

F. XIX.

Wan nun Beklagter weder die Bezahlung jehzgedachter massen gethan, noch bey demselben Land-Recht entweder in der Person oder durch seinen Procuratorem erschienen: So sol Klägern auff sein oder seines Procuratoris anhalten ein Erstandenes Recht wider Beklagten ertheilt werden. Wan er aber erschiene, sol Klägern mit Reproduoirung seiner vorigen Beschiedung auff die Erlegung der Straff oder Schuld dringen, und auff den Fall die Sache entweder auff einer Richtigen Schuld oder auff einer notorisch und kundbaren unrechtmessigen Aufhaltung der Untertanen oder Erhöhung der Schutzwerck bey denen Wehren beruhete, und Beklagter nichts erhebliches darauff antwortete: So sol noch bey demselben Land-Recht ein Bescheid der Bezahl- oder Ablegung der Straff halber gegeben werden.

F. XX.

Da aber die Sache nicht notorisch oder von dem Beklagten eine solche Exception eingewendet würd, so weitterer Außführung bedürffte: So sol ihm länger nicht als biß zu dem nechsten Recht dilation gegeben werden. Smitelst würd Kläger so wol als Beklagter sich mit allem nothwendigen Beweiß gefast machen, welches alßdan umb so vil desto leichter, weil es nit wegen Sachen zu thun, da die Zeügen auß denen höhern Ständen Mündlich Zeügnuß geben müssen.

F. XXI.

Když potom původ při budaucím saudu obeslání své provede, a obviněný proti tomu odporu svého neprokáže: tehdy bez dalšího odkladu na tom menším saudu zemském veypověd se stane a obviněnému dáleji užívání takových auskokův dovoleno nebude. A ačkoliv při tomto saudu jeden každý potřeby své, buď sám neb skrze prokuratora svého, austně přednáseti a obeslání, žalobu, původ v té řeči, jak jsau podání, písařům k tomu nařízeným čísti dáti má: však aby s těch obšírností sešlo, kteréžby s strany přičin a obran proti svědkům snadně zniknauti mohly: tehdy když něčto takového proti osobám svědkův přijde, běh právní se odkládati nebude, nýbrž takový odpor s druhé strany odvodem úředníci menší s pilností poznamenati a akty zregistrovati dají. Kdyžby potomně dotčený odpor proti svědku při uvažování nebo potazu za podstatný a dostatečný uznán byl, tehdy toho svědka svědomi nepostačí. A naproti tomu, kdyby se takový odpor proti svědku toliko pro auskoky užíval, též k žádné platnosti nebude; a v té příčině svědek ten, jenž zbráněn byl, pokudžby bránění takové bylo, může k němu o zhájení právně hleděti.

O saudu neb úřadu purgkrabském.

F. XXII.

Na saudu purgkrabském při purgkrabí Pražském nejméně šest osob dobrých, lidí urozených a na etí zachovalých, sedati, a ti také, jako komorního a dvorského saudu saudecové (přidavauc toliko místo komorního a dvorského saudu »do saudu purgkrabského«) přísahu učiniti mají.

F. XXIII.

Ačkoliv na tomto saudu s strany plnění listův dlužních, vyvazení z rukojemství, též vynahrazení zase summy peněz v času rukojemství vynaložených pūhon se bral, v jiných věcech pak, kteréž tolikéž k dotčenému saudu přináležejí, obeslání vycházelo, jako za příčinou nepořádného zatykače, anebo žeby kdo odhadu odpor činiti chtěl, též s strany dosti činění zapsání svému aneb také vyvazení a vykytování jich:

avšak My tomu milostivě chytiti ráčíme, aby se jak při jiných saudech, tak i při tomto auřadu, budauceně na všecky ty již jmenované věci tím všim způsobem, jak svrchu dotčeno, obeslání bralo; a když pořádné zapsání před rukami bude, tehdy aby toliko veypis jeho k žalobě se přiložil a obžalovaný

F. XXI.

Wan nun Kläger bey dem nechsten Recht seine Beschickung erweist und Beklagter hingegen seine Exception nicht aufführt: So sol ohne weittere dilation bey dem klainern Land-Recht gesprochen und Beklagtem fernere tergiversation nicht zugelassen werden. Und ob wol bey diesem Recht ein jeder seine Notthurffen Mündlichen für sich selbst oder durch seinen Procuratorem vorbringen und die Beschickung, Nag, Beweis ic. in der Sprach, wie sie eingebracht, durch die darzu deputirte Schreiber ablesen lassen sol; Jedoch und damit die Weitläufftigkeiten, so wegen der Exception wider der Zeügen Person leicht entstehen können, verhüttet werden: So sol, wan wider die Person der Zeügen etwas vorkombt, der Proceß nicht aufgeschoben, sondern derselbe Einwurff neben deß Gegentheils Abläinung von denen Unter-Ambtleuten wol notirt und zu denen actis registrirt; Und da solcher Ein- und Vorwurff wider den Zeügen nachmals bey dem Verisprechen für erheblich befunden, desselben Zeügnuß nicht in acht genommen werden. Auff den widrigen Fall aber und da solcher Einwurff nur zur Aufschucht angesehen: Sol derselbe gar nicht attendirt; auch dñßfals, wan solcher Einwurff darnach beschaffen, die actio injuriarum dem Zeügen vorbehalten werden.

Von dem Burggrafen-Ambt.

F. XXII.

Bey dem Burggrafen-Recht sollen sitzen neben dem Präger Burggrafen zum wenigsten 6 Wolverhaltene Adelicke Personen, welche die Pslicht, der Notul nach, wie sie die Cammer- und Hof-Rechts-Beysitze laisten (allein daß an stat deß Cammer- oder Hof-Rechtens „deß Burggraven-Rechtens“ gedacht werde) thun sollen.

F. XXIII.

Ob wol bey diesem Ambt bißhero in Sachen, so die Ablösung der Hauptschuldbriffe, Aufhebung der Bürgschaften, Wider-Erstattung der Gelder, so in Bürgschaften aufgelegt, ein Pūhon, in denen andern Sachen aber, so für oberwürtes Burggrafen-Ambt gehören, als wegen unordentlicher Steck-Brieffe, oder gesuchter Hintertreibung der Abschätzung, oder Wolziehung einer Verschreibung, oder wegen Aufhebung und Quittirung derselben, ein Obeslání zu ergehen pflegen: So wollen Wir doch gnedigist, daß wie vor allen andern Gerichten, also auch vor dem Burggraven-Ambt, hinfüro in allen obangeregten Sachen eine Citation oder Obeslání, allerdings wie hiroben gesekt, aufgefertiget; und wan Richtige Verschreibungen vorhanden, derselben Abschrift der

undem neben

se obeslal, aby k budaucímu nejprve příštímu purgkrabskému saudu stál a tu původovi odpovídati povinen byl.

F. XXIV.

Když pak původ s strany dluhu v určitý den obesláni své přecísti dá, a takový dluh s příložením k tomu originalu prokáže a ztvrdí, též obviněný k pečeti a listu svému napřed se přiznává, dluhu potom dáleji odpirati nemůže: tu již nemá žádná jiná veymluva a obrana místa míti, jediné ta sama, žeby již takového dluhu zaplacení se stalo; a toby ještě při tom trvajícím saudu se provesti a prokázati mohlo. Nápodobně kdyby z těch v tomto Zřízení položených případností dostatečně prokázáno bylo, žeby se nějaká neobyčejná lichevní smlauva, zapsání neb sedláni stalo.

V kteréžto příčině, jako i v tom, když se někdo tím, žeby mu žádných peněz na takové zapsání odvedeno nebylo, zastírá, i také po některých jiných případnostech tomu se srozumívalo, žeby mu žádných peněz na takové zapsání odvedeno nebylo: tehdy *executi* má se zastaviti a ovšem takové ty partity aneb sedláni před Nás aneb Náš saud zemský, obrana pak s strany neodvedení peněz na nejprv budaucí saud purgkrabský podaná býti.

A kdyžby také původ toho, že jest peníze dal a složil, neukázal, obviněný žaloby osvobozen bude; a pakliby se také to, že mu peníze odvedl, prokázalo, k němu ihned proto netoliko s *execuci*, ale nadto veyšeji, že jest při právě zbytečně průtahy činil, i s trestáním vedle uznání přikročeno bude.

Však tato *exceptio* neb obrana pro neodvedení peněz, co se osoby dlužníka dotýče, toliko do roku pořád zběhlého po učiněném zapsání neb jistoty trvati a platnost míti má; po vyjítí pak téhož roku táž obrana ku překážce a na zastavení *executi* připuštěna nebude, nýbrž *execuci* předce půjde a obviněný potomně, nechtěl-liby pořádem práva, že jemu takové peníze zapsané odvedené nejsau, ale on že z jalového toliko zapsání upominán byl, prokázati, při vůli jeho zůstávati bude.

F. XXV.

Co se pak věřitele dotýče, kdyby ten kvitanci od sebe dal a v ní se přiznal, žeby od dlužníka svého zaplacen byl, naproti pak tomu potom té *excepti* aneb obrany užiti a předstírati chtěl, jakoby mu ty peníze vyčtené a zaplacené nebyly: tehdy má taková *excepti* toliko do 30 dní od datum kvitanci místo své míti. Po vyjítí pak těch 30 dnův povinen jest věřitel to, že mu od obviněného zaplacení není, provesti a ukázati.

Klage beygelegt und Beklagter für dem nechsten Burggrafen-Ambt zu erscheinen und Klägern Red und Antwort zu geben, eirtirt werden.

F. XXIV.

Wan nun Kläger in Schuldsachen auff die bestimbte Zeit seine Besichtigung ablesen lest und dieselbe durch Fürlegung des Originals erweist, und Beklagter sein Brieff und Sigil auff vorgangene Recognition nicht laugnen kan: So sol keine andere Exception zugelassen werden, als die Exceptio Solutionis oder gescheneher Bezahlung, wan dieselbe alsobald und noch bey mehrendem Gericht erwiesen werden künfte. Ingleichen wan auß denen in dieser Ordnung gesetzten Fällen gnugsamb bescheiniget würde, daß ein Wucherlicher Contract oder Sedláni vorgegangen. Auff welchen Fall, wie auch, wan die Exceptio non numeratae pecuniae eingewendet, und etwan Umstände vorlieffen, daß vermutlich kein Geld auff die Verschreibung außgezahlt: Sol mit der Execution ingehalten, und zwar die Partiten oder Satlungsfach vor Uns oder Unser Land-Recht, die Exception aber wegen nicht erlegten Geldes vor das nechste Recht bey dem Burggrafen-Ambt remittirt. Und wan alsdan Kläger nicht erwiese, daß er das Geld erwiesen, nicht allein schleünige Execution wider Beklagten vorgenommen, sondern auch derselbe noch hirüber wegen Verzögerung des Rechtens willkürlich gestrafft werden. Jedoch sol solche exceptio non numeratae pecuniae, so vil den debitorem oder Schuldner betrifft, länger nicht als ein Jahr nach verfertigter Verschreibung stathaben, und nach Außgang desselben solche exception zu Verhinderung der execution nicht zugelassen werden, sondern die execution ergehen und Beklagtem nachmals, daß ihm das verschribene Geld nicht erlegt, sondern er auff eine lähre Verschreibung gemahnt worden, durch einen ordentlichen Proceß zu erweisen bevorstehen.

F. XXV.

Was aber den Creditorem oder Glaubigern anlangt, wan derselbe eine Quittung von sich gegeben und darin besent hette, daß ihm sein Schuldner bezahlt, Dargegen aber die exceptionem non numeratae vel solutae pecuniae, daß ihm nämlich die Bezahl- und Außzahlung des Geldes nicht geschehen, vor- und einwenden wolte: Sol gedachte Exception länger nicht als 30 Tag nach derselben Quittung stathaben. Wan aber solche 30 Tag verlossen, ist der Creditor schuldig, seine intention und daß er von dem Beklagten nicht bezahlt, zu erweisen.

F. XXVI.

Aby pak věřitel jako i dlužník v těch věcech sebau jisti býti mohli, tehdy může v tom roce aneb také v 30 dnech jeden nebo druhý z nich pro nesložení a nezaplacení té summy v zapsání obsažené, ceduli řezaných užití.

Kdyžby se pak přihodilo, žeby ten, proti němuž by té *excepti* neb obrany s strany nevyčtení a neodvedení peněz užívati chtělo, přítomen nebyl, a obesláni neb cedule řezaná jemu se dodatí nemohla: tehdy ta strana, která stížnost vede, může při dekách zemských nebo při úřadu purgkrabském v tom roce neb v těch 30 dnech strany nevyčtení peněz osvědčení anebo protestati učiniti a to zregistrovati dáti; však aby původ neb žalobník ještě potom, když ten rok aneb 30 dnův projde a ta zapsaná summa složena a zaplacená nebyla, tauž svau *excepti* neb obranu ve 4 nedělích pořad zběhlých, po projití dotčeného roku neb těch 30 dnův, pořadem práva začal a tak tu vše v řád sobě uvedl; s tím přitom doložením, pokudžby se toho nestalo, že již často jmenovaná *exceptio* neb obrana obviněnému na zastavení *execuci* slaužití nebude.

F. XXVII.

Mimo však tyto již dotčené případnosti, když se original hlavního zapsání položí, nemá se tu již děleji žádných obsírností a průtahův dopauštěti, nýbrž nejděleji ve 2 nedělích, jakž to předešle bývalo, termínu a času k zaplacení uložiti; odpověď pak proti tomu, pokudžby jakau obviněný za příčinau téhož dluhu proti původovi míti sobě pokládal, ta se jemu obviněnému na tom saudu, tu kdež náleži, k pořádnému provedení zanechává.

F. XXVIII.

Co se pak ne tak dluhův dotýče, než některých jiných nahoře oznámených a k saudu purgkrabskému přináležejících věcí, má se obesláni k druhému nejprv příštím purgkrabskému saudu vyžádati, a ty již nyní jmenované věci při tom úřadu se řídití, též obesláni přečísti dáti.

A pokudžby se tak seznalo, žeby tu žádných dalších obsírností zapotřebí nebylo, anobř tak patrně se nacházelo, ano i dostatečně provedeno býti mohlo: tehdy ta věc při tom trvajícím saudu purgkrabském konec svůj aby vzala.

A pokudžby se tak nestalo, anobř taková věc na dalším průvodu zůstávala: tehdy do budoucího saudu toliko, a dáleji nic, aby se odložila, a tu, co za právo jest, veypověď se stala.

Při úřadu pak purgkrabském, jak s strany austního přednesení, tak také co se svědkův dotýče, má se ve všem, jakž

F. XXVI.

Damit auch sowol der Glaubiger als Schuldner der Sachen Gewißheit haben mögen: So mag innerhalb der Jahrs- oder respective der 30 Tage Frist einer oder der ander sich wegen nichterlegung der in der Beschreibung begriffener Summ der Aufgeschnittenen Zettel gebrauchen.

Wan es sich aber zutrüge, daß der, wider welchen die Exception non numeratae pecuniae eingewendet werden sollte, abwesend und durch die Beschickung oder einen Aufgeschnittenen Zettel nicht erlangt werden könnte: So mag das beschwerte Thail bey der Land-Tafel oder dem Burggrafen-Ambt innerhalb der Jahrs- oder 30 Tage Frist sich wegen nicht erfolglicher Bezahlung mit einer protestation angeben und dieselbe registriren lassen; Jedoch daß Kläger nachmals, wan das Jahr oder die 30 Tage vorüber und das verschribene Geld noch nicht bezahlt und erlegt worden, seine exception per modum actionis innerhalb 4 Wochen nach verfloßener Frist deß Jahrs oder der 30 Tage Rechtlichen anhängig mache und also die Sache in eine Richtigkeit bringe; Mit diesem Anhang, daß wan solches nicht geschehe, mehrerwehnte exception zu Verhinderung der execution dem beklagten Thail nicht vortragen sol.

F. XXVII.

Auffer obberürter Fälle aber sol auff fürgelegte Original-Haubt-Beschreibung keine Weitläufigkeit zugelassen, sondern zum längsten 14 Tage Zeit, wie auch vor diesem geschehen, zu der Bezahlung angezett; die Gegenklage aber, so Beklagter gegen Klägeru solcher Schuld halber aintzige hette, ihm Beklagten für dem jenigen Recht, dahin dieselbe gehörig, ordentlich aufzuführen reservirt werden.

F. XXVIII.

Was aber nicht Schuld-, sondern andere Sachen seyn, so, wie hiroben gesetzt, zu dem Burggrafen-Ambt gehören, Sol die Citation auff das nächste Burggrafen-Recht gerichtet und jetzgedachte Sachen bey demselben vorgenommen und die Citation abgelesen; Auch da es sich befünde, daß es keiner grossen Weitläufigkeit bedürffte, sondern das Werk notorisch oder gungsam Beweises vorhanden wäre, obberürten Sachen noch bey wehrendem Recht abgeholfen; wo nit, und da etwan mehreren Beweises vonnöthen, länger nicht als biß auff das nächste Recht-Auffschub gegeben und daselbst, was Recht ist, gesprochen werden.

Es sol aber bey dem Burggrafen-Ambt allerdings, wie von dem klainern Land-Recht hiroben gemeldet, so wol was das Mündliche

nahoře o menším saudu zemském oznámeno jest, zachovávatí, a vždycky žaloba i obeslání, jak které zašlo, tak po pořad uvažováno býti.

O saudu škodním, kterýž při dekách zemských před úředníky menšími držán bývá.

F. XXIX.

Kdoby při obdržel a škod i autrat nejsauc oderčen, anobřz ty mu přisauzené byly, a onby takové autratní a nákladní škody provozovati chtěl, má hned před týmiž úředníky menšími při dekách zemských pro ně útok vložiti a jmenovati, z jaké chce summy ze škod útratních a nákladních druhau stranu obsylati neb viniti. A oni úředníci mají takový útok i jmenované škody v registra zapsati dáti, a potom toho, na komž jest pře obdržena aneb právo ustalé, mají skrze komorníka obeslati a tu summu těch škod a autrat v obeslání oznámiti, s tím přitom doložením, aby stál před nimi na určitý den a termin, kterýž od starodávna jest k průvodům škod a autrat položen. A tito dnové k tomu nařízení jsau, totiž ten den

po suchých dnech postních,
ve středu po provodní neděli,

.....
po svaté Markytě,
po nazejtří svatého Jeronyma,
po svatém Linhartu, a též také
po svatých Fabianu a Šebestianu.

Takové pak obeslání o škody a autraty mají brány býti před projitím nejprvnějších suchých dní. Pakliby kdo takového listu a obeslání z těch škod svrchu psaných do již jmenovaného času nevzal a summy autrat a škod v útoku nejmenoval, ažby suché dni prošly: tehdy z nich více přes ten čas nebude moci obsylati, lečby se to, že o ty škody mezi těmi stranami na smlauvách bylo, provedlo a prokazovalo.

F. XXX.

Úředníci menší nemají takové věci žádným způsobem odkládati, anobřz hned tomu, jakby svědkové a průvodové za příčinou takových autrat zavedeni byli, vedle těch průvodův konec učiniti.

vorbringen als die Zeugnissen anlangt, gehalten, auch jederzeit die Citationes nach der Ordnung, wie sie nacheinander außgebracht, vorgenommen werden.

Von dem Schaden-Recht, so man vor denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel zu halten pflegt.

F. XXIX.

Wan einer eine Rechtsfertigung oder Action erhielte und ihm die Schäden und Gerichtskosten nit abz, sondern zuerkant würden, und er wolte daher einen Liquidations-Proceß der Expens und Schäden halber anstellen: So sol er alsobald vor denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel derowegen eine Vorflag einlegen und specificiren, umb was für eine Summa der Expens und Schäden halber er das Gegenheil beschicken wolte. Und die Ambtleute sollen dergleichen Vorflag und Specification der Schäden in die Register einschreiben, Darauff denjenigen, wider welchen die Rechtsfertigung oder das Erstandene Recht erhalten, durch einen Cammerling beschicken und die Summ der Schäden in die Citation oder Beschickung setzen, Mit Vermeldung, daß er sich vor ihnen auff den bestimmbten Tag und Termin, so von Altersher zum Beweiß dergleichen Expens und Schäden geordnet, stellen solle. Und dieses seynd die Täg, so darzu bestelt und angeordnet, Nämlich der Tag:

Nach dem Quatember Reminiscere in der Fasten.
Mittwoch nach dem Sontag Quasimodogeniti.
Nach dem Quatember im Lenten oder Trinitatis.
Der nechstfolgende Tag nach S. Margarethē.
Nach dem Tag S. Hieronymi.

Der Tag nach S. Leonhardi;
Wie ingleichen auch der Tag nach S. Fabiani und Sebastiani.

Und dergleichen Citation oder Beschickungsbrieff wegen der Expens und Schäden sol man außbringen, eher das nechste Quatember vorüber streicht. Wo aber einer solche Briefliche Beschickungen der obgesetzten Expens und Schäden halber in der obgemelten Zeit nicht außbracht oder die Summa der Expens und Schäden in die Vorflag mit Namen nicht gesetzt würde, und das Quatember wäre auch albereit vorüber: So würde er alßdan nach derselben Zeit ferner nicht beschicken können; es möchte dan dargethan und erwisen werden, daß es wegen dergleichen Expens und Schäden zwischen denen Partheyen auff einer Vergleichung gestanden.

F. XXX.

Es sollen aber die Untern-Ambtleute die Sache keineswegs außziehen, sondern alsobald solcher expens und Schäden halber der Beweiß und Zeugnuß geführt, nach Außweisung derselben der Sachen ein End machen.

F. XXXI.

Pakliby ten, jsa obeslán neb obviněn, při termínu k průvodům nastávajícím sám osobně nestál ani poručník jeho: tehdy má se naň pro tůž summu stané právo dáti a po staném právu právo pustiti.

F. XXXII.

Nápodobně kdyby původ o takové škody na uloženy čas buď sám osobně anebo poručník jeho před úředníky menšími nestál: tehdy má ty škody ztratiti. Než měl-liby jak původ tak i obesláný jaké slušné a podstatné příčiny, pro kteréž státi nemohl, má takové, jak nahore obsírněji o příčinách oznámeno jest, provesti a prokázati, (však nic jináčeji než toliko austně).

F. XXXIII.

Jestliže kdo pro kterau koli věc na saudu zemském, komorním neb purkrabském při obdrží neb právo ustojí, aneb na témž saudu osvobozen bude, a nic méně jemu ty škody a autraty na druhé straně se přisaudí: tehdy ten nebo ti ihned po učiněném rozsudku, nedadauc suchým dnům tehdáž nejprvé příštím projítí, mají *relatí* do toho saudu, kdež jsau při obdrželi, ke dekáám zemským pro škody a autraty vzítí; po též *relatí* oznámeným způsobem útok vložití, a potom od úředníkův menších desk zemských list nebo obesláni ze škod vyžádati, a ten list nebo obesláni druhé straně 2 neděle před tím dnem neb *termínem* určitým dodati.

F. XXXIV.

Kdyžby jedné straně nětco veypovědí přisauzeno bylo, a v též veypovědí stálo, že se slušných a hodných příčin škody mezi stranami zdvihají: tehdy ty strany, mezi nimiž tak veypovědino jest, jedni druhých ze škod a autrat vinití a obsylati nemohau.

F. XXXV.

Komuby, buďto pro zbytečné při saudu průtahy aneb pro neposlušnost práva, anebo také jiné některé příčiny, dokavadžby ještě ten pořád práva trval, náhrada škod a autrat vzešlých přisauzena byla: tehdy ten, kterýž obdržel, nečekaje

F. XXXI.

Da aber der Beschickte oder Beklagte entweder in Person oder durch seinen Anwalt zu dem vorstehenden Termin des Beweises nicht erschienen: So sol ein Erstandenes Recht wegen solcher Summ wider den Beklagten ergehen und nach dem Erstandenen Recht der Executions-Proceß wider denselben seinen Vortgang haben.

F. XXXII.

Ingleichen wan der Kläger vor denen Unter-Ambtleuten entweder in der Person oder durch seinen Bevollmächtigten auff die bestimmte Zeit, wegen solcher Schäden sich nicht stellte: So würde er derselben verlustig. Wo aber der Kläger wie auch der Beklagte etwan erhebliche Ehehafften vorzuwenden hetten: So sollen sie die Ehehafften solcher Gestalt, wie von Ehehafften hiroben mit mehrern gemeldet (jedoch anders nit als Mündlichen) außführen und darthun.

F. XXXIII.

Im fall einer, in was Sachen es immer wäre, bey dem Land- oder Cammer-Rechten wie auch dem Obristem Burggraf-Ambt, eine Rechtsfertigung oder ein Erstandenes Recht erhielte, oder von demselben Gerichtsstand absolvirt und ihm die Erstattung der Schäden und Unkosten zuerkant würde: Der oder dieselben sollen alsobald und eher das nächst vorstehende Quatember von dato der ergangenen Erkännuß vorüber laufft, von demselben Rechten, wo die Action erhalten, der Expens und Schäden halber eine Relation zur Land-Tafel außbringen, nach solcher Relation die Vorflag obberürter massen einlegen, und alsdan von denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel eine Citation oder Beschickungsbrieff wegen der Schäden außbringen. Und dieselbe Citation oder Beschickung sol dem andern Thail 14 Tage vor dem bestimten Termin eingantwortet werden.

F. XXXIV.

Wan mit einem Außspruch einer Parthey etwas mit Recht zugeprochen würd und in demselben Außspruch stünde, daß die Gerichtskosten und Schäden auß beweglichen Ursachen gegen einander verglichen und auffgehoben wären: Dieselben Partheyen, zwischen denen solches außgesprochen und das Urtheil ergangen, können einander der Expens und Schäden halber nicht vornehmen noch beklagen.

F. XXXV.

Wan aber einem bey wehrendem Proceß, etwan wegen verzogenen Rechtens oder Ungehorsams oder anderer Ursachen halber, die Erstattung der biß zu demselben Gerichtshandel aufgelauffener Gerichtskosten und

na veypověd, může škod a autrat svých žádati, a takové před úředníky menšími provesti a prokazovati.

F. XXXVI.

Kdožby koho ze škod autratních a nákladních chtěl obelati, ten, jestliže jest poručníka k celé při neučinil, bude moci také dekami nebo listem pod svau pečeti, pakliby své neměl, tehdy pečeti jiného, na místě svém k tomu jej připsosie, poručníka k vyžádání obelání a k provozování škod a útrat zříditi. A též také obeláný k bránění týchž škod, bude moci též dekami nebo listem plnomocným pod svau anebo jiného pečeti (vsak obauch stran k jich zisku a ztrátě) poručníka učiniti.

F. XXXVII.

Jestliže kdo při obdrží, nemá z žádných jiných škod a autrat viniti, než toliko z těch, což pro tu při vynaloží a utratí. Pak-li žeby z čeho jiného krom toho, co jest oznámeným způsobem pro tu při utratil, viniti chtěl: nemá se jemu k tomu dovoliti a prisuzovati. A měl-liby kdo víceji rozepři na jednom saudu, tehdy škody ty také rozdělití a každé rozdílně prokazati má.

F. XXXVIII.

Kdyžby pak koliv někdo z duchovních osob koho z stavu světského z veyplaty neb z kterých koli jiných věcí právem jakým koliv vinil a obsýlal, a toho neobdržel, nýbrž na něm škody a autraty prisauzené byly: tehdy strana duchovní druhé straně, a zase druhá strana straně duchovní po veypovědi škody a autraty, na při tu vzešlé, nahražovati povinny jsau, a jedny druhé před tyž saud škody obsýlati a tu rozeznání saudného očekávati maji.

O saudu komorním.

F. XXXIX.

Saud komorní má od Nás a budaucích Našich, králův Českých, a to předně nejvyšším hoffmistrem zemským a jinými k tomu hodnými z pánův a z rytířstva osobami osazován býti, a

verursachter Schäden zuerkant würde: So mag, unerwartet des End-Urtheils, das gewinnende Theil seine Expens und Schäden begehren und dieselben vor denen Unter-Umbschleuten liquidiren.

F. XXXVI.

So dan einer den andern der Behrung und auffgewanter Unkosten halber beschicken wolte: Derselbige, da er nicht albereit einen Procuratorem zu der ganzen Sach bestelt, kan entweder mit der Land-Tafel oder einem Brieff unter seinem Insigel, und so er sein Insigel nicht hette, unter eines andern, den er darzu an seiner stat erbitten möchte, zu Erlangung der Citation oder Beschiedung, so wol auch zu Liquidirung und Beweiß der Expens und Schäden einen Anwald bestellen und verordnen. Ebenermassen kan auch der Beschiedte oder Beklagte wegen impugnirung dergleichen Schäden auch einen Anwalt, es sey mit der Land-Tafel oder einem Vollmachtsbrieff, unter seinem oder eines andern Insigel, doch auff baiderseits Gewin und Verlust verordnen und bestellen.

F. XXXVII.

Wan einer eine Action erhielte, So sol er keiner andern Expens halber klagen, dan allein, was er auff die Action gemendet und derentwegen verzehret. Solte aber derselbe auff was anders, als so er jetztgedachtermassen derselben Rechtsfertigung halber, auffgewendet, klagen, So sol ihm solches nicht passirt oder zugesprochen werden. Und wo einer bey einem Recht mehr als eine Sach anhengig gemacht hette, So sol er die Schäden auch unterscheiden und dieselben unterschiedlich liquidiren.

F. XXXVIII.

Wurde etwan eine Geistliche Person jemanden auß denen Weltlichen Ständen wegen einer Ablösung oder sonst anderer Sachen halber, bey was Rechten solches geschehen möchte, vornehmen und beklagen, die Sach aber ihm abgesprachen und er zudem in die Schäden und Unkosten verurtheilt werden: So sol der Geistliche dem andern Theil und in gleichem auch andere ihnen, denen Geistlichen, nach dem ergangenen Recht oder Außsprüchen die auffgewante Schäden und Unkosten, so wegen dergleichen Action und Rechtsfertigung ergangen, zu erstatten schuldig seyn, und eine Parthey die andere zu demselben Recht wegen der Schäden beschicken und darauff Rechtliche Erkänntuß erwarten.

Von dem Cammer-Rechten.

F. XXXIX.

Das Cammer-Recht sol von Uns und Unsern Nachkommen, Königen zu Böhaimb, zufferst mit Unserm Obristen Land-hofmeister

kterýby k tomu obrán byl, povinen jest, rok při témž saudu sedati. Po projití pak roku nejvyššímu Našemu hoffmistru zemskému náleží, Nám oznámiti, kteří by se dáleji v témž saudu potřebovati dáli chtěli neb nechtěli, abychom na to milostivě pomyslíti a v takové potřebě a příčině ten saud vždycky zase osaditi moci ráčili. A poněvadž se při témž saudu žádný jistý počet osob nevyměřuje, jak mnoho neb kolik by jich v něm sedati mělo, ale to Nám vlastně přináleží: však nic méně každého času nejvyšší Náš hoffmistr zemský na to bedlivý pozor dá a se přičiní, aby k tomu hodné osoby obírány a ten saud nejméně v přítomnosti 14 osob držán byl.

F. XL.

Saud komorní má nejvyšší hoffmistr dědičného Našeho království Českého, nynější i budoucí, podle řádu svého tak, jakž od starodávna bylo, spravovati a na práci míti.

Nejprve saud komorní má se držeti na hradě Pražském s pány a vládými od Nás a budoucích Našich, králův Českých, k tomu obranými, a to čtyrykrátě do roka:

První nazejtří sv. Pavla na viru obráčení.

Druhý v pondělí po Svátosti.

Třetí po nazejtří sv. Bartoloměje.

A čtvrtý po nazejtří sv. Martina.

A ten takový komorní saud vždycky 2 neděle pořád trvati a v tom každého dne právní potřeby sauzené býti mají, lečby se kdy hod aneb svaték znamenitý kterého dne trefil; tehdy na ten den saudcové saudu Našeho komorního sauditi povinni nebudau.

Jestližby se pak kdy přitrefilo, žeby někdo toho času z nejvyšších úředníkův neb saudcův zemských do Prahy přijel, kdyžby rovně tehdaž nejvyšší hoffmistr s raddami sobě přidanými nějakou znamenitau a těžkau při uvažovati a rozeznati měl; tehdy bude moci požádati takového každého úředníka anebo saudce zemského, aby v takových pilných a znamenitých potřebách v též při raditi, ji uvažovati a sauditi pomohl.

F. XLI.

Nejvyšší hoffmistr zemský v saudu řídití má a na pány a z rytířstva v radě podávati, aby pořádkem přimluy své činili k těm věcem, kteréž v radě a saudu předloženy byly. A cožby

und dan andern tauglichen Personen auß dem Herren- und Ritterstand befehzt werden; und da einer darzu erfordert, ist er schuldig, ein Jahr lang sich darinnen brauchen zu lassen. Nach Außgang des Jahrs hat Uns Unser Land-hofmaister anzuzeigen, welche sich länger wollen brauchen lassen oder nicht, damit Wir Uns darauff in Gnaden resolviren und die Notdurfft wegen Befehzung desselben Rechtens jederzeit befördern mögen. Und weil in solchem Recht kein gewisse Anzahl, wie vil ihrer darin sitzen sollen, sondern dasselbe ohne Mittel bey Uns stehet: So würd Unser Obrister Landhofmaister gleichwol jedesmal auff taugliche subjecta dencken und es also anstellen, auff daß zum wenigsten bey Haltung des Rechtens allemal vierzehnen Personen gegenwertig seyn mögen.

F. XL.

Der Obriste Landhofmaister Unsers Erb-Königreichs Böhaimb, jeziger und künfftiger, sol Krafft seines Ampts bey dem Cammer-Rechten presidiren, wie von Altersher der Gebrauch gewesen.

Er sol aber das Cammer-Recht auff dem Prager Schloß mit denen von Uns und nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, ihm von Herren- und Ritter-Stands-Personen zugeordneten Rätthen viermal des Jahrs halten.

Das Erste Recht sol gehalten werden den nechsten Tag nach S. Pauli Befehzung.

Das Aunder den Montag nach dem Heilthumbs-Tag.

Das Dritte den nechsten Tag nach S. Bartholomæi.

Und das Vierte den nechsten Tag nach S. Martini.

Und dergleichen Cammer-Recht sol allezeit 14 Tag lang nacheinander gehalten und in denenelben unaufgehezt alle Tage die Rechtlichen Notdurfften befördert werden; Es möchte dan etwan an einem Tag ein vornehmes Fest eintreffen; An demselben werden Unsere Cammer-Rechtens-Besitzere nicht schuldig seyn, im Rechten zu sitzen.

Und da es sich begäbe, daß etwan zu derselben Zeit einer auß Unsern Obristen Land-Officirern und Rechts-Besitzern nach Prag käme, und der Obriste Landhofmaister hette gleich damals mit seinen zugegebenen Rätthen eine wichtige Action zu erwegen und zu berathschlagen: In dergleichen grossen und wichtigen Sachen mag er erstgedachte Obriste Land-Officirer oder Land-Rechts-Besitzer ersuchen, daß er oder Sie ihm solche Action berathschlagen, erwegen und judiciren helfen.

F. XLI.

So sol auch der Obriste Landhofmaister, vermög seiner habenden Direction, von denen Rechts-Besitzern auß dem Herren- und Ritter-Stand die Vota zu derjenigen Sach, so im Rath und bey denen Rechten vorgebracht, abfordern. Auch wo er etwas unzimbliches oder

meslany
napisany

neřádného v radě neb při saudu viděl, to má řeči svau přerhnaviti a zastaviti.

F. XLII.

Páni a rytířstvo k saudu komornímu mají se časně sjížděti; pakliby který nepřijel, ten při nejvyšším hoffmistru aby se ohlásil a příčinu hodnau svého nepřijezdu oznámil. K kteréby se pak hodině uložené scházeti, kdy odcházeti aneb zase pryč odjížděti měli, toho se při nařízení o zemském saudu svrchu položeném zanechává. Kteréžto nařízení vyměřuje, jakby se nejvyšší úředníci a saudcové zemští, též také saudcové saudu komorního při saudech chovati měli a povinni byli.

F. XLIII.

Jestli žeby se kdy přitrefilo, žeby nejvyšší hoffmistr království Českého od Nás nebo dědicův a budaucích Našich, králův Českých, v pilných potřebách kde poslán, anebo od Pána Boha nemocí navštíven byl: tehdy své místo bude moci poručiti osobě spoluradní, jenž by jeho při saudu zastaupila.

F. XLIV.

Obeslání, kteréž od téhož saudu komorního vycházejí, mají od písaře dotčeného saudu jménem a pod pečetí nejvyššího hoffmistra vydávány býti. Ale pořád práva na saudu komorním, buď obeslání, nebo podávání spisův, aneb jiné právní věci, ty vše tak jako nahoře při saudu zemském řízeny a konány budau.

F. XLV.

Jestliže jeden druhého viniti chce, má sepsanau žalobu písaři téhož úřadu podati a za obeslání žádati. Pakliby sám osobně toho učiniti nemohl, bude moci to skrze přítele k tomu splnomocněného, tak jako při dekách zemských, vykonati.

F. XLVI.

Tolikéž mohau sobě strany poručníky registry téhož saudu podobným způsobem jako dekami zdělati, též spisy k úřadu podávati; a kdyby eo tak na sporu a na nedorozumění zůstávalo, a tu by rozsudku potřeba bylo, takový rozsudek od téhož úřadu

ungebührliches im Rath und bey denen Rechten erführe und innen würde, solches mit Verweiß ab- und einstellen.

F. XLII.

Die Rechts-Besitzere vom Herren- und Ritterstand sollen zeitlich zu dem Cammer-Rechten erscheinen und zusammen kommen; So aber einer nicht käme, Sol er sich bey dem Obristen Landhofmaister anmelden und die Ursachen seines aussenbleibens anzeigen lassen. Sonsten aber was die Zeit, wan sie zum Rechten kommen und erscheinen oder auch hinwider davon gehen und verrathen mögen, anlangt, Bleibt es bey der hiroben vom Land-Recht gesetzten Ordnung, welche Ordnung Ziel und Maß gibet, wie sich die Obristen Land-Officirer und Land-Rechts-Besitzere bey denen Land-Rechten, wie auch die Besitzere des Cammer-Rechtens zu verhalten schuldig und verpflichtet seyn.

F. XLIII.

Solte sichs etwan zutragen und begeben, daß Unser Obrister Landhofmaister in Unsern und Unserer Erben, Nachkommender Könige, genöthigen Geschäften und Verrichtungen auffser Landes verschickt, oder von Gott dem Allmächtigen mit Krankheit haimgesucht würde: So mag er einem andern auß seinen Mit- und Neben-Räthen und Rechts-Besitzern, seine Stelle im Rechten zu vertreten, aufstragen.

F. XLIV.

Die Beschiedungen, so von dem Cammer-Rechten aufzugehen pflegen, Sollen im Namen und Unter des Obristen Landhofmaisters Insigel von dem Schreiber des Cammer-Rechtens aufgefertigt werden. Was aber sonst den Proceß vor dem Cammer-Recht anlangt, es sey mit Beschiedungen, Einbringung der Schrifften oder andern Gerichts-händeln, damit sol es allerdings gehalten werden wie bey dem Land-Recht.

F. XLV.

Und so etwan einer den andern beklagen wil, Sol er seine Klage dem Schreiber desselben Rechtens schriftlich übergeben und umb die Citation anhalten. Wo er aber solches Persönlich nicht thun könnte, Mag er es durch einen Bevollmächtigten, allermassen wie bey der Land-Tafel, verrichten.

F. XLVI.

Es können auch die Procuratores von baiden Partheyen mit denen Registern desselben Rechtens ebenermassen wie mit der Land-Tafel bestellt und die Schrifften bey dem Ambt eingegeben werden; Auch da etwan eine difficultät vorfiele, da Beschaidts vornöthigen, solcher

vyjdi; a potomně spisové při saudu komorním tak jako při saudu zemském čtení, s otvíráním a zavíráním světnice, vyhlásováním veypovědi, i jinak vše, jako při saudu zemském, zachovává se bude. Však kdyby spolu německé a české věci zároveň uvažovány býti měly, tehdy saudcové ve dvě rady se rozdělí a při uvažování a vynášení veypovědi víceji sedmi osob, vedle *praesidenta*, zapotřebí není, jenžto v radě české nejvyšší hofmistr a v německé ten saudec saudu komorního, na něhož by to nejvyšší hofmistr podal nebo vložil, zůstávati má. Veypovědi pak jménem Našim, jako i při saudu zemském, vyhlášovány a vynášeny budou.

F. XLVII.

Křikové, kteříž se často při témž saudu dějí, to aby nebyvalo pro vážnost a vzácnost saudu, když se otevře, pod tau pokutau, jako při saudu zemském uloženu.

F. XLVIII.

Obdrží-li původ na témž saudu komorním rozsudkem při, aneb stané právo jemu by dané bylo, může buď on sám aneb ten, koho by se k tomu dožádal, od téhož saudu list zatykací proti druhé straně vzíti, anebo vezma odtud *relati* ke dekám zemským, na statek druhé strany právo vésti.

F. XLIX.

Přední písař saudu komorního, na své etí dobrý a zachovalý člověk, má vždycky v Praze zůstávati, též přísahu k témuž saudu učiniti, a od nejvyššího hofmistra nyní i budaueně volen a zřízen býti.

O saudu dvorském anebo manském neb lenním.

F. L.

Saud dvorský vždycky 4 dni napřed před saudem komorním, a to čtyrykrát do roka držán býti, a když tak některé věci na témž saudu zajdau, tolikéž ten saud za 4 dni trvati má.

Při vynášení a vyhlásování veypovědi aby tak při dotčeném saudu dvorském zanecháváno bylo, jakž o saudu zemském vyměřeno jest.

Bejchaid von dem Ampt ergehen, und nachmals die Schrifften bey dem Cammer-Recht wie bey dem Land-Recht abgelesen, es auch mit Schließ- und Eröffnung der Stuben, Außspruchung der Urtheil und sonst wie bey dem Land-Recht gehalten werden. Jedoch wan Teütsche und Böhmische Sachen zugleich vorfielen und also die Rechts-Besitzere in Zwen Senatus außgetheilt werden sollen: So würd es gnugsamb seyn, daß in Verfaß- und Außspruchung der Urtheil Sieben Personen, neben dem Præsidenten, (welches in dem Böhmischen Senatu der Obriste Landhofmaister, in dem Teütschen aber, welchem auß denen Cammer-Rechts-Besitzern er, Obrister Landhofmaister, es aufftragen würd, seyn sol) sich befinden. Es sollen aber die Urtheil in Unserm Namen, wie auch bey dem Land-Rechten, gesprochen werden.

F. XLVII.

Das Geschrey und unnützes Geschwätz, welches sich zum öfftern bey solchen Rechten zu begeben pflegt, Sol wegen authorität und Würdigkeit des Rechts, wan dasselbe eröffnet, bey eben der Poen und Straff, so bey dem Land-Rechten derentwegen gesetzt und geordnet, verboten seyn.

F. XLVIII.

Im fall der Actor bey gemeltem Cammer-Rechten durch einen Außspruch eine Action erhielte, oder daß ein Erstandenes Recht ertheilt und gegeben wäre: So kan er derentwegen entweder selbst, oder wen er darzu erbitten möchte, von demselbigen Rechten wider die andere Parthey einen Steckbrieff außbringen, oder auch von damen eine Relation zur Land-Tafel nehmen, und sich also auff des andern Gut den Executions-Proceß führen.

F. XLIX.

Der Obriste Schreiber des Cammer-Rechts sol stets zu Prag wohnen, und an seinen Ehren ein wolverhaltener Man, zudem mit einem Jurament zum Rechten beaidigt seyn. Und derselbe sol von dem Obristen Landhofmaister jeho und künftig erkieset und bestelt werden.

Von dem Hof- oder Lehen-Recht.

F. L.

Das Hof-Recht sol allezeit 4 Tage vor dem Cammer-Recht, und also viermal des Jahrs gehalten, und wan Sachen vorhanden, jedesmals 4 Täg nach einander wehren.

Es sol auch bey Publicirung eines Rechtspruchs bey gemeltem Hof-Recht, wie von dem Land-Recht gesetzt, gehalten werden.

F. LI.

Co se pak osazování téhož saudu dvorského dotýče, to vždycky při vůli a mocnosti Naši, též dědicův a budoucích Našich, králův Českých, zůstavovati ráčíme, jakby mnoho osob do něho dosazováno býti mělo. Však při tom saudu nemá se žádná veypověď vynášeti ani vycházeti, mnohem méněji vyhlášovati, než u přítomnosti 7 osob. A ten jeden každý saudec, kterýž v témž saudu sedí, povinen a zavázán jest, rok pořád v něm vyseděti, a po projití roku při Nás se ohlásiti.

F. LII.

Kdo z dědictví manského pohnati chce, má přitom všecken ten řád a pořád práva zachovati a ním se řídití a spravovati, jakž nahore o obeslání před saud zemský uloženo jest.

F. LIII.

A když saud dvorský předse jde a se drží, tehdy nejvyšší sudi dvorský dsky dvorské (jakož jest od starodávna bývalo) v své moci miti a k tomu sobě (též jako od starodávna obyčej jest) úředníky při těch deskách zříditi má. I také jedenkaždý z týchž úředníkův k úřadu svému, rovně jako úředníci Pražští menších desk zemských, přísahu vykonati má. Však My sobě toho, jako i při menších úřednicích desk zemských, též saudu komorního milostivě v moci Naši zanechávati a zůstavovati ráčíme, jakébychom ještě další nařízení pro lepší průchod (neb fedruik) v tomto Našem Obnoveném Zřízení Zemském psaného pořádu práva učiniti chtítí ráčili.

F. LIV.

Kdyby se kdo v statek manský uvesti dáti chtěl, takové uvedení má se státi a vykonati úředníkem neb komorníkem od desk dvorských, a ne od úřadu zemského.

F. LV.

Všickni manové, kteříž koli od Nás manství mají a jeho v držení a užívání jsau, když toho manství od Nás, dědicův a budoucích Našich, králův Českých, ve dni a v roce (to jest v šesti nedělích a v roce) nepřijmou a z něho povinností a slibu manského neučiní (jakž takové povinnosti a slibu forma přísahy níže položena jest): ti a takoví všecko právo své ztratí a podle práva manského ten manský statek (neb to manství) na Nás, dědice a budoucí Naše, krále České, k království neb k zemi připadne.

F. LI.

Betreffend aber die Erziehung desselben Hof-Rechtens, Sol allezeit bey Uns und Unsern Nachkommen und Erben zum Königreich stehen, wie vil Personen darein gesetzt werden sollen. Jedoch aber sol bey demselben Rechten kein Aufspruch geschehen und ergehen, vilweniger publicirt werden, es wären dan auff's wenigste Sieben Personen gegenwertig. Und ein jeder Rechtsprecher, so in demselben Recht sitzet, ist schuldig und verpflichtet, ein Jahr lang darin zu verbleiben, und nach Aufgang des Jahrs sich bey Uns anzumelden.

F. LII.

Wan einer wegen eines Man- oder Lehenguts laden wolte, Sol er darbey alle die Ordnung und den Proceß observiren, auch sich demselben nach verhalten und dessen gebrauchen, wie solches von denen Beschiedungen vor das Land-Recht hieroben versehen.

F. LIII.

Und wan das Hof-Recht gehalten würd, Sol der Obriste Hof-Richter die Hof-Tafel in seiner Macht und Verwahrung haben, wie solches von Altershero gebräuchlich, und sol auch (wie vor Alters) bey gemelter Hof-Tafel Leute verordnen. Und dieselbigen Ambtleute sollen ein jedweder zu seinem Ambt, gleich wie die Pragerischen Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel, beaidigt werden. Jedoch behalten Wir Uns bey diesen, wie auch bey denen Unter-Ambtleuten der Land-Tafel und des Cammer-Rechtens, gnedigist bevor, was Wir zu besserer Vorstellung des in dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung vorgeschribenen Processus ferner für Anstellung thun möchten.

F. LIV.

Wan sich einer in ein Lehengut einführen lassen wolte, Sol solches nicht vom Ambt der Land-, sondern vom Ambt der Hof-Tafel durch einen Amtman oder den Cämmerling verrichtet werden.

F. LV.

Alle und jede Lehenseite, so von Uns Lehengütter haben und derselben im Gebrauch und genuß seyn, wan sie wegen derselben von Uns oder nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, in Jahr und Tag (das ist in einem Jahr und 6 Wochen) das Lehen nicht empfangen und die Lehenspflicht nicht leisten (massen hierunten die Form des Juraments und der Pflicht solches besaget): die sollen alle ihr Recht und Gerechtigkeit verloren haben, und denen Lehens-Rechten nach das Lehengut an Uns oder Nachkommende Könige und Erben zum Königreich fallen.

F. LVI.

A jestli žeby který man v tom čase svrchu psaném toho, aby mu léno podáno bylo, vyhledával, má jemu podáno býti. Než nebylo-li by jemu na takové slušné jeho vyhledávání podáno, to jemu k žádné škodě nebude.

F. LVII.

Co se pak dotčeného léna vyhledávání dotýče, to se na takové případnosti podle práva lenního aneb manského vztahuje, kdyby se nějaká proměna stala buďto s Nami neb budaucími králi, jakožto těmi, kterýmž taková léna (neb manství) náleží, aneb také žeby man časnau smrtí z tohoto světa vykročil.

F. LVIII.

Tento řád a obyčej při dekách dvorských, jak od starodávna bylo, se zachovati a držeti má: Totižto, kdyžby kdo statek aneb zboží neb dědiny manské druhému prodati a ve deky klásti chtěl, toho žádný kaupiti ani prodati nemá a nemůže, lečby jsme My aneb po Nás dědicové a budauci Naší, králové, milostivě k tomu povolití ráčili. A ten jistý man, kterýž takový manský statek prodává, má předně od nejvyššího sudí dvorského neb úředníkův desk dvorských dotázán býti, vzdává-li Nám dobrovolně právo manské? Jestli že dí a přizná se, že dobrovolně vzdává, tehdy na místě Našem, aneb po Nás na místě budaucích králův, má nejvyšší sudí dvorský neb úředníci desk dvorských to od něho přijíti. A ten, komužby takové manství ve deky dvorské zapsáno a kladeno býti mělo, též ať jest dotázán, chce-li se v tom podle práva manského zachovati a takové právo přijíti a k Nám podle vysazení téhož manství a práva se chovati? A jestli že obojí strana k tomu tak svolí a přiznání své učiní, tehdy takový trh s milostivým Naším povolením a vůlí vykonán bude. Po vykonání takového vkladu ve deky dvorské ten kupující nejvyššímu sudímu dvorskému na místě Našem slib a povinnost manskau učiniti povinen jest, v tato následující slova:

F. LIX.

»Já N. přísahám Pánu Bohu všemohaucímu, všem svatým a Vám (titul) N. N. jakožto králi Českému, pánu mému pravému dědičnému a lennímu, Vaší Královské Milosti, též Jich Milostem z téhož královského kmene a krve poslym, budaucím králům a dědicům tohoto království, věrným a přítomným při Jich Milostech proti všem lidem býti, Vaší Královské Milosti do-

F. LVI.

Und so ein Lehennan in der obbenannten Zeit umb Verleihung der Lehen Ansuchung thäte, Sollen ihm die Lehen verliehen werden. Da aber auff gethane Rechtmessige Lehenssuchung solches nit geschehe, Sol es ihm zu keinem Schaden geraichen.

F. LVII.

Und würd obberürte Lehenssuchung vermög der Lehen-Recht auch auff die Fälle verstanden, da sich eine Berenderung entweder mit Uns oder Nachkommenden Königen als Lehensherren oder auch mit dem Lehennan durch einen Todesfall begibet.

F. LVIII.

Es sol aber bey der Hof-Tafel diese Ordnung und Gebrauch, wie vor Alters, gehalten und observirt werden: Nämlich, wan einer dem andern sein Lehengut verkauffen und in die Hof-Tafel einverleiben lassen wolte, So ist solch Lehengut niemand befugt zu kauffen, noch auch zu verkauffen, es würde dan solches von Uns oder nach Uns Unsern Erben, Nachkommenden Königen, verwilliget. Und derjenige Lehennan, so das Lehengut verkaufft, sol zuporderst von dem Obristen Hof-Richter oder denen Ambleuten bey der Hof-Tafel befragt werden, Ob er Uns das Lehen-Recht gutwillig auffgebe? Und so er sich erkläret, daß er solches gutwilliger Weise thue: So sol an stat Unser oder nach Uns der Nachkommenden Königen, der Obriste Hof-Richter oder die Ambleute der Hof-Tafel, solches von ihm an- und übernehmen. Und derjenige, dem solch Lehengut in die Hof-Tafel widerumb sol eingeschriben und einverleibt werden, sol gleichermaßen befragt werden, ob er sich denen Lehen-Rechten nach verhalten und dasselbe auff- und annehmen und gegen Uns sich also erzeigen wolle, wie die Aufsetzung des Lehens, denen Rechten nach, vermag? Wo sich nun baiderseits Parthejen darzu bekennen und einwilligen, So sol der Kauff-Contract, doch mit Unserm gnedigsten wissen und willen, also vollzogen werden. Und nach volbrachter Einschreibung des Kauffs in die Hof-Tafel sol der Kauffer dem Obristen Hof-Richter, an stat Unser, die Lehens-Pflicht thun und das Jurament leisten, mit nachfolgenden Worten:

F. LIX.

„Ich N. schwere Gott dem Allmächtigen, allen Heiligen und Euch dem (Titul) N. N. als König zu Böhaimb und meinen Rechten Erb- und Lehensherren, Euer Majestät, und nach Deroselben denen auß Dero Königlichem Geschlecht und Geblüt Nachkommenden Königen und Erben dieses Königreichs, getreu und gewertig zu seyn wider alle Menschen,

břeho a užitečného vyhledávati, před škodami vystříhati, a kdybych někde rozuměl, žeby něco proti Vaší Královské Milosti osobě neb důstojenství předse vzato a jednáno bylo, což by ke škodě Vaší Královské Milosti zboží a manství býti a vztahovati se mohlo, toho nijádným způsobem nezatajovati, ale ve všem tom tak, jako dobrému a věrnému manů a poddanému proti dědičnému a lennímu pánu se chovati přísluší, k Vaší Královské Milosti a Jich Milostem dědicům a budoucím králům Českým věrně a pravě se zachovati, a toho jinak nečiniti, ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterau jinou věc. Tak mi Pán Bůh pomáhaj i všickni svatí!«

F. LX.

Jestližby který man něco od manství svého někomu prodati, nebo na něm zapsati chtěl, krom toho, k čemu bychom My skrze Naši vyslany *resolutí* povoliti chtíti ráčili, to žádné moci a platnosti míti nemá. Než k čemu bychom My nebo dědicové a budoucí Naši, králové, milostivě povolily, to moené bude.

F. LXI.

Kdožby při saudu dvorském rozsudek neb stané právo obdržel, a potomby po svém pravě kráčetí a zvodu užití chtěl: má přitom takový pořád práva zachovati a podle něho se řídití, jak při dekách zemských v tomto Našem královském Zřízení Zemském vyměřen a ustanoven jest.

F. LXII.

Jestližby kdo na kterým koli manu jakau summu, buď rozsudkem neb právem staným, před kterým koli jiným saudem obdržel, a man nemělby žádného statku na dědictví, než toliko na manství, a když na též manství po takovém rozsudku neb po pravě staném právo věsti a dovesti by chtěl: to každý bude moci učiniti s povolením Naším jakožto krále Českého, na *relatí* Naši psanau, a jinak nic, vezma na práva vedení ke dekám dvorským *relatí* od toho saudu, kdež přísudek na summu neb stané právo má. Však takovéto práva vedení bez ujmy práva a spravedlnosti Naši manské bude.

F. LXIII.

A kdyžby tak kdo právo až na vrch na týž manský statek dovedl, a posledním panováním takový statek dokonce na sebe

derojselben Nutz und Frommen zu befördern, Schaden zu warnen, und wo ich irgends verstünde, daß etwas gegen Euer Maj. Person oder Stand vorgienge, oder sonst etwas tractirt oder gehandelt würde, daß derojselben an Ihren Gütern oder Lehensschafften zu Schaden gerathen möchte, solches in keinerley weise noch wege zu verschweigen, sondern in allem dem, was einem getreuen Lehensman und Unterthan gegen seinem Erb- und Lehens-Herren zu thun obliegt, gegen Euer Maj. und dero Erben, nachkommenden Königen zu Böheimb, mich auffrecht und getreu zu erzeigen, und solches anders nicht zu thun, weder umb Gunst noch Ungunst, noch einig anderer Sachen willen, als wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

F. LX.

Solte ein Lehensman jemanden von seinem Gut was verkauffen, oder darauff was verschreiben, auffer so vil Wir in Unser defswegen ergangenen Resolution zugelassen oder zulassen möchten: Sol solches keine Macht noch Bestand haben. Worzu Wir aber oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, Unsere gnedigste Bewilligung geben, daß sol kräftig seyn.

F. LXI.

Wan einer bey dem Hof-Rechten einen Aufspruch oder ein Erstandenes Recht erhielte und sich derowegen des Rechts und der Einführung gebrauchen wolte: So sol man darbey den Proceß observiren und demselben nachgehen, wie solches bey der Land-Tafel in dieser Unserer Königlichen Landes-Ordnung aufgesetzt und verordnet ist.

F. LXII.

So etwan einer gegen einem Lehensman, es sey bey welchem Recht solches wäre, durch einen Aufspruch oder Erstandenes Recht eine Summa Geldes erhielte, und der Lehensman hette kein aigenes Erbgut, sondern nur das Gut, so zu Lehen gieng, und der, so den Aufspruch oder das Erstandene Recht erhalten, wolte auff das Lehengut das Recht führen und der Execution sich gebrauchen: Solches mag ein jeder, doch mit Bewilligung Unser als Königs zu Böheimb, durch eine schriftliche Relation, und sonst anderer Gestalt nicht, thun, und von demselben Recht, wo der Aufspruch oder das Erstandene Recht ergangen, wegen der Einführung eine Relation zu der Hof-Tafel aufbringen. Doch sol dergleichen Rechtsführung Uns an Unserer Lehens-Gerechtigkeit ohne Schaden und Nachteil seyn.

F. LXIII.

Und so einer den Executions-Proceß an demselben Lehengut vofführet, und durch das Poslední Panování solch Gut endlichen an

prevedl: ten každý aby povinen byl, ve dni a v roce léno přijíti a povinnost manskau učiniti.

F. LXIV.

Jestli žeby jací rozdílové o statky lenní neb manské, aneb také o ně sporové byli, ty má nejvyšší sudí dvorský na saudu svém sauditi a rozeznávati.

F. LXV.

Jestli žeby od Nás neb dědicův Našich a budaucích králův komu jaká odaumrt povolená a daná byla, tehdy ten nebo ti, kterýmž by se k takové odaumrti povolení stalo, mají předkem tu odaumrt v nejbližším městě od téhož zboží, kdež leží, podle starobylého obyčeje, provolati dáti. A kdyby ten statek odaumrti na dědictví byl, to při saudu zemském, pak-li na manství, na saudu dvorském slyšáno a sauzeno nebo rozeznáno bude.

F. LXVI.

A jakož až posavad někteří držitelé dědin, jichž se dědiny za královskau odaumrti provolávaly, to mluvili, že jsau o takovém provolání vědomosti neměli, a tak zvodu na své dědiny aneb na statek svůj nedopauštěli, protož po ten čas i nápotom vždycky takto se zachovávati bude: Totižto, kdyžby kdo list provolací, na kteréž dědiny neb dědictví vzal, a ty byly provolány, tak, jakž forma listu provolacího ukazuje, a držitel těch dědin žeby odporu nekladl do toho času, ažby se list vrátil, že má ten, kdož sobě právo královské chce osobiti, vzíti komorníka od desk dvorských a poslati k držiteli těch dědin neb téhož statku, které na Nás jsau vyprošeny, dávaje jemu věděti, že se dědiny jeho provolávají, má-li právo, aby odpíral, a dva neděle nepřekávajíc, zvodu aby nedopauštěl. Pakliby sám doma nebyl, tehdy to úředníku, šafáři aneb čeledi jeho, neb sausedům dvěma neb třem, svrchu psaným způsobem oznámí, a komorník vrátě se domů, před úřadem desk dvorských vyznání a relatí svau udělá, jak jest takové prohlášení netoliko v známost uvedl, ale i napomenutí učinil a kterého dne se stalo. Pakli by kdo, maje takové napomenutí, dva neděle projiti dal a neodpíral: tehdy potom již zvod má naň býti dán, a on více k odpírání aneb k mluvení po zvodu připuštěn nebude, poněvadž se takový způsob a řád od starodávna zachovával.

sich brächte: Sol er schuldig und verpflichtet seyn, in Jahr und Tag über solch Lehengut das Lehen zu empfangen und die Lehens-Pflicht zu leisten.

F. LXIV.

Wan etwan eine Theilung wegen der Lehengüter vorgienge oder deswegen Streit vorfiel, Solches gehört zu des Obristen Hof-Richters Erweg- und Erkantnuß.

F. LXV.

Im fall Wir oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, jemanden etwan eine Fälligkeit bewilligten und geben: So sol der oder die, denen solches gegeben und bewilliget wäre, zuzorderst dieselbige Fälligkeit in der nechst von demselbigen Gut gelegenen Stadt, wie vor Alters, aufruffen lassen. Doch wo die Fälligkeit ein Erbgut betreffe, sol solches bey dem Land-Rechten, wo es aber ein Lehengut angienge, bey dem Hof-Rechten gehört und entschieden werden.

F. LXVI.

Und nach dem hißhero ehliche Inhabere und Possessores, derer Gütter etwan für eine Königlische Fälligkeit außgeruffen worden, vorgewendet, daß Sie von dergleichen Außruffung nichts gewußt und also dessentwegen die Einführung in das Gut nicht verstattet, So sol hiñföhr nachfolgender Proceß darbey gehalten werden: Nämlich, wan jemand einen Außruffungs-Brieff auff etwan ein Erbgut außbringt, und es würd also das Gut nach Inhalt und Form des Außruffungs-brieffs außgeruffen, und der Inhaber oder Possessor desselben Erbguts thätte demselben keinen Widerspruch so lang, biß der Außruffungs-brieff widerumb zuruck käm, So sol der, welcher ihm das Königlische Recht zuaignen wolte, einen Cammerling von der Hof-Tafel außbringen und denselben zu dem Inhaber des Guts, welches bey Uns außgebeten, schicken und ihm zu wissen thun, daß sein Gut außgeruffen worden, und so er etwan ein Recht zu haben vermaint, daß er solcher Außruffung, eher 14 Tag vorüber gehen, widersprechen und die Gerichtliche Einführung nicht verstaten solle. Und so er selber damals nicht zu Hause, sol solches seinem Amtman, Schaffer, Gesindel oder ihrer Zween oder Dreyen auß denen Benachbarten obermelter massen angezeigt werden, und der Cammerling, so wider zuruck kombt, sol für dem Amt der Hof-Tafel seine Außsag und Relation thun, was massen der Possessor der Außruffung halber certiorirt und ermahnt worden, und auff welchen Tag solches geschehen.

Da nun einer nach solcher Ermahnung 14 Tage vorüber gehen liesse und seinen Widerspruch nicht einwendete: So würd alsdan darauff die Gerichtliche Einführung ergehen und er nach ergangener Einführung zu keiner Einrede mehr zugelassen werden, dan dergleichen Ordnung und Gebrauch von Altershero also gehalten worden.

F. LXVII.

Kdybychom My jakožto král Český komu k jaké odaumrtí povolení Naše dáti aneb jakau odaumrtí povoliti ráčili: tehdy ten, kdo kolivěk takové právo buď saudem, staným právem neb smlauvau obdrží, aby od rozsudku neb staného práva aneb od učinění o tauž věc smlauvy, konečně v jistém čase právo až na vrch dovedl a dekami dvorskými ve dni a v roce pořád zběhlém sobě stvrditi dal. Pakliby kdo toho zanedbal a času projiti dal: tehdy tudy své právo trati anebo o své právo přijde, a My takové právo a spravedlnost komu koliv čhtiti budeme, dáti moci ráčime.

F. LXVIII.

Jestližeby kdo od koho (na místě jiného) odpor učinil, a ten nebo ti, od koho se odpor činí, k svému odporu do nejpry příštího neb konečně do druhého saudu zemského se nepřiznal neb nepřiznali: takový odpor Našemu právu a spravedlnosti na škodu býti nemá. Ale ten, kdož od koho odpor činí, to provesti a prokázati povinen jest, že s vůlí a vědomím toho, kteréhož se dotýkalo, takový odpor učinil. Pakliby toho neprovedl, tehdy za tau příčinau vedle práva ztrestán bude.

F. LXIX.

Kdožby na Nás, dědicích a budaucích králích jakau odaumrtí vyprosil, nejmenujic zejména, po kom by taková odaumrtí připadla neb přišla, ale toliko auhrnkem neb summovně položil, že odaumrtí vyprošena po kom kolivěk: v těch případnostech aneb příčinách úředníci dvorští nemají takové *relati* od žádného přijímati, ani ve dcky dvorské zapisovati dáti, nyní i na časy budaucí.

F. LXX.

Avšak budaucně při tomto saudu ve všem takovém pořád práva zachovávatí se bude, jakž jsme na saudu zemském naříditi ráčili; a jak při dekách zemských, tak i při dekách dvorských, v věcech k nim přináležejících, obeslání a jiné všecko, což k vedení pře přísluší, spisové podáváníí, vyzdvihování a jiné k tomu věci fedrované býti mají.

F. LXXI.

Obeslání jménem nejvyššího sudího dvorského jako předešle vycházeti budau. Kterýž také v nebytu svém skrze místo-

F. LXVII.

Wan aber von Uns als Könige zu Böhaimb jemanden eine Fälligkeit bewilliget, So sol der, so dergleichen ihm bewilligtes Recht erhalten würd, es sey durch Urtheil oder durch ein Erstandenes Recht oder auch einen güetlichen Vertrag, das Recht und die Execution endlich und in einer gewissen Zeit, von dem Termin des ergangenen Außspruchs oder des Erstandenen Rechtens oder auch der auffgerichteten Vergleichung, biß zum End volziehen und vollführen, und ihm solches in Jahr und Tag nacheinander folgents mit der Hof-Tafel bekräftigen lassen. Würde er es aber nicht thun, sondern solche Zeit vorüber streichen lassen, So würd er sein Recht und Gerechtigkeit dardurch verlieren, und Wir werden alßdan solch Recht und Gerechtigkeit geben und bewilligen können, weme Wir wollen.

F. LXVIII.

Wan etwan einer an stat des andern einen Widerspruch einlegte, und der oder die, von dessentwegen der Widerspruch ergangen, würden sich zu solchem Widerspruch bey dem nachstkommenden oder auffß lengst dem andern Recht nicht bekennen: Dergleichen Widerspruch sol Uns an Unserm Recht und Gerechtigkeit unschädlich seyn. Und der jenige, so an stat des andern den Widerspruch gethan, sol darthun und erweisen, daß solches mit wissen und willen des andern, den es angetroffen, geschehen sey. Wo er aber solches nicht erweißet, So sol er derwegen, vernüß der Recht, gestrafft werden.

F. LXIX.

So jemand eine Fälligkeit von Uns und Unserm Erben, Nachfolgenden Königen, außbete, und würde nicht specificirt und mit Namen benent, von wem solche Fälligkeit herkomme, sondern nur in genere gesezet, daß eine Fälligkeit außgebeten, sie rüre her von wem sie wolle: In dergleichen Fällen sollen die Amtleute bey der Hof-Tafel jetzt und künfftig keine Relation von niemanden annehmen, noch dieselbe in die Hof-Tafel einschreiben lassen.

F. LXX.

Es sol aber hinfüro bey diesem Recht allerdings der Proceß, so bey dem Land-Recht von Uns angeordnet, gehalten, und wie bey der Land-Tafel, also auch bey der Hof-Tafel in denen dahin gehörigen Sachen Citaciones und andere Proceß erhaben, die schriftliche Noturfften einbracht, und was sonst vornöthen, befördert werden.

F. LXXI.

Die Beschickungen und Citaciones sollen in des Hof-Richters Namen, wie hiebevör, außgehen, welcher dan auch, wan er nit zur

sudiho dvorského strany fedruňku těch věcí, k témuž saudu podaných, náležitě opatření a nařízení učiní. Veypovědi pak jménem Našim, jako při saudu zemském a komorním činěné a vyhlašované býti mají. A kdyby toho potřeba ukazovala, tehdy saudcové podobným způsobem, jako při saudu zemském a komorním, na dvě rady se rozdělí, a v jedné každé radě při veypovědi spolu s *praesidentem* nejméně sedm osob býti má, kdežto v české radě sudí dvorský za *praesidenta* a v německé hned druhý po něm saudec, kterýž německého jazyku dobře povědom jest, seděti bude. Než obeslání nemá se tak, jak předešle skrze many, ale tím řádem, jako při jiných saudech, do-
dávati.

F. LXXII.

A toto nové nařízení neb zřízení nevztahuje se toliko na stará manství, ale také i na ta, kteráž nyní veypovědi a právem za příčinou vzniklé *rebellije* v manství uvedena jsau. Též také ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby hned od času *publicování* dotčených veypovědi takoví statkové za jiné držání nebyli nežli za manské, a tak již dáleji oznámeným právem manským se řídili a též rozsuzovali, (krom toho, kdybychom My se v něčem obzvláště Našemu sudímu dvorskému *resolvirovati* aneb vyjeviti chtíti ráčili).

O appellacích.

F. LXXIII.

A jakož také pan děd Náš nejmilostivější slavné paměti *appellati* na hradě Pražském vyzdvihnauti ráčil, protož i My tomu milostivě chtíti ráčíme, aby to tak při všem řádu a nařízení předešle ustanoveném, zůstaveno bylo, též také i při tom, co jsme nahoře o *praesidentu* naříditi ráčili. A poněvadž odtud až posavad *revisi* v českých věcech na saud komorní podávány byly, uznali jsme v tom pak ten rozdíl, který mezi Právem Městským a saudem zemským jest, mnohých nepřiležitostí příčinou býti. Protož My si toho milostivě zanechávati a zůstavovati ráčíme, jak by budaucně s takovými *revisimi* zachovávalo býti mělo.

O naučeních a revisích.

F. LXXIV.

A jakož až podnes od saudu komorního, úřadu purgkrabského, též také úředníkův menších, v těžkých případnostech a věcech, kteréž od nich rozeznané býti nemohly, naučení na

Stelle, durch den Unter-Hof-Richter zu Beförderung derer bey der Hof-Tafel einkommenden Sachen nothwendige Verfügung thun würd. Die Urtheil aber sollen in Unserm Namen, wie bey dem Land- und Cammer-Rechten gesprochen; Auch, wan es vonnöthen, gleichermassen wie bey dem Land- und Cammer-Rechten, die Besizere in zwey Senatus getheilt und neben dem Praesidenten (welches in dem Böhmischen Senatu der Hof-Richter, in dem Teütschen Senatu aber der nechste Besizter nach ihm, so der Teütschen Sprach recht kündig, seyn sol) in einem jeden Senatu bey dem Ausspruch des Urtheils zum wenigsten 7 Personen sich befinden. Es sollen auch die Beschickungen nicht eben durch andere Lehenteile, wie hiebevur, sondern auff maß und weise, wie bey denen andern Rechten, geschehen.

F. LXXII.

Es sol aber jeztgesetzte Ordnung nicht allein auff die alten, sondern auch die jenigen Lehengütter gezogen werden, welche durch Urtheil und Recht wegen der vorgegangenen Rebellion anjego zu Lehen gemacht worden. Sehen auch ordnen und wollen, daß von der Zeit an, als ernehnte Urtheil publicirt, dieselben Güter anders nicht als vor Lehen gehalten, und nach obberürten Lehen-Rechten (außer was Wir Uns etwan dißfals in particulari gegen Unserm Lehen-Richter resolvirt haben möchten) hinfüro gerichtet und judicirt werden sollen.

Von dem Appellations-Rath.

F. LXXIII.

Demnach auch Unser lieber Anherr, weiland Kayser und König Ferdinandus, das Collegium der Appellation auff dem Prager Schloß gestiftet, Als wollen Wir gnedigist, daß dasselbe allerdings bey der Institution und Verfassung, wie es erstlich fundirt und ange-
gestellt, auch bey dem, so Wir des Praesidenten halber hieroben angeordnet, verbleiben sol. Und weil die Revisiones von dannen bißhero in Böhmischen Sachen an das Cammer-Recht ergangen, darbey aber der Unterscheid zwischen dem Stad- und Land-Rechten allerhand Un-
gelegenheit verursacht: So halten Wir Uns gnedigist bevur, wie es mit solchen Revisionen in künfftig gehalten werden sol.

Von Belernungen und Revisionen.

F. LXXIV.

Demnach bißhero von dem Cammer-Rechten, Burggrafen-Ambt, wie auch denen Untern-Ambtleiten in schwarzen Fällen, und so von

saudu zemským bráváno, a to jim vždycky od nejvyšších úředníkův a saudečův zemských udělováno bývalo: pročez My toho také přitom až posavad milostivě zanechávati ráčíme, aby dotčení saudové takového naučení, jako i předešle, užívati mohli; za kteraužto také příčinou při jednom každém saudu zemským jistí dnové podle příležitosti věci, jenž se tam přednášejí, obrány a nařízeny budou.

F. LXXV.

Poněvadž pak My též tomu milostivě chtítí ráčíme, aby dotčený saud zemský rovně v předešlém důstojenství, vzácnosti, počestnosti a vážnosti zůstával, a ti, jenž by se v čem nejmenším proti němu čeho dočinili aneb dopustili, tak jako prvotně, ztrestáni byli: protož My to milostivě uznávati ráčíme, aby při tom milost práva dokonce (což i v jiných královstvích a slavných saudech za obyčej jest) k zamezení nepřišla, anobrž na místě její *revisí* uvedena byla, a ta Nám vlastně, jakožto králi Českému, příslušela.

F. LXXVI.

Však aby ta jen toliko k obhajování a zachování spravedlnosti a nevinu odvedení se vztahovala, a té milosti práva, kteréž My milostivě povolovati ráčíme, zle užíváno nebylo, a tudy právní rozepře daremně a bez příčiny k průtahům nepřicházely: protož taková dotčená milost práva obzvláště v těchto příčinách postačovati a místa svého míti nemůže:

1. *První* a předně, v utrpných věcech, kde se cti a hrdla dotýče; nebo v takových případnostech My ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, poněvadž by ten, kterýž odsauzen jest, jen toliko proto *revisí* užití chtěl, aby se tudy s trestáním a pokutau, kteréhož hodně zaslaulžil a k němuž odsauzen, prodlaušilo nebo protáhlo, avšak obecného dobrého podstata v tom záleží neb jest, zlé trestati a trestáním zaslaulžilým proti náležitosti neprodlevati neb neodkládati, aby v též příčině k *revisí* povolováno a dopauštěno bylo. Lečby se taková věc přihodila aneb přitrefila, žeby proto někdo v těch utrpných, cti neb hrdla se dotýkajících věcech, za příčinou veypovědi na saudu Našem královském zemském vynesené, na Nás to vznášel a sobě stěžoval, že na dotčených utrpných věcech bez obezlání a vyslyšení jeho, a tak na zmatek, anebo sice mimo přirozený rozum a náležitost proti němu kráčeno, vedeno, konáno a veypověd učiněna byla, nejpředněji pak a nejvíceji pro ten zmatek pořádu práva žádal a vyhledával; tehdy za tau příčinou toho zmatku straně žádající obezlání dovoleno aneb propuštěno a na to pomoc právní udělena býti má.

denenelben nicht wol entchieden werden können, die Belernungen bey dem Land-Rechten genommen, Welche ihnen auch jederzeit von Unsern Obrihten Land-Officirern und Land-Rechts-Beystigern erthailt worden: So lassen Wir es darbey auch nochmals gnedigist bewenden, und mögen obangerete Tribunalien sich solcher Belernungen, wie vor diesem, gebrauchen und darzu bey einem jeden Land-Rechten gewisse Täge, nach Gelegenhait der Sachen, so alldort vorkommen, bestimbt werden.

F. LXXV.

Ferner, wie Wir gnedigist wollen, daß mehrgedachtes Land-Recht eben in denen Würden, Ansehen und Respect, wie vor diesem erhalten, Auch die jenigen, so sich im wenigsten daran vergreifen, mit ebenmäßigen Straffen, wie hiebevör geschehen, belegt werden sollen: Also befinden Wir gnedigist, daß darbey die Wohlthaten der Rechte (so auch in andern Königreichen in hohen Tribunalien gebräuchlich) nicht gänzlich abgeschnitten, sondern an stat derselben die Revision eingeführt und ohne Mittel an Uns, als Königen zu Böhaimb, zugelassen seyn sol.

F. LXXVI.

Damit aber gleichwol solches, allein zu Schutz und Schirm der Gerechtigkeit und Unschuld angesehen= und von Uns zugelassenes Beneficium nicht gemißbraucht und dardurch die Rechtshändel ohne Ursach verlängert werden, So sol zuporderst letzterwehntes Beneficium nicht stat haben in nachfolgenden Fällen:

1. Für das Erste, In Peinlichen Sachen, so eine Leibesstraff auff sich tragen; dan in solchen Fällen setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, weil der condemnirte und verdambte sich der Revision zu Aufziehung der zuerkanten wolverdienten Straff leichtlich mißbrauchen möchte, und aber dem gemainen Nutzen und besten daran gelegen, darmit die Ubelthaten nicht ungestrafft bleiben oder die gebührliche Abstraffung derselben zur Ungebühr verzogen werde, daß die Revision nicht verstatet, noch zugelassen werden sol. Es wäre dan Sach, daß sich jemand beschwergen deren in Peinlichen Fällen, so Leibess= und Lebens= Straff auff sich tragen, bey Unserm Königlichen Land-Rechten ergangenen Urtheilen halber an Uns beschwären und beklagen würde, daß in mehrbemelten Peinlichen Sachen seiner unerfordert und ungehört, und also nichtiglich, oder sonst wider Natürliche Vernunft und Willigkeit wider ihn procedirt, gehandelt und geurtheilet, und derhalben principaliter auff die nullitet umb Process ansuchen würde; dan alßdan sol der ansuchenden Parthey solcher Nichtigkeit halber Ladung zuerkant und darauff Rechtliche Hilff mitgetheilt werden.

2. *Za druhé*, od těch rozsudků, na nichž mnoho nezáleží, též postranních při a stížností, k žádným *revisím* povoleno a dopuštěno býti nemá. Lečby to bylo, žeby takový rozsudek ssebau nějakou tak velikau a nevyhnutelnau stížnost přinášel; tehdy v takové případnosti, aby se tomu, jenž sobě stěžuje, práva dopomození nezamezilo, *revisí* zbráněna nebude.

3. *Třetí*, aby se jednomu každému k tomu, což mu rozsudkem a právem přisauzeno jest, rychlé dopomození státi mohlo, tehdy od *executí* žádné *revisí* se nepřipauští.

4. *Čtvrté*, nápodobně po obdržení staného práva k žádné *revisí* se nepřipauští.

5. *Páté*, tolikéž *revisí* užití nemá ten, komužby rozsudkem a právem přisauzeno bylo, aby dluh podle znění pořádné jistoty, kdež podpis a pečeť jeho vlastní jest, zaplatil.

6. *Šesté*, kdožby při Nás po učiněné veyповědi ve dvauch měsících *revisí* nevyhledával, a potom teprva po vyjití těch dvauch měsícův (totiž daudac těm dvaum měsícům projiti) za ní žádal, ten nemá nížádným způsobem slyšán býti, nýbrž taková *revisí* dokonce jemu se odepře neb nakonec jemu odepřena bude.

7. *Šedmé*, k *revisí* se nepovoluje, kdyžby někdo buď *revisí* užití nežádal a také skutečně veyповěd sobě jednau oblíbil a na ní přestal. V čemž My však ve všem, jak se chovati věděti, a toho sobě milostivě zanechávati ráčíme, v jakýchby případnostech víceji, i také podle příležitosti a povahy těch okolostojících věcí, taková *revisí* povolena nebo odepřena býti měla.

8. *Osmé*, nápodobně také *revisí* se zbraňuje (totiž zapovídá) v takových příčinách, kdežby méněji než o 300 kop grošů českých činiti bylo; avšak pokudžby v pochybnosti zůstávalo, stálo-liby to aneb vynášelo-liby tolik, tehdy kancellář Naše česká dvorská bez protahův v té věci rozeznání neb rozsudek učiniti má.

F. LXXVII.

Ten pak, který na *revisí* běře, má po učiněné veyповědi ve dvauch měsících pořád zběhlých, při Naší české kancellári dvorské ohlášení své učiniti, a tu příčiny, proč takové *revisí* užití žádá, v spisu podati. Kteréž na kancellári pilně uváženy jsauce, zdali by se v těch od strany ohsauzené sepsaných aneb v těch v veyповědi doložených příčin vyhledalo a vynášlo, že ten takové *revisí* ne za příčinou dalších průtahův, ale pro samé toliko nevinu své odvedení užití žádá, Nám potomně k další milostivé *resoluti* přednášeny býti mají.

2. Es sol auch, für das Urtheil, von schlechten Bey-Urtheiln, Interlocutorien und Beschwerungen keine Revision verstatet noch zugelassen werden. Es wäre dan, daß ein solches Bey-Urtheil ein Irreparabile gravamen oder unwiderbringliche Beschwerung auff sich trüge; dan in einem solchen fall, damit der Beschwererte nicht Recht- oder Hilffloß gelassen werden möge, sol die Revision angenommen werden.

3. Für das Dritte, sol von der Execution, darmit einem jeden zu dem jenigen, was ihme mit Urtheil und Recht zuerkant, schleinig verholffen werden möge, keine Revision zugelassen werden.

4. Ebenermassen, und für das Vierte, sol auch von einem Erstandenem Recht keine Revision verstatet noch zugelassen werden.

5. So sol auch, für das Fünffte, wan einer in richtigen verbriefften Schulden, da seine eigene Hand und Insigl vorhanden, durch Urtheil und Recht zu der Bezahlung condemnirt, die Revision nicht zugelassen noch angenommen werden.

6. Für das Sechste, da einer innerhalb der Zweyen Monat von dem ergangenen End-Urtheil keine Revision bey Uns gesucht, und würde nach Verfließung solcher Zweyer Monaten allererst umb Verstatung der Revision anhalten, So sol er hiermit keines Wegs gehöret, sondern gänzlich abgewisen werden.

7. Für das Sibende, sol die Revision nicht zugelassen werden, wan einer entweder sich der Revision verziehen, oder sonst ipso facto und mit der That das Urtheil einmal beliebt: Wie Wir dan diesem allem also strack nachgegangen wissen, auch nach Gelegenheit der Umstände und der Sachen Beschaffenheit, in welchen Fällen mehr die Revision abgeschlagen oder zugelassen werden möge, Uns gnedigist reservirt und vorbehalten haben wollen.

8. Gleichens, und für das Achte, Sol auch die Revision unzulässig seyn in Sachen, welche nicht 300 Schock Böhaimischer Groschen auftragen; und wan dieses Werths und Schätzung halber Zweifel vorfiele, sol darinnen von Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Canzley ohne Weitläufftigkeit ein Aufschlag gegeben werden.

F. LXXVII.

Es sol aber der, so die Revision einwendet, innerhalb Zweyer Monat frist nach gesprochenem Urtheil sich bey Unserer Königlichen Böhaimischen Hof-Canzley angeben, und aldar die Ursachen, warumb er die Revision begehre, schriftlichen einantworten. Welche dan alles Fleißes erwegen sol, ob auß jetzgedachten von dem verurtheilten Theil schriftlich eingebrachten Ursachen und denen in dem Urtheil begriffenen motiven erscheine, daß solche Revision nicht zu Verlangerung der Sach, sondern vielmehr zu Aufsführung der Unschuld gesucht würde, und Uns solches alles zu Unserer allergnedigisten Resolution vorbringen.

F. LXXVIII.

Aby pak nyní dotčené uvážení, zdaliby *revisí* dovolena býti měla neb neměla, tím lépeji a snázeji před sebe vzato býti mohlo: tehda Náš saud zemský má se k tomu jakž nejvevše možné s pilností přičiniti, aby jak předešle, tak mnohem víceji (nyní) ty příčiny, na kteréž jsau v potazu šli neb kterýchž se v potazu nejvíce šetřilo, také do veypovědi pojaté byly. A když tak od Nás ta *revisí* přijata bude, tehdy nemá vynesení jiným způsobem se státi, leč ten, jenž žaluje, dostatečně zaručí, pokudž skrze *revisí* o při svau přijde aneb pře své neobdrží, že on tomu všemu, což mu přisauzeno bude, žádosti učiniti a to podstaupiti a podniknauti chce a povinen bude.

F. LXXIX.

Ten také, kterýž za *revisí* žádá, má jistau summu peněz složití anebo jestliže to dostatečně prokáže, že takové summy peněz shledati nemůže, tehdy dostatečně zaručiti. Kteraužto summu královská Naše kancelář česká dvorská podle mírnosti a povahy osob a pře ukládati bude; však dotčená summa vždycky sedmý díl, oě pře anebo saud byl, a nic méněji vynášeti má. A pokudž se veypověd spravedliva uzná, tehdy taková summa pro zachování a zdržení spravedlnosti v tomto Našem dědičném království Českém do komory obracena bude. Potřební pak lidé a ti, kteřížby takových peněz složití nemohli, mají místo takové pokuty vězením nebo podle uznání a příležitosti věci, proto že jsau se bezprávně a neslušně na *revisí* obrátiti neosteychaly, ztrestání a pokutování býti.

F. LXXX.

Jeden každý také, který *revisí* žádá, má sám osobně dříve, nežliby mu k takové *revisí* povoleno bylo, na kanceláři Naší české dvorské přísahu učiniti, že takové *revisí* tím aumyslem nevyhledává, aby táž věc tudy se protahovala neb jaké zkrácení a ujmu v tom nesla, ale jen toliko pro vyhledání samé pauhé spravedlnosti, a to že čini s jistým dobrým svědomím. Jestližby za *revisí* v těch dvauch měsících pořád zběhlých po vyhlášení neb učinění veypovědi žádáno nebylo, aneb žádná slušná příčina k vzetí takové *revisí* se nenacházela, aneb také ten, jenž za ní žádá, pro fedruňk její nahoře dotčených příčin oznámiti nechtěl: tehdy již jmenovaná *revisí* nižádným způsobem přijata nebude a býti nemá.

F. LXXXI.

Jestližby ten, kterýž na *revisí* běře, toho samého toliko oě činiti jest, nevyhledávajíce, v tom Naše nejvyšší úředníky a

F. LXXVIII.

Damit aber erstgedachte Deliberation, ob nämlich der Revision zu deferiren sey oder nicht, umb so vil desto besser angestellt werden könne: So sol Unser Land-Recht sich so vil möglich bestreiffen, daß, wie vor diesem, also vilmehr anjeho die rationes decidendi, darauff sie im Versprechen gegangen, dem Urtheil einverleibt werden.

Da nun die Revision von Uns angenommen würde, So sol die Execution des Urtheils anders nicht zugelassen werden, es wäre dan von dem klagendem Theil gnugsambe Caution gelaiestet, daß im fall dasselbe durch die Revision der Sach verlustigt würde, es alles das jenige, was ihm zuerkant, laisten und præstiren wolle.

F. LXXIX.

Es sol aber derjenige, so die Revision sucht, eine gewisse Summ Geldes deponiren, oder da er zur Güte bescheinigte, daß er solch Geld nicht auffbringen könnte, gnugsamb verbürgen, welche Summa, nach Gelegenheit der Person und Sach, durch Unsere Königliche Böhmische Hof-Cantley gemessiget werden sol; Jedoch daß oberirte Summ jederzeit nicht weniger als das Sibende Theil des Werths oder aestimationis litis oder der Action, derentwegen es zu thun ist, auftrage. Und sol, im fall das gesprochen Urtheil recht befunden, solche Summa Unserm Fisco oder Königl. Procurator zu Erhaltung des Justitzweffens in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb erlegt werden. Was aber arme und solche Leute betreffen thut, welche solch Geld zu erlegen nicht vermöchten, dieselben sollen an stat der Geldstraf, mit Gefängnuß oder sonst extraordinarie nach Beschaffenheit der Sachen, wegen der zu Unrecht angemaister Revision gestrafft werden.

F. LXXX.

Es sol auch ein jeder, so eine Revision begehrt, selbst in Person einen Cörperlichen Aid bey Unserer Königlichen Böhmischen Hof-Cantley, zuvor und eher ihm die Revision ertheilt wird, ablegen, daß er solch Revision nicht gefährlich und die Sach dardurch aufzziehen, sondern auß gutem reinen Gewissen, aintzig und allein der Gerechtigkeit zu Steuer, suche und begehre.

Da aber die Revision innerhalb zweyer Monats zeit nach dem gesprochenen Urtheil nicht gesucht worden, oder nicht für erheblich befunden würde, oder aber der Supplicant zu Bolziehung obangeregter requisiten sich nicht erklären wolte: So sol gedachte Revision keineswegs angenommen werden.

F. LXXXI.

Da auch etwan der, so die Revision sucht, Unsere Land-Officier und Land-Rechtsbesitzere mit unbescheidenen und unzimblichen Worten

saudce zemské nenáležitými a nevažnými slovy dotykati a haněti se opovážil: tehdy k takovému každému My neprominutelným trestáním přikročiti a již jmenovaného saudu Našeho zemského počestnost, vzácnost a důstojenství sobě každého času milostivě poručeny mítí chtíti ráčíme.

F. LXXXII.

A kdyžbychom My k *revisí* povoliti ráčili, tehdy od Nás, dědicův a budaucích králův Českých, z nejpřednějších Našich úředníkův zemských pro fedruňk spravedlností lidských zvláštní přísahu majících i jiných radd nejméněji devět osob jmenováno a při nich nařizeno bude, aby se oni od času té na ně vzložené *commissi* v šesti nedělích v Naši královské kanceláři české dvorské spolu najíti dali, kdež jim netoliko ta *acta*, kteráž při témž saudu zemském zašla, anobřz také již jmenovaný spis neb příčiny s strany *revisí*, kterýchž ta strana, jenž *revisí* žádá, podala, tudíž také i co jest zase druhá strana po propůjčení ji takového spisu neb příčin v těch šesti nedělích za odpověd dala, odevzdáno bude. Což potom ty dotčené k tomu zřízení raddy Naše všecko přečísti dají a na tu přísahu a povinnost, kteráž jsau k úřadům svým učinili, podstaty jedné i druhé strany v *acti* obsažené (krom toho, aby jak v té supplikaci s strany *revisí* podáno, nic nejmenšího, tak i v odpovědi, též proti tomu dané, nic nového se nepřednášelo, a byt se i předneslo, na to se šetřiti nemá), s pilností v uvážení své vzíti; tolikéž i příčiny a podstaty, na nichž taková veypověd založena jest neb byla, a což se od starodávna vždycky do veypovědi saudu Našeho zemského dokládá, proti těm od strany druhé v *acti* doloženým příčinám rovnati; a takovou veypověd, uznávajíc ji slušnou a spravedlivou, tu také zase schváliti a potvrditi; a pokudžby co saudcové přehlídli a pochybili, aneb veypověd žádné platnosti nenesla, anebo s tímto Zřízením Naším se nesrovnávala, to až do Naši milostivě *ratificati* obnoviti, a Nám potomně to všecko k dalšímu Našemu uvážení a *resoluti* s dostatkem přednesti mají, tak abychme My jménem Naším na tauž *revisí* veypověd vyhlásiti aneb vznesti dáti moci ráčili. Tolikéž svrchu od Nás jmenovaní kommissaři nařizení, když na dotčenau *revisí* zasednau, takovou bez odkladu, ničímž sobě překážeti nedadauc, fedrovati mají. A k takové *revisí* netoliko od saudu zemského, ale i také komorního a dvorského podle povahy té věci a velikosti pře, kdyžby tak všecky potřeby k tomu náležející před rukami byly, povoleno a připuštěno bude.

F. LXXXIII.

Pakliby se to z *acti* vyhledalo a našlo, žeby takové věci naschválně se protahovaly a druhá strana daremně povozována a

anzugreifen und dieselben zu despectiren sich gelusten liesse und nicht einzig und allein auff die Sache selbst gienge: Wider den wollen Wir mit unaußbleiblicher Straff verfahren und obgedachten Unseres Land-Rechtens Ehr und Wolfstand Uns jederzeit allergnedigst angelegen seyn lassen.

F. LXXXII.

Wan aber die Revision von Uns zugelassen, So sollen von Uns, Unsern Erben und Nachkommen, Königen zu Böhaimb, zum wenigsten 9 Personen auß Unsern Fürnembsten geschwornen Justitz- und andern Rätthen benemmet und ihnen committirt werden, innerhalb 6 Wochen von Zeit der ihnen auffgetragenen Commission in Unserer Königlichem Böhaimischen Hof-Cantzley zusammen zu kommen, da ihnen dan nicht allein die Acta, welche bey dem Land-Rechten ergangen, sondern auch mehrangeregte Revisionschrift, welche das anhaltende Theil einbracht, wie auch, da das Gegentheil auff beschehene communication in dem termino der 6 Wochen etwas darauff schriftlich geantwortet, zugestelt werden. Darauff sollen die darzu Bevordnete Rätthe solches alles ablesen lassen und bey ihren Pflichten und Aiden, so sie in Annehmung ihrer Aembtter geschworen, eines und des andern Theils in denen Actis (außer welcher dan so wenig in der gemelten Supplication oder Revision, als darauff erfolgten Antwortschrift nichts neues vorgebracht, oder da es vorbracht, nicht attendirt werden sol) begriffene fundamenta fleißig erwegen; auch die Ursachen und Gründe, darauff solch Urtheil geschöpfft, und so dem herkommen nach jederzeit in Unseres Land-Rechtens Urtheil gesetzt werden, gegen dem von dem Gegentheil in denenselfen Actis angezogenem fundament halten, und so sie solch Urtheil gerecht gefunden, dasselbige wider confirmiren und bekräftigen; oder so ichtes durch die Urtheiler übersehen und geirret, oder sonst solch Urtheil nichtig, oder dieser Unserer Landes-Ordnung nicht gemäß wäre, Dasselbe biß auff Unsere gnedigste ratification reformiren, und Uns nachmals solches alles, damit Wir Uns darüber resolviren und in Unserm Namen das Revisions-Urtheil ergehen lassen mögen, ausführlich vorbringen und referiren. Es sollen auch mehrgedachte von Uns Bevordnete Commissarien, wan sie obberürte Revisionsfache vornemen, dieselbe unaußgesetzt vorstellen und keinesweges interrumpiren lassen. Und sol solche Revision nicht allein vom Land-, sondern auch Cammer- und Hof-Rechten, wan die Sache darnach beschaffen und die Action der Wichtigkeit ist und sonst alle requisita vorhanden wären, zugelassen werden.

F. LXXXIII.

Da es sich auch auß denen Actis befinde, daß die Sachen nur mit Fleiß auffgezogen und das Gegentheil umbgetrieben worden: So sol

trmácena byla: tehdy netoliko ta nahoře oznámená peněžitá neb vězenní pokuta (kteráž se na všechny případy, jestliže předešla veypověd k zrušení nepřijde, vztahuje), skutečně a každého času vykoná a vyplní. Anobř k tomu také na té odsauzené straně když se to vynajde, že jest zbytečných průtahův vyhledávala a daremně právo zaneprázdňovala, škody a náklady, ano i jistá pokuta podle uznání přísauzena bude.

Poněvadž až potud o pořádu práva a kterakby se na těch rozdílných saudech vésti mělo, tak také o revisích oznámeno jest, již nyní následuje, jak se dáleji po rozsudcích a veypovědech chovati náleží; též o vedení práva po rozsudcích.

G. I.

Obdrželi kdo při o statek aneb dědictví pozemské nebo summu, můž právo své postaupiti, prodati neb dáti, komuž se jemu líbiti bude; a komu by takové dal nebo prodal, ten můž právo vésti a dovesti rovně tak, jako ten, jehožto právo on na sebe převedl. Též také, kdyby stané právo buď za přičinou peněz neb summy neb pozemského statku obdržáno bylo, může se jinému bez všelijaké překážky postaupiti a dáti.

G. II.

Jestližby kdo, maje rozsudek neb stané právo, dříve umřel, nežli by právo vésti začal aneb zatykač vzal, o kterémž nížeji víceji položeno bude: tehdy mají dědicové a budauci neb nápadníci jeho, jestli by čas právní neprošel neb nepromlčel, právo vésti aneb zatykač na toho vzíti, kterýžby při prosaudil.

G. III.

Pakli by ten, kterýž rozsudek neb stané právo obdržel, za živobytu svého začal právo vésti, a v tom umřel: tehdy po smrti jeho dědic, poručník neb nápadník bude moci to právo začaté dovesti. A jestližby ten, na kom by se tak přísudek stal aneb stané právo dáno bylo, umřel: tehdy tolikéž bude se moci tímž spůsobem k dědicům, poručníkům, též nápadníkům a držitelům statku zachovati.

G. IV.

Kdožby měl zápis pod zatykačem při úřadu purgkrabství Pražského, aneb jakkoli se jinak pod jakaukoli pokutau zapsal

nicht allein die vorangeregte Geld- oder Gefängnißstraff (welche auff alle Fälle, wan das vorige Urtheil nicht umgestoffen würd, angesehen) unfehlbar und allezeit volnzogen, sondern auch darüber dem condemnirten Thail nach befund der gesuchten Verlängerung und unzimbllichen Litigirens neben denen Schäden und Unkosten auch eine willkührliche Straff zuerkannt werden.

Weil bißhero von denen Processen, wie dieselbe in denen unterschiedenen Tribunalien zu führen, so wol denen Revisionen gehandelt worden; So folget numehr, wie es sonst ferner nach denen gesprochenen Urtheilu zu halten, und von denen Executions-Processen.

G. I.

Wan einer ein Urtheil wegen eines Landguts oder einer Summa Geldes erhelt, So mag er sein Recht, wem er wil, abtreten, verkauffen oder vergeben; und wem er es also gegeben oder verkaufft, der mag sich dessen gebrauchen und den Executions-Proceß verführen, nicht weniger als derjenige, von dem er das Recht an sich gebracht. Eben diese Meinung hat es auch mit dem Erstandenen Recht, welches, wan es erhalten, es treffe Geld oder Landgüter an, Mag es ohne alle Verhindernuß abgetreten und hingelassen werden.

G. II.

Wan auch einer nach erhaltenem Urtheil oder Erstandenen Recht, eher mit Führung des Executions-Processes oder Aufbringung der Steckbrieff (darvon hiruuten mit mehreren gemeldet würd) ein Anfang gemacht, mit Tod abgienge: Sollen desselben Erben oder Nachkommen nach ihm (wan nicht die über Recht verwehrte Zeit verstrichen) den Executions-Proceß, es sey mit Führung des Rechts oder denen Steckbrieffen, wider denjenigen, so das Recht verloren, verführen.

G. III.

Hette er aber bey seinem Leben auff erlangtes Urtheil oder Erstandenes Recht albereit angefangen den Executions-Proceß zu führen, und wäre darunter Todes verschieden: Sol nach seinem Tod sein Erb, Fürmund oder Nachkommen das angefangene Recht vollenden. Und so derjenige, wider den das Urtheil oder Erstandene Recht ergangen, stürbe: Sol gleichermaßen wider seine Erben, Fürmunden und Nachkommen oder auch die Inhalter seiner Güter verfahren werden.

G. IV.

Und wär eine Verschreibung vorhanden, so bey dem Burggrafens-Ambt auff die Steckbrieff oder etwan auff eine andere Straff gestellet, und darinnen zu Bezahlung derselben Schuld auch der Erbe und

a zavázalby k zaplacení toho dluhu dědice a držitele statku svého, a v tomby, nežliby čas zaplacení takového dluhu přišel, jistec neb věřitel umřel, tolikéž se tak, jakž veyš položeno jest, k sobě dědicové, poručníci nebo nápadníci vedením práva zachovati.

G. V.

Jestližby kdo jakého statku v držení zůstával, a jsa v držení ku právu obeslán byl, mezi tím dřívěji nežliby ta věc k rozeznání přišla, ten statek prodal nebo jakýmkoliv způsobem od sebe odcizil, a potom původ rozsudek neb stané právo proti němu na jistau summu obdržel: tehdy původ může svého práva na témž statku dobývati, na kterémž obviněný téhož času postizen byl, když žalobu nebo obesláni sobě vyjednal. Po rozsudku pak nebo právu staném nemá se žádnému vedení práva zastavovati, než jestližby kdo chtěl lepší právo a spravedlnosti míti k těm statkům a dědinám, na kteréž se právo vede, můž odpor vložiti, a potom, nedadauc dvaum nedělům po odhadu projiti, obesláni vyjednati a vzíti. Ale na toho, na kohož se právo vede, má předece právo puštěno a na vrch dovedeno býti.

G. VI.

Jestližby té summy i nákladu ten, na kohož se přisudek stal aneb stané právo dáno jest, nesložil, dovedení práva nemá témuz, kdož odpor činí, ke škodě jeho spravedlnosti býti. Než ten, na kohož se právo vede, nemůž odporu klásti, lečby pro větší, anebo již zaplacenau summu právo vedl; tehdy v takové příčině tu každý můž, jakž dotčeno, proti tomu, kterýž na statek jeho právo vedl, odpor učiniti.

G. VII.

Obdržel-liby kdo při na saudu komorním neb purgkrabském pro summu aneb pokutu, a proto by na ten statek právo vésti chtěl, žeby se rozsudku zadosti neučinilo: tehdy má od toho saudu, kdež ta pře zašla, relatí ke dekám zemským vzíti, a potom teprva právo vésti moci bude.

O obhajování práva.

G. VIII.

A poněvadž My nic méně, než rovně jako i slavni Naši předkové, tomu milostivě chytiti ráčíme, aby se žádný, buď on

Inhaber des Guts verbunden werden, und hiezzwischen, ehe der Termin zu der Bezahlung herbeykومت, der Glaubiger oder selbst Schuldiger mit Tod abgienge: So sollen die Erben, Fürmünde oder Nachkommen mit dem Executions-Proceß gegeneinander allerdings, wie hiroben gefehzt, verfahren.

G. V.

Da einer ein Gut inuen hette und bey seiner Inhaltung zu Recht geladen und citirt würde, unterdessen aber und eher die Sache zum Aufschlag gelangte, dasselbe Gut verkauffte oder etwan in andere wege verwendete, und nachmals der Kläger ein Urtheil oder Erstandenes Recht auff eine gewisse Summ wider ihn erhielt: So ist er, Kläger, wol befugt, sein Recht auff dem Gut, auff welchem der Beklagte zur Zeit der Klag und aufgebrachtten Citation betroffen, zu suchen. Und nach erhaltenem Urtheil oder Erstandenen Recht sol niemanden sein Executions-Process gesperrt werden, sondern wolte einer ein bessers Recht zu denen Güttern, darauff die Execution geführt wird, haben: So mag er einen Widerspruch einlegen, und darauff vor Ausgang Zweyer Wochen, von der Abschätzung an zuraiten, Ladung und Citation aufbringen. Gegen dem jenigen aber, so das Recht führt, sol der Executions-Process zugelassen und biß auffss höchste geführt werden.

G. VI.

Man aber derjenige, wider den das Urtheil ergangen oder das Erstandene Recht erhalten, die Hauptsumm sambt denen Unkosten nicht abgelegt: Sol die wider denselben angestellte Verführung des Execution-Rechtens dem, welcher den Odpor oder Widerspruch eingelegt, an seiner Gerechtigkeit unmahteilig seyn. Der aber, wider welchen der Executions-Proceß geführt, kan keinen Widerspruch thun, es wäre dan, daß wegen einer größern und höhern oder auch albereit bezahlten Summa Geldes die Execution wider ihn fürgenommen würde; alßdan und auff solchen fall kan ein jeder wider den, so auff seine Gütter den Executions-Proceß angeregter massen führet, seinen Widerspruch einwenden.

G. VII.

Erhelt einer beym Cammer-Rechten oder Burggrafen-Ambt eine Sache wegen Geldes oder einer Straff und wil darumb daß man dem Urtheil nicht nachkomme, einen Executions-Process auff das Gut führen: So sol er von dem Gericht, da das Recht anhängig gewesen, eine Relation zu der Land-Tafel nehmen, und alßdan sich des Executions-Processus gebrauchen.

Von Schutz- und Handhabung des Rechtens.

G. VIII.

Demnach Wir nicht weniger als Unsere Hochgeehrte Vorfahren gnedigst wollen, daß niemand, weß Stands oder Wesens der auch sey,

jakéhokoliv stavu neb povolání, proti pořádnému právu nepro-
tivil, na odpor nestavěl, anobřz aby nad ním ruka držána, a ta-
koví přestupníci práva, jakéhoby kolivěk důstojenství, stavu
neb povolání byli, trestáni byli: pročež Náš nejvyšší purgkrabě
dědičného království Našeho Českého vždycky na to pilný a
bedlivý pozor dáti má, aby se práva vedení ve všem tím spů-
sobem v tomto Našem Zřízení Zemském vyměřeným zachová-
valo a konečně vykonávalo.

G. IX.

Jestliby kdy k tomu přišlo a potřeba toho nastala, žeby do-
těčené vedení práva jináče nic, nežli moenau, obrannau rukau vy-
konáno, k místu a konci přivedeno býti nemohlo: tehdy má on to
(tečby však sám to spolu s heytmanem téhož kraje, v kterémžby
ten neb ti, jenž právu odboj učinili a se právu zprotivili, usedli
byly, s jedním nebo dvauma sty mužův vyříditi a spraviti mohl,
a tudy proto žádného většího vyzdvižení lidu zapotřebí nebylo)
na Nás vznésti. Kdežto potomně My, dědicové a budauci Naši,
králové, netoliko vyzdvihnauce buď jeden nebo víceji krajův,
ale také s pomocí Našeho vlastního vojska, beze všelijakých
průtahův a odkladův proti tomu, kterýž se dotčeným způsobem
právu zprotivil a odboj učinil, nápomocni budeme a pomáhati
chtíti ráčíme.

G. X.

Pakliby kdo, jakéhoby ten koliv stavu aneb povolání byl, na
takové Naše vyzdvižení lidu, jsa tím povinen, pomáhati nechťel:
ten hned tehďaz skutečně čest svau trati, a k němu tolikéž
s těmi pokutami vedle příležitosti přikročeno bude, jakž o nich
nahoře vyměřeno jest, když se kdo v čas války na rozkaz Náš
nestaví. Jakož pak také, co se obhajování země dotýče, jakž-
bychom My rád a právo o tom naříditi chtěli, toho sobě vždycky
v moci Naši zanechávati ráčíme.

Rád práva vedení po rozsudecích o dědictví aneb o dluhy.

G. XI.

Obdrži-li kdo při saudem neb staným právem o dědictví
a statek pozemský, a nebyloby mu to dědictví v času rozsud-
kem vyměřeným a po právu staném ve dvauch nedělich po-
staupeno a odevzdáno: tehdy má sám ke dekám zemským přijiti
anebo na místě svém jiného poslati a od starosty komorníka
na úmluvu, aby tu stranu, kteráž prosaudila, pro nepostaupení
napomenul, vyžádati.

sich wider das ordentliche Recht setzen, sondern daß über denselben
Hand gehalten und ohne Unterschied der Personen wider die Verbrecher,
weß Würden, Stands oder Wesens sie seyn, verfahren werden sol:
So sol Unser Obrister Burggraf in Unserm Erb-Königreich Böhaimb
jederzeit ein wachendes Auge haben und ihm angelegen seyn lassen,
daß die Executions-Process, allerdings wie dieselbe in dieser Unserer
Landes-Ordnung gesetzet, gehalten und ohnfehlbar volzogen werden.

G. IX.

Und wan es darzu käme, daß gedachte Executions-Process
anderst nicht als mit gewaffneter Hand fürgenommen und zu Werck
gerichtet werden könten: So sol er solches (es wäre dan, daß er es
neben dem Hauptman des Kraißes, darinnen der oder die widerwertigen
geseßen, etwan mit einem oder Zwey hundert Man auß demselben
Kraiß verrichten könte und es also keines grossen auffgebots bedörffte)
an Uns gelangen lassen. Darauß dan Wir und Unsere Erben, Nach-
kommende Könige, nit allein mit auffbietung entweder eines oder mehr
Kraißes, sondern auch mit zuthun Unserer aigenen Militia, ohne
ainzigen Verzug, wider den, so sich obberürter massen dem Rechten
widersetzt, verhelffen sollen und wollen.

G. X.

Und da jemand, weß Stands oder Wesens derselbe auch wäre,
auff solch Unser Auffgebot die schuldige Hülf nicht leisten wolte:
Derselbe sol ipso facto seine Ehr verloren, auch wider ihn, nach Ge-
legenheit, mit denen jenigen Straffen verfahren werden, so hieroben
von denen statuirte und gesetzet, so zu Kriegszeiten auff Unsere Gebot
nicht erscheinen. Wie dan auch, so vil die Defension des Landes an-
langt, Wir Uns deszwegen Gesätze und Ordnung zu machen jederzeit
zuvor behalten.

Was gestalt man sich nach denen Rechtsprüchen bey der Einführung
wegen der Erbgründe, wie auch der Schulden halber, zu verhalten.

G. XI.

Wan einer ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhelte, in Sachen
ein Erb- und eigen Landgut betreffend, und es ihm laut der im Urtheil
aufgesetzten Zeit oder 14 Tag, nachdem das Erstandene Recht erhalten,
nicht abgetreten und eingantwortet würd: So mag derselbe sich in
Person zu der Land-Tafel verfügen oder einen andern schicken, und
von dem Starosta einen Cämmerling, die Umluwa zu thun oder das
verlierende Theil wegen nicht abgetretenen Guts besprechen zu lassen,
begehren und außbitten.

G. XII.

Na to má starosta dotčenau úmluvu do register k tomu obzvláštěně spravených zapsati a poznamenati, a komorníka na tauž úmluvu poslati. A nebude-li tomu, kterýž obdržel, podle té úmluvy statek neb dědictví ve dvou nedělích postaupeno, má zase ke dekám zemským přijiti nebo poslati, a tu od menších úředníkův desk zemských prvního zvodu, kterýmž se jen právo a ne tak držení a užívání povoluje, žádati. A dotčení úředníci mají jemu list na zvod dáti a komorníka k vyřízení a k vykonání takového zvodu vypraviti. Kterýžto komorník má potomně přednesti a oznámiti, zdaliž on, na něhož se ten zvod vztahoval, za zvod přijal neb nepřijal, a takovau relatí při dekách zemských, vrátíc se, učiniti povinen jest.

G. XIII.

Jestližeby ten, na kohož se zvod vztahuje, od komorníka doma nalezen nebyl, tehdy nic méně má takový zvod buď úředníkům doma zůstávajícím, neb rychtáři a konšelům v známost uvésti, a toho přepis v statku jeho zanechati; a dotčení úředníci a konšelé budau povinni, jemu to neprodleně oznámiti. On pak, bude-li chtíti za zvod přijiti neb nepřijiti, má od toho dne, kdyžby komorník týž zvod v statku jeho oznámil, ve čtyrech nedělích ke dekám zemským se najíti dáti a že takový přijímá aneb nepřijímá, a co dále v té příčině učiniti aumyslu jest, oznámiti a se ohlásiti.

G. XIV.

Pakliby v těch čtyrech nedělích toho nevykonal a dotčeného statku, kteréhož jest odsauzen, tomu, jenž obdržel, postaupiti nechtěl, má zase ten, který vysaudil, ke dekám zemským přijiti, a listu obranního (kterýmž někdo z držení a z zpravy své vysazen bývá) žádati. Kterýžto list menší úředníci jemu dáti a do desk památných, kterého dne ten list vyšel, zapsati dáti mají.

A původ, vezma ten obranní list, má jej k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského dodati, a tu ještě druhého obranního listu při témž úřadu žádati. A purgkrabě hradu Pražského má s tím listem obranním poslati osobu dobře zachovalau a přeseznau, jenžby toho, kterýž tu při obdržel, v skutečné statku držení uvedl.

G. XV.

Pakliby vždy po tom obranním listu nejvyššího purgkrabství Pražského ten, jenž odsauzen, statku postaupiti nechtěl:

G. XII.

Hierauß sol der Starosta angeregte Umluwa in das darzu Verordnete Register einschreiben und verzeichnen und den Cammerling vortschicken. Würd aber dem, so obgefigt, innerhalb 14 Tagen, nachdem er also besprochen, das Gut nicht abgetreten: Mag er widerumb zu der Land-Tafel kommen oder schicken und von denen Unter-Ambtleiten daselbst die erste Einführung (welche Zwod genant wird und nur ein Recht zu dem Gut und keine Possession gibet) begehren. Und sollen gemelte Ambtleite ihm einen Einführungsbrieff ertheilen und einen Cammerling zu solcher Verrichtung verleihen. Welcher Cammerling nachmals referiren und anzeigen sol, ob der, gegen dem der Zwod oder Einführungsbrieff gerichtet, solches habe annehmen wollen oder nicht; und solche Relation sol er zu seiner Widerkunfft bey der Land-Tafel thun.

G. XIII.

Da aber die Person, auff die sich der Zwod oder Einführungsbrieff ziehet, von dem Cammerling zu Hauß nicht angetroffen würde: So sol er nichts destoweniger jetztgedachten Zwod oder Einführungsbrieff entweder denen in Hauß hinterlassenen Ambtleiten, oder denen geschwornen Richter und Eltisten insinuiren und von dem Brieff in des condemnirten Gut eine Abschrift lassen, und gedachte Ambtleite oder Geschworne sollen verpflichtet seyn, ihm solches schleinig und unwerlengert zu wissen zu thun. Es nehme nun derselbe solchen Zwod oder Einführung-Recht an oder nicht: So sol er doch innerhalb 4 Wochen von dato der in seinem Gut angezeigter und insinuirter Einführung sich bey der Land-Tafel angeben, und wegen Annehm- oder nicht annehmung der Einführung, und was er ditzfals zu thun gesinnet, erklären.

G. XIV.

Auff den Fall er aber in denselben 4 Wochen solches nicht thäte und das Gut, so ihm aberkant, dem obfigendem Theil nicht abtreten wolte: So sol dasselbige widerumb zur Land-Tafel kommen und einen Wehrloßbrieff (so Böhmisch List obranný genant und dardurch einer seines Besitzes und Gewehr entsetzt wird) begehren; so ihm auch die Untern Ambtleite ertheilen und in die Gedenc-Tafel einschreiben lassen sollen, welchen Tag solcher Brieff aufgangen ist. Und der Kläger sol solchen Brieff dem Burggraf-Ambt übergeben und bey demselben noch umb einen andern Gewehrloßbrieff anhalten; und solle der Prager Burggraf mit demselben Brieff eine wolverhaltene und veraidete Gerichts-Person schicken, so die Parthen, welche die Sache gewonnen, in würcklichen Besitz des Guts weise.

G. XV.

Wan aber nach ergangenem Gewehrloßbrieff des Obristen Pragerischen Burggraf-Ambts der condemnirte das Gut nicht abtreten

tehdy takový za odbojníka, to jest za takového, jenž se právu protiví a na odpor postavuje, jím a držán bude, a na poručení Naše nebo dědicův a budaucích králův Českých, nejvyšší purgkrabí, bude-li toho potřeba, brannau rukau a mocí svau na něho sáhnutí a k němu se tak, jakž vyměření v tomto Obnoveném Zřízení Zemském Našem o obhajování řádu a práva ukazuje, zachovati má.

M 246 G. XVI.

Jestližeby kdo obdržel při saudem nebo staným právem o kterau summu, a nebyla-li mu v času saudem vyměřeném a po staném právě ve dvau nedělích dána a odvedena: má přijíti k tomu, kterýž komorníky vládne, totiž k starostovi komorníci mu, anebo na místě svém někoho jiného poslati a žádati, aby komorník straně odsauzené pro neplacení na úmluvu dán byl. A jestli původovi po té úmluvě ta summa ve dvau nedělích nebude dána a zaplacená: tehdy původ má při dekách zemských žádati, aby mu dáno bylo na zvod, a ten mu také dán, i komorník s tím listem zvodním od úřadu poslán bude. Kterýž potom, vrátíc se zase, relati svau učiní, přijal-li je ten, na něhož se takový zvod vztahoval, za zvod aneb ne, a týž zvod při úřadu zapsán bude.

M 247 G. XVII.

A nebyl-li ten, na kohož se ten zvod vztahuje, doma nalezen: má nic méně komorník v tom ve všem tak se zachovati, jakž v předěslém artikuli, kterakby se zvod na nepřítomného vykonati měl, zapsáno stojí.

M 248 G. XVIII.

Pakliby tomu, jenž obdržel, po tom zvodu ta jemu prisauzená summa i s náklady na to vzešlymi, jakby se mu jich mnoho od úřadu povolilo, dána nebyla: tehdy má zase po zvodu ve čtyrech nedělích k starostovi buď sám přijíti aneb jiného poslati, a komorníka na první panování vzítí (kteréžto však rovně též žadné proměny v panování nečiní, jako i první zvod, o němž nahoře oznámeno, a v držení nevpauští). Jestliže by mu pak vždy summa po tom panování odvedena nebyla, tehdy má po dvau nedělích zase k menším úředníkům ke dekám zemským

wolte: Solle er für einen Odbojnik (das ist, für einen solchen, der sich wider das Recht aufläinet) gehalten werden, und sol auff Unsern oder Unserer Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, Befehlich der Obriste Burggraf mit gewaffneter Hand, so es vonnöthig, die Execution thun und wider ihn nach Außweisung des, so in dieser Unserer Verneuerten Landes-Ordnung von Schutz und Handhabung des Rechtens gesetz, verfahren werden.

G. XVI.

Da aber einer eine Summa Geldes durch ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhielt, und ihm dieselbe entweder in der im Urtheil gesetzten Zeit oder 14 Tag nachdem das Erstandene Recht ergangen, nicht richtig gemacht würde: Solle er zu dem Starosta oder Obristem Inspectorn der Cämmerling kommen oder an seiner Stelle einen andern schicken, und umb einen Cämmerling, wegen nicht gethaner Bezahlung den condemnirten zu besprechen oder ihm eine Umluwa und Warnung zu thun, anhaltan. Und wan er darauff innerhalb 14 Tagen nach gethaner Umluwa oder Besprechung Klägeren nicht Begütigen thete: So sol Kläger bey der Land-Tafel umb einem Zwod oder Einführungs-brieff bitten, welcher ihm auch gegeben und mit einem Cämmerling auß dem Ambt vortgeschickt werden sol. Und sol der Cämmerling zu seiner Widerkunfft bey dem Ambt Relation thun, ob derjenige, auff welchen das Einführungs-Recht gerichtet, dasselbe habe angenommen oder nicht, und solches alles bey dem Ambt einschreiben lassen.

G. XVII.

Da aber der, wider welchen der Zwod oder Einführung außgebracht, nicht zu Hauff angetroffen würde: Sol sich der Cämmerling allerdings dem jenigen gemess verhalten, so in vorigen Articulen von dem Einführungs-Proceß wider die Abwesende gesetz ist.

G. XVIII.

So dan nach dieser Einführung die zuerkante Summa, neben denen auffgelauffenen Unkosten, so vil derselben bey dem Ambt paßirt werden, dem gewinnendem theil nit erlegt würde: Solle dasselbe innerhalb 4 Wochen nach der Einführung sich bey dem Starosta entweder in der Person oder durch einen andern angeben und einen Cämmerling zu der ersten Panowání oder Beherrschungs-Recht (so doch so wenig das dominium als die erste Einführung, von der hieroben gemeldet, die Possession verändert), aufbringen.

Würde ihm aber alsdan auch einen Weg wie den andern die zuerkante Summ nicht entrichtet: So mag er 14 Tag hernach widerumb zu denen Unter-Ambtleuten kommen oder schicken, und von ihnen

přijíti nebo poslati a od nich žádati, aby mu list dán byl na odhadání, kterýžto list jemu od místokomorníka ke čtyřem nedělám dán bude.

H 249 G. XIX.

Bude-li pak ten chtíti, na číž dědiny právo se vede, v těch čtyřech nedělích tomu odhadání, kteréž se na statku jeho státi a vykonati má, odpor učiniti, má prve nežliby místokomorník na ten statek (na kterýž den položen jest na odhadání) vyjel, k úřadu purgkrabství Pražského přijíti aneb s listem pod pečeti svau poslati, a při úřadu purgkrabském, též před místokomorníkem příčiny zejména proč na svém statku nechce odhadovati dáti dopustiti, přednesti a oznámiti, a přitom obeslání ke dvaum nedělím vyžádati. Nejvyšší pak purgkrabě Pražský aneb místo jeho držící má konečně v druhých dvauch nedělích tu věc rozeznati a místný konec oběma stranám o to učiniti; také žádných obran, kteréž již přednešené byly, nebo také, kteréby hned a ještě před projitím těch dvauch nedělí prokázati se nemohly, nedopauštěti, nepřipauštěti a k nim nepovolovati.

H 250 G. XX.

Pokudžby ten, na kohož se to právo vede, těch příčin, pro kteréžby odhadovati nedal, neprovedl a neprokázal: tehdy tomu, kterýž na něm právo obdržel, pátý díl té summy jistinné, pro kteráž se rozsudek stal, v pokutě propadnauti; a ta pokuta propadená hned jemu při též summě, pro níž se právo vede, má odhadána býti.

H 251 G. XXI.

A jakož předešle s odhádáním tak se zachovávalo, že jsau se statkové mnohem laciněji nežli zač jsau stáli, odhadovali, a mezi svršky a nábytky mohovitými a nemohovitými statky, grunty neb dědinami žádný rozdíl činěn a držán nebyl; ale poněvadž nikdy žádný víceji od dlužníka svého mimo to, co mu dlužen jest, žádati a vzíti nemůže, a takovým odhádáním mnozí nevyhnutelně k škodě a dokonale záhubě přicházeli a zase sobě nijakž spomoci nemohli, jiných tuto, kterýmž nápodobně dlužní byli, mlčením pomíjejic: protož My ustanovovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby takové odhádání na nic víceji se nevztahovalo, nežli aby ten tak mnoho dostal, co jeho prokázána a provedena jistina a aurokové, též škody a autraty vynášejí; tak a na ten způsob: Pokudžby dlužník věřitele svého po vzetí listu na odhad ve čtyřech nedělích nespokojil, aby věřiteli místokomorník (kterýž tam jíti má) skutečné dopomožení učinil,

einen Abschätzungsbrieff begehren, welcher ihm dan von dem Unter-Cammerer auff 4 Wochen ertheilt werden sol.

G. XIX.

Wo nun derjenige, auff dessen Erbgrund das Executions-Recht geführt würde, in denen 4 Wochen der Abschätzung, welche auff sein Gut geschehen sol, einen Widerspruch thun wolte: So sol er, ehe und zuvor der Vice-Land-Cammerer auff dasselbe Gut, auff welches er zur Abschätzung einen gewissen Tag angesetzt, verreisen möchte, zu dem Obristen Burggrafen-Ambt kommen oder einen Brieff unter seinem Insigl dahinschicken und dem Obristen Burggrafen-Ambt, wie nicht weniger auch dem Vice-Land-Cammerer, die Ursachen aufstrücklichen vermelden und vorbringen, warumb er die Abschätzung in sein Gut nit verstaten könne, und darneben eine Beschiedung innerhalb 14 Tagen außbringen. Und der Obriste Burggraf, oder der seine Stelle helt, sol endlich und gewiß in denen andern 14 Tagen beyde Partheyen beschweden entscheiden und denen Sachen ein End machen, auch keine Exception, so für dem Urtheil albereit einkommen oder auch, so alßbald und vor Außgang der 14 Tage nicht erwisen werden könnte, zulassen.

G. XX.

Solte aber derselbe, wider welchen der Executions-Process geführt, seine Ursachen, warumb er die Abschätzung nicht verstaten wolte, nicht darthun und erweisen: So würd er der andern Parthey, so das Recht erhalten, den fünfften Theil der Hauptsum, darumb das Urtheil ergangen, zur Strafe verfallen; und dieselbe Straff sol ihm alßbald neben der andern Schuld, darumb er das Recht führt, abgeschätzt werden.

G. XXI.

Ob nun wol solche Abschätzung vor diesem dahin gerichtet gewesen, daß die Güter vil geringer als sie werth gewesen, geschätzt, auch zwischen der Fahrnuß und ligenden Gründen kein Unterscheid gemacht worden; Weil aber je niemand mehr von seinem Schuldner begehren oder nehmen kan als er ihm schuldig, durch solche Abschätzung auch nothwendig ihrer vil in Verderb und ruin gesetzt und sich nicht widerumb erholen können, Anderer, denen sie gleichermaßen mit Schulden verhaftt, zu geschweigen: So setzen, ordnen und wollen Wir, daß solche Abschätzung auff nichts anders gestelt und angesehen seyn sol, als daß der so vil erlange, als seine liquidirte Schuld an Hauptsum, Interesse, Schäden und Unkosten außträgt; Also und dergestalt, da innerhalb 4 Wochen nach erhaltenem Abschätzungsbrieff der Schuldner seinen Glaubiger nicht befriedigte, daß derselbe alßdan durch den Vice-Land-Cammerer (welcher sich an denselben Ort verfügen sol) die würckliche

a přede všemi věcmi dlužník napomenut byl, aby svůj mohovitý statek pod vykonáním přísahy vykázal. A kdyžby se to stalo a dotčený mohovitý statek aneb svršky a nábytky na hotových penězích nebo obilí a takových věcech, kteréž každodenně na trhu se prodávají, před rukama byly a podle příležitosti téhož času věděti se mohlo, začby spravedlivě stály, anebo také věřitel a dlužník o cenu jich se porovnali: tehdy takové svršky a nábytky mají věřiteli, jakby dalece postačovaly, místo záplaty a dluhu dány a od místokomorníka jemu přivlastněné býti. A pokudžby místo záplaty věřitel za tu všecku summu svršky a nábytky přijal, nemůže nic dáleji žádati, ani jaké víceji žaloby vésti.

H 152

G. XXII.

Jestližby pak dlužník takových svrškův a nábytkův jakýchkolivěk, jak dotčeno, vykázati nechtěl, anebo takové by byly, že by se podle jistého v zemi obyčejného šacovníku ceniti nemohly, anebo jmenovaný dlužník nejlepší svršky jinam pryč odeslal, vyšikoval a jiných chatrnějších na místě jejich zanechal: tehdy věřitel takových svrškův na místě záplaty nebo dluhu k sobě přijíti povinen není, ale však nic méně k gruntu neb nemohovitému statku hleděti a na tom se hojiti moci bude; tak aby místokomorník, přivezma k sobě některé jiné okolní sausedy, takový statek, kterýž věřitel jemu pořádně vykáže, podle slušné a obyčejné ceny, jakby v tom místě anebo kraji téhož času statkové platili, dle přísahy a svědomí svého (kteréž netoliko on sám, ale také i ti okolní sausedé, jenž je k sobě přivzal, na paměti mítí mají) cenil a odhádál, a potomně věřitele podle velikosti dluhu v skutečné držení vpustil a jemu poddané v poddanost a člověčenství uvedl.

H 153

G. XXIII.

A kdyžby tak věřitel v skutečné držení vešel, tehdy dlužníku, kterýž vždycky k šacování a odhádání téhož statku se najíti dáti a k tomu povolán býti má, na vůli zůstávati bude, takový statek v osmi nedělích buď s tau jemu přisauzenau jistinau neb hlavní summau, též s škodami na to vzešlymi, zase vyplatiti anebo šacovati, a tomu prodati, kdožby za něj v těch osmi nedělích víceji na hotových penězích dáti chtěl. Kdyžby pak po projiti těch osmi nedělí on takového statku zase nevyplatil ani žádného kupce najíti a dostati nemohl, kterýžby ten statek hotovými penězi zaplatil: tehdy se mu ještě dvě neděle až do posledního panování propůjčují. A jestližby v těch dvauch nedělích svrchu psaným způsobem věřitele nespokojil: tehdy věřitel od

Hilff erlange und vor allen Dingen der Schuldner vermahnt werde, seine mobilien vermittelst eines Körperlichen Adts anzuzeigen und zu weisen. Und wan solches geschehen und gedachte mobilien oder fahrende Hab in porem Geld oder in Getraid oder solchen Sachen bestünde, so täglich auffm Markt verkaufft, und man also der Zeit nach wissen könnte, was sie gelten, oder aber sich der Glaubiger und Schuldner des Werths halber verglichen: So sollen dieselbe dem Creditori, so weit sie zuerreichen, in solutum und an stat seiner Schuld gegeben und durch den Vice-Cammerling zugeaignet werden. Und da der Glaubiger für die ganze Schuld die mobilien oder Fahrnuß in solutum und an stat der Bezahlung angenommen, hat er ferner nichts zu suchen oder ainzige Klage zu führen.

G. XXII.

Wan aber der Schuldner solche mobilien alle und jede, wie obberürt, nicht anzeigen wolte, oder dieselben nicht also beschaffen, daß sie eine gewisse und Landküindige Schätzung hetten, oder auch mehrerwehnter Schuldner die besten mobilien wegt geflehet und andere geringere an derselben Stelle gethan: So ist der Glaubiger solche mobilien an stat der Bezahlung oder in solutum anzunehmen nit schuldig, sondern würd sich nichts destoweniger an die ligende Gründe zu halten haben; Also daß der Unter-Cammerer mit Zuziehung etlicher auß der Nachbarschafft das Gut, so er, Glaubiger, ordentlicher weise ihm anweisen würd, dem rechten und gemainen Werth nach, wie des Orts oder in demselben Kraiß die Gütter auff die Zeit gültig, seinem Adt und Gewissen nach (dessen nicht allein er, sondern auch die jenigen zu erinnern, welche er auß der Nachbarschafft zu sich ziehen würd) schätze, darauff ihne, Glaubigern, nach der Höhe und Proportion seiner Schuld würcklichen darein führe, und die Untertanen mit dem Gehorjamb und Leibaigenschafft an ihn weise.

G. XXIII.

Wan er nun also solch Gut in die Gewehr und Possess bekommen, Sol er innerhalb 8 Wochen dem Schuldner (der jederzeit bey der Taxirung des Guts sich befinden und darzu erfordert werden sol) bevorstehen, solch Gut entweder mit Bezahlung der ihm zuerkanten Hauptsum und Schäden widerumb abzulösen oder faßbieten zu lassen, und es dem jenigen zu verkauffen, so am maisten bey Zeit derselben Acht Wochen an porem Geld darfür geben wil. Wan aber die 8 Wochen vorüber und er es selbst nicht abgelöst, auch keinen Kauffman gefunden vorförgestelt, der mit porem Gelde solches bezahlen wolte: Sol ihm noch 14 Tag biß zu der letzten Panowani gegeben werden. Und so in denenselben obberürter massen er noch keine Satisfaction thun könnte: Sol der Glaubiger einen Cammerling bey dem Starosta außbringen,

starosty komorníka vyzádá a poslední panování a nakonec přidělení téhož statku učiniti dá. A když se to vykoná a vyřídí, tehdy věřiteli ten statek odhádáný dědičně zůstane.

H 254

G. XXIV.

Pakliby kdo oznámeným způsobem odhádati nedal anebo po odhádání v skutečné držení nevpustil: tehdy místokomorník nemá odtud odjížděti, anobrž na tom statku zůstati má a k úřadu purgkrabství Pražského poslati a oznámiti, že ten, kterýž od práva oderčen jest, odhádati nedá a po odhádání v skutečné držení vpustiti zbraňuje. Tu hned purgkrabě Pražský, aneb místo jeho držící, má se tam na ty dědiny vypraviti, a mocí úřadu svého v ten statek odhádáný toho, jenž obdržel, v skutečné držení vpustiti a s odhádáním i sice jináč tak, jakž nahoře oznámeno, se chovati. A pakliby se dlužník také purgkrabě Pražskému na odpor stavěl, tehdy má naň tím způsobem hned bez prodávání tak jako na rušitele dobrého pokoje a odbojníka práva, sazeno býti.

H 255

G. XXV.

Jestližby se trefilo, kdožby které dědiny listem obranním pro jistý dluh držel a pro jiný dluh dal sobě díl těch dědin nebo všeckny, jak svrchu oznámeno, odhádati, a potomně chtělby ten, čížby dědiny byly, vyplatiti: tehdy povinen jest tu obojí summu, proč se uvázání s listem obranním, též odhad poslední stal, složiti a zaplatiti; jináč ten, kdožby takové dědiny listem obranním držel, nebude jich povinen žádnému, dokudžby v jedné i v druhé summě se všemi úroky a škodami na to vzešlymi zcela a zauplna spokojen nebyl, postaupiti.

H 256

G. XXVI.

Jestližby se komu přísudek stal o dluh, a ten by dědin svých svobodných neměl, než toliko zápisné: tehdy takové práva vedení má se státi na ty dědiny toho, jenž prosaudil, do té summy, jakž zápisové tomu, kterýž odsauzen jest, na též dědiny svědčí, a veyšeji nic; a to bez ujmy a škody gruntovnímu pánu těchž dědin i komužby ta veyplata spravedlivě příslušela. Též také pro nezpravu může se právo věsti na dědiny zápisné tím vším obyčejem, jak se svrchu píše, kdyby se dědictví neb dědin svobodných nedostávalo.

und die letzte Panowání und endliche Ertheilung des Eigenthums vollziehen lassen. Und nach dem solches vollendet, sol das Gut dem Glaubiger der beschehenen Tax nach Erblichen verbleiben.

G. XXIV.

Da aber einer nicht wolte die Abschätzung obberürter massen thun lassen, oder nach derselben den würcklichen Besitz und Possess nicht einräumen: Sol der Unter-Cammerer von dannen nicht verrucken, sondern am selbigen Ort verbleiben, und zu dem Burggrafen-Ambt schicken und aldar anzeigen, daß das condemnirte Theil die Schätzung und Einführung nit zulassen, noch das Gut würcklichen abtreten wolte. Darauff sol gedachter Burggraf, oder der seine Stelle helt, sich dahin begeben und Krafft seines Ambts das gewinnende Theil in das Gut und desselben würcklichen Besitz einführen, und mit der Schätzung und sonst, wie obberürt, verfahren lassen. Wolte aber auch der Schuldner sich dem Burggrafen widersetzen, So sol wider ihn ohne einzigen Verzug als wider einen Fribbrüchigen und der sich wider das Recht aufläint, verfahren werden.

G. XXV.

Trüge sichs auch zu, daß einer durch einen Gewehrloßbrieff wegen einer gewissen Schuld ein Landgut in seine Gewehr und Besitz brächte, und liesse ihm wegen einer andern Schuld ein Theil an demselben Gut oder das ganze Gut, wie obgehört, schätzen, und nachmals der, dem das Gut gehörte, solch Gut ablösen wolte: So sol er beyde Summen, sowol die, derentwegen die Einführung mit dem Gewehrloßbrieff geschehen, als die andern, darauff die Schätzung ergangen, erlegen und richtig machen; sonst wird der, so das Gut vermög des Gewehrloßbrieffs hat, nicht schuldig seyn, dasselbe jemanden, biß er einer und der andern Summ mit allen Zinsen und darauff geloffenen Schäden gänzlich befriediget worden, abzutreten.

G. XXVI.

Wan auch wider einen Urtheil und Recht wegen einer Schuld ergangen wäre, welcher kein eigene, sondern allein verschribene Gütter innen hette: So sol der Executions-Process höher nicht als auff die darauff verschribene Summ und so weit sich des condemnirten Recht erstreckt, ergehen; und solches alles ohne Schaden und Abbruch des Grundherren und des, welchem die Ablösung des Guts zustehet, geschehen. Ingleichen mag der Executions-Process wegen der nichtleistung der Gewehr auff solchen verschribenen Gütern auff obgeschriebene maß und weise, wan die Erb- und eigene Gütter nicht zuraichen, geführt werden.

H 257

G. XXVII.

A poněvadž při odhadích často se měření potřebuje, protož při měření lesův, dříví a jiných gruntův má se užívati provazce zemského, kterýž drží 52 lokty Pražsky. A takového provazce ve všech krajích při měření gruntův, též i lesův, ode všech stavův se jednoduše užívati má.

O zatykačích.

G. XXVIII.

Kdožby nechtěl na statek právo věsti pro summu saudem přisauzenau anebo po právě staném, a nebyla-liby jemu taková summa v času saudem vyměřeném a po staném právě ve dvauch nedělích dána a zaplácena: tehdy bude moci od toho saudu, při kterémžby mu se přisudek stal aneb právo stané měl, list zatykačí (jinak zatykač), nímžto jeden pod ztracením cti se zatyká a zavazuje, aby buď zaplatil aneb se do vězení dostavil, vyzádati a vzíti. A kdožby toho takovým listem zatykačím zatknauti anebo k němu hleděti chtěl, takto se zachovati má:

G. XXIX.

Byl-liby ten, na kohožby zatykačí list vyšel, na hradech, tvrzcích, v městech, v městečkách, ve vsech neb kdekoli jinde, buď na zboží a panstvích Našich, pánův, rytířstva, měšťanův neb na čimžkolivěk jiným zboží a gruntech, na silnici, na cestě, ulici, na voze, koni neb pěšky, v kterémkoli místě, krom koštělův, postižen: tehdy jedenkaždý hejtmán Náš, též také pán, rytířský člověk neb hejtmáné, úředníci neb správcové statkův jich, jako i rychtářové v městech, městečkách, vesnicích, kdyby na něm toho požádáno bylo, povinni jsau, takovou osobu, daudac ji list zatykačí, zatknauti, a toho, kohož zatknau, slibem, cti a věrou zavázati, aby se ode dne zatčení ve dvauch nedělích nejvyššímu purgkrabimů Pražskému v moc na hrad Pražský postavil. A kdožby tímž zatykačem koho zatykal, podle práva tomu každému má dáno býti 30 grosův českých.

G. XXX.

A pakliby někdo zatykačím listu přijiti nechtěl, u kteréhoby ten, na koho by ten zatykač vyšel, nalezen byl: tehdy má se o to k němu právně hleděti, kdož zatykače přijiti a ním druhého zatknauti nechtěl. Neb když jej zaváže cti a věrou před tím, kdož jej zatyká, aby ve dvauch nedělích na hradě Praž-

G. XXVII.

Weil auch bey Schätzung der Güter oft die Abmessung vonnöthen, So sol bey Messung der Wälder, Hölzer und anderer Gründe das Landmaß, welches 52 Prager Ellen heft, gebraucht, und solches Maß in allen Kraissen in Abmessung der Gründ und Wälder von allen Ständen auff einerley Weise gehalten werden.

Von Steckbriefen.

G. XXVIII.

Wer nicht wil einen Executions-Process wegen einer ihm bey Recht zugesprochenen oder durch das Erstandene Recht erhaltenen Summ Geldes auff ein Gut führen, und ihm dasselbe Geld nicht in der in dem Urtheil außgesetzten Zeit oder zwo Wochen nach dem Erstandenen Recht erlegt wird: Der mag vor dem Recht, bey welchem er das Urtheil oder Erstandene Recht erhalten, einen Steckbrief (so Böhmisch Zatykač genant und dardurch bey Verlust der Ehr einer gesteckt oder verbünden wird, entweder zu bezalen oder sich ins Gefängnuß zu stellen) außbringen. Wer nun einen andern mit einem solchem Brieff vornehmen oder stecken wil, der sol nachfolgender massen verfahren.

G. XXIX.

Wurde einer, wider welchen der Steckbrief außbracht, in Schöffern, Märkten, Stäten, Flecken, Dörffern, oder etwan anderswo, es sey auff Unfern Herrschafften oder auff Herren-, Ritterstands-, Bürgerlichen oder andern Gütern und Gründen, zu Stege, zu Wege, zu Wagen, zu Roß, zu Fuß, und wo er auch immer (außer der Kirchen) betreten: dan sollen Unfere Haubtleute, wie auch die von dem Herrn- und Ritterstand und derselben Ambtleute und Verwaltere, sowol die Richter in denen Dörffern und Flecken, wan sie darumb ersucht, schuldig seyn, solche Person mit Insinuirung der Steckbrief zu stecken und den, der also gesteckt, durch Angelobung Treu und Glaubens zu verbünden, daß er sich von dato derselben Steckung innerhalb 2 Wochen auffß Prager Schloß in deß Burggrafens Gewalt stellen wolle. Und der einen mit dergleichen Steckbrief steckt, dem sol, vermög der Recht, 30 Böhmische Groschen gegeben werden.

G. XXX.

Und wan derjenige den Steckbrief nicht annehmen wolte, bey dem der gefunden, auff welchen der Steckbrief gerichtet: So sol der zu Recht vorgenommen werden, so den Steckbrief nicht annehmen und den andern nicht stecken wollen. Wan aber der, so die Steckung thut, in Beyseyn dessen, der ihm den Steckbrief zustellet, den Gesteckten bey

ském před nejvyššího purgkrabím se postavil, a ten by po zatčení stavil: tehdy toho zatčení prázden nebude, lečby jej dotčený nejvyšší purgkrabí rukau dáním propustil. A kdyžby se on, jenž zatčen jest, postavil; tehdy nejvyšší purgkrabě hned jemu na černau věž jíti rozkáže, a dotud jej tam držeti má, dokudby tomu, proč jest zatčen, dosti neučinil. Také nejvyšší purgkrabě Pražský, aneb jeho místo držící, nemá ho propaustěti, ani roku neb termínu přidávati, lečby ten, kdož jej zatekl, k tomu své povolení dal. Pakliby nejvyšší purgkrabě Pražský roku k zaplacení jemu přidal bez vůle druhé strany, má to sám zaplatiti a tomu, proč se zatčení stalo, dosti učiniti. A jestližby kdo chtěl do dvou neděl u nejvyššího purgkrabí Pražského aneb místo držícího jeho vyručiti, to může nejvyšší purgkrabí aneb místo držící jeho učiniti a jej na rukojmě dáti, kteříby však na svobodných dědinách zadosti (proč zatčení se stalo) měli. A pokudžby pak ten, na kohožby zatykač vzat byl, máje nějaký statek, v němžby se pokrýval, a ten, kdož jest zatykač naň vzal, k němu proto, že se mu v statku pokrývá, přijíti nemohl: tehdy bude moci, ač zdálo-liby mu se, zatykač k úřadu navrátiti a právo na statek jeho vésti.

G. XXXI.

Nápodobně zatčený, máje statek, aneb kdyžby ho po zatčení nabyt, žeby sobě z toho zatčení pomáhati nechtěl a nic méně věřitele své spokojiti zanedbával: tehdy zatykající nebo dědicové jich budau moci tomu zatčenému listem pod pečeti věděti dáti, že téhož zatčení proti němu užiti nežádají, než že ve dvou nedělích od dodání jemu téhož listu na jeho statek právo vésti chtějí. A takové upuštění od zatčení má se nejvyššímu purgkrabímu v známost uvéstí, aby on je v obyčejná registra zapsati dal. A jakož již tudy zatčený svého zatčení i závazku svého zproštěn jest, tak také po vyjití těch dvou neděl, nebyla-liby mu summa dána, věřitel vezma *relati* od jižjmenovaného purgkrabí z strany propuštění téhož zatčení, bude moci na statek jako po učiněném rozsudku právo vésti a dovesti.

G. XXXII.

Těž také kdyžby začal na statek právo vésti, může od toho práva vedení, kterémužby odporu se nestalo, pustiti a zatykač vezma, ním toho, na kohož přísudek neb stané právo

Treu und Ehren verbündet, daß er sich innerhalb 14 Tagen auff Prager Schloß für den Burggrafen stellen wolle, und derselbe sich nachmals also gestellet: So sol er der Steckung nicht ledig seyn, es sey dan, daß ihm der Burggraf die Hand gibet und dardurch ledig und loß zehlet. Und sol ihm der Burggraf, wan der Gesteckte sich stellet, bald heissen in den Schwarzen Thurn gehen und ihn so lang darinnen behalten, biß er dem jenigen, warumb er gesteckt, ein Gnügen thue und dasselbe erstatte. Es sol auch der Obriste Burggraf, oder der seine Stell helt, ihn nicht loß lassen oder Frist und Termin geben, es sey dan, daß der ander Theil, welcher ihn stecken lassen, darein bewilliget. Da aber der Obriste Burggraf ihm Frist zur Bezahlung ohne Bewilligung des andern theils gebe: So ist er dasjenige, warumb die Steckung geschehen, selbst zu bezahlen und deswegen gnug zu thun schuldig. Wolte aber einer sich innerhalb 14 Tagen beym Obristen Burggrafen, oder der seine Stelle helt, außbürgen: Das mag der Obriste Burggraf, oder der seine Stelle helt, wol thun und ihn auff Bürgschafft loß geben, wan nur die Bürgen so vil Erb- und eigene Landgütter haben, als die Sach, darumb der Steckbriff geschehen, außtregt. Und da der, auff den der Steckbriff lauttet, ein Gut hette und sich darinnen versteckte, also daß der, so den Steckbriff außbracht, zu ihm, indem er sich also in seinem Gut verborgen hielt, nicht kommen könte: So kan derselbe, wan es ihm gefelt, den Steckbriff beym Ampt wider einstellen und auff das Gut den Executions-Process führen.

G. XXXI.

Ingleichen wan der Gesteckte ein Gut hat, oder erst nach der Steckung dasselbe bekommen hette, und nichts destoweniger seine Glaubiger nit befridigen und sich der Steckung dardurch befreyen wolte: So sollen die, so ihn stecken lassen, oder ihre Erben, dem Gesteckten durch einen Briff unter ihrem Petschafft zu wissen thun, daß sie sich der Steckung gegen ihm nicht mehr begehren zu gebrauchen, sondern daß Sie innerhalb 14 Tagen von Zeit des überreichten Schreibens das Recht auff seine Gütter vornehmen wollen. Und solche Erlassung sol auch dem Obristen Burggrafen zu erkennen gegeben werden, damit er dasselbe in die gewöhnlichen Register einschreiben lasse. Wie nun dardurch der Gesteckte seiner Stellung und Verbündnuß befreyet, Also sol nach Verlauff obbenannten Termins der 2 Wochen der Glaubiger, wan er in derselben Zeit nicht bezahlt würd, eine Relation von dem Burggrafen wegen der erlassenen Steckung nehmen und folgendß den Executions-Process auff dem Gut, wie nach ergangenen Urtheiln gebreüchlich, außführen.

G. XXXII.

Ebenermassen mag derjenige, so den Executions-Process auff das Gut angefangen zu führen, von demselben, da kein Odpor oder

ma, zatknavti. A kdyby sycho vlastního statku neměl, než toliko v statku nájemním nebo v bytu propůjčeném zůstával, a v těch statech nebo v příbytech před zatykačem se pokřyval, tak žeby ten, jenž ho zatknavti chce, k němu přijiti nemohl: tehdy má jemu zatykač do toho nájemního statku nejméněji po dvauch hodnověrných osobách dodán býti, a na to on již tomu všemu, jakoby zatčen a zavázán byl, dosti činiti a zaplatiti povinen jest.

G. XXXIII.

Jestližeby se žena v statku muže svého, a muž v statku ženy, též děti v statku otce neb matere před těmi, jenžby je zatknavti dáti chtěli, pokřyvaly: tím vším způsobem jako k těm, kteří v nájemném statku nebo domě byt sobě propůjčený mají, když kdo je zatknavti chce, k nim se zachovati má, a oni tomu skutečně dosti činiti a tak, jakž se svrchu píše, zaplatiti povinni jsau.

G. XXXIV.

Kdyby se měšťané v domích pokřyvali, tak žeby zatčení býti nemohli: tehdy ten, kterýby je zatknavti chtěl, může purgmistru a konšelům to oznámiti, a oni, purgmistr a konšelé, mají jemu, původovi, na něm práva toho dopomoci, a jej buď sami neb skrze ryehtáře oznámeným způsobem zatknavti.

G. XXXV.

A co se stavu panského a rytířského, kteří domy v městech aneb městečkách šosovní neb k právu městskému náležející mají, a v nichby se před těmi, kdožby je zatknavti chtěl, pokřyvali: tolikéž mohau v nich zatykáni a na nich právo obyčejem svrchu psaným dopomáháno býti.

G. XXXVI.

Kdoby pak zatykače přijiti a slíbiti nechtěl, ale odtud předce přeč ušel: ten každý aby již tím vším povinen byl, načby se ten zatykač vztahoval, jakoby zatčen a zavázán byl, a ode dne nepřijetí takového zatykače aby se na hrad Pražský v moc nejvyššímu purgkrabímu Pražskému nebo místo jeho držícímu ve dvauch nedělich pořad zběhlých postavil.

G. XXXVII.

A jestližeby se kdo zatknavti nedal a takového zatčení bránil, a toho nebo ti, kdožby jej zatykatí chtěli, bil: tehdy

Widerspruch vorhanden, ablassen und einen Steckbrief nehmen und dem, wider welchen er ein Urtheil oder Erstandenes Recht erhalten, damit stecken und verfassung. So aber einer eigen Gut hette, sondern auff einem vermittelten Gut wohnete, oder bey einem andern zu Hause wäre, und sich in demselben Gut oder Wohnung verbörge, also, daß der, so ihn stecken wolte, ihn nicht erlangen könte: So sol ihm der Steckbrief in solchem vermittelten Gut zum wenigsten durch 2 glaubwürdige Personen eingeantwortet werden. Darauff er nicht weniger, als wan er sonst auff andere Weise gesteckt worden, zu zahlen und gnug zu thun schuldig ist.

G. XXXIII.

Da sich auch eine Frau in ihres Mannes, oder ein Mann in seiner Frauen, oder Kinder in ihres Vater oder Mutter Gütern vor dem, so sie stecken wollen, verborgen hielten: Mit denen solle es eben auff die Weise, als wie von denen jenigen, so in gemittelten Häusern wohnen oder bey andern zu Hause wären, so vil die Steckung anlangt, gehalten, und sie dardurch, wie hieroben gesetzt, wirklich zur Bezahlung verbunden werden.

G. XXXIV.

Da sich Bürgerleite in ihren Häusern verborgen hielten, also daß man ihnen mit dem Steckbrief nicht zukommen könte: So mag der, so sie stecken wil, solches dem Burgermeister und Rathmannen anzeigen, welcher demselben wider sie verheffen und sie entweder selbst oder aber durch den Richter stecken und angeregter massen verfassung sol lassen.

G. XXXV.

Was aber die Herren- und Ritterstands-Personen anlangt, so Häuser in Stäten oder Stätlein unter dem Schoß oder Burger-Recht haben und sich für denen, so sie stecken wolten, verbörgten: Mit denen-selben sol auch auff maß und weise, wie hieroben gesetzt, mit der Steckung und Rechtsverheffung verfahren werden.

G. XXXVI.

So einer den Steckbrief nicht annehmen oder die Handgelübde nicht von sich geben wolte, sondern sich, wie er könte, darvon machte: Derjelbe sol einen weg wie den andern denen, auff welche sich der Steckbrief ziehet, nicht weniger als wan er gesteckt worden, verbunden, und sich von dato, da er den Steckbrief nicht annehmen wollen, innerhalb 2 Wochen auff das Prager Schloß in des Obristen Burggrafen oder seines Statthalters Gewalt und Macht zu stellen schuldig seyn.

G. XXXVII.

Und wan sich einer nicht wolte stecken lassen, sondern gegen dem oder denen, so ihn stecken wolten, wöhrete und an den oder die Hand

ten za odbojníka práva a rušitele pokoje držán bude a k takovému tím vším svrchu jmenovaným způsobem, jak na odbojníka práva, saženo býti má.

G. XXXVIII.

Kteráby osoba ženského pohlaví zatčena byla, tolikéž se v moc nejvyššího purgkrabství Pražského neb místo jeho držící postaviti má, a nejvyšší purgkrabě neb místodržící jeho ji bytlost v klášteře svatého Jiří (však ne v conventu, ale v obzvláštním pokoji) ukázati má, a ona aby tu tak dlouho, dokudžby tomu, proč jest zatčena, dosti nečinila, zůstávala.

A jestližebý která žena, jsauc s těžkým životem, zatčena byla a v tom čase slehla: tehdy od projiti ode dne porodu jejího v šesti nedělích pořad zběhlých aby se, jakž vejš doloženo, postaviti povinna byla.

G. XXXIX.

Kdožby zatčen byl a chtěl z neřádného zatčení obsýlati: tehdy ten má takové obeslání vzíti při auřadě purgkrabském, nedada ode dne zatčení dvěma nedělím, právem vyměřeným, projiti, a do téhož obeslání zejména příčinu neb příčiny takového neřádného zatčení doložiti, aby obeslaný o tom vědět a zase s potřebami svými proti tomu hotov býti mohl. A purgkrabě aby v tom nic jiného nesaudil, než samé zatčení neřádné, a pod tím pře znovu slyšeti a sauditi nemá.

G. XL.

Než uznal-liby purgkrabě hodné a slušné příčiny: tehdy má buď v saudu zemském o to naučení vzíti aneb toho na ten saud, kdež jest ta pře prve slyšána a sauzena byla aneb odkud ten zatykač vyšel, podati. A pokudžby ta pře o neřádné zatčení rozsauzena nebyla, do téhož času a dále nic, purgkrabě straně roku a odtahů k zaplacení přidati může.

G. XLI.

Kdožby z neřádného zatčení obeslal, a příčin takového neřádu neb neřádného zatčení neprokázal, anebo dokonce od takového obeslání upustil: ten má pátý díl summy, pro kterauž byl

anlegte: Derselbe sol dardurch für einen Odbojnik oder Rechts- und Friedbrüchigen gehalten und gegen ihm, als gegen einem solchen, auff Maß und weise, wie hieroben gesetzet, verfahren werden.

G. XXXVIII.

Wan eine Weibs-Person gesteckt würd, die sol sich gleicher-massen in des Obristen Burggrafens oder dessen, so seine Stelle halten thut, Macht und Gewalt stellen, welche ihr in S. Georgenz-Closter (jedoch nicht unter denen Conventualen, sondern in einem absonderlichen Gemach) ihre Wohnung und Stelle, da sie bleiben sol, weisen werden, darinnen sie auch so lang, biß sie das jenige, deswegen sie gesteckt worden, richtig machet, verharren sol.

Und da es sich zutrüge, daß dergleichen Weibs-Personen zu der Zeit, als sie schwäres Leibes, gesteckt und inmittelst ihrer Weiblichen Geburt entledigt würde: Die solle, nach dem sie auß denen 6 Wochen (so von Zeit der Geburt anzuraiten) gelanget, innerhalb 14 Tag sich angeregter massen zu stellen schuldig seyn.

G. XXXIX.

So auch einer, nachdem er gesteckt, wegen unordendlicher Steckung eine Klag oder Beschiedung anstellen wolte: Der sol solche Beschiedung bey dem Burggrafen-Ambt, eher die zu Recht außgesetzten 14 Tag von Zeit der Steckung vorüber, außbringen und in seiner Klag die Ursachen der angezogenen nichtigen und unordendlichen Steckung benantlichen setzen und anzeigen, damit der Beklagte darumb wissen und sich mit seiner Notdurfft hingegen gefast machen könnte. Und sol der Burggraf alßdan über nichts anders richten und erkennen, als einzig und allein über der unordendlichen Steckung, und darunter nicht die Haupt-sach auffß neu hören oder Richterlichen vornehmen.

G. XL.

Wan aber der Burggraf etwan erhebliche und gnugsambe Ursachen befunde, Sol er entweder eine Belernung bey dem Land-Recht nehmen oder die Sach zu demselben Recht oder auch zu dem Recht, da sie zuvor anhängig gewesen und erkent worden, oder auch da der Steckbrieff außgangen, remittiren. Und mag der Burggraf so lang, biß die Sach wegen der unordendlichen Steckung entschieden, und weiter nicht, der Parthey die Zeit und den Termin zu der Bezahlung erstrecken.

G. XLI.

Wer wegen einer unordendlichen Steckung eine Beschiedung oder Citation außbracht und die Ursachen solcher unordendlichen Steckung nicht erwiese oder auch die Beschiedung gänzlich fallen liesse und deserirte: Der solle den fünfften Theil der Summ, derentwegen er gesteckt,

zatčen, propadnauti, a z toho zatčení nemá propuštěn a víceji prázdnen býti, leč tu pokutu spolu s hlavní summau, proč je zatčen, zaplatí.

G. XLII.

A pakliby očkoli jiného zatčení se stalo, žeby se summy peněžité nedotýkalo: tehdy nad to, proč zatčen jest, má tomu, kterýžby ho zatknul, 10 Kop grošův českých pokuty dáti. A také z toho zatčení nemá propuštěn býti, leč tu pokutu dá a zaplatí.

G. XLIII.

Kdožby se pak do zatčení aneb zápisu pod závazkem cti a víry učiněným nepostavil, ten má od úřadu purgkrabského k postavení napomenut býti, leč měl-liby hodné příčiny, že se pro nemoc, vodu, oheň, vězení stavěti nemohl; tehdy takové příčiny ve třech nedělích pořád zběhlých od času nepostavení svého má úřadu purgkrabskému sám oznámiti, a to na schválení úřadu purgkrabského provésti a prokázati povinen jest. Pakliby toho neučinil a příčin těch buď do konce neoznámil aneb v nich se nacházelo, žeby žádné slušné a k provedení hodné příčiny nebylo, nýbrž naproti tomu, že cti a víry své zdržeti nechtěl, se vyhledalo a našlo: tehdy po vyjití těch čtyř neděl má od úřadu purgkrabského na toho každého, jakého on koli stavu aneb povolání, list nepoctivý vydán býti, a již na čest a víru nemá se víceji takovému věřiti. A když v moc purgkrabímu takový k opatření dán bude, má se do vězení do Daliborky vsaditi a odtud nevyházeti, leč tomu, proč zatčen jest aneb jak zápis na sebe udělal, dosti učíní.

G. XLIV.

A jakož předešle takový list nepoctivý, i když již dluh zaplacený a zatčený z vězení propuštěn byl, tak dalece se vzta-
hoval, že ten potomně proto dokudž živ, jako za nepoctivého zůstával, a jemu víceji žádné právo neslaužilo; ale poněvadž to poněkud přílišně přísné bylo: protož tomu milostivě ehtiti ráčíme, aby budaueně takoví nepoctiví listové dáleji žádné platnosti neměli, než toliko dokudžby dlužník ve vězení zůstával a věřitele svého nespokojil; a kdyžby z vězení vyšel, zatčenému víceji na škodu nebyli.

G. XLV.

Co se těch, kteří po zatčení anebo zápisu cti a víry učiněném na věži cti a věrau zavázáni bývají, dotýče: ty odtud

verfallen haben; auch nicht eher des Gefängnuß loß seyn, biß er solche Straff sambt der Summ, darumb die Steckung geschehen, abgelegt und richtig gemacht.

G. XLII.

Wan aber derselbe umb etwas anders als gewisse Geldsummen und Posten gesteckt: So solle er überdiß, warumb er besteckt, noch 10 Schock Groschen dem, so ihn gesteckt, zur Straff geben; auch ebener massen nicht eher des Gefängnuß entlassen werden, biß er die Straff erlegt.

G. XLIII.

Da einer nach der Steckung oder Verschreib- und Verpflichtung bey seinen Treu- und Ehren sich nicht stellte: Der sol von dem Burggrafen-Ambt sich zu stellen erinnert werden. Und da er erhebliche Ursachen seines nicht-erscheinens entweder wegen Leibes-Schwachheit, Wasser- oder Feuers-Gefahr oder Gefängnuß einwendete: Sol er solche Ursachen innerhalb Drey Wochen von Zeit seines nicht-erscheinens bey dem Burggrafen-Ambt vorbringen, dieselbe beweisen und solchen Beweis auff Erkantnuß des Pragerischen Burggrafen-Ambts stellen. Wan er aber solches nicht thäte und entweder gar die Ursachen nicht anzeigete, oder aber dieselben also beschaffen befänden, daß nicht allein keine Erhebligkeit oder Beweis, sondern vielmehr das Gegenpiel und daß er Trauen und Glauben nicht halten wollen, erschiene: So sol nach Außgang der Vier Wochen von dem Burggrafen-Ambt ein Unehrllicher Steckbriff wider denselben, weß Stands oder Wejens der auch sey, heraus gegeben und ihm ferner auff Trauen und Glauben nicht getrauet, Und wan er in des Burggrafen Gewalt zur Verwahrung gebracht, in die Dalibork gesetzt und darauß nicht gelassen werden, es sey dan, daß das Gegentheil darcin bewilliget, oder er das jenige, darumb er gesteckt worden oder zu dem er sich verschriben und verbündlich gemacht, entrichtet hette.

G. XLIV.

Und ob wol vor diesem solche Unehrlliche Steckbriffe auch, nachdem albereit die Schuld erlegt und der Gesteckte der Gefängnuß erlassen, sich so weit erstreckt, daß derselbe daher die Zeit seines Lebens gleich für Unehrllich gehalten und ihm kein Recht dienen mögen, weil aber solches etwas hart: Als wollen Wir gnedigist, daß hinfüro mehrerwehnte Unehrlliche Steckbriffe sich weiter nicht als so lang einer im Gefängnuß und biß er seinen Creditorem befriediget, ihre Würckung haben, nach der Erledigung aber wider den Gesteckten ferner nicht angezogen werden sollen.

G. XLV.

Betreffend die, so nach geschehener Steckung oder Verschreibung ihrer Ehren auff dem Thurn bey Angelobung Treu und Glaubens

nikterak z věže dolů scházeti a vězení toho prázdni býti ne-
mají, lečby je rukau dáním aneb z ust v uši nejvyšší purgkrabí
Pražský neb místo jeho držící propustil, anebo jim ke dekám
nebo k saudu, kdež svau při měli, jiti povolil. A jestližby
jináče kdo proti těmuž nařízení z věže sešel aneb z toho vězení
bez vůle nejvyššího purgkrabí aneb místo jeho držícího, vyšel,
takový do Daliborky vzat a tam držán býti má dotud, dokudžby
tomu, proč jest zatčen aneb zavázán, dosti neučinil.

G. XLVI.

Než kdožby ve věži pro Židy seděl, ten bude moci choditi
v domě úradu nejvyššího purgkrabství Pražského až po vrata;
však kteříby na věži seděli, z těch jeden den jeden, a druhý
den druhý, a tak pořádkem, pro jídlo a pití budau moci do
hradu a do domu v hradě odcházeti a zase hned, vezmauce
sobě jídlo a pití, na věž jiti.

G. XLVII.

A nebyl-liby než toliko jediný na věži: tehdy každého
dne pro jídlo a pití bude moci do hradu a do domu ve hradě
scházeti, a vezma sobě jídlo a pití, zase hned na věž jiti, z hradu
ven nevycházeje.

O vedení práva po zápísích, které se na „uvázání s ko-
morníkem“ od desk zemských vztahuje.

G. XLVIII.

A kdo chce místo pokuty, pro nezaplacení uvázání s ko-
morníkem od desk zemských po jakémkoli zápisu, v kterémžby
uvázání s komorníkem svědčilo, následovati, tehdy ten má sám
přijíti neb poslati jiného na svém místě ke dekám zemským,
a žádati úředníkův menších (ukáže jemu z desk zemských právo
a spravedlnost a v té věci opatření své), aby mu dán byl ko-
morník na uvázání. A úředníci menší když komorníka vedle Zří-
zení Zemského zaručí, mají k tomu povoliti a starosta komorníci
v registra svá zejména který jest komorník vydán a kdo ho žádal,

verstrickt werden: Die sollen auß dem Gefängnuß nicht herab gehen
noch desselben anders befreht werden, als wan sie der Burggraf, oder
der seine Stelle vertritt, durch einen Handschlag oder mit Mündlicher
Anzeigung auß eigenem Mund loß leßt, oder wan sie zu der Land-
Tafel, oder wo sonst ihr Recht anhängig ist, gelassen werden. Und
da einer diesen zuwider auff andere weise auß dem Thurn gienge,
oder auß dem Gefängnuß ohne gedachten Burggrafens oder seines
Statthalters Willen sich gar wegt begeben: Der sol in die Dalibork
gefeht und darin so lang gehalten werden, biß er der jenigen Oblig-
ation, darumb er gesteckt oder verbündlich gemacht worden, gnug
gethan.

G. XLVI.

Da aber einer etwan wegen der Juden im Thurn seße, Der
mag biß in deß Obristen Burggrafen Haus und biß zum Thor gehen.
Es mag auch auß denen, so im Thurn sitzen, jederzeit einer einen, der
ander einen andern Tag, und also einer umb den andern, nach dem
Essen und Trincken auff das Schloß oder in ein Haus, so darinnen
gelegen, gehen und hinwiderumb mit dem Essen und Trincken auff den
Thurn kommen.

G. XLVII.

So aber nur einer allein auff dem Thurn sitzet, So mag er
gleichermassen alle Tag in das Schloß und Haus, so darinnen gelegen,
der Speiß und Trancs halber gehen, und wan er sein Speiß und
Trand genommen, alßbalt sich widerumb hinauff verfügen und herab
vom Schloß sich nicht begeben.

Von Fñhrung deß Executions-Process vermög einer Verschreibung,
so auff die Einfñhrung mit dem Cämmerling von der Land-Tafel
gerichtet ist.

G. XLVIII.

So sich einer der, an stat der Straff auff den fall der nicht-
bezahlung in einer Verschreibung gefetzten Einfñhrung mit dem Cämmer-
ling von der Land-Tafel gebrauchen wil, es sey in was Verschreibung
es wolle, wan nur die Verschreibung die Einfñhrung mit dem Cämmer-
ling in sich heßt: So sol er sich zu der Land-Tafel verfügen oder je-
manden an seiner Stelle dahin abfertigen, und bey denen Untern
Ambtleuten mit Vorleg- und Auffweisung seiner Gerechtigkeit, und
wie er in dem fall versichert und versehen sey, begehren, daß ihm ein
Cämmerling zu der Einfñhrung gefolget werde. Darauff sollen die
Untern Ambtleute (wan er den Cämmerling vermög der Landes-
Ordnung verfürget) darzu bewilligen, und der Starosta oder Inspector
der Cämmerling sol solches in seine Register, mit Benennung, welche

aneb kdo s ním za původu vypraven, zapsati. Kterýzto komorník, když tu na těch dědinách, kdež ho původ povede, uvázání vykoná a zase se navrátí, o tom hned, zdali jest držitel těch dědin za uvázání přijal neb nepřijal, relati ke dekam zemským učiniti má. A původovi, nebude-li mu summa od uvázání s komorníkem v šesti nedělích pořád zběhlých dána, anebo ten, komuž se v statek s komorníkem uvázání stalo, druhau stranu, která se uvésti dala, k jistému dni v těch šesti nedělích, od uvázání počítajíc, před úředníky menší desk zemských neobeslal, a před nim příčin neb obran proti témuž uvázání, a proěby dále list obranní vydán býti neměl, neukázal a neprovedl: tehdy úředníci menší po vyjití šesti neděl mají tomu, kdož se s komorníkem uvázal, list obranní vydati k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského. A nejvyšší purgkrabě aneb místo jeho držící má holomka od purgkrabského úřadu s původem na tyž dědiny v listu obranním jmenované poslati a vypraviti, a ty dědiny i lidi poddané v moc jemu uvésti.

M 260

G. XLIX.

Kdožby pak listu obrannímu překážku zaumylně a zbytečně učinil, a toho, jenž uveden, před úředníky menšími obešle, před nimi příčin a obran proti takovému zvodu neprovedl a neprokázal: tehdy obviněný třetí díl té summy, pro kterouž jest uvázání, pakli pro jinou věc mimo peníze, tehdy 10 kop grošův českých nadto veyše pokuty propadne a jemu s placováním té hlavní summy aneb dostičinění zápisu povinen jest. A pokudžby nedal, nemá jemu těch dědin, v kteréž se uvázal, postaupiti.

M 261

G. L.

Kdyžby úředníci menší pro velikost pře o listy obranní nemohli stranám konec učiniti, mají při nejprvnějším saudu zemském, kterýžby držán byl, naučení bráti, aneb té pře na saud zemský podati, a nejvyšší úředníci a saudcové zemští menším úředníkům naučení dáti. Byla-li by pak ta pře na saud zemský podána, konec jí bez dalších odkladův a průtahův učiniti mají, aby se lidem v spravedlnosti jejich průtahové nedáli, a listy obranní zdržování nejsauce, průchod svůj měly. A kdyžby

Cämmerling hierzu gefolgt und gegeben worden, auch wer solches begehrt, so dan wer dem Cämmerling zu einem Gelaitsman, daß er ihn führen solle, zugegeben worden, einschreiben. Und der Cämmerling, wan er die Einführung in denen Erbgründen, wohin ihn der Gelaitsman geführt, verrichtet und wider zurück kombt: Sol er alsobald Relation und Bericht bey der Land-Tafel thun, ob der Inhaber der Erbgründ die Einführung angenommen und verstattet oder nicht. Und so alßdan dem Kläger in denen nechsten 6 Wochen nach der Einführung seine Schuld nicht richtig gemacht oder aber derjenige, gegen dem die Einführung mit dem Cämmerling beschehen, die andere Parthey, welche sich einführen lassen, nicht auff einen gewissen Tag als in 6 Wochen, von der Einführung anzuraiten, vor die Untern Ambtleute zu der Land-Tafel beschiede oder citirte und aldar seinen Beheff und Schutwehr wider die Einführung und warumb fernerer Executions-Process mit dem Gewehrloßbriff nicht erhaltet werden solte, darthun und erweisen würde: So sollen die Untern Ambtleute nach Verfließung der 6 Wochen demjenigen, der sich mit dem Cämmerling eingeführt, einen Wehrloßbriff zu dem Ambt des Obristen Burggrafens zu Prag hinauß geben, und der Obriste Burggraf oder sein Statthalter sol den Ambtsdiener (Holomka genant) von dem Burggrafens-Ambt mit dem Gelaitsman auff dieselbigen Erbgründ, so im Gewehrloßbriff benant und begriffen, schicken oder abfertigen und denselbigen in die Gewehr und possess der Erbgründ, wie auch der Untertanen, einweisen.

G. XLIX.

So sich aber einer dem Gewehrloßbriff vergeblich und ohne Ursach widersetzte, und ungeacht er denjenigen, so eingeführt worden, vor die Untern Ambtleute beschiede, Jedoch aber die von ihm angezogene Ursachen und Exception wider die Einführung nit darthäte und erweise: So sol er dem Beschiedten den dritten theil derjenigen Summ, derentwegen die Einführung mit dem Cämmerling von der Land-Tafel geschehen, oder aber, so die Einführung etwan wegen anderer Sachen (außer Geldes) erfolget, über das, was die Hauptsach außträgt, noch 10 Schock Groschen zur Straff verfallen seyn, und solches bey Abzahl- und Erstattung der Hauptsum, oder wan er sonst der Verschreibung ein Gnügen thun würd, erlegen und richtig machen. Und so lang dasselbe nicht richtig gemacht, sol er ihm die Erbgründe, darent die Einführung erfolgt, nicht wider abtreten.

G. L.

Und wan die Untern Ambtleute zwischen denen Partheyen wegen Wichtig- und Weitleistigkeit der Rechtsfertigung, so zu Verhinderung der Gewehrloßbriff angestellt, der Sachen kein End machen könten: So sollen sie derentwegen bey dem nechstkommendem und vorstehendem Land-Recht eine Belernung nehmen oder die ganze Sach zu dem Land-Rechten remittiren; Darauf die Land-Officier und Land-Rechts-

tak z uvázení list obranní vyšel, tehdy jeden každý povinen a zavázán jest, podle toho listu se chovati, a toho, kdož takový list obranní obdržel, beze všech odporů v skutečné držení vpu-
stiti. Než jestližebý kdo po uvázání s komorníkem listu obranního na statek sirotkův těch, kteříby let ani poručníkův neměli, po jakémžkoli zápisu žádal: menší úředníci desk zemských nemají toho listu obranního vydati, až do saudu zemského nejprv příštího.

M 262
G. LI.

A při tom nejprv příštím saudu, budau-li chtějí úředníci a správcové statku sirotčího aneb přátelé jich o to na saud zemský vznesení učiniti, budau míti toho vůli. A pakliby nevznesli, neb vznesauce žádného opatření od saudečův zemských nedosáhli: tehdy hned po vyjiti toho saudu má tomu, kterýž prvotně žádal, takový list obranní vydán býti. A on, kdyžby s tím listem obranním čího statku v skutečné držení vešel, nemá takového statku plundrovati a škody na něm žádné na záhubu toho, jehož statek jest, z aumysla činiti, než toho podle povahy téhož statku náležitě užívati. A pakliby přes to čeho se dopustil a nenáležitě statek plundroval a hubil: tehdy číž statek jest, bude jej moci z toho před saud zemský obeslati. A cožby toho, že jest jemu tím plundrováním škody zděláno, prokázal, bude povinen to podle uznání saudu nahraditi a napraviti. Jakož pak také budaučn, když zapsání na nic jiného se nevztahuje, dotčení užítkové a důchodové na veyrážku hlavní summy a úrokův v zemi obyčej-
ných počítati se mají. A když věřitel k zaplacení svému tudý přijde, víceji potom od dlužníka žádati nemá.

O vedení práva, kteréž po zápisích konáno býti má, v nichž se činže nebo platy obsahují a vedle práv Českých platy komorní se jmenují.

G. LII.

Jestližebý kdo měl jakýkoliv zápis ve dekách zemských bud »s komorníkem uvázání« neb s jakaukoli veymínkau, té

bejšifere denen Untern Ambtleuten eine Belernung geben, oder aber, da die Sache zu dem Land-Rechten verschoben, dieselbe ohne Weitläufigkeit erörtern, damit die Leute mit der Execution und Gewehrloßbriffen nicht aufgehalten, sondern dieselbe schleinig vortgestellt werden. Und so dan nachmals, nach Berathschlagung der Sachen, ein Gewehrloßbriff außgienne: So ist ein jeder verpflichtet, sich darnach also zu verhalten und ohne alle Waigerung den, so den Gewehrloßbriff erhalten, in die würcliche Possession einzulassen. Solte sich aber jemand nach der mit dem Cämmerling von der Land-Tafel geschehenen Einführung etwan in ein Waifen-Gut, so weder ihre Mündigen Jahr noch auch einige Fürmunder oder Gerhaben hetten, vermög habender Verschreibung mit dem Gewerloßbriff einzuführen begehren: So sollen die Untern Ambtleute bey der Land-Tafel dergleichen Gewerloßbriff nicht hinauß geben, biß zu dem nachstkommen- dem Land-Recht.

G. LI.

Da nun bey demselben der Waifen oder Pupillen Ambtleute und die, so ihre Verwaltere oder ihnen sonst befreindet seyn, derentwegen ichtes bey dem Land-Rechten anbringen wollen, das stünde ihnen frey. So sie aber an das Land-Recht nichts gelangen ließen, oder da solches beischehe, jedoch von denen Land-Rechtsbesitzern keinen Schutz erhielten: So sol alsdan darauff und nach Außgang desselben Land-Rechtens dem jenigen, so es hiebevör begehrt, der Gewerloßbriff hinaußgefolget werden. Und derselbe, so mit dem Gewerloßbriff etwan in würcliche Possession eines Guts kombt, Sol dasselbe nicht blindern oder verwüsten, noch zum Nachtheil dessen, dem solch Gut zugehört, darinnen mutwilliger weise übel hausen, oder dem Gut anzigen Schaden zufügen, sondern solches nach seiner Würdigkait, und wie es sich aignet und gebührt, genießen. Und da einer diejem zuwider sich etwas anders unterstünde und solch Gut unbillicher weise blinderte und verderbte: So mag derjenige, dem das Gut zustendig, den andern für das Land-Recht beschicken und citiren. Und was er alsdan erweist und darthut, daß ihm mit der Blindernung an seinem Gut geschadet worden: Dasselbe würd der ander, nach Rechtlicher Erkänntuß, ihme zu erstatten billich angehalten. Inmassen dan auch hinsüro, da die Verschreibung nicht ein anders vermag, obberürte Nutzung und Einkommen in Abschlag der Hauptsumm und Landüblichen Zinsen geraitet, und wan sich der Glaubiger daran bezahlt gemacht, von ihm nichts mehrers begehrt oder gefordert werden sol.

Von der Execution, so auff die Verschreibungen, darinnen Zinsen oder Gülte (welche nach Böheimischen Rechten Cammer-Zinsen genant werden) begriffen, ergehen sol.

G. LIII.

Wan einer eine Verschreibung in der Land-Tafel hette, so ent- weder auff die Einführung mit dem Cämmerling lautet oder sonst

každé užití má tak, jakž zápis svědčí. A úředníci menší mají jemu podle znění zápisu právo pustiti, však aby na to po budoucích zápisích co s strany odhádání a některých jiných punktův v tomto Zřízení Zemském napraveno jest, bedlivý pozor dán byl a již dotčení budoucí zápisové tím se řídili a spravovali.

G. LIII.

Kdožby měl plat komorní zapsaný a takové zapsání na některé dědiny svědčilo, na ten způsob, kdyby se úroky časné nedali, aby on místo vedení práva některé jisté věci z těch dědin vzíti a odvésti dáti mohl; kdyby se pak dotčení úrokové při svatém Jirí nebo svatém Havlu neodvedli: tehdy věřitel může bez rozdílu na těch dědinách, buď žeby úrokové na jedněch nebo více dědinách zapsané byli (čehož se předešle šetřilo), takové brání s komorníkem k místu a konci přivésti.

G. LIV.

Pakliby na těch dědinách, kdež takové brání s komorníkem zapsané jest, nic nebylo: tehdy komorník, kterýž brání měl, má hned na těch dědinách, na kterýchž plat komorní vedle zápisu ukazuje, první panování udělati, a potom právo má předece vésti až k odhádání, tím způsobem, jakž svrchu o právu vedení v jedné i v druhé věci vyměřeno jest.

G. LV.

Kdožby podle takového zápisu komu dobytek s komorníkem pobral a zajal: tehdy ten dobytek k úřadu zemskému k starostovi komorníčímu má hnán a tu týž dobytek za tři dni držán býti. A po třetím dni obešli se tyž osoby přísežné, kteréž na to přísahy mají, a jsau vždyckny v Praze. Jestli dobytek zajat, voly, krávy neb kterýkoliv dobytek, tehdy jsau na to přísežní řečníci; pakli jsau koně zajati, tehdy jsau k tomu přísežní koniči. A ti tak obeslaní mají ten dobytek zač by stál, odhádati původovi podle jich přísahy do summy toho úroku, pro kterýž jest bral, i s útratami a škodami proto vzatými, a týž dobytek odhadaný tomu, kdož jest bral, má zůstat. Cožby pak po témž odhádání dobytka zajatého zůstalo, má tomu, komuž jest zajat, zase navrácen býti. A při tom odhadování má býti místokomorník a starosta komorníčí, pod jehožto správou komorníci náležejí.

gewisse Aufsatz und Beding in sich hielte: der hat sich derselben ihres Inhalts nach zu gebrauchen, und die Untern Ambtleute bey der Land-Tafel sollen ihm, laut derselben Verschreibung, Rechtens verheiffen; Jedoch also und dergestalt, daß, was wegen der Abichatzung und etlicher anderer Puncten in dieser Landes-Ordnung corrigirt, in künftigen Schuldverschreibungen in acht genommen und jetztgedachte künftige Verschreibungen darnach verstanden werden.

G. LIII.

So einer eine Gült- oder andere Zins-Verschreibung hette und die Verschreibung auff ehliche Erbgründe gerichtet wäre, also, daß wan die Zinsen nicht zu rechter Zeit abgelegt, er an stat der Execution von demselben Gut gewisse Sachen abholen und nemen möchte, Und aber solche Zinsen auff S. Georgi und S. Galli nicht abgelegt würden: So mag der Glaubiger die Rem- oder Abholung auff demselben Gut mit dem Cämmerling, ohne Unterscheid, es seyn die Zinsen in singulari oder plurali verschriben (welches vor diesem in Acht genommen) zu Werck richten.

G. LIV.

Wan aber auff demselben Gut, darauff die Rem- und Abholung verschriben, nichts vorhanden: So sol der Cämmerling, welcher solche Abholung verrichten sollen, dem Executions-Proceß auff gedachtem Gut, darauff die Zinsen oder Gülten verschriben, mit Erthaltung der Prwni Panowání oder ersten Beherrschung einen Anfang machen. Und mag solcher Executions-Process nachmals biß auff das höchste, allerdings, wie hiroben von demselben Executions-Processu, in ainem und dem andern gezehet, vollführet werden.

G. LV.

Und da einer auff eine solche Verschreibung einem Vieh mit dem Cämmerling neme und wegtreiben liesse: So sol man solch Vieh in das Amt zu dem Starosta des Landes treiben und aldar 3 Tage lang halten. Nach Verlauff der 3 Tag sol man die Personen erfordern lassen, welche darzu beaidet und státs zu Prag seyn; und zwar wan es Ochsen, Kühe oder dergleichen Vieh betrifft, so seynd darzu geschworne Fleischhacker, seynd es aber Pferd, so seynd zu derselben Schatzung die Roß-Tauscher verordnet. Und dieselben geschworne Personen sollen das Vieh auff ihr Aid und Pflicht seinem rechten Werth nach schätzen und der Kláger darvon, so vil die Summa derselben Gült und Zinsen neben denen Schäden und Unkosten aufstret, nemen; das úbrige aber sol dem Schuldner, welchem das Vieh genommen, widerumb zugestellet werden. Und bey dieser Schatzung sol der Unter-Cammerer und der Starosta oder Inspector über die Cämmerling gegenwertig seyn.

G. LVI.

Pakliby ten, komuž jest dobytek zajat, v těch třech dnech k úřadu přijda, tu summu, pro kterouž jest bráno, s náklady, útratami, i to, což jest s tím dobyt看em protráveno, zcela a zauplna položil: tehdy takový jemu dobytek má zase navrácen býti, a tomu žádný brániti ani odpírati nemůže.

G. LVII.

Jestližebý pak kdo na svých dědinách, na něž zápis pro plat komorní svědčí, komorníku dobytka pro plat komorní bráti a zajímati nedal: tehdy tu hned komorník má jemu jménem Našim i všech větších i menších úředníkův místo, kdy a k kterémuby saudu státi měl, pod pokutau 30 kop grošův českých pro nestání jmenovati. Nebo kdyby se tím vymlauvatí a brániti chtěl, že takový zápis nesvědčí na statek, na kterémžby komorník dobytek bral a zajímal: však proto komorníku a jeho brání a zajímání na odpor se stavěti nemá, ale dobytek zajatý dobrým člověkem, kterýžby měl na svobodných dědinách, vyručiti, a ta summa, pro kterouž jest bráno, při dekách zemských položiti a odpor brání učiniti a vložití má. Kdyby se pak potomně vynášlo a vyhledalo, že jest původ na jeho dědinách bráti neměl: tehdy ten, který jest tak nepořádně bral, povinen jest tomu všecky škody i náklady vynahraditi a zaplatiti, i ten základ, v čemž jest dobytek vyručen, bez odpornosti dáti.

G. LVIII.

Jestlibý kdo měl plat komorní na jednom, druhém, třetím nebo více zboží aneb vseh, nemá na jednom bráti, než na všem zboží, což jemu zápis ukazuje.

G. LIX.

Pakliby toliko na jednom zboží pro všecken plat bral: tehdy slušně to, co jest víceji na tom statku přebíral, zase k témuž statku navrátiti má, a což se jemu ještě nedostává, to sobě na druhých jemu zapsaných zbožích podle rovného z jednoho každého statku dílu postihati bude.

G. LX.

Kdožby na statku svém zapsal dluh veyš než nad 100 kop grošův českých a z toho dluhu žebý měl každoročně plat komorní

G. LVI.

Da aber der, welchem das Vieh genommen und weg getriben, sich innerhalb der hiebevot angeregten 3 Tagen bey dem Ambt einstellte und die verfeffene Zinsen, darumb das Vieh genommen, neben denen Schäden und Unkosten, und was auff das Vieh gangen, völlig erlegte: Sol ihm sein Vieh widerumb ohne aintzige Beschwär oder Einrede gefolgt werden.

G. LVII.

Wan aber der, auff den die Verschreibung der Zinsen halber lautet, dem Cämmerling solche Nem- und Abholung deß Viehs wegen der Zinsen nicht verstaten wolte: So sol gedachter Cämmerling Ihme in Unserm Namen, auch der Obristen und Unter-Officirer, Ort und Stelle benennen, wan und wo er Gerichtlichen deßwegen stehen sol, und solches ihm bey Straff 10 Schock Groschen anfügen. Sientemalen da einer vorwenden wolte, daß die Verschreibung auff dasselbe Gut, darauff der Cämmerling das Vieh nemen wolte, nicht lautete: sol er darumb dem Cämmerling und desselben vorhabenden Execution sich nit widersetzen, sondern das abgenommene Vieh mit einem Ehrlichen Man, der Landgütter besitzt, außbürgen und die Summa, derentwegen die Nem- und Abholung geschehen, bey der Land-Tafel niederlegen, und einen Widerspruch gegen solchem Executions-Process thun. Und wan es sich nachmals befünde, daß Kläger auff solchem Gut die Execution mit Nem- und Abholung deß Viehs vorzunehmen nicht befugt gewesen: So sol er wegen solcher Nichtigen und unordentlichen Execution alle Schäden und Unkosten, auch was auff die Außbürgung gegangen, ohne aintzige Widerred erstatten.

G. LVIII.

So einer eine Gült- oder Cammer-Zins-Verschreibung hat, welche nicht auff eine, sondern zwo, drey oder mehr Herrschafften oder Dörffer lautet: Sol er die Execution mit Nem- und Abholung deß Viehs, nicht auff ein Gut allein, sondern auff alle zugleich, vornemen.

G. LIX.

Sielte er aber sich an ein Gut allein wegen deß ganzen Zinjes: Erstattet er hillich, was er zu vil genommen, demselben Gut widerumb und erholet sich in dem übrigen an denen andern ihm verschribenen Gütern nach eines jeden Antheil.

G. LX.

Da einer auff sein Gut eine höhere Schuld als 100 Schock Groschen verschreibet und von derselbigen ganzen Summ ein Jahr-

dávati, aneb jestližebý kdo chtěl právo a spravedlnost svou komuž kolivěk dluhem zapsati v summě veyš nad 100 kop grošův českých: takový zápis má většimi dekami zemským učiniti.

O vyrukování komorníka na uvázání.

M 262 H. I. Majná

Kdo se s komorníkem podle zápisu, anebo kšaftu, smluv, listův aneb podle čehokoliv jiného (jestoby ve dekách uvázání s komorníkem svědčilo) uvázati chtěl: ten má nejprv pod 50 kop grošův českých uručiti, že se nikdež jinde ani v více, než pokud mu zápis ukazuje, uvázati nemíni. Pakliby se jinde nebo v více uvázal, těch tehdy 50 kop grošův českých nejvyššímu komorníku království Českého propadne a zase svého zápisu se držeti a znovu pokudž jeho zápis ukazuje, uvésti se moci bude; však letům zemským, totiž třem letům a osmnácti nedělům, nedadauc projíti.

M 264 H. II.

Jestližebý kdy kdo list měl, jestoby jemu na některé jisté zboží s komorníkem uvázání svědčilo, má ve všem tak se zachovati a uručiti, jakž to veyš oznámeno jest, a ten list dříve, nežli by komorníka vedl, ve deky sobě vložit.

M 265 H. III.

Komužby zápis svědčil dekami »s komorníkem braní« pro plat komorní nebo o dluby na kterém zboží, aby k jistým věcem sáhnutí, je bráti a na nich sobě postíhati a se hojiti mohl: ten nápodobně pod 50 kop grošův českých uručiti má, že na nic více anebo jinde, než jak zápis jeho svědčí, bráti nechce. Pakliby něco více aneb jinde, než jak zápis ukazuje, bral: tehdy nejvyššímu komorníku království Českého v pokutě těch 50 kop grošův českých propadne; a dada je, zdaliby mu se chtělo, tehdy tím způsobem, jakž dotčeno, nedada letům zemským projíti, znovu bráti může.

M 266 H. IV. ŽESKOŽENO

Nápodobně také eo se rukojmův nebo pokuty dotýče, kdyžby zápis dekami zemským pod pokutau »s komorníkem braní« pro

licher Cammer-Zinß gegeben werden sol, oder auch, da einer sein Recht oder Gerechtigkeit, es träge an was es wolle, höher als auff 100 Schock Groschen verchriben: solche Verchreibung gehöret in die größere Verchreibung- oder Pfand-Tafel.

Von Verbürgung des Cämmerlings.

H. I.

Wer sich wil mit einem Cämmerling vermög und nach Inhalt der Verchreibung, des Testaments, eines schriftlichen Vertrags, oder aber in Krafft etwas anders, so bey der Land-Tafel auff die Einführung durch den Cämmerling versichert oder gerichtet ist, einführen lassen: Der sol zupörderst Bürgschafft auff 50 Schock Groschen bestellen, daß er sich nirgends anderswo, auch nicht auff ein mehrers wil einführen lassen, als dieselbe Verchreibung lautet; und so er wider thäte und sich anders einführen liesse, So ist er solche 50 Schock Groschen dem Obristen Cammerer des Königreichs verfallen. Und mag sich nachmals widerumb seiner Verchreibung halten, und wan er auffß neue Bürgschafft bestellet, sich vermög der Verchreibung einführen lassen; Jedoch daß er die Verjährung der 3 Jahr und 18 Wochen nicht vorüber streichen lasse.

H. II.

Wan auch einer einen Brieff hette, welcher auff die Einführung mit dem Cämmerling auff gewisse Gütter lautete: Sol eben die Bürgschafft bestellet und es allerdings damit gehalten werden, wie oben gemelt. Jedoch daß er denselben Brieff eher und zuvor er sich mit dem Cämmerling einführen lest, in die Land-Tafel einlege.

H. III.

Hat auch jemand eine Verchreibung bey der Land-Tafel, daß er wegen Cammer-Zinßes oder Schulden auff ein Gut mit einem Cämmerling zu gewissen Sachen greiffen, dieselben nemen und sich daran erholen möge: Der solle gleichermassen auff 50 Schock Groschen sich verbürgen, daß er nicht ein mehrers als die Verchreibung vermag, nemen wolle. Wan er aber etwas mehrers oder an einem andern Ort neme: So ist er die Straff der 50 Schock Groschen, wie obverstanden, dem Obristen Cammerer des Königreichs verfallen. Und wan er die erlegt hat, Mag er, wie obberürt, den Proceß mit der Remung auff denselben Gut, wan es ihm gefellig und die praescription oder Verjährungs-Zeit nicht vorüber ist, auffß neu anfangen.

H. IV.

Eben diese Meynung, so wil die Bürgschafft und Straff anlangt, hat es in allen denen Fällen, da die Verchreibung in der Land-Tafel

plat komorní svědčil a ten, když komorníka vyzádá, kolikrátby komorníka vedl na zmatek, tolikrát pokutu propadne a nejvyšší komorník zemský může se pro takovou pokutu v statek téhož rukojmí uvázati, jakož pak vždycky rukojmové, kteří slibují, takoví býti mají, jenžby na svobodných dědinách měli a toliko pro ty nahore psané věci se urukuje a pro jiné žádné, když se komorník vede.

H. V.

Kdyby někdo, anebo jich více, na úředníky desk zemských, nebo jich komorníky, nebo ty kteříby s obeláním nebo pro jinou věc podle práva od úřadu vypraveni byli, mocí sáhl a je bil, nebo zranil anebo zamordoval, anebo komorníky, kdyžby od úřadu jeli, bil anebo dokonce zabil: takový hrdlo i statek propadnutí a ztratiti má.

H. VI.

A kdyžby úředníci menší od úřadu pro práva vedení aneb k nemocnému, kterýžby sám přijíti nemohl, přes pole jeli, a místa nebezpečná seznaie, požádali buď z pánův, neb z rytířstva, z měst, z městeček, ze vsí, aby jim pravdy dali: tehdy jedni k druhým jim v slušná místa pravdy dáti mají.

O stavuňcích.

H. VII.

Když předešle některý poddaný poddanému osobě panské, rytířské nebo k městu náležejícímu co dlužen byl, aneb se na rukojemství postavil, a ten věřitel jiné lidi, kromě jistce a rukojmě, stavovati chtěl: tehdy to tak opatřené bylo, že jsau páni jedni druhým, též městům, a zase proti tomu města pánům aneb rytířům, jmenujíc osobu zejména, za dopomožení žádali, a vysvětlíc příčiny, proč se to stalo, dále vyhledávali, aby od dodání ohradního psaní ve dvou nedělích pořad zběhlých takové dopomožení jim se stalo. A když dlužník nebo rukojmě dluhu odpirati nemohli: tehdy pán na poddaném svém a v městě purgkmistr a konšelé na sausedu svém takového dluhu do dvou neděl pořad

bey Straff der Nem- oder Abholung mit dem Cämmerling der Cammer-Zinjen oder Gülten halber gerichtet ist; Und verfelt der, so darauff den Cämmerling außbringt, die Straff so oft, als er denselben vergeblichen führt; und der Obriste Land-Cammerer mag sich der Poen halber auff der Bürgen Gütter einführen, Zinmassen dan jederzeit solche Bürgen zu bestellen, welche freye Landgütter haben. Und würd die Bürgschafft allein in obberürten, und keinen andern Sachen, darinnen die Einführung mit dem Cämmerling geschicht, erfordert.

H. V.

Wo einer oder mehr gegen denen Ambtleüten von der Land-Tafel, oder denen Cämmerlingen, oder denen, so von denen Ambtern mit Citation oder andern Gerichts- oder Rechtlichen Sachen abgefertigt, Gewalt brauchte, Hand anlegte, Sie verwundete oder gar umbrechte, oder die Cämmerling, wan sie von Amtswegen außraissen, schliege oder gar umbrechte: Derselbige sol sein Leib und Gut verloren haben.

H. VI.

Wan auch die Untern Ambtleüte sich von Amtswegen etwan wegen Führung der Executions-Process oder wegen eines, so Leibes Schwachheit halber nicht abkommen könnte, über Feld begäben und befinden, daß derselbe Ort unsicher und daher etwan von Herren-Ritter- oder Burgers-Personen, oder aber von einer Stat, Flecken oder Dorff Gelaitzleüte begehren: Sol einer umb den andern sie biß auff gebürliche Stelle beglaiten.

Vom Kummer und Arrest.

H. VII.

Wan vor diesem ein Unterthan eines vom Herren- oder Ritterstand oder einer Stat Unterthanen etwas schuldig gewesen oder sich in Bürgschafft eingelassen, und derselbe Glaubiger andere Leüte auffer des Schuldners oder Bürgen auffhalten wollen, So ist es versehen gewesen, daß die Herren die Stäte, und hinwider die Stäte die Herren- oder Ritterstands-Personen umb die Hülf und Execution ersucht, mit Benennung des Namens, wider den die Hülf gesucht worden; Auch außführung der urjachen, warumb solches geschehen, und fernern Begehren, daß innerhalb 14 Tagen von dato des Ersuchung-Schreibens ihm solche Hülf ertheilt werde. Und da der Schuldner oder Bürge die Schuld nicht in Abrede seyn können, So ist der Herr wider seinen Unterthan oder der Rath in Stäten wider ihren Mitbürger, innerhalb jehterwehnter 14 Tag, zu verhelffen oder aber denselbigen Schuldner heraus zu geben schuldig gewesen. Wan aber in obgefetzter Zeit nicht

zběhlých buďto dopomoci anebo dlužníka toho věřiteli vydati povinni byli. A když v času již jmenovaném dopomožení se nestalo, aneb na psaní ohradní v těch dvaech nedělich odpověd dána nebyla, tehdy věřitel mohl a právo měl, jiné lidi poddané toho pána aneb toho města neb městečka měšťany (kdež dlužník byl) pro nedopomožení obstaviti. Ze jest pak slušně na takový ohradní list dopomožení následovalo, čehož tolikéž přitom milostivě zanechati ráčíme. Než aby poddaný, saused aneb spoluměšťanin za druhého trpěti a jako druhého dluh na sebe bráti a bez všelijaké příčiny obstavován a v vězení zdržován býti měl, to My jakožto příliš přísné v tomto Našem dědičném království Českém vyzdvihovati a naproti tomu milostivě nařizovati ráčíme:

Jestližebý kdo z pánův v kraji, neb purgkmistr a konšelé v městech, na poddaných nebo spoluměšťanech svých po takovém ohradním listu práva dopomáhati a udíleti nechtěli, aby tudy ten dluh jako na sebe vztáhli a původovi nebo věřiteli proto, že jsau mu k spravedlnosti nedopomáhali, anobř zbytečně zaprázdňení činiti dopauštěli, jemu z toho odpovídati a právi býti povinni byli. Také kdyby se provedlo a prokázalo, že se žádného dopomožení k spravedlnosti nestalo, aby ten, komuž k spravedlnosti dopomáhati nechtěli, s náhradau škod a autrat dvojnásobně to, co nadepsaný poddaný dáti měl, složití povinni byli. A kdyžby dlužník sám nebo statek jemu náležející, buďto dluhy nebo jiné mohovité věci, jinde, a ne tu, kdež usedlým jest, postížen byl: tehdy věřitel bude moci jej aneb dotčené jeho jmění a věci jemu přináležející obstaviti dáti; a jednokaždé právo takového stavuňku jako předešle dopustiti povinno jest. Však aby ten, kterýž obstavuňku žádá, příčiny, proč toho žádá, zejména vysvětlil, škody jemu nahraditi připověděl, a kdyžby v Čechách usedlý nebyl, na náležité toho vyhledávání o škody dostatečně uručil. A kdyžby o ty příčiny, pro něž se takový stavuňk na čím statku stal, spor vzešel: tehdy se to v šesti nedělich pořád zběhlých při témž právě, kdež ten obstavuňk vykonán jest, rozeznati a tomu konec učiněn býti má. Pakliby táž vrchnost nebo to právo v již jmenovaném čase k spravedlnosti nedopomáhalo, dotčená vrchnost nebo právo z toho odpovídati povinno jest.

Až potud o saudech a k saudům příslušejících věcech, též co v starém Zřízení Zemském bylo, a kterak pod titulem saudu dvorského a manského věci lenní přináležejí, oznámeno jest. A poněvadž přitom i o dekách zemských začasťe zmínka činěna byla, saudové

verholffen oder auff dergleichen Schreiben innerhalb derselben Zeit keine Antwort gegeben worden, So hat der Glaubiger gut Jug und Recht gehabt, andere desselben Herren oder derselben Stat (darunter der Schuldner gehörig) Unterthanen oder Wiltburger wegen nicht gelaißer Hülfß zu arrestiren und zu bestricken.

Wie nun auff obberürte Eruchungsschreiben die Hülfß nicht unbillich erfolgt ist, Also lassen Wir es auch nochmals darbey gnedigist verbleiben. Daß aber ein Unterthan, Nachbauer oder Wiltburger für den andern leiden und gleich deß andern Schuld tragen und ohne eingige Ursach gesteckt und gepfleckt werden sol: solches, wie es gar zu hart, also wollen Wir es in Unserm Erb-Königreich Böhaimb hirmitt abgeschafft und hingegen gnedigist verordnet haben, daß wan ein Herr auff dem Land oder ein Rath in denen Stäten wider seinen Unterthan oder ihren Wiltburger auff dergleichen Eruchungsschreiben die Hülfß nicht erthailen oder Rechts verhelffen wolte, daß er dardurch die Sach gleich sein aigen mache, und Klägern oder Glaubigern wegen denegirter Justitz und verursachter Ungelegenheit zu Recht, Red und Antwort zu geben schuldig seyn sol, Also daß, wan die denegirte Justitz außgeführt und erwisen würde, derselbe, so also die Justitz verweigert, neben Erstattung der Unkosten und Schäden, in duplum dessen, so der Unterthan zu geben schuldig, condemnirt werde. Da auch der Schuldner selbst oder desselben zugehörige Hab, es seyn Schulden oder mobilien, an einem andern Ort, als da er gefessen, angetroffen würde: So sol der Glaubiger Macht haben, dieselben zu arrestiren, auch obberürte seine Hab und Zugehörung mit Kummer und Arrest zu belegen, und sol ein jedes Recht, wie auch vor diesem, solchen Kummer und Arrest zu gestatten schuldig seyn. Jedoch sol der, welcher den Kummer begehret, die Ursach, warumb er denselben begehre, außtrüchlich benennen und sich gegen demselben zu der Schadloßhaltung erbieten, auch da, er nicht im Königreich angefessen, auff Begehren gebührliche Caution laiffen. Es sol auch, wan die Ursach, warumb der Arrest oder Kummer auff eines Gütter geschlagen, stritig, Die Erkänntuß innerhalb 6 Wochen bey dem Recht, da der Kummer angelegt, ergehen und zum Ende gebracht werden. Und da dieselbe Obrigkeit oder dasselbe Recht in jetztgedachter Zeit die Justitz nicht administrivet, sol gedachte Obrigkeit oder Recht darumb Red und Antwort zu geben schuldig seyn.

Bisshero ist von denen Judicialibus und denen Tribunalien, und was in der Alten Landes-Ordnung darzu, wie unter dem Titul vom Hof- und Lehen-Rechten die Lehen-sachen gezogen, tractirt worden. Und dieweil darbey der Land-Tafel zum öfftern gedacht, auch die Judicia und

pak velice se spolu srovnávají: tehdy již následuje o dekách zemských jakožto (archivech) království Českého.

O řádu desk zemských.

I. I.

Dcky zemské na hradě Pražském tak, jakž za krále Vladislava ze dvora královského z Starého města Pražského přeneseny byly, chovati se mají. A kdoby koliv tu, kdež nyní dcky zemské jsau aneb potom budau, meč aneb nůž svůj, aneb jakau kolivěk jinau zbraň obnažil, chtěje někoho bít, tomu pravá ruka utata, pakliby také koho až do vylití krve zranil, hlava jemů stata býti má.

I. II.

Jestližeby kdo úředníky menší všeckny společně nařekl, neb některého z nich, co by se úředních věcí dotýkalo, anebo nevázně a všetečně o nich mluvil, žeby něco úkladného a nevěrně udělali neb udělal proti právu, a toho by na ně neprovedl a neprokázal: ten má hrdlo ztratiti. Pakliby na ně dovedl aneb na jednoho z nich, ten úředník má tauž pokutu podstatipiti. A žádný člověk nemůž přesvědčiti úředníkův menších o věci úřední; lečby měl k svědomí pánův z lavie nebo vládyk, kteříž v saudu zemském sedají.

O menších úřednících a jiných služebnících desk zemských.

I. III.

Úředníci menší aby byli hodní sazení, dobře zachovali a usedlí lidé; a tolikéž i přísežní a komorníci, kteříž při dekách jsau. S přísahau pak a osazováním jich předešlý řád zachovávatí se má; avšak aby v přísaze jich to, což se těch slov dotýče, kdež obci se přísahalo (takž jsme již o tom naříditi ráčili), změněno a opraveno bylo a přísaha na toto Naše Zřízení Zemské se vztahovala, kteráž k těmto úřadům vydávaná bude:

1. K místokomornictví	} dědičného Našeho království Českého.
2. K místosudství	
3. K místopísarství	

Archiven eine grosse Gemeinschaft haben: So folget numehr von der Land-Tafel als denen Archiven des Königs Reichs Böhaimb.

Von Ordnung der Land-Tafel.

I. I.

Die Land-Tafel sol auff dem Prager Schloß, Dahin Sy bey Zeiten König Ladislai auß dem Königlischen Hof in der Alten Stat Prag, alda sie zuvor gewesen, transferirt und gelegt worden, gehalten werden und verbleiben. Und so jemand an dem Ort, wo die Land-Tafel ist oder künsttig seyn würdet, sein Schwert, Messer oder sonst ain andere Wöhr entblößet oder aufziehet, jemanden zu verlegen: Deme sol seine Rechte Hand abgehauen; so Er aber jemanden Blutrünstig machen würde, derselbe solle enthaubtet werden.

I. II.

So jemand die Unter-Ambtleit alle gefambt oder ainen auß Ihnen antasten oder Injuriren, in denen Sachen was Ihrem Ambt zuftet und anhengig, oder daß sie gefährlich oder untreulich wider das Recht gehandelt, böshafftig und vorsechtlich außgeben wurde, Solches aber auff Sy nicht bringen und erweisen könnte: der sol den Haß verlieren. Da Er aber solches auff Sy oder Einen auß Ihnen erweise: So solle der Ambtman in gleichmäßige Straff fallen. Sy, die Unter-Ambtleite, aber kan niemand überzeugen in Ihren Ambts-Sachen; Er hette dan derowegen zu Zeignuß etliche auß denen Herren, der Ritterschafft und Adels, welche im Land-Recht sitzen.

Von denen Unter-Offizirern und andern Dienern bey der Land-Tafel.

I. III.

Die Unter-Officirer sollen angeessene, Tüchtige, wolverhaltene Leute seyn, Ebenermassen wie auch die Schreiber und Cämmerling bey der Land-Tafel. Und sol mit Ihrem Eid, Wie auch derselben Ersetzung, wie vor diesem gehalten werden; Jedoch daß in Ihrem Eid, so vil die Wort, da der gemaine geschworen, anlangt (inmassen Wir albereit anbefohlen), corrigirt und geändert, auch das Jurement auff diese Unsere Landes-Ordnung gerichtet, und sol solcher Eid zu nachfolgenden Ambtern gelaisstet werden:

1. Zum Vice-Land-Cämmerer=	} Ambt Unserz Erb-Königreichs Böhaimb.
2. Zum Vice-Land-Richter=	
3. Und Vice-Land-Schreiber=	

4. K úřednictví králové Její Milosti.
5. K úřednictví podkomořího.
6. K písařství menších desk zemských.
7. K starostovi.
8. K *ingrossatorství* větších desk zemských.
9. K *ingrossatorství* menších desk zemských.
10. K *declamatorství* zemskému.
11. K *registratorství* desk zemských.
12. K komornictví desk zemských.
13. K měřictví zemskému.

O relacích, kteréž ke dekám vycházejí.

I. IV.

A jakož také pan děd Náš nejmilejší, slavné paměti Ferdinand První, jakožto král Český, ustanoviti a naříditi ráčil, aby všecky *relací listovní*, kteréž se z milostivého Jeho Milosti Královské povolení ke dekám zemským nebo dvorským dodávají, nyní i budaucně z Naší české kanceláře dvorské neb komory české pod královskou pečetí vycházeli a v nich se zejména dokládalo, jací by to statkové byli, o nichž se relací činí, obzvláště pak, byli-li by manšti neb zápisní statkové; a jináče kdyby se *táž relací* podle dotčeného způsobu nezhotovila, aby ani od větších ani od menších úředníkův desk zemských nebo dvorských přijímaná nebyla; a zase proti tomu *ingrossator* větších desk zemských tak řádně podané a odeslané *relací*, v nichžby se žádný dotčený nedostatek nenacházel, do obzvláštního *quaternu relací* zapisoval: při kterémžto nařízení toho také milostivě zůstavovati ráčíme. Však nic méně úředníci desk zemských neb dvorských také na to dobrý a bedlivý pozor dají, zdaliby *relator*, kterýž listovní *relací* tam odevzdává, Naší neb budaucích králův a dědicův tohoto království přisežnou královskou raddau byl.

I. V.

Nebo poněvadž od Nás a od Ních Naším královským přisežným raddám v království Českém milostivě poručeno bude, a žádnému jinému, aby oni o Naší nebo o Jejích milostivé vůli a mínění za příčinou vložení a vepsání Naších nebo Jich Milosti Královské statkův a spravedlností desk zemských povědomost měli a při dekách zemských a dvorských *relací* činili: protož Naší úředníci desk zemských a dvorských takové listovní *relací*,

4. Zu dem Ambt der Königin.
5. Zu dem Ambt des Unter-Cämmerlings.
6. Zu dem Schreiber-Amt bey der kleinen Land-Tafel.
7. Zu dem Starosten-Amt.
8. Zu dem Ingrossator-Amt bey der größern Land-Tafel.
9. Zu dem Ingrossator-Amt bey der kleinern Land-Tafel.
10. Zu dem Declamator-Amt.
11. Zu dem Registrator-Amt bey der Land-Tafel.
12. Zu dem Ambt der Cämmerling bey der Land-Tafel.
13. Zu dem Ambt der Abmessung des Landes.

Von Relationen, so zur Land- und Hof-Tafel gehören.

I. IV.

Nachdem von Unserm geliebtesten Herren Anhern, Weiland Ferdinando dem Ersten, als Königen zu Böhaimb, Hochlöblichster Gedächtnuß, gesetzt und geordnet worden, daß alle und jede schriftliche Relationes, so auß der königlichen Maj. gnedigstem Befehl zur Land- oder Hof-Tafel geschehen und überantwortet worden, auß Unserer Böhaimbischen Hof-Canzley oder Unserer Böhaimbischen Cammer je und allwegen unter dem königlichen Insigil außgehen und darinnen specificce und mit Namen vermeldet werden solle, was dieses, darüber eine Relation geschicht, für Gütter, Insonderheit aber, ob es Lehen- oder Pfandgütter seyen, und daß sonsten, wo eine Relation berürtergestalt nicht beschaffen, dieselbe weder von den größern noch kleinern Ambtleitern zur Land- oder Hof-Tafel angenommen; hingegen aber der Ingrossator bey der größern Land-Tafel alle eingelifferte vordentliche Relationes, daran der angeregten Mängel keiner sich befindet, in ein sonderbar Quaternbuch einschreiben solle: So lassen Wir es nochmals bey solcher Ordnung gnedigst verbleiben. Jedoch werden die Ambtleit bey der Land- oder Hof-Tafel auch darauff gute Achtung zu geben haben, ob der Relator, welcher eine schriftliche Relation alda überantwortet, Unser und der Nachkommenden Könige und Erben zu diesem Königreich geschwornen königlicher Rath seye.

I. V.

Da weiln von Uns und denselben jedesmal niemandes anderm als Unserm königlichen Rätthen in Böhaimb, die Uns mit Anbspflichten zugethan, gnedigst anbefohlen würdet, Unsern oder Ihren gnedigsten Willen und Meinung über die Einlegung und insinuation Unser oder Ihrer königlichen Gütter und Gerechtigkeiten bey der Land- oder Hof-Tafel zu referiren: So sollen derowegen Unsere Ambtleit bey der Land- oder Hof-Tafel, wan eine schriftliche Relation Ihnen von einem andern

kteřážby se jim od koho koliv jiného, anby raddau Naši přísežnau v království Českém nebyl, dodala, přijímati nemají. A kdyžby kdo z radd Našich takovau *relaci* vykonal: tehdy jeho křtěné jméno a příjmi spolu i s auřadem na sobě majícím nyní i nápotom při dekách zemských neb dvorských pro budauci se v tom spravení pilně zaznamenávati povinni budau. A to všeckno, což v předešlém artikuli nařizeno jest, tak dalece své místo má, že ani do desk zemských neb dvorských žádná královská buďto Naše nebo budaucích králův milost nebo dáni k kostelům, oltářům, nebo k kaplanství, anebo k řádu duchovenství, nebo obei, anebo také svobodníkům, dědinníkům, nápravníkům (to jest takovým země obyvatelům, kteříž pod žádný stav nenáležejí, avšak své dvory, grunty a pole pod Námi vlastní mají), vložiti a zapsati se nemůže; leč by to bylo, žeby na takovau královskau milost a dáni pořádná *relaci* (kteřáž duchovním nebo jiným veyš oznámeným dědinníkům z královské Naši kanceláře dvorské vždyckny darmo vycházeti má) skrze jednoho od Nás nebo budaucích králův k tomu nařizeného *relatora* ke dekám zemským nebo dvorským tak a na ten všecken způsob nebo formu, jakž svrchu oznámeno jest, učiněna byla.

Jak se vkladové do desk zemských činiti mají.

I. VI.

Ačkoliv předešle ustanoveno a nařizeno bylo a až posavad se tak zachovávalo, že všickni vkladové a zápisové, kteříž se buďto do větších nebo menších, jako také trhových, zápisných, půhonných nebo památných desk zemských zapisují, českau řečí kladení a zapisování byli: však to z mocnosti Naši královské, obzvláště pak za těmi příčinami, poněvadž po udušení a zahlazení té vzniklé *rebelliae* na větším díle cizozemci, obzvláště pak národu německého, statkův pozemských v držení jsau, jimžto od Nás k takovému zakaupení pro jejich dobré chování a prokázání věrných služeb milostivě povoleno bylo, vyzdvihovati, rušiti a zase toto ustanovovati, nařizovati a tomu chtiti ráčeme, aby jednomu každému na vůli bylo, smlauvy, trhy, kšafty anebo něteo jiného, kterau kolivěk by mu se libilo, z těchto dvauch, české a německé řeči, vložiti a zapsati dáti.

I. VII.

Kdyžby menší úředníci Pražští desk zemských něteo do týchž desk vepsati dáti chtěli, mají takovým titulem, jakž od

eingeliefert würd, der Unser geschwornen Rath im Königreich Böhaimb nicht wäre, dieselbig nicht annehmen. Da aber ainer auß Unsern Königlichen Rätthen die Relation daselbsten verrichtet: Solle desselben Tauff- und Zunamen neben seinem Officio umb künfftiger Nachricht willen bey der Land- oder Hof-Tafel je und allwegen fleißig auffgezeichnet werden. Und solches alles, was im nechst vorhergehenden Gesetz geordnet, hat so weit stat, daß weder in die Land- noch Hof-Tafel auch einige Königliche Begnad- oder Schenkung eingelegt und insinuirt werden kan, welche von Uns oder den Nachkommenden Regierenden Königen, einer Kirchen, Altar, Capellen oder in andere Weg der Geistlichkeit, oder aber einer Communitet und Gemainde, oder auch denen Swobodnikum, Dēdinnikum, Náprawnikum (daß ist solchen deß Landts Inwohnern, welche unter keinem Stand begriffen, doch eigne und ohne Mittel unter Uns ligende Höf, Gründ und Feldgebäu haben) gnedigst geschicht; Es sey dan Sach, daß über diße Königliche Begnad- und Schenkung ein ordentliche Relation (welche der Geistlichkeit und andern vorberürten Frey-Leuten umbsonst auß Unserer Königlichen Hof-Canzley jedesmals mitgethailt werden solle) durch einen von Uns oder Unsern Nachkommen am Königreich hierzu deputirten Relatorn zur Land- oder Hof-Tafel eingantwortet werde, nämlichen in solcher Form und mit diesem außtrücklichem Inhalt, wie oben vermeldet.

Wie die Einverleibungen in die Land Tafel beschehen sollen.

I. VI.

Ob zwar hiebevord geordnet und gesetzet, auch bißhero also gehalten worden, daß alle Einverleibungen und Einschreibungen, welche entweder in die Größere oder Kleinere, wie auch Rauff- Pfand- und Ladungs- oder Gedächtnuß-Land-Tafel eingeschriben werden, in der Böhaimischen Sprach einverleibt und eingeschriben worden: So thun Wir doch solches auß Königlicher Macht, fürnämlichen der Ursachen halber, weil nach gedempffter Rebellion der mehrere Theil der Landgütter mit Außländischen, insonderheit Teütischen, besetzt worden, Welchen Ihres wolverhaltens und erzaigter getreuer Dienst wegen sich einzukauffen von Uns allergnedigst vergönnet worden, auffheben und Cassiren, Sondern setzen, ordnen und wollen, daß einem jedwedern frey stehe, seine Contract, Testament und anders, in was Sprachen unter disen beyden, als der Teütischen und Böhaimischen, es Ihme gefällig, einverleiben zu lassen.

I. VII.

Wan die Unter-Ambtleit wollen etwas in die Land-Tafel einschreiben lassen, so sollen Sy dasselbe mit solchen formalibus thun,

starodávna bývalo, zapisovati, totižto: »N. a N. přiznal se před úředníky Pražskými N. a N.«

I. VIII.

Též komuby list od úřadu desk zemských vepsati chtěli, tehdy mají tak titul tolikéž psáti a hned z počátku položit: »Úředníci Pražští menších desk zemských N. a N.«, jako od starodávna bývalo. Kromě nejvyšších úředníkův zemských nebo některé knížecí osoby, kterážby co toho do desk zemských klásti chtěla; tehdy titul nejvyššího úředníka zemského napřed se položit má, jakož se také podnes zachovává. Však tímto se úředníci menší zavazují, aby na žádnu věc zemskau obecní relatí ke dekám zemským nepřijímali. Než co se relatí listovních, kteréž z kanceláře dvorské nebo komory české vycházejí, dotýče, takové relatí, co se až posavád při dekách zachovávalo, mají přijímati; však aby v nich zejména doloženo bylo, jací to statkové jsau, kteří se do desk vložití mají, jakž širěji o tom v nadepsaném artikuli vyměřeno jest.

I. IX.

A což tak s přiznáním, jakž dotčeno, před úředníky menšími ve deky zemské vloženo a zapsáno bude, to tak bez velikého odporu a auskoku zůstávati má, poněvadž desk zemských žádný přesvědčiti nemůže. Jakož pak jeden každý ten, kterýby se o to pokusiti směl a svědky proti dekám zemským vesti chtěl, dvě neděle v věži seděti má.

I. X.

Kdobykoliv z menších úředníkův co na svobodných dědích kaupil nebo který zápis od koho k sobě přijal, kterýžby do desk zemských vložití dáti chtěl: takový trh, kdyby mu ve deky kladeno bylo, má před pány a vládkami na plném saudu na ten den a při tom čase, když suché dni příjdu, jakž on takový statek kaupil, zjevně přečísti dáti. Pakliby toho neučinil, tehdy vkladu a zápisu užiti nemá.

I. XI.

Kdožkoli v království jest a někomu něco do desk klásti chce, každý tu musí sám osobně před úředníky býti, a bez pří-

wie von Alters gehalten, Nämblichen: „Der N. und N. hat sich bekennt vor denen Pragerischen Unter-Ambtleuten N. und N.“

I. VIII.

Da Sy aber jemanden einen Brieff vom Ambt der Land-Tafel einschreiben wolten, so sollen Sy sich zwar auch dergleichen formul gebrauchen und also im Anfang oder Eingang setzen: „Die Pragerische Unter-Ambtleit bey der Land-Tafel N. und N.“, wie von Alters gebräuchig. Da aber der Ober-Land-Officier einer oder ein Fürstliche Person etwas wolte der Land-Tafel einverleiben lassen: So solle der Obriste Land-Officier Titel vorher und im Eingang des Schreibens gesetzt werden, massen solches biß auff den heutigen Tag also üblich. Dises würdet aber Ihnen den Unter-Ambtleuten hiebey eingebunden, daß Sy einigerley Relationes auff gemaine Landsachen nicht annehmen sollen. Was aber andere schriftliche Relationes von Unser Böhaimischen Camtley oder der Böhaimischen Cammer Auffertigung betrifft: Sollen die Relationes, wie bißhero bey der Land-Tafel beisehen, angenommen werden; doch daß in demselben mit Namen und specificie gesetzt werde, was das vor Gütter seyn, so einverleibt werden sollen, massen davon in dem Artickul ferner außgemessen.

I. IX.

Und was also und solcher Gestalt auff dergleichen Bekantnuß, Wie obgemelt, vor den Pragerischen Unter-Ambtleuten in die Land-Tafel einverleibt und eingeschriben würde: bey demselben solle es ohne Widerred oder ainzige Aufsucht verbleiben; Sintemal kein Mensch die Land-Tafel überzeugen kan. Wie dan ein jeder, so sich dessen unterstehen und wider die Land-Tafel Zeugnüß führen wolte, mit zweywochentlicher Gefängnuß gestrafft werden solle.

I. X.

Da ainer auß denen Unter-Ambtleuten etwas kauffte von Erblichen Gründen oder aine Verschreibung von jemanden an sich brächte, so Er der Land-Tafel wolte einverleiben lassen: solchen Rauff und darauff in die Land-Tafel volzogne Einverleibung solle Er von denen Herrn, Ritterschafft und Adel des völligen Land-Rechtens an dem Tag und bey derselben Zeit, da das Quatember einfelt, Wie Er das Gut erkaufft, öffentlich verlesen. Da Er aber solches nicht thätte, solle Er der Einschreib- oder Einverleibung nicht genießen.

I. XI.

So jemand im Königreich anwesend ainem etwas in die Land-Tafel einzuverleiben vorhabens: der sol vor den Unter-Ambtleuten Persönlich erscheinen und gegenwertig seyn, und auffser seiner Gegen-

tomnosti jeho nemá se klásti; než komu se klade, nechce-li sám býti, můž koho chce místo sebe poslati, aby na místě jeho vklad nebo zápis přijal.

I. XII.

Jestližebý kdo ven z země byl a jemu na tom záleželo, druhému něčco do desk vložití dáti: tehdy za tau příčinau může svému známému země obyvateli nebo přisežnému *procuratoru* při saudu zemském napsati, a jemu plnomocenství pod pečeti a vysvědčením téhož města, panství nebo krajiny, kdež on zůstává, že toho obyvatele neb *procuratora* k takovému vkladu za plnomocníka nařizuje, odeslati. Kdež potom ti splnomocnění při dekách zemských připuštění budau, a plnomocenství s tím psaním jim učiněným, též trhem, dáním nebo kšaftem, což se však vedle tohoto Našeho Zřízení Zemského v spis uvesti má, ve dcky zemské vložití dáti mohau. A kdyby se ten, jenž takový vklad skrze plnomocníka vykonal, zase do země navrátil, má nieméně při dekách zemských sám osobně se postaviti a učině tomu vkladu a vůli v přítomnosti druhé strany anebo jejího plnomocníka své přiznání, takové plnomocenství i ten list, kterýž odeslal, zase vyzdvihnauti má.

A pakliby v některém království anebo na cestě, dříve nežliby do Prahy přijel, prostředkem smrti z tohoto světa sešel: tehdy takový skrze plnomocníka vykonaný vklad rovně tak moený bude, jako by jej sám osobně vykonal.

I. XIII.

Však přitom zde také toho šetřino býti má, totižto jestli by ten, kdož klásti chce, sám osobně před úředníky se postavil a *recogniti* od desk zemských vzal (kterauž úředníci u přítomnosti jeho dáti psati a přečísti ji jemu dříve mají), a potom ji někomu jinému odevzдал, a ten s ní ke dekám zemským přišel: tehdy potom na takovou *recogniti*, jakž ta ukazuje, tolikéž také jakau ten, kdož s tau *recogniti* ke dekám přijde, širší zprávu učini neb dá, vklad se stane, a jinakě nic. A ta neb taková *recogniti* nemá déleji trvati a platiti, než do suchých dní po dání té *recogniti* nejprv přistích aneb do nazejtří, a dokudž se saud nevzdá a dále nic. A chce-li potom jinau *recogniti* do druhého saudu vzíti, opět to může učiniti, a tak vždyckny. Než kdo chce dekami památnými zápisem komu na místě svém k kladení na čežkoli moc dáti, taková moc tím zápisem daná trvati má dotud,

wart sol nichts einverleibt werden. Derjenige aber, welchem die Einverleibung in die Land-Tafel geschehen sol, So Er Persönlich darbey nicht seyn wolte, kan jemanden, wer ihm gefellig, an seiner Stelle dahin abfertigen, Solche Einschreibung oder Einverleibung an seiner stat anzunehmen.

I. XII.

Befunde sich aber jemand aufferhalb des Königreichs und wäre Ihme daran gelegen, etwas einem andern der Land-Tafel einverleiben zu lassen: Mag Er deswegen einem Ihme bekanten Landman oder geschwornen Procuratori beyhm Land-Recht zuschreiben und ihm sein Vollmacht unter dem Insigil und Zeignuß derjenigen Stat, Herrschafft oder Gebiet, darinnen er sich befindet, daß Er denselben Landman oder Procurator zu solcher Einverleibung gevollmächtiget, übersenden. Worauff alßdan die Gevollmächtigte bey der Land-Tafel zugelassen, auch die Vollmacht neben dem Eruchungs-Schreiben, dem Contract, Donation, Testament, so gleichwol diser Unserer Landes-Ordnung gemäß schriftlich auffgerichtet und vollzogen werden sol, beygelegt werden. Käme aber derselbe wider zu Lande, der die Einverleibung durch ainen Gevollmächtigten thun lassen, solle derselbe nicht destoweniger bey der Land-Tafel erscheinen und nach Bezeügung seines Willens in Gegenwart des andern Thails oder dessen Anwalts seinen Gewalt- und Eruchungs-Schreiben wider zuruck nemmen. Sieng Er aber auffer des Königreichs oder auff der Raifß, eher und zuvor Er nach Prag sich verfügen möchte, mit Todt ab: Sol solche Einverleibung durch den Gevollmächtigten eben so kräfttig seyn, als hette Er sie Persönlich verrichtet.

I. XIII.

Es würdet aber hiebey auch dieses in Acht genommen, Nämlich: Wan der, so die Einverleibung thun wil, zur Land-Tafel Persönlich erscheint und eine Recognition von der Land-Tafel nimbt (so in seiner Gegenwart von den Amtkleuten geschriben und zuvor Ihme vorgelesen werden sol), hernach aber dieselbe einem andern zustellet, und derjenige darmit zur Land-Tafel kommet: so sol diesem nach, auff ein solche Recognition, wie dieselbe befagt, auch der, welcher darmit zur Land-Tafel kombt, weittern Bericht in der Sachen thun würd, die Einverleibung geschehen, und anderer gestalt nicht. Und solche oder dergleichen Recognition sol nicht lenger wehren oder gelten, dan nur von dato derselben biß zu dem nechstkommenden Quatember oder den andern Tag hernach, und so lang das Land-Recht wehret, und weiter nicht. Und da hernach derselbe eine andern Recognition biß zu dem andern Land-Recht nehmen wolte, Solches kan Er abermals thun, und also fort an. Da aber einer einem andern wolte die Macht geben, daß Er an seiner stat jemanden, es seye was es wolle, in die Gedächtnuß-Land-Tafel einverschreiben lassen solte: Dergleichen verschribene und

dokudž se ta věc (jakž moc ta ukazuje) nevykoná; lečby ten, kdož takového zápisu skrze jiného vyhledával, sám dobrovolně od toho upustil.

I. XIV.

Jestližeby kdo co při dekách zemských vyříditi měl a pro nemož nebo pro starost sám osobně ke dekám zemským jíti nebo jeti a se věsti dáti nemohl: v takové příčině kdyžby menších úředníkův požádal, tehdy dva z nich k němu se vypraviti a tu, jaká by vůle a žádost jeho byla, vyrozumějíce, sepsati, a navrátie se zase ke dekám zemským, o tom všem relatí učiníce, jí do desk zemských vložiti a vepsati dáti mají.

I. XV.

Němý, poněvadž sice rozum zdravý má a v věcech svých s kýváním a ukazováním rozumně rozkázati umí, když chce, může dědiny své ve deky zemské klásti a zapsati dáti.

I. XVI.

Jestližeby který zápis z desk propustiti a vymazati dáti chtěl, má jej sobě nejprve kázati čísti. A nechce-li ho sobě kázati čísti, nemají jemu toho zápisu úředníci propustiti, proto že někteří zápisové a vkladové mohau se propustiti, a někteří nic, jakž o tom šířeji oznámeno jest.

I. XVII.

Bankhartům a zjevným kurvám, psancům, též nepoctivým lidem a osobám ve deky zemské nic kladeno býti nemá; jakož pak také úředníci menší žádných vkladův a zápisův takovým osobám svědčících, ke dekám zemským přijímati nemají.

I. XVIII.

Omyl ve dekách, jestližeby se stal beze lsti, takový nejvyšší úředníci a saudecové zemští na žádost stran, pokudžby nějaký spor mezi nimi vzešel, žeby se porovnati nemohly, na plném saudu napravití moci budau. Ale menší úředníci desk zemských nemají ve dekách nic jinačiti a napravovati, pod po-

gegebenen Macht solle mit lenger wehren, dan nur biß die Sachen (darauff sich die Macht erstreckt) volzogen würdet; es hette dan derjenige, so solche Einschreibung durch einen andern suchen lassen, selber gutwillig davon abgelassen.

I. XIV.

So jemand, der etwas bey der Land-Tafel zu verrichten hette, Krankheit oder Alters halber Persönlich zur Land-Tafel nit gehen oder sich führen lassen könnte: In solchem Fall, wan Er der Unter-Ambtleit begehren wurde, so sollen Zwen auß denselben zu Ihme sich verfügen und daselbsten von deme, der Ihrer begehret, seinen Willen und Begehren vernemen, auch solches schriftlich verassen. Und so Sy von Ihme hinwiderumb zuruck und zur Land-Tafel kommen und von alle dem Relation thun: Sol dieselbe Relation in die Land-Tafel einverleibt und eingeschriben werden.

I. XV.

Ein Stummer Mensch, so sonst gefunden Verstandes und von seinen sachen mit dem Deuten und Weisen verständiglich befehlen könnte, kan sein Erbgründe, Wan Er wil, in die Land-Tafel einlegen und einverschreiben lassen.

I. XVI.

Da auch ainer etwa aine Verschreibung in der Land-Tafel auffheben und Cassiren wolte: sol er befehlen, Ihme dieselbe zuvor zu verlesen. Und so er nit wolte, daß Ihme solche zuvor sollte vorgelesen werden, so sollen die Unter-Ambtleite zu solcher Loßlass- oder Cassirung nicht bewilligen, von demwegen, daß egliche Verschreibung- und Einverleibungen auffgehoben und zuruck gefordert werden können, theils aber nicht, massen davon außführlicher angebeütet worden.

I. XVII.

Denen öffentlichen Banckharten, Huren und verruchten Urgichtern und Unehrlischen Personen sol in die Land-Tafel nichts einverleibt werden; wie dan die Unter-Ambtleit keine Einverleibung- und Verschreibung, auff dergleichen Personen lautend, zur Land-Tafel nicht annehmen sollen.

I. XVIII.

Wan etwan ein Irthumb ungesär und ohne Argelift in der Land-Tafel vorgangen wär, denselben sollen Unsere Obriste Landoffizierer und Land-Rechts-Besitzere auff anhalten der Partheyen, da etwa dißfalls unter Ihnen Strit vorfielle, darüber sie sich nicht könnten vergleichen, bey völligem Land-Rechten Macht haben, wider zu Recht zu bringen. Aber die Unter-Ambtleit bey der Land-Tafel können nichts ändern noch Corrigiren, bey Verlust Leib und Lebens. Was aber die Einver-

kutau ztracení hrdla. Než každý vklad trhův, věn a zápisův dlužních, též zpravních, tolikéž všelijaké smlauvy, ty mohau, kdy a jak se strany svolí, u přítomnosti úředníkův menších napraveny a opraveny býti; však aby se toliko na ty, kteří se tak mezi sebou porovnali, a ne na jiné osoby vztahovalo; na čez menší úředníci pilný pozor dáti mají.

A kdyžby se koliv takové změnění nebo opravování v které věci dalo: tehdy datum dne a léta přitom a v přítomnosti kterých úředníkův to opravování se stalo, zejména doloženo býti má.

I. XIX.

Menší pisář desk zemských má při vedení všech a všelijakých rozepří, kteréž tak úředníci menší při dekách zemských slyší, (buď obesláni ke dvěma, čtyrem a dvanácti nedělům, též také coby k jistému dni tam k slyšení podáno bylo,) všecko to, co se přednáší, pilně popsatí a do obzvláštního *quaternu ingrossovati*, tak aby těchž pře vedení veypisové lidem k potřebám jich spečetěny vydávány býti mohly. Za kteraužto jeho práci stavové z peněz zemských obzvláštně každého roku 100 kop grošův českých jemu naříditi mají. Jestližby pak časem pro svau jinší práci a potřebu toho vykonati nemohl: tehdy bude jej moci jiná osoba při dekách zemských přisežná proti slušné od něho záplatě zastaupti. A kdyžby menší pisář toho nevykonal aneb, jakž dotčeno, náležitě neopatřil, to místo aby jiným pisářem menších desk zemských opatřeno bylo. A *declamator* také do svých register, co se k týmž přem ukazuje a svědčí, s pilností vyznamenávati a zapisovati má.

O odporých.

I. XX.

Odpor nic jiného není nežli nářek právní zápisu, kšaftu a jiné které koli ve dekách zemských na ujmu cizí spravedlnosti vložené věci.

Protož kdoby co ve dekách zemských neb dvorských, buďto kšaft, smlauvu, trh neb jaký koliv zápis měl aneb právo vedl: tehdy o to na vznešení supplikaci sauzen býti nemá, než má-li kdo jakau spravedlnost proti tomu, aby zase odpíral a

leibungen der Kauff, Leibgeding, Verschreibungen über Schulden oder wegen der Gewöhr, wie auch wegen allerley Verträge anlangt: *Die-selben mögen und können, wie sich baiderseits Partheien derowegen vergleichen werden, in Gegenwart der Unter-Ambtleit gebessert und Corrigirt werden; doch daß solche Sach allein diejenige, so sich der gestalt vergleichen, und nicht andere Personen angehe und betreffe; Vorauff dan die Unter-Ambtleit fleißige Aufficht haben sollen. Wan auch etwan eine dergleichen Enderung oder Corrigirung einer Sachen beschicht: So solle das Datum des Jahrs und Tags, und in welcher Unter-Ambtleit Gegenwart solches beschehen, mit Namen darbey gesetzt werden.

I. XIX.

Der Schreiber der Kleinen Land-Tafel sol bey allen vorgefallenen Strittigkeiten, welche den Unter-Ambtleiten bey der Land-Tafel zu verhören gebühren (es seyen Citationes zu 14 Tagen oder zu 4 oder 12 Wochen und was sonst zu einer gewissen Zeit dahin zur Verhör, in was Sachen es wäre, remittirt werden möchte), alles dasjenige, so vorgebracht würd, fleißig beschreiben und in ein absonderlich Quaternbuch ingrossiren, damit derselbigen Handlungen Menniglich und sonderlich diejenigen, denen es vonnöthen, besigelte Abschriften davon bekommen möchten. Für welche seine Mühe von den Ständen auß dem Landgelt 100 Schock Groschen Böhaimisch Jährlich angeordnet worden ist. Da Er aber zu Zeiten etwa anderer seiner Geschäften halber solches nicht verrichten könte, sol Ihme in derselben Zeit eine andere geschworne Person von der Land-Tafel, doch daß Er sich mit derselben wegen seiner Mühe abfinde, vertreten. Und so der Schreiber der kleinern Land-Tafel solches nicht also verrichten wolte oder aber, wie gemeldet, der Gebühr nach versehen thäte, sol an die Stelle das Schreiber-Amt der kleinern Land-Tafel mit einer andern Person ersetzt werden. Und der Declamator sol gleichermassen in seine Register fleißig einschreiben und verzeichnen, was bey dergleichen Rechtsführungen für Beweis und Zeugnussen geführt werden.

Von denen Widersprüchen, welche Böhaimisch Odporý genant werden.

I. XX.

Ein Odpor ist nichts anderst als ein Rechtlicher Widerspruch einer Verschreibung, oder eines Testaments, oder anderer Sachen, welche zu Schaden und Nachtheil eines andern in die Land-Tafel einverleibt worden.

Derentwegen wan jemand etwas in die Land- oder Hof-Tafel gelegt, es sey ein Testament, ein Vertrag, ein Kauff oder sonst eine

pořádně podle práva a řádu žalobu učinil. Však ten nebo ti, jenž odpírati chtějí, mají po vložení nebo vepsání kšaftu, smlauvy, trhu, zápisu, uvázání s komorníkem, nedada třem letům a osmnácti nedělfm projiti před úředníky menšími při dekách zemských se ohlásiti, ten často jmenovaný odpor v spisu předložiti a žádati, aby přijat a ve deky zemské naproti té věci, již se odpírá, vložen byl; a úředníci menší k tomu povoliti povinni jsau.

I. XXI.

A ačkolivěk se prvotně k tomu nepovolovalo, aby jiný na místě druhého odpor klásti mohl, ale však nahoře, jakby se to s *procuratory* zachovávatí mělo, dostatečné opatření učiněno jest, kteréž jak v této, tak i v jiných případnostech své místo má. Než příčiny, kteréž se k odporům vztahovati budau, od toho, kterýž odpor klade, v jistých a patrných slověch ke dekám zemským v spisu podávány a jmenovány býti mají, kdo, komu odpor, pro kterauž věc klade, a v čem na ublížení sobě tu kterau věc býti a jaké zase proti tomu právo a spravedlnost a odkud neb po kom míti pokládá, a proč by ten, jemužby k lepšimu kšaft aneb zápis do desk zemských vložen anebo jemuž co zapsáno jest, před ním toho užiti neměl.

I. XXII.

Jakož pak všecky odpory, kteréž se dekami zemskými dělají, ne jinde než na saudu zemském větším vedle práva vedeny a rozsazeny býti mají, a ten, jenž odpor klade, v času právem vyměřeným, totižto ve třech letech a osmnácti nedělfch, žalobu svau svrchovaným způsobem sepsanau podati, a proti své odporné straně obeslání vyžádati, a potom příčiny v odporu doložené provesti a prokázati povinen jest. A kdyžby ten, odpor učině, potom s žalobau prodléval: tehdy onen, komuž se odpírá, může odporníka svého sám obeslati, aby odpor svůj provozoval.

I nestál-liby ten, kdož odpírá, k tomu obeslání, tehdy tu při, oě odpírá, i s odporem tratí, a více se již odporník na to navracovatí nemá, lečby obmeškání svého příčiny, o nichž veyšeji oznámeno jest, dostatečně provedl a prokázal. Nápodobně

Beschreibung oder Schein deß geführten Rechts und Executions-Process: So kan in dergleichen Sachen nicht auff Supplications und Schlechtes anbringen Urtheil und Recht ergehen, sondern so jemand ein Recht hingegen hat, sol er seinen Widerspruch oder Odpor einlegen, und darauff ordentlicher Weise seine Klag anstellen. Es sol aber der oder die, so sich solches Odporß gebrauchen wollen, nach Einleg- und insinuirung deß Testaments, Vertrags, Kauffs-Beschreibung, so auff Einführung mit dem Cämmerling gerichtet, oder Führung deß Rechts und Executions-Process, vor Ausgang drey Jahren und 18 Wochen für den Unter-Ambtleiten bey der Land-Tafel sich angeben, mehrgedachten Odpor ihnen in Schrifften vorlegen und begehren, daß derselbe angenommen und in die Land-Tafel denjenigen Handlungen, denen widersprochen würd, gegenüber einverleibt und gelegt werden möchte; Welches dan auch die Unter-Ambtleit zu bewilligen schuldig.

I. XXI.

Ob auch wol hiebevornicht verstatet, daß einer an stat deß andern einen Widerspruch einlegen mögen: So ist doch hieroben, wie es mit den Procuratorn zu halten, gungsame Fürsichung geschehen, welches so wol in diesem als andern Fällen stat hat.

Es sollen aber die Ursachen, auff welche der Widerspruch sich ziehet und gründet, von dem jenigen, so den Widerspruch thut, mit lautern klaren Worten zu der Land-Tafel schriftlich übergeben und benentlich gemacht werden, wer oder wen oder auff was für eine Sache er den Odpor einlege, und in was durch die eingelegte Handlung der, so sich deß Widerspruchs gebraucht, verkürzt zu seyn, und was er hingegen für Recht und Gerechtigkeit und woher zu haben vermeint, und warumb der, welchem das Testament oder Beschreibung zum besten in die Land-Tafel gelegt oder deme etwas verschriben worden, es nicht vor ihm ungehindert gessen sol. *

I. XXII.

Wie nun alle Widersprüche, so in die Land-Tafel eingelegt, nirgends anderswo als vor dem Größern Land-Recht Rechtlichen außgeführt und gerichtet werden sollen, und darzu in der zu Recht außgesetzten Zeit der 3 Jahr und 18 Wochen der, so den Widerspruch eingelegt, seine Klag auff maß und weise, wie hieroben gemeldet, einbringen, und gegen seinem Gegentheil Citation und Beschiedung erhalten, und darauff seine in dem Widerspruch angezogene Ursachen außführen sol, Also wan derjenige, so den Odpor eingelegt, seine Klag darauff nicht einbrächte, sondern damit seunig wurde: So stehet seinem Gegentheil frey, Citation oder Beschiedung wider ihn außzubringen, damit er seinen Odpor oder Widerspruch erweise und vollführe.

Und wan er alßdan in der laut Citation gesetzten Zeit nit parirte und seine Rechtliche Notdurfft befürderte: So sol er seine Sache

kdyžby druhá strana, jsauc obeslaná, se nepostavila: tehdy původovi bude dáno vedle jeho odporu stané právo. A s těmito rozepřemi o odpory, když se obeslaní vyžádá, ve všem tak, jako při jiných věcech, o čemž nahoře větší opatření učiněno jest, zachovávatí se bude.

I. XXIII.

Měl-li by kdo šuldtbriff neb zápis dluhu »s komorníkem uvázání v statek« dlužníka, může se v ten statek s komorníkem podle zápisu uvázati, bez rozdílu, buď žeby ten zápisní dluh byl velký nebo malý; a ten, kdož jest zapsal, nemá tomu uvázání odporu klásti. Než jiný chce-li k těm dědinám spravedlnost míti, ten odpor učiniti a jej do desk vložití dáti může.

o polnohři

I. XXIV.

A ačkoli uvázání s komorníkem v statek podle zápisu předce v podstatě své zůstává, a ten statek tomu, jenž takový zápis měl, v šesti nedělích po uvázání s komorníkem postaupen, anebo jemu další vedení práva listem obranním uděleno býti má: však to uvázání v ten statek i uvedení nemá tomu, kdož odpor klade, k škodě býti; než když požene k tomu odporu a provede, tehdy toho, což jemu saudem přisauzeno bude, požije.

I. XXV.

Odporové pak, odkudby koli pocházeli, co nejkratěji může býti, spisovati se mají a v nich kšaft nebo jiné věci, jimž se odpirá, nic dáleji se přivozovati a opakovati nemají, než toliko v čemby jich k prokázání a provedení těch věcí, pro něž se odpor klade a o které činiti jest, zapotřebí bylo, a proto se nepřednášeli, aby ti odporové nebo věci místa a průchodu svého míti nemohli. A pro neopakování týchž věcí saudové zdvihání býti nemají, ale toliko na samau věc a zdaliž odpor jest pořádný neb nepořádný, šetřiti se má. Což netoliko při odporích, kteří se ke děkám zemským kladau a k většimu saudu zemskému náležejí, postačuje, ale také i když se při jiných saudech (na překážku vedení práva neb obranního listu a odhadu) kladau; poněvadž jeden každý odpor tu, kdež se vloží, také prokázán, a což nahoře oznámeno, to na dobrém pozoru se míti má.

*upřesnění odporu
mim. v. v. v. v.*

neben dem Odpor oder Widerspruch verloren und sich ferner darauß (es wäre dan, daß er, wie hieroben von Eheafften gemeldet, sich wegen seines saumbfals gnugamb außführte) nicht zu beruffen haben. Ingleichem, wan der ander Theil auff die Citation nicht parirte: Sol ein Erstanden Recht wider ihn ertheilt. Und es mit diesen Processen deß Odhors auff außgebrachte Citationses allerdings, wie in andern Sachen, und wie hieroben mit mehrerm Fürsehung gesehen, gehalten werden.

I. XXIII.

So einer einen Schuldbriff in Handen, welcher „auff die Einführung mit dem Cämmerling“ in deß Schuldners Gut lautet, der mag sich der Einführung, vermög der Verschreibung, ohne Unterscheid gebrauchen, es sey die verschribene Schuldpost groß oder klein; und der, welcher die Verschreibung von sich geben, kan sich darwider keines Odhors anmassen. Wan aber ein ander ein Recht zu demselbigen Gut hat, der kan sich wol mit seinem Odpor angeben und denselben in die Land-Tafel einlegen.

I. XXIV.

Und ob wol die Einführung in das Gut vermög der Verschreibung fortgehet und dasselbe dem, so die Verschreibung gehabt, innerhalb 6 Wochen, nachdem er mit dem Cämmerling eingeführt, abgetreten oder demselben fernere Executions-Process vermittelt der Gewehrloßbriffs ertheilt werden: So kan doch solches dem, so den Odpor eingelegt, nit zu Schaden geraichen, sondern was demselben auff erlangte Beschickung und Außführung seines Odhors zugesprochen, dasselbe hat er billich zu genießen.

I. XXV.

Es sollen aber alle Odpor, wo auch dieselbe herrüren mögen, auffß kürziste als möglichen gestelt und darinnen das Testament oder andere Handlungen, denen widersprochen würd, nicht weiter eingeführt und wiederholt werden, als allein so vil zu Behauptung der jenigen Ursachen dienet, darumb der Widerspruch geschicht und derentwegen präetendirt würd, daß die Widersprüche und Handlungen nicht ihren Vortgang haben können. Und sol wegen nicht widerholter Handlung der Process gar nit umbgestoffen, sondern allein auff die Sache selbst und ob der Widerspruch Recht oder Unrecht gesehen, gesehen werden. Welches dan nicht allein stat hat in den jenigen Odporn, so in die Land-Tafel eingelegt und vor das Größere Land-Recht gehören, Sondern auch, so bey andern Rechten (etwan die Executions-Process, Gewehrloßbriff-Abshatzungen zu hindern) eingelegt werden; Sintemal wo ein jeder Odpor eingelegt, albar auch derselbe außgeführt, und was oben gemelt, darbey in acht genommen werden sol.

I. XXVI.

Poněvadž se také začasťe přiházelo, když kšaftem dědicové zavázáni byli, nejbližším přátelům nebo služebníkům z světa zaslého jistau summu peněz anebo na svršcích něco toho vydati, a když tak mnohým osobám jedním kšaftem co odkázáno bylo, a proti těm všecněm pro zrušení kšaftu odpor vložen, i také proto obsyláno bylo, že pro smrt jednoho z týchž odkazovníkův odporové a půhonové mijeli, a zase noví půhonové činění bývali a dokonce znova pře se začínati musila, což i předešle za věc neslušnou se uznávalo: pročez jsme, považující těch a takových obtížných saudův a pocházejících neřádův, pro ujiti jich netoliko v těch již oznámených, ale také i v jiných případnostech, jak by pro smrt jedné nebo druhé strany ten začatý saud předece svůj průchod míti mohl, milostivě se *resolvovatí* ráčili a takto ustanovovatí a tomu chťiti ráčíme: *Kdyžby* se saud za jakau koliv příčinou pořádným obesláním, a co se odporův dotýče, vložením začal a zašel, a v tom jedna nebo druhá strana prostředkem smrti sešla — aby dědicové po smrti umřelého, prokázíce to, že praví dědicové jsau, k dotčenému saudu týmž způsobem, jak od toho, jenž z světa vykročil, zanechán a jak po smrti jeho zastížen jest, bez všelijakých dalších obeslání a průtahův přistaupili a jej dovedli.

O vizách.

I. XXVII.

Ač pak předešle za obyčej se zachovávalo, když něco komu do desk zemských vloženo bylo, buďto zápisové, odpory, kšafty anebo nějaké jiné věci, že druhá strana, kteráž se domnívala, že by se jí tu také dotýkalo, vizu, to jest jistotu, proti tomu vložila, že jest takovou věc při deskách zemských viděla; ale poněvadž dotčená viza takovou moc a mocnost s sebou přinášela, že ta věc, pro níž se viza vložila a do desk zemských zapsala, byť se pak i s veymínkou stala, že ten, kterýž takovou věc do desk zemských vložiti dal, to sobě vymínil a na vůli zanechal, aby mohl tauž věc zase změnití anebo do konce z desk zemských propustiti, však po vložení vize toho již potom změnití nemohl: protož ustanovovatí, nařizovatí a tomu chťiti ráčíme, aby při věcech, které buďto z povahy a vlastnosti své, jako jsau kšaftové a pořizení, anebo podle patrné a zanechané veymínky změnití se mohau, takové vize na ty již dotčené věci žádným způsobem víceji se nekladli, jich dáleji po dnešní den nepoživali a mnohem méněji aby ty k nejmenší platnosti komu slaužiti v těch

I. XXVI.

Weil es sich auch oft begeben, wan in einem Testament den Erben auffgetragen, deß verstorbenen nechsten Freunden oder Dienern ein gewisse Summa Geldes oder sonst an mobilien etwas herauß zu geben, und also ihren Willen in einem Testament etwas verschafft und vermacht, und wider dieselbe alle, zu hintertreibung deß Testaments, ein Odpor eingelegt, und darauff Ladungen erhalten worden, daß etwan einer unter ihnen mit Tode abgangen, darauff alßbald die Ladung für erloschen gehalten, und man auffß Neu Laden und gar neue Proceß anstellen müssen, welches dan auch vor diesem für unbilllich gehalten worden: Als haben Wir Uns, in Ansehung der auß dergleichen beschwärlischen Proceß folgenden inconvenientien, zu Abwendung derselben nit allein in jeztberürten, sondern auch in allen andern Fällen, wie es mit reassumirung der Proceß nach Ableitung eines oder deß andern Theils gehalten werden sol, gnedigst resolviren wollen.

Sezen demnach, ordnen und wollen, wan ein Proceß, in was für einer Sach es auch sey, durch eine ordentliche Citation oder Bescheidung, in Odpor-Handlungen aber durch einen Odpor angefangen und anhengig gemacht worden, und darüber ein oder die andere Parthey Todes verschiden — daß von derselben verstorbenen Parthey Erben, wan sie sich als Erben legitimirt, gedachter Proceß allerdings, wie er von den verstorbenen gelassen und zu Zeit seines Absterbens beschaffen gewesen, ohne einzige fernere Ladung oder Weitläufigkeit angenommen und verfolgt werde.

Von denen Visen.

I. XXVII.

Ob auch wol vor diesem gebräuchlich gewesen, wan etwas in die Land-Tafel eingelegt, es seynd Verschreibungen, Widersprüche, Letzte Willen oder sonst andere Handlungen gewesen, daß von dem andern Theil, welches darunter Interessirt zu seyn vermeint, eine Visa, das ist ein Schein, daß es solche Handlung bey der Land-Tafel gesehen, hingegen eingelegt worden; Weil aber obberürte Visa und derselben Einlegung einen solchen Effect und Würdung mit sich bracht, daß die Handlung, dargegen die Visa gerichtet und der Land-Tafel einverleibt worden, ob sie gleich mit dem Beding geschehen, daß dem jenigen, der sie eingelegt, dieselbe zu ändern oder gar wider auß der Land-Tafel zu nehmen vorbehalten worden und frey gestanden, nach eingelegter Visa nit weiter geändert werden können: Als sezen, ordnen und wollen Wir, daß, so vil die jenige Handlungen anreicht, welche entweder ihrer Natur und Eigenschaft halber, als da seynd die Letzte Willen, oder auch wegen außtrucklichen Reservats und Vorbehalts geändert werden können, solche Visen ferner gänzlich abgeschafft und keineswegs gegen

věcech měly. Než co se takových věcí dotýče, které se mezi živými a to tak konají, že hnedky neproměnitelný závazek s sebou přinášejí, proti takovým dotčeným věcem vize ke dekám zemským vložiti se mohou, ale na ten způsob: Kdoby koli na vizu kladl, bude povinen ihned od vložení té vize v šesti nedělích pořad zběhlých tomu, komužby ta věc, na kterouž jest vizu vložil, náležela, oznámiti a jej z toho v těch šesti nedělích vinití buď obeslati, anebo sice jinak taková vložena viza minauti a do konce vymazána býti má, a ten již dále na túž věc podruhé vize klásti moci nebude, a k tomu jemu od úředníkův menších desk zemských povoleno býti nemá.

obberürter Handlungen eingelegt, vilmwenger einzigen Effect oder Wirkung bey denenselben haben sollen. Was aber sonst Sachen anlangt, welche inter vivos und also auffgerichtet werden, daß sie alßbald eine unwandelbare Obligation oder Verbündnuß mit sich bringen, gegen denenselben zwar mögen obberürte Visen in die Land-Tafel eingelegt werden, Jedoch also und dergestalt, daß derjenige, welcher sich solcher Visa gebrauchen wil, innerhalb Sechs Wochen von der Zeit der Einlegung an zu raiten, seine Action und Rechtsfertigung unfehlbar Rechtlichen anhengig machen und einführen, oder sonst die eingelegte Visa gänzlichem auffgehoben und ihm in derselben Sach eine andere Visa einzulegen von denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel nicht zugelassen werden sol.

A jakož až posavad o právu obecném, jako i o saudech psáno jest, již nyní následuje **druhý díl** tohoto Našeho Zřízení Zemského, v němžto předně o smlouvách, věnách, poručenství, dědictví, promlčení práva, služebnostech i jiných rozdílných právech, a naposledy o útrpných věcech oznámeno bude. Kdež se však šetřiti má, poněvadž hned z prvopočátku o smlouvách praviti se bude a všecky smlauvy v tomto Zřízení Zemském obsažené nejsau, aby pro zdržení již často jmenovaného srovnání Zřízení Zemského s Právy Městskými, smlauvy ty, kterýchž se zde nedostává, z dotčených Práv Městských, jak by dalece s tímto Naším Zřízením Zemským se srovnávaly, zde doplněny a sem pojaty byly.

O smlouvách trhových a jich, též jiných smluv do desk zemských kladení.

K. I.

Smlauvau trhovau prodávají se všelijaká zboží, statkové neb jiné spravedlnosti, a takové smlauvy trhové k svému stvrzení přicházejí s dobrovolným obojí strany, kupujícího i prodávajícího, o ten statek, jenž se prodává, a o ceně společným snešením. Při čemž mezi stranami vždycky snešení má se státi o summu neb placení jisté. Neb sice dokud strany při kaupi a prodaji jsau sobě na odporu neb rozdílu, buď o summu neb některau jinou věc, trh dokonaly není, než teprve když dobrovolným a celým stran snešením se stvrzuje. Trhové mohau i mezi nepřítomnými, totiž skrze psaní plnomocníkům zřízeným, se vykonati.

Weil bißhero von dem Jure publico, wie auch denen Judiciis und Archivis gehandelt, So folget numehr der ander Theil diser Unserer Landes=Ordnung, darinnen anfangs von Contracten, nachmals von Leibgedingen, Fürmundschafften, Erbschafften, Verjährungen, Dienstbarkeiten und andern unterschiedenen Rechten, und endlichen von denen Beinlichen Sachen tractirt würd. Darbey gleichwol in acht zu nehmen, Weil anfangs von denen Contractibus zu handeln und alle Contractus in diser Landes=Ordnung nicht begriffen, daß zu Erhaltung der oft angeedeuteten Conformitet zwischen dem Land= und Stat=Rechten die Contractus, so alhir mangeln, auß mehrerwenten Stat=Rechten, so weit dasselbe diser Unserer Landes=Ordnung nicht zuwider, zu suppliren und alhero zu ziehen seyn.

Von den Kauffs=Contracten und deren, auch anderer Contracten, Einverleibung in die Land=Zafel.

K. I.

Durch Kauffs=Vertrág und Contract werden allerley Herrschafften, Gütter und andere Gerechtigkeiten hingelassen, und dergleichen Kauffs=Vertrág kommen allererst in ihre würckliche Krafft und Volziehung, wan sich beide Partheyen, der Käufer und Verkäufer der Sachen oder Guts halber, so verkaufft würd, und dan wegen deß Werths derselben sambtlich gutwillig vergleichen. Derowegen sol je und allezeit zwischen den Partheyen, es sey wegen der Kauff=Summa oder wie die Bezahlung erfolgen sol, eine Vergleichung geschehen. Dan sonsten, so lang die Partheyen in Kauffen und Verkauffen, es sey wegen der Kauff=Summa oder der Sachen, darüber der Contract hauptsächlich auffgerichtet würd, nicht einig und verglichen, kan solches für kein Rechten Kauffs=Vertrag oder Contract gehalten werden, sondern allererst hernach, wan durch beider Partheyen gutwillige Vergleichung der Kauff bekräftiget würd. Es mögen sonsten auch Kauff und Contract auffgerichtet werden, wan gleich die jenigen Personen, die es betrifft und angehet, nicht gegenwertig seyn, wan sie nur jemanden durch Schreiben darzu verordnen und vollmächtigen.

K. II.

Při prodaji statku aneb jiných práv a spravedlností, byly-li by jaké na věci k trhu přišlé závady, ty prodávající kupujícímu prve nežli by se trh zavřel, povinen jest oznámiti. Všecky a všílíjaké veyminky i pokuty, o kterékoliv strany při trhu se snesau, ty sobě, pokudž se s přirozeným obyčejům všech národův právem, též tímto Naším Zřízením a saudem zemským srovnávají, držeti povinni budau.

K. III.

Kdoby statek komu prodal s jistými platy, kurmi, vejci, robotami aneb s čímkoli a ve deky zemské mu jej vložil, potom pak ten, kdož jej kaupil, některé ty věci na témž statku nenalezl, buď roboty neb některé jiné věci: tehdy má jemu ten, kdož jest prodával a ve deky zemské vložil, to, co by se mu nedostávalo (jak deky zemské ukazují) na summě zase sraziti, po čem jemu na trhu pokládal; a byla-li by summa již zaplacená, tehdy aby jemu jinším způsobem to zase navrátil.

K. IV.

Jestližeby kdo jinému královské Naše dědiny, neb duchovní, též mauské a cizí, sám k nim práva a jich ve dekách zemských nemaje, vědomě ve deky kladl: takový jako i kterýž vklad neb zápis těch dědin do desk zemských vědomě přijímá, za falešníka jmin býti má a Nám i Naším budaucím, králům Českým, v trestání upadne. Než jestli obadva, jak ten, který kladl, tak ten, jenž přijímal, o tom nic nevěděli a nevědomost svau přísahau očistiti chtěli: tehdy pro ten vklad žádná pokuta následovati nemá.

K. V.

Jestližeby kdo komu dědiny které neb nějakou spravedlnost dekami zemskými nebo listem, jenž dobrá vůle slove, postaupil a dal, sám již k tomu více práva nemaje (odcizivši od sebe neb předkové jeho) a věda o tom: v tauž pokutu upadne, jako ten, kdož by cizí dědiny jinému do desk zemských kladl, jakž toto svrchu o tom dotčeno.

K. II.

Da einer wegen eines Guts oder sonst einer andern Gerechtigkeit mit dem andern in Kauff stünde und auff demselben Gut oder der jenigen Sachen, darumben man im Kauff stehet, etwa Ansprich vorhanden: So sol der Verkäuffer verpflichtet seyn, dem Käufer von allen Ansprüchen zu vermelden und anzuzeigen, eher und zuvor der Kauff beschloffen würd. Sonsten aber, wie sich die Partheyen bey den Käuffen und Contracten mit einander vergleichen und was sie für Vorbehält oder auch Poen gegen einander auffrichten, dieselben sollen sie, wan solche den Natürlichen und aller Völker Rechten, auch dieser Unserer Landes-Ordnung und dem Land-Recht nicht zuwider, einer dem andern zu halten verpflichtet seyn.

K. III.

So jemand einem ein Gut verkaufft mit gewissen Zinsen, von Eyren, Hünern, Roboten oder dergleichen Zugehör, und denselben Contract in die Land-Tafel einverleibte, hernach aber der Käufer bey einem solchen Gut dieselben Stück, es wären Fronen, Roboten oder sonst etwas anders, nicht befünde: So sol der Verkäuffer, so den Contract der Land-Tafel einverleiben lassen, dasjenige, so abgehiet und mangelt, dem Käufer an der Kauff-Summa, wie er ihme ein jedes im Kauff angeschlagen, nach besag der Land-Tafel widerumben abziehen; und im fall die Kauffsumma albereit für voll erlegt, solches in andere weg widerumben erstatten.

K. IV.

Im fall einer dem andern Unser Königl. Gut oder etwas, so einer Geistlichkeit zustendig, Wie auch frembde Mannschaft- oder Lehen-Güter wissendlich in die Land-Tafel einverleiben liesse, Da er doch dieselben in der Land-Tafel selber nit hette, noch einicher Gerechtigkeit darzu befugt: Derselbe, wie auch der, so die Einverleib- oder Verschreibung solcher Güter in die Land-Tafel wissendlich angenommen, sol für einen Verfälscher gehalten werden und in Unsere und Unserer Erben, Königen in Böhaimben, Straff fallen. Da sie aber beide, der die Einverleibung gethan und der dieselbe angenommen, darvon nichts gewußt und ihre Unwissenheit durch einen Eid erhalten künften, sol die Einverleibung keine Straff haben.

K. V.

Da jemand einer dem andern Erbgründe oder sonst ein andere Gerechtigkeit mittels der Land-Tafel oder eines Brieffs, Dobrá vůle genant, abtreten und übergeben wurde, und selber kein Recht mehr darzu hette, sondern sich desselben er oder seine Vorfahren albereit hievor begeben und ihme solches bewußt gewesen: derselbe falt in die Straff und Poen, gleich wie derjenige, der dem andern etwas von frembden Gut in die Land-Tafel einverleiben lassen, massen hieroben davon Anzeigung beschehen.

K. VI.

Jestližeby kdo člověka mladého v to uvedl, kterýžby let 20 neměl, aby jinému statek svůj jakkoliv zapsal aneb ve deky zemské vložil: ten trh jako i vklad žádné moci nemá. Než jestližeby potom, dojde 10 let věku svého, ve třech letech a osmnácti nedělích proti takovému vkladu, kterýž jest, nemaje ještě let svých, učinil, nemluvil: tehdy ten trh má svou moc míti.

O zpravách.

K. VII.

Zprava jest povinnost pocházející z podstaty trhu a kaupě, tak že každý prodávající statek nebo jiné spravedlnosti své zpravau kupujícímu věc prodanau před závadami osvoboditi jest povinen. Ta pak zprava to v sobě obsahuje, jestližeby takový statek aneb věc prodaná v závadě byl neb byla aneb k tomu někdo spravedlnost se míti pokládal, aby prodávající kupujícího v tom, což jemu prodává, ve všem zastaupiti povinen byl.

Zpravy pak jsau rozdílné: Jedny slovau zemské; jiné listovní a prosté; aneb s rukojměmi; anebo o jaké se strany při trhu snesau.

O zpravě zemské.

K. VIII.

Když jeden druhému prodává dědictví své, a smlauvu trhovau mezi sebou učini, a do té smlauvy položí, že to prodané dědictví prodávající zpravití jest povinen kupujícímu tak, jakž země za právo má, že zpravuje, čímž má neb míti bude, třetinau veyš; i jestližeby ten, kdožby kaupil, znaje, že prodávající mimo ty prodané dědiny víceji na dědinách nemá, jinší zpravau se neopatřil, a chtěl potom, aby mu prodávající po zavřené smlauvě jiného zpravce postavil: tehdy prodávající nebude povinen toho učiniti, než má každý na té zpravě, kterauž je v smlauvě přijal, přestati. Jestližeby pak prodávající jiné dědiny měl, tehdaž když

K. VI.

So jemand einen Minder-Jährigen, der noch nicht 20 Jahr alt wäre, beredete, daß Er einem andern sein Gut, was gestalt es wäre, verschreibe und in die Land-Tafel einverleiben liesse: Dergleichen Kauff, wie auch die Einverleibung in die Land-Tafel sol unkräftig seyn. Da er aber hernach, wan Er die 20 Jahr seines Alters erreicht, in drey Jahren und 18 Wochen der in seiner Minder-Jährigkeit beschenehen Einverleibung nicht widersprechen wurde: sol alsdan derselbe Kauff seine wirkliche Krafft haben.

Von denen Gewöhren, Böheimisch Zpravy genant.

K. VII.

Die Gewöhr ist eine Pflicht, so ihren Ursprung und fundament von den Kauffs-Verträgen und Contracten her hat, also und dergestalt, daß ein jedweder, so sein Gut oder ein andere Gerechtigkeit einem andern mit der Gewöhr verkaufft, schuldig und verpflichtet ist, dem Verkauffer von allen Ansprüchen solches zu befreien. Und eine solche Gewöhr begreiffet dieses in sich: Im fall ein Gut oder sonst ein andere verlaufft, eüchig wurde, oder daß jemand eine Gerechtigkeit zu dergleichen Gut oder der jenigen Sachen, so verkaufft, zu haben vermeint, daß der Verkauffer verpflichtet ist, den Käufer in allem demselben, so er ihme verkaufft, zu vertreten.

Es seynd die Gewöhr unterschiedlich, als Erstlich: die Landgewöhr; auch andere verbriffte und schlechte Gewöhr; Item so durch Bürgschafft geschicht, wie sich die Partheyen bey den Kauffs-Verträgen und Contracten derowegen vergleichen und vereinigen.

Von der Landes Gewöhr.

K. VIII.

Wan einer dem andern sein Erbgut verkaufft, und würd zwischen ihnen beiderseits ein Kauffs-Vertrag auffgerichtet, und im selben Vertrag einverleibt, daß der Verkauffer dem Käufer solch Erbgut gewöhren sol, Dergestalt wie des Königreichs Recht vermag, Nämlich den dritten theil höher, mit dem, was er hat oder haben wurde; und aber der Käufer, dem wohl bewust, daß der Verkauffer, ausser der Erbgründ, so er albereit verkaufft, nichts mehr von freyen Erbgründen eignes hat, mit einer andern Gewöhr sich nicht versee; und wolte hernach, daß der Verkauffer ihme nach beschenehen und beschloßnem Kauffs-Vertrag ein andern Gewöhrsman vorstellen solte: würdet der Verkauffer solches zu thun und zu leisten nicht verpflichtet seyn, sondern ein jeder sol sich an der Gewöhr, die er im Kauffs-Contract angenommen, benügen lassen. Wan aber der Verkauffer andere Erbgründe gehabt,

zpravu zapsal, aneb co po tom trhu kaupil, aneb žeby mu odkud koli a jak koli statek dědičky připadl aneb trhem se dostal, a potom přišlyby na ty prodané dědiny náké právní nářky a závady, a kupující na témž statku obstáti nemohl: tehdy bude se moci na ty dědiny, jak dalece jeho zprava svědčí, pro nezpravu zvěsti. A byt pak zpravce ty dědiny, kteréž měl aneb potom jich dostal, jich potom někomu jinému s podobnou zpravou zemskou prodal aneb jakkoli odbyl: tehdy to té starší zpravě k žádné škodě a ujmě býti nemá, poněvadž jest zpravoval, čímž má neb míti bude. To pak každý věděti má, kdyby dědiny prodané pro nezpravu prosauzené byly, že v čem a v které summě ty dědiny trhem komu zapsané jsau, do té summy má se na těch dědinách, v zpravě zavázaných, třetinou veyš nad tauž summu trhovau přišlau odhad konati, a dále nie.

K. IX.

Jestližeby kdo dědinami svými zpravoval a zejména jmenoval, a mimo to v též zpravě doložil, že zpravuje dědinami svými, kteréž má neb míti bude, a potom přišlyby na ty prodané dědiny jaké nářky: v takové a jí podobné případnosti má se jeden každý zvěsti na ty dědiny, kteréž se v zpravě jmenují; a cožby se na těch dědinách nedostalo a sobě by dokonale náhrady učiniti nemohl, tehdy teprva má se věsti na jiné dědiny jeho, které jest mimo jmenované dědiny měl, když jest prodával aneb kterýchž potom dostal.

K. X.

Kdož by právo své, zápisné, věnní, dlužní neb plat komorní, někomu jinému postaupil, tak a v témž právě, jakž jemu zápis ve dekách zemských svědčí, a sáhl-liby jiný na ty dědiny pro starší zpravu a předešlé závady: tehdy postupující není povinen tomu, komu práva svého postaupil, té závady svozovati ani zpravovati, poněvadž jest postaupil tak jakž jemu samému deky zemské svědčily. Než jestližeby co takového jeden druhému prodal trhem a zpravou se zavázal, neb jakkoli kupující před závadami cizími neb svými se opatřil, tehdy bude prodávající to povinen zpravovati.

damals wie er die Gewöhr verschriben, oder daß er nach dem Kauff-Contract deren etwa anderwärts erkaufft hette, oder da sonst auff ihn ein Gut Erbllich gefallen oder durch einen Contract komen wäre, und hernach sich auff den verkaufften Erbgründen etwa ein Rechtliche Anzicht oder ein Anspruch befinden würde und der Kauffer bey dem Gut nicht bleiben könnte: So mag er sich alßdan in dieselbigen Erbgründe, so weit sich sein Gewöhr erstreckt, einführen lassen. Und wan gleich der Gewöhrsman alle dieselben Erbgründe, so er gehabt oder hernach bekommen, einem andern mit dergleichen Landes-Gewöhr verkaufft hette oder anderer Gestalt derselben ledig geworden wäre: So sol dasselbe der Aelteren Gewöhr zu keinem Schaden noch Abbruch gereichen, Dieweilm er gewöhret mit deme, was er hat oder haben würde. Und sol beynebens auch Wenniglich dieses bericht seyn, wan die verkauffte Erbgründe wegen der nit-Gewöhr mit Recht verloren wurden, daß man alßdan die Abschätzung wegen der jenigen Summa, so in der Gewöhr und auff denselben verkaufften Erbgründen haufftet, und über dieselbige Summa noch ein Drittheil höher als die Erbgründe in Kauff hingelassen und verschriben worden, volführen mag, und weiter nicht.

K. IX.

Im fall einer die Gewöhr mit seinen Erbgrütern thet, und dieselben in der Gewöhr mit Namen vermeldet, und noch über das sich dahin verbunden, daß er gewöhret mit deme, was er hat oder haben würde, und hernach auff dieselben verkaufften Erbgründe eine Anzicht oder ein Anspruch geschehe: in solchem und dergleichen fall sol sich ein jeder zuvor in die jenigen Erbgründe, so in der Gewöhr mit Namen begriffen, einführen lassen; und so etwas daran mangelte und man sich an denselben Erbgründen der Gewöhr vollkommenlich nicht zu erholen, alßdan allererst in die andern Erbgründe deß Verkauffers, welche er damals und in derselben Zeit, als der Kauff zwischen ihnen gemacht worden, gehabt oder die hernacher bekommen, sich einführen lassen.

K. X.

Wan jemand sein Recht, es sey Pfand, Leibgeding, Schuld oder Cammerzins, einem andern abtreten würde dergestalt und in dem Rechten, wie die Verschreibung in der Land-Tafel auff ihne lautet, und hernacher sich ein anderer derselben Erbgründe anmassen wolte wegen einer Aelteren Gewöhr: so ist der jenig, der die Güter oder sein Recht einem andern abgetreten, demselbigen nicht verpflichtet, solche Gewöhr abzuführen oder die zu gewöhren, weiln er die Abtretung eben dergestalt, wie die Einverleibung in der Land-Tafel auff ihne gelautet, gethan. Da aber einer dem andern etwas Kauffweiß verleiße und sich zur Gewöhr verbunden hette, oder daß der Kauffer, es sey wegen einer frembden oder auch seiner selbst eignen Anspruch sich verwahrete: Sol der Verkauffer verpflichtet seyn, solches zu gewöhren.

K. XI.

A když se to časem trefuje, že na statek prodaný, zpravau opatřený, někdo pro věno nebo dluh a jistau summu peněz právem sáhne: pokudž pak se to stane, držitel těch dědin, dadauc časně na úmluvu, může se pro nezpravu vésti tím všim způsobem, jako pro jinau nezpravu. Však poněvadž takové závady hotovými penězy ssauti se mohau: tehdy držitel statku, dokudž jest ještě čas, takovau závadu ssauti a potom své zpravy hleděti má. Pakliby kdo pro dluh nějaký díl statku odhádati dal k dědictví a po odhádání posledního neb jalového panování dopustil: tehdy již toho sseypati nemůže, protože po odhadu takového jalového panování dopustil, a tak ten držitel, kterýž závady dlužní na témž statku časně nessul, sebe sám o statek i o zpravu svau připraví, a již nebude moci dále pro nezpravu na svého zpravce nastupovati.

K. XII.

Kdožby pak listy obrannými toliko z statku vyveden byl a kdyžby koliv, nedada třem letům a osmnácti nedělům projiti, tu závadu z téhož statku svedl: tehdy může na svého zpravce pro tauž summu právo vésti a dovesti.

K. XIII.

Jeden druhému když prodá dědictví své s plným pánstvím a veyplatu sobě pozůstaví, tak aby mu dal půl leta neb rok napřed věděti, a při tom trhu žeby podobnau zpravu učinil, jakoby ten statek dědicky prodával, a potom přišla-liby jaká nepřiležitost a překážka na ty veyplatné dědiny: tehdy držitel má se tak, jakoby dědicky kaupil, pro nezpravu vésti, jak zprava jeho ukazuje. A když k veyplatě přijde, tehdy kdož vyplacuje, může a vůli míti bude, od něho to zase jak chce přijíti. A bude-li chtíti, aby mu to zase trhem do desk zemských kladl, má jemu ten, kdož držel dědiny, trhem i pánstvím ve deky zemské klásti a zpravovati závadau svau toliko, a dále nic.

K. XI.

Nach dem sich auch zutregt, daß zu Zeiten wegen eines Leibgedings oder einer Summa Geldes jemand auff ein verkaufftes Gut sein Recht suchet: Wo das geschieht, so mag sich der Inhaber der Erbgründe, wan er die Umluwa, das ist die Aufkündigung, zuvor und zeitlich gethan, wegen der Ungewöhr allermassen und gestalt, wie sonst einer andern Ungewöhr halber einführen lassen. Jedoch aber, weil dergleichen Ansprüch mit parem Gelt abgelegt werden können, so sol der Inhaber des Guts beyzeiten wegen eines solchen Anspruchs die Ablösung thun und hernacher seiner Gewöhr nachgehen. So aber einer wegen etwa einer Schuld eins theils Gründ zur Erbschafft oder Erblich abschätzen und nach der Abschätzung zu der letzten Herrschung (k jalowému panování) es kommen liesse: So würdet Er alßdan denselben mit dem Gelt nicht mehr abstaten können, auß Ursachen, daß er nach der Abschätzung (jalowé panování), das ist die letzte Herrschung, verstatet, dahero auch der Inhaber, welcher den Anspruch oder Verfassung wegen des auff dem Gut stehenden Geldes nicht zeitlich abgelegt, sich selber umb das Gut wie auch umb die Gewöhr bringt, und nicht mehr befugt ist, wegen der Ungewöhr seinen Gewöhrsman vorzunemen.

K. XII.

Wan aber einer mit dem Wöhrloßbriffen nur allein bloß auß dem Gut geführt würde und die Ansprüche eher als 3 Jahr und 18 Wochen vorüber von dem Gut abfürte: So mag er alßdan auff seinen Gewöhrsman wegen derselben Summa das Recht vollführen.

K. XIII.

So einer dem andern sein Erbgut verkaufft mit aller Herrlichkeit und behelt ihme die Ablösung bevor, dergestalt, daß er ein halbes oder ganzes Jahr zuvor ihme die Aufkündigung zu thun verbunden, und dan bey einem solchen Verkauf eben eine dergleichen Gewöhr thäte, als wan er das Gut Erblich verkaufft; hernach aber etwa ein Angelegenheit und Verhinderung auff dem verpfentem Erbgut sich erzeugte: So mag sich der Inhaber wegen der Gewöhr allermassen und gestalt, als wan das Gut ihme Erblich verkaufft wäre, wegen der Ungewöhr einführen lassen, massen seine Gewöhr solches außweist und ihme zuläßt. Da es aber zur Ablösung käme: So ist der, so die Ablösung thut, befugt und stehet in seinem Willen, die Ablösung widerumb anzunehmen nach seinem Gefallen. Und da er es auch begehret, daß ihme das Gut in forma eines Kaufs in die Land-Tafel einverleibt werden müchte: sol ihme der, so das Gut innen gehabt, solches leisten und das Gut Kaufsweiß mit sambt aller Herrlichkeit in die Land-Tafel einverleiben lassen; Beynebens aber sol er ihme nur sein eigen Obligation oder Verhaffung gewöhren, und weiter nicht.

K. XIV.

Kdožby komu statek svůj prodal bez zpravy a strana druhá chtěla by přijiti takový trh: též má ve deky trhové vložen býti, jako jiní.

K. XV.

Jestližby jeden druhému dědin svých za zdravého života neb po smrti své při dekách zemských zápisem postaupil, a v tom zápisu ta *clausule* doložena byla, že jemu jich postupuje tak a v témž plném právě, jakž jemu předešle prodané byli a jakž deky zemské (doložic jej ve dekách jménem, kdo jest ty dědiny prodával) plněji svědčí: tehdy ta zprava, kteráž svědčí tomu, komu se zápisem postupuje, všecka tak platna jest zápisníku, jako tomu, kdož zapisoval.

K. XVI.

A přijde-li nezprava, nemá se kupující na prodávajícího dědiny pro nezpravu vésti, ale na tu prvnější zpravu, kdo ty dědiny tomu zapisujícímu zpravuje, má se zvésti, jak táž zprava ukazuje.

K. XVII.

Kdyžby dva bratři nedilní statek prodávali a společně že by jej kupujícímu ve deky zemské kladli, a přitom zpravovali jej, čím mají neb mítí budau, a potom se rozdělili: tehdy ten, komuž zpravují, má se proto na obau bratří statek vésti, kdežby co měli. Pakli se povede na jednoho statek, tehdy muž mu ten jeden odpor klásti, a bude jemu to práva vedení zdviženo, proto že jest se vedle zpravního zápisu nezachoval a na všecky dědiny v zpravě zavřené práva nevedl. Nic méně po zdvižení toho práva vedení může se ten opravití a na oba vésti pro nezpravu, nedá-li letům zemským projiti.

K. XVIII.

Též také jestližby kdo dva zpravce měl a ti sobě nic nebyli, ani v jaké společnosti zůstávali a zpravovali jemu dvěma statky: tehdy se má též na obadva statky pro nezpravu vésti,

K. XIV.

Ob einer dem andern sein Gut verkauffen würde ohne die Gewöhr, und die ander Parthey liesse sich daran benütigen und neme es also an: ein solcher Kauff mag ebenermassen in die Kauffs-Land-Tafel einverleibt werden als ein anderer Kauffs-Contract.

K. XV.

So auch einer dem andern bey seinem Leben oder nach seinem Absterben sein Gut durch eine Verschreibung bey der Land-Tafel abtreten würde, und in der Verschreibung diese Clausul stünde, daß er ihme dasselbe abtrete also und mit denen völligen Rechten, wie ihme solches hiebevör verkaufft (und daß derselbe Verkauffer mit seinem Namen darein gesetzt wäre), auch solche Verschreibung der Land-Tafel einverleibt würde: in dergleichen Fällen ist die Gewöhr dem jenigen, deme das Gut abgetreten würd, eben so Nützlich und Kräftig, als es dem gewesen, so das Gut zuvor mit der Gewöhr besessen.

K. XVI.

Und so etwan ein Ungewöhr sich befinden möchte, so sol der Kauffer sich wegen derselben Ungewöhr auff seines Verkauffers Gut, als welches ihme nicht obligirt, nicht einführen lassen; Sondern man sol sich auff die vorige Gewöhr, mit welcher dem jenigen, deme das Gut bey der Land-Tafel abgetreten, solches gewöhret worden, wie dieselbe Gewöhr solches außweiset, einweisen lassen.

K. XVII.

Wan zwen ungetheilte Brüder ein Gut verkauffen und dem Kauffer samenlich in die Land-Tafel einverleiben ließen, auch da neben mit deme, das sie haben oder haben würden, solches gewöhrt, hernach aber miteinander theilten: So mag sich derselbe, deme die Gewöhr verschriben, derowegen auff ihr beyder Gut, wo sie Gütter hetten, einführen lassen. Im fall er aber nur auff deß einen Gut die Einführung vorneme, so kan derselbe der Einführung ein Widerspruch thun; darauff dieselbe Einführung aufgehoben würd, deßwegen daß er sich nach der Verschreibung seiner Gewöhr nicht verhalten und in alle Erbgründe, die in der Gewöhr begriffen, das Recht nicht geführt. Nichts desto weniger aber kan sich derselbe, dem seine Einführung aufgehoben, widerumb erholen und das Recht wegen der Ungewöhr, wo Er anderñt die Verjährung nicht fürüber gehen lassen, gegen sie beide führen.

K. XVIII.

Wie ingleichem auch, wan einer zwen Gewöhrsmänner hette, Sy gehörten aber einer dem andern nicht zu, noch befänden sich in einiger Gemeinschaft, und die Gewöhr, so sie bestelleten, auff zwey Gütern haßtete: So sol man sich ebenermassen wegen der Ungewöhr auff ihr

aby mu na každého statku polovice té zpravy odhádáno bylo. Pakliby se na kterého statku polovice nedostalo, bude moci na druhého zpravce statku to všecko, což by mu se nedostávalo, odhádati. Pakliby se kupující pro nezpravu na jednoho statek toliko uvedl: tehdy bude moci ten jeden slušně odpor udělati, a jemu totiž právo vedení se zdvihá.

K. XIX.

Jestližeby kdo kterým statkem co zpravoval, a po té zpravě že by na tom statku věno nebo dluh zavadil, anebo někomu komorní plat na témž statku zapsal, anebo jakžkoli posledním zápisem statek zavadil, a takový potomně pro nezpravu k odhádání přišel: tehdy poslední zápisové moci míti nebudau proti té předtím učiněné zpravě. Než cožby ještě po odhádání té zpravy zůstalo: tehdy poslednější zápisník k tomu má hleděti, co jest po tom odhádání statku zůstalo. Nebo starší zápisové, co se zprav dotýče, před poslednějšími přednost míti mají.

K. XX.

Kteréby dědiny nebo dědictví připadly krevností neb příbuzenstvím na nejbližšího přítele: tehdy zpravcové také jsau povinni, zpravovati tomu příteli, na kteréhožby připadlo to dědictví, jako tomu předešlému držiteli, po komž jest naň příbuzenství připadlo.

Řád práva vedení pro nezpravu zemskau a jiné nezpravy.

K. XXI.

A jakož předešle v tomto Našem království Českém za příčinou smluv trhových, zpravau opatřených, tak se zachovávalo, že držitel, jemuž se statek s zpravau prodal, pokudž by kdo na týž statek právem sáhnutí chtěl, s odesláním úmluvy zpravce svého dotazovati se dal, chtěl-liby ho v té příčině před právem zastoupiti, a kdyžby k tomu svolil, tehdy již kupujícímu nebylo potřebí, dáleji v saud se vydávati; ale poněvadž by se tudy od Nás nahore v spisích nařízený *process* poněkud obměskal: protož

beider Gütter einführen lassen, und auff einem jedwedern Gut der halbe theil der Gewöhr abgeschätzt werden. Solte sich aber etwa auff deß einen Gut die Helfft nicht erstrecken: So mag man alles das, so mangelt und abgethet, an deß andern Gewöhrsmans Gut abschätzen lassen. Da aber der Kauffer der Gewöhr halber nur auff deß einen Gewöhrsmans Gut das Recht führt, so mag derselbe der Einführung billich widersprechen, und dieselbe würd ihme alßdan auffgehoben.

K. XIX.

So auch einer dem andern mit seinem Gut ein Gewöhr versprochen, und alßdan nach solcher Gewöhr auff demselben Gut ein Leibgeding, Morgengab, Schuld oder Obligation machte, oder etwa jemanden einen Cammerzins auff demselben Gut verschriebe, oder wie sonst solches beschehe, mit der letzten Verschreibung das Gut ansprüchig machte, und es alßdan wegen der Ungewöhr zur Abschätzung käme: so werden die letzten Verschreibungen gegen den Ersten wider die albereit hievor beschehene Gewöhr keine Krafft haben. Da aber über die Gewöhr nach vollbrachter Abschätzung etwas überblibe, zu deme und was also von obgemelter Gewöhr überbliben, sol deme, welcher die letzte Verschreibung auff dem Gut hette, sein Recht zu suchen nicht benommen seyn. Dan die Ältiste Verschreibungen vor denen, so erst hernach beschehen, so wil die Gewöhr anlanget, den Vorzug haben.

K. XX.

Wan etwan ein Erbschafft oder Erbgründ der Blutfreundschaft oder der Sibschafft nach auff den nexten Freund fallen wurde: So seyn die Gewöhrsleut dem jenigen, an welchen das Gut gefallen, die Gewöhr ebenermassen zu volziehen verpflichtet, als sie dem vorigen Inhaber, von welchem das Gut auff den andern gestammet, verpflichtet gewesen.

Mit was Ordnung das Recht wegen deß Landes Ungewöhr und anderer Gewöhr geführt werden solle.

K. XXI.

Ob es zwar bißhero in Unserm Königreich Böhaimb deß Process halber wegen Kauff-Conträct, da die Gewöhr verschriben, also gehalten, daß der Inhaber, deme das Gut mit der Gewöhr verkauft, wan solches Gut Rechtlich von einem andern angeprochen, neben Ueberfendung der Umluwa oder Ankündigung seinen Gewöhrsman befragen lassen, Ob er ihne bey dem Recht vertreten wolle, und da er solches auff sich genommen, der Käufer weiter sich in den Proceß nicht einlassen dürffen; Demnach aber hierdurch der von Uns hieoben vorgestellte

nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby hned jakžby kupující jaké obesláni od druhého, jenž by ten statek nařikal, dostal, povinen byl, po přijetí žaloby v osmi dnech takovou žalobu zpravci svému v známost uvesti, aby on jemu v vedení té celé pře a při všech terminích za přítele se postavil a toho prodaného statku kupujícímu zastávati pomáhal. Nechtěl-li by pak zpravce po učiněném oznámení kupujícímu pomáhati nebo při jednom nebo druhém terminu obmeškával: to na škodu zpravci jest, a za tau příčinou kupující v saudu proti původovi svému zdržován býti nemůže. Pakliby kupující žalobu, kterauž dostal, zpravci svému neoznámil, ale bez něho v saud se dal, tudy se náhrady na svém zpravci zbavuje.

K. XXII.

A když se ten prodaný statek prosaudí, kupující, jemuž ten statek zpraven byl, bude moci právem škodu svou postihati a v ty statky, na nichž zpravu zapsanou má, zvésti se dáti, tím vším způsobem, jakž nahore šireji o tom dotknuto, jakým řádem pro vzeti na úmluvu vedení práva až k skutečnému držení státi se má. Když pak odhad se stane, tehdy takové odhádání, pokudž zprava zemská jest zapsána, třetinou veyš nad summum trhovau vykonati se má, jako kdyby některý statek za 30.000 zlatých reynských prodán byl, uvázání do statku, jenž 40.000 fl. vynáší, vzíti se může. Jestližebý pak zprava zemská zapsána nebyla, tehdy zvod vedle zápisu státi se má.

Toto se pak znamenitě vyhrazuje, že od úřadu desk zemských nemá žádnému žádná úmluva vydána býti, kdožby zpravy dekami zemskými zapsané aneb listu zpravního ve dekách zemských neměl.

O zpravách listovních.

K. XXIII.

Jestližebý kdo komu na statek zpravu zapsal, a zpravce kupujícímu listu zpravního do desk zemských, an by otevřené byly, nevložil, a rukojmě by v tom pomřeli i zpravce: tehdy ten, kdož takový list zpravní má, sám se o vklad téhož listu do desk zemských připraví, a ani děti zpravce, ani také rukojmové

schriftliche Process etwas auffgehalten wurde: Als ordnen und wollen Wir, daß so bald dem Käufer des Guts eine Klage von einem andern, so das Gut anpricht, zukommt, derselbe schuldig seyn solle, seinen Gewährsmann innerhalb acht Tagen nach empfangner Klage dieselbe zu notificiren, damit er bey der ganzen Rechtsführung und allen Terminen ihm Beystand leiste und das verkaufte Gut ihm, Käufer, vertreten helffe. Wolte aber der Gewährsmann auff beschene Denunciation dem Käufer nicht beystehen oder erzeigte sich bey einem oder andern Termin feimig: gereicht solches zu des Gewährsmanns Gefahr, und hat sich deswegen der Käufer gegen seinem Kläger im Process nicht auffzuhalten. Würde aber der Käufer seinem Gewährsmann die Klage, so ihm zukommen, nicht denunciren, sondern liesse sich ohne denselben in die Rechtsführung ein: hat er sich dardurch alles regress an seinen Gewährsmann begeben.

K. XXII.

Da nun das verkaufte Gut mit Recht verloren wurde, mag der Käufer, dem das Gut gewöhret worden, durch einen Executiv-Process sich seines Schadens erholen und auff die ihm zur Gewöhr verschriebene Güter einführen lassen, allermassen wie hieoben weitere Ausführung beschehen, mit was Ordnung, auff erhaltene Umlawa oder Ankündigung, der Executiv-Process hiß zu würcklicher immission anzustellen. Und wan die Abschätzung erfolgt, so sol dieselbe, da die Landes-Gewöhr verschriben ist, auff einen dritten Theil höher, als sich die Kauff-Summa erstreckt, beschehen, als nämlich, wan ein Gut umb Dreyßig Tausent fl. verkauft würd, die Einführung auff Güter, so Vierzig Tausent fl. werth seyn, vorgenommen. Da aber die Landes-Gewöhr nicht verschriben, sol die Einführung der Verschreibung und Obligation nach beschehen.

Wir wollen aber dißes hiebey in acht genommen haben, daß vom Amt der Land-Tafel niemands keine Umlawa gefolgt werde, wo die Gewöhr mit der Land-Tafel nicht verschriben oder der Kauffbriff, darinnen die Gewöhr begriffen, in die Land-Tafel nicht einverleibt wäre.

Von denen jenigen Gewöhren, so mit Briffen zu geschehen pflegen.

K. XXIII.

Im sol jemandem über ein Gut die Gewöhr verschriben und der Gewährsmann dem Käufer den Gewährsbriff in die Land-Tafel, wan dieselbe damals offen, nit einverleiben liesse, und die Bürgen unterdeß, wie auch der Gewährsmann selber mit Tode abgiengen: Der, so den Gewährsbriff hat, würd sich selber umb die Einverleibung desselben Briffs in die Land-Tafel bringen, und weder die Kinder des Gewährsmanns, noch auch die Bürgen oder derselben Kinder, werden

aneb jich děti nebudau kladením ani zpravau do desk zemských povinni, jakž ten list ukazuje.

K. XXIV.

Kdož statek prodá, a kupující koho za zpravce listem přijme, a ten list zpravní ke dekám zemským přinese: má mu takový list ve deky zemské vložen býti, kdyžby toho na úředlnicích požádal; však s tauto výminkau, aby se to s Naším a budau-eich Našich, králův Českých, aneb na místě Našem z plného saudu zemského povolením stalo a *relator* proto ke dekám zemským nařizen byl.

K. XXV.

Jestližeby kdo dekami zemskými zavázal na svém statku jakaužkoli pokutu proto, jestližeby koho z listu, kterýmž kdo zaň neb rukojmí neb podpůrci se postavil, nevyvadil, že jakážkoli pokuta ve dekách zemských proto jest, jí užítí má každý, a o takovou pokutu, kohož se dotýče, právně hleděti může. A pakliby ve dekách zemských stálo, když by ten, kdož se zapsal, ke dekám zemským přišel, a list ten, kterýmž zaplatiti připovéděl, již vyvazený a protržený ke dekám zemským přinesl, že mu ten zápis z desk má propuštěn býti: tehdy zapsání takového zápisu při dekách zemských přetrhnauti a přemazati se má.

K. XXVI.

Měšťané, chtěli-liby pozemské statky mítí, jich na zpravné listy proti nálezu oboecnému dědičky držeti nemají. Než kaupili-liby Pražané neb která jiná města co k obci, neb osoby v městech, na svobodných dědinách neb statech, takové dědiny a statky tak kaupené s povolením Jeho Milosti Krále, aby sobě bez prodlení ve deky zemské klásti dali; však s tauto veyminkau, přišla-liby jaká berně nebo sbírka, aneb jaká jiná potřeba královská neb zemská nastala, že oni, nadepsaní purgmistr a rada i všecka obec města N., tohoto nadepsaného dědictví sobě pod šos ani jinak, všeho ani na díle, osobovati ani přivlastňovati nemají. Tolikéz i městské osoby, kteříž by takové statky s povolením Jeho Milosti Královské kupovali a drželi, aby nic takového nečinili; a to pod pokutau Zřízením Naším Zemským vyměřenau (kdožby ve deky zemské kladl jinému

hinfüran nicht schuldig seyn, nach besag deß Briffs, die Einverleibung noch die Gewöhr in die Land-Tafel zu leisten.

K. XXIV.

So einer ein Gut verkauft, und der Käufer nimbt einen Gewöhrsman an durch eine Briffliche Urkund, und brächte denselben Briff zur Land-Tafel: so sol ihme derselbe, wo er solches bey denen Unter-Ambtleitern begeren würd, in die Land-Tafel einverleibt werden; jedoch mit dieser Condition, daß solches mit Bewilligung Unser und Unserer Nachkommen am Königreich, oder von Unsererwegen von dem völligen Land-Recht begehre und daß ein Relator derowegen zur Land-Tafel verordnet werde.

K. XXV.

Wurde sich einer mit der Land-Tafel bey einer Poen auff sein Gut verobligiren, wan er jemanden wegen einer Bürgschaft oder eines Vorstandes halber nicht vertrete oder Schadloß halte: Solcher und dergleichen Poen, wan sie mit der Land-Tafel verschriben, kan ein jedwederer, den es angehet, Gerichtlich suchen. So es aber in der Land-Tafel dabey versehen, wan derselbe, so sich verschriben, zu der Land-Tafel kam und den Briff, damit er die Zahlung zu leisten verprochen, so albereit cassirt zur Land-Tafel brächte, daß derowegen ihme sein Obligation in der Land-Tafel cassirt werden sol: so sol diesem nach darauff die Cassirung der Verschreibung in der Land-Tafel geschehen.

K. XXVI.

Betreffend die Burgerkeit, wo dieselben Landgüter halten wolten, die sollen wider den gemeinen Rechtspruch keine Erb- oder Landgüter mit Gewöhrschriften nicht besitzen, Sondern, im fall die Präger oder sonst eine andere Stat zu ihrer Gemein, oder auch ein theils Privat-Personen auß den Stäten, was von freyen Erbgründen oder Gütern kauffen wolten, So sollen sie solches mit Bewilligung thun, und dieselben sollen sie ihnen unverzüglich in die Land-Tafel einverschreiben lassen; Doch mit dieser Condition, im fall alßdan etwa eine Steür oder Contribution angelegt würde oder sonsten eine Königliche oder deß Landes Notturnfft vorfiele, Daß obgemeltem Burgermeister und Rath und die ganze Gemein der Stat N. desselben Erbguts, es seye ganz und gar oder zum theil, zu ihren andern Geschößgütern nicht zueignen, noch mit denselben vermengen. Wie auch die jenigen Privat-Personen auß den Stäten, so, wie gemeldet, mit Bewilligung Ihrer Königlichen Maj. der gleichen Erbgüter kauffen und possediren möchten, solches ebenemassen nit thun sollen, bey Poen, so in Unserer Landes-Ordnung (wan einer dem andern etwas, es sey von Königlich- oder Geistlichen Gütern in die Land-Tafel einverleiben wolte und

dědiny královské neb duchovní, a sám jich ve dekách zemských nemaje); než mají a povinni budau se k králi Jeho Milosti a k zemi tak zachovati a to vše činiti, jakž jsau se předešli držitelé nadepsaného dědictví chovali a z toho činili.

O zpravách statkův zápisných a manských.

K. XXVII.

Jestliže kdo prodá komu dědiny manské neb lenní, neb zástavní, draže neb veyše než zápisové neb majestátové na ně ukazují, a ten, kdož kaupí, větší summu dá nad zápisy, aby summu věděl kde naleznauti, jestližebý k veyplatě přišlo: tehdy ten, kdož summu vezme, zápis v památných dekách bude moci učiniti, že při veyplatě jemu má dáti, což veyš nad zápisy přijal, a ten, kdož tu summu dal, aby se s komorníkem uvázal v dědiny zapisujícího a je držel tak dlauho, dokudž by jemu summy zase nenavrátíl.

K. XXVIII.

Kdožbykoli prodal dědiny manské a kladl je ve deky dvorské, a nemělby žádného více statku v týchž dekách dvorských, nimžby mohl zpravovati, bude moci zápis zpravni dekami zemskými památnými na dědictví své učiniti, na ten spůsob: Jestližebý ten, jemuž zprava zapsána jest, z těch dědin manských právem vyveden byl, že se bude moci na statek jeho dědičný neb zápisný vésti, jakž zprava jeho ukazuje.

O zápisích zástavních a veyplatních, na statky dědičné se vztahujících.

K. XXIX.

Jestližebý kdo komu svůj statek dědičný, nyní anebo potomné, dekami zemskými zastavil a zapsal, a přitom v jistém a uloženém čase odkaupení a veyplatu sobě pozůstavil, avšak potom držitel téhož statku, kdyžby čas veyplaty přišel, takové summy přijíti, statku postaupiti, ani také zápisu u desk zemských přemazati a propustiti nechtěl: tehdy ten, kdož jest zastavil, může peníze u desk zemských položiti zauplna všechny, a

ihme selbst daran bey der Land-Tafel nichts eingeschrieben wäre) außgemessen ist; Sondern sie sollen schuldig und verpflichtet seyn, gegen Ihrer Kön. Maj. und dem Land sich also zu verhalten, allermassen und gestalt die vorigen Inhaber derselben Erbgüter solches gethan und geleistet.

Betreffend die Gewöhr wegen der Pfand- oder Lehen-Güter.

K. XXVII.

So jemand einem andern seine Mans- oder Lehen-Güter höher dan seine Majestat oder Verschreibung darüber außweisen, widerlöflich verkaufft oder verpfendet, und der Kauffer ein größere Summa darfür, dan die Verschreibungen vermögen, gegeben hette, damit derselbe wisse, wie er seiner Summa, wan es zur Ablösung kombt, bezahlt werden möge: Kan der, welcher die Summa empfehet, eine Verschreibung in der Gedächtnuß-Land-Tafel thun, Daß er ihme bey der Ablösung die Uebermaß, was sich über die Verschreibung befindet, erlegen wolle. Da nun derselbe bey der Ablösung solche Uebermaß nicht wolte entrichten, mag der Beschwarte theil mit einem Cämmerling von der Land-Tafel alle seine Güter, die er hette oder haben würde, einnemen und dieselbigen halten, biß ihme die Summa erlegt würd.

K. XXVIII.

So jemand ein Man- oder Lehengut verkaufft und legt die ein in die Land-Tafel, und hette keine Güter mehr in der Hof-Tafel, damit er mit denselben die Gewöhr thun möchte: So kan er eine Verschreibung wegen solcher Gewöhr in der Gedächtnuß-Land-Tafel auff seine Erbgüter auffrichten, dergestalt, wan der, deme die Gewöhr verschriben, auß den Mans- oder Lehen-Gütern mit Recht gefegt würdet, daß er sich mag auff seine Erb- oder Pfandgüter einführen lassen, wie seine Gewöhr solches außweist.

Von Verschreib- und Verpfendung der Erbgüter.

K. XXIX.

Im fall einer jemanden sein Erbgut mit der Land-Tafel jetzt oder ins künfftig versezt und verschriben, Dabey aber ihme den Widerkauff und die Ablösung innerhalb bestimter Zeit vorbehalten hette, und aber der Inhaber des Guts, wan die Zeit der Ablösung herbey kommen, das Gelt nicht annehmen, das Gut abtreten, noch auch die Verschreibung in der Land-Tafel Cassiren oder loß lassen wolte: So mag der, welcher die Verpfendung gethan, die ganze Summa zur Land-Tafel niederlegen und deponiren und darauff von denen UnterAmbtleuten bey der Land-Tafel ein Citation an den jenigen, so das

potom od úředníkův menších desk zemských obesláni na držitele téhož statku vzíti, aby přišel a summu svau vyzdvihl. A ne učinil-liby toho po dodání jemu dotčeného pořádného obesláni: tehdy ten, kdož vyplatiti chce, může peněz u desk zemských nechati a list obranní od úřadu desk zemských vzíti, a tím listem obranním v ten statek pořádem nejvyššího purgkrabství Pražského uveden býti. Než jestliže držitel statku všech důchodů jemu toho času, když se veyplata státi měla, půl leta napřed příslušejících a náležejících, od lidí poddaných nevyupomínal a nevybral, že ten, kdož vyplacuje a listem obranním by se uvázal, má jemu těch důchodův na svých lidech, kteréž jest v zástavě držel, hned dopomoci anebo sám dáti, a to konečně od uvázání listem obranním ve čtyrech nedělich pořád zběhlých, nejprv příštích. Pakliby kdo koho jiného v ten statek bez listu obranního uvesti dal: tehdy ten má všecky škody, náklady a útraty skrze to vzaté a proto vynaložené, což by jich koliv před úředníky menšími desk zemských prokázal a provedl, zase navrátiti, od průvodu ve dvau nedělich pořád zběhlých.

K. XXX.

Zastavil-liby kdo dědiny své anebo zboží dluhem, a to by dekami zemskými zapsáno bylo, a potom by někdo jiný pro ten statek obsýlal toho, kdož jest zastavil: tehdy ten, kdož druhého obsýlal a na něm při obdržel, má na to dědictví právo vésti, tak dalece, aby měl listy vzíti na odhádání. A prve nežliby listy vzal, má tu summou neb dluh, druhému na tom statku dekami zapsaný, u desk zemských položití a jej ssauti neb zaplatiti; a potom také toho hned, jemuž dluh dekami pojištěn byl, ke dekam zemským obeslati, aby peníze své bral; a po vykonání toho, listy na odhádání vzíti, a když se odhad stane, má v skutečné držení těch dědin vpuštěn býti. Pakliby druhý takových peněz vzíti, nebo také statku postaupiti nechtěl: tehdy ten, kdož peníze u desk zemských položil, chtěl vyplatiti, má obranním listem od úřadu v ta zboží uveden býti, a ten, komuž statek zastaven byl, peníze své vyzdvihnouti a druhému svůj zápis do desk zemských s zpravau vložití.

K. XXXI.

Těž při zástavách věnních má se zachovávat, totižto že ten, komuž to v zástavě dáno anebo zapsáno jest, nemá odporu

Gut innenhaltet, nemen, Daß er komme und seine Summa Gelds erhebe. Thäte er solches nicht, nach ordendlicher ihme insinuirter Citation, So mag der, so die Ablösung thun wil, das Geld bey der Land-Tafel ligen lassen und ein Wöhrloßbriff vom Ambt der Land-Tafel außnemen und mit demselben Wöhrloßbriff durch das Ambt des Obristen Burggrafen zu Prag in solches Gut eingeführt werden. So aber derselbige, so das Gut hielte, alle Geföll und Einkommen, so ihme zu der Zeit, als die Ablösung ein halbes Jahr zuvor beschehen sollen, verfallen und zustendig gewest, nicht vollkommenlich von denen Untertanen eingemahnet und eingebracht hette: So solle ihme der, so die Ablösung thut und sich mit einem Wöhrloßbriff einführen lassen, zu solchen Geföllen und Einkommen bey seinen Untertanen, die er Pfandsweiß gehalten, schleüinig und unverzüglich verheiffen, oder selber mit seinem Geld abstaten, und solches von dato der Einführung mit dem Wöhrloßbriff in vier Wochen, schierst künfftig. So aber jemand einen andern in diß Gut ohne einen Wöhrloßbriff ließ einführen: Sol derselbig alle Schäden, Zehrung und Unkosten, so derowegen ervolgt und darauff gewendet worden, so vil der Kläger deren vor denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel darthun und erweisen möchte, hinwiderumb erstaten, von der Zeit an des Beweises innerhalb 14 Tagen.

K. XXX.

Und so jemand ein Gut oder Erbgründ wegen eines Darlehens oder Schuld einem versetzt hette, und solches mit der Land-Tafel verscriben wäre, hernach aber ein anderer den jenigen, so das Gut versetzet, umb eben dasselbe Gut zu Recht ansprechen wurde: sol derselbe, welcher den andern geladen und das Recht über ihne erhalten, auff solch sein Erbgut das Recht führen, so weit biß es auff die Briff der Abschazung kombt. Und zuvor er die Briff auff die Abschazung außnimbt, sol er die Summa Geldes, so mit der Land-Tafel auff demselben Erbgut dem andern verscriben worden, bey der Land-Tafel miderlegen und denselben umb seine Summa befriedigen; Darauff auch alßbald den jenigen, deme die Schuld mit der Land-Tafel versichert, zur Land-Tafel beschicken, daß er sein Geld erhebe, und nach Verrichtung dessen die Briff auff die Abschazung aufnemen; und da die Abschazung beschehen, soll er in die würdliche Possession desselben Erbguts gesetzt werden. So aber der ander das Geld nicht nemen oder auch das Gut abtreten wolte: sol nach deme, so das Geld zu der Land-Tafel deponirt und die Ablösung thun wollen, mit einem Wöhrloßbriff vom Ambt in solch Gut einführen, und der jenige, deme das Gut verpfendet gewesen, sol sein Geld erheben und dem andern sein Verscribung in die Land-Tafel einverleiben lassen mit der Gewöhr.

K. XXXI.

Eben also sol es auch gehalten werden, wo ein Morgengab oder Leibgeding verpfendet, Nämlich daß der jenig, dem solches Pfandsweiß

proti tomu vedení práva klásti, než kdyby se jemu u desk zemských summa složila, a byl od úřadu obeslán, aby peníze své vzdvihl, má takovou summu po obeslání přijíti a vzdvihnuti.

K. XXXII.

Dal-liby se kdo z jisté summy, jako držitel zastavy neb jakoby naň dědiny zapsané byly, před právo obsýlati obmyslně, anby však na ně nic nepůjčil, a to naň prokázáno bylo, že s takovým obmyslem zachází, aby druhému, jenž na tom statku závadu má, překážku činil a dlužníka při tom statku zdržel: takový má na hrdle ztrestán býti.

K. XXXIII.

Pokudžby kdo dědiny své zastavil dluhem dekami zemskými nebo listem, a veyplatu sobě pozůstavil, a v zápisu by stálo, aby ten, jenž půjčil, druhému o takové veyplatě půl leta napřed při úřadu desk zemských věděti dal: taková se zástava nemůž promlčeti. Než dal-liby půl leta napřed věděti a po tom dáni žeby nevyplatil do tří let a osmnácti neděl: již se po tom dáni ta veyplata promlčí. Než jestližeby zápis zástavy svědčil, kdyžby koli chtěl, aby to vyplatiti mohl: ta veyplata se nikdy nepromlčí.

K. XXXIV.

Pakliby v veyplatném zápisu neb listu stálo, do jmenovitěho času že se má vyplatiti, jestližeby od toho času jmenovitěho dal letům zemským nahoře dotčeným, totiž třem letům a osmnácti nedělím, projíti: ta se veyplata také promlčí.

K. XXXV.

A bylo-liby v zápisu nebo v listu zástavním doloženo, žeby se někdo zavázal, v jmenovitěm čase ten statek vyplatiti, a dalby tomu času projíti, a nevyplatilby v tom toho statku, jakž zápis zní: tehdy potom k té veyplatě žádného práva nemá.

K. XXXVI.

Učinil-liby kdo zástavu, žeby sobě pozůstavil, za živobytu svého, kdyby se jemu koliv libilo, vyplatiti: tehdy po smrti jeho k té veyplatě dědicové nebo nápadníci právo míti mají, jako

eingantwortet oder verschriben, darwider kein Widerspruch einlegen mag, sondern wan ihme die Summa bey der Land-Tafel nidergelegt und er sein Gelt zu erheben vom Amt, beschickt wurde, Sol er dieselbe Summa ohne Ladung nemen und erheben.

K. XXXII.

So jemand umb ein gewisse Summa als ein Pfands-Inhaber oder gleichsam wären ihme die Güter verschriben, für Gericht sich betrügllich laden lassen, da er doch darauff nichts gelihen, und solches auff ihne erweisen, daß er mit einem solchen Betrug umgeheth, einen andern, so zu solchem Gut ein Anspruch hette, zu verhindern und dem Schuldner bey dem Gut zu erhalten: der sol am Leib gestrafft werden.

K. XXXIII.

Wan einer sein Erbgründ mit der Land-Tafel oder mit Briffen umb Schuld verpfendet, und ihme die Ablösung vorbehalten, und in der Verschreibung stunde, daß der, so gelihen, dem andern die Ablösung ein halbes Jahr zuvor bey dem Amt der Land-Tafel auffragen solte: ein solche Verpfendung kan nicht verjähren. Wo aber nach beschehener auffkündigung die ablösung würcklich nicht ins Werk gesetzt würde, sondern 3 Jahr und 18 Wochen darüber verlossen wären: so würd sich alßdan nach Auffkündigung des halben Jahres die Ablösung verjähren. Stunde es aber in der Pfand-Verschreibung, daß er die Ablösung thun möge, wan er wil: dergleichen Verpfendung werden sich niemals verjähren.

K. XXXIV.

Wan aber ein Pfandsbriff lautet, daß in einer gewissen Zeit die Ablösung volnzogen werden sol, und man aber von der benentten Zeit an die Land-Jahr, das ist drey Jahr und 18 Wochen, wie gemeldet, vorüber gehen ließe: solche Ablösung würd sich gleichermassen verjähren.

K. XXXV.

Wan eine Pfands-Verschreibung dahin gestelt wäre, daß sich einer verobligirt, in einer gewissen Zeit das Gut abzulösen, und er ließ die Zeit fürüber gehen und löste das Gut nicht ab, wie solches die Verschreibung besagt: So solle ihme hernach zu der Ablösung kein Recht mehr verstattet werden.

K. XXXVI.

Da einer ein Pfand dermassen verschriben hette, daß er ihme vorbehalten, sein Lebzeit über, wan es ihme gefellig, die Ablösung zu thun: So sollen des Abgestorbenen Erben und andere Anwartschaffter zu der Ablösung befugt seyn, gleichermassen wie der, so das Pfand

on sám, jenž tak zástavu zapsal. A ten, kdož zástavu drží, chtělby komu takové právo prodati anebo komu zapsati, to bude moci učiniti. Pakliby toho práva žádnému nezapsal ani neprodal, a umřelby v tom: tehdy nápadníci, kdož po něm budou, k tomu zápisu budou míti právo.

A všechny takové svrchu oznámené zápisy nebo listy zástavní a spravedlnosti, mohau se odevzdávati, postupovati nebo prodávati, poněvadž jeden každý s spravedlností svau, a což jeho jest, podle libosti své může činiti a řídit.

O veyplatách statkův.

K. XXXVII.

Držel-liby kdo s povolením Naším nebo předkův Našich, králův Českých, jaký statek zástavný neb zápisný a k tomuby povolil, aby někdo jiný jej vyplatiti mohl: tehdy ten, jenž tu veyplatu obdržel, bude moci držitele před Náš saud zemský neb komorní obeslati a spravedlnost svau na takovou veyplatu provesti a prokázati. A jestli se držitel po obeslání k saudu buď sám osobně, nebo *procurator* jeho nepostavil: tehdy povinen jest, svau summu zástavní vzíti a proti tomu statek postaupiti, ničímž se nezastírajíc a nevymlauvajíc.

K. XXXVIII.

Komužby Jeho Milost Královská jakau veyplatu dáti ráčila, a on na to list nebo majestát ukázal, ten každý z té veyplaty sám držitele zboží ne Naším, než svým jménem aby obsýlal, a to proto, kdyby spravedlnosti své neprokázal a při svau ztratil, aby ten, jenž obdržel, mohl na něm škod a autrat svých postihati a dobývati.

K. XXXIX.

Pakliby ten žádné veyplaty sobě příslušející neukázal, tehdy má straně druhé škody a útraty (což by jich před úředníky menšími provedl) dáti a zaplatiti.

K. XL.

Obdržel-liby kdo jakau veyplatu saudem pro summu, nebo staným právem, nebo jináče: tehdy má vzíti *relati* ke dckám zemským od téhož úřadu, kdež táž věc rozeznána jest; však list obranní na zvedení dříve vydán býti nemá, dokudžby na veyplatu summa zauplna při dckách zemských složena nebyla.

dergestalt verscriben. Und so derjenige, welcher die Pfandschafft hielte, jemanden sein Pfand-Recht verkauffen oder verschreiben wolte, dessen ist er zu thun berechtiget. So er es aber niemand würde verkauffen oder verschreiben und unter dessen mit Tode abgienge: so sollen seine Nachkommen, die ein Anfall nach ihme haben, zu solcher Verschreibungen wol befugt seyn.

Und alle dergleichen, wie obvermeldet, Pfandsverschreibungen und Gerechtigkeiten können übergeben, abgetreten oder verkaufft werden, Dieweil ein jeder mit seiner Gerechtigkeit und deme, so ihme zustehet, thun kan und mag, wie es ihme gefellig.

Von Auflösung der Güter.

K. XXXVII.

So jemand ein Pfand-Gut mit Unser oder Unserer Vorfahren, Königen in Böhaimb, Bewilligung innen hette, solches aber einem andern wider abzulösen verwilligte: so mag der, so die Ablösung erlanget, den Inhaber vor Unser Land- oder Cammer-Recht Citiren und seine Gerechtigkeit über die Ablösung darthun und erweisen. Und da der Inhaber, so Citirt worden, sich zum Rechten weder Persönlich noch durch seinen Procurator gestellt hette: Sol er seine Pfand-Summa zu nemen und das Pfand-Gut entgegen abzutreten schuldig seyn, und sollen ihme alle Einred hierwider benomen und abgestriekt werden.

K. XXXVIII.

So einer das Recht der Ablösung von einem König in Böhaimb erhalten und darüber Briflichen Schein hette vorzulegen: sol er deswegen die Citationes an den Inhaber der Herrschafft nicht in Unserm, sondern in seinem Namen erheben, Damit wan er seine Gerechtigkeit nicht erweise und sonst der Sach verlustig wurde, der obgibende Theil wegen des Schaden und Unkosten sich bey ihme zu erholen haben.

K. XXXIX.

So einer sein Recht der Ablösung nicht erweise: sol er seinem Gegentheil die auffgewente Schäden und Unkosten auff vorgehende liquidation bey Unserm Unter-Ambtleuten zu erstaten schuldig seyn.

K. XL.

Da einer wegen einer Summa Geldes, oder durch ein Erstandnes Recht, oder in ander weg eine Ablösungs-Gerechtigkeit Rechtlichen erhalten hette: So sol er von dem jenigem Rechte, da die Sach erörtert worden, eine Relation zu der Land-Tafel nemen; doch solle vor Widerlegung des völligen Pfandschillings zur Land-Tafel kein Wöhrloßbriff auff die Einführung herauß gegeben werden.

K. XLI.

Byl-li by při veyplatě mezi stranami jaký odpor o minci, to má ten saud, při kterémž ta věc sauzena byla, rozeznati.

O zápisích dlužních a rukojemstvích.

L. I.

Zápis dlužní dělají se buďto dekami zemskými, nebo registry úřadu purgkrabského, anebo pod pečeti a podpisem ruky vlastní dlužníka.

Při dekách zemských činí se zapsáním neb zastavením dědičných statkův neb dědičných platův; a kdyžby o takové spor vznikl, o tom saud Náš zemský rozeznati má.

L. II.

Zápisové dlužní registry úřadu purgkrabského, mají od písaře úředního u přítomnosti dvou radd téhož saudu zapiso-váni býti.

L. III.

Zápisové, kteréž dlužníci na papíře činí, utvrzují se a vysvědčují podpisem vlastní ruky dlužníkův a pod jich pečeti, nebo vysvědčením dvou poctivých lidí, anebo rukojemci.

L. IV.

Listy a zápis v registrách při úradě purgkrabském nikdež jinde než na saudu purgkrabském sauzeny a rozeznány býti mají; lečby list falší nařknut, nebo žeby již vyvazen a zaplacen byl, anebo žeby sice někdo podpisu svému a pečeti odpíral; to saud zemský sauditi a rozeznati má.

L. V.

Komuby zápis dekami zemskými »s uvázáním komorníkem« o jakou koliv věc svědčil, a ten, proti komužby se uvázati chtěl, tomu se na odpor stavěl: v takové příčině úředníci Naši k tomu, co právo s sebau přináší, povoliti mají.

L. VI.

Jestližeby kdo listem statek svůj dědičný »s uvázáním komorníkem« zastavil, a ten list byl by dvauch neb tři osob z vyš-

K. XLI.

Man bey der Auflösung wegen der Münz einiger Streit vor-fiele: Solcher sol bey denen jenigen Rechten, da die Hauptsach erörtert worden, entschieden werden.

Von Schuld-Verschreibungen und Bürgschaften.

L. I.

Die Schuld-Verschreibungen geschehen entweder bey der Land-Tafel, oder bey denen Registern des Burggrafen-Ampts, oder unter des Schuldners Handschrift und Petchafft.

Bey der Land-Tafel geschehen sie mit Verpfändung der Land-Güter oder Erb-Zinsen; und so deswegen ein Streit vorfellt, sol bey Unserm Land-Recht darüber erkennen werden.

L. II.

Die Schuld-Verschreibungen bey denen Registern des Burggrafen-Ampts sollen von einem Amt-Schreiber geschehen in beyseyn zweyer Besizer desselben Rechts.

L. III.

Die Verschreibungen, so die Schuldener auf Papier auffrichten lassen, werden entweder mit ihrer Handschrift und Petchafft allein, oder mit zweyer gutter Leit Zeignuß, oder auch mit Bürgen, bestetiget und bekräftiget.

L. IV.

Über Schuld-Briff und Verschreibungen bey denen Registern des Burggrafen-Ampts kan nirgends als bey dem Burggrafen-Recht erkennen werden; Es wäre dan, daß ein Schuldbriff für falsch, oder daß er albereit aufgelöst und bezahlet wäre, angesprochen würde, oder da sich sonst einer zu seinem Insigl, Petchafft und Handschrift nicht bekennen wolte; In welchen fall von Unserm Land-Recht eine Rechtliche Erkänntuß ergehen sol.

L. V.

Da jemand eine Verschreibung bey der Land-Tafel „mit Einführung des Cämmerlings“, in was Sachen es wäre, erlangt hette, und der jenige, wider welchen man die Einführung vorgenommen, wolte sich derselben widersetzen: In solchem fall sollen Unsere Amtsleit dem Rechtlichen Process seinen Lauff lassen.

L. VI.

Da einer in einem Schuldbriff, so von zweyen oder dreyen höhers Standes Personen Zeignuß und Insigl bekräftiget wäre, sein Erbgut

ších stavův pečeti na svědomí utvrzen, a v něm ta veyminka doložena byla, aby jeden každý, totiž který zápis učinil anebo kdož jej přijal, týž list bez přítomnosti druhé strany ve dcky zemské vložiti dání mohl: tehdy úředníci menší takovému vkladu na žádost jedné nebo druhé strany povoliti mají. Však dokudžby takový list ve dcky zemské vložen nebyl, nemá komorník od desk zemských vydán býti. A to též o smlauvách o koliv učiněných a tu veyminku v sobě obsahujících, rozuměti se má.

L. VII.

Zápis dekami zemskými učiněný nebo jiný list dlužní, buď pro plat komorní neb jiný dluh, svědčil-liby dvěma, třem nebo více osobám do jistého času, a po vyjití toho času k zaplacení uloženém, nedadauce třem letům a osmnácti nedělám projíti, jen někteří z věřitelův takového by se zápisu drželi: tehdy díl druhý věřitelův, kteří právo své v čase nadepsaném promlčeli, na ně případne a jim přibude a statek dokonale zůstane; lečby ten statek sirotkům, nemajícím poručníkův, náležel; nebo oni do dojití let svých práva svého nepromlčí.

L. VIII.

Nařknutý z listu falešného, kdyžby se na něj ta faleš provedla, má po vyšetření případností s propadením statku na hrdle ztrestán býti. A kdožby listem vyvazeným, věda o tom dobře, že vyvazen jest, upomínal, a naň se to dostatečně prokázalo: takový za aukladníka a nepoctivého držán a k tomu ještě podle vyšetření případností obzvláště ztrestán býti má.

L. IX.

Pokudžby kdo takový falešný a vyvazený list od koho přijal s dobrou volí, věda že jest vyvazený, a ním upomínal: ten v tauž pokutu upadne, jakož nahoře psáno stojí. A kdyžby kdo tak falešně nařknut jsa, naň se to provedlo: tehdy původ obviněnému to opravití a odprošati, též škody a antraty zaplatiti má, tím způsobem, jakž to právo s sebau o náрек cti přináší a ukazuje.

L. X.

Žádný v zápisu dlužním nebo v šuldtbrifu registry purgkrabskými, pokuty jakékoliv pro nezaplacení v času jmenovitěm

„mit Einführung des Cämmerlings“ verpfändete und diese Clausul auch darinnen stünde, daß einem jeden, nämlich deme, der die Verschreibung gethan, oder deme, der sie angenommen, frey stünde, ohne Gegenwart des andern solchen Briff in die Land-Tafel einverleiben zu lassen: In solchem Fall sollen Unsere Unter-Ambtleit auff eines oder des andern anhalten die Einverleibung geschehen lassen. Ehe und zuvor aber solches geschieht, sollen sie keinen Cämmerling von der Land-Tafel folgen lassen. Gleiche Meinung hat es mit denen Verträgen und Conträcten, wo in denenelben eine dergleiche Bedingung gefunden würd.

L. VII.

So eine Verschreibung bey der Land-Tafel oder sonsten ein Schuldbrif, es wäre wegen Cammer-Zins oder andern Schulden, auf zwo, drey oder mehr Personen zu einer gewissen Zeit lautete, und nur etliche der Glaubiger gebraucheten sich solcher Verschreibung, eher und zuvor nach Verfließung der bestimbtten Zeit der Bezahlung 3 Jahr und 18 Wochen vorüber giengen: So sol ihnen der andern Glaubigern Theil, so ihr Recht in obgeschriebener Zeit verschwigen und verjähren lassen, zukommen und zuwachsen und das Gut vollkämlich verbleiben; es wäre dan, daß es Waisen, so keine Fürmünder hetten, antreffe; dan solche verschweigen ihr Recht vor Erlangung ihrer Mündigen Jahr nicht.

L. VIII.

So einer wegen eines falschen gemachten Schuldbrieffs angeklaget und überwisen wäre: sol er nach Befindung der Umständ neben confiscation der Gütter am Leib und Leben gestrafft werden. Welcher aber wegen eines albereit bezahlten Brieffs widerumb auff ein neues mahnete, da er doch der geschehenen Bezahlung gute Wissenschaft trüge und dessen überwisen würde: sol für einen untichtigen und Ehrlosen Man erkant und nach Befindung der Umständ auch noch absonderlich gestrafft werden.

L. IX.

Man einer einen falschen oder aufgelösten Brif durch eine Dobra wüle wissentlich an sich brächte und Ladungen darauff erhielt: Dieser sol gleichmessiger Straff, wie obgedacht, gewertig seyn. Und da einer wegen dergleichen Verfälschungen angetastet und verklagt, aber solches auff ihn nicht erweisen würde: So sol dem Beklagten von dem Kläger ein Abtrag und Abbitung neben Erstattung aller Schäden und Unkosten geschehen, allerding solches die Rechte wegen Injurien und An-tastung der Ehren mit sich bringen.

L. X.

Keiner sol in Schuldbrieffen oder Schuldverschreibungen bey denen Registern des Burggrafen-Ambts, da die Bezahlung in beuenter Zeit

nezapisuj, ale jeden každý na pořádném práva na statek vedení přestaň. A byt i jaká pokuta zapsána byla, však to Našemu purgkrabskému saudu souditi, ani v nejmenším té věci šetřiti nenáleží.

L. XI.

Dva nebo tři dlužníci, jestli že by se zavázali v jednom zápisu takto, aby jeden každý z nich za všechny platiti povinen byl: tehdy věřitel pro celé a zauplna zaplacení všechny nebo jednoho z nich obsíláti a napomínáti může. Pakliby ta veyminka v zápisu nestála, a dlužníci všiekni zároveň celé summy zaplatiti se nezavázali: mohau zároveň nebo jeden každý obzvláště obsílání býti, ale však každý toliko jen z svého dílu, jakby mnoho zaplatiti měl. Též také o věřitelích se rozuměti má, jichžby víceji nežli jeden bylo, kterýmžby se nápodobně, jakž nyní oznámeno, od dlužníkův pro zaplacení věděti dalo. A to vše nejméněji šetřino býti má i při těch, kterýmž s dobrá volí jaké zápisu dlužní odevzdané a postaupené jsau.

L. XII.

Kdožbykoli jeden druhému dlužen byl zlaté, buď uherské neb reynské, jestoby v tom dluhu nestála tato veyminka, že jej nemá jinau mincí odbeyvati žádnu než zlatými uherskými nebo reynskými: každý dluhu toho bude moci odbeyvati jakau kolivěk jinau bernau mincí. Než byla-liby v tom dluhu taková veyminka doložena, že nemá žádnu jinau mincí než zlatau odbeyván býti, a dlužník by také takovau mincí zlatau podle zapsání svého přijal: ten nemá žádnu jinau mincí než zlatými, podle té veyminky, odbeyván býti.

L. XIII.

Byl-liby při záplatě mezi stranami jaký spor o zlatau neb jakau jinau mincí: přitom šetřiti se má, jak jest tehďaz mince vysoko šla, když se půjčka stala, a ne jak tehďaz, když k zaplacení přicházelo.

L. XIV.

Jestližby věřiteli listy shorely aneb ztracené byly, a to se dostatečně před úřadem purgkrabským provedlo, že jest list nevyvazený a dluh nezaplacený: má proto jistec i rukojmě, pokudž které má, dosti učiniti a ten dluh zaplatiti. Též také

nicht beschehe, einige Selbststraff einzuverleiben oder zu setzen befügt seyn, sondern ein jeder sol sich mit dem ordentlichem executions-Process begnügen lassen. Und da gleich einige Straff mit verschriben würde, sol doch Unser Burggrafen-Recht darüber nicht erkennen, noch solches im geringsten in acht nemen.

L. XI.

Wan Zwene oder drey Schuldener in einer Verschreibung sich obligirten, daß nämlich ein jeder für alle zu zahlen schuldig seyn sollte: So mag die Citation und Annahmung der völligen Bezahlung von dem Glaubiger wider alle zugleich, oder nur wider einen allein, geschehen. Da aber solche Clausul nicht darinnen mit begriffen wäre, und also die Schuldner alle zugleich in solidum sich nicht verschriben hetten: mag zwar die Citation wider alle zugleich oder absonderlich geschehen, doch so weit eines jeden theil, so er zu zalen schuldig, sich erstrecket. Gleiche Meinung hat es auch mit denen Glaubigern, so ihrer mehr wären, denen die Ankündigung der Bezahlung ebener massen, wie jetzt gemeldet, von den Schuldnern geschehen mag. Und diß alles sol auch in acht genommen werden von denen jenigen, welchen durch Dobrau wüli einige Verschreibung übergeben und abgetreten worden.

L. XII.

Da einer dem andern eine Summa Geldes an Hungarischen Ducaten oder Rheinischen Gold-Gulden schuldig worden, sich aber mit solcher Münz an Gold in specie zu bezahlen nicht verschriben hette: So mag die Bezahlung auch mit anderer Münz-Sorten geschehen. Da aber in der Verschreibung stünde, daß die Bezahlung mit keiner andern Münz als nur mit Gold geschehen solte, er auch der Schuldener solche Guldene Münz der Verschreibung nach empfangen hette: So sol auch die Bezahlung mit keiner andern Münz als mit Gold geschehen.

L. XIII.

Da bey der Bezahlung wegen des Goldes oder anderer Münz-Sorten einiger Strit vorfiel: Sol hierinnen der Valor und Werth, so damals als die Gelder gelihen worden, gewesen, und nicht, wie er bey der Abstatung und Bezahlung ist, in acht genommen werden.

L. XIV.

Da dem Glaubiger seine Schuldbriffe verbrunnen wären oder er sie anderwärts verloren hette, und daß solche Verschreibungen nicht gelöst, noch die Schuld bezahlt, vor dem Burggrafen-Amt gnugjam dargethan und erwisen worden: So sol derselb Schuldner mit sampt seinen Bürgen, so einige vorhanden, die Bezahlung nichts destoweniger zu thun schuldig und verbunden seyn. Gleiche Meinung hat es auch

rozuměti se má o nevyvazených listech nebo dluzích, u nichž by se pečeti zlámaly anebo jináče k porušení přišly.

L. XV.

Každý list dlužní nebo šuldtbrif může věřitel se všim právem a spravedlností jemu v něm náležející, při dekách zemských, nebo při auřadu purgkrabském, anebo dobrau voli jinému odevzdati a postaupiti. Než dobrá vůle má na pargaméně psána a vedle pečeti věřitele ještě dvauch osob, svědkův k tomu listovně neb osobně prošených, pečeti visutými utvrzena býti.

L. XVI.

Svědčil-liby komu list dekami zemskými, nebo registry purgkrabskými, anebo sice jaký šuldtbrif, do jmenovaného času a věřitel by ním neupominal od toho času, jak plnění v listu svědčí, a dalby třem letům a osmnácti nedělům projiti: takový list se promlčí; lečby práva zastavena byla pro mor anebo válku, anebo žeby se sirotkův, ještoby let ani poručníkův neměli, dotýkalo. Než sirotek, doжда let, má ve třech letech a osmnácti nedělích práva svého následovati, a pokudžby toho zanedbal, tehdy nieméně list svůj promlčí.

Než jestližeby ten, jemuž statek ve dekách zemských »s uvázáním s komorníkem« do jmenovaného času zapsán jest, dřiveji jakým koliv způsobem v držení statku vešel a tři léta a osmnácte neděl pořád zběhlých pokojně bez nařikání vydržel: není mu již víceji potřebí s komorníkem se uvesti dáti.

L. XVII.

Jestližeby věřitel podle znění zápisu peněz svých půjčených na rukojmovi míti chtěl, a jemu napřed půl leta, nebo jakby zapsáno bylo, pořádně věděti dal: ten má to jiným rukojmím také dáti znáti i tomu, za kohož slíbil. Pakliby nedal znáti a jistec nebo rukojmě ten list by mezi tím nevyvadil: tehdy on jim všecky škody, kterýchž jest s zamlčením té polautletní veypovědi příčinau byl, nahraditi povinen jest.

L. XVIII.

Byl-liby který rukojmě pro rukojemství obeslán a ztratil liby tu při nestáním: tehdy jistec není povinovat, jemu to, což on nestáním svým ztratil, zaplatiti.

mit denen jenigen unaufgelösten Schulden, derer Insigel oder Pestschafft zerbrochen oder sonst verfehret worden.

L. XV.

Ein jede Schuldverschreibung oder Schul-Briff mag der Glaubiger, sampt seinen darauff habenden Rechten und Zusprüchen, bey der Land-Tafel, Burggrafen-Recht, oder durch Dobrau wüli einem andern übergeben und abtreten. Ein Dobra wüle aber, oder guter Will, muß auff Pergament geschriben und neben des Glaubigers Insigel noch mit zweyer schriftlich oder mündlich darzu erbetener Zeiligen anhangenden Insigeln bekräftiget werden.

L. XVI.

So jemand eine Schuldverschreibung bey der Land-Tafel, oder denen Registern des Burggrafen-Umbts, oder sonst einen Schuldbriff hette, und in demselben würde eine gewisse Zeit der Bezahlung benennet, und der Glaubiger liesse nach Verfließung solcher bestimpter Zeit noch drey Jahr und 18 Wochen vorüber gehen: Solche Verschreibungen und Schuldriffe werden verschwigen; Es wären dan die Recht wegen eines Land-Sterben oder Kriegeß damals gespert, oder aber es treffe einen Waisen an, der keinen Fürmünd hette. Doch sol ein solcher Waisß, nach dem er vogtbar worden, innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen sich seines Rechten gebrauchen; In Verbleibung dessen würd sich sein Schuldriff ebener massen verjähren.

Da aber derjenige, deme ein Gut „mit Einführung des Cämmerlings“ bey der Land-Tafel auff eine gewisse Zeit verschriben wäre, anderweges zuvor in possess solches Guts käme und es ohne Ansprüch drey Jahr und 18 Wochen gehalten: So ist ihme nicht mehr vomöthen, durch einen Cämmerling sich einführen zu lassen.

L. XVII.

Da ein Glaubiger seine außstehende Gelder an einen Bürgen Krafft habender Verschreibung begehrete, und ihme solches ein halbes Jahr zuvor oder wie es sonst verschriben wäre, ordentlich auffkündigte: Solcher Bürg sol dergleichen Auffkündigung seinem Mitbürgen und dem Selbstschuldner fürderlichst zu wissen thun. Da er aber solches unterliesse, und der Selbstschuldner oder die andern Mitbürgen hetten den Schuldriff unter dessen nicht außgelöst: So ist er ihnen allen Schaden, so er mit Verschweigung solcher geschehener Auffkündigung verursacht, zu erstaten schuldig.

L. XVIII.

Wan ein Bürg vor das Recht geladen würd, und berlieret die Sach darumb, daß er zum Recht nicht gestanden: So ist der Selbstschuldner dem Bürgen den jenigen Verlust, so er durch sein nicht-erscheinen verursacht, zu erstaten nicht schuldig.

L. XIX.

Jedenkaždý dlužník povinen jest rukojmí svého, když toho žádá, z rukojemství vyvaditi. A pokudžby toho nevyvadil, může ho rukojmě proto obeslati, prve nežliby od svého věřitele obeslán byl, a to před úřad purgkrabský, jestli že jest vše listovní; pakli jest jiná věc, tehdy před Náš soud zemský neb komorní. Krom kdo slibuje podle poručníka za statek sirotčí, ten z vyvazení téhož rukojemství poručníka obsýlati nemá.

L. XX.

Dlužník, dada od sebe šuldtbrif, nepřijal-liby naň žádných peněz, nebo věřitel, maje jeho šuldtbrif, zase by mu jej navrátil, anebo naň kvitanci dal, ale žádných peněz proti tomu by nedostal: tehdy jak dlužník, tak i věřitel, mohau jistých obran a veyminek požívati, jakž nahoře při pořádu práva obšírněji a dostatečněji vyměřeno jest.

L. XXI.

Chtěl-liby věřitel list nebo zápis svůj s úroky v zemi obyčejnými obnoviti: tehdy podle sečtení nebo aučtu pořádného, když se jemu a dlužníku jeho libiti bude, to učiniti a jistotu neb zápis na celau summu znova zhotoviti dáti může.

O placení dluhův, kteří větší jsau, nežli dlužník svého statku neb jmění má.

L. XXII.

Zdlužil-liby se kdo v víceji nežliby statku svého měl, a někteří z rukojmův chtělily před jinými svého právem dobevzati a z toho obsýlati: takové obesláni druhým rukojmům na škodu a ujmu nebude a býti nemá; než mají se o ten statek všickni děliti, jak mnoho neb málo jeden každý slibil. Však ti, kteříby obsýlali, mají napřed z toho statku vzíti, což na obesláni naloží anebo pro tu při utratí.

L. XXIII.

Pakliby dlužník sám kterému rukojmí statek svůj zapsal dekami zemskými, a jiní zaň slibující, své dali: ti s tím nebo

L. XIX.

Ein jeder Schuldner ist dem Bürgen auff sein begehren zu entheben schuldig. Und so er sich dessen waigert, mag ihn der Bürg vor das Burggrafen-Ambt, doch eher und zuvor der Glaubiger deswegen eine Ladung erhaben hette, laden. Da aber die Entlassung der Bürgschafft nicht in Brifflichen Schulden, Sondern andern Sachen gesucht würde: Sol solches vor Unserm Land- oder Cammer-Recht angebracht werden. Doch kan kein Bürg, der sich wegen Wasjen-Gütter in Bürgschafft eingelassen, den Fürmund wegen Entledigung seiner Bürgschafft laden.

L. XX.

Da auch ein Schuldner auf seinem von handen gegebenem Schuldbriff kein Geld empfangen hette, oder da der Glaubiger seinen gehalten Schuldbriff dem Schuldner wider eingehendiget, oder sonsten Quittung darüber geben, aber keine Bezahlung darauff erfolget wäre: Kan sich so wol der Schuldner als der Glaubiger gewisser Exceptionen und Einreden gebrauchen, Wie oben in dem Process deswegen außführlichen verordnet worden.

L. XXI.

Da ein Glaubiger seine Schuld-Verschreibung neben denen Landüblichen interesse wider verneuern lassen wolte: Solches mag er auff vorgehende ordentliche Abvattung, wan und zu welcher Zeit es ihme und seinem Schuldner gefellig, wol thun, Und kan alßdan über die ganze Summa widerumb eine neue Schuld-Verschreibung auffgerichtet werden.

Von Bezahlung der jenigen Schulden, die sich höher als der Schuldner Vermögen, erstrecken.

L. XXII.

Da einer mehr Schulden, als sich sein Vermögen erstreckt, gemacht hette und von etlichen seinen Bürgen, damit sie vor denen andern ihren Mitbürgen zu dem ihrigen desto eher gelangen möchten, zum Recht geladen würde: Dergleichen Ladungen sollen denen andern Mitbürgen nicht nachtheilig seyn, Sondern die Bürgen sollen sich sämptlich in des selb Schuldners Gütter, nach dem sich ein jeder vil oder wenig in Bürgschafft eingelassen, theilen. Doch sollen gedachte Bürgen, so geladen, ihre Ladungs-Ankosten voran auß den Gütern nehmen.

L. XXIII.

Da der Selbstschuldner einem seiner Bürgen sein Gut mit der Land-Tafel verschriben hette, die andern Mitbürgen aber vor ihn, Selbst-

s těmi, kdož zápis mají, rovný díl záplaty míti mají. A ten, kdožby svévolně v věci se zdlužil nežli by statku měl, a tudyby rukojmě své zavedl, má vězením, i také po vyšetření případnosti, na hrdle ztrestán býti.

L. XXIV.

Než jestližebý kupci z měst a městeček panských neb rytířských, kteříž handle své ven z země aneb zase do země vedau, větší dluhy zdělali, nežliby jmění jich postačovalo: tehdy mají všickni věřitelé, domácí i cizozemci, kteříby dluh spravedlivý ukázali, v tom rovnost nésti, a sobě podle malosti a velikosti z téhož statku, pokudž toho stává, platiti; k čemuž také každá vrchnost náležitě dopomáhati má.

L. XXV.

Ujel-liby kdo pro dluhy z tohoto království, anebo po smrti své víceji dluhův nežli statku po sobě zanechal, v příčině takových dluhův a statkův lidí zadlužilých, při předešlém způsobu zůstavovati ráčíme; však s tímto dalším opatřením: Jestližebý od Nás kommissari zřízení v půl letě pořád zběhlém od nařízení komissí, statkův takových zadlužených a závadných prodati nemohli: tehdy věřitelové, kteříby své dluhy před pořádným právem provedli a prokázali, budau míti tu moc a právo, buď všickni aneb někteří z nich, jakžby se mezi sebou snesli o to, s komorníkem v statek z světa sešlého aneb z království ušlého dlužníka, bez všelijaké překážky a odporu, ku právu dědickému se uvázati a důchody k svému užitku přijímati. A kdyby jej prodati chtěli, nápodobně též kupujícímu ten statek do desk zemských k dědictví s zpravau (do summy jednoho každého věřitele) obyčejnau klásti budau moci. Než byl-liby kdo toho statku pro dluh svůj listem obranním, neb odhadem, bez jalového panování v držení: ten při tom zůstane, však témuž prodaji toho statku překážky činiti nemá. A když tak statek prodán bude, tehdy držitel toho statku nemá jeho žádnému postupovati, lečby summa jeho se všemi úroky a s škodami na to vzešlymi prve dána a zaplácena byla. A cožby zbylo, o tu summu jiní věřitelové podle velikosti a malosti mají se všickni rozdělití. Pakliby

schuldener, hernach etwas hetten bezahlen müssen: So sol nichts desto weniger derjenige Bürg, deme das Gut verschriben, mit seinen andern Mitbürgen gleichen Theil der geleisten Bezahlung ertragen. Derjenige aber, so muthwilliger weiß sich in Schulden vertiefft und also seine Bürgen verführet und angefezet, Sol mit Gefengniß, auch nach Befindung der Umständ an Leib und Leben gestrafft werden.

L. XXIV.

Im fall die Kauff- oder Handels-Leit, so in Unserer Stände Stäten und Marckflecken wohnen und auffer Landes handeln, mehr Schulden machten, als sie in Vermögen hetten: So mögen sich die Glaubiger, sie seyen Einheimisch oder Außländisch, wan nur die Anforderung Rechtmessig erwisen, auß ihrer, der Schuldner, Güter, so weit sich dieselben erstrecken und nach dem ein Glaubiger vil oder wenig dargelihen, bezahlt machen; Darzu dan auch alle Obrigkeit gebürlichen verhelffen solle.

L. XXV.

Da einer Schulden halber auß Unserm Königreich gewichen wäre, oder da sonst einer nach seinem Tode mehr Schulden als er in Vermögen hette, verliesse: mit dergleichen Schuldner Güter lassen Wir es disfalls bey dem vorigen Gebrauch, wie es bißhero gehalten worden, bewenden; doch mit dieser fernern Fürsorgung: Zum fall Wir Commisarien verordnen würden und dieselben innerhalb eines halben Jahres, von dato der angeordneten Commission an zu rechnen, die mit Schulden behaffte Güter nicht verkauffen könten: So mögen sich die Glaubiger, welche ihre Schulden bey denen ordentlichen Rechten dargethan und erhalten, sämtlich oder etliche derselben, wie sie sich beschwegen unter einander vergleichen würden, durch einen Cämmerling in deß verstorbenen oder auß dem Königreich entwichenen Schuldners Güter ohn mennigliches Verhinderniß einführen lassen, dieselbe Erblich nutzen und gebrauchen. Und da sie es verkauffen wolten, Sollen sie gleicher Gestalt solches zu thun Macht haben, auch die Güter dem Kauffer in die Land-Tafel Erblichen einzuverleiben und mit deß Landes-Breüchigen Gewöhr, so hoch sich eins jeden Glaubigers Schuld erstreckt, zu gewöhren befugt seyn. Da aber ein Glaubiger durch einen Wöhrloßbriff oder gar durch die Abschätzung den Possess der Güter albereit erlangt hette, ihm aber, vermög deß Executions-Process, solche noch nicht vollkömlich Erb- und Eigenthunlich zugeeignet wären: Sol er zwar in seiner Possess ungehindert verbleiben, Jedoch kan er dem vorhabendem Verkauff keine Verhinderniß thun. Und da gleich die Güter verkaufft würden, sol er sich dennoch seiner Possess gebrauchen, biß so lang er seine Summa Geldes, beschwegen die Einführung geschehen, sambt den Zinsen und Unkosten erlangen würde. Was nun alßdan darüber verbleiben möchte, das sol unter die andern Glaubiger, nach dem einer

věřitelé o placení, kdoby jeden druhého předčiti měl, mezi sebou nedorozumění měli, aby úředníci menší, vyslyšice strany, vey-povědi je podělili.

L. XXVI.

Kdožbykoliv z cizozemečův osobám kteréhokoliv stavu do království tohoto jakých peněz půjčil a ujištění toho dluhu podle pořádku tohoto království k sobě přijal: tolikéž k záplatě své přijíti a v tom jednostejně rovnosti a práva, cizi s domá-cími, pokudžby statku toho jistce stačovalo, užiti má.

O dlužení se sirotkův a těch, jichž rodičové ještě živi zůstávají.

L. XXVII.

Zdlužil-liby se sirotek bez vůle poručníka, nebo syn léta mající mimo vůli otce svého, a na to pojištění a zapsání učinil: takové zapsání nižádným vymyšleným způsobem moené a platné býti nemá, a ani sirotek, ani poručník, ani otec, ani syn, ani žádný jiný rukojmě, byt se pak i sám za dlužníka zapsal, takových dluhů platiti povinen není. Jakož pak také žádný saud, buď hořejší neb dolejší, týchž dluhův prisuzovati nemá.

L. XXVIII.

Než byl-liby syn nebo sirotek od otce neb od poručníka ven z země na učení anebo za jinou příčinou vyslán a vypraven, a v cizí zemi v peníze se vzdlužití musel: to otec nebo poručník, jakby se mnoho na slušné vyživení své, též útraty na cestě vzdlužil, zaplatiti povinen jest. Však vyššího stavu osoba víceji přes tisíc zlatých vzdlužití se nemá, a rodičové nebo poručníci víceji mimo to zaplatiti zavázání nejsau.

L. XXIX.

Kdyžby otec synu svému zletilému jaký statek dědičně dal a postaupil, aneb sice syn sám ho nabył, anebo jináče nějakého statku, jenžby od otce nepocházel, v držení zůstával: ten syn může se v peníze vzdlužití a zapsati; ale však otec není víceji povinen věřitelům za syna svého platiti, než oni mohau záplaty na statku jemu postaupeném postihati.

vil oder wenig gelihen, getheilet werden. Da auch zwischen den Glaubigern, welcher dem andern vorzuziehen, einiger Streit vorfiel: darüber sollen Unsere Unter-Ambtleit bey der Land-Tafel einen Rechtlichen Spruch ergehen lassen.

L. XXVI.

Ein Ausländer, so einem von den Ständen Unfers Erb-Königreichs Geld gelihen und eine Landsgebreichige Verschreibung darüber erlangt hette: sol ebener massen befriediget werden. Und sol zwischen den frembden und Einheimischen Glaubigern, so weit sich deß Schuldners Gütter erstrecken, in der Bezahlung kein Unterscheid gehalten werden.

Von Einschuldigung der Waisen und derjenigen, deren Väter noch im Leben seyn.

L. XXVII.

So ein Waise ohne Vorwissen seiner Fürmünder, oder ein Sohn, ob er schon Mündig und Vogtbar wäre, ohne Vorwissen seines Vatters Geld entlehen und Verschreibung darüber auffrichten thäte: Dergleichen Verschreibungen sollen in keinerlei erdichter Weiß noch weg frefftig seyn, und sol weder der Waiß noch der Fürmund, weder der Vatter noch der Sohn, noch einiger Bürg, ob sich gleich solcher Bürg zu einem Selbstschuldner verschriben hette, solche Schulden zu bezahlen verbunden und verpflichtet seyn. Wie dan auch bey keinen hohen oder nidern Rechten zu dergleichen Schulden kan verholffen werden.

L. XXVIII.

Da aber ein Sohn oder ein Waise von seinem Vatter zum studiren oder anderer Ursachen halben verschickt würde, und er in der Frembde Geld entlehen müste: solches ist der Vatter oder Fürmund, so weit sich die gebürliche Unterhaltung und Waise-Unkosten erstrecken, zu bezahlen schuldig. Doch daß einem auß deß höhern Standes Personen weiter als 1000 fl. Schulden zu machen nicht verstatet, auch die Eltern oder Fürmünder weiters zu bezahlen nicht schuldig seyn sollen.

L. XXIX.

Wan ein Vatter seinem Vogtbarem Sohne ein Gut Eigenthümlich eingeräumt und abgetreten hette, oder da etwan ein Sohn sonsten Gütter, die er selber erworben oder die ihme andernwärts her als vom Vatter zukommen wären, besesse: Ein solcher Sohn kan wol Geld entlehen und sich verbündlich machen; aber gleichwol ist der Vatter seines Sohns Glaubigern nicht weiter verpflichtet, und mögen die Glaubiger sich mit denen vom Vatter eingereümbten Gütern bezahlt machen.

L. XXX.

Bylo-liby za živobytu otce synu zletilému něčto zastaveno, nebo k věrným rukám k schování dáno, anebo jiné věci mimo peníze k užívání vypůjčené: takovou smlauvu syn zdržeti povinen jest; krom toho, kdyby se pod způsobem takové smlauvy obmyslně jednalo, aby se toliko peníze na něm vymluviti mohli.

L. XXXI.

Vypůjčil-liby syn peněz a je k potřebám otce vynaložil, a to prokázáno býti mohlo: tehdy otec tak mnoho zaplatiti má, jak mnoho jest jich užil.

L. XXXII.

Choval-liby se otec k synu svému zletilému přílišnou skau-
postí tak tvrdě, žeby mu na vyživení jeho, mohla to dobře učiniti, nic dáti nechtěl, a syn chovaje se dobře a nikdež jinde žádného vychování svého nemaje, to na Nás nebo na saud Náš zemský vznesl: tehdy v tom slušně a náležitě opatřen býti má.

L. XXXIII.

Sirotek, syn nebo dcera, jestliby se v jaké peníze proti tomuto Zřízení Našemu vzdlužiti opovážili, a tudy by věřitele, zatajíc svůj stav, obmyslně ke škodě přivedli: taková po vyšetření případnosti náležitě ztrestáni býti mají.

O dluzích ze hry pocházejících.**L. XXXIV.**

Kdožby list nebo zápis jakýmkoliv způsobem pro dluh ze hry karetní pocházející na sebe učinil: ten zápis dokonce v ničemž ho nezavazuje, ani jemu k žádné škodě nebo dobré jeho pověsti býti nemá. A takových zápisův ze hry pocházejících žádné právo, buď hořejší neb dolejší, v dědičném Našem království Českém sauditi nemá.

O liehevnicích a jiných zapověděných smlauvách.**L. XXXV.**

Poněvadž se až posavad v tomto Našem dědičném království Českém proti Bohu a právu nekřesťanským způsobem vše-
lijaké zapověděné a liehevnické smlauvy, půjčky a zápisy činili,

L. XXX.

Da einem vogtbarem Sohn bey Lebzeiten seines Vatters etwas versezt, oder zu treuen handen zugestellt, oder andere Sachen auffser Geld zu gebrauchen aufgegeben wäre worden: dergleichen Contract und Handel ist der Sohn zu halten verbunden; Es wäre dan, daß unter dem Schein eines solchen Contracts-Geld zu leihen oder zu entlehnen arglistiger weiß gesucht würde.

L. XXXI.

Wan ein Sohn hette Geld entlehnet und es zu des Vatters Nutz auffgewendet, solches auch zu erweisen wäre: In solchem fall ist der Vatter so weit verbunden, so vil er desselben Geldes genossen.

L. XXXII.

Da ein Vater seinen Vogtbaren Sohn auß übermässiger Karchheit so streng hielte, daß er ihme zu seiner Unterhaltung, da er es doch wol thun könnte, nichts geben wolte, und der Sohn, so sich sonst wol verhielte, noch anderwärts einige Unterhaltung hette, sich dessen bey Uns oder Unserm Land-Recht beschwärete: Sol darauff die gebührende Versehung und Anordnung geschehen.

L. XXXIII.

Wan ein Waise, Sohn oder Tochter, dieser Unser Ordnung zu wider Geld zu entlehnen sich unterstünden, und also die Glaubiger mit Verschweigung ihres Standes arglistiger weiß zu Schaden brechten: Diese sollen nach Befindung der Umständ gebürlichen abgestrafft werden.

Von denen Spil-Geldern.**L. XXXIV.**

Welcher eine Schuldverschreibung, auff was weise es immer seyn mag, wegen einer Schuld, so da von Kartenspiel herkeme, von sich gebe: Solche Verschreibung sol ihme in geringsten nicht verbündlich machen, noch ihme zu einigen Schaden gereichen, oder an seiner Ehr und gutem Namen nachtheilig seyn. Es sol auch bey keinen hohen oder nidern Rechten Unseres Erb-Königreichs über dergleichen Verschreibungen, so von Spilgeldern herrören, geurtheilet und gesprochen werden.

Von Wucherlichen und andern verbotenen Contracten.**L. XXXV.**

Nach dem mannigfaltige verbotene und Wucherliche Contract und Verschreibungen ganz Unchristlich wider Gott und Recht in Unserm Erb-Königreich bißhero geübt und aufgerichtet worden, Wir aber der-

takových pak již více podnes trpěti nechtíce: protož jsme za potřebné milostivě uznati ráčili, pro vědomost jednoho každého i všech vůbec, aby se žádný nevědomostí vymlouvati nemohl, takové zápisy a půjčky zapověděné a lichevní zde níže dostaviti a položiti dáti, totiž tyto následující:

M. I.

Dal-li by kdo jaký zápis neb list napsati, jakoby druhému hotových peněz půjčil, a toho, jenž vypůjčuje, k tomu přivedl, žeby místo zapsaných hotových peněz buď na díle, nebo zauplna a za celou summu všelijaké svršky, nábytky a jiné věci od něho přijíti musel, pokudžby se o všecku půjčku připraviti nechtěl, buď že by se ta veyminka před učiněným nebo po vykonaném zápisu stala: taková půjčka ještě neřádna a lichevní.

M. II.

Item, kdyby kdo druhému jakou summu peněz půjčil, a proti tomu na větší summu nežli mu sám odvedl, pojištění žádal, chtějíc potom podle zapsání z celé summy upomínati: taková jest proti přirození a vlastnosti půjček, i za lichevní a zapověděnou půjčku držána býti má.

M. III.

Item, kdyžby kdo komu list na dluh postaupil a odvedl, věda o tom dobře, žeby na list nebo zapsání nic, anebo také zauplna půjčeno nebylo, a přes to k sobě tomu, jemuž ten list dlužní postaupil, nový zápis, jakoby hotové peníze půjčil, učiniti dal.

M. IV.

Item, kdyžby kdo druhému místo hotových peněz jakou jistotu postaupil a odevzdal, o tom dobře věda, že by ta osoba, kteráž tu jistotu učinila, ten čas, když se to postaupení stalo, neměla čím zaplatiti, ale pro dluhy své v zatčení zůstávala, však nicméně on sobě, jakoby hotových peněz půjčil, dostatečně pojišťovati dal.

M. V.

Item, kdyžby komu stříbro, obilí, omastek, seyry, ovce, koně, a jiné takové zboží tak draho nadsadil, žeby za to sotva polovici peněz užiti mohl.

gleichen hinſiro zu verſtaten nicht gemaint: Als haben Wir zu jedermenniglichens Wiſſenſchaft, damit ſich niemand deſwegen entſchuldigen könnte, diejenige Verſchreibungen und Contract, welche vornemlich für verbotene und Wucherliche zu achten und zu halten, hierunter zu ſetzen für nothwendig befunden, Nämlich:

M. I.

Da einer eine Verſchreibung auffrichten ließ, als het er einem andern pares Geld vorgestreckt, drunge aber den Entlehner dahin, daß er an ſtat deß pares verſchribenen Geldes, zum theil oder für die völlige Summa, allerhand Fahrniß und Waren annehmen müſte, wolte er anders deß ganzen darlehens nicht entzathen, Es beſchehe ſolche Bedingung vor oder nach der auffgerichten Verſchreibung: iſt ein ſolcher Contract ungültig und Wucherlich.

M. II.

Item, Wan einer jemanden eine Summa Geldes darlehete, ihme ſich aber entgegen eine größere Summa, als er wirklich erlegt, verſchreiben ließ, damit er nachmaln in Krafft der Verſchreibung ſolche einfodere: Solches iſt der Natur und Eigenschaft deß darlehens zuwider und für einen Wucherlichen verbotenen Contract zu halten.

M. III.

Item, Da einer dem andern eine Schuldverſchreibung cedirte und übergebe und darneben gute Wiſſenſchaft trüge, daß auff ſolche Verſchreibung kein Geld, oder doch nicht die völlige Summa gelihen worden wäre, und lieſſe nichts deſtoweniger einen weg als den andern von dem jenigen, deme er die Schuldverſchreibung cediret, eine neue Verſchreibung auffrichten, als hette er par Geld außgelihen.

M. IV.

Item, Da einer dem andern an ſtat pares Geldes eine Schuldverſchreibung cedirte und übergebe, da er doch gute Wiſſenſchaft trüge, daß diejenige Perſon, von welcher die Obligation herrüret, damals als die ceſſion geſchehen, zu bezahlen deß Vermögens nicht geweſen wäre, Sondern wegen Schulden albereit geſteckt und in der Steckung verbleiben müſte, und nichts deſto weniger, als wan er pares Geld dargelihen, eine gnußgane Verſchreibung auff ſich hette auffrichten laſſen.

M. V.

Item, Da einer Silber, Getraid, Schmalz, Käſ, Schaf, Roß und dergleichen Waren einem andern im Rauff ſo hoch anſchliege, daß er kaum die Helffte deß Geldes darauß löſen könnte.

M. VI.

Item, kdožby komu, jenžby za půjčku žádal, místo hotových peněz všelijaké svršky a nábytky v dosti drahé summě nadsadil, dobře věda, že ten, komuž půjčil, z veliké potřeby ty svršky s škodau svau zase prodati musí, a potom takové svršky skrze jiného v menší summě zase ujal a kaupil.

M. VII.

Půjčil-liby kdo summy peněz darmo, bez aurokŭ, a proti tomu vypůjčující, chtějí od něho takových peněz dostati, musel by mu do jistého času nějaké zboží dosti lacino místo záplaty odevzdati, tak žeby ten, jenž půjčil, tehdaž veliký a snad dvojnásobný neb trojnásobný zisk a užitek mítí mohl, nežli jak jemu to zboží jmíno a šacováno bylo.

M. VIII.

Poněvadž pak takové a jim podobné půjčky a handle ve všech právích velice se zapovídají: protož ustanovovati, nařizovati a tomu chtějí ráčme, aby ty a takové neslušné a nenáležitě jednání, půjčky a veyminky, jakby se koliv vymysleti a jmenovati mohly, již jednou a dokonce minuly a jich žádný, jakéhokoliv důstojenství a stavu, v dědičném Našem království neužíval.

M. IX.

A byt se pak i taková zapovědění zápisová a neřádná lichevní půjčky staly: však žádné platnosti mítí nemají, a k vykonání a dostičení jich žádné dopomožení činiti se nemá. K tomu, buď on z mužského nebo z ženského pohlaví, kdožby se takové nepořádné půjčky a zapověděného zápisu dopustil, netoliko tu celau summu, oč předně činiti bylo, propadne, ale také třetí díl svého statku a jmění, mohovitého i nemohovitého, kterékoli a na čemkoli má, ztratí, a dva díly z toho třetího dílu do Naší královské komory připadnau, třetí pak díl tomu, kdožby *partitu* pronesl, dán bude. A toho, kdož nepořádnau půjčku a handl čínil, netoliko Naš královský *prokurator*, ale i jedenkaždý, byt se pak i osoby jeho nedotýkalo, před Nás nebo před saud zemský obsýlati může.

M. X.

Sama zkušenost to také s sebau přináší, žeby mnohé takové nepořádné půjčky a handle se zanedbaly, kdyby se v tom

M. VI.

Item, Da einer jemanden, so bey ihme eine Darleihung gesucht, an stat paren Geldes allerhand Fahrniß und Waren in einem hohen Werth anschliege, wol wissend, daß er, der Entlehner, seiner Notdurfft halben solche Fahrniß mit Verlust widerumb zu verkauffen getrungen werde, und deswegen dieselbe in einem geringern Werth, etwa durch einen andern, widerumb an sich brechte.

M. VII.

Item, Da einer eine Summa Geldes ohne Interesse vergeblichen darliche, dargegen aber müste ihme der Entlehner, wolte er anders das Gelt von ihm erlangen, etwa eine War ganz in einem geringen Werth, zu einer gewissen Zeit an stat der Bezahlung zustellen, Also und der gestalt, daß derjenige, der die Gelder außgelihen, an der War damals einen grossen Genieß, wol doppelt oder dreyfach mehr als ihme die War ange schlagen worden, haben könnte.

M. VIII.

Dieweil nun solche und dergleichen Contract in allen Rechten höchsten verboten: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß dieselbe und alle dergleichen unzümlische pacta, Geding und Händl, wie die erdacht und genennet werden mögen, gänglich und zumahl vermieden und durch niemandes, was Würden oder Standes der in Unserm Erb-Königreich sey, fürgenommen oder gebraucht werden sollen.

M. IX.

Und da auch solche verbotene Verschreibungen und Wucherliche Contract verbracht würden: sollen dieselben für unwürdig, Kraftloß und unbündig erkennet und declarirt werden, Und sol auch auff solche Contract keine Execution oder Volziehung geschehen oder darauff verholfen werden. Zu deme sol derjenige, er sey Mänliches oder Weibliches Geschlechts, der solche Wucherliche Contract verübt und dergleichen verbotene Verschreibungen auffrichten lassen, nicht allein der ganzen Summa, warumb es zusehderst zu thun, verlustig seyn, Sondern auch den dritten theil aller seiner Hab und Gütter, fahrend und ligend, wie und woran dieselbe gelegen, verlieren, und zwene Theil desselben dritten theils Unserm Königlichem Fisco, der dritte theil aber deme, der solchen verbotenen und Wucherlichen Contract offenbar gemacht, zuerkant werden. Und mag nicht allein Unser Königlicher Procurator, Sondern ein jeder, wan ihme gleich solches darleihen nicht betreffe, die jenigen, so dergleichen verbotene Contract verübet, vor Uns oder Unser Land-Recht citiren und beklagen.

M. X.

Und nachdem die Erfahrung bezeiget, daß vil dergleichen verbotene Contract und Händl gänglich verbliben, wan nicht die Unter-

jednatelé a prostředníci potřebovati a užívati nedali; protož ustanovovati, nařizovati a tomu chtěti ráčime, aby takoví jednatelé a řiditelé čtvrtý díl svého celého statku a jmění, na čemž by to koliv záleželo, propadli, a dva díly toho čtvrtého dílu do Naší královské komory, třetí pak díl tomu, kdožby tu *partitu* pronesl, dán a obrácen byl.

M. XI.

Neměl-liby řiditel nebo prostředník nepořádné půjčky a zapověděného handle, žádného statku neb jakéhokoliv jmění, aneb maje, žeby ho na mále bylo: ten aby půl leta v Daliborce seděl; ženské pak pohlaví v obzvláštním pokoji, kterýby od Nás nebo od saudu Našeho zemského při úřadu purkrabském jí vykázan byl, zůstávala. Pakliby Žid jednatel a prostředníkem té nepořádné a zapověděné půjčce se nalezl, ten netoliko všecken statek a jmění své propadne, ale také podle vyšetření a uznání případností, a jakby se často v takových půjčkách potřebovati dal, i na hrdle ztrestán býti má.

M. XII.

Jestližeby se kdo z vyšších stavů osob takových zapověděných půjček a handlův dočinil, má proto před Nás nebo Náš saud zemský, z čtvrtého pak stavu, totiž měšťan, dopustil-liby se eo toho, má na svém pořádném právě městském obsýlán a viněn býti. A takové věci spěšně a summovně přede všemi jinými slyšeti se mají.

M. XIII.

Přijal-liby kdo na sebe pořádným postaupením a odevzdáním takovou dotčenau zapověděnau jistotu, o té nepořádné půjčce nic nevěda, a dlužníka by obsýlal a napominal: tehdy ne k němu, poněvadž žádné viny na tom nemá, ale k tomu, kdo jest se té nepořádné půjčky dopustil, právně se hleděti bude.

M. XIV.

A kdyžby koho z partiti vinil, a toho na něj neprovedl: ten tomu netoliko škody a útraty proto vzaté a od něho ukázané a provedené, nahraditi povinen jest, ale k tomu Černau věži na hradě Pražském celý rok pořád vězením ztrestán býti má.

händler und Mittels-Personen sich dazu gebrauchen ließen: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß solche Unterhändler den vierten Theil ihres ganzen Vermögens, woran das sein mag, sollen verfallen haben, und zween Theil solches vierten theils Unserm Königlichem Fisco, der dritte Theil aber deme, der es offenbar gemacht, zuerkant werden.

M. XI.

Da ein Unterhändler oder Mittler dergleichen verbotenen Contracts und unrechtmessigen darlehens kein Gut hette, oder daß sonst sein Vermögen gar schlecht und geringe wäre: der sol ein halbes Jahr in Gefengnuß der Daliburg verbleiben; Ein Weibes-Person aber sol in einem absonderlichem Zimmer, so bey dem Obristen Burggrafen-Ambt von Uns oder Unserm Land-Recht dazu verordnet würde, gehalten werden. Da aber ein Jud in dergleichen verbotenen Händeln ein Unterhändler wäre, der sol nicht allein sein Hab und Gut verlohren haben, Sondern er sol auch nach Befindung der Umstände und nach dem er sich oft und vil in dergleichen Händeln gebrauchen lassen, gar an Leib und Leben gestrafft werden.

M. XII.

Wan einer von denen höhern Standes Personen wegen dergleichen verbotenen Contracten und Händeln beschuldigt würde: sol er deswegen vor Uns oder Unserm Land-Recht, der Beschuldigte aber auß dem Viertem Stand, nämlich ein Burgerzman, vor seiner ordentlichen Stat-Obrigkeit citirt und angeklaget, und in dergleichen Process ganz schleüinig Summariter und vor allen andern Sachen verfahren werden.

M. XIII.

So einer etwa eine dergleichen obgedachte verbotene Verschreibung durch eine ordentliche Ubergab und Abtretung an sich brächte, und sonst den vorgeloffenen Wuchers keine Wissenschaft trüge, und also Ladungen zum Recht wider den Schuldner erhoben hette: Wider solchen sol kein Process, weil er keine Schuld daran hat, sondern wider den, der solch unordentlich darleihen gethan, geführt werden.

M. XIV.

So einer den andern wegen verübten Wucherlichen Contracts und verbotenen darlehens anklagen thäte, Solches aber nicht erweisen könnte: Ein solcher Kläger sol nicht allein alle Schäden und Unkosten, so der Beklagte deswegen geführt und erweisen, erstaten, Sondern er sol auch mit dem Schwarzen Thurn auf dem Präger Schloß ein ganzes Jahr lang abgestrafft werden.

M. XV.

Pokudžby kdo, jakéhoby koliv stavu neb povolání byl, z summy půjčené víceji úrokův, mimo šest kop ze sta kop, buďto pod způsobem jakého domnělého daru anebo podle smlauvy tajně učiněné bral, anebo zlato a jiné mince veyšeji, nežli toho času platily neb šly, nadsazující, půjčoval, a to naň uznáno bylo: ten tůž summu propadne a ztratí, a dva díly do Naší královské komory, třetí pak tomu, kdož o takové půjčce oznámil, dán a obrácen bude.

M. XVI.

Kdožbykoliv z stavův dědičného Našeho království mezi Židy peníze své na lichvu židovskau půjčil, a Židé takových peněz pod lichvu židovskau křestanům zase půjčili: ten, byť pak jen polovici anebo díl té lichvy přijímal, nebo jiným způsobem dary bral, má tu celau půjčenau summu propadnauti, a ta do Naší královské komory obrácena bude.

O propůjčení a svěření rozličných věcí, krom peněz.**M. XVII.**

Kdožby druhému svůj vlastní statek bez záplaty dopřál k užívání, ten sobě panství a moci nad věcí propůjčenau pozůstavuje, a není-li určitého času, propůjčující za navrácení své věci žádati může, kdy se mu líbí.

M. XVIII.

Půjčené věci, jako koně, zbroje, stříbro aneb které koliv jiné věci, ty od vypůjčujícího mají zauplna tak, jakž půjčené jsau, navráceny býti; pakliby se jaká škoda na těch věcech stala, jest povinen ten, komu půjčeno bylo, půjčujícímu vynahraditi.

M. XIX.

Však stala-liby se škoda na věci vypůjčené bezelstně, z dopuštění Božího, jako ohněm, povodní nebo jináče: tehdy navrácením té věci ten, jenž vypůjčil, osvobozen jest; lečby ta-

M. XV.

Wan einer, weß Standes oder Wesens der sey, von einer außgelihenen Summa Geldes mehrer Zinß als Sechs von Hundert, es wäre gleich unterm Schein einer vermeinten Verehrung oder anderer heimlicher Contracten genommen, oder Guldene und andere Münz in höhern Werth, als sie damals gangbar, außgelihen und dessen überwissen wäre: dieser sol die gantze Summa verlohren haben, und zwene Theil Unserm Königlichem Fisco, der dritte Theil aber dem jenigen, der solches angezeigt, zugesprochen werden.

M. XVI.

Welcher auß denen Ständen Unserß Erb-Königreichs seine Gelder unter die Juden auff einen Jüdischen Wucher außgelihen hette und solches Geld von Juden hinweg den Christen unter dem Jüdischen Wucher wäre vorgestreckt worden: Solcher, ob er gleich nur die Helfft oder einen Theil deß Wuchers genossen, oder ander gestalt deßwegen Verehrung und Geschenk eingenommen hette, Sol dannoch der völligen außgelihenen Summa verlustig seyn und solche Unserm Königlichem Fisco obverstandener massen zuerkennet werden. Es soll auch in denen Contracten niemanden sein dolus, oder gefährlicher Betrug, vil weniger was er einem andern abgezwungen, zu statten kommen.

Von denen jenigen Sachen, so, außer Gelt, zu gebrauchen außgelihen werden.

M. XVII.

Welcher einem andern sein selbst eigen sachen, ohn Entgelt zu gebrauchen, vertraut, der behelt daran das Eigenthumb und Dominium, und mag auch solche Sachen, da er sonst kein gewissen termin be-
neut, wan es ihne gefelt, wider abfordern.

M. XVIII.

Eine entlehnete Sache, als Roß, Rüstung, Harnisch, Silber und was dergleichen seyn mag, sol widerumb so gut und solcher gestalt, wie dieselbe empfangen worden, zugestellt, und da ein Schad daran beschehen, der selbe erstattet werden.

M. XIX.

Da der außgelihenen Sach ohne Arglist und Schuld dessen, deme sie gelihen worden, durch Feuers-Brunst, Wassers-Noth oder andern casum fatalem einiger Schad geschehen wäre: Ist man zu keiner Erstattung verbunden; es wäre dan, daß der jenige, deme die Sach gelihen worden, sie anderwärts und zu einem andern

kovau věc půjčenau jináče a k jinému cíli, nežli mu svěřeno jest, užíval. A byl-liby o to jaký spor, sám Náš komorní saud to rozeznati má.

O věcech k věrné ruce a k ostríhání daných a poručených.

M. XX.

Komuž by co k věrné ruce a k ostríhání dáno bylo, tehdy on takovau s důvěrností půjčenau věc má beze vší škody svěřujícímu zase, kdyžby koliv ji od něho požádal, navrátiti.

M. XXI.

Pakliby ten, komuž k věrné ruce cokoliv dáno bylo, toho navrátiti nechtěl, aneb je zapíral: bude-li to naň provedeno, má k navrácení té věci saudem komorním přidržán býti a škody zaplatiti.

M. XXII.

Kdožby věc z potřeby, jako pro oheň, ssuti a oboření domův, polámání neb potopení šifův, nebo pro nějakau rozbroj, sobě k věrnému opatrování danau zapíral: ten s nahrazením škod a útrat ještě k dvojnásobnému vynahrazení přidržeti se má.

M. XXIII.

Umřel-liby ten, komuž co svěřeno aneb k schování dáno jest, a potom mezi dědici neb nápadníky toho mrtvého, a tím, kdož svěřil neb schovati dal, spor byl, kdežby dědicové o tom svěřeném statku nebo věci nic věděti nechtěli, a proti tomu, kdož svěřil, pravilby, že o tom jim dobře vědomé jest, a jedna nebo druhá strana pro nedostatek průvodu přísahau to zpravití chtěla: to saudu Našemu komornímu náležeti bude, kteréby straně, vyšetřic a uznajíc případnosti, přísahu takovau přísauditi měli. A cožby tak jednau která strana přísahau svou stvrdila, to při tom zůstane, a k žádné jiné přísaze dopuštěno býti nemá.

M. XXIV.

Žádný měštěnin a obyvatel v městě od poddaného cizího pána peněz, stříbra nebo jiných věcí sobě k svěřeni přijimati nemá. A jestližby přes to kdo se toho dopustil, a poddaný, ležíc

End, als sie ihme anvertrauet worden, gebraucht hette. Und so deßwegen einiger Strit vorfiel: Sol hierüber die Rechtliche Erkentnuß von Unserm Cammer-Recht ergehen.

Von denen jenigen Sachen, so zu treuen Händen in eines Verwahrung gegeben werden.

M. XX.

Welcher eine Sache in seine Verwahrung zu treuen Händen angenommen: solcher ist sie auff begehren deß jenigen, welcher die Sach also auß sonderbarem Vertrauen bey ihme deponirt, ohn allen Schaden zu restituiren verbunden.

M. XXI.

So einer die bey ihme deponirte Sach verlaugnen oder zu restituiren sich waigern wolte, solches auch auff ihn erwisen und dargethan würde: Dieser sol von Unserm Cammer-Recht zur Restitution, neben Erstattung der Schäden und Unkosten, condemnirt werden.

M. XXII.

Wan einer ein depositum, so auß Noth, als wegen entstandener Feuers-Brunst, Ruin und Eingang eines Hauses, Schiffbruchs oder eines Tumults ihme zu verwahren anvertrauet worden, verlaugnen thäte: Ein solcher sol, neben Erstattung der Schäden und Unkosten, noch ad restitutionem dupli verurtheilet werden.

M. XXIII.

So der jenige, bey welchem eine Sach deponiret worden, mit Tod abgieng, und hernach zwischen seinen Erben und deme, der es deponirt, ein Strit vorfiel, in dem die Erben von dergleichen anvertrauem Gut nichts wissen wolten, entgegen der, so es deponirt, vergebte, daß sie dessen gutte Wissenschaft hetten, und ein oder der ander Theil, auß Mangl beyderseits genugsamen Beweis, ad juramentum sich offeriren wolte: Sol es bey Unserm Cammer-Recht stehen, welchem Theil nach Befindung der Umständ sie das Jurament deferiren wolten. Und was also einmal von einem Theil geschworen, dabey sol es verbleiben, und kein ander Jurament weiter zugelassen werden.

M. XXIV.

Kein Burger oder Inwohner einer Stat sol von eines frembden Herren Untertan Geld, Silber oder andere Sachen in seine Verwahrung annehmen. Solte aber etwas dergleichen geschehen und der Unter-

na smrtedlné posteli, o tom oznámil a seznal, měšténin pak zápirati chtěl: tehdy měšténin má to přísahau, totiž že nic k sobě nepřijal a za sebau nemá, k tomu také že o ničemž neví, zpraviti. Pakliby zpraviti nechtěl, tehdy navrácením té věci, o níž poddaný, leže na smrtedlné posteli, seznal, povinen bude. Jestliby pak měšténin předce odpíral, že jest žádných věcí cizího pána poddaného k sobě nepřijal, a potom zjevně v tom předsvědčen byl: ten což mu k schování dáno a svěřeno, též i naň prokázáno jest, to dvojnásobně navrátiti, a k tomu jedna každá vrchnost v šesti nedělich pořád zběhlých dopomáhati má.

O handfeštích.

M. XXV.

Kdyžby který pán na svém gruntu k budaucímu užívání někomu vsi, dvoru, mleynu, lauky, lesu, buď pod plat neb jinou služebnost postaupiti a osvoboditi chtěl, může to dobře učiniti a na to list, jenž se handfešt jmenuje, na pargameně neb papíře s přivěšením k němu aneb přitíštěním pečeti své, nebo připrosíc k tomu svědkův, aby tolikéž pečeti své na svědomí přitiskli, zhotoviti dáti. A jaké koliv svobody pán gruntu handfešt níku tím listem vysadí, a zase jakými koli platy, povinnostmi handfeštník vrchnímu pánu gruntu se запиše, tak se k sobě s obojí strany jsau povinni zachovati.

M. XXVI.

Drželiby kdo bez handfeštu jaký grunt, z něhož předešli držitelové plat gruntovní neb jakékoliv jiné služebné povinnosti pánu gruntu vykonávali, a to se vyhledati a ukázati mohlo, on pak držitel gruntu jich více vykonávati nechtěl: tehdy pán vrchní gruntu, nebo ten, jemuž předešle ten plat vycházel nebo povinnost se vykonávala, může poplatníka k odvedení takového platu a vykonání služebností napomenauti. A kdyžby po učiněném napomenutí ve třech letech a osmnácti nedělich platu dáti aneb povinnosti starobylé vykonávati zanedbával: tu pán vrchní gruntu, po přejiti dotčeného času, bude se moci v ten grunt z své vlastní moci zvésti, jej k své ruce ujiti a užívati. A kdyžby ten poplatník měl co na odporu, může jej, pána gruntu, buď před Náš saud zemský nebo komorní obeslati a prá dího rozeznání očekávati.

than solches auff dem Todtbete außsagte, der Bürger aber es verneinen wolte: So ist solcher Bürgerman verpflichtet, sich mit einem Ahd zu purgiren, daß er nämlich nichts zu sich genommen, nichts hinder sich habe, noch ihme etwas darvon bewußt sey. Wo er aber solchen Ahd nit leisten wolte: So sol er schuldig seyn, diejenige Sachen, so der Unterthan auff seinem Todtbete also außgesagt, herauß zu geben. Da aber ein Bürgerman nicht gestendig seyn wolte, daß er eines frembden Herrn Unterthans Gut in seine Verwahrung genommen hette, hernach aber dessen öffentlich überwisen würde: Ein solcher sol das erwisene depositum in duplo zu restituiren verurtheilet werden; dazu dan ein jede Stat-Obrigkeit innerhalb sechs Wochen verheffen sol.

Von denen Handfesten.

M. XXV.

Wan ein Herr auf seinem Grund und Boden einem andern ein Dorff, einen Mayerhof, eine Mühl, oder aber Wälder und Wiesen unter einem gewissen Zins oder anderer Dienstpflicht zugemessen und zu gebrauchen befreyen wolte: das mag er wol thun und darüber einen Brieff außfertigen lassen. Und solcher Brieff wird ein Handfest genant, welche der Grundherr auff Pergament oder Papier unter seinem angehencktem oder aufgetrucktem Insigl allein, oder auch mit Zeügen, außfertigen mag. Und wie der Grundherr und derjenige, so solche Befreyung erlangt, sich in der Handfest gegen einander vereiniget und verglichen: Also seynd sie demselben nachzukommen beyderseits schuldig.

M. XXVI.

Da jemand einen Grund ohne Handfesten und Brifliche Urkunden besesse, von welchem die vorigen Inhaber einen Grund-Zins oder andere Dienstpflicht dem Obren Grundherrn geleistet hetten, auch solches zu erweisen wäre, Er aber, Inhaber des Grundes, solches weiter zu prästiren sich verweigern wolte: So mag der Ober-Grundherr oder derjenige, deme solche Zins oder Dienst hievor gereicht und geleistet worden, den Zinsman zu ferner Abführung solcher Zins und Leistung der Dienst ermahnen. Und so er hierinnen feünnig wäre, und von gescheneher Erinnerung innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen seine Zins oder andere alt hergebrachte schuldige Dienste nicht erlegen oder verichten wolte: So kan der Ober-Grundherr, nach Verfließung obbenenter Zeit, den Grund auß eigener Macht und Gewalt einziehen, denselben zu seinen Händen behalten und genießen. Und so sich der Zinsman deswegen beschwären wolte, mag er den Grundherrn vor Unser Land- oder Cammer-Recht citiren lassen und die Rechtliche Erkänntniß erwarten.

Poněvadž až posavad o smlauvách oznámeno jest, následuje již o věnech, poručenství, dědictví, dílech, práva promlčení a jiných rozdílných právních věcech.

O věnách a jiných právních věcech, manželství se dotýkajících.

M. XXVII.

Syn maje otce živého, kdyžby se bez vůle jeho k manželství zamluvil, a otec by to na Nás neb na saud zemský vznášel, toho vyhledávajíc, aby pro tu příčinu syna svého dokonce dědictví zbaviti mohl: tehdy od Nás nebo od saudu Našeho zemského, po bedlivém toho uvážení, co za právo uznáno bude, vyrčeno býti má. Pakliby dcera bez vědomí a vůle otce svého k manželství se zamluvila a vdala, a otec, kladauc dotčené příčiny, proto by jí dědictví zbavil: to Nám nebo saudu Našemu zemskému, zdaliby se takové příčiny prokázati mohly aneb k zbavení dědictví dostatečné a hodné byly, rozeznati náležeti bude.

M. XXVIII.

Rodičové, poručníci nebo přátelé dětí svých mocí aneb pohrůzkami bezděčně k manželství nutiti nemají, pod uvarování skutečného Našeho trestání.

M. XXIX.

Panna osiřelá bez vědomí a vůle poručníkův, a neměla-liby poručníkův, tehdy bratří nebo nejbližších streycův a přátel svých nemá se žádnému k manželství zamlauvati. A pokudžby co proti tomu učinila, a poručníci a přátelé to by na Nás anebo Náš saud to vznesli, na to ráčíme, i Náš saud zemský náležitý pozor chtiti míti, a taková neslušná přestaupení, vyšetřic případnosti, ztrestati dáti.

M. XXX.

Kdyžby bratří, streycové a poručníci panně osiřelé, v manželství jí potkávajícím, bez příčiny nějakou překážku činili, anebo žeby jí několik k manželství chtělo míti, a přátelé nebo poručníci s pannou, nebo mezi sebou, kteréhoby vzítí chtěla, sněsti se nemohli: tehdy panna nebo poručníci a přátelé její budau mocí to na Nás neb saud Náš zemský vznésti, a ten sirotek s vyšetřením nejprvé a rozeznáním případnosti před Nás

Demnach bißhero von Contracten gehandelt, so folget nunmehr von Leibgedingen, Fürmündschafften, Erbschafften, Theilungen, Verjährungen und andern unterschiedenen Rechten.

Von Leibgedingen und andern Rechten, so die Heirathen angehen.

M. XXVII.

Da ein Sohn ohne Vorwissen und Willen seines Vatters sich in Ehestand begeben, und der Vater sich bey Uns oder Unserm Land-Recht beschwäret, auch damit er seinen Sohn dieser Ursach halben ganz enterben mochte, anhielte: Sol von Uns oder Unserm Land-Recht darauff ergehen, was auff vorgehende reife Berathschlagung Recht zu seyn befunden würd. Da aber eine Tochter ohne Vorwissen ihres Vatters und, wider desselben Willen sich in Ehestand begeben, und der Vater sie deswegen, mit Anziehung angeregter Umstände, enterbte: sol von Uns oder Unserm Land-Recht, ob dieselbe nemblich beweislich, erheblich und zu der Enterbung gnuglamb, ^{er}sent werden.

M. XXVIII.

Die Eltern, Fürmündere oder Verwandte sollen ihre Kinder mit Gewalt oder Bedrohung zum Ehestand nicht zwingen, und solches bey Vermeidung Unserer ernstlichen Straff.

M. XXIX.

Eine Waißin sol ohne Vorwissen und Willen ihrer Fürmünder oder, da sie keine Fürmünder hette, Brüder, oder nechsten Vettern und Verwandten, keinem die Ehe versprechen. Im Fall aber solches geschehe, und die Fürmünder und Befreunde solches an Uns oder Unser Land-Recht gelangen ließen: Wollen Wir oder Unser Land-Recht gebührendes Einsehen haben, und sollen, nach Befindung der Umständ, dergleichen unordentliche Beginnen gestrafft werden.

M. XXX.

Da auch die Brüder, Vettern und Fürmünder ihrer Pfleg-Tochter in vorhabender Heirath ohn Ursach Verhinderniß zuziehen wolten, oder da sie von mehrern Personen zum Ehestand ersucht würde, und die Fürmünder und Befreunde mit der Waißin, oder sie selbst unter einander, weme sie zu versprechen, sich nicht vergleichen könten: In solchen Fällen mag die Pfleg-Tochter, oder ihre Fürmünder und Befreunde, solches an Uns oder Unser Land-Recht gelangen lassen, und sol alsdan solche Waißin, nach Befindung der Umständ, vor Uns oder

nebo saud Náš zemský se obešlic, komubychom jej z milostivého povolení Našeho dáti chtítí ráčili, to při tom zůstávati má.

M. XXXI.

Jestliby kdo sirotka bez vědomí a vůle poručníkův neb přátel moci odjal a vzal: takovým a tím způsobem ztrestán má býti, jako ten, kterýž jest moc provedl.

M. XXXII.

Smlauvy svatební stávají se buď mezi ženichem aneb nevěstau toliko samými, aneb mezi rodiči, poručníky a přátely ženichovými aneb nevěstinými.

M. XXXIII.

Každý ženich, což v věně přijímá, má proti tomu třetinau veyš obvěniti; jako když se mu věnuje 1000 kop grošův českých, tehdy proti tomu má on zase obvěniti 1500 kop grošův českých. Což obojího, jak věna, tak obvěnění v jedné summě spolu učiní 2500 kop grošův českých.

Aby pak za příčinau smluv svadebních žádná nevole a spory nepovstaly a vdova pozůstala po smrti muže svého, tím snázejí k svému bez práce a zaneprázdnění přijiti mohla: protož jak ženich a nevěsta sami, tak i rodičové, poručníci a přátelé jích k tomu se všelijak přičiniti mají, aby smlauvy svatební před veselím spisovány a tvrzeny byly.

M. XXXIV.

A jakož v dědičném Našem království Českém až posavad tak se zachovávalo, když kdo příteli svému dobře činiti a jej oženiti chtěl a z obzvláštního přátelství přínos nevěsty do obytní udělal, že tudy nevěstě, nebyla-li jest při smluvách svatebních věnem opatřena, věnem povinen byl; jako také když kdo kteraou pannu vdával a rukojmě za věno k své ruce přijímal, že tudy se zavazoval, to, což rukojmové dáti nemohli, sám nahraditi a z statku svého dodati; avšak poněvadž to na velikém rozmyšlení jest: protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, aby podnes žádný takovau náhradau a plněním věna povinen nebyl, lečby se v tom sám světle a patrně pronesl a povolil. Též také ti, jenž svatební smlauvy s podpisem ruky vlastní a pod pečeti svou stvrzují, jestliže se světle a patrně za rukojmě nepostaví a nezapiší, vdově pozůstale ničímž povinni nebudau.

Unser Land-Recht erfordert werden; Und weme sie, mit Unser gnedigsten Bewilligung, die Ehe versprechen würde, dabey sol es allerdings gelassen werden.

M. XXXI.

Da auch jemand eine Pfleg-Tochter, ohne ihrer Fürmünder und Befreüter Wissen und Willen, mit Gewalt entführte: solcher sol als ein Raptor und Gewalt-Thäter abgestraft werden.

M. XXXII.

Die Heiraths-Vertrag werden entweder von dem Bräutigamb und der Braut selbst, oder dero Eltern, Fürmünder und Befreüter auffgericht und verfertigt.

M. XXXIII.

Und damit wegen Heiraths-Vertrag aller weitläufftiger Strit verhüttet, und die hinderlassene Wittib ohne grosse Mühe und Hinderniß, desto leichter zu dem ihrigen gelangen möge: Als sollen, so wohl Bräutigamb und Braut selbst, als auch dero Eltern, Befreüte und Fürmünder, sich dahin bestes bemühen, auff daß dergleichen Heiraths-Abred vor der Hochzeit schriftlich verfasst und bekräftiget werden.

M. XXXIV.

Und nachdem in Unserm Erb-Königreich Böhaimb es biß dato also gehalten worden, daß derjenige, so seinen guten Freund verheirathen wollen und der Braut Einführung in seiner Behausung zur sonderbaren Freundschaft beschehen lassen, hiedurch gegen der Braut wegen deß Heirath-Guts, da sie deswegen anderwärts nicht versichert gewesen, verbündlich worden ist; Wie dan auch, da einer eine Jungfrau hette außgeheirath und wegen deß Heirath-Guts Bürgen angenommen, Er hiedurch schuldig worden, dasjenige, was von den Bürgen wegen deß Heirath-Guts nicht hat können eingebracht werden, gut zu machen und von seinen Gütern zu erstaten, und aber solches allerley bedencken hat: Als setzen, ordnen und wollen Wir, daß hinfuro keiner zu Einbringung und Erstattung solches Heirath-Gelds oder Leibgedings verbunden seyn sol, Er habe sich dan außtrücklich dazu verobligirt oder verpflichtet. Gleicher gestalt sollen auch diejenigen, so die Heirathsbriff mit ihrer Handschrift und Petschaft bestätigen, der hinderlassenen Wittib in nichten verbunden seyn; sie haben sich dan zu Bürgen außtrücklich verbunden und verschriben.

M. XXXV.

Každý muž ženě své bude moci, nad věno své aneb její, větší vycování, dekami zemskými nebo kšafem, až do stavu jejího změnění anebo do smrti podle vůle své dáti, anebo sice jistau summu peněz v věně na celém dědiectví anebo díle nadepsaným způsobem vykázati a pojistiti, a nemaje žádných dětí, všecken statek svůj zcela a zauplna zapsati a odevzdati. Pakliby měl děti a ženě své všecko zapsal, tehdy takové jeho zapsání tomu, což dětem tímto Naším Obnověným Zřízením Zemským od rodičův zanechatí vyměřeno jest, na ujmu a škodu býti nemá. Protož jednomu každému muži pilně toho šetřiti náležeti bude, jakby dalece ženě své nadepsaným způsobem co pojišťovati, nebo šuldtbrify vzdělávati, nebo jiné své jistoty s dobruu vůlí postupovati, anebo sice jí co darovati právo měl, tak aby děti po smrti jeho před Nami nebo saudem Naším zemským sobě stěžovati a takovému přílišnému zapsání a dáni na odpor se stavěti příčiny neměly.

M. XXXVI.

Jestližebý muž ženě své některé svršky zápisem nebo kšafem dáti chtěl, má ty všecky zejména jmenovati; a kterýchžby zejména nejmenoval, těch žena bráti a na se táhnauti nemá; krom cožby jejího vlastního bylo, to pobrati může, aneb což by jí muž za zdravého života dal.

M. XXXVII.

Žádný nemůže ženě své věna na statku bratří svých nezletilých zapsati, ale toliko na svém dílu, kterýž má neb ještě mítí bude. Pakliby kdo s nezletilými neb již léta svá majícími bratry anebo jinými v nedílném statku zůstával, a věno by na všecky společným jich povolením patrně zapsáno bylo: tehdy vdova bude se moci svého prvního pojištění a zapsání držeti.

M. XXXVIII.

Kdyby na kterém statku věno pojištěné předešlo, a potomby na tom statku zprava zavazena byla: tehdy přišlo-liby budaueně pro nezpravu toho statku kdy právo vésti, že na to předešlé věno se vésti nemůže. A jakož muži ženě své podle libosti věna

M. XXXV.

Ein jeder Eheman kan seinem Eheweib über ihr Leibgeding noch eine grössere Unterhaltung für ihr Lebzeit, oder so lang sie im Wittib-Stand verbleiben würde, seinem belieben nach, bey der Land-Tafel oder in einem Testament verschreiben und geben, oder auch sonsten eine gewisse Summa Geldes zum Leibgeding auff alle seine Güter, oder einen Theil derselben, obgedachter massen versichern, auch da er keine Kinder hette, seine Güter ganz und ger verschreiben und übergeben. Da aber ein Eheman Kinder hette, sollen dergleichen denen Weibern gethane Verschreibungen denen Kindern an dem jenigen, was ihnen vermög dieser Unserer Vernewerten Landes-Ordnung von ihren Eltern gelassen werden sol, unabbrüchig und unnachtheilig sein. Dannhero ein jeder Eheman wol in acht nehmen sol, wie weit er sein Eheweib obgedachter massen zu versichern, oder ihr sonsten Schuldbriife zu machen, oder andere habende Schuldbriife mit gutem Willen zu übergeben oder ihr sonsten zu schencken, von Rechts wegen befugt sey, damit nach seinem Tödlischen Abgang die Kinder bey Uns oder Unserm Land-Recht sich zu beschwären und dergleichen übermässige Verschreibungen und Gaben zu widersprechen nicht Ursach gewinnen.

M. XXXVI.

Da ein Eheman seinem Weib etwas an fahrender Hab in einer Verschreibung oder Testament verschaffen wolte, solle er dasselbe alles mit Nahmen umbständlich vermelden und setzen; Dan was nicht mit Nahmen bemelt würd, dessen kan sich das Weib hernach nicht anmassen, außgenommen was ihr eigenthümlich zugehörig, oder dasjenige, was ihr der Man bey seinem Leben gegeben, dan dasselbe mag sie wol für sich behalten.

M. XXXVII.

Keiner kan seines Weibes Leibgeding auff seiner unmiündigen Brüder Güter, Sondern nur auff seinen Theil, den er albereit damals hette oder hernach bekommen möchte, versichern. Solte aber einer mit seinen Miündigen und Vogtbaren Brüdern oder sonsten mit andern in ungetheilten Gütern seyn, und das Leibgeding würde auff alle mit ihrer sämpflicher Bewilligung außtrücklich verschriben: In solchem Fall mag sich die Wittib ihrer ersten Versicherung gebrauchen.

M. XXXVIII.

So auff einem Gut ein Heiraths-Gut oder Leibgeding versichert wäre, und auff demselben hernach erst auch eine Gewöhr verschriben würde: In solchem Fall kan man sich auff das Gut wegen der Ungewöhr dem Leibgeding, so zuvor darauff versichert, zu Schaden nicht einführen lassen. Und obzwar ein Eheman seinem Eheweib wegen des Leib-

deckami zemskými pojistiti se nezbraňuje, však uvázání s komorníkem v to pojato býti má, než jednakaždá vdova po smrti muže bude moci ve čtyrech nedělich držitele statku před úředníky menší desk zemských obeslati. A když on v dotčeném času věna složití nebo statku postaupiti by nechtěl, ani příčin hodných, pročby se toho učiniti zpečoval, neukázal: tehdy jí list obranní vydán býti má.

M. XXXIX.

Která by koliv vdova, mající věno na statku muže svého ujištěné, po smrti jeho v něj by se do třech let a osmnácti neděl neuvázala: tehdy to věno, ač nebyla-liby v tom od Nás neb saudem Naším zemským časně opatřena, promlčí. Též jednostejné právo má ten, kterémuž vdova na dotčený statek pořádné zaplání a postaupení učinila.

M. XL.

Jestližby dcky zemské muži a ženě spolu na jaký statek svědčily: tehdy muž jejího dílu nemůže zavaditi ani prodati. Pakliby jí věno na tom statku zapsati chtěl: tehdy žena napřed toho statku polovici vzíti a druhau polovici v svém věně držeti má, jestliže jest za její dosti vedle práva věnného. Pakliby nebylo zadosti, muž toho podle svadebních smluv tu, kdež náleží, vyhledávati.

M. XLI.

Kdyžby žena za muže statkem svým zpravovati anebo jemu k vůli něto učiniti neb dáti přirekla a připověděla, pokudžby se k tomu v nepřítomnosti muže svého před menšími úředníky desk zemských a před dvaumi nebo třemi z přátel svých zjevně nepřiznala; a menším úředníkům tomu všemu, místo přísahy, rukau dáním dosti činiti nepřipověděla: tehdy to její zakázání a přípověd ničímž jest. Kdež však nicméně menší úředníci ji z strany práva jejího pilné napomenutí učiniti i tolikéž dotazovati mají, zdaliby to z své dobré a svobodné vůle a ne z přinucení činila.

M. XLII.

Kdyžby na kterau ženu po přibuzenství poručenství připadlo jako na nejbližšího přítele, a ta žeby uručila: nemá muž

gedings, seinem belieben nach, bey der Land-Tafel Versicherung thun kan: so mag doch die Einführung mit dem Cämmerling nicht mit verschriben werden, Sondern ein jede Wittib sol nach dem Tod ihres Ehemannes, den Besizer des Guts vor Unser Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel innerhalb 4 Wochen beschicken. Und so er der Wittib, in obgemelter Zeit, ihr Leibgeding nicht erlegete, oder das Gut abrete, noch erhliche Ursachen seiner Waigerung erwiße: sol ihr alßdan ein Wehrloßbriff gefolgt werden.

M. XXXIX.

So eine Wittib nach Töblichem Abgang ihres Ehemannes innerhalb 3 Jahr und 18 Wochen in das, ihres Heirath-Guts oder Leibgedings halber verschribene Gut sich nicht liesse einführen: so verschweiget sie ihre habende Gerechtigkeit; sie wäre dan etwa von Uns oder Unserm Land-Recht in ander weg beschwogen Zeitlichen versichert. Gleiche Meinung hat es auch mit dem jenigen, welchem solche Verschreibung auff das Gut von der Wittib ordendlicher weise übergeben wäre.

M. XL.

So ein Gut einem Man und seinem Eheweib bey der Land-Tafel zugleich verschriben wäre: so kan der Man seines Weibes Antheil weder verkauffen, noch einige Verhaffung darauff machen. Da er aber das Leibgeding darauff verschreiben wolte, So sol das Weib züföderst ihren halben Theil des Guts haben und die ander Helffte vermög der Verschreibung wegen ihres Leibgedings künftigt halten. Und im fall solcher halbe Theil zu Erstattung des Leibgedings nicht gnugsam und erklectlich, mag sie das übrige, vermög habender Heiraths-Berednüss, an gehörigem Orth suchen.

M. XLI.

Wan ein Weib wegen ihres Ehemannes mit ihrem Gut eine Gewöhr leisten oder sonstem ihrem Manne zu Gefallen einem andern etwas zu geben oder zu thun versprechen wolte: Solches sol nicht eher Krafft haben, sie hette sich dan zuvor in Abwesenheit ihres Ehemannes vor Unserm Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel in bescheyn zweyer oder dreyer ihrer Befreünten außtrücklich dazu bekennet, und denen Unter-Ambtleuten, solchem in allen nachzukommen, mit der Hand an Aides stat versprochen. Dabey gleichwol die Unter-Ambtleute Sy ihres Weiblichen Rechtens fleißig erindern und beweglich fragen solten, ob sie solches auß gutem Muth, freywillig und ungezwungen thue.

M. XLII.

Da etwan auff ein Weib als die neheste Befreüntin, eine Fürmündschafft käme und sie verbürgete dieselbe: So sol ihr in solcher

v to poručenství ji sahati, ani v ten statek vkráčetí. Pakliby sáhl, anebo ona jej dobrovolně jemu k spravování odevzdala: tehdy povinen bude muž jej uručiti. A když uručí, proti tomu rukojmě její propuštění býti, ale muž a dědicové jeho počet učiniti mají. Než kdyby ona ovdověla, a ten statek poručenstvím předce držeti chtěla: z toho svého spravování a opatrování počet sirotkům učiniti jí náležeti bude.

M. XLIII.

Žádný muž nemá ženy své podle sebe v poručenství přijímati, aby vedle něho urukovala, dokudžby se to před úředníky menšími desk zemských nadepsaným způsobem nestalo.

M. XLIV.

Muž, zavadil-liby vedle sebe ženu svou v poručenství, a statek sirotčím vedle něho by urukovala: tehdy svým věnem ona toho poručenství platiti nemá, jestliže se takového poručenství hned po smrti muže svého zbaví. Než jestližeby po smrti muže svého se sama nebo spolu s dětmi v to poručenství uvázala: tehdy má také spolu s nimi z toho počet učiniti. A kdyby se při posledním jejím spravování na počtu něco nedostávalo, to z věna svého zaplatiti povinna bude.

M. XLV.

Kteráby žena muži svému anebo někomu jinému statek svůj prodala a o něj se smluvila, nemůž potom takovému trhu (tím se zastíraje, že jest tehdáž pod mocí a spravou muže svého zůstávala) odvolávati, ale vezmauc summu podle prodaje na ní přestati. Však k takovým trhovým smlouvám od Nás nebo Našeho saudu zemského jisté osoby nařizeny býti mají, kterizby v to nahlédli a vyrozuměli, zdali ten statek v mírné a náležité summě podle spravedlnosti prodán jest. Když by pak takovým způsobem statek do desk zemských vložen byl: tehdy zaň peníze u desk zemských kladeny budau. A chtěl-liby je muž s vůlí ženy své od desk zemských vyzdvihnauti: má je zase prve jí u desk zemských dostatečně ujistiti, aby věděla, přebudauc živobytím muže svého, kde své peníze potom naleznauti.

M. XLVI.

Umřel-liby muž, maje sobě statek od ženy zapsaný: tehdy ten statek zase na ženu připadne. Pakliby žena umřela: tehdy tak, jakby zápis svědčil, ten statek při muži zůstane.

Fürmündschafft von ihrem Eheman kein Eintrag noch Eingriff geschehen. Solte aber der Eheman sich dergleichen Fürmündschafft-Güter anmassen oder das Eheweib die Verwaltung der Güter ihm gutwillig anvertrauen: So ist der Eheman solche Güter zu verbürgen schuldig. Und so er sie verbürget, so werden des Weibes Bürgen hiedurch der Bürgschafft frey und ledig, und der Eheman und seine Erben seynd alßdan die Raittung zu thun verbunden. Dafern aber das Eheweib nach absterben ihres Ehemans die Waisen-Güter ferner halten wolte: so ist sie bey wehrender solcher ihrer Inhabung die übrige Raittung zu thun schuldig.

M. XLIII.

Kein Man mag eine Fürmündschafft mit seinem Eheweibe verbürgen, es geschehe dan bey denen Unter-Ambtleuten oberstandner massen.

M. XLIV.

Da aber ein Man sein Eheweib mit in eine Fürmündschafft zugleich brächte, und daß sie des Waisen Gut neben ihm mit ihrem Gut verbürgete: so sol sie, im fall sie nach ihres Mannes Tod der Fürmündschafft sich enthielte und begeben, an ihren Leibgeding deswegen nicht gefährt werden. Solte sie sich aber derselben weiter Alleine oder neben ihres Mannes Erben anmassen: so muß sie neben ihres gewesenen Ehemannes Kindern und Erben die Raittung thun, und da bey wehrender dieser ihrer letztern Anmassung etwas in der Raittung mangeln würde, mit ihrem Heirath-Gut und Leibgeding bezahlen.

M. XLV.

Ein Weib, so ihrem Man oder einem andern ihr Gut verkaufft und sich deswegen verglichen hette, kan hernach den Kauff (unter dem Schein, als wäre sie damals in ihres Mannes macht und Gewalt gewesen), nicht widerrufen, Sondern sie muß sich mit dem Kauffschilling begnügen lassen. Doch sollen in dergleichen Kauff-Verednüssen von Uns oder Unserm Land-Recht gewisse Personen abgeordnet werden, die sich zuvor ersehen und erkündigen, ob das Gut der Billigkeit nach und Rechtmeßig verkaufft sey. Und so der Kauff also in die Land-Tafel einverleibt worden: so sol die Aufzählung der Gelder jederzeit bey der Land-Tafel geschehen. Und da etwan der Eheman solche Gelder mit wissen und bewilligung seines Weibes von der Land-Tafel erheben wolte: sol er zuvor deswegen sein Weib mit der Land-Tafel widerumb gnugfam versichern, damit sie ins künfftig, man sie den Man überlebe, wissen möchte, wo sie ihre Gelder suchen möchte.

M. XLVI.

So ein Weib ihrem Man ihr Gut verschreibe und der Man stürbe vor dem Weib: so würd solch Gut wider an sie fallen. Wo aber das Weib eher Todes verschiede: So sol das Gut, Krafft habender Verschreibung und nach Inhalt derselben, bey dem Manne verbleiben.

O poručení.

N. I.

Poručení jest moc a právo nad osobami svobodnými, k obhajování samých sebe a statku jim náležitého pro mladost věku aneb jinou slušnou příčinou nespůsobnými. A podle práva českého žádného rozdílu mezi poručníky a opatrovníky není, a poručení jak na statky tak i na osoby se vztahuje.

Poručníci pak trojí se nacházejí:

1. Kterí sirotkům krevností a příbuzenstvím nejbližěji spojeni jsou;
2. Kterí se pořádným kšaftem nařizují;
3. Jenž od Nás, nebo místodržících Našich, nebo od saudu zemského nařízení bývají.

N. II.

Všickni veyš dotčení poručníci mají poručení, buď žeby ono na statech pozemských, hotových penězích, dlužích anebo jiných věcech záleželo, dekami zemskými podle práva dostatečně uručiti a nikterakž v spravování jeho nevstupovati, dokudžby s komorníkem k tomu vyžádaným, vezmauc k sobě dva sausedy z stavu panského neb rytířského, tomu statku nejbližěji přisedící, kterýmžby bylo od úředníkův menších o to psáno, v ten statek uvedeni nebyli. A má jeden každý ten poručník hned u přítomnosti dotčených dvauch sausedův, lidí dobrých, skrze komorníka té vši pozůstalosti pořádný *inventář* sepsati, a dva *jedno- stejné* přípisy toho učiniti dáti; tak aby jeden jemu, poručníku, zanechán, druhý pak skrze téhož komorníka ke dekám zemským složen, a potom sirotku, kdyžby let svých dospělých došel, odveden byl. Však aby v tom, což nahoře oznámeno, nic podezřelého se státi nemohlo: komorník na tu cestu dříve se vydávati povinen není, dokudžby jemu úředníci menší desk zemských, kterakby se v tom uvazování a spisování zachovati měl, zprávy sepsané nedali.

N. III.

Pakliby kdo takového poručení, nic nedadauc na toto milostivé nařízení Naše, se ujal: ten má před Nás a v nepřítomnosti Naši před Naše místodržící nebo saud zemský obeslán býti. A kdyžby se uznalo, žeby takové předsevzetí jeho neslušné bylo, anebo že jest statku pozůstalého skrze komorníka popsati dáti nechťel: tehdy tudy netoliko svého nápadu, ku kterémužby právo měl, se zbaví, ale také nieméně sám sebe i sta-

Von der Fürmündschafft.

N. I.

Die Fürmündschafft ist ein Recht und Gewalt zu Beschützung derjenigen freyen Leitt und derselben Gütter, welche wegen ihrer Jugend oder anderer Ursachen halber sich und ihren Güthern selbstenn nit fürstehen können. Und würd nach Böheimbischen Rechten kein Unterscheid gemacht zwischen denen Tutoren und Curatoren, auch die Fürmündschafft so wol auff die Gütter als die Person gezogen.

Es seynd aber der Fürmünden Dreyerley:

Die Ersten seynd diejenigen, welche denen Minderjährigen mit Geblüt und Verwandnuß am nächsten befreundet;

Die Andern, welche in einem ordentlichen Testament benent seyn;

Die Dritten, so von Uns, oder von Unserm Stathaltern, oder von Unserm Land-Recht verordnet werden.

N. II.

Alle obbenente Fürmündere sollen die Fürmündschafft, sie bestehe an ligenden Güthern, Parschafften, Schulden oder andern Sachen, bey der Land-Tafel gnugsam und dem Rechten gemess verbürgen, sich auch derselben würcklichen nicht anmassen, sie haben dan den possess durch einen hierzu außgebetenen Cämmerling mit Zuziehung zweyer Personen, Herren- oder Ritterstandes, welche der Verlassenschafft am nächsten angeheffen und von denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel dazu beschreiben, ordentlich erlangt. Und sol der Fürmünd durch den Cämmerling alsobald in beysein obgedachter zweyer Benachbarten ein Richtiges Inventarium der gangen Verlassenschafft beschreiben und in zwey gleichlautende Exemplar verfassen lassen. Und sol das eine bey ihme verbleiben, das ander aber durch den Cämmerling bey der Land-Tafel niedergeleget, und dem Waisen, wan er zu seinen Vogtbaren Jahren gelanget, zugestellt werden. Und damit in demjenigen, was hievor gemeldet, nichts verfengliches vorlauffen möcht: sol sich der Cämmerling auff solche Raiß nicht begeben, Es sey ihme dan zuvor eine schriftliche Instruction seiner Verrichtung halber von denen Unter-Ambtleuten zugestellt worden.

N. III.

Dafern sich einer der Fürmündschafft mit hindansetzung solcher Unser gnedigsten Verordnung unterfangen würde: sol er vor Uns oder in Abwesen Unser, Unsere Stathalter oder Land-Recht citiret werden. Und da seine Anmassung für unbillig erkennet würde oder er die Verlassenschafft durch den Cämmerling nit hette beschreiben lassen: sol er nit allein seines Erb-Anfalls, dessen er sonst berechtiget wär, hiedurch verlustig werden, Sondern er sol auch wegen solcher angemassnen Fürmündschafft nicht weniger mit seinen Güthern in allen und jeden verchafftet

tek svůj, jakoby statek sirotčí dekami zemskými uručil, zavadí. Jakož pak ti, jenžby poručenství pořádně na sebe vzali, vždycky na svobodných dědinách mítí mají, aby sirotci, dojdouce let svých, věděli kde svého právně dobývati.

N. IV.

Poručník, byl-liby kšaftem od uručení, statku popsání a počtu činění světle a patrně osvobozen, má to sice při nařízení kšaftujícího tak dalece zůstaveno býti, aby ten poručník uručiti povinen nebyl; a může také statek pozůstalý toliko u přítomnosti dvauch stavu panského neb rytířského, blízko přisedících osob, bez vyžádání komorníka popsati dáti, a přípis téhož popisu ke dekam zemským odeslati; však při postupování nebo skládání s sebe poručenství nic méně pořádný počet učiniti povinen jest a bude. A to vše, jak o otcovských poručenicích, jenž se tak jmenují, tak i o jiných, žádného v tom rozdílu nečiníce, rozuměti se má, než nebylo-liby zjevně v kšaftu od uručení a *inventování* upuštěno, nic méně od jednoho jako i druhého poručníka všecko se vykonati; a pakliby upuštěno bylo, tehdy dle oznámeného způsobu jak otcovští tak i jiní poručníci se zachováti mají.

N. V.

Žádnému poručníku v kšaftu zejména postavenému, nemá se od jiného pod titulem tím, žeby sirotka podle krevnosti bližší přítel byl, v jeho poručenství žádná překážka diti. Též také poručníci těch, kteříž pro nedostatek rozumu sebe ani statkův svých řídití a spravovati nemohau, jak v svém poručenství *procedírovati* mají, jest o tom pod titulem »o kšaftích« vyměřeno.

N. VI.

Kdožby maje k statku sirotka nápad a právo, poručenství na sebe přijíti nechtěl: ten takového nápadu a práva se zbaví, a poručenství i s nápadem na nejbližšího přítele spadne. A pokudžby žádný z přátel téhož poručenství nepřijal, tehdy rovněž všickni o nápad se připraví, a potom od Nás nebo saudu Našeho zemského sirotčí poručníky náležitě opatření budau; vzložením pak na ně takového poručenství práva k nápadům mítí

sejn, als wan er deß Waisen Gut bey der Land-Tafel verbürget hette; Wie er dan von denenjenigen, welche die Fürmündschafft hernach ordentlich antretten würden oder künfftig von den Waisen selbst, so sie zu ihren Vogtbaren Jahren gelanget, Gerichtlich mag besprochen werden.

N. IV.

Wan ein Fürmünd im Testament wegen der Bürgschafft, Auffrichtung eines Inventarii und der Fürmündschaffts-Raittung außtrücklich befreyet, sol es zwar bey deß Testatoris Verordnung so weit verbleiben, daß ein solcher Fürmünd keine Bürgschafft zu leisten verbunden sey; auch mag er die Verlassenschafft nur in beyneyn zweyer Denachbarter Herren- oder Ritterstandes ohne Aufsbittung eines Cämmerlings beschreiben lassen und ein Exemplar zur Land-Tafel uberschicken; doch sol er einen weg als den andern bey Abtretung der Fürmündschafft richtige Raittung zu thun schuldig seyn. Und sol dieses alles so wol von denen Väterlichen, wie sie genennet werden, als andern Fürmündern verstanden und dßfals hinfüro kein Unterschied gehalten, Sondern da nicht außtrücklich im Testamento die Bürgschafft und Auffrichtung deß Inventarii nachgelassen, von einem Fürmünd nicht weniger als dem andern solches alles vollzogen; da es aber nachgelassen, Es, wie obgemelt, so wol mit den Väterlichen als andern Fürmündern gehalten werden.

N. V.

Keinem Fürmünder, so im Testament benent worden, sol von einem andern unter dem schein, daß er dem Waisen mit Blutsfreundschaft näher verwant, in seiner Fürmündschafft einige Hindernuß geschehen. Wie auch die Fürmündere derjenigen, so wegen Gebrechlichkeit und Abgang der Vernunft ihnen und ihren Gütern selbst nicht vorstehen können, sich in ihrer Fürmündschafft verhalten sollen, Ist deßwegen unter dem Titul „von Testamenten“ verordnet worden.

N. VI.

So derjenige, welcher zu deß Waisen Gut Erb- und Anfall berechtiget, die Fürmündschafft nicht annehmen wolte: sol er solcher seiner habender Gerechtigkeit verlustig seyn und die Fürmündschafft mit sampt dem Anfall auff den nächsten Freund fallen. Und dafern deren keiner sich solcher Fürmündschafft unterfangen wolte, sollen sie alle gleicher gestalt deß Anfalls verlustig seyn, und sollen alsdan die Waisen von Uns oder Unserm Land-Recht mit Fürmündern gebürlich versehen werden; Gleichwol sollen sie durch solche ihnen auffgetragene Fürmündschafft keine Anfalls-Gerechtigkeit erlangen. Und ob zwar solche von Uns oder Unserm Land-Rechten Verordnete Fürmünder zu keiner Bürgschafft können gezwungen werden: sollen doch ihre Gütter nichts destoweniger denen Waisen verhafftet seyn, biß die Danckagung

nemají. A jakož ti tak od Nás nebo saudu Našeho zemského nařízení poručníci k žádnému urukování přidržeti se nemohau: však nic méně statkové jich, dokudžby se jim od sirotkův děkování z poručenství dekami zemskými nestalo, zavadní zůstanau; a poručenství skrže komorníka ujiti, a statek pozůstalý všecken, tak jakž oznámeno, popsati dáti mají. Chtěl-liby pak nejbližší přítel poručenství sice na se vzíti, ale uručiti by nemohl: to při Nás a saudu Našem zemském zůstávati bude, zdalibychme takové poručenství na přísahu jemu toliko samému, anebo přidadauc k němu víceji poručníkův, svěřiti chtěli. A pokudžbychom My neb saud Nás zemský takové poručenství na něj vložití za věc neužitečnou býti seznali: to jemu v ničemž nejmenším na škodu a ujmu spravedlnosti a nápadu jeho nebude. Nejbližší pak přátelé (pokudž by nic obzvláštního nařizeno nebylo) zde se ti rozumí, kteří nápadu očekávají. A kdyžby se trefilo, žeby vlastní matka s sestrami nezletilého bratra, a proti tomu svého syna nápadu zároveň očekávaly: tehdy matka, ohlásice, že se zase vdáti nemíní, sestru poručenstvím předejde. A jakby se vdala, učině pořádný počet, poručenství postaupiti a k tomu se přičiniti má, aby děti nezletilí jinými poručníky opatřeny byly. Nestalo-liby se co toho, tehdy netoliko její, ale i muže jejího statkové sirotkům jako v zástavě zavadní budau.

N. VII.

A poručník přistaupě dotčeným způsobem k poručenství, povinen jest sirotky i statek jich věrně a upřímně k sobě přijíti, je opatrovati, a netoliko již při saudech zašle rozepře k místu a konci přivéstí, ale i spravedlností sirotčím jim k ruce dobývati, a ukáže-li se toho potřeba, z nova obsylati i obeslání přijimati, nejinač než jakoby sám otec ještě živ zůstával. A cožby tak poručník sám vysaudil nebo prosaudil, to vše k zisku a k ztrátě sirotkům býti má; lečby to bylo, žeby poručník nestáním, neobanlivostí a neopatrností svau při ztratil, aneb sice sirotkům na spravedlnosti jich jakau škodu svévolně učinil; tehdy poručník z statkův svých tu škodu vynahraditi povinen bude.

N. VIII.

Nechal-liby kdo po sobě tak zadlužilého statku, žeby poručníci jej všecken, nebo na díle, uznávajíc to s dobrým sirotka býti, prodati museli: tehdy má se to vše s Naším aneb saudu

wegen der Fürmündschafft von denen Waisen bey der Land-Tafel beschehe; Auch sollen sie die Fürmündschafft durch einen Cämmerling antretten und die Verlassenschafft beschreiben lassen, allerdings wie obgemeldet. Im fall aber der nächste Freund sich mit der Fürmündschafft zwar beladen wolte, mit der Bürgschafft aber nicht auffkommen könte: sol es bey Uns und Unserm Land-Recht stehen, ob Wir ihme solche Fürmündschafft gegen Leistung eines Juraments allein oder mit Zuziehung anderer mehrer Fürmünder anvertrauen wolten. Und dafern Wir oder Unser Land-Recht ihn damit zu beladen für unrathsam befinden würden: sol ihme solches an seiner habenden Erb-Anfalls-Gerechtigkeit im geringsten nicht nachtheilig oder præjudicirlich seyn. Es werden aber allhier die nächste Freunde (wan nicht etwas anders in specie disponirt) für diejenige verstanden, welche den Anfall zu gewarten. Und wan sich zutrüge, daß die Leibliche Mutter mit denen Schwestern des unmiündigen Bruders oder respective Sohnes den Anfall zugleich zu erwarten hette: So sol die Mutter, wan sie sich erklärt, daß sie nicht widerumb zu Heirathen gesonnen, in der Fürmündschafft der Schwester vorgezogen werden. Alßbald sie aber Heirathet, sol sie die Fürmündschafft abtreten und ordentliche Raitung thun, auch darob seyn, damit die Minder-Jährige Kinder anderwärts befürmündet werden. Auff den widrigen fall und so solches nit geschehe, sollen nit allein ihre, sondern auch ihres Mannes Gütter denen Unmiündigen gleich für ein Unterpfindt verhafftet stehen.

N. VII.

Wan nun ein Fürmünd seine Fürmündschafft oberstandner massen antritt, sol er sich der Waisen und derer Gütter treulich und auffrichtig annemen und dieselbe versorgen, und nicht allein die albereit bey denen Rechten hangende Process vollführen, sondern auch zu Handhabung seiner Pupillen-Gerechtigkeit neue Ladungen zum Rechten, wan es vonnöthen, außbringen oder dergleichen annemen, nit anders, als wan der Vatter selbstn noch bey Leben wäre. Und was er also mit Recht erhelt oder verliert, sol alles mit Gewin und Verlust der Waisen geschehen; Es wäre dan, daß der Fürmünd zu rechter Zeit bey denen Rechten nit gestanden, oder durch seine Verwahrlosung das Recht verloren, oder sonstn denen Waisen an ihrer Gerechtigkeit etwas nachtheiliges und schädliches vorseßlicher weiß zugezogen oder vergeben hette; auff welchen fall er, der Fürmünd, den Verlust und Schaden mit seinem Gut erstatten sol.

N. VIII.

Dafern eine Verlassenschafft also mit Schulden behafft wäre, daß die Fürmünder die Gütter ganz oder zum theil verkauffen müßten, oder sonstn solches des Waisen Nutz erfoderte: sol solches alles mit

Našeho zemského vědomím a povolením, učinie o to dostatečnou zprávu, státi a vykonati; jestližeby pak přes to něco statku sirotčího, jakžby se ten koliv jmenovati mohl, rozmrhalo neb odcizilo, to ničímž býti nemá. Což tolikéž aby i o otcovských poručnicích, jakž svrchu dotčeno, se rozumělo, tomu milostivě chtíti ráčíme.

N. IX.

A kdyžby statek sirotčí tím způsobem k prodaji přišel, přitom při všem zůstaveno býti má; a cožby po splacení dluhův peněz zůstalo, takové mají poručníci na nějaký užitek půjčiti a k dobrému sirotčímu obrátiti.

N. X.

Než jestližeby na zůstalém statku buď ohněm, neb vodau, neb smrtí, neb jakkoli jináče, cožby bezelstně nějakému zaumysl-nému neopatrování aneb zanedbání poručníkův přičteno býti ne-mohlo, škoda nějaká se stala: takovou škodu sirotčí, a ne poruč-níci, nésti mají.

N. XI.

Sirotci, jestližeby od přátel, bratří neb poručníkův zle opa-trování a chování byli, budau moci oni sami aneb přítel jich na Nás nebo saud Naš zemský tu věc vznésti, aby to, pokudž se za slušné a spravedlivé uzná, opatřeno býti mohlo.

N. XII.

Jestližeby také který poručník týmž sirotkům v ženění nebo vdání, anby poctivé bylo, překážeti chtěl: jak se v tom přátelé nebo sirotci zachovati mají, to nahoře při tituli »manžel-stva« se dotýkajícím, položeno jest.

N. XIII.

Sirotek, přijda k letům svým dvacíti, anebo žeby mu od Nás z milosti (léta) dána a doplněna byla, má postaupení statku svého, též pořádného počtu učinění předně na poručnicích žádati. A jestli-žeby se k tomu poručníci neměli: tehdy může žádati úředníkův menších za list, aby poručníkům čas ke dvaum nedělím ku po-staupení statku, a ke čtyrem nedělím k učinění pořádného počtu jmenovali.

Unserm oder Unserz Land-Rechts Vorwissen und Einwilligung auff gnugsamen beschwogen eingebrachten Bericht geschehen; Im widrigen fall sollen alle Veräußerungen der Waisen ligender Gütter; wie die auch Namen haben mögen, für ungültig und Krafftlos erkant werden. Welches alles Wir gleichermaßen, wie obberührt, auch auff die Vätter-lichen Fürmünder verstanden haben wollen.

N. IX.

Da der Waisen Gütter obgemelter massen wären verkaufft worden, sol es allerdings dabei verbleiben; und so von dem Kauffschilling, nach Abziehung der Schulden, denen Waisen etwas verblibe, sol solches Geld von den Fürmündern aufgethan oder sonst zu deß Waisen Nutzen angewendet werden.

N. X.

Solte der Verlassenschaft durch Feuer, Wasser, wie auch Sterbens wegen, oder wie solches sonst durch unglückhafte unversehne Zufälle geschehen möchte, einiger Schaden ohne Arglist oder muthwillige Ver-wahrlosung der Fürmünder zugefüget werden, Und sie solches gnugsam erwisen: solchen Schaden sollen die Waisen, und nicht die Fürmünder, leiden.

N. XI.

Wan die Waisen von ihren Befreunden, Brüdern oder Für-mündern ubel gehalten und versorget würden: mögen sie solches selbstn oder einer auß ihren Befreunden an Uns oder Unser Land-Recht ge-langen lassen, Damit demselben nach billicher und Rechtmessiger Er-fennuß remedirt werde.

N. XII.

Im fall auch ein Fürmünd seinem Pfleg-Sohn oder Tochter in Ehrlichen Heirathssachen verhinderlich seyn würde: In dergleichen fällen werden sich die Befreunden so wol auch die Waisen zu halten wissen, Wie hievon im Titul von „Heirath- und Eheberedungen“ ver-sehen ist.

N. XIII.

So ein Pfleg-Sohn oder Minder-Jähriger seine Zwainzig Jahr vollkömlich erreicht oder Wir ihn für Vogtbar auß Gnaden erkent hetten: Sol er die Abtretung seines Gutes und ordentliche Raittung anfangs bey denen Fürmündern suchen. Und so sie sich dessen in einem und andern verweigern, So mag er bey denen Unter-Ambt-Beüten umb einen Brieff anhalten, in welchem sie denen Fürmündern einen termin von 14 Tagen zu Abtretung deß Guts und Vier Wochen zu ordentlicher Raittungs-Leistung benennen sollen.

N. XIV. ✓

A jestližeby v tom jmenovaném čase od poručníkův dosti učiněno nebylo: tehdy ten sirotek, vezma komorníka, bude se moci jak v statky poručníka, tak i rukojmě uvesti dáti, a ty statky tak dlouho držeti a užívati, dokud by se jedné nebo druhé věci zadosti nestalo.

N. XV. 400.

Sirotek mužského pohlaví, přijda k letům svým dospělým, maje statek postaupený a počet pořádně učiněný, má od sebe i na místě bratří a sester svých nezletilých, pokudžby které měl, z poručenství dekami zemskými děkovati. Po kterémžto děkovaní poručník i rukojmě jeho poručenství prázdni budau. Však bratr, maje léta svá, v poručenství nad bratřími a sestrami prve vstoupiti nemůže, dokudžby dostatečně, jakž dotčeno, nezaručil, a inventáře vsi pozůstalosti, co se jest po učiněném od poručníkův počtu našlo, nezhotovil, a jeho přípis, v jednostejných slovích psaný, ke dekám zemským nesložil. A kdyžby kšaftující kšaftem svým to zjevně a patrně opatřil, aby nic méně poručníci od něho nařízení, byť pak i nejstarší syn let svých dosáhl, druhých pozůstalých a nezletilých dětí dáleji poručníci zůstávali: tehdy to vše při poslední vůli kšaftujícího se zanechá, a v tom od nejstaršího zletilého syna poručníkům žádná překážka se činiti nemá. A nejstarší bratr bude moci buď dílu dědictví svého žádati, anebo v dílu a v společnosti bratří svých let nemajících zůstávati.

N. XVI. ✓

Pakliby všickni sirotei ženského pohlaví byly, a jedna z nich k letům svým, totižto patnácti, přišla, nebo předtím v stav manželský vstoupila: tehdy bude moci tolikéž postaupení statku od poručníkův žádati, a v tom ve všem tak, jakž výš oznámeno jest, se chovati. Byli-li by pak ještě bratří nezletilí: tehdy sestra nevdaná, léta svá mající, nic méně pod mocí poručníkův zůstávati má dotud, dokudžby bratr nejstarší let svých dospělých nedošel.

N. XVII.

Žádný poručník, dokud poručníkem zůstává, nemá od žádného sirotka nižádných darův, anebo aby mu co sirotei zapsali, pod jakýmkoliv způsobem a barvami to by se stalo, přijímati; a pokudžby co přijal, tehdy to zase navrátiti povinen bude a jest.

N. XIV.

Da nun solcher Anordnung von denen Fürmündern keine Gnüge beschehe, So mag derselbe durch einen Cämmerling sich so wol in des Fürmünder als dessen Bürgen Güter einführen lassen und dieselbe so lang besitzen, biß in einem und andern die Würckliche Volziehung geschehe.

N. XV.

Wan ein Pflieg-Sohn seine Vogtbare Jahr erreicht und die Abtretung der Güter und Raittung richtig erlangt: sol er für sich und im Namen seiner Minder-Jährigen Brüder und Schwestern, so deren vorhanden, wegen gehabter Fürmündschafft bey der Land-Tafel sich bedanken. Nach welcher Dancksagung kein Fürmünd noch seine Bürgen deswegen weiter verbunden seyn sollen. Doch sol der Vogtbare Bruder seiner andern Geschwister Fürmündschafft würcklich ehe und zuvor nit antreten, er habe dan solche, wie oben gedacht, verbürgt und ein Inventarium, wie sich die ganze Verlassenschafft nach geschehener der Fürmünder Raittung befunden, auffgerichtet und dessen ein gleichlautendes Exemplar bey der Land-Tafel deponirt. Im fall aber der Testator außtrücklich in seinem Testament versehen hette, daß die von ihme Verordnete Fürmünder, unangesehen sein Eltister Sohn seine Mündige Jahr erraichen würde, nichts desto weniger seiner anderer hinterlassener Minder-Jähriger Kinder noch ferner Fürmünder verbleiben solten: sol es allerdings bey des Testatoris letztem Willen verbleiben und dißfalls von dem Eltisten Vogtbarem Bruder kein Eintrag denen Fürmündern geschehen. Und mag alßdan der Eltiste Bruder entweder die Abtheilung seines Erbtheils begehren oder in Gemeinshafft seiner Minder-Jährigen Geschwister verbleiben.

N. XVI.

Im fal die Waißen alle Weibliches Geschlechts wären und eine derselbigen ihre Mündige, nämlich 15 Jahr, erreicht, oder aber sich zuvor in Ehe-Stand begeben hette: so mag sie gleicher gestalt die Abtretung der Güter von denen Fürmündern begehren und sich allerdings, wie obgemelt, verhalten. Wären aber auch Minder-Jährige Brüder vorhanden, so solle die Mündige unverheürathe Schwester nichts desto weniger unter der Fürmündschafft biß zu des Eltisten Bruders Vogtbaren Jahren verbleiben.

N. XVII.

Kein Fürmünd sol von keinem Waißen einzige Verehrung oder daß ihme die Waißen etwas verschreiben, unter was schein und prætext es seyn mag, so lang er in der Fürmündschafft ist, annehmen; und da er etwas angenommen hette, sol er es widerumb zu restituiren verbunden seyn.

N. XVIII.

Kterýby poručník, žádného nevymínujíc, statku sirotčího věrně a upřímně neopatroval: tehdy My nebo soud Náš zemský na to bedlivý pozor dáti, a po vyšetření a uznání té věci jej buď toho poručení zbaviti, nebo jiného naříditi chtíti ráčíme.

N. XIX.

Kdyby který poručník co proti Nám provinil, to provinění statku sirotčímu a spravedlnosti jich ke škodě býti nemá.

N. XX.

Následuje přísaha, kterou jeden každý poručník učiniti povinen bude:

»Já N. slibuji a přísahám Bohu všemohoucímu, blahoslavené Panně Marii i všem svatým, též Jeho Milosti jakožto králi Českému, že sobě svěřené sirotky k katolickému náboženství a rytířským ctínostem vésti a míti, jejich statky tak jako své vlastní upřímně a věrně opatrovati, jejich dobrého a užitečného vyhledávati, před škodami vystříhati, a všecko to, což věrnému poručníkovi náleží, bez obmyslu činiti chci. K tomu mi dopomáhej Pán Bůh, matka Boží i všickni svatí!«

O nápadích a dědictví, a předně o nápadích z posledního poručení neb kšaftu pocházejících.

O. I.

Kšaft nic jiného není nežli vysvědčení a vyjvení poslední vůle lidské, jakby kdo chtěl, aby po smrti jeho s statkem a s věcmi jemu vlastně náležejícími a v moci jeho zůstávajícími zachováno býti mělo. A jakož každému o statku svém pořádně kšaftovati náleží, tak také a mnohem víceji s pilností na to pozor dáti sluší, aby kšaftujícího poslední vůle k změně nepřicházela, ale v celosti a moci své zůstala a náležitě naplněna byla.

O. II.

Ačkoliv se předešle ten obyčej zachovával, že dědictví pod titulem dluhův zapisovány, i také některé nepořádné ošemetné smlauvy pod fochem činěny a pod tím aumyslem statky a dědictví jinému postupovány a odevzdávány bývaly; ale poněvadž slušné a náležité jest, rozdíl míti mezi zápisy dlužními a mezi kšafty, kterýmž vlastní dědictví z jedněch na druhé se přenášejí, a pod způsobem těch již oznámených smluv mnozí podvodové se

N. XVIII.

So ein Fürmünd, keiner außgenommen, der Waisen Güter nicht würde treulich vorstehen wollen, Wir oder Unser Land-Recht gebührendes Einsehen haben und nach Befindung der Sachen ihn entweder der Fürmündschafft entgegen oder andere verordnen.

N. XIX.

Da auch ein Fürmünd wider Uns etwas verwürcket hette, sol solches den Waisen an ihren Gütern und Zusprüchen unnachtheilig seyn.

N. XX.

Folget das Surament, so ein jeder Fürmünd laisten sol:

„Ich N. gelobe und schwöre Gott dem Allmächtigen und allen Heiligen, wie auch Ihrer Maj. als König in Böhaimb, daß Ich die mir anvertraute Waisen zur Catholischen Religion und Adelichen Tugenden ziehen und halten, ihren Gütern gleich als denen meinigen treulich vorstehen wil, derselben Nutz befördern und Schaden wenden und alles dasjenige thun, was einem treuem Fürmünd gebüret, ohne alle Gefahrde. So wahr mir Gott helffe und alle Heiligen!“

Von denen Successionen und Erbschafften, und erstlich von denenjenigen Successionen, so auß einem Testament geschehen.

O. I.

Ein Testament ist nichts anders dan eine Eröffnung und an Tag gebung des Menschen letzten Willens, wie er es nach seinem Tode wegen seiner Güter und Sachen, so ihme eygenthümblich zugehörig und in seiner Macht stehen, gehalten haben wil. Und gleich wie einem frey und bevor stehet, von seinem Gut ordentlich zu testiren, Also auch und vilmehr wil sich gebühren, mit allem fleiß darob zu seyn, damit des Testatoris letzter Wille nit verändert, sondern in seinen Würden und Kräfften verbleiben, auch gebührlich exequirt werden möge.

O. II.

Ob auch wol vor diesem gebräuchlich gewesen, die Erbschafften in Form einer Schuld zu verschreiben, auch wohl simulirte Contractus auffgerichtet und unter derselben Schein die Erbschafften verlassen worden; Weil aber nicht unbilllich ein Unterscheid zwischen denen Schuldverschreibungen und Testamenten, dardurch eygendlich die Erbschafften transferirt werden, zu halten und unter obberürten Mitteln vil Unterschleiff gebraucht und andere dardurch gefährt werden können, und

požívali a jiní skrze to podvozování býti mohau; My pak obzvláště takových obmyslných a ošemetných smluv nijakž trpěti chtíti neráčíme: protož milostivě nařizujeme, aby podnes takové smlauvy žádné moci a platnosti neměly, ale pokudžby kdo dědictví své někomu odkázati chtěl, to aby kšaftem pořádným učiniti mohl.

O. III.

Jestližby kdo z stavův o statku svém dědičném kšaft dělati chtěl, ten má při rozumu zdravém býti. A jakož prvotně když kdo dekami zemskými kšaftovati nechtěl, tehdy musel sobě list mocný královský vyjednati, aby o statku svém a věcech jemu náležejících řídití a kšaftovati mohl, a krom toho listu žádného kšaftu leč dekami zemskými činiti moci neměl; ale poněvadž to proti vlastní vůli a svobodě jest a v žádných věcech lidských víceji svobod požívati potřebí není, jako při kšaftích: protož Jsme věrným a poslušným stavům Naším dědičného Našeho království Českého tuto obzvláštní milost učiniti ráčili, aby oni i potomci jich budaucně a na věčné časy od vyjednávání takového mocného listu, na kterýžby o statku svém dědičném a zpupném a jiných věcech jim vlastně náležejících, kšaftovati měli, dokonce osvobozeni byli. Protož to, což o mocných královských listech nařizeno a obyčejně užíváno bylo, tímto nařízením Naším dokonce vyzdvihovati, rušiti a v nic obracetí, a naproti tomu toto zase ustanoviti, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby jeden každý z stavův o statku svém dědičném a věcech jemu vlastně náležejících dle vůle a libosti své řídití a kšaftovati mohl. Však se v tom podle tohoto nařízení chovaje, totižto, pokudžby kdo psáti uměl a sobě to zhotoviti chtěl, tehdy bude moci vůli svau a pořizení poslední sám také sobě sepsati; pakliby nechtěl nebo nemohl sám toho vykonati, může kšaft svůj buď na pergameně neb na papíře komu koli dáti sobě sepsati. A vedle pečeti kšaftujícího mají tři nebo čtyry osoby z pánův a rytířstva, kterýchž se kšaftující buď austně nebo skrze psaní a pod pečeti svau k tomu dožádati má, spolu zároveň u přítomnosti kšaftujícího na svědomí kšaftu pečeti své přitisknauti. A kdožby již tak zhotovený kšaft měl, může jej ještě za živobytu svého ke dekam zemským složití aneb jej jinému svěřiti.

O. IV.

Že pak také pro uvarování všelijakých ošemetností milostivě tomu chtíti ráčíme, aby jedenkaždý, jakžby se mu to libilo a zdálo, buďto před těmi svědky nebo dříveji a bez nich pořizení své sepsati mohl; však aby potomně svědkové spolu zá-

Wir insonderheit die Contractus simulatos nicht zugelassen haben wollen: So ordnen Wir gnedigist, daß solches hinfüro nicht kräftig seyn, sondern wan einer einem andern seine Erbschafft verschaffen wil, er solches durch ein ordentliches Testament thun sol.

O. III.

So nun einer auß denen Stands-Personen von seinem Erb- und Eigenthümblichem Gut testiren wolte: Derselbe sol bey gutem Verstand seyn. Und ob wol vor diesem, da einer mit der Land-Tafel nicht testiren wolte, derselbe einen Königlichen Machts-Briff, daß er von seinen Güttern und andern ihm zustehenden Sachen ein Testament ordnen möchte, außbringen müssen und auffser desselben kein Testament auffserhalb bey der Land-Tafel auffrichten können; Weil aber solches der Libertet und Freyheit zuwider scheinet und in keinem Dinge mehr als in dem letzten Willen sich der Mensch solcher Freyheit billich gebrauchen sol: Als haben Wir Unsern getreuen und gehorsamen Ständen Unserß Erb-Königreichß Böhmamb diese sonderbahre Gnad gethan, daß sie und ihre Posteritet hinfüro und zu ewigen Zeiten von Außbringung eines Machtsbriffs über ihre Erbeigenthümbliche Gütter und Sachen zu testiren gänglich befehlet seyn sollen. Thun derowegen, was hievor von denen Königlichen Machts-Brieffen dißfals geordnet und üblichs hergebracht worden, hirmit gänglich auffheben, cassiren und vernichtigen. Sezen, ordnen und wollen gnedigist, daß eine jede Stands-Person hinfüro seinen letzten Willen seines guten Gefallens von seinen Erbeigenthümblichen Güttern und Sachen auffrichten möge; Jedoch hierinnen nachfolgender Ordnung sich verhalten solle: Als nämlich, daß, im fall einer selber schreiben und solches verrichten wolte, So mag er (ihm) seinen letzten Willen und Testament selbst verfassen und schreiben. Wo er aber solches selbst nicht thun wolte oder könnte, Stehet ihm frey, solch ein Testament und letzten Willen durch einen andern, es sey auff Pergament oder Papis, schreiben zu lassen. Und es sollen neben ihm, dem Testatore, drey oder vier Herren- und Ritter-Stands-Personen, welche der Testator deswegen entweder Mündlich oder durch sein Schreiben und Insigl bitten und ersuchen sol, ihre Insigel zugleich und auff einmal in beyseyn deß Testatoris zum Zeignuß auff das Testament auffdrucken. Und so nun einer ein solch Testament also verfertigt, kan er solches noch bey seinem Leben bey der Land-Tafel oder bey einem andern zum Vertrauen deponiren und hinterlegen.

O. IV.

Und demnach Wir zu Verhüttung allerhand Unterschlieffs gnedigist wollen, daß zwar ein jeder sein Testament seines Gefallens entweder vor denen Zeügen oder auch zuvor und ohne dieselben verfassen möge, Jedoch daß die Zeügen nachmals zugleich ihre Petschafft auff-

roveň pečeti přitiskli a na kšaftujícím, byla-liby taková jeho poslední vůle, vyzvěděli. A kdyby se přihodilo, žeby kdo tolik osob z pánův neb rytířstva mítí nemohl: tehdy milostivě ustanovovati a nařizovati ráčíme, kdyby se z pánův nebo z rytířstva nedostávalo, aby se mohl jiných pěti osob nepodezřelých z mužského pohlaví na svědomí své poslední vůle dožádati, a s tím svědomím kšaft svůj utvrditi. Než v takové příčině všech těch pět svědkův v kšaftu psaném vedle kšaftujícího podepsati se má, a neuměl-li který z nich psáti, tehdy jinému se podepsati dáti může. Což také postačuje, byt se pak jeden v něm nebo dva z pánův neb rytířův mezi těmi svědky nacházeli, a tak ten počet pánův neb rytířův zauplna nebyl.

O. V.

Pakliby kdo z stavův Našich královskými Našimi dekami zemskými kšaft učinil: tehdy ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, aby takový kšaft za moený, dostatečný a dokonalý držán byl, byt se pak v něm žádní svědkové nejmenovali, anebo k němu požádání nebyli. Pokudž také někteří z menších úředníkův dle povinnosti jich od desk zemských k někomu nemocnému do jeho obydlí na žádost jeho odesláni budou, a onby před nimi poslední vůli svou zřídil a učinil: tehdy má to porřízení takovou moc a platnost mítí, jakoby při úřadu a dekami zemskými učiněno bylo.

O. VI.

Jakož také až posavad jedenkaždý peníze své hotové, klénoty a jiné svršky bez pořádného kšaftu listem pod pečeti svou odkázati a podle libosti své pro smrt zanechatí mohl; tudy se pak nápodobně všelijakým obmyslnostem příčina dávatí může, a časem svrškové mnohem víceji nežli grunty vynášely: protož podnes nemají se dotčené svršky pro smrt listy, ale kšaftem odkazovati. Však kdyby někdo druhému chtěl pro smrt něčto odevzdati a darovati, což by přes 500 kop míšenských nepřebíhalo, může to dobře učiniti, a buď auctně nebo listem v přítomnosti dvou svědkův, na cti zachovalých, takové darování k místu přivesti.

Pakliby ten dar víceji než 500 kop míšenských vynášel, má jej do desk zemských vepsati a vložití dáti, a cožby víceji přes 500 kop míšenských přebíhalo, to žádné platnosti mítí nebude, ale dědicům k lepšímu přibude a zůstane.

trucken und von dem Testatore, daß solches sein letzter Wille sey, vernehmen sollen. Und sich aber zutragen möchte, daß einer so vil Herren- oder Ritter-Stands-Personen mit erlangen könnte: So setzen und ordnen Wir gnedigist, daß einer in Mangel der Herren- oder Ritterstands-Personen fünff andere unverdächtige Mans-Personen zu Zeügen seines letzten Willens erbitten und mit demselben Zeügnuß sein Testament bestättigen möge. Es sollen aber auff solchen Fall die fünff Zeügen das geschriebene Testament neben ihm unterschreiben, oder welche nicht schreiben können, durch einen andern unterschreiben lassen. Welches auch statt hat, ob gleich ein oder zwey Herren- oder Ritterstands-Personen unter denenselben Zeügen sich befinden, und also die Zahl der Herren oder Ritterstands-Personen nicht für voll wäre.

O. V.

Wurde aber eine Stands-Person vor Unserer Königlich Land-Tafel ein Testament auffrichten: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß solches Testament kräftig und für bestendig erkent werden solle, ob gleich keine andere Zeügen darinnen benent oder darzu gebeten werden.

Wo auch eckliche Unter-Ambt-Leüte von Gerichts wegen von der Land-Tafel zu einem, der da krank ist, in seine Behausung auff seine Erforderung geschickt und er vor ihnen sein Testament macht: So sol dasselbe, als wäre es coram a^{us}is vor Gerichte und der Land-Tafel geschehen, gehalten werden.

O. VI.

Weil auch bißhero ein jeder sein pares Geld, Kleinodien und Farnuß ohne ordentliches Testament mit einem Brieff unter seinem Insigel verschaffen und nach seinem Gefallen auff den Todesfall verlassan mögen, und aber solches gleichermassen zu allerhand Unterschließ Ursach geben kan, auch öfters die Farnuß vil ein mehrers als die liggende Gründe außtragen: So sol hinfüro jetztgedachte Farnuß auff den Todesfall nicht durch schlechte Brieffe, sondern durch Testamenta verschafft werden. Jedoch wan einer dem andern auff den Todesfall etwas übergeben und schencken wolte und der Werth deß Geschencks sich über 500 Schock Meißniß nicht erstreckte: Mag er solches wol thun, und entweder Münd- oder Schriftlich in beyseyn zweyer Zeügen, so an ihren Ehren untadelhaftig, solche donation volziehen.

Wan aber der Werth deß Geschencks sich höher als auff 500 Schock Meißniß erstreckte: sol er solche donation in die Land-Tafel einverleiben lassen. Auff den widrigen fall würde dasjenige, so das Geschenck über 500 Schock Meißniß außtrüge, unkräftig seyn und denen Erben zum besten kommen.

O. VII.

Kdyžby svědčily deky zemské otei a synu jeho neb dětem spolu na které zboží buď trhem, zápisem neb kšaftem, a to zboží že bychom My nebo dědicové Naši, budauci králové Čeští, poručiti ráčili pro neposlušnost otee vzíti: tehdy dotčené statku vzeti nemůže synu neb dětem jeho ke škodě dílu jejich a spravedlnosti býti, než oni při svých zápisích ve dekách zemských anebo při kšaftu zůstaveni a náležitě, co se jejich dílův dotýče, opatření budau, pokudžby otei toho neposlušenství a svévolnosti nenapomáhali.

O. VIII.

Komužby kšaftem buď statek neb cokoliv po smrti nětčí dáno bylo, a ten, dočkaje takového zřízení dání, žeby pro jakékoli příčiny statku odkázaného v držení vjiti nemohl a z tohoto světa sešel: tehdy k té spravedlnosti jemu tak náležitě, právo míti budau přátelé jeho krevní nejbližší, rovně jako on sám měl, i ten každý, komužby to buď kšaftem nebo jinak pořádně odkázal.

O. IX.

Jestližby kdo kšaft učinil, a potom by na to jiný podle tohoto Našeho Obnoveného Zřízení Zemského udělal: tehdy poslední kšaft v své moci zůstane a první zruší, byť pak kšaftující té veyminky v prvním kšaftu sobě nepozůstavil, jestli by druhý kšaft učinil, aby první žádné moci neměl. Což tak dalece postačovati, a poslední kšaft náležitě, jakž dotčeno, učiněný první rušiti má, byť pak i od kšaftujícího v posledním pořizení první zrušeno a zkaženo nebylo; jakož pak to předešlé Zřízení Zemské tuto tak milostivě obnovovati a vysvětlovati ráčíme. Kšaftové pak, když se svědky utvrdí a vysvětlí, ode dne smrti kšaftujícího nejděle v šesti nedělích pořad zbehlych, od poručníkův aneb těch, jenž kšaftem nápadníci učiněni jsau, aneb od těch, komužby kšaft svěřen byl, ve deky zemské kladení býti mají.

O. X.

Pakli by ten toho kšaftu, kterýž jemu svěřen a do rukau dán byl, v tom jmenovaném čase, jak se nadpisuje, zaumyslně,

O. VII.

Wan eine Verschreibung eines Guts in der Land-Tafel auff den Vatter und seinen Sohn oder auff seine Kinder zugleich lautet, es wäre in Form eines Kauffs oder Testaments, und wir oder Unsere Erben, die Nachkommende Könige zu Böhaimb, möchten etwan befehlen, wegen des Vatters Ungehorsamb und Widersetzlichkeit das Gut einzuziehen: Solche des Guts Einziehung kan dem Sohn oder denen Kindern an ihrem Antheil nicht präjudicirlich seyn, sondern dieselbe sollen bey ihren Verschreibungen in der Land-Tafel oder bey dem Testament, so vil ihr Antheil anlangt, gelassen und gebühlich geschützt werden; doch wofern sie dem Vatter in seinem Ungehorsamb und Halsstarrigkeit nicht Hülff oder Vorshub gethan.

O. VIII.

Wurde jemanden durch ein Testament etwan auff einem Gut oder sonst etwas anders nach jemand's Tode übergeben, und der jenig, dem die Vermachung durch das Testament geschehen, solches erlebte, aber in die Possession des verfestirten Guts, auß was Ursachen solches beschehen möchte, nicht kommen könnte, und unter dessen er auch selber mit Tode abgieng: derselbe vererbet solche seine gehabte und ihm verschaffte Gerechtigkeit auff seine nechste Blutsfreunde, die sich derselben zu halten befugt seyn; Wie ingleichem auch der jenige, dem er solches, es sey mit einem Testament oder sonst ordendlicher Weise, übergeben und verschafft hette.

O. IX.

Da auch einer ein Testament machte, richtete aber nach demselben ein anders auff, wie es sich dieser Unserer neuen reformirten Landes-Ordnung nach gebühret: So sol das letzte Testament seine Krafft haben und das erste auffheben, wan gleich der Testator im ersten Testament ihm nicht vorbehalten hette, daß, da er über diß Testament ein anders machen würde, das erst keine Krafft haben solte. Welches dan auch so weit stat haben und das letzte Testament, so, wie gedacht, gebühlich auffgerichtet, das erste auffheben sol, wan gleich vom Testatore in seinem letzten Testament das erste nicht cassirt und auffgehoben würde; Gestalt Wir dan die vorige Landes-Ordnung also dißfals gnedigist reformiren und erleüttern thun. Es sollen aber die Testamenta, so mit Zeügen volzogen werden, von dem Tag und Absterben des Testatoris auff's lengist in sechs Wochen nacheinander folgend durch die Fürmündere oder durch die, welchen der Anfall testirt, oder durch die jenigen, welchen das Testament vertrauet, in die Land-Tafel einverleibt werden.

O. X.

Da aber einer ein solch Testament, welches ihm vertrauet und zu seinen Händen eingeliffert, in der benannten Zeit, wie obgemelt, mut-

nemaje žádných tak nevyhnutelných zaneprázdnění (krom kdyby deký zemské zavržené byly, anebo žeby pro slušné příčiny k tomu dostačiti nemohl, kteréž se tuto patrně vymíňují) neodvedl: ten podle uznání té věci buďto o svau spravedlnost, cožby mu tím kšaftem svědčilo, přijde, aneb jinau pokutau vedle povahy té věci neproměnitelně ztrestán bude. Jakož pak ten, komužby na tom kšaftu co záleželo, může toho, jenž kšaft svěřený za sebau má, pokudžby ho v času uloženém v šesti nedělích, jakž dotknuto, od sebe nedal, před úředníky menší ke dvaum nedělím obsýlati, aby kšaft položil, což on bez všelijaké odpornosti učiniti jest povinen.

O. XI.

A pokudžby pak kdo kšaft zatajil, chtě tudy ty, jimž na kšaftu záleží a v něm něco sobě odkázáno mají, o spravedlnost jich připraviti: to má na Nás, a v nepřítomnosti Naší na Naše královské místodržící nebo na saud zemský, vznešeno býti, a My, anebo v nepřítomnosti Nás místodržící Naší nebo saud zemský, ráčíme a mají jej obeslati, aby osobně stál. A bude-li to naň prokázáno, že kšaft zatajiti a ututlati chtěl: tehdy k tomu aby jej ke dekám zemským složil, přidržán a pro takovou zaumyslnost ošemetnau vedle Našeho, aneb v nepřítomnosti Nás, místodržících Našich královských uznání ztrestán býti, a k tomu i škody straně druhé proto vzaté zaplatiti má. Pakliby se našlo, že kšaft zkazil a zrušil, za tau příčinau jako aukladník, kterýž lidi o spravedlnosti lehkomyšlně strojiti chtěl, ztrestán bude. A ten každý, kdožby buď pro zkažení neb zrušení kšaftu oč připraven byl a škodu vzal, může jej proto viniti a k statku jeho hleděti. Pakliby on za to statku svého neměl: tehdy od Nás nebo od saudu Našeho Zemského kšaftovníku, cožby provedl, že mu tím kšaftem odkázáno jest, na statku kšaftujícího k tomu dopomoženo bude.

O. XII.

A kdyby kšaft, jakž oznámeno, do desk zemských vložen byl: od takového kšaftu do desk zemských vloženi držitel statku kšaftujícího z statku toho zaplatiti má. Pakliby držitele statku tu tehdáž při dekách zemských přítomného nebylo: tehdy ten, komuž jest kšaft svěřen, má u desk zemských zanechat, aby se tu naleznauti a potom, jak svrchu dotknuto, náležitě čísti dáti mohl.

williger weise und ohne erhebliche Ehehafften (wie dan dieselbe, als wan etwan die Land-Tafel gesperrt wäre, oder er sonst auß redlichen Ursachen hierzu nicht gelangen könnte, hiermit außtrücklich außgenommen seyn sollen) nicht einantwortete: Der sol, nach Befindung der sachen, entweder mit der straff deß Verlusts dessen, so ihm in solchem Testament verschafft, oder sonst mit anderer straff, gestalten sachen nach, un-nachlässlich gestrafft werden. Wie dan derjenige, derne an dem Testament etwas gelegen, denselben, so innerhalb obbestimter Zeit der sechs Wochen das ihm anvertraute und bey sich habende Testament obberürter massen nicht vor sich stellen würd, vor die Unter-Ambt-Leute zu 14 Tagen beschicken mag, darmit er das Testament niederlege, welches er dan ohne alle Verwaigerung zu thun verpflichtet ist.

O. XI.

Wurde aber jemand ein Testament verschweigen, in Meinung, dadurch diejenigen, welche solch Testament angehet und denen darinnen was verordnet und verschafft worden, umb ihre Gerechtigkeit zu bringen: So sol solches an Uns, in Unserm Abwesen an Unsere Königl. Statthalter oder das Land-Recht, gebracht werden, und Wir, oder in Unserm Abwesen Unsere Statthalter oder aber Unser Land-Recht, wollen denselben citiren und erfordern lassen, daß er sich Persönlich gestelle. Und da solches auff ihn dargethan, daß er das Testament verschweigen und vertuschen wollen: sol er dahin angehalten werden, daß er solches zur Land-Tafel niederlege, und wegen dieses seines betrüglichen Vorhabens nach Unser, oder in Unserm Abwesen Unseres Königl. Stathalters, Erkantniß gestrafft werden und darzu dem interessirten Theil die derentwegen erlidene Schäden bezahlen. Da es sich aber befinde, daß er das Testament cassirt und zu nichte gemacht: sol er als ein Ehrlofer Man (Böhaimb. Aukladnik), als welcher die Leute umb ihre Gerechtigkeit leichtfertiger weise bringen wollen, deswegen gestrafft werden. Und derjenige, welcher wegen eines solchen cassirten und unterdruckten Testaments etwas verloren und zu Schaden kommen, Mag ihn darumb vornehmen und solches bey seinen Gütern suchen. Da aber der Werth seines Guts sich so weit nit erstreckte, alsdan, was er beweiset, daß ihm durch solch Testament geordnet ist, sol von Uns oder den Land-Rechten ihm hierzu auß deß Testatoris Gut verhoffen werden.

O. XII.

Wan auch das Testament, wie obgedacht, zur Land-Tafel eingelegt würd: sol derjenige, der deß Testatoris Gut possedirt, auß demselben Gut die Bezahlung thun. Und so der Possessor oder Inhaber deß Guts damals bey der Land-Tafel nicht gegenwertig: so würd der, dem das Testament vertraut gewesen, dasselbe bey der Land-Tafel ligen lassen, darmit solches aldar gefunden und darnach, wie oben angedeutet, gebühlich publicirt werden möge.

O. XIII.

Kdyby se to z dopuštění Božího buď od přirození neb jakkoliv jinak trefilo, žeby kdo měl syna nemaudrého, o takovém synu bude moci otec kšaftem náležitě zříditi, i poručníky nad ním a nad statkem jemu náležitým vzdělati; a komužby jej koli s dílem mu zanechaným k opatrování poručil, nemaji mu v to jiní bratři jeho vkračovati, ani žádné překážky činiti. Než jestližby kdo zase k rozumu přišel a od Nás nebo saudu zemského za maudrého uznán byl: tehdy hned bude moci s dílem svým činiti, což by se mu líbilo. I jestližby ti nařízení poručníci statek toho nemaudrého utráceti a mrhati chtěli: tehdy ráčíme to, neb v nepřítomnosti Naší saud zemský, jinými poručníky opatřiti dáti. A pokudž by ten tak v tom nerozumu umřel, tu nápad dílu jeho na ty přijde, kterýmž sice bez poružení náleží. Než jestližby otec o nemaudrém synu svém nic nezřídil, tu má při bratru nejstarším i s nápadem zůstávati; však aby bratr starší díl jeho dostatečně zaručil a jej nerozmrhával a neutrácel.

O. XIV.

Jestližby kdo čím dětem statek svůj dal a odkázal, a ty děti žeby let neměly: tehdy ten, kdož statek dětem odkázal, může nad tím statkem těm dětem poručníky zříditi, kteříž by mu se koliv užiteční viděli a zdáli. A kdyžby k letům který z těch dětí přišel: tehdy může ten léta mající sám od sebe i na místě jiných, pokudž kšaftující o tom jináče nenařídil, zaruče jim dostatečně, k poručníkům o postaupení statku hleděti, a otec jim v to se vkládati a žádné překážky činiti nemá.

O. XV.

Než nezdělal-liby ten, kterýž statek dětem odkazuje, žádných poručníkův, a otec, maje děti nezletilé, chtěl-liby rád v držení toho statku svým dětem odkázaného vjiti: tehdy má jej nejprve zaručiti. A kdyžby který z synů let svých došel aneb dcera na vdání byla: otec má každému dílu jeho postaupiti.

O. XIII.

Wan einer einen Blödsinnigen und seines Verstands beraubten Sohn hette, welcher auß Verhängnuß Gottes entweder von Natur Blödsinnig geboren oder durch andere Zufälle in Blödsinnigkeit und Unverstand gerathen wäre: wegen eines solchen Blödsinnigen Sohns kan der Batter im Testament gebührliche Verordnung machen und so wol wegen seiner Person als auch wegen seines Guts Fürmünder verordnen; und wohin oder wem ihn der Batter sambt seinem Antheil in seine Fürsorge und Administration befehlen würde, demselben sollen seine andere Brüder keinen Eintrag oder Verhinderung zufügen. Solte er aber ins künfftig wider zu seinem Verstand kommen und von Uns oder von dem Land-Recht für einen, der seinen Verstand hette, erkant werden: So würde derselbe alßdan mit seinem Antheil zu thun und zu lassen haben, wie es ihm gefällig. Im fall aber die Verordneten Fürmünder dem Blödsinnigen seine Güter verzehren oder verschwenden wolten: So werden Wir, oder in Unserm Abwesen Unser Königlich Stathalter oder das Land-Recht, ihm einen andern Fürmünd verordnen. Würde aber der Blödsinnige in seiner Blödsinnigkeit und Unverstand mit Tod abgehen: So sol der Anfall seines Theils auff denjenigen kommen, dem es sonst ab intestato gebühret. So aber der Batter wegen seines Blödsinnigen Sohns keine Verordnung machte: So sol er bey dem Ältesten Bruder sambt seinem Ansal verbleiben; Jedoch daß der Eltere Bruder seinen Antheil gnugsamb verbürge und denselben nicht verschwende.

O. XIV.

Im fall einer sein Gut eines andern Kindern vertestirte, und die Kinder hetten damals ihre vogtbare oder Mündige Jahr noch nicht erreicht: So mag der, welcher den Kindern das Gut verschafft, über solch Gut denen Kindern zum besten Fürmünder bestellen, die ihm gefällig und er hierzu für nuzlich erachten würd. Und so alßdan einer auß denenselben Kindern seine Mündige und Vogtbare Jahr erreicht: so kan derselbe für sich und an stat der andern, da der Testator nicht etwan ein anders dikkals verordnet hette, auff vorgehende gnugsambe Verbürgnuß die Fürmünder wegen Abtretung deß Guts vornemen, und ihr Batter sol ihnen derowegen keinen Eintrag noch Hindernuß zufügen.

O. XV.

So aber der, welcher denen Kindern das Gut vertestirt, keine Fürmünder bestellte, und der Batter, dessen Kindern das Gut verschafft, da sie noch Unmündig, gern wolte in die Possess deß Guts kommen: So sol er dasselbe zuvor verbürgen. Und wo einer auß denen Söhnen seine Mündige Jahr erreicht, oder daß eine Tochter zu verheirathen wäre: So sol der Batter einem jeden derselbigen seinen Theil abtreten.

Pakliby to učiniti prodléval, nebylo-liby v kšaftu pokuty uvázání s komorníkem: tehdy úředníci menší mají tomu nejstaršímu, nebo druhému léta majcímu, list obranní vydati. Než otec toho statku utráceti, ani zaváditi v ničemž nemůže, však co užije, z toho dětem počtu činiti povinen není.

O. XVI.

Kšaft a jiné pořádné o statek zřízení tau příčinau, žeby kšaftující za živnosti své sliboval, přiřikal aneb připovídal někomu statek svůj zcela neb na díle dáti, odkázati neb zapsati, a potom by toho pomínil, nýbrž jej jinému kšaftem neb jinak pořádně dal, k zrušení nepřichází; neb taková austní slibové, rčení a připovídání bez skutečného a naležitého jich utvrzení s připovídáním pomíjejí a umírají. Než kdežby jeden druhému co slíbil, řekl neb připověděl dáti, jeden každý ten takový slib, rčení, připověd neb dáni statku i jiné kterékoliv věci hled sobě k místu a konci za živobytí jeho přivéstí. Než kdyby ten, kdožby takový slib, rčení, připověd učinil, toho vykonati nechtěl, a naň to ukázáno bylo: má právem k pojištění a utvrzení připovědi své přidržán býti.

O. XVII.

Učinil-liby kdo kšaft, a ním by dědictví své komu odkázal, potomně pak děti zplodil: tehdy tudy ten kšaft k zrušení přichází, byť pak i děti před smrtí kšaftujícího zemřeli. Což také své místo míti má, když by se po smrti jeho dítě na sirobu narodilo.

O. XVIII.

Kdožby jsa z dopuštění Božího morovau ranau navštíven, aneb žeby v obydlí jeho morové nakažení bylo, v přítomnosti dvou hodnověrných, buď mužského neb ženského pohlaví, osob poslední pořizení učinil: tehdy ustanovovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, aby takový kšaft, co se slavnosti svědkův dotýče, před právem postačoval a v moci a v celosti své zůstával. Pakliby žádných svědkův míti nemohl: tehdy jakbykoliv a jakým způsobem poslední vůli svau sepsati nebo poznamenati mohl, to rovně též za dostatečný a mocný kšaft držáno a uznáno bude. A což tu o kšaftu, kterýby se v čas rány morové učinil, nařizo-

Wo er sich aber dessen zu thun verweigerte und in dem Testament die Poen der Einführung mit dem Cämmerling nicht begriffen wäre: So sollen die Unter-Ampt-Leut dem Elftsten auß ihnen oder dem andern, der seine Mündige Jahr hette, einen Wöhloß-Briff hinauff geben. Und der Vatter sol das Gut weder mit Schulden noch anderwärts beschwären, sondern nur den usum fructum daran haben, denen Kindern aber derowegen keine Raittung zu thun schuldig seyn.

O. XVI.

Ein ordentliches Testament würd von deswegen nicht cassirt oder zu nichte gemacht, wan der Testator bey seinem Leben zugesagt, angelobt und versprochen, jemanden sein Gut, es wäre gar oder nur zum theil, zu geben, zu verschaffen oder zu verschreiben und hernach solches nicht thäte, sondern einem andern dasselbe verestirte oder anderer Gestalt ordentlicher weise hinweg gebe; Sintemaln dergleichen Mündliche Zusagungen, Vertröstungen und Wort ohne würcklichen Effect und Volziehung mit dem Zufager erleschen und absterben. Aber da einer dem andern verlobt, zugesagt und versprochen, was zu geben: So würd ein jeder, deme also etwas verlobt, zugesagt und versprochen worden, es sey ein Gut oder andere Sachen, solches, vermög der Rechte und bey Zeiten, weil der, so es zugesagt, noch im Leben ist, an Ort und Ende zu bringen wissen. Dan auff den fall der Zufager solches, was er versprochen, nicht leisten wolte und die Zusage auff ihn dargethan werden möchte: So kan er zu bekrefftigung und volziehung seiner zusage mit Recht angehalten werden.

O. XVII.

Wan einer ein Testament machte und darinnen einem seine Erbschafft verliesse, Nachmals aber Cheliche Kinder erzeugte: So sol solches Testament dardurch zu nicht gemacht werden, ob gleich die Kinder vor des Testatoris Tode verstürben; welches auch stat hat, da er nach seinem Tode einen Posthumum verliesse.

O. XVIII.

Wan einer, so an der Pest ligt oder in dessen Behausung solche Seuche regiret, ein Testament vor zweyen glaubwürdigen Zeugen, sie seyn Mans- oder Weibs-Personen, machte: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß solches Testament, so vil die Solenniteten der Zeugen anlangt, zu Recht für bestendig erkent werden solle. Da er aber keine Zeugen haben könnte, wie und was gestalt derselbe seinen letzten Willen würd verfassen oder verzeichnen können: Solches sol gleichermaßen vor ein bestendig Testament gehalten und erkent werden. Und was Wir also wegen eines Testaments, welches zur Zeit der Pest gemacht, verordnen, solches wollen Wir auch auff die jenigen, so in Feldzügen

vati, to tolikéž na ty, kteříby na polním tažení a pod *regimenty* dle obyčeje vojenského, jako i na vězně, jenžby v moci cizí zůstávali, o činění kšaftu jich, jak se mnoho dotčených slavností dotýče, vztahovati a rozuměti chtíti ráčíme.

O. XIX.

Umřel-liby kšaftující v takovém nebezpečství: tehdy kdoby listovní kšaft neb zřízení za sebou měl, aby po smrti kšaftujícího, jakby nejprve mohl, jej ke dekám zemským, jakž oznámeno, do *depositi* složil. Pakliby toliko austrijské kšaftování bylo: tehdy ti, před nimiž kšaftující porizení učinil a k němu se přiznal, mají to hned v spis uvéstí, pečeti svými stvrditi a po uložení času, totiž v šesti nedělích, pokudžby pro slušné a hodné příčiny v tom čase toho učiniti žádné překážky neměli, ke dekám zemským složiti, i také dekami zemskými pro smrt vysvědčiti. A záleželo-liby na něm komu co, může to každý dáti sobě při dekách zemských přečísti a toho se držeti. Vzešel-liby pak o takový kšaft jaký spor: tehdy ten, kdožby na škodu svau jej býti pokládal, bude moci to na Nás, a v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše vznésti, a My nebo místodržící Naši ráčíme chtíti a mají je do saudu zemského sročiti, a tu, má-li takový kšaft neb porizení průchod svůj míti nebo ne, spravedlivé rozoznání učiniti. A ti takoví kšaftové, nebyli-liby od žádného ve třech letech a osmnácti nedělích nařikáni, dáleji již se nařikati nemohau, lečby kdo, jehožby se dotýkalo, v zemi nebyl, anebo let ani poručníka neměl. Nebo ti, navrátě se do země aneb přijda k letům, mohau spravedlnosti své náležitě přednáseti a zastávati.

O. XX.

Kdyžby kdo po učinění takového kšaftu, kterýž jest v čas morové rány, nebo v polním tažení, neb u vězení pod cizí moci jsa vykonal, a nicméně při zdraví a životu zůstal: tehdy ten kšaft nemá dáleji, nežli do roka pořad zběhlého platiti; totiž kdyžby buďto mor přestal, anebo ten, jenž pod regimentem zůstával, obdaňkován byl, a spolu s tím v zajetí zůstávajícím zase domů se navrátil; po vyjití pak toho roku moc svau ztratí. A kdožby z nich potom kšaftovati chtěl, tehdy povinen jest, jako jiní stavové v království Českém, kteří v takovém nebezpečství nejsau, kšaft učiniti.

und unter denen Kriegs-Regimentern seyn, dem Kriegs-Brauch nach, wie auch auff Gefangene, so in eines ändern und frembden Macht und Gewalt seyn, wegen derselben Testamenten, so vil vorangeregte Solennitates anlangt, gnedigist verstanden haben.

O. XIX.

So nun der Testator in einer solchen Gefahr mit Tod abginge: So sol derjenige, welcher das schriftliche Testament hinter sich hat, nach des Testatoris Absterben bey der Land-Tafel obverordneter massen dasselbe, so bald es immer seyn kan, hinterlegen. So aber einer Mündlich testirte: sollen die, in deren Gegenwart der Testator das Testament gemacht und sich darzu bekennet, solches alsobald schriftlich verfassen, mit ihren Insigeln bekräftigen und innerhalb obbestimter Zeit der sechs Wochen, wofern sie durch erhebliche und gnugsame Ursachen dasselbe innerhalb einer solchen Zeit zu thun nit verhindert würden, zur Land-Tafel deponiren, so wol auch mit der Land-Tafel den Todesfal bezeugen und aussagen. Und so jemand etwas daran gelegen: So mag derselbe ihm bey der Land-Tafel solches verlesen lassen und sich desselben halten und gebrauchen. Solte sich aber wegen eines solchen Testaments ein strit erregen: So mag derselbe, welcher vermeint, daß ihm solches Testament etwan zu Nachtheil gereiche, dasselbe an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsere Statthalter, gelangen lassen, und Wir, oder Unsere Statthalter, wollen die Partheyen vor das Land-Recht bescheiden und daselbstigen Rechtmessig erkennen lassen, ob es bey dem Testament verbleiben solle oder nicht. Sonsten sollen dergleichen, wie auch alle andere Testamenta, wan sie in dreyen Jahren und achtzehn Wochen von niemanden angefochten oder ansprüchig gemacht, auch weiter nicht in Anspruch genommen werden; Es wäre dan sach, daß der ditzfalls interessirte außserhalb Landes wäre, oder seine Mündige Jahr nicht hette, oder hette auch keinen Fürmünd gehabt. Dan, wan dieselben wider ins Land kommen oder ihre Mündige Jahr erreichen, werden sie alsdan ihre Gerechtigkeit gebührlich anzubringen und zu vertheidigen wissen.

O. XX.

Da einer nach Volziehung eines solchen von ihm zur Zeit der Pest, und da er in dem Feldzug und unter einem Kriegs-Regiment oder im Gefängnuß und eines andern Gewalt gewesen, auffgerichten Testaments bey dem Leben verbliben: So sol solch Testament lenger nicht als auff ein Jahr lang, wan die Pest auffgehört, derjenige, so unter dem Regiment gewesen, abgedanckt und derselbe wie auch der Gefangene widerumb zu Hause gelanget, gültig seyn, Nach Verfließung aber eines solchen Jahrs seine Krafft verlieren. Und da ein solcher ein Testament hiernächst machen wolte, dasselbe sol er wie ein ander Stand des Königreichs Böhaimb, so in solcher Gefahr nicht begriffen, zu machen schuldig seyn.

Co rodičové, otec neb matka, dětem svým ženatým neb vdaným kšaftem zanechati jsau povinni, a o zbavení dědictví dětí jich.

O. XXI.

Jakož také předešle otec gruntův a statkův pozemských synům svým po smrti zanechati povinen byl a od nich kšaftem neb porizením odcizovati nemohl, při čemž se až posavad zanechává; však na ten způsob: Kdyžby otec o dotčeném svém statku kšaftoval, aby jej na dva díly rozdělil, a jeden díl synům svým v rovnosti, jakožto jim z přirození vlastně náležející nebo povinnatý díl, dal a zanechal; druhý pak díl aby tolikéž synům zůstal, však aby při vůli otce bylo, chtěl-liby druhý díl mezi syny na rovný díl rozděliti, aneb jednomu z nich něco víceji nechat, anebo toliko dokonce všecek jednomu samému jej přivlastniti.

O. XXII.

Kdožby chtěl budaucně mezi dětmi svými právo prvorozené vyzdvihnauti, ten má nejprve od Nás nebo od dědicův Našich, budaucích králův, potvrzení sobě na to vyžádati.

O. XXIII.

Co se pak hotových peněz, klenotův a jiných svrškův dotýče, ačkoliv prve otec s nimi svobodně vládnauti a komužkoli chtěl, odkázati mohl: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, kdyžby otec kšaft učinil, nemaje žádného nemohovitého statku, než toliko na svršcích, aby ty svršky na dvě rozdělil, a jeden díl, vše tím rozdílem o statku nemohovitém oznámeným, pro zachování rodu synům zanechal, druhau pak polovici svrškův, komu by koliv chtěl, odkázati mohl.

O. XXIV.

A kdyžby otec statek nemohovitý tak chatrný měl, žeby se k svrškům daleko vrovhati nemohl: tehdy v kšaftu svém všecko dědictví své na dvě rozděliti, a jeden díl synům, učině v tom již oznámený rozdíl, druhý pak díl, komuby chtěl, odkázati může; však aby nápadníci dluhy na tom statku zavedené zaplatili, anebo každý na dílu svém sobě sraziti dáti povinni byli.

Was ein Vatter oder Mutter Ihren Ehelichen Kindern im Testament zu lassen schuldig, und von der Exhereditation und Enterbung der Kinder.

O. XXI.

Demnach auch vor diesem der Vatter seinen Söhnen die ligende Gründe und Land-Güter nach seinem Tod zu lassen schuldig gewesen, und dieselben durch seinen letzten Willen ihnen nicht entziehen können, Als sol es auch noch darbey verbleiben; Jedoch nachfolgender gestalt: daß obberürte Landgüter von dem Vatter, wan er von seinen Gütern testirt, in zwey Theil getheilt, und zwar das eine Theil denen Söhnen sambtlichen gleich als eine Legitima oder Natürliches Pflicht-Theil gelassen werden, die andere Helffte aber zwar auch denen Söhnen verbleibe, Jedoch daß es bey des Vatters Willen stehe, ob er solchen halben Theil zwischen denen Söhnen gleich theilen, oder einem für dem andern etwas lassen, oder solches auch wol einem allein zuaignen wolle.

O. XXII.

Wan aber jemand's eine Primogenitur unter seinen Kindern hinfüro auffrichten wolte: derselbe sol darüber von Uns oder Unsern Erben, Nachfolgenden Königen, zuorderst eine Confirmation erhalten.

O. XXIII.

Was aber das pare Geld, Kleinodien und andere Fahrnuß anlangt, Ob wol zuvor der Vatter davon frey disponiren und dasselbe verschaffen mögen, wenn er gewolt: So wollen Wir doch gnedigst, wan hinfüro ein Vatter nichts an ligenden Gründen, sondern alles an Fahrnuß besesse und ein Testament auffrichtete, daß er alßdan solche Fahrnuß in zwey Theil theilen und die eine Helffte zu Erhaltung des Geschlechts, allerdings mit dem Unterscheid, wie hiebevur von denen ligenden Gründen gemeldet, denen Söhnen verlassen, die andere Helffte der Fahrnuß aber verschaffen möge, wenn er wolle.

O. XXIV.

Wan auch der Vatter ligende Gründe besesse, dieselben aber so gering, daß sie der Fahrnuß bei weitem nicht gleich: So sol er im Testament seine ganze Erbschafft in zwey Theil theilen, und das erste Theil denen Söhnen mit obberürtem Unterscheid, das ander Theil aber wenn er wolle verschaffen; Jedoch daß die jenigen, so Erbe nemen, auch die Schulden, so etwan auff dem Gut hatten möchten, zu bezahlen, oder es ihnen an ihrem Theil abraiten zu lassen schuldig seyn sollen.

O. XXV.

Nechal-liby otec po sobě gruntův nemohovitých a deerám by žádného jistého věna nenařídil: tehdy synové, pokudž někteří jsau, mají po sestřách svých, jako předešle, náležité věno vydati.

O. XXVI.

Co se matky dotýče, ačkolivěk až podnes ona, cožkoliv svého měla, komu se jí koliv vidělo, odkázati mohla, ale poněvadž slušné jest, aby také od ní, jako od otce, něco dětem jako povinný a přirozený díl zanecháno bylo: protož milostivě chťiti ráčíme, aby jedna každá máte dětem svým pořádným v manželství pořádném splozeným půl dílu jmění svého odkázala, druhý pak díl, komu by se jí dobře líbilo, kšaftovala. A jakož otec pro zachování svého rodu, jak podle toho Obnového Našeho Zřízení Zemského, tak také i předešlého, nemohovité statky synům před deerami zanechati má: ale poněvadž v tom s strany matky žádného rozmyšlení není, může ona tu polevici, místo náležitého přirozeného dílu jmenovanau, mezi nimi podle libosti rozdělit.

O. XXVII.

Měl-liby otec slušné příčiny, syna nebo deeru všeho práva dědictkého odkšaftovati: má příčiny do kšaftu, pročby jeho nebo jí dědictví zbaviti chtěl, zejména doložiti. A když takové příčiny buď před Námi neb saudem Naším zemským, od dědicův kšaftem otcovským nařízených, dostatečně provedené a prokázané, též za slušné a za hodné uznané budau: tehdy při tom se zanechá. Pakliby příčiny dědictví zbavení buďto v kšaftu nedoložené, anebo jsauce doložené, od dědicův však dostatečně by odvedené, nebo od saudeův za dosti hodné uznány nebyly: tehdy dítě odkšaftované, když při svau tak vyvede, díl svůj dostati, a nic méně kšaft v moci a plnosti své zůstávati má. A aby zemského Našeho i jiných saudů saudecové jako za pravidlo míti mohli, pro kteréby se příčiny zbavení dědictví dalo: protož milostivě sobě oblibovati ráčíme, poněvadž v Právicích Městských dědictného Našeho království Českého takové příčiny na díle jmenované jsau, aby se nimi, jak by co případnosti jedné každé věci neb příhody s sebau přinašely, řídilo a spravovalo.

O. XXVIII.

A poněvadž až potud množstvikráte o mohovitých věcech a svršcích dotknuto bylo, ale však předešle dlužní listy, jistoty,

O. XXV.

Anlangend aber die Töchter, auff den fall, da allein liggende Gründe vom Testatore verlassen oder ihnen von dem Vatter nicht etwas gewisses zum Heirathgut außgesetzt: denenelben sol, wie auch vor diesem geschehen, ein gezimendes Heirathgut oder congrua dos, wan Söhne vorhanden, herauß gegeben werden.

O. XXVI.

So wil aber die Mütter anreich, ob wol dieselbe bißhero das ihrige vertestiren mögen, wem sie gewolt; Weil aber nicht unbillich, daß so wol von ihr als dem Vattern denen Kindern etwas gleich an stat einer Legitima oder Natürllich Pflicht-Theil gelassen werde: So wollen Wir gnedigist, daß eine jede Mutter ihren Ehelichen Kindern das halbe Theil ihres Vermögens verschaffen, das andere halbe Theil aber vermachen möge, wem sie wil. Und gleich wie der Vatter zu Erhaltung seines Stammens und Geschlechts so wol nach dieser Unserer Verneuertten Landes-Ordnung, als vermög voriger Satzungen die liggende Gründe denen Söhnen vor denen Töchtern lassen sol: Also weil dieses Bedencken auff der Mutter Seiten sich nicht befindet, Mag dieselbe den zu der Legitima bestimmbten halben Theil zwischen ihnen nach ihrem Gefallen außtheilen.

O. XXVII.

Wan ein Vatter erhebliche Ursachen hette, einen Sohn oder Tochter zu enterben: Sol er in dem Testament gedachte Ursachen, warumb er ihn oder sie enterben wolle, außtrücllichen setzen. Und wan solche Ursachen entweder für Uns oder Unserm Land-Rechten von denen, so in dem Vätterlichen Testament zu Erben eingefetzt, gnugsamb verführt und für erheblich befunden würden: sol es darbey verbleiben. Wan aber die Ursachen der Enterbung entweder im Testament nicht gesetzt, oder da sie gesetzt, von denen Erben nicht erwisen, oder aber nicht für erheblich befunden worden: So sol das enterbte Kind seinen Antheil, wan es die Action also außgeführt, bekommen. Im übrigen aber das Testament in seinen Kräfften verbleiben. Und damit Unsere Land- und andere Rechts-Besitzere gleich eine Wegweisung haben mögen, auff was für Ursachen der Enterbung sie dißfalls zu gehen: So lassen Wir Uns gnedigist gefallen, daß, weil in denen Stad-Rechten Unseres Erb-König-Reichs Böhaimb solche Ursachen theils benent, man sich nach denenelben, so wil die Umstände und circumstantien eines jeden fals leiden werden, richte.

O. XXVIII.

Und demnach bißhero zum öfftern der mobilien und Farnuß gedacht, Und aber vor diesem die verbriffte Schulden unter die mobi-

mezi mohovité věci se nepočítaly, což se ještě při tom zanechává, a dotčení dluhové mezi mohovité věci, o kterýchž se řídití může, se nepotahují.

Až potud o nápadích statkův kšaftem řízených oznámeno jest; již následuje o nápadích statkův lidí bez pořizení z světa seslých.

O. XXIX.

Nápad jest vstaupení aneb vkročení do statku, jmění neb práva a spravedlností jiného, kterýby bez pořizení statku svého z tohoto světa vykročil, a hned jeho statek připadá na druhého, totiž na toho, na kohož nápad statku svědčí. A ti se rozumí, že jsau bez pořádného kšaftu z tohoto světa sešli: Kterí o statku svém dokonce nic nekšaftovali; aneb žeby někdo kšaft učině, ten nepořádně a proti právu udělal; jako také kdyby kšaft z příčin hodných vedle práva k zrušení a k zdvižení přišel; aneb byt pak i pořádně a podle práva kšaft učiněn byl, dědictví však a statku žeby podle znění téhož kšaftu ujato nebylo.

O. XXX.

A jakož před časy slavné paměti krále Vladislava nápad z vyšších stavův v dědičném Našem království Českém toliko na linii dolů sstupující, a též na ty bratry a streyce, kteříž dckami dílni nebyli, přecházel; avšak potom od krále Vladislava takový nápad hned summau na všechny přátelé, dokud který toho rodu na živě byl, se vztahoval; a poněvadž to poněkud zatměle se býti vidělo, v tom od slavné paměti císaře Ferdinanda další vysvětlení učiněno jest; My pak Našim poslušným stavům milostivě a rádi přejíce, aby statkové jim náležející na dědice jich připadali: protož pro dokázání k nim Naši milostivé otcovské náchylnosti vyzdvihující mocné královské listy, jim Jsme ještě větší svobodu z strany kšaftův a poslední jich vůle dáti a učiniti ráčili. Však nicméně od práva, což sice jednomu každému králi v království jeho přísluší, poněvadž Jsme dědičné Naše království České s nemalými náklady a nástroji válečnými zase dostali, sobě odniti dáti neráčíme; protož nápady dědičné, jakž nejvýš možné bylo, dle přirozeného práva zřídívše, nadepsané někdy krále Vladislava *privilegium* na tento následující způsob vysvětlovati a vztahovati, a tak již

lien nicht gerechnet worden: So sol es auch nochmals darbey verbleiben und gedachte Schulden unter der disposition, so von denen mobilien gemacht, nicht verstanden werden.

fürhlich von denen Successionen, so vermög
gehen, gehandelt worden; Nun aber
uccessionen oder Anfällen der jenigen
Testament mit Tode abgehen.

O. XXIX.

Der Successio ab intestato ist ein Zutritt in eines
und Berechtigkeit oder andere seine Verlassenschaft,
ndliche Vermehrung seiner Güter halber von dieser
und alsdan verfelt derselbe sein Gut auff einen andern,
n, auff welchen der Anfall des Guts gerichtet ist. Die
den dafür gehalten, daß sie ohne ordentliche Ver-
dieser Welt abgeschieden seyen, welche von ihrem Gut
et haben; Oder aber, wan einer ein Testament machte,
ordentlicher Weise und dem Rechten nicht gemess geschehe;
a das Testament auß erheblichen Ursachen vermög der
und auffgehoben würde; oder aber wan gleich das Te-
ndlicher weise und nach Erforderung der Rechten auff-
re, die Erbschafft aber vermög desselben nicht angetreten

würde.

O. XXX.

Wie nun vor Weiland König Vladislai Zeiten die Succession der höhern Stände in Unserm Erb-König-Reich Böhaimb fast allein auff der absteigenden oder Riedersteigenden Linea und denen jenigen Brüdern und Vettern, so nicht mit der Land-Tafel getheilt gewesen, bestanden; Also und dierweil nachmals von gedachtem König Vladislao solche Succession fast in infinitum extendiret, und weil sie etwas tuncfel, von Weiland Kayser Ferdinando ferner erklärt; und aber Wir Unsern gehorsamen Ständen gnedigist gerne gönnen, daß sie ihre Gütter auff ihre Erben bringen; Dahero Wir dan ihnen zu Erzeigung Unserer gnedigisten Väterlichen Affection die Freyheit zu testiren mit Auffhebung der Machtsschriff desto mehr erweitert; Gleichwol aber Unsere Jura Fiscalia nicht gänzlich übergeben, auch nachdem Wir Unser Erb-Königreich Böhaimb mit sehr kostbaren Kriegs-Rüstungen erobert, daß, was einem jeden König sonst in seinem Königreich gebührt, Uns nicht entziehen lassen können: So haben Wir, zu dem Wir die Erbfälle so vil möglich auff die Natürliche Billigkeit gerichtet, vilgedachtes Weiland König Vladislai Privilegium nachfolgender massen erklärt und restringirt. Und sollen diesem nach deren, auff

budaucně, na kteréby nápad těch statkův, jenžby, jakž dotčeno, bez porizení neb učinění kšaftu z světa sešli, jíti měl, pět rozdílných počtův milostivě nařizovati ráčíme.

O. XXXI.

První počet jest těch, kteří na linii dolů sstupující jsau.

Druhý jest těch, kteří se na linii nahoru vstupující nacházejí.

Třetí jest krevních přátel, kteréž z světa sešlému poboční linii spříznění jsau a latině *collaterales* se jmenují.

Čtvrtý jest manželův mezi sebau.

Pátý jest Naši královské komory.

O. XXXII.

Co se pak prvního počtu dotýče, a to těch, kteří se na linii dolů sstupující nacházejí: Kdyby otec, nechaje po sobě jednoho nebo více synů, bez porizení, jak dotčeno, umřel, tehdy statek otcovský přichází na syna neb na syny jeho. Pakliby žádného syna po sobě nezanechal, než toliko dcery: tehdy dotčené dcery nejbližší dědičky statku otce svého jsau; a to bez rozdílu, buď žeby vdané a odbyté byly neb nebyly. A ačkolivěk předešle tak se zachovávalo, když otec bratra nebo streyce nedílného po sobě pozůstavil, že ten statek jemu před dcerami náležel a dcery toliko na samém vybytí (kteréž jim ten nedílný bratr nebo streyc učinil) přestati musely, ale poněvadž to proti přirozenému právu jest, aby děti přátelé poboční předčiti měli, zvláště poněvadž dílní streycové nedílných deer nepřipauštlí a také nemnoho se tu krevností šetřilo: protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby nevybyté a nevdané dcery (buď žeby nedílní bratři otce jich neb streycové na živě zůstávali) statek otce svého dědily. A kdyžby po otcí nedílní bratři nebo streycové zůstali, aby oni po smrti otce svého v jeho právo vkročili a statky s nedílnými otce svého bratry nebo streyci společně v nedílu, jako předešle otec jich, drželi, a kdyžby kdo z nich v takovém nedílu a společenství státi nechtěl, statku rozdělení a dílu svého žádati mohl. V čemž ve všem tak se chovati náleží, jak nížeji o tom obšírněji nařizováno jest.

O. XXXIII.

Otec kdyžby umřel a po sobě syna, a vedle něho vnukův, nebo jen všech samých vnukův zanechal: tehdy ti právo otce

welche der Anfall der jenigen Güter, welche, wie gemeldet, ohne Verordnung eines Testaments mit Tode abgehen, gerichtet ist, hin- für fünf unterschiedene Ordines seyn.

O. XXXI.

Der Erste Ordo ist der jenigen, welche in der absteigenden Linien seyn.

Der Under Ordo ist der jenigen, welche sich in der auffsteigenden Linien befinden.

Der Dritte Ordo ist der Blutsfreunde, so dem Verstorbenen auff der Seiten-Lini verwant seyn, und zu Latein Collaterales genent werden.

Der Vírte Ordo ist der Ehe-Leitte unter sich selbst.

Der Fünffte Ordo ist Unserš Königlichē Fiscī.

O. XXXII.

So wil nun dem Ersten Ordinem der jenigen, welche in der absteigenden Lini befunden werden, anlangt, wan der Vatter, welcher, wie gemeldet, ohne Testament Todes verblischen, einen oder mehr Söhne hinter ihm verläßt: So kombt und fallet sein Gut auff seinen Sohn, einen oder mehr. So aber der Vatter keinen Sohn verläßt, sondern nur Töchter: So seynd bemelte Tochter die nechsten Erben zu ihres Vattern Gut; und solches ohne Unterscheid, sie seynd verheirath und abgestattet oder nicht. Dan ob wol vor diesem hergebracht, daß, wan der Vatter einen unabgetheilten Bruder oder Vettern verlassen, das Gut demselben vor denen Töchtern zugehört hat und die Töchter nur allein mit der blossen Abstattung (welche ihnen ein solcher unabgetheilter Bruder oder Vetter gethan) sich haben müssen begnügen lassen; Weil aber der Natürlichen Billigkeit zuwider, daß die Kinder denen Collateralen nachgesetzt werden sollen, Insonderheit weil sonsten die unabgetheilte Töchter die abgetheilte Vettern außgeschlossen und also nicht schlecht auff den favorem agnationis gegangen worden: So setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß die unaufgestattete und unverheirathe Töchter (es seyn unabgetheilte Vatters-Brüder oder Vettern vorhanden oder nicht) ihres Vattern Gut erben, und wan unabgetheilte Vatters-Brüder oder Vettern vorhanden, nach ihres Vattern Tödllichem Abgang in desselben Recht treten und die Güter mit denen unabgetheilten Vatters-Brüdern oder Vettern pro indiviso, wie zuvor der Vatter, possediren, und da es eines oder deß andern gelegenheit nicht seyn wolte, in solcher Communion und Gemeinschaft lenger zu verharren, dasselbe ad divisionem provociren und die Theilung begehren möge. Darinnen dan allenthalben procediret und verfahren werden sol, wie drunten beschriben außführlich verordnet.

O. XXXIII.

Solte auch ein Vatter mit Tode abgehen und verliesse einen Sohn und neben demselben Nepotes oder Ennetckle, oder verliesse

svého ujiti, v nápadu vnučky předěti, však náležitým věnem jako předešle opatřiti a vybyti je mají. A to právo, jenž *jus representationis* slove, totižto: že děti práva rodičův svých se ujmau, na linii dolů sstupující vždycky postačuje.

Toto se pak rozumí toliko o dětech z pořádného manželstva zplozených; ale s nepořádnými dětmi má v tom prvotní řád a způsob zachován býti.

O. XXXIV.

Kdyžby matka věno měla, to po smrti její, jako jiní statkové, kteří po ní zůstanou, na děti její připadnutí má.

O. XXXV.

Za druhé, kdyžby žádný z linie dolů sstupující na živě nebyl: tehdy v předešlém Zřízení Zemském se nenachází, aby z linie nahoru vstupující jaký nápad míti měli; ale poněvadž slušné jest, aby při nejmenším vlastní otec a vlastní matka od takového nápadu dokonce nebyli odeizeni: protož tomu milostivě chtítí ráčíme, když syn umře, aby otec s umrlého bratrem a bratra syny zároveň k nápadu právo měli. Co se pak matky dotýče, milostivě nařizovati a tomu chtítí ráčíme, aby sice dědiční statkové toliko na nejbližšího přítele z mužského pohlaví s jedním dílem svrškův připadli, ostatní pak dva díly svrškův při mateři zůstali. Což vše své místo má tak dobře, když otec s bratry a bratra syny, nebo po smrti jich sám, nebo také po smrti otce bratři a bratra synové toliko statkův v rodu zůstávajících nápadníci jsou. Kdyžby pak po smrti otce jenom sestry a matka zůstala: tehdy dědictví z světa sešlého bratra mezi nimi na rovný díl rozděleno býti má. Což tolikéž zachováno bude, když bratr umřel a žádných statkův k rodu a dědictví náležejících, než toliko mohovitých věcí a svrškův zanechal; nebo v takové příčině matka by zároveň s otcem a bratřími dědila. A kdyžby toliko dcery byly a bez dětí zemřely: tehdy otec i máte (jestli obadva živi jsou) zároveň dědi, krom toho, což muži, o čemž nížeji více dotknuto, přináleží. Jsau-li pak bratři i sestry před rukama, tehdy zároveň s otcem i s matkou dědi. A když otec nebo máte sami, anebo také bratři a sestry toliko jsou, mají po dceři anebo po sestře toliko sami děditi.

O. XXXVI.

Jakož také syn, dokud otec živ jest, od něho dílu svého z statku otcovského žádati nemůže, však jestližby se s radou otec

lautere Nepotes oder Emendle: So sollen dieselbige Jure representationis in ihres Vatters Recht treten und denen Neptibus oder Emendkinnen in der Succession vorgezogen, dieselbe aber mit einer dote oder gezimmendem Heirath-Gut, wie vor diesem, abgestattet werden. Und solch jus representationis, daß nämlich die Kinder in der Eltern Recht treten, hat in der absteigenden Lini jederzeit stat. Jedoch würd solches von Ehehlichen Kindern verstanden; mit denen unehelichen aber sol es gehalten werden, wie vor diesem.

O. XXXIV.

Wan die Mutter ein Leibgeding hat, dasselbe sol nach ihrem Tödlischen Abgang, wie auch andere Gütter, so nach ihr verbleiben werden, auff ihre Kinder kommen und fallen.

O. XXXV.

Wan aber, fürs Ander, von der Absteigenden Lini niemand vorhanden: So ist zwar in voriger Landes-Ordnung nicht zu finden, daß die auffsteigende Lini zur Succession zugelassen; Weil aber billich, daß zum wenigsten der Leibliche Vatter und die Leibliche Mutter von solcher Succession nicht ganz außgeschlossen werden: So wollen Wir gnedigist, daß, wan ein Sohn stirbet, der Vatter mit des Verstorbenen Bruder und Bruders Söhnen zugleich zu der Succession gelassen werden sollen. Die Mutter aber betreffend, Sehen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß zwar die Erbgründe dem nächsten des Mänlichen Stammens allein neben einem Theil der Farnuß, die übrige zwey Theil aber der Farnuß der Mutter verbleiben sollen. Welches alles stat hat, so wol wan ein Vatter neben Brüdern und Bruders-Söhnen, oder nach deroeslben Abgang allein, oder auch wan nach Abgang des Vatters die Brüder und Bruders-Söhne allein in Stammgütern succediren. Wan aber nach Abgang des Vatters allein Schwestern und eine Mutter vorhanden wären: So sol die Erbschafft des verstorbenen Bruders zu gleich zwischen ihnen getheilt werden. Welches auch also gehalten werden sol, wan ein Bruder stirbe und keine Stamm- und Erbgrütter, sondern allein mobilien und Farnuß verliesse; dan auff diesen Fall gienge die Mutter mit denen Brüdern und dem Vattern zu gleich. Wan aber allein Töchter vorhanden und dieselben ohne Kinder abstürben: erbet der Vatter und die Mutter (wan sie beyde bey dem Leben) zu gleich, Jedoch auffser des jenigen, was dem Eheman (davon hierunten mit mehrerm) gehört. Seynd aber Brüder oder Schwestern vorhanden, gehen sie mit dem Vatter und der Mutter zu gleich. Und wan der Vatter oder die Mutter allein, oder auch Brüder und Schwestern allein seyn, Erben sie ihre Tochter und respective Schwester allein.

O. XXXVI.

Wiewol auch ein Sohn von seinem Vatter bey desselben Lebzeiten seinen Antheil des Väterlichen Guts nicht begehren mag, So er sich

svého a přátel svých oženil: tehdy otec má jej, jak na stav jeho náleží, slušně živnosti opatřiti. Pakliby ho chtěl od sebe a jiných synův svých oddělití, to v moci a vůli jeho zůstávati bude. Však kdyby již tak oddělen byl, a otec po tom oddělení víceji statkův dostal: tehdy díl, jemu v polovici statku nemohovitého náležející, kteréhož otec po oddělení dosáhl a po smrti své zanechal, nemůže jemu odňat, ale jakž svrchu nařízení učiněno jest, vydán býti má.

A tak mnoho o linii nahoru vstupující; protož již následuje o třetím počtu těch, kteříž na poboční linii zpříznění jsau a latině *collaterales* se jmenují.

O. XXXVII.

Jestližeby kdo umřel bez kšaftu a bez dědicův mužského a ženského pohlaví, jakž nahoře oznámeno, a měl bratra po otcí vlastního: tehdy statek umrlého napřed na něho připadnutí má. Pakliby bratra neměl, než byli by od otce vlastního bratra umrlého synové, jako také vlastního otce sestra: tehdy dotčeného bratra synové mají tu sestru vše tak, jakž otec učiniti povinen byl, náležitě vybyti; nebo synové na té poboční linii, když se s otce svého bratrem nebo sestrou spolu trefí, vstupují na právo otce svého, a tak mají synové bratra vlastního po otcí s umrlým bratrem jako na jednu ratolest, totiž: že všickni toliko jeden díl, kterýž otcí náležel, vezmau, děditi. Pakliby žádných bratrů nebo synův od bratra nebylo, než toliko sestry: tehdy mají ony buďto samy nebo zároveň s matkou, jestližeby ještě po smrti otce na živě zůstávala, jak nahoře oznámeno, nápad míti.

O. XXXVIII.

Dáleji milostivě ustanovovati, nařizovati a chtíti ráčíme: Kdyby kdo umřel a nechal po sobě toliko synův po rozdílných odemřelých bratrích, aby dotčení synové, byť pak v rovném počtu nebyli, jako ku příkladu kdyby jeden bratr, kterýž umřel, jen jednoho syna, druhý pak též umrlý třech po sobě zanechal, v dílu umrlého bratra otce, jich, co se jeho dílu dotýče, na hlavy, a ne na ratolesti, nápad měli. Do těch pak dílův, kteréž otcům jich náleželi a v nedílnosti zůstávali, synové od bratrů vstoupí v právo otcův svých, a dostanau tak mnoho, co by na otce jich přibýti mělo.

aber mit Rath deß Vatters und seiner Befreunden verheirathen möchte: So sol ihn der Vatter nach Stands-Gebühr mit einer billigen Nahrung versehen. Und da er denselben von sich und denen andern seinen Söhnen abtheilen wolte: So stehet solches in seiner macht und gefallen. Jedoch wan er also abgetheilet und der Vatter nach der Abtheilung mehr Gütter an sich brächte: So kan ihm sein Antheil an dem halben Theil derselben ligen den Gründen, so der Vatter nach der Theilung erworben und bey seinem Absterben verläßt, nicht entzogen, sondern sol ihm dasselbe, hieroben gesetzter Ordnung nach, gefolget werden.

Und so vil auch von der Aufsteigenden Linii; Folget derowegen nun der dritte Ordo deren, so auff der Seiten-Linii verwant seyn und zu Latein Collaterales genant werden.

O. XXXVII.

Im fall nun einer mit Tode ohne Testament abgehiet und verläßt keinen Erben Mänlichen und Weiblichen Geschlechts, wie oben gesetzt, verläßt aber einen rechten Natürlichen Eheiblichen Bruder vom Vatter: So sol deß verstorbenen Gut zuorderst auff denselben fallen. Wo aber ein solcher Bruder nicht vorhanden, es wären aber eines vom Vattern Rechten Bruders verbliebene Söhne, wie auch eine Eheibliche von deß Vattern Seiten verwante Schwester vorhanden: So sollen ermeltet Bruders Söhne dieselbe Schwester, allermassen der Vatter zu thun schuldig gewesen, gezimender massen aufstatten; dan die Söhne in dieser Linii der Collateralen, wan sie mit ihres Vatters Brüdern oder Schwestern concurriren, treten in ihres Vatters Recht, und also sollen die Söhne eines vom Vattern Rechten Bruders mit dem verstorbenen Bruder in die Stämme succediren. Wären aber keine Brüder oder Bruders-Söhne, sondern allein Schwestern vorhanden: So sollen dieselben succediren, entweder allein oder zugleich mit der Mutter, wan dieselben nach Absterben deß Vatters vorhanden, wie hieroben gesetzt.

O. XXXVIII.

Ferner setzen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß, wan einer verstürbe, verliesse aber nur allein unterschiedener verstorbenen Brüder Söhne, jestberürte Söhne, wan sie schon in ungleicher Anzahl sich befinden, als Exempels weise, wan ein verstorbenen Bruder einen einzigen Sohn, ein anderer aber drey Söhne nach sich im Leben verlassen, ihres verstorbenen Vatters Brüdern, so vil seinen Antheil anlangt, in die Häubter, und nit in die Stämme, succediren sollen. In denen Anttheilen aber, so ihren Vätern zugestanden und biß dahin ungetheilet verbliben, treten die Bruders-Söhne in ihrer Väter Recht und bekommen so vil, als ihre Väter bekommen hetten.

O. XXXIX.

Pakli kdo umře a nezanechá žádného bratra, ani synův od bratra, ani také sester, anebo někoho z těch osob na hořejší linii vstupujících, jakž svrchu dotčeno: tehdy na nejbližšího přítele krevního po meči mužského pohlaví ten nápad připadnutí má.

O. XL.

A pokudž by žádných přátel nebo streycův po meči mužského pohlaví se nenacházelo: tehdy nápad toho statku na ženské pohlaví příbuzné, též po meči, nejbližší jíti má.

O. XLI.

Jestližby pak žádných přátel, buď z mužského neb z ženského pohlaví, po meči nebylo: nápad statku na nejbližší krevní přátele mužského pohlaví po přeslici půjde. A nebylo-li by také žádných ujcův a přátel mužského pohlaví po přeslici: tehdy teprva nápad připadnutí má na ženské pohlaví po přeslici. Však vždycky na ty, kteříby na nejbližším stupni byli, a to vše tím způsobem, jakž o tom od slavné paměti krále Vladislava vyměřeno a od císaře a krále Ferdinanda vysvětleno jest.

O. XLII.

Ačkolivěk My krom toho, což nahoře zmíněno a oznámeno jest, při prvnějším od slavné paměti krále Vladislava vyzdvihnutém, od císaře Ferdinanda vysvětleném o nápadích nařízení zůstavovati ráčíme: však mimo obyčej jiných království a zemí, nemůžeme k takovému nápadu bez jistého a nesčíslného počtu povolití, anobř tímto následujícím způsobem to obnovovati, vysvětlovati, též nařizovati a tomu milostivě chtítí ráčíme, aby budoucně poboční přátelé, buďto oni po meči neb po přeslici, nic dáleji než do desátého stupně, ten však v to tolikéž pojmauce, nápad měli, ale takoví statkové, jako k kterýmžto žádný víceji práva nemá, do Naši královské komory připadali.

O. XLIII.

Jakož pak také až podnes nápadové jen toliko na obyvatel dědičného Našeho království Českého a zemí k němu vtělených, totiž margkrabství Moravského, knížetství hořejšího a dolejšího Slezska a margkrabství hořejších a dolejších Lužic, na žádné pak cizozemce se nevztahovali a k nim připauštění nebývali: avšak

O. XXXIX.

Was aber einer verstürbt und verlest hinter sich keine Brüder und Brüderns-Söhne, auch keine Schwestern oder jemanden auß denen Personen der auffsteigenden Linie, wie hieroben gemeldet: So sol der Anfall auff den nechsten Bluts-Freund des Mänlichen Geschlechts dem Schwerd nach, kommen und fallen.

O. XL.

Da aber keine Agnaten oder Vettern Mänlichen Geschlechts dem Schwerd nach sich befinden: So sol der Anfall des Guts gehen auff die Nächsten des Weiblichen Geschlechts, so von der Schwerd-Linie herrühren.

O. XLI.

Da aber dem Schwerd nach keine Agnaten weder Mänlichen noch Weiblichen Geschlechts vorhanden wären: So sol der Anfall des Guts gehen auff die nächste Bluts-Freunde des Mänlichen Geschlechts der Spindel nach. Und so auch keine Ohaimen und Befreinde Mänlichen Geschlechts der Spindel nach vorhanden wären: So sol alsdan allererst der Anfall kommen auff das Weibliche Geschlecht der Spindel nach. Jedoch jederzeit auff die, so die nächste im Grad seyn, allerdings wie solches von weiland König Vladislao außgesetzt und von Kaiser und König Ferdinando erklärt worden.

O. XLII.

Ob Wir es nun wol, auffer der jenigen Veränderungen, so hieroben gesetzt, bey solcher von weiland König Vladislao eingefürten und von Kaiser Ferdinando erklärten Successions-Ordnung verbleiben lassen: Jedoch können Wir solche Succession, so wenig als in andern Königreich und Ländern gebreuchlich, nicht in infinitum extendiren lassen, sondern thun solches nachfolgender gestalt dahin reformiren, erklären und erleüttern, Setzen, ordnen und wollen gnedigist: Daß hinfürro die Collaterales, sie rüren von dem Schwerd oder der Spindel her, über den Behenden grad, doch denselben mit eingeschlossen, nicht succediren mögen, sondern solche bona als vacantia Unserm Königlichen Fisco anheimb fallen sollen.

O. XLIII.

Ob auch wol bißhero die Anfälle nur allein auff die Einwohner Unseres Erb-Königreichs und desselben incorporirte Länder, als des Marggraff-Thumbs Mähren, Herzogthumbs Ober- und Nider-Schlesien und der beyden Marggraffthumber Ober- und Nider-Lausitz, nicht aber auff die Außländer verstanden und zugelassen worden: So thun

nyní to tak vysvětlovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, aby nápadové na cizozemce, považující těch Našich věrných poddaných, kteří se v tomto nynějším příběhu v dědičném Našem království Českém osadili, rovně též jako na dotčené obyvatele království Českého a zemí k němu přivtělených, šli a připadali. Však předně, způsobě oni sobě to, aby podle tohoto Zřízení Zemského do země náležitě přijati byli, a všecko to činili a vykonávali, co vyměření Našeho dědičného království Českého a v tomto Zřízení Našem obsažená práva ukazují a s sebou přinášejí; nebo krom toho, jakožto nespůsobní, nápadův neužívají a k nim připuštění nebudau.

O. XLIV.

Nemají také z často jmenovaného dědičného království Našeho Českého od nemohovitých statků, kteréž zdědí, nic odcizovati, ale když k dědictví připuštění budau, s dědictvím ve všem podle předešlého způsobu se chovati.

O. XLV.

A při všem tom tolikéž právo odměnné, jenž *jus retorsionis* slove, tuto se vymíňuje a vyhrazuje, že kdeby se koli v kterých koliv místech poddaní Naši dědičného Našeho království Českého a zemí k němu vtělených, k nápadu dědičnému nepřipauštěli, a byť i připuštění jsauce, jim však z toho desátý aneb nějaký jiný díl se srážel, aby nápodobně i v dědičném království Našem Českém zachováváno bylo, a jiným ven z země tolikéž takové dědictví aneb se nepropauštělo, aneb také z něho tak mnoho pro Nás a do komory Naši královské, jak mnoho oni poddaným Naším, když tam v zemích jejich neb u nich dědictví svého vyhledávají, zdržují, tolikéž zdržáno bylo.

O. XLVI.

Dáleji pak, jakož v předešlém Zřízení Zemském vyměřeno jest, když která dcera nebo sestra by byla, jenž se do kláštera dostala a zákon neb řád přijala, aby na ni žádný nápad nešel; ale My to nyní dokonce rušíti, vyzdvihovati a taktó zase nařizující, tomu milostivě chtíti ráčíme: Kdyžby se syn nebo dcera za živobytu otce svého v řád duchovní odevzdal nebo odevzdala, aby potom otec povinen byl, kdyžby křáft učinil, témuž synu nebo dceři, jenž řád duchovní přijal nebo přijala, to, což by mu sice podle tohoto Obnoveného Zřízení Zemského, když by se na duchovenství neoddal nebo neoddala, náleželo, zanechat; a chtělby ještě něčto více témuž synu nebo dceři své přidati, to se

Wir aber doch solches dahin reformiren, erklären und erleüttern, Sehen, ordnen und wollen gnedigist, daß die Anfälle auff die Außländer, in Betrachtung derjenigen Unserer treuen Unterthanen, so sich bey jetziger occasion in Unserm Erb-Königreich Böhaimb nidergelassen, eben so wol als auff obernante Einwohner beß Königreichs Böhaimb und incorporirter Länder kommen und fallen sollen; Jedoch daß sie sich zuvor hierzu also habilitiren, damit sie vermöge dieser Unserer Landes-Ordnung in Land gebürlich angenommen werden können, und alles dasjenige præstiren und laisten, was die Verfassung Unserer Erb-Königreichs Böhaimb und die in dieser Unserer Landes-Ordnung begriffene Gesäße erfordern und mit sich bringen; dan außser desselben sie als unfähig zur Succession nicht verstattet, noch zugelassen werden sollen.

O. XLIV.

So sollen sie auch auß mehrerwehntem Unserm Erb-Königreich Böhaimb von denen ligenen Erbgründen, so sie ererben, nichts alieniren noch vereißern, sondern wan sie zur Erbschafft gelassen, es mit denen ererbten Gütern allerdings, wie vor diesem, gehalten werden.

O. XLV.

Bei welchem allem auch gleichwol das Jus Retorsionis zuvor behalten würd, also daß es mit dem Einwohner derjenigen Derter, da man Unzere in Unserm Erb-Königreich Böhaimb und dessen incorporirter Länder Unterthanen zu der Erbschafft oder Succession nicht zuläßt, oder sie zwar zuläßt, nichts desto weniger mit Abziehung beß Zehenden oder sonst eines gewissen Theils beschwärt, ebener massen in Unserm Erb-Königreich Böhaimb gehalten, und entweder ihnen die Erbschafft nicht gefolget, oder von denen, so erben wollen, Uns eben dasjenige, was gedachte Unzere Unterthanen, wan in ihrem Vatter-Land Erbschafft gesucht würd, zu erlegen schuldig, erstattet werde.

O. XLVI.

Ferner, ob wol in voriger Landes-Ordnung versehen gewesen, daß, wan eine Tochter oder Schwester vorhanden ist, die sich in ein Kloster begeben und den Orden angenommen, auff dieselbe kein Anfall gehen sol: So thun Wir aber doch solches hiermit gänglich cassiren und aufheben. Sehen, ordnen und wollen gnedigist, daß, wan sich etwan ein Sohn oder Tochter bey Lebzeiten beß Vatters in einen Geistlichen Orden begeben würd, Alßdan der Vatter schuldig seyn sol, wan er ein Testament auffrichten würd, demselben Sohn oder Tochter, so den Geistlichen Orden angenommen, dasjenige was ihm oder ihr sonst vermöge dieser Unserer reformirten Landes-Ordnung, wan sie nicht Geistlich worden, gebürete, zu lassen; jedoch noch ein mehrers

mu nezbraňuje. Pakliby otec žádného kšaftu neučinil: tehdy ten syn nebo dcera nieméně bez pořizení k nápadu otcovské pozůstalosti, nebo sami, anebo jest-li jich více, s druhými nápad míti a k němu připuštění budau. A poněvadž toto mínění Naše pro zachování duchovní svobody, jako také pro vzdělání Božích služeb slauží: tehdy podle tohoto vyměření Našeho kráčeti a jiné všecko, cožby proti tomu čelilo, a sobě někdo v tom něteo, jak předešle bývalo, za obranu bráti chtěl, dokonce se vyzdvihnauti a zastaviti má.

O. XLVII. 462

Komužby dědictvím, neb nápadem, nebo jakým odkázáním statek jakýkoliv přišel, jest povinen, všecky dluhy a závady toho, po komž mu statek připadl, svěsti a dluhy jeho vyvaditi, dokudž statku stačí, a víceji nic.

A tak mnoho tolikéž o nápadích poboční linie rozuměti se má.

O. XLVIII. 463

Umřel-liby kdo z mužského neb ženského pohlaví, nemaje žádného nahoru ani dolů sstupující linie, ani v poboční linii v dotčeném vyměřeném desátém stupni, a byl ženatý: tehdy v té a ve všech jiných případnostech zanechá se při těch manželských smlouvách a porovnáních, kteréž jsau manželé mezi sebou u přítomnosti dvou nebo tří počestných z stavu panského neb rytířského osob učinili, jenž takové smlauvy rukami svými podepsali a pečetmi utvrdili anebo sice dekami zemskými ujistili.

O. XLIX. 464

Pakliby takové smlauvy před rukami nebyly, a ten jeden kdyžby z manželův umřel dosti bohatý, druhý pak z manželův dosti chudý se nacházel: tehdy ten z manželův, kterýž druhého přečkal, buď žeby děti byli před rukami neb nebyli, čtvrtý díl statku po odemřelém míti má; ostatek pak při všem se při tom nařizení, kteréž se pod titulem »o věnách« nachází, zanechává.

O. L. 465

Jestližeby pak kdo umřel a žádného by ani nahoru ani dolů sstupujícího, ani z poboční linie až do desátého stupně, jakž nahoře nařizeno a vyměřeno jest, nezůstalo, a jsauce v manželství, dotčená smlauva se nestala, ano také oznámené případnosti

einem solchem Sohn oder Tochter zuzuwenden, hierdurch unbenommen seyn. Würde aber der Vatter kein Testament machen, so sol ein solcher Sohn oder Tochter nichts weniger ab intestato zur Succession der Väterlichen Verlassenschaft entweder allein, oder aber, da ihrer mehr seyn, neben denen andern verstattet und zugelassen werden. Und weil diese Meinung zu Erhaltung der Geistlichen Freyheit, wie auch zu Fortpflanzung deß Gottesdienst gereichen thut: So sol derselben im Urtheil-sprechen strack nachgegangen und alles widrige, so dagegen etwan vor diesem eingeführet oder gehalten seyn möchte, hiermit gänglich ab- und eingestelt seyn.

O. XLVII.

Wan ein Gut durch einen Erb- oder Anfal oder sonst durch eine Testirung auff jemanden kombt: derselbe ist schuldig, alle Verhaftungen und Schulden dessen, von dem das Gut auff ihn kommen, abzuführen, so wol die Schulden, so weit sich deß Verstorbenen Gut erstreckt, und weiter nicht, abzutragen.

Und so vil auch von der Succession auff der Seitwärts-Lini oder in collateral- linea.

O. XLVIII.

Wan aber einer oder eine verstirbt und verläst niemanden, weder in der ab- noch auffsteigenden Linien, noch auff der Seitwärts-Lini in obangeregtem determinirten Zehendem Grad, und derselbe ist verheirath: So bleibt es zwar in diesem, wie in allen andern Fällen, bey denen pactis und Ehebednussen, so beyde Ehe-Leütthe miteinander in beyseyn drey oder vier Ehrlicher Herren- und Ritterstands-Personen, so solches mit ihren unterzeichneten Handen und Insignn bekräftigen, auffgerichtet oder sonst mit der Land-Tafel bestättigen lassen.

O. XLIX.

Da aber dergleichen pacta nicht vorhanden, es wäre aber der verstorbene Ehegatte gutes vermögens gewesen, der überlebende Theil aber befände sich in Armut: So sol das überlebende Theil, es seyn Kinder oder keine vorhanden, den Wirten Theil auß ihres verstorbenen Ehegatten Gütern haben; Im übrigen verbleibt es allerdings bey der Disposition, so unter dem Titul von „Leibgedingen“ zu finden.

O. L.

Verstirbt aber einer, und ist niemand weder von der ab- noch auffsteigenden Lini noch von der- Seitwärts-Linien oder collateral-Lini biß auff den Zehenden Grad, wie droben verordnet und außgesetzt, vorhanden, und da sie verheirath, obberürte Vergleichung nicht

se nenacházely: tehdy byt se pak i čtvrtý díl, pokudž by žádných dětí před rukami nebylo, tomu, jenž umřelého přečká, odevzdal, však nic méně všelijaké odemřelého manžela jmění (jinak) pozůstalé do Naší královské komory připadne. Což tak dalece postačovatí a místo své míti má, byt pak i umrlý krevních přátel po sobě zanechal, a oni by k nápadu nepřináleželi a žádného práva neměli.

O nedílných statech a o společnicích.

P. I.

Společenství přichází buď z přirozeného práva dědického a podle příležitosti připaditých věcí, obzvláštěně v těch statech, kteréž na několik spolu zároveň podle kšaftu neb bez kšaftu dědicky připadají; aneb když některé osoby samy mezi sebou patrnými smlouvami a snešením společenství vyzdvihnau a nařídí.

P. II.

A poněvadž společenství a nedílnost těch, kteří jakožto nedílní synové, vnukové, bratři nebo streycové dědictví zároveň dostávali, podle předešlého práva českého tak mnoho působilo, že, dokudž jsau se dekami zemskými nerozdělili, netoliko jeden po druhém dědil, a ti, jenž dílní byli, byt pak v rovném nebo bližším stupni krevnosti zůstávali, všeho dědictví dokonce zbavení býti museli; ale také když který z nich, zůstávaje v společenství (nic nevymíňujíc, krom což s ženau dostal), něco sám od sebe zeyskal, to tolikéž druhým přibývalo; také k tomu žádný, jenž v nedílu trval, žádného kšaftu činiti nemohl; však poněvadž ta moc toho společenství dokonce žádného gruntu a podstaty nemá, a dílný bratr neb streyc k zkrácení tudy přichází, za tau jen samau přičínau, že on toliko otce svého dílu dostal, a proto že se s bratrem svým rozdělil, potomně od druhého bratra, jenž mu v krevnosti rovný byl, odstrčen býti měl; mnohem pak hůřeji nedílný bratr k tomu přichází, že, což jemu kromě z nedílného statku odněkud jako kšaftem dáno jest, neb jakau smlouvau (mimo dotčené věno) přibude anebo sice zeyskal, o to potom s nedílnými bratry se dělití musel, a ani kšaftu učiniti nemohl: protož dotčenau moc takových společenství, jenž v nedílných statech zůstávají, tímto Naším Zřízením dokonce vyzdvihovati,

geschehen, noch obangeregte Umstände vorhanden: So sol, wan gleich der Virte Theil, im fall wan keine Kinder vorhanden, dem überlebenden gefolget werden, alles und jedes deß verstorbenen Ehegatten übriges Vermögen Unserm Königlischen Fisco anheimb fallen. Welches auch so weit procediren und stat haben sol, wan gleich der Verstorbene Blutsverwanden hinter sich verlassien hette, dieselbe wären aber zur Succession untüchtig.

Von ungetheilten Gütern, und denen, so in einer Gemeinschaft stehen.

P. I.

Die Gemeinschaften begeben sich entweder ex natura negotii und nach Gelegenheit der firfallenden Sachen, insonderheit in denen Gütern, so auff ehliche zugleich vermittelt einen letzten Willens oder ohne denselben Erblichen fallen; oder aber, wan ehliche Personen selbstn miteinander durch einen außtrücklichen Pact oder Contract ein Gemeinschaft auffrichten.

P. II.

Weil aber die Communion und Gemeinschaft derjenigen, welche als ungetheilte Söhne, Enkelkern, Brüder oder Vettern u. eine Erbschaft zu gleich bekommen, nach vorigen Böhaimbischen Rechten so vil gewürckt, daß so lange sie nicht mit der Land-Tafel getheilet, nicht allein einer dem andern succediret, und die so getheilet, ob sie schon in gleichem oder nähern Grad der Bluts-Freundschaft gewesen, von aller Erbschaft gänzlichen außgeschlossen haben, sondern auch, was einer bey wehrender Gemeinschaft (nichts, auffer deßjenigen was er mit seinem Eheweib erheirathet, außgenommen) aquiriret und für sich bracht, denen andern auch zugewachsen ist; zu dem keiner, so in ungetheilten Gütern gefessen, einziges Testament nit machen können; und aber solche Effectus der Communion oder Gemeinschaft ganz ungegründet, auch der getheilte Bruder oder Vetter übel darzu kombt, daß er allein darumb, daß er seines Vatters Antheil bekommen und eo respectu mit seinem Bruder getheilt hat, hernachmals von der Brüderlichen Erbschaft durch den andern Bruder, so ihm in Blutsfreundschaft gleich, sol außgeschlossen seyn; vil übler aber der ungetheilte Bruder darzu kombt, daß, was ihm nicht auß denen ungetheilten Gütern, sondern anders woher als etwan auß einem Testament geschenckt oder anderm Contract (auffer vorerwehntem Heirathguts) zuwächst oder er sonstn erworben, er hernachmals mit seinen ungetheilten Brüdern theilen müssen, ja auch kein Testament machen können: So wollen Wir obberürte Effectus der Communion und Gemeinschaft derjenigen, so in ungetheilten Gütern sitzen, hiermit gänzlich auffgehoben und cassiret haben; Sezen aber,

rušiti a zase naproti nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme, co se dědictví dotýče, aby se v tom veyš oznámeného o nápadích řádu a v takovém společenství jako náké obzvláštní k nápadu příčiny šetřilo; tak aby jeden každý, což jest (krom statku dílného) zeyskal, toho sobě zanechal a do dílu klásti povinen nebyl, ale podle libosti a vůle své o tom jako i o dílu svém, v statku nedílném jemu náležejícím, řídití a kšaftovati mohl.

P. III.

Co se pak společností statkův dotýče, kteréž z jistých smluv a námluv začátek svůj braly, poněvadž rovně ty dotčené nespůsobné věci, obzvláštně pak to odkud pocházelo, že, což někdo z společníkův mimo ty statky, kteréž tehdáž měl, když společnost mezi nimi se vyzdvihla (krom věna), dostal a zeyskal, to všecko jiným druhým společníkům bez všelijakého přičinění, práce, autrat a nákladu jich ještě za živobytí jeho přibývalo, a tak svoboda kšaftovati skoro dokonce zamezena a zastavena byla, ano takoví společníci, by pak i cizí byli, před krevními přátely v poručenství a dědictví přednost měli: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, aby tolikéž takové společenství statkův, nebo jak se česky spolek jmenuje, na budoucí časy vyzdvíženo a zastaveno bylo. A aby sobě žádný stěžovati příčiny neměl, jakoby se skrze vyzdvížení dotčených společenství smlauvy ty v příčině nápadův z jednoho na druhého, a zase z něho na prvního, neb erbanunkové, kteréž takové společenství s sebau přinášely, dokonce vyzdvihovaly: protož tomu milostivě chtíti ráčíme, kdyžby budoucně kdo s někým takovou smlauvu o jednostejném společném mezi sebau rovném nápadu učiniti chtěl, což se sice nezapovídá, však aby se nic jináče než s Našim a dědicův Našich, budoucích králův Českých, patrným povolením stalo, a Nam vždycky všecky ty veyminky, s kterýmižby takové erbanunkové vyzdvížené býti měli, a kdoby sic dědicové neb ti, jichž se dotýče, byli, podle případnosti přednesli, aby se to všecko uvážiti a jakby se dalece k těm dědičným spolkům povolití mělo, na to od Nás místná resolutí vyjiti mohla. A podle toho nemají spolkové žádné jiné moci mítí, než jak v tomto Zřízení Našem při jednom každém artikuli vysvětleno jest, a to slovo společenství, kdež se v tomto Zřízení Zemském najde, podle dotčeného vysvětlení, a nic jináč rozuměti, mnohem méně pro uvedení předeslého neřadu užívati se má. Co se pak tovaryšstva dotýče, poněvadž to sem vlastně nepřináleží, to při tom se zanechává, co o tom v Právicích Městských vyměřeno jest, kdež jsme na to při artikuli »o smluvách« ukazovati ráčili.

ordnen und wollen gnedigist, daß, so vil die Erbschafften anlangt, auff die Succession-Ordnung, so hieroben gesetzt, und nicht auff dergleichen Gemeinschaften als eine sonderbare causam successiois gegangen werde; auch ein jeder, was er, auffser der ungetheilten Gütter, acquirirt und erworben, für sich behalten und in die Theilung nicht bringen, auch seines Gefallens darvon, wie auch von seinem Antheil, welches er in denen ungetheilten Güttern hat, disponiren und testiren möge.

P. III.

Was aber die Gemeinschaften der Gütter anlangt, welche auff gewissem Contract oder Vergleichung hergerürt, weil eben obberürte ungereumbte Effectus, insonderheit aber solches hierauff entstanden, daß alles dieses, was einer auff denen Gemeinschaften über die jenigen Gütter, so er gehabt, als die Gemeinschaft auffgerichtet (auffser des Heirathguts), erworben und acquirirt, solches denen andern Mitvereinigten ohne einziges Zuthun, Bemühung oder Unkosten gleich bey seinen Lebtagen zugewachsen, und also die Freyheit zu testiren fast gänzlich gesperrt worden; ja solche Gesellschaftter, wan sie gleich frembde gewesen, denen Befreunden in der Fürmündschafft und Erbschafft vorgegangen: Als wollen Wir gnedigist, daß auch solche Gemeinschaften der Gütter, oder wie sie Böheimbüch Spolek genant, hinfüro eingestelt werden. Und damit man sich nicht zu beschwären, daß durch Aufhebung vorangeregter Gemeinschaften die pacta de reciproca successione oder Erbvereinigungen, welche solche Gemeinschaften mit sich gebracht, gänzlich auffgehoben werden: So wollen Wir gnedigist, daß, wan hinfüro einer ein pactum de reciproca successione mit einem andern auffrichten wolte, dasselbe zwar nicht verboten, jedoch anderst nicht als mit Unserm und Unserer Erben, Nachkommender Königen zu Böheimb, außtrücklichem Consens und Bewilligung geschehen, Uns auch jederzeit alle die conditiones, mit welchen etwan dergleichen Erb-Vereinigungen auffgerichtet werden sollen, auch was sonst für Erben oder Interessenten vorhanden seyn möchten, umbständlich vorbracht werde, damit solches alles erwogen, und wie weit solche Erbvereinigungen in einem jeden Fall zuzulassen, von Uns resolviret werden möge. Und sollen diesem nach die Gemeinschaften keinen andern Effect haben, als wie es in dieser Unserer Landes-Ordnung bey einem jeden Articul erklärt; sol auch das Wort der Gesel- oder Gemeinschaft, wo es in dieser Unserer Landes-Ordnung befunden, nach obgedachter Erklärung und anders nicht verstanden, vilweniger zu Einführung der vorigen Confusion angezogen werden. Was aber sonst den Contractum societatis anlangt, weil solcher anhero eigentlich nicht gehört, bleibt es bey dem, was in denen Stad-Rechten, darauff Wir Uns in der Materi de contractibus beruffen, darvon versehen.

O rozdílech jak se činiti mají.

P. IV.

Ačkoliv dotčená v společenství a v nedilnosti statkův mocnost vyzdvížena jest, a co se nápadu dotýče, v tom se ve všem na svrchu jmenované nařízení pozor dáti má: ale však dílové předešlým způsobem klásti se mají.

P. V.

A když se již podle toho dělení čini, má takové s příznáním obojí strany se dělicí utvrzeno býti; a chtěli-liby kteří společníci neb nedilní bratři a streycové mezi sebou cedulemi neb smlouvami se dělití, to učiniti budau moci. Však aby mezi sebou cedule díleční neb smlouvy zpečetili, též také dckami zemskými utvrdili na tento způsob, že se v těch dílech cedulích příznávají, že jeden každý svůj díl přijal a že druhého dědiny pro nic víceji naříkati nebude.

P. VI.

Kdyby po smrti otce syn zletilý nebo jiní nápadníci, na kteréby nápad šel, na živě zůstali, a ti žeby nedilní byli: tehdy nejstarší bratr nebo streyc má se, jakž nahoře »o poručnicích« oznámeno, statku ujiti. A chtěl-liby který z nich díl svůj vzíti a kdožby díl mítí chtěl, má jíti k úředníkům menším desk zemských a žádati za list, aby mu dán byl k bratru jeho, že ho žádá, aby mu díl dal ve dvanácti nedělích pořad zběhlých. A nechtěl-liby mu v tom jmenovaném čase dílu dáti, ani cedule díleční (jsa tak napomenut listem od úřadu desk zemských) u desk zemských položiti: tehdy má jemu od úřadu desk zemských list obranní dán býti, a tím listem bude se moci v statek bratra svého uvázati dáti a jej držeti, dotud a tak dlaubo, dokudžby jemu díl jeho spravedlivý a náležitý dán nebyl. Však vejda tím listem obranním toho statku v skutečné držení, nemá ho plundrovati a škody na něm žádné na záhubu druhého bratra

Von denen Theilungen, wie dieselbe geschehen sollen.

P. IV.

Ob nun wol obberürte Effectus der Gemeinschaften und ungetheilten Güter aufgehaben, auch so vil die Succession anlanget, allerdings auff die obgelegte Ordnung zu sehen: So sollen doch die Theilungen auff maß und weise, wie vor diesem, geschehen.

P. V.

Wan nun diemnach eine Theilung beschicht, sol solches volbracht und bekräftigt werden mit beiderseits-Bekantnuß derjenigen, so sich theilen wollen; und im fall ehliche Gesellschaften, oder auch die ungetheilten Brüder und Vettern, zwischen einander eine Theilung fürnemen, es sey durch Zettel oder Verträge, solches können sie wol thun. Jedoch daß sie die Theilungs-Zettel oder Verträge untereinander besigeln, so wol auch solches mit der Land-Tafel bekräftigen lassen, solcher gestalt, daß sie in solchen Theilungs-Zetteln bekennen, daß ein jeder seinen Theil bekommen habe und derowegen des andern Erbgrund ferner umb nichts mehrers ansprechen wolte.

P. VI.

Wan sichs begeben, daß nach Absterben des Vatters ein Vogtbar und Mündiger Sohn oder andere Anwartschaffter, auff welche der Anfall gerichtet ist, im Leben verbleiben, und die wären unabgetheilt: So sol sich der Eltiste Bruder oder Vetter des Guts allerdings, wie hieroben von der Fürmündschafft gemeldet, anmassen. Und da einer seinen Antheil haben wolte, und vorbemelter Inhaber des Guts ihme solchen zu geben sich verweigerte: So sol der, so sein Theil begehret, zu denen Unter-Ambt-Leuten bey der Land-Tafel gehen und einen Brieff an seinen Bruder begehren, darinnen er ihn ersuche, daß er ihm seinen Antheil in Zwölff Wochen den nechsten folgen lassen wolle. Und so er ihme in der benanten Zeit, sintemaln er derowegen vom Ambt der Land-Tafel schriftlich ermahnt worden, solchen seinen Antheil nicht folgen oder auch die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel nicht niederlegen lassen wolte: So sol ihm darauff ein Wöhrlos-Brieff vom Ambt der Land-Tafel gefolget werden. Mit welchem er sich in seines Brudern Gut kan einführen lassen, und solches so lang genieffen, biß ihme sein Rechtmeßiger und gebührender Antheil gegeben werde. Jedoch aber, wan er mit dem Wöhrlosbriff in würckliche Possession des Guts kombt: So sol er dasselbe nicht plündern und darauff seinen Schaden zu nachtheil des andern Brudern verüben, sondern desselben Einkommen, es sey steigend oder fallend, so damals gefallen und zu genieffen seyn möchte, der Willigkeit nach genieffen, aber von desselben Grund sol er

činiti, než důhodův, buď stálých neb běžných, kteréžby tehdáž byli a užívati se mohli, těch užívati povinně má a moci bude; ale lidi z gruntův aby nepropauštěl. A jestližebý bratří statku společného neměli na dědinách, než toliko na listech, klenotech, svrších nebo na hotových penězích, a byl-liby jeden bratr od druhého, kterýž dílu žádá, nahoře dotčeným listem od úřadu desk zemských napomenut, aby mu díl jeho dal, tak jakž se svrchu píše, a on přes to ceduli dílejší u desk zemských nepoložil a dílu nedal: tehdy můž naň list zatykačí vzíti a jej zatknauti, a v tom zatčení má státi a držán býti dotud, dokudžby jemu dílu spravedlivého nedal, jakž o tom v jiných případnostech o zatykačích nahoře obšírněji vyměřeno jest. Též také streyci nedilní neb jacíkoli společníci tím vším způsobem, co se dělení doteyče, k sobě se společně chovati mají, jakž svrchu nařizeno jest.

P. VII.

Než kdyžby starší bratr mladšímu bratru ceduli dílejší dal aneb ke dokám zemským položil: tehdy mladší bratr hned ve čtyřech nedělích pořád zběhlých od dodání jemu aneb vyzdvižení ceduli od desk zemských má jednu ceduli (aby se věděti mohlo, jaké díl sobě vyvolí) vzíti a za sebau nechat; jiné pak cedule staršímu bratru bez odpornosti vrátiti a statku, krom toho, coby sobě žádal a vzal, postaupiti. Pakliby toho neučinil, tehdy starší bratr bude moci se také listem obranním v ten všecken statek zase uvázati, tak jakž nahoře o tom oznámeno jest.

P. VIII.

Pakliby mezi bratřími jaká různice o cedule dílejší, žeby neporádné byly, vznikla: tehdy úředníci menší, nemohli-liby sami toho rozeznati, mají o to naučení z plného saudu zemského vzíti, nedada tomu nejprve příštím saudu zemskému projíti, strany o to bez odtahův veypovědi poděliti. A chtěl-liby se starší bratr od mladšího odděliti: tehdy má podobným způsobem cedule dílejší klásti, a on bratr mladší je má přijiti a svůj díl bráti. Pakliby bráti nechtěl: tehdy může ke čtyřem nedělím od vyzdvižení ceduli dílejších a brání dílu obeslán býti. A tím vším způsobem tak se k sobě, jakž veyš oznámeno jest, jako když

keinen Unterthanen hinweg lassen. So aber die Brüder kein gesamt-Gut an Erbgründten hetten, sondern nur an Briffen, an Clemodien, fahrender Hab oder anderer Parichafft, und der eine Bruder würde von dem andern, der die Theilung begehret, mit dem obgemelten Briff vom Amt der Land-Tafel ermahnet, daß er ihme seinen Antheil dergestalt, wie oben darvon gemeldet worden, folgen lassen solle; und er aber über dieses die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel nicht niederlegen oder den Antheil geben wolte: So kan er derowegen einen Steckbriff außbringen und ihn mit denselben stecken lassen, und er sol in der Steckung so lang verbleiben und gehalten werden, biß er ihm seinen gebührenden Antheil einantwortet; Wie solches in andern Fällen wegen der Steckbriff droben außführlich verordnet ist. Ebener massen und wie oben disponirt und gekehrt worden, Sollen sich die ungetheilten Wettern oder was für Gesellschaffter die seyn möchten, der Theilung halber gegen einander verhalten.

P. VII.

Wan aber der Eltiste Bruder dem jüngstem Bruder die Theilungs-Zettel zustellen oder zur Land-Tafel niederlegen möchte: So sol der jüngste Bruder alsobald und in vier Wochen den nechsten von der Zeit an, als ihme die Theilungs-Zettel zugestellt oder er dieselben von der Land-Tafel erhaben, einen Theilungs-Zettel auß denselben, damit man wisse, was er für einen Theil ihm erwöhle, nemen und bey seinen Handen behalten, die andere aber dem Eltisten Bruder ohne Verwaigerung widerumb zustellen, und das Gut auffser dessen, was er ihme zu seinem Antheil erwöhlet, abtreten. Wo er aber solches nicht thäte: So mag der Eltiste Bruder ebenermassen hinwiderumb sich in das ganze Gut mit einem Wöhrloßbriff einführen lassen, Allergestalt wie droben darvon gemeldet.

P. VIII.

Solte aber zwischen denen Gebrüdern wegen der Theilungs-Zettel, daß man damit etwan unordentlich umgangen wäre, ein strit fürfallen: So sollen die Untern-Ambtleute, im fall sie selber die Sachen zwischen ihnen nicht schlichten könten, deswegen von dem völligen Land-Recht eine Belerung nemen, auch ehe und zuvor das nechstkommende Land-Recht fürüberlaufft, die Partheyen hierinnen ohne Aufschub mit einem Außspruch entscheiden. Und so sich auch der Eltiste Bruder von dem jüngsten abtheilen wolte: So sol er ebenermassen die Theilungs-Zettel niederlegen, und der jüngste Bruder sol dieselben auch erheben und seinen Theil nemen. Wolte er aber solches nicht thun: So kan er zu vier Wochen wegen Erhebung der Theilungs-Zettel und Nennung seines Antheils beschicket werden; und sollen sich in diesem falle allermassen gegen einander verhalten, wie solches hieroben versehen, wan der jüngste Brüder seinen Theil von dem Eltisten begehret und er

mladší bratr od staršího bratra díl míti chtěl a on by mu ho dáti zanedbával, pod těmi pokutami na list obranní a s komorníkem v statek se uvázání, zachovati mají.

P. IX.

Kdyby cedule díle již podle práva rozeznané nebyly: tehdy poněvadž za právo jest, že každý rozdíl má býti dekami zemskými, tehdy má jeden každý bratr a streyc nebo společník takové dělení, kdež jsau se mezi sebou rozdělili, dekami zemskými stvrdit. Pakliby toho učiniti nechtěli, má na žádost toho, kdož díly stvrzené míti chce, druhý od úředníkův desk zemských ke čtyřem nedělím obeslán a k tomu, aby díly dekami zemskými stvrdil, napomenut býti. A pokudžby po takovém napomenutí v těch čtyř nedělích nestvrdil: tehdy ten, kdož stvrzení míti žádá, bude se moci listem obranním v statek v díl jeho uvázati. A nebyl-liby ten díl, kteréhož žádá, na statku, než na penězích a hotové summě: tehdy to na něm listem zatykacím obdržeti může.

P. X.

Jestližebý otec, maje syny zletilé i nezletilé, s světa sešel a o mladších synech neb dílech jich pořízení neučinil: tehdy syn nejstarší má hned po smrti otce svého všecky svršky a nábytky pozůstalé, pod uvarováním pokuty Naší, kterauž sobě zanechávati ráčíme, skrze komorníka od desk zemských popsati a inventovati dáti, statek pozůstalý rozděliti, cedule díle ke dekám zemským položiti, a tu od Nás, neb v nepřítomnosti Naší od místodržících Naších anebo od saudu zemského, kommissaře k vybrání dílův mladším bratřím vyžádati. A kdyžby dílové od kommissařův vzati byli, tehdy cedule díle při dekách zemských složeny býti mají. A chtěl-liby starší bratr díly mladších bratří, kteréžby do společnosti náležely, za sebou míti, má je nejprve dostatečně dekami zemskými zaručiti a potom při postupování takových dílův z důhodův počet učiniti, tím vším způsobem, jakž o poručnicích jest vyměřeno. A přišlo-liby k tomu, žeby bratr starší od mladších odděliti se chtěl: to též s vůlí Naší, a v nepřítomnosti Naší místodržících Naších anebo saudu zemského, učiniti moci bude.

P. XI.

A nechtěl-liby jiných bratří dílův zaručiti, tehdy My, a v nepřítomnosti Naší místodržící Naší nebo saud zemský, bratřím jeho

ihme denselben nicht gegeben; Und solches alles bey denen Poenen des Wöhrloßbriffs und der Einführung mit dem Cämmerling in das ungetheilte Gut.

P. IX.

Da nun die Theilungs-Zettel vermög und nach Besag der Rechte genommen wären, und aber die Rechte dieses in sich halten, daß ein jede Theilung mit der Land-Tafel beschehen sol: So sol ein jeder Bruder und Vetter oder Gesellschaffter solche ihre Theilung, damit sie sich von einander abgetheilet, mit der Land-Tafel bekräftigen lassen. So sie aber solches nicht thun wolten: sol auff anbringen des jenigen, so die Theilung mit der Land-Tafel bekräftigt zu haben begehret, der andere durch die Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel zu Vier Wochen erfordert und ermahnet werden, daß er die Theilung mit der Land-Tafel bekräftigen lasse. Und so er dieses nach solcher Ermahnung in denen Vier Wochen nicht bekräftigen liesse: So kan derjenige, so darumb angehalten, mit einem Wöhrloßbriff sich in das Gut auff seinen Antheil einführen lassen. So aber der Theil, so begehret würd, nicht am Gut, sondern am Geld und der Parichafft wäre: So mag er solches von ihm mit einem Steckbriff erhalten.

P. X.

Da ein Vatter mit Tode abgieng und verliesse hinter sich zugleich Mündige und unmündige Söhne, und es sich begeben, daß er von denen jüngsten Söhnen oder ihren Theilen nichts geordnet: So sol der Älteste Sohn alsbald nach Tödtlichem Abgang des Vatters alle fahrende Hab, so nach seinem Absterben verbliben, bey Vermeidung Unserer Straff, so Wir Uns dißfalls vorbehalten, durch einen Cämmerling bey der Land-Tafel beschreiben und inventiren lassen, das Gut theilen und die Theilungs-Zettel zur Land-Tafel niederlegen; darauff von Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Statthalter oder dem Land-Rechten, Commissarien begehren, welche an stat der jüngsten Brüder ihre Theilungs-Zettel nemen sollen. Und wan solches von denen Commissarien geschieht: So sollen die Theilungs-Zettel von ihnen zur Land-Tafel niedergeleget werden. Und wan der Älteste Bruder der jüngsten Brüder Theile, so in die Communion gehören, an sich behalten wolte: Sol er dieselben zufoerdest mit der Land-Tafel gnugamblich verbürgen, und hernach bey Abtretung derselben von dero Einkommen Raittung thun, allermaßen solches von denen Fürmündern verordnet. Und da es sich begeben, daß sich der Ältere Bruder von dem jüngsten abtheilen wolte: solches mag er mit Unserer, oder in Unserm Abwesen mit Unserer Statthalters oder Unserer Land-Rechtens, Bewilligung thun.

P. XI.

So er aber denen andern Brüdern ihre Antheil nicht verbürgen wolte: So werden Wir, in Unserm Abwesen Unser Statthalter oder

let nemajícím i s díly jejich, hodné poručníky opatřiti ráčíme a moci budau.

P. XII.

Kdyby se bratři mezi sebou dělití chtěli: tehdy nejstarší bratr má nyní i potom budaueně díleč cedule klásti a mladší volení míti, a tak vždyckny jedni po druhých po mladších letech aby díly brali. Než jestližeby kteří mezi nimi byli, ještoby let neměli, tu ráčíme, nebo v nepřítomnosti Naši mistodržící Naši nebo saud zemský, mají z prostředku svého nebo přátel těch bratří, let nemajících, jisté osoby k tomu obrati a zvoliti, aby na místě jejich díly braly. A když se to vykoná, bratři let nemající mají s díly svými při nejstarším bratru zůstati; však když bratr, jakž nahoře dotčeno, díly dostatečně zaručí.

P. XIII.

A byly-liby sestry, tehdy též nápodobně s svými díly a s tím, což k vybytí jejich přísluší, při nejstarším bratru zůstati mají.

P. XIV.

Chtěl-liby se nejstarší bratr od jiných bratří svých odděliti: tehdy také díly klásti, mladší bratři díly bráti, a všecken ten pořádek při brání dílův, jakž svrchu dotčeno, se zachovati má. A když mladší rozberau díly své, který díl jemu nehají, ten při něm zůstane; a dále bratři mladší, kteřížby let neměli, mají s svými díly při jiných bratřích neoddělených zůstati, pod zaručením.

P. XV.

Kterýby bratr léta mající od jiných bratří nezletilých se odděliti a díly dekami zemskými stvrzené míti chtěl, a dílové již by tím veyš psaným způsobem nezletilými rozebráni byli: tehdy může ten starší bratr od Nás, nebo v nepřítomnosti Naši od mistodržících Našich nebo od saudu zemského, povolení vyžádati, aby ti bratři nezletilí spolu s ním k takovým rozdílkům vedle řádu desk zemských přiznati se povinni byli.

Unser Land-Recht, denenselben unmiündigen Brüdern taugliche Personen zu Fürmündern verordnen, welche ermelten unmiündigen und derselben Antheilen zum besten vorstehen sollen.

P. XII.

Wan sich die Brüder unter einander theilen wolten: So sollen je und allezeit der Eltiste die Theilungs-Zettel legen und die jüngsten dieselben zu nemen die Wahl haben, daß also allezeit die jüngsten nach dem Alter, einer nach dem andern, ihre Antheile nemen sollen. So aber eglische von denenselben noch unmiündig wären: So sollen Wir, oder in Unserm Abwesen Unser Stathalter oder Unser Land-Recht und dessen Beyfigere, auß ihrem Mittel oder von der Unmiündigen Brüder Befreunden, gewisse Personen darzu fürnemen und erkiesen, die an stat ihrer solche ihre Antheil erheben mögen. Wan solches geschehen, sollen die Unmiündigen Brüder sambt ihren Theilen bey dem Eltisten Bruder verbleiben; doch wan derselbe, wie droben vermeldet, berürter Antheil ihnen gnugsamb verbürgen würd.

P. XIII.

So aber auch Schwestern vorhanden, so sollen sie ebenermassen mit dem, was zu deren Außstattung gehörig, bey ihme gelassen werden.

P. XIV.

Wo sich aber der Eltiste Bruder wolte von denen andern seinen Brüdern abtheilen: So sol er auch die Theil legen und die jüngsten Brüder die Wahl haben, und darbey allerdings der modus, wie oben gemelt, gehalten werden. Und so nun die jüngsten Brüder ihre Antheil genommen, was zu letzt uberbleibet, derselbe Theil sol dem Eltisten gebühren; und die andern jüngsten Brüder, so noch nicht ihre Mündige Jahr hetten, sollen mit derselben Antheilen bey denen andern ihren unabgetheilten Brüdern verbleiben; jedoch gegen der Verbürgung.

P. XV.

Sofern aber ein Bruder, so seine Mündige Jahr erreicht, von denen andern unabgetheilten Brüdern sich abtheilen, und solche Theilung mit der Land-Tafel bekräftiget haben wolte, und dan dieselbigen Theil, obvermelter massen, von denen Unmiündigen genommen wären: So kan der Eltiste Bruder von Uns, oder in Unserm Abwesen von Unserm Stathalter oder Unserm Land-Rechten, eine Bewilligung außbringen, daß die unmiündigen Brüder die Abtheilung mit ihm vorzunemen und sich hierzu zu bekennen schuldig seyn sollen, allermassen wie die Form bey der Land-Tafel solches vermag.

P. XVI.

A nebylo-liby žádných bratří, než toliko sestry: tehdy též při dělení a dílův brání tím způsobem, jakž veyš o bratřích vyměřeno a položeno jest, mezi sebou se zachovati mají. Při tom pak všem rovně také toho, co svrchu o linií nahoře vstupující dotknuto jest, šetřino býti má.

P. XVII.

Jestližby sestra nevybytá u bratra zůstávala a otec by jaké zřízení o deerách učinil, buďto žeby syny měl neb neměl: dcery při takovém zřízení zůstaveny býti a na tom přestati mají. Aneb kteříby rodové s Naším nebo předkův Našich milostivým povolením mezi sebou z strany vybytí deer nějaké zřízení a narovnání měli, vedle toho dcery nebo sestry mají se chovati.

P. XVIII.

Pakliby která sestra aneb streyna o díl svůj s bratrem, nebo s bratřimi, aneb streycem svým se dobrovolně smluvila: taková smlauva místo mítí a platna býti má; však tak a na tento způsob, kdyžby to sestra ta nebo streyna nevybytá před Námi neb před saudem zemským vyznala, že tu smlauvu s bratrem neb streyci svými s dobrau a svobodnou vůlí svau, beze všeho přinucení, učinila.

P. XIX.

Měl-liby kdo sestru aneb streynu nevybytau a s ní se o spravedlnost její smluviti aumyslu byl, ona by pak na slušném podání přestati nechtěla: tehdy bude moci to na Nás, anebo v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše aneb saud zemský, vznésti, a což bychom tak za slušné uznati ráčili a uznali, při tom každá sestra nebo streyna zůstavena a na tom přestati povinna bude.

P. XX.

Bratří a streycové s sestrami svými rovnost zachovati mají; a cožby po jedné s nimi nedílné věna dali, tolikéž i po druhé tak mnoho dáti povinni jsau.

P. XVI.

Und so keine Brüder, sondern nur Schwestern verbleiben: sollen sich dieselben wegen der Theilung ebenermassen gegen einander verhalten, wie oben von denen Brüdern darvon gesetzt und geordnet ist. Bey welchem allem gleichwol dasjenige, was von der auffsteigenden Linea hieroben gesetzt, auch in acht zu nemen.

P. XVII.

So ein Bruder eine unabgestattete Schwester bey sich hat, und der Vatter (es wären Söhne vorhanden oder nicht) wegen der Töchter eine Ordnung gemacht: bey derselben Ordnung sollen die Töchter verbleiben und sich am selben begnügen lassen. Wan auch etwan eine familia oder Geschlecht untereinander mit Unserer oder Unserer Vorfahren gnedigsten Bewilligung wegen Abstatung der Töchter eine Vergleichung oder Verainigung auffgerichtet: derselben nach sollen sich die Töchter oder Schwestern verhalten.

P. XVIII.

Wo sich aber eine Schwester oder Muhm ihres Antheils halber mit deroelben Bruder, oder denen Brüdern, so wol auch dem Vettern gutwillig verglichen: Solche Vergleichung sol vor kräftig gehalten und erkent werden; Jedoch mit dieser Condition und der gestalt, wan sich dieselbe Schwester oder Muhm, so noch unaufgestattet vor Uns oder Unserm Land-Rechten darzu bekennen und aufsagen würde, daß sie einen solchen Vertrag und Vergleich mit dero Bruder oder Vettern gutwillig auß ihrem freyen Willen gemacht und daß solches auß keiner Zundthigung beschehen sey.

P. XIX.

Und da auch einer eine unaufgestatete Schwester oder Muhm hette und wolte sich ihrer Gerechtigkeit halber mit ihr vergleichen, Sie sich aber an einem billichen anbietern nicht begnügen lassen wolte: So mag derjenige solches an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unserm Statthalter oder Unser Land-Recht, gelangen lassen; Und was alßdan darinnen für billich erkent wird, darbey sol es eine jede Schwester oder Muhm bewenden zu lassen verpflichtet seyn.

P. XX.

Die Brüder und Vettern sollen wegen ihrer Schwestern eine Gleichheit halten, und was sie einer, so mit ihnen unabgetheilet, zum Leirath-Geld geben möchten, so vil sollen sie der andern auch zu geben schuldig seyn.

O promlčení práva.

P. XXI.

Kdožby jaké dědictví neb zboží, kteréžby Naše královské anebo duchovní nebo manské nebylo, v dědičném Našem království Českém v pokojném držení za tři léta a osmnácti nedělí bez nárkův držel, za to maje, že mu takové zboží podle práva náleží: ten při tom slušně zůstatí má a jako svého vlastního statku užívati může.

P. XXII.

Kdožbykoliv buď zápisem, neb kšaftem, neb listem dluhu, neb jinak co sobě dáno a zapsáno měl, pod pokutau buď uyázání neb brání s komorníkem i téhož dluhu upominání, a žeby času právem vyměřenému projiti dal, a summy v tom čase, totižto ve třech letech a osmnácti nedělích nedobýval, ani těch pokut svých neužíval, anebo k straně své, maje k tomu přístup, právně nehleděl: že ten po projití let na to se navracovati a práva svého dáleji následovati nemůže, poněvadž jest svévolně právo své promlčel.

P. XXIII.

Kdyžby pro ránu Boží, mor, aneb pro válku právo nešlo a tudý právo staveno bylo, žeby ho lidé užiti nemohli, neb se důležité příčiny nětčí nepřítomnosti a nebytnosti prokázati mohli: tehdy takové promlčení neb projití těch třech let a osmnácte nedělí žádnému ke škodě býti nemá.

P. XXIV.

Kdožbykolivěk statek sirotčí, nemaje k němu žádného práva, dekami zemskými zapsati dal anebo jej jinak odcizil, a potom sirotek, přijda k letům spravedlivým, žeby odporu tomu zápisu dekami zemskými neuložil, anebo dotýkalo-li by se statku, a on právem toho nehleděl v těch třech letech a osmnácti nedělích, od toho času počítaje, jak k letům svým přišel: tehdy by své právo na tom promlčel.

P. XXV.

Kterábykoliv duchovenství měly platy komorní, neb vsi a jiné statky sobě od kohokoli nadané neb kaupené, a v tom trhu nebo smlauvě žeby byly jisté pokuty uloženy, a duchovenství by

Von Præscriptionen und Verjährungen.

P. XXI.

Wan einer ein Gut, so nicht Uns oder der Geistlichkeit gehöret oder aber ein Lehen ist, in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb geruhiglich und ohne allen Anspruch drey Jahr und achtzehen Wochen, in Meinung, daß ihm solch Gut von Rechtswegen zustehet, besessen: der bleibt billich darbey und mag dasselbe als sein aigen Gut genießen.

P. XXII.

Wan einem durch eine Verschreibung, oder ein Testament, eine Schuld oder sonst etwas gegeben oder verchriben worden bey Straff, daß auff den fall der nichthalt- oder Bezahlung man sich des Cammerlings entweder zu Einführung in das Gut oder zu Rem- und Abholung der mobilien gebrauchen und solche Schuld kräftiglichen mahnen möge, und die zu Recht aufgesetzte Zeit fürüber streichen ließe, und zu Erlangung solcher seiner Schuld in obgedachter Zeit der drey Jahr und 18 Wochen sich der ihm zugelassenen Executions-Mitteln nicht gebrauchte, oder das Gegentheil mit Recht, wan er darzu gelangen könnte, nit fürneme: derselbe kan nach verflussener der also zu Recht verwehrten Zeit solche Action und Anspruch ferner nicht einwenden, noch sich seines Rechts weiter gebrauchen, weil er dasselbe mutwilliger weise verschwigen.

P. XXIII.

Wan wegen Kriegs- oder Sterbens-Zeiten die Recht ihren Lauff nicht haben und also gesperret seyn, daß man sich derselben nicht gebrauchen möge, oder wäre etwan eine nothwendige Abwesenheit zu beweisen: So kan die Verjährung oder Verstreichung der drey Jahr und 18 Wochen niemands zu Schaden gereichen.

P. XXIV.

Wan einer eines Waisen Gut, zu welchem er kein Recht hat, in die Land-Tafel einschreiben ließe oder sonst alienirte, und derselbe Waise, wan er seine Jahr erreicht, nicht einen Widerspruch bey der Land-Tafel wider solche Verschreibung einlegte, oder wan es ein Gut betreffe, dasselbe mit Recht anspreche, ehe und zuvor die drey Jahr und 18 Wochen, von der Zeit an zu raiten, als er Mündig worden, fürüber: So hette derselbe Waise sein Recht daran verschwigen.

P. XXV.

Wan die Geistlichkeit Gültten- oder Cammer-Zinß oder Dörffer und andere Gütter von jemanden durch Rauff, Geschenck oder sonsten anderer Gestalt erlangete, und in demselben Rauff- oder anderm Contract ge-

jich neužívaly, dadauc letům zemským v času právem vyměřeným, totiž třem letům a osmnácti nedělům, projiti: tehdy tudy práva svého (byť jich pak v skutečném držení nebyly) nepromlčí, neb proti nim žádné jiné promlčení krom 40 let, jakž v právech duchovních vyměřeno jest, se nepropůjčuje. Ale proti Nám a Naši komoře v dědičném Našem království Českém předešlého obyčejného práva promlčení užívati se má.

P. XXVI.

Kdož drží věnným právem neb zástavau věnnau kterékoliv dědictví: že proti dědici a nápadniku těch dědin nikdy se vyplata nepromlčí.

P. XXVII.

Kdožbykoli, an jeho zprava přišla a pro tu nezpravu neděliby práva do třech let a osmnácti nedělí: tehdy své právo promlčí. A ten řád ve všech přech, kde se zprav dotýče, držeti se má.

P. XXVIII.

Kdyby která panna mocí vzata nebo odňata byla, a měla jaké právo k čemu při dekách zemských aneb jinde: svého práva nepromlčí.

P. XXIX.

Jestližebý který poddaný jaký grunt držel, nemaje na něj žádného zápisu: ten toho gruntu vydržením let proti pánu těch gruntův užití nemá. Než kdyby to jakýmikoliv průvody, jakž ku právu postačují, provésti a prokázati mohl, žeby s vůlí a vědomím pána gruntu ten statek buď pod plat neb jinak kaupil: tehdy toho bez překážky jednoho každého užití má.

Poněvadž až potud o právu věnním, poručenství, dědictví, rozdílech, promlčení práva oznámeno jest: následuje již o jiných rozdílných právech a spravedlnostech.

wisse Straff oder andere Executions-Mittel gesetzt, und sich die Geistlichkeit derselben in der zu Recht aufgesetzten Zeit der 3 Jahr und 18 Wochen nicht gebraucht: So sollen sie dardurch ihr Recht (ob sie gleich noch nit im würcklichen Besitz oder Possess wären) nit verschwigen haben, sondern sol wider sie keine andere als die 40-Jährige præscription, wie dieselbe in denen Canonischen Rechten aufgesetzt, zugelassen; mit der præscription aber wider Uns und Unsern Fiscum, wie es vor diesem in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, gehalten werden.

P. XXVI.

Wer ein Gut als ein Leibgeding oder einen pfand-Schilling innen hat: Der kan sich der Verjährungen wider die Eigenthumbsherren (wan sie es ablösen wollen) nicht gebrauchen.

P. XXVII.

Wer wegen einer Gewöhr oder Eviction, wan es darzu kombt, nit innerhalb drey Jahr und Achtzehen Wochen seine Action einführet: der hat sein Recht verschwigen. Und sol solche Zeit in allen Actionen, so die Gewöhr angehen, gehalten werden.

P. XXVIII.

Wan eine Jungfrau mit Macht entführet würde, und etwan ein Recht bey der Land-Tafel oder anderswo hette: Kan sie dasselbe nicht verschweigen.

P. XXIX.

Wan ein Untertan einen ligenden Grund hielte und darauff keine Versicherung hette: der kan solchen ligenden Grund, wan er denselben gleich über Rechts verwehrte Zeit inhält, wider den Grundherren nicht verjähren oder præscribiren. Wan er aber, wie zu Recht gungsam, darthun und beweisen kan, daß er mit Vorwissen und Willen des Grundherren solch Gut entweder als einen Erbzinß oder sonsten erkauft: So mag er sich desselben von menniglichen ungehindert gebrauchen.

Weil bißhero von dem Recht der Leibgeding, Fürmündschafften, Erbschafften, Theilungen, Verjährungen gehandelt worden: So folget nunmehr von andern unterschiedenen Rechten und Gerechtigkeiten.

O nepřechovávání lidí cizích poddaných a právu pánův nad svými poddanými, též služebníky a úředníky.

Q. I.

Žádný ze všech stavův a obyvatelův dědičného království Našeho Českého, duchovních i světských, neb držitelův statkův svobodných a dědičných, nebo též manů, neb lidí sedlských, nemá bez listu fedrovního a povolení vrchnosti dědičné cizího poddaného do služby přijímatí, u sebe nepřechovávati, nefedrovati a nezdržovati, a to pod pokutau 25 kop grošův českých, není-li ten, kdož ho zdržuje, poddaný; pakli jest poddaný, tehdy 10 kop grošův českých. Ta pak pokuta takto se dobýváti má: Předně může dědičný pán zběhlého poddaného pánu gruntu, kdež se takový poddaný zdržuje, o ujištění se jím a dopomožení pokuty na něm psaní učiniti. Jestližeby sám pán doma nebyl: tehdy úředník povinen bude, na to psaní odpověd dáti. A kdyby dědičný pán propuštěného (sic!) poddaného od pokuty upustiti nechtěl, může pána gruntu, kdež se ten poddaný zdržoval, buď před Náš menší saud zemský nebo před hejtmana krajského z ní viniti a obsylati, a hejtman krajský má té věci v šesti nedělích konec učiniti, a dadauc o tom relací k úřadu nejvyššího purgkrabství Pražského, odtud potom tomu, kdož tu pokutu obdržel, list zatykací na toho, kdož v takovou pokutu propadl, vydán býti má. A kdyžby tu pokutu dostal: tehdy polovici jí sobě nechatí a druhau polovici tomu, kdo o tom zběhlém čeledínu jemu oznámil, dáti povinen bude.

Q. II.

Kdo se v dědičném Našem království Českém za svobodného aneb poddanosti osvobozeného vydává: ten listem veyhostním, že od vrchnosti své propuštěn jest, ukázati má.

Q. III.

Jedenkaždý z stavův dědičného Našeho království Českého může cizozemce, kterýby dobrovolně a bez přinucení to učiniti chtěl, za poddaného svého přijímatí.

Q. IV.

Pražané pak a jiná města, kdyžby kdo před nimi spoušaseda jich obvinil za příčinou zdržování a přechovávání poddaného svého, povinni jsau v šesti nedělích strany spravedlivau

Von Nicht-Auffenthaltung frembder Herren Unterthanen, und dem Recht der Herren gegen ihren Unterthanen, auch derselben Dienern und Beambten.

Q. I.

Es sol keiner auß denen Ständen und Inwohnern Unserz Erb-Königreichs Böhaimb, er sey Geistlich oder Weltlich, ein Frey- und Erbsaß oder Lehenman, wie auch kein Bauer, eines frembden Herrn Unterthan ohne Beförderungs-Briff und Bewilligung deß Erbherrn zu Diensten nicht auffnemen, denselben beherbergen, befördern, noch auffhalten, bey Poen und Straff 25 Schock Groschen Böhaimbisch, wan der, so ihn auffhaltet, kein Unterthan; Ist er aber ein Unterthan, so sol er 10 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben. Und solcher Straff kan man sich nachfolgender massen habhafft machen: Erstlich mag der Erbherr deß entlauffenen Unterthanes den Grund-Herrn, da sich solcher Unterthan befindet, schriftlichen ersuchen, daß er sich mit ihme vergrwissen und ihm zu obgedachter Straff verhelffen wolle. Und so der Grundherr nicht anheims wäre, so sol sein Ambtman solch Schreiben zu beantworten schuldig seyn. Da nun der Erbherr deß entlauffenen Unterthans von der Straff nicht ablassen wolte, so mag er den Grund-Herrn, da sich solcher Unterthan auffgehalten, entweder vor Unser klein Land-Recht oder vor den Craiß-Haubtman citiren lassen, und der Craiß-Haubtman sol solche Sache innerhalb sechs Wochen erörtern und beschwegen an das Obriste Burggraf-Ambt eine Relation thun; Und von damen auß würd dem jenigem, so die Straff und Poen erhalten, ein Steckbriff auff den Beklagten ertheilet. Und so er die Straff bekommen, so sol er die Helfft für sich behalten, die ander Helfft aber dem jenigen, so ihme seinen entloffenen Unterthan geoffenbaret und entdecket, zu geben verbunden seyn.

Q. II.

Welcher in Unserm Erb-Königreich vorgibt, daß er von seiner Obrigkeit der Unterthänigkeit entlassen worden: der sol solches mit einem Weglaßbriff beweisen.

Q. III.

Ein jede Stands-Person Unserz Erb-Königreichs kan einen Außländer, so er es freywillig und ungezwungen thun wil, für seinen Unterthanen auff- und annemen.

Q. IV.

Die Präger und andere Stäte, da ihrer Mitbürger einer obberürter Ursachen halben vor ihnen verklaget würde, sollen innerhalb sechs Wochen durch einen Rechtlichen Außspruch die Partheien ent-

veypovědi podělití. Od kteréžto veypovědi sama toliko appellaci se připauští, ale odtud na revisi se nebere. A jestližebý purgmistr a rada v tom obžalovanému svému spolusausedu folkovati chtěli, budau povinni sami tu pokutu dáti.

Q. V.

Kdyžby pak zběhlý poddaný na horách do dolův a šacht lezl, pro takového z té oznámené pokuty viněno býti nemůže. Než zběhl-liby který poddaný do města nebo do městečka, kde hory jsau: tehdy může dědičný pán purgmistru aneboližto komoře Naší české psaní učiniti, aby z poručení jich takový zběhlý poddaný vrchnosti své bez prodlení a beze všeho folku vydán byl.

Q. VI.

Jestližebý kdo k komu poslal a jeho žádal, aby mu čeledína, člověka poddaného, služebníka nebo sirotka vydal, a ten, komužby posláno bylo, nevydal, ažby ho obesláni došlo: tehdy ten, kdož jej obeslal, má vůli míti, buď poddaného svého zase přijíti anebo obesláni se držeti.

Q. VII.

Žádná kmetična, kdyžby za kterým pánem ovdověla, nemá se na jiné grunty bez vědomí a vůle pána svého dědičného vdávati. A o to před menší saud zemský, jakž svrchu dotčeno, obšyláno bude.

Q. VIII.

Kdožby či dědiny držel, práva a spravedlnosti k nim nemaje to úředníkům menším desk zemských sauditi a rozeznati náleží.

Q. IX.

Jestližebý který cizozemec komu člověčenství dobrovolně slíbil, a potomby k někomu jinému v dědičném království Našem ušel: tehdy má on takového zběhlého poddaného, kterémuž již prve poddanost slíbil, na žádost jeho nic jináč než jakoby tu na těch gruntech zrozen byl, vydati, a nemá sobě naň z cizí země propustního listu jednatí. A byť pak zjednal, nemůže se ním proti tomu, komuž jest prve člověčenství slíbil, zastíratí. Pakliby se

schneiden. Von welchem Ausspruch zwar die Appellation zulässig, aber von dannen kein Revision sol gestattet werden. Und da Burgermeister und Rath ihrem beklagtem Mitbürger den Rücken hielten: so sollen sie die Straff selber zu erlegen schuldig seyn.

Q. V.

Da ein verloffner Untertan bey denen Bergwercken in denen Gruben und Schachten einfähret: wegen eines solchen kan man auf obbenente Straf nicht klagen. Da aber ein Untertan in eine Bergstat oder Bergfleckten entlieffe: so kan sein Erbherr der Obrigkeit daj selbst oder Unser Böhaimbischen Cammer zuschreiben, daß ihme sein Untertan ohne Verzug und Auffenhalt gefolget werde.

Q. VI.

Wurde einer zu dem andern schicken und an ihn begehren, daß er ihme seinen Dienstboten, Untertan, Diener oder Waissen heraußgeben und folgen lassen solle, Und derjenige, an welchen solches begehret würd, hette denselbigen nicht folgen lassen, biß ihme erst daß wegen die Ladung zukommen wäre: so stehet es in deß Klägers Willkühr und Gefallen, entweder seinen Untertan anzunemen oder sich seiner Ladung zu gebrauchen.

Q. VII.

Eine Untertanin, so sich auff ihres Erbherrn Grund und Boden verwitibet, kan sich auff eines andern Herrn Grund und Boden ohne wissen und Bewilligung ihres Erbherrn nicht verheirathen. Und wegen dergleichen Sachen sollen vor das kleiner Land-Recht, wie obgemelt, die Citationes ergehen.

Q. VIII.

So jemand eines andern Erbgründe innen hielte und hette darzu kein Recht noch Gerechtigkeit, und er liesse nichts destoweniger etliche Untertanen ihrer Unterthänigkeit loß: solche Loßzehlung sol keine Krafft haben; und die Ambtleit bey der Land-Tafel sollen darüber erkennen.

Q. IX.

Da ein Außländer einem die Unterthänigkeit gutwillig angelobet hette, und würde hernach zu einem andern in Unserm Erb-Königreich flüchtig: so sol derselbe solchen flüchtigen Untertan dem jenigen, deme er albereit die Unterthänigkeit angelobet, auff sein begehren nicht anders als wan er auff dessen Gründen geboren wäre, folgen lassen, und sol ihme nicht einen Loß- oder Abschiedsbriff auffser Lands außbringen. Und da er gleich einen erlangete, so kan er sich doch dessen, deme er die Unterthänigkeit angelobet, zuwider nicht gebrauchen. Und wan dar-

tak v tom nezachoval, bude moci k němu o pokutu pro nevydání člověka cizího poddaného zřízenau, jakž nahoře doloženo jest, hleděti.

Q. X.

Žádal-liby kdo koho, aby mu se čeledínem ujistil, a on jej do vazby vsaditi dadauc, z ní by jemu podtím se dobyl a mimo naději pryč ušel, a ten pán, jemužby dotčený poddaný z vazby ušel, byl-liby pro nevydání téhož poddaného právně vinen a obžalován: tehdy nebude tau pokutau povinen, jestliže jest ten poddaný z vazby vyšel beze lsti a mimo vůli toho, kdo se ním ujistil.

Q. XI.

Kdyžby kdo měl pod kým poddaného svého, a on z něho podle Zřízení Zemského k němu by neposlal a nevinil, a tak žeby o něho k tomu, pod kýmž sedí, právně nehleděl, nýbrž tomu poddanému navrhl a návštějí dal, aby se nočního času z těch gruntů odebral, aneb jináče žeby ho jako svého poddaného jinde na grundy své přijal: ten upadne v tu pokutu, kteráž o nevydání lidí poddaných vyměřena jest. Jakož ten, z jehož gruntu se poddaný vystěhoval a vykradl, může poslati ku pánu jeho dědičnému a jeho žádati, aby mu poddaného jeho, který se mu z gruntův vystěhoval a vykradl, vydal. A nechtěl-liby ho vydati, tehdy bude moci jej proto z pokuty o nevydání poddaného vyměřené viniti.

Q. XII.

Než když bude zase ten poddaný i s statkem, s kterýmž se tejně vystěhoval, navrácen: tehdy pán jeho dědičný bude moci zase vedle práva o něho jako člověka dědičného hleděti.

Q. XIII.

Jestližeby kdo svého poddaného dědičného rukau dánim, austně neb listem, někomu jinému propustil, a to dostatečně provedeno bylo: ten poddaný toho tak užiti má, jakoby na něj list veyhostní měl. Tolikéž města Naše královská i také měšťané i jiné osoby, kteréž svobodné grundy mají v dědičném Našem krá-

wider gethan würde, so kan auff die Poen, welche auff diejenige, so frembde Unterthanen auffhalten, wie oben gesetzt, eine Klage angestellt werden.

Q. X.

Da einer an den andern begehrete, sich mit seinen Dienstboten zu vergewissern, und derselbe liesse darauff solchen seinen Dienstboten in Verhafft nemen, der Dienstbot aber macht sich der gefängknüß loß und würde ohne gefahr flüchtig, und derjenige, deme der Unterthan auß der Verhafft kommen, würde wegen nicht-hinaufgebung desselben mit Recht vorgenommen und beklaget: so sol ein solcher die oben gesetzte Poen und Straff, wofern anders der Unterthan ohne Gefährde und wider seinen Willen sich loß gemacht, zu geben nicht schuldig seyn.

Q. XI.

Wan einer einen Unterthan unter einem andern Herrn hette und wolte nach demselben vermög der Landes-Ordnung nicht schicken, und also sich deß Rechtens gegen dem, unter welchem der Unterthan gefessen, nicht gebrauchen, sondern gebe dem Unterthan Anlaß oder Anleitung, daß er sich bey Nächtllicher Weil von denselben Gründen weg begeben, oder daß er ihn als seinen Unterthan sonst anderer gestalt auff seinen Grund und Boden brächte: Derselbige fällt deßwegen in diejenige Straff und Poen, so wegen nicht heraufgebung der Unterthanen gesetzt und geordnet ist. Inmassen dan derjenige, von dessen Grund und Boden der Unterthan sich weg begeben, zu seinem Erbherrn schicken und begehren kan, daß er ihm den Unterthan, welcher sich von seinen Gründen also heimlich hinweg begeben, widerumb stelle. Und so er solches nicht thäte, kan er ihn wegen der Straff und Poen, welche auff die heraufgebung deß Unterthans gesetzt, vornehmen.

Q. XII.

Da nun ein solcher Unterthan, welcher also heimlich entwichen, sambt seinem Hab und Vermögen wider gestellet worden: So mag sich alßdan hinwiderumb sein Erbherr seines Rechtens gebrauchen, nicht weniger als wegen eines andern seines Erb-Unterthans.

Q. XIII.

So einer seinen Erb-Unterthan durch einen Handschlag, Münd- oder schriftlich einem andern loß gebe, und solches gnugsamb erweisen würde: Diser kan sich eines solchen Unterthans gebrauchen, nicht anders als wan er einen Weglaßbriff über ihn hette. Es sollen auch Unserer Königlichen Stät Bürger und andere Personen, so da freye Gütter in Unserm Erb-Königreich Böhaimb besitzen, die entwichene Unterthanen

lovství Českém, z těch povinni jsau vydávati lidi zběhlé, sirotky i čeledě nejnak než jako z vyššího stavu osoby jedni druhým vydávají.

Q. XIV.

Kdožby cizího poddaného neb čeledína na rukojmě propustil, a ten pán, čiž jest, žádalby toho, aby jemu jej vydal, a on, jenž tak toho poddaného propustil, pravilby, když mu jen rukojmě postaví, že jej chce rád vydati, ale pán nechtě na takovém zakázání přestati, předce by z dotčené pokuty vinil: ten slušně ty pokuty neobdrží. Než ten obviněný, když ten poddaný jemu postaven bude, má jej tomu, kdož jest on k němu psal, vydati. Pakliby se poddaný nestavěl: tehdy ten, jenž ho propustil, vypomínaje ten základ na rukojměch, má jej tomu pánu dáti, čiž jest člověk poddaný neb čeledín byl.

Q. XV.

Kdyžby čeledín přistavní (byť pak i rukojmě měl, že do času chce slaužití) podtím z služby ušel, a pán hledělby k němu pro toho čeledína, aby mu jej vydal, a pro nevydání potom ho vinil, nedrže se rukojmí: ten pokuty neobdrží, poněvadž čeledínu bez rukojmí věřiti nechtěl.

Q. XVI.

Jestližeby kdo cizí čeládku nebo zběhlé poddané přechovával a moci je za sebau držel, glejtem se zastíraje: ten bez omluvy všelijaké má takové vydati. Pakliby jich nevydal nebo je přeč vyslal: tehdy by pak jakéhokoliv stavu a důstojenství byl, může ze sta (sic!) kop grošův českých obviněn býti.

Q. XVII.

Kdožbykoli čeledínu jednau přeč kázal, nemá naň víceji sáhati, ani koho jiného z něho viniti neb obsýlati.

Q. XVIII.

Kdožby člověka poddaného svého vypověděl a kázal mu se vyprodati, nechtě ho déleji na gruntech svých trpěti, a on poddaný osadilby ten grunt člověkem hodným: tehdy pán má

wie auch die aufgetretene Waisen und Dienstboten von ihren Gründen ihrem Erbherren herauß zu geben schuldig seyn, allermassen wie die andern höhere Stands-Personen gegen einander thun.

Q. XIV.

Da einer eines andern Herren Unterthan oder Dienstboten auff Bürgschafft los liesse, und der Herr, deme der Dienstbot zustünde, begehret solchen ihme zu stellen; Entgegen der, so den Unterthan also loß gelassen, sich erbieten thäte, denselben, so bald er nur von den Bürgen gestelt würde, folgen zu lassen; der Herr aber wolte mit solchem seinem anerbieten nicht zufrieden seyn, sondern klagte auff die oberente Straff: einem solchem würde die Straff billich aberkent; Doch sol der Beklagte den Unterthan, wan er gestelt würd, dem, der darumb geschriben, herauß geben. Da sich aber der Unterthan nicht stellen wolte: so sol der, so ihn loß gelassen, die Summa, so hoch er verbürget, von denen Bürgen einfordern und dem Herren, welchem der Unterthan und Dienstbote gehöret, zustellen.

Q. XV.

Da ein Dienstbot, ohngeacht er sich verbürget hette, seine Zeit aufzudienen, auß dem Dienst trete und der Herr von dem, bey welchem sich sein Dienstbot auffhielte, solchen herauß zu geben begehrete, ihne auch hernach wegen Voreuthaltung seines Dienstbotens verklagete und sich an den Bürgen nicht halten wolte: einem solchem würd die Straff, weil er seinen Dienstboten ohne Bürgschafft nicht trauen wollen, aberkent und auffgehoben.

Q. XVI.

Da einer frembde Dienstboten oder entloffene Unterthanen berbergete und gewalttham, mit vorgeben, daß er ein Glait hette, bey sich hielte: der sol nichts destoweniger ohne alle Aufred solche herauß geben. Da er sie aber nicht wolte herauß geben oder sie sonst verschickte: so kan er, was Stand und Würden er auch sey, auff die 20 Schock Groschen Böheimbisch verklagt werden.

Q. XVII.

Wan einer einen Dienstboten einmal weggeschafft: so kan er sich alsdan seiner ferner nicht anmassen, noch jemand seiner wegen laden oder vornehmen.

Q. XVIII.

Da einer seinen Unterthan außgeboten und sich von seinen Gründen, darauff er ihn weiter nit haben wolte, außzukauffen beselhen thät, und der Unterthan versehe den Grund mit einem andern taug-

takového poddaného svého propustiti a naň se víceji nepotahovati, ani z něho viniti, aby jeho člověk byl. A měl-liby ten člověk děti obojího pohlaví, kteřížby let devět nedošli a neměli, a při otcí svém bytné byli, ti mají tolikéž, s otcem svým po takovém vyprodání a gruntu opuštění poddanosti svobodni býti. Než kteřížby již devět let došli nebo již leta svá majice, pod pánem svým se zosazovali: ti při svém pánu za dědičné lidi zůstanau. A pakliby pán jedno něbo více z těch dětí dříve, nežliby těch devíti let došli, k jakékoliv potřebě potřeboval, anebo je na služby a řemesla rozdal, nebo jinam k vychování dal: ti tolikéž v poddanosti budau a otce svého svobody užití nemohau.

Q. XIX.

Kteráby poddaná, pod dědičným pánem svým osedlá neb neosedlá, na cizích gruntech děti zplodila: tehdy ty děti tomu pánu, na čichž gruntech zplození a zrození jsau, v poddanosti jeho zůstatí mají.

Q. XX.

Kdožbykoliv poddaného nebo čeledína svého u jiného pána poddaného nalezl: má toho druhého pána člověka poddaného žádati, aby se ním ujistil, a potom to při samém pánu vyhledávati, aby mu jej vydal. Pakliby toho člověka hospodáře, u kteréhož dotčeného poddaného svého nalezl, tu tehďáž nebylo: tehdy, můž-li, má jej sám dodržeti a tím právem dáti se jím tu ujistiti, anebo má na rychtáři aneb konšelích toho práva požádati, aby se jím ujistili, a oni to učiniti povinni jsau.

Q. XXI.

Pakliby ten, u kteréhožby takový poddaný neb čeledín postížen byl, aneb rychtář a konšelé, jsauce za ujištění žádání, se jim neujistil neb neujistili: tehdy tomu pánu, kterýž tak za ujištění nadarmo žádal, má neb mají 10 kopy grošův českých pokuty propadnutí a ve dvou nedělích pořád zběhlých dáti. Pakliby dáti nemohli, ani pán jejich za ně té pokuty složití nechtěl: tehdy má ten pán poddané své, rychtáře a konšely, tomu pánu, jenž za ujištění poddaného svého nadarmo žádal, vydati, a ten pán, komuž tak vydání budau, má jej anebo je za osm neděl u vězení držeti; lečby se s ním v tom čase o takovou pokutu unluvíli. Však zůstáváje tak v vazbě, aby zaumyslně

lichem Man: so sol der Herr solchen seinen Unterthan loß lassen, auch sich ferners Zuspruchs der Unterthänigkeit nicht anmassen oder einen andern deswegen beschicken und verklagen. Und da der Unterthan Kinder Mänlichs oder Weiblichs Geschlechts, so unter 9 Jahr wären, hette, welche sich bey ihme, dem Vatter, auffgehalten: solche sollen gleicher gestalt der Unterthänigkeit frey und loß seyn. Diejenige aber, die damals albereit im Neintem Jahr wären oder sonsten Bogtbar und sich unter ihrem Herrn eingekauftt, sollen bey ihrem Herren als Erb-Unterthanen verbleiben. Und da auch ein Herr ein oder mehr von denen jenigen Kindern, so unter Neim Jahr, zu seinen Diensten gebrauchen oder auff ein Handwerck geben oder sonsten auffziehen lassen wolte: solche sollen in der Unterthänigkeit verbleiben und können ihres Vatters erlangete Freyheit nicht genießen.

Q. XIX.

Da eine Unterthanin, sie wäre unter ihrem Erbherrn angefessen oder nicht, auff eines andern Herrn Gründen Kinder erzeiget: solche Kinder sollen in des Herrn Unterthänigkeit, auff dessen Grund sie geboren seyn, verbleiben.

Q. XX.

Da einer seinen Unterthan oder Diener bey eines andern Herrn Unterthan finden thäte: so mag er an des andern Herrn Unterthan begehren, sich mit seinem Unterthan zu vergewiffern, und alsdan den Herrn selbstn ersuchen, solchen seinen Unterthan ihme folgen zu lassen. Da aber derjenige, bey welchem er seinen Unterthan angetroffen, nicht zur stelle wäre: so mag er selbstn seinen Unterthan, wan er anders solches thun kan, durch das Gericht verwahren lassen oder aber von dem Richter und Geschwornen sich mit seinem Unterthan zu vergewiffern begehren, welches sie dan zu thun schuldig und verpflicht seyn.

Q. XXI.

Da aber weder derjenige, bey welchem der Unterthan gewesen, noch der Richter und Geschworne die gebotene Vergewiffnung hätten volziehen wollen: So sol er oder sie dem Herrn, der also umb die Vergewiffnung vergeblichen angehalten, 10 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff verfallen haben, und innerhalb 14 Tagen bezahlen. Da sie aber solche Straff nicht erlegen könten, noch ihr Herr solche für sie außzahlen wolle: so sol der Herr seine Unterthanen, Richter oder Geschworne dem jenigem Herrn, der also vergeblichen umb Vergewiffnung seines Unterthans angehalten, herauß geben, und derselbe Herr kan ihn oder sie Acht Wochen im Gefängniß verwahren; Es wäre dan, daß sie wegen solcher Straff sich unter dessen verglichen. Doch sol ihnen bey mehrender Verhaftung an ihrem Leben und Gesundheit kein Schad vorsehlicher

zdraví ani hrdlu jich uškozeno nebylo. A po vyjítí těch osmi neděl mají ti poddaní, rychtář a konšelé zase z takového vězení na rukojmě dostatečně pod základ 50 kop grošův českých propuštění býti, a pakli by rukojmí neměli, tehdy na zápis dostatečný, pod ztracením hrdla, že se ku pánu, kterýž je u vězení držel, i ke všem poddaným jeho všelijak řečí i skutkem pokojně zachovati chtějí. Pakliby rukojmí neměli, ani se oznámeným způsobem zapsati nechtěli: budau moci předce déleji u vězení držáni býti. Jestližebý pak pán poddaných svých, rychtáře nebo konšelův nevydal ani pokuty za ně dáti nechtěl: ten a takový má původovi 20 kop grošův českých propadnauti, a on bude moci z té pokuty před Našimi hejtmany krajskými aneb před Našimi úředníky menšími desk zemských o to k němu hleděti. Než jestližebý poddaní, rychtář a konšelé tomu odpírali, že tau pokutau povinni nejsau, volaje se k slyšení: tehdy mají od svého pána na žádost původa před Naše hejtmany krajské nebo před saud Naš menší zemský postaveni býti, kdež se rozeznati má, zdaliž ti obvinění v pokutu nahoře psanau upadli neb ne. Pakliby ten poddaný neb rychtář a konšelé, jsauc také za ujistění žádání, tím zběhlým poddaným se ujistili: do týhodne pořád zběhlého budau ho povinni dodržeti a dále nic; a pán, na kteréhoby se to gruntech ujistění stalo, má toho čeledína pánu jeho, kdyžby toho v témž témdni na něm požádal, vydati; a nevydal-liby, bude moci pro zdržování toho poddaného ze 20 kop grošův českých obviněn býti. A na panstvích Našich nemají se tolikéž cizí poddaní proti tomuto nařízení Našemu přechovávatí. Pakliby se co naproti tomu stalo: tehdy o to k hejtmanům a purgkrabím Našim jako k jiným hledíno, a na těch dotčená pokuta dobývána býti má. A zase též hejtmané a purgkrabové Naši mohau tolikéž jiné pro zdržování a přechovávání poddaných, pod správu jejich náležejících, viniti a k dosažení pokuty přisauzené zatykač vyžádati nebo na statek obviněného právo vésti.

O dlužení se lidí poddaných.

Q. XXII.

Žádný poddaný bez povolení pána svého aneb úředníka jeho vyšeji tři kop grošův českých se dlužiti, a nadto veš v žádném rukojemství se dávatí nemá. Pakliby se toho dopustil: tehdy pán nebo úředník víceji nad summau již oznámenau dopomáhati povinen nebude, ani proto dále viněn býti nemůže.

Weise zugefüget werden. Nach Aufgang aber der Acht Wochen sollen solche Unterthanen, Richter oder Geschworne wiederum gegen gnugsamer Bürgschafft auf 50 Schock Groschen Böhaimbisch, oder da sie keine Bürgschafft haben könnten, gegen einer gnugsamen Verschreibung, daß nämlich er oder sie bey Verlust Leibes und Lebens mit Worten und Wercken sich gegen dem Herrn, der ihn oder sie also im Gefängknüß gehabt, nit vergreifen, auch gegen ihm und seine Unterthanen fridlich verhalten wollen, loß gelassen werden. Da sie aber keine Bürgen hetten, noch sich obgedachter massen verschreiben wolten: So können sie noch weiter im Gefängknüß gehalten werden. Wo aber der Herr seine Unterthane, Richter oder Geschworne nicht hinauß geben, noch die Straff für sie erlegen wolte: so verfelt er dem Kläger 20 Schock Groschen Böhaimbisch, und kan deswegen vor Unzere Craiß-Haubtleute oder Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel citirt werden. Würden aber der Unterthan, Richter und Geschworne widersprechen und in Abred seyn, daß sie sich hetten der Straff theilhaftig gemacht, und begehreten darüber gehört zu werden: so sollen sie von ihrem Herrn auff Anhaltung deß Klägers vor Unzere Craiß-Haubtleute oder das kleinere Land-Recht gestellt werden, da dan erkent werden sol, ob die Beklagten in obgeschribene Straff gefallen oder nicht. Da aber der Unterthan oder der Richter und Geschworne die beehrte Bergwißerung mit dem entwichenen Unterthan gethan: so seynd sie auch solche 8 Tage zu continüiren verbunden, und weiter nicht; und der Grundherr sol den Gefangenen auff seines Herrn begehren, welches aber innerhalb 8 Tagen geschehen sol, heraus geben. Und so er solches nicht thätte, kan er alßdan wegen vor-Enthaltung eines frembden Unterthans auff 20 Schock Groschen Böhaimbisch beklaget werden. Es sollen auch auff Unzern Herrschafften frembde Unterthanen diser Unserer Ordnung zuwider nicht auffgehalten werden. Da aber etwas dergleichen geschehe: so mögen Unzere Haubtleute und Burggrafen deswegen, wie andere, vorgenommen, auch allerdings, wie oben gemeldet, die Straff von ihnen eingebracht werden. Gleicher gestalt können auch Unzere Haubtleute und Burggrafen andere wegen Vorenthaltung ihrer Ampts-Unterthanen vornemen, auch zu Erlangung der zuerkanten Straff umb einen Steckbriff oder Einführung in deß Beklageten Landgut anhalten.

Von Einsuldigung der Unterthanen.

Q. XXII.

Kein Unterthan sol ohne Vorwissen seines Herrn oder desselben Amtmans uber drey Schock Groschen Böhaimbisch entlehnen noch sich in Bürgschafft höher einlassen. Da aber ein Unterthan deme zuwider thäte: so ist der Herr oder sein Amtman dem Kläger uber obgedachte Summa weiter zu verhelffen nicht schuldig, kan auch deswegen ferner nicht beklaget werden.

O úřednících a služebnících.

Q. XXIII.

Jestližeby se kdo z stavův dědičného Našeho království Českého k kterému pánu na službu dal: tehdy jak pán, tak i úředník neb služebník, jedni k druhým tak se zachovati mají, jakž od starodávna bývalo. Pakliby který pán kterého služebníka z týchž stavův bez viny do vězení vsadil, jej v vazbě držeti poručil a pustiti nechtěl, ale jej sobě slibem zavázal anebo zapsati přinutil, chtě, aby u něho přes čas svůj dosloužený déle slaužil aneb jemu se poddal: tehdy přátelé toho služebníka mohau pána neb pány před Nás, a v nepřítomnosti Naši před místodržící Naše obeslati. A což se tomu pánu, jakby se až do místného rozeznání té věci k úředníku neb služebníku s strany vězení zachovati měl, rozkáže: tak se zachovati a dále z toho odpovídati a prav býti povinen bude.

Q. XXIV.

Než jestližeby pán kterého služebníka z stavův o hrdlo bez viny připravil: tehdy mohau přátelé toho umořeného k němu tím vším způsobem, jak o mordech vyměřeno jest, hleděti.

Q. XXV.

Každý služebník, doslouže roku nebo času svého, můž od pána austně nebo listem odpuštění vzíti a dále slaužiti povinen není. Než úředník ten nemá než austní odpuštění vzíti a pořádný počet napřed učiniti a ze všeho prav býti.

Q. XXVI.

Kdyžby který služebník, pro potřebu pána svého jeda, jat byl, nemá se bez vůle pána svého šacovati, než má to svému pánu v známost uvěsti. A pokudžby se pán jeho ujiti a jeho vyvaditi chtěl, anby to dobře učiniti mohl: tehdy služebník mezi tím z strany veyplaty své v nic se podvolovati a v žádné porovnání dávati nemá. Než jestližeby který pán toho svévolně zanedbal a služebníka svého, moha to dobře učiniti, nevyvadil, a služebník žeby pro zachování zdraví a života svého se šacoval: tehdy pán jeho jemu ten šacuňk zase navrátiti povinen jest.

Von denen Amtleuten und Dienern.

Q. XXIII.

Da einer auß denen Ständen Unseres Erb-Königreichs Böheim sich bey einem Herrn in Dienst einliesse: sollen so wol der Herr als der Amtman oder Diener sich gegen einander, wie vor Alters her gebräuchlich gewesen, verhalten. Da aber ein Herr einen Diener, der eine Stands-Person wäre, unschuldiger weiß ins Gefängniß setzen ließ, denselben in Verhaftt behielte und nicht ledig lassen wolte, sondern zwingt ihn dahin, daß er zusagen oder sich verschreiben müste, über seine verprochene und außgediente Zeit lenger in Diensten zu verbleiben oder sich gar unterthänig zu machen: In solchem fall mögen desß Dieners Befreunde den oder die Herren vor Uns, oder in Unserm Abwesen vor Unsere Statthalter, citiren lassen. Was nun solchem Herrn, wie er sich biß zu endlicher Erkantniß der Sachen gegen dem Amtman oder Diener der Gefängniß halber verhalten solle, anbefohlen würdet: Deme sol er nachkommen und ferner desßwegen Red und Antwort geben und zu Recht stehen.

Q. XXIV.

Da ein Herr einen Diener auß denen Stands-Personen ohne Ursach umbs Leben brächte: so können desß entleibten Befreunde sich gegen dem Thäter allerdings, wie desßwegen von denen Mord-Thaten versehen, verhalten.

Q. XXV.

Ein jeder Diener, wan er seine Jahr und Zeit außgedienet, sol von seinem Herrn seinen Abschied Münd- oder schriftlich begehren und darauff ferner zu dienen nicht verbunden seyn. Ein Amtman aber kan seinen Urlaub nicht anders als Mündlich nemen; auch sol er zuvor ordentliche Raitung thun, von allem Red und Antwort geben und alles richtig machen.

Q. XXVI.

Da ein Diener in seines Herrn Geschäften verraisset und darüber gefangen würde: so sol er ohne Vorwissen und Willen seines Herrn sich nicht schätzen oder ranzioniren, sondern sol solches seinem Herrn zu wissen thun. Und dafern der Herr sich seiner annemen und ihn ledig machen wolte, Solches auch wol thun könnte: So sol der Diener in-mittels sich seines Ranzions halber in keinen Vergleich einlassen. Da aber ein Herr vorsehlicher weiß den Diener, ohngeacht er solches wol thun könnte, loß zu machen unterliesse, und der Diener hierauff zu Erhaltung seiner Gesundheit, Leibes und Lebens sich schätzete: So ist der Herr solche Schatzung dem Diener wider zu erstatten schuldig.

Q. XXVII.

Ale však kdyžby jel bez vědomí a vůle pána svého neb úředníka jeho, a v tom jat byl: pán jeho není povinen zaň ša-
caňk dáti.

Q. XXVIII.

Jestližby který úředník, služebník nebo člověk poddaný učinil co komu: tehdy ku pánu jeho má o to posláno a na něm toho dotazováno býti, stalo-li jest se to s jeho vůlí. A ten pán, ujistie se tím úředníkem, služebníkem neb poddaným, má ode dne poselství ve dvauch nedělich pořád zběhlých odpověd svět-
lau dáti, že jest se to s jeho vůlí stalo neb nestalo. Pakliby odpovědi světlé nedal, anebo se k tomu neznal, aneb odepřel, a ten, kdož poselství činí, to by naň, že se to s vůlí a vědomím jeho stalo, prokázati mohl: tehdy ku pánu má o to hleděno býti. Pakli by tím sám od sebe ten úředník neb poddaný vinen byl, to se také na nich postihati bude.

Q. XXIX.

Pokudžby odemřelého úředníka bratr, syn, streyc, společník nebo nějaký jiný přítel, zůstávající toho úředníka službu anebo sice coby úředníku náležitého na zámku od pána zůstávalo, míti chtěl: není povinen pán ani jednoho ani druhého vy-
dávati, leč mu počet na místě umrlého úředníka učiněn bude.

O záповědi gruntův.

Q. XXX.

Kdyžby jeden druhému chtěl grundy zapovídati, má to jemu listem pod pečetí svau aneb dvěma hodnověrnými lidmi dáti věděti, že předně jemu, potom poddaným, služebníkům a čeládec jeho náchlebné, též také myslivcům a ovčákům (kromě cest a stezek svobodných) chozením, jezdením, pasením, myslivosti provozováním grundy své zapovídá. Však v té záповědi každý má vůli zapověditi jedno neb druhé, jak se komu vidí.

Q. XXVII.

Da aber ein Diener ohn Borwissen und Willen seines Herrn oder desselben Amtmans verarisset und darüber gefangen würde: ist der Herr für ihn einige Schatzung zu geben nicht verbunden.

Q. XXVIII.

Da ein Amtman, Diener oder sonst ein Unterthan jemand etwas zu wider thäte: So sol man deswegen zu dem Herrn schicken und ihn fragen lassen, ob solches mit seinem Willen geschehen wäre. Und der Herr sol sich hierauff mit seinem Diener, Amtman oder Unterthan vergewisigen, und von dato der ergangenen Abschiedung in 14 Tagen eine klare Antwort geben, ob solches mit seinem Willen geschehen sey oder nicht. Da er aber keine klare endliche Antwort geben, noch sich entweder darzu bekennen oder es verlaugnen wolte, der jenige aber, der die Abschiedung gethan, könnte, daß solches alles mit des Herrn Wissen, Connivenz und Willen geschehen wäre, erweisen: So mag er deswegen den Herrn beklagen. Setten aber solches der Diener, Amtman oder Unterthan für sich selbst gethan: so mag man sich deswegen an ihnen erholen.

Q. XXIX.

Da einer, des verstorbenen Amtmans Bruder, Sohn, Better, Gesellschaffter oder sonst ein Befreünder, die außständige Besoldung oder was sonst auff eines Herren Schloß dem Amtman zuständig verblieben wäre, begehren thäte: So ist der Herr weder eines noch das ander zu geben schuldig, Es wäre Ihm dan anstat des verstorbenen Amtmans die Raitung zuvor gethan.

Von dem Recht, einem andern seinen Grund und Boden zu verbieten.

Q. XXX.

Solte einer dem andern sein Grund und Boden verbieten: so sol er ihme solches durch ein Schreiben unter seinem Insigil oder durch zwey glaubwürdige Männer notificiren und anzeigen lassen, daß er zuzorderst ihme und dan seinen Unterthanen, Dienern und Gefindel, so an seinem Brod, so wol auch den Wildschützen und den Schäßfern sein Grund und Boden (außer der freyen Weg und Steg) verbieten thue, daß sie alle derselben Grund mit gehen, reiten und fahren, wie auch der Hutwaid und Triff, so wol des Waidwercks müßig gehen sollen. Und bey solchem Verbot stehet einem jeden frey, eines oder das ander obberürter Stücke, wie es ihme gefällig, dem andern zu verbieten.

Q. XXXI.

Kdež dva nebo tři páni v jedné vsi lidi poddané mají: tehdy budau moci pástí zespolka jedni druhým na týchž gruntech; neb takoví společní držitelé jedni druhým grunty zapovídati nemohau. A kdoby přes takovou záповěd eo komu přečinil, ten v pokutu o pychu vyměřenau upadne, kteréž nahoře psaným pořádem práva buď na pánu neb lidech poddaných dobývati může.

O zájmu dobytčův.

Q. XXXII.

Kdyžby jeden druhému bez záповědi na jakékoli škodě na gruntech svých dobytek zajal: tehdy má tu škodu ihned svými aneb cizími hodnověrnými přísěžnými lidmi očitě dáti spatřiti a obvésti. A což by ti lidé spravedlivě rozeznali, jakáby tím dobytkem škoda se stala: ten, čiž dobytek jest, zaplatiti povinen bude. A jestliby škody ty i toho také, což s tím dobytkem protráveno jest, od zajetí dobytka v týmdni pořád zběhlém počítaje, nevyplatil: tehdy ten, kdož dobytek zajal, bude moci jej lidem přísěžným dáti prošacovati, a jakby mnoho škoda vynášela a dobytkem protráveno bylo, to sobě odhádati dáti, a cožby přes to ještě zůstalo, tomu, čiž dobytek jest, vydati, a jemu, aby jej sobě vzal, věděti dáti. A pokudžby také po zajetí v tom týmdni pořád zběhlém bezelstně eo toho dobytka zhnulo, ten toho, kdož jej zajal, nahražovati povinen nebude; lečby se to, že ten, kdož dobytek zajal, zaumyslně jej zhubil aneb zmořil, dostatečně prokázalo. V té takové příčině tomu, čiž dobytek zajal, podle slušnosti zaplatiti má.

Q. XXXIII.

Kdyžby jeden druhému bez záповědi na jaké koli škodě na gruntech svých dobytek zajal: tehdy ten, komužby se škoda stala, bude moci hned, chce-li, škodu tu dáti obvésti, a ten jistý, čímž se dobytkem škoda stala, vedle rozeznání těch lidí, jakž nahoře dotčeno, škodu tu zaplatiti a jemu z toho prav povinen býti má. A pokudžby škody obvésti nechtěl: tehdy ten jistý, jehož dobytek jest, z každého kusu dobytka jeden groš bíley (sic!) český dáti má.

Q. XXXI.

Wo zwo oder drey Obrigkeiten in einem Dorff wären und hetten darinnen Unterthanen: dieselben sollen sich sämptlich der Hutweid oder Trifft auff desselben Dorffs Gründen gebrauchen; dan dergleichen gesambte Inhaber können einer dem andern solche Gründ und Boden nicht verbieten. Welcher wider dergleichen Gebot etwas handeln wurde, derselbe fallet in die Straff und Poen, so wegen deß Hochmuths verordnet. Und zu Einbringung solcher Straff und Poen sol man sich dem obgeschribenem Process nach, es sey wider den Herrn oder den Unterthan, verhalten.

Von Eintreibung und Pfändung deß Viehes.

Q. XXXII.

So einer, ohn vorgehendes Verbot, eines andern Vieh, welches ihm auff seinen Gründen etwan einen Schaden gethan, eintreibt: so sol er solchen Schaden alßbald mit seinen oder andern glaubwürdigen geschwornen Leuten in Augenschein nemen lassen. Und wie hoch sie den zugefügten Schaden bey ihrem Gewissen schätzen werden: Solches sol derjenige, denn das Vieh zustehet, bezahlen. Wird er aber in acht Tagen, von der Eintreibung an zu raiten, solchen Schaden sampt allen deme, was auff das Vieh gegangen, nicht bezahlen: So mag der, so das Vieh eingetrieben, solch Vieh durch geschworne Leute schätzen lassen, und so vil der zugefügte Schaden und das Futter, so auff das Vieh gegangen, austragen, solches ihm zu schätzen lassen, und was uber dieses noch uberbleibet, deme, so das Vieh zuständig, folgen lassen, auch ihm solches abzuholen anzeigen. Und so er das Vieh nicht nemen wolte, So ist dieser nicht schuldig es weiter zu versehen. Und da sichs begeben, daß, nachdem das Vieh eingetrieben, innerhalb acht Tagen ein Theil davon stirbe, solchen Schaden ist der, welcher das Vieh eingetrieben, zu erstatten nicht schuldig; Es wäre dan Sach, daß er das Vieh muthwillig hette erhungern lassen, und solches auff ihn erwiesen würde. In solchem fall wird er schuldig seyn, das abgangelene Vieh deme, so es zugehöret, der Billigkeit nach zu bezahlen.

Q. XXXIII.

Da einer deß andern Vieh auff seinen Grund und Boden nach geschehenem Verbot, indem es ihm Schaden thäte, ergriffe: so mag er alßbald, so es ihm gefällig, den Schaden besichtigen lassen, und der, dem das Vieh zuständig, ist schuldig, obgedachter Erkänntniß nach, den Schaden zu gelten und ihm deßwegen Recht zu werden. So er aber den Schaden nicht wil lassen besichtigen, so ist derjenige, deß das Vieh ist, von jedem Stuck Viehes ihm einen Groschen Böhaimbiß zu geben schuldig.

Q. XXXIV.

Kdožby svévolně záplaty za škody, což hodnověrnými lidmi rozeznáno bylo, přijíti, anebo z jednohokaždého kusu dobytka bílého groše českého vzíti, nýbrž dobytka za sebau zanecháváje, ani na rukojmě téhož dobytka od sebe vydati nechťel: tehdy ten, čímž dobytek jest, může toho jistého, kterýž dobytek vydati nechce, jak z pycha obyčej jest, viniti. A ten, kdož takového pychu se dočínil, má pokutu i s škodami i autraty od rozsudku ve dvauch nedělich pořad zběhlých složiti a zaplatiti.

Q. XXXV.

Žádný druhému dobytka na cizích gruntech nezajimej. Pakliby zajal, tehdy nicméně aby zarožné z každého jednoho kusu dáno, též autraty a náklady proto vzešlé a vynaložené zaplacené byly. A ten, kdož tak dobytek svůj vyplatil, bude moci toho, jenž dobytek na cizích gruntech zajal, z takového nepořádného zajetí před Náš soud zemský aneb komorní obeslati. A provede-li žalobu svau, tehdy má obviněný netoliko zarožné z každého kusu, anebo peníze za příčinau autrat předešle přijaté, zase navrátiti, ale nadto pokuty 50 kop grošův českých složiti, též škody pro tu při vynaložené vynahraditi. Než jestližebý původ na gruntech zájmu neprokázal: tolikéž podobným způsobem obeslanému škody a autraty vynaložené dáti povinen jest.

Q. XXXVI.

Než jestližebý se komu bez záповědi jaká od dobytka škoda stala: tehdy ten jistý, kterýžby dobytek zajiti chtěl, tu škodu svrchu psaným způsobem obvěsti, a ten, komuž dobytek náleží, takovou škodu zaplatiti povinen jest. A nezaplatil-liby ihned: tehdy ten, komuž se škoda stala, nechce-li, jakž oznámeno, dobytkeu sobě zaplatiti, bude moci tomu, čímž dobytek jest, jiné věci jeho až do té summy, jakby se vysoce ta škoda rozeznaná vztahovala, právem obstaviti.

Q. XXXVII.

Kdožby po učiněné záповědi na škodě na svých gruntech dobytka zajiti nemohl, proto žebý mu z jeho gruntův na cizí ušel: tehdy má zarožné z jednoho každého kusu dobytka, coby

Q. XXXIV.

Welcher die Bezahlung dessen durch glaubwürdige Leute zuerkantten Schadens oder von einem jeden Stück Viehes einen Groschen Böhaimbisch nicht annehmen, sondern das Vieh hinder sich behalten, noch von sich auff Bürgschafft geben wolte: Dieser kan von dem jenigen, dessen das Vieh ist, wie in Sachen, so den Hochmuth betreffen, gebräuchlich, citirt werden. Und der also solchen Hochmuth verübt, würdet die Straff sampt dem Schaden und Unkosten von dato deß Rechtlichen Erkänntniß in 14 Tagen zu bezahlen schuldig seyn.

Q. XXXV.

Keiner sol eines andern Vieh von frembden Gründen zu sich eintreiben. Da er aber solches thäte, sol ihm zwar nichts destoweniger das Gelt von einem jeden Stück Vieh oder die taxirte Unkosten bezahlt werden. Derjenige aber, der sein Vieh also aufgelöst, mag den, der es von frembden Gründen eingetrieben, wegen solcher verübter unzulässiger Eintreibung vor Unser Land- oder Cammer-Recht citiren lassen. Und so er seine Klage beweist, sol der Beklagte nicht allein das von jedem Stück Vieh oder wegen der Unkosten zuvor empfangenes Gelt wider restituiren, sondern er sol auch noch darüber 50 Schock Groschen Böhaimbisch Poensal, neben Erstattung aller auffgewenter erwiehener Unkosten, zu erlegen schuldig seyn. Da aber der Kläger solche unmordendliche, von frembden Gründen geschehene Eintreibung nicht erwiese: so sol er dem Beklagten die Schäden und Unkosten zu bezahlen ebenermassen verbunden seyn.

Q. XXXVI.

So einem ein Schad durch deß andern Vieh, aufferhalb deß fass, da Grund und Boden verboten, geschicht: so sol derjenige, so das Vieh eintreiben wolte, den Schaden obbeschriebener massen besichtigen lassen, und der Herr deß Viehes sol solchen Schaden bezahlen. So er es aber nicht alßbald bezahlen wolte: so mag der, so den Schaden erlitten, sich aber, wie vorgemelt, mit dem Vieh nicht wolte bezahlt machen, dem andern, dessen das Vieh ist, andere seine Sachen, so weit sich die zuerkante Summa deß Schadens erstreckt, kümmern und verarestiren lassen.

Q. XXXVII.

So jemand nach geschehenem Verbot das Vieh, welches ihm auff seinen Gründen einen Schaden gethan, nicht eintreiben kan, darumb daß es sich von seinen Gründen wegt und auff frembde Gründe begeben: so sol er dannoch von jedem Stück Vieh einen Groschen Böhaimb., so vil er beweist, daß deß Viehes auff seinen Gründen ge-

osvědčil, že jest na gruntech jeho byl, po jednom groši bílým českým, upomínati. A nedal-li by mu ho, komuž dobytek náleží, může o to k němu hleděti a jeho z pychu viniti.

O meznících a právu jich, též i o hranicích zemských.

Q. XXXVIII.

Kdožbykolivěk komu mezník aneb mezní dřevo vykopal, přesekal, buďto jinam přesadil a zakopal, aneb jakkoliv by jinak se to státi mohlo, bez vůle a vědomí toho, s kýmž ty mezníky spolu má, předělal: ten druhému z jednoho každého tak změněného mezníka aneb mezního dřeva, též z jiného mezního znamení 20 kop grošův českých propadne. A ten, kdož se toho dopustil, může z dotčené pokuty před Naším saudem větším zemským obviněn býti. Než udělal-li by to či člověk poddaný aneb služebník bez vůle a vědomí pána svého: ten 10 kop grošův českých propadnauti, a pro neodvedení té pokuty před saud Naš větší zemský obeslán býti má. A kdyžby se to na toho poddaného provedlo: tehdy na něm ta pokuta se prosaudí. Pakli by tak mnoho statku, co ta pokuta vynáší, neměl: tehdy jej pán jeho tomu, komuž mezníky vymetal neb přesekal, neb jinam přesadil, vydá, a on jemu té pokuty rukami svými oddělati neb odslaužití povinen bude.

Q. XXXIX.

Žádný z obyvatelův království tohoto Českého nemá na hranicích zemských žádných lesův nebo dříví na štokramu k dokonalému takového dříví vymeycení bez Našeho neb Našich dědicův, budaucích králův Českých, patrného povolení a vůle odprodávati, aby tudy hranice království tohoto v žádnau škodlivau pochybnost a nejistotu uvozovány nebyly.

O plavení dříví, a jak se v tom zachovávatí má.

Q. XL.

Jedenkaždý může dříví své, kde mu se líbí, po Labi a jiných řekách plaviti, však aby tím pánu gruntu na jezích žádné škody neučinil. A Pražané na čas takové plavby vrat na jezích nemají zavíratí dáti. A jedenkaždý z stavův může dříví

wesen, zu fordern haben. Und so sich der Herr des Viehes waigert, das Geld zu erlegen: So kan er deswegen mit Recht vorgenommen und eines Hochmuths beschuldiget werden.

Von denen Gränz- und Rainstainen und derselben Recht, wie auch denen Land-Gränzen.

Q. XXXVIII.

Wan einer dem andern ein Rainstain oder ein Gränzbaum außgrübe, abhacte oder denselben anderswohin versetzte, vergrübe oder auch sonst ander gestalt, wie solches geschehen möcht, mit demselben ohne Wissen und Willen des andern, mit dem er die Rain- und Gränz hette, einige Veränderung vorneme: der verfällt dem andern wegen eines jeden also veränderten Rainstains oder Gränzbaums oder andern Markzeichens 20 Schock Groschen Böhmisch. Und kan derjenige der solches verübt, wegen obgedachter Straff vor Unserm größern Land-Recht beklagt werden. So aber solches etwan eines Herren Unterthan oder Diener ohne des Herrn Wissenschaft thäte: derselbe sol verfallen zehen Schock Groschen, und wegen Einbringung derselben Straff sol auch vor dem größern Land-Recht geklaget werden. Und wan solches über den Unterthan dargethan und erwisen, sol die Straff und Poen wider denselben erkant werden. Und so er nicht so viel in Vermögen hette, als die Straff außstrüge: so sol ihn sein Herr demjenigen, deme er die Rainstain außgegraben und anderswohin versetzt, hinaufgeben und folgen lassen, und er sol ihme solche Straff mit seiner Hand-Arbeit abarbeiten oder abdieneu.

Q. XXXIX.

Es sol keiner auß denen Inwohnern dieses Königreichs an den Landgränzen einzigen Wald oder Stuck Holz auff einen Stocraum zu gänzlichlicher Abtreibung desselben Holzes ohne Unsern oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, außtrüchlichem Consens und Bewilligung nicht verkauffen, damit die Gränzen dieses Königreichs nicht etwan dardurch in Zweifel und Ungewißheit gerathen möchten.

Von Flözung des Holzes, und wie es damit gehalten werden sol.

Q. XL.

Ein jeder kan sein Holz auff der Elbe und andern Flüssen hinflößen, wo es ihm gefällig, doch daß er dem Grundherrn an der Wühr keinen Schaden zufüge. Auch sollen die Präger die Durchläß in denen Wühren zu Zeit der Holzflözung nicht verschliessen. Und mag

své po svých poddaných plaviti a jim je k opatrování dáti, a za tau příčinou k tomu pražských plavečův potřebovati zavázán není.

Q. XLI.

Nemá žádný při svých jezích na Labi nebo jiných tekutých vodách a řekách na překážku, aby lososy neb jiné ryby nahoru nešly, hradbou vyšší přes půl lokte dělati, pod pokutau 25 kop grošův českých. A z té pokuty jeden druhého před Náš saud zemský větší obsylati může. A ten řád, co se jezů dotýče, aby se podobným způsobem na panstvích Našich zachoval, milostivě chťiti ráčíme.

Q. XLII.

Paušraibr Náš v skupování dříví k potřebám Našim přede všemi jinými napřed at skupuje; však splaveného dříví, kteréž ku potřebě Naší koupiti chce, mimo osm dní obstavovati, ani toho, od něhož dříví koupil, s záplatau přes osm dní od ztrzení a vyznamenání dříví zdržovati nemá. A nebylo-liby v tom čase zaplaceno: tehdy potom prodávající bude moci své dříví, komuby chtěl, prodati a odbyti. Tolikéž nemá paušrayber Náš sám v skupování dříví handlovati, ani pod jménem Našim kaupeného dříví zase buď pro zisk svůj, neb pro přátelství jinému přepaustěti; a to pod propadením pokuty 10 kop grošův českých. Z kteréžto pokuty před saud Náš komorní bude moci obeslán býti a k tomu to dříví nebo vrátiti nebo hotovými penězi zaplatiti.

Q. XLIII.

Tolikéž stavy dědičného Našeho království Českého podle starobylého obyčeje a obdarování královských při plavení dříví ve všem dokonce zůstavovati a nad tím milostivě ruku držeti ráčíme, tak aby od nežádání plavení dříví stavům bráněno nebylo, a jedenkaždý k potřebě své dříví kupovati toho vůli měl. Jakož pak paušraybr Náš, též i jiní překupníci, dříví nadsazovati, ani také zbraňovati nemají, aby stavové, tolikéž i poddaní jích, dříví své jak nejlépe odbyti a prodávati moci neměli.

Q. XLIV.

Pražané na ta dříví, kteréž se k stavení neb k palivu, buď drobná neb velká, po vodě plaví nebo po zemi vezau, žádných cel ukládati nemají.

ein jede Stands-Person sein Holz durch seine Unterthaner flößen und verwahren lassen, und sol deswegen Prägerische Flößer zu gebrauchen nicht verbunden seyn.

Q. XLI.

Keiner sol auch bey seinen Währen an der Elb oder andern fließenden Wassern die Zeime, zu Verhinderung, daß die Lay und andere Fische nicht hinauff gehen, höher als eine halbe Eln, bey Straff 25 Schock Groschen Böhaimbiß, erheben. Und wegen solcher Straff kan einer den andern vor Unser klein Land-Recht citiren. Auch wollen Wir obberürte Ordnung mit den Währen auff Unsern Herrschafften gleicher gestalt zu halten gnedigist anbefehlen.

Q. XLII.

Unser Bauschreiber sol in Erkauffung des Holzes zu Unsern Notturfften vor allen andern den Vorkauff haben; Jedoch sol er das ankommende Holz, so er zu Unser Notturfft erkauffen wil, uber acht Tag in Verbot nicht halten, noch dem jenigen, von welchem er das Holz erkaufft, mit der Bezahlung uber acht Tag von dato an, da der Kauff geschlossen und das Holz außgezeichnet, auffhalten. So er aber in benanter Zeit die Bezahlung nicht thäte, so mag der Verkauffer das Holz einem andern seines Gefallens verkauffen. Es sol auch Unser Bauschreiber bey Straff 10 Schock Groschen Böhaimbiß mit Einkauffung des Holzes keinen Handl treiben, noch das in Unserm Namen erkauffte Holz einem andern, es geschehe gleich umb Gewin oder umb Freundschaft, überlassen. Und wegen solcher Straff kan er vor Unser Cammer-Recht citirt werden, und sol darneben solches Holz entweder wider zu geben oder par zu bezahlen verbunden seyn.

Q. XLIII.

Wir wollen auch die Stände Unserz Erb-Königreichs bey den Holzflößen und habenden freyen Strassen an den Wasserströmen, ihrem alten Gebrauch und Königlichen Begnadungen nach, allerdings verbleiben lassen und darüber gnedigist handhaben, also daß ihnen die Holzflößung von niemanden verwöhret werden solle. Auch mag ein jeder zu seiner Notturfft Holz einkauffen; wie dan Unser Bauschreiber, so wol andere, welche sich des Verkauffs gebrauchen, das Holz nicht übersehen, noch auch wöhren sollen, daß die Stands-Personen, so wohl ihre Unterthanen, ihr Holz auffs best als sie können, zu verkauffen nicht Macht haben sollen.

Q. XLIV.

Es sollen auch Unser Präger Stäte weder auff das Bau- oder Brennholz, es sey klein oder groß, so zu Wasser oder Land ankombet, einigen Zoll zu legen nicht befugt seyn.

Q. XLV.

Jestližeby se přihodilo, žeby někomu dříví skrze povodní neb jináče uplynulo a na cizího pána grunt se dostalo: tehdy pán toho gruntu tomu, komuž to dříví buď na mále neb na mnoze náleží, beze všeho jeho vyplacování má zcela a zauplna navrátiti a propustiti. A pakliby pán gruntu toho dříví navrátiti nechtěl: tehdy jej bude moei za tau příčinou do saudu Našeho komorního obeslati a ta pře hbitě bez odkladův a před jinými vyslyšána a rozeznána býti má. Pakliby pán gruntův, maje k tomu lidi své poddané, takového uplynutí dříví zastavil a dále mu plynauti nedal: tehdy ten, čížby to dříví bylo, má se s ním za jeho práci podle mírnosti narovnat.

O toku vody a řekách.

Q. XLVI.

Každý vodu, kteráž nápadně na grunty jeho přichází, můž pojiti a k své potřebě vésti, jak se mu líbí. Však kdyžby ji tak po gruntech svých vedl, aby ji zase tu, kdež jest prve na gruntu jeho odpad svůj měla, uvedl, a tak do prvního a starého toku vpustil. Pakliby toho neučinil a sausedům svým potoky náležející osušel, anebo vody zauplna, jako od starodávna beyvalo, nepauštěl, nýbrž díl neb všecku jinudy obrátil a vedl, a po takovém svém přečinění, jsauc skrze ceduli řezanau napomenut, toho nenaopravil a všeho k prvnějšímu způsobu nepřivedl: tehdy má druhému, kterémuž to učinil, 100 kop grošův českých pokutau propadnauti. Z kteréžto před saud zemský jeden druhého obsylati může. A My nebo Náš saud zemský, kdyžby strana původní jakého zatím v příčině toku vody opatření vyhledávala, ráčíme a mají moc vyměření učiniti, jakby se strany do skonání té pře k sobě chovati měly.

Q. XLVII.

Žádný nemá rybníkův svých tak napauštěti, aby tudy sausedu svému grunty zatopoval anebo schválním upuštěním vody na polích, laukách neb lesích sausedu svému jakau škodu učinil. Pakliby se co takového dopustil, a jsa od sauseda svého napomenut, od toho nepřestal: tehdy sausedu svému 100 kopy grošův českých propadne.

Q. XLV.

Da durch Ungestim des Wassers oder anderweg sich zutrüge, daß einem sein Holz auff eines andern Herrn Grund verschwämnet und geführet würde: so sol solcher Grundherr demjenigen, deme solches Holz zuständig, es sey vil oder wenig, ohne alle Entgelt für voll widerumb folgen lassen. Und so sich der Grundherr das Holz wider zu geben waigern wolte: So mag er deswegen vor Unser Cammer-Recht citirt, und dergleichen Sachen sollen schleünig und vor andern erörtert werden. Da aber der Grundherr mit Zuthuung seiner Leute solches abgeschwembtes Holz hette auffgehalten und also verhüttet, daß es nicht weiter geschwommen: So sol der Herr, dem das Holz zustehet, sich wegen gehabter Müh der Billigkeit nach mit ihme abfinden.

Von denen Wasserflüssen.

Q. XLVI.

Ein jeder mag das durch seine Gründe und Boden fließende Wasser fassen und dasselbe zu seiner Notdurfft, wie es ihm gefällig, führen und laiten. Doch man es also über seine Gründe geführet, so sol er es widerumb dahin, wo es zuvor von seinem Grund und Boden den Ausfall gehabt, führen und wenden, und also in den alten und vorigen Gang bringen. Wo er es aber nicht thäte und die seinem Nachbar zugehörige Bäch trucken machte, oder den Fluß nicht für voll, wie vor Alters gewesen, lauffen liesse, sondern eines theils desselben, oder ganz und gar anders wohin wendete und führete, noch solches sein beginnen, unangesehen er durch aufgeschchnittene Zettel ermahnet worden, ändern und alles in vorigen Stand bringen wolte: so sol er dem andern, deme er solches gethan, 100 Schock Groschen Böhaimbisch zur Straff verfallen. Und wegen dergleichen Straff mag einer den andern vor das grösser Land-Recht citiren. Da auch der Kläger wegen dergleichen Wasserfluß umb eine interims-Versetz- und Anordnung anhielte: so kan von Uns oder Unserm grösserm Land-Recht eine Gerichtliche Verordnung geschehen, wie die Partheyen biß zu Erörterung der Hauptsach gegen einander sich verhalten sollen.

Q. XLVII.

Keiner sol seine Teich und Wenher mit Wasser also anfüllen, daß er hiedurch seines Nachbarn Grund und Boden überschwemme- und extrenckete oder sonsten des Nachbarn Neckern, Wiesen oder Wäldern durch gählinge und starcke Ablassung des Wassers einigen Schaden zufüge. Da er aber etwas dergleichen thäte, und auff seines Nachbarn geschehene Abmahnung davon nicht abtünde: so sol er seinem Nachbar 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben.

O myslivosti.

Q. XLVIII.

Na gruntech Našich a kteréhožkoli stavu žádný, buď sám nebo skrze služebníky své, žádné myslivosti s chrty, lihavými psi, krahulei, jestřáby, rarohy, s ručnicemi, tenaty, síťemi aneb jakáby se koliv myslivost vymyslíti a užívati mohla, ani na poli, ani v lesích, na týchž gruntech Našich bez vůle a vědomí Našeho, aneb těch, číž gruntové jsau, provozovati nemá. A to pod propadením 100 kop grošův českých, kolikrátby se a jak často toho dopustil.

Q. XLIX.

Jestližeby kdo dotčeným způsobem na gruntech Našich myslivost provozoval: tehdy hejtman Náš, kterýžby takové grundy Naše spravoval, má jej hned před menší saud zemský obeslati. Nápodobně stavové mohau se v příčině myslivosti jedni k druhým tolikéž tak chovati. A takové pře hbitě a summovně přede všemi jinými věcmi vyřizovati a fedrovati se mají. A jestližeby kdo za příčinou provedené myslivosti cizích služebníkův neb poddaných k svědomí užiti chtěl: může toho pána, jehožto služebníka neb poddaného k svědomí potřebuje, bez obeslání skrze psaní pod pečeti svau se dožádati, aby jemu služebníka nebo poddaného pod pokutau v tom listu doloženau postavil. Kdežto pán téhož služebníka neb poddaného svého pod uvarováním již jmenované pokuty postaviti povinen jest. Pakliby kdo koho z stavův k témuž svědomí potřeboval: může toho týmž způsobem skrze psaní žádati, a ta osoba z stavů svědomí své bez odpornosti vydati má. Pro nevydání pak takového svědomí v pokutu v psaní doloženau propadne.

Q. L.

Jestližeby kdo pak při provozování myslivosti, vtíraje se na cizí grundy, někoho z poddaných, s kterýmžby ho usvědčiti mohli a chtěli, bil neb pohrůžky činil, a po nich se sháněl, neb samého se jmenovati nechtěl, a to se při též rozepři provedlo: ten podle uvážení saudecův strestati se má; a to jedenkaždý podniknauti povinen bude. Však to se přitom vymíňuje a vyhrazuje, jestližeby který pán poddaného svého, aby na gruntech jeho myslivost provozovati mohl, osvoboditi chtěl: to bude moci

Von der Jagts-Gerechtigkeit und dem Waidwerck.

Q. XLVIII.

Keiner sol weder für sich, noch durch seine Diener, auff Unsern, noch einzigen Standes-Person Grund und Boden, Waidwerck treiben, es sey mit Windspilen oder verlegenen Hunden, oder mit Baizen, Spärbern und Habichten, oder mit Bürgen und Nezen, oder wie das Waidwerck sonst mag erdacht und geübt werden, weder auff dem Feld noch in Wäldern, ohne Unser, wan es auff Unsern Gründen und Boden, oder derjenigen, denen der Grund sonst zuständig, wissen und Willen. Und solches alles bey Poen und Straff 100 Schock Groschen Böhaimbiß, so offt und vil es geschicht.

Q. XLIX.

Da einer auff Unsern Gründen oberürter massen Waidwerck getrieben: So sol ihn Unser Hauptman, welcher denenselben Uns zugehörigen Gründen fürstehet, also bald vor dem kleinern Land-Recht vornehmen. Gleicher gestalt mögen auch die Standes-Personen einer gegen dem andern wegen deß Waidwercks sich verhalten. Und sollen dergleichen actiones ganz schleünnig, Summarißch und vor allen andern Sachen expedirt werden. Und da einer eines andern Dieners oder Unterthans Zeügnüß, in Sachen dergleichen Waidwerck betreffend, bedürfftig wäre: mag er an denjenigen Herrn, dessen Dieners oder Unterthans Zeügnüß er also bedarff, ohne vorgehende Ladung nur durch ein Schreiben unter seinem Insigil begehren, solchen seinen Diener oder Unterthan bey der in solchem Schreiben benenten Straff zu stellen. Darauff der Herr solchen seinen Diener oder Unterthan bey Vermeidung benenter Straff zu stellen verpflichtet ist. Da auch einer eines Standes-Persons-Zeügnüß von nöthen hette: mag er solches gleicher gestalt durch ein Schreiben begehren, und eine solche Standes-Person sol sein Zeügnüß zu geben schuldig seyn. In Verbleibung dessen fällt er in die Straff, so im Schreiben gesetzt worden.

Q. L.

Solte etwan einer, so sich deß Waidwercks auff eines andern Grund und Boden annassen würde, anderer Herrn Unterthan, mit deme man ihn deß verübten Waidwercks überzeugen könnte oder wolte, schlagen, ihm drohen, nachjagen, oder sich selber, wer er sey, nicht namhaft machen, und solches bey gemelter action auff ihn dargethan und erwiesen würde: derselbe sol nach Erküntniß der Rechtsfizer gestrafft werden, welcher dan ein jeder nachzukommen schuldig seyn sol. Jedoch wird hiebey dieses außgenommen und vorbehalten, In fall ein Herr seinen Unterthan einen dahin befreyen wolte, daß er auff seinem Grund

jedenkaždý pán (však toliko na gruntech svých) učiniti. Než kterýbykoliv na cizích gruntech postizen anebo usvědčen byl: toho každého aby každý mohl vzíti a vyzdvihnauti. A on od Nás, a v nepřítomnosti Naši od místodržících Našich, podle povahy přečinění svého má strestán býti.

Q. LI.

Než jestližeby kdo s chrty na gruntech svých poštal, aneb s jestřábem honil, a potom žeby po svém traudu z gruntův svých na cizí grunty ne zaumyslno, než z té příčiny a potřeby jel, a to dostatečně ukázal: na takového pokuta vztahovati se nemá.

Q. LII.

A jestližeby kdo jaké řádné veysady a královské obdarování k provozování myslivosti na gruntech Našich od Našich slavných předkův dostal a ty sobě od Nás potvrzené měl: ten té myslivosti vedle svých veysad a obdarování užití má a může.

Q. LIII.

Žádný z stavův, ani kdo jiný, aby žádných jam na zvěř černau neb červenau, velkau neb malau, na pomezí a při pomezích dědičného Našeho království Českého a lesích německých, buď na gruntech Našich nebo svých vlastních, kdebykoliv byly, nedělal, a ty, které jsau zdělané, aby zametali a zadělali; pod pokutau 25 kop grošův českých, polovici do Naši komory královské a polovici tomu, kdožby o tom oznámil propadení. Než jámy na vlky a lišky, ty se vymínují, a takové každý na svých gruntech bude moci dáti udělati.

Q. LIV.

Abý žádný sedlák zaječích ani jiných mysliveckých tenat k užítku svému neměl, ani na gruntech pána svého bez vůle jeho nehonil; lečby na to veysady, obdarování a handfešty pořádné měl a jich užíval. Pakliby který sedlák, obžalován jsa před pánem svým, proto žeby takové tenata měl a to naň usvědčeno bylo, a na to by žádných handfeštů, veysad ani povolení neukázal: tehdy pán toho sedláka má rozkázati ta tenata tomu, který sedláka obžaloval, vydati. Pakliby pán nerozkázal: tehdy původ bude moci téhož obžalovaného sedláka před Náš soud komorní ze 100 kop grošův českých obeslati. A provede-li to naň, tehdy takové peníze jemu prisauditi se mají.

und Boden Waidwerck treiben möchte: Solches sol ein jeder Herr, doch nur auff seinen Gründen, zu thun befugt seyn. Solte aber einer auff eines andern Gründen ergriffen und daselbst überzeugt werden: denselben sol jederman Macht haben, verassen und aufzuheben. Und so sol derselbe von Uns, oder in Abwesen Unser von Unserm Statthalter, nach Gelegenheit des Verbrechens gestrafft werden.

Q. LI.

Wan einer auff seinen Gründen heget oder baitete, und hernacher der Spür nachsetzte, und also auff andere und frembde Gründ, doch nicht fürsetzlich, sondern auß obgemelter massen kommen, und solches gnugjam erweisen möchte: auff denselben sol sich obgedachte Poen und Straff nicht erstrecken.

Q. LII.

So etwan einer eine Königlische Befreyung, Waidwerck auff Unsern Gründen zu üben, von Unsern vorigen Hochgehrten Vorfahren erlangt, auch von Uns confirmirt wäre: Derselbe kan sich solchen Waidwercks Krafft habender Befreyung gebrauchen.

Q. LIII.

Keine Stands-Person, noch sonsten jemand, sol an und bey den Gränzen Unseres Erb-Königreichs an den Teitschen Wäldern, auff Unsern noch ihren eigenen Gründen, wo auch die gelegen seyn mögen, einige Gruben auff schwarz und roth, klein oder groß Wilprät machen; auch die jenigen Gruben, so albereit gemacht wären, wider verschütten und gleich machen; und solches alles bey Straff 25 Schock Groschen Böheimbisch, halb für Unsern Königlischen Fisco und halb für den, der solches anzeigen würde. Doch sollen die Wolffs- und Fuchß-Gruben aufgenommen seyn; dergleichen mag ein jeder auff seinen Gründen machen lassen.

Q. LIV.

Kein Bauerzman sol Hajengarn noch andere Waidwercks-Netz für sich selbst haben, noch auff seines Herrn Grund ohne seine bewilligung sich einigen Waidwercks anmassen; Er hette dan deswegen ordentliche Befreyung und Handfest und daß er sich denselben gebrauchen möchte. Würde nun ein Bauerzman bey seinem Herrn, daß er dergleichen Netz hette, angeklaget, auch solches über ihn erweisen, und er keine Befreyung und Handfest, noch Erlaubnuß deswegen auffzuweisen hette: So sol der Herr, deme der Bauerzman zustehet, solch Netz dem Kläger heraus zu geben befehlen. Und so solches nicht anbefohlen würde, so mag der Kläger den Herrn des beklagten Bauerzman vor Unser Cammer-Recht wegen Straff 100 Schock Groschen Böheimbisch citiren lassen. Und so er seine Klage erweist, sollen ihme solche Gelder zuerkannt werden.

Q. LV.

Jestližeby kdo na shony nočně nebo na posad buď malau nebo velikau zvěř, anebo i tenaty ve dne nebo v noci na cizím gruntu honil, a byl zastížen anebo potom naň to bylo usvědčeno: ten tomu, na ťích jest gruntech honil, 100 kop grošův českých aby propadl. K tomu pán gruntu budu moci jemu tenata pobrati a lidi, kteřížby napomáhali a stavu rytířského nebyli, do závazku vzíti, a jich nepropauštěti, dokavadžby každý z nich 10 kop grošův českých nesložil.

Q. LVI.

Jedenkaždý z stavův, jako i města, na gruntech svých myslivost podle libosti a jak právo mají, provozovati a užívati mohau. Než sedlák nemá žádné myslivosti na gruntech svých ani cizích, s ručnicemi, kušemi, tenaty, jamami, ani jiným vymyšleným způsobem provozovati a užívati. Pakliby se toho co dočínil a to naň provedeno bylo: má dvě neděle u vězení seděti. Ale myslivosti na ptáky, na čihadlech nebo jináče, s volí a vědomím pána toho gruntu, cí jsau, provozovati může.

Q. LVII.

Kdožby koho navozoval nebo navedl, aby na cizí grunty s myslivostí jel neb šel, a to naň uznáno a provedeno bylo: tehdy ten, kdož ho navedl, v tauž pokutu upadnauti má, jakž nahoře oznámeno jest. A jestližeby kdo komu grunty své s myslivostí zapověděti chtěl: aby tu záповěd tak a tím způsobem a pořádem učinil, jako kdoby komu grunty své pastvami zapověděl.

O ručnicích a právu jich nošení a užívání.

Q. LVIII.

Všecky osoby z vyšších stavův dědičného Našeho království Českého ručnic krátkých, i služebníci jich na cestách pro ochranu svau a osob svých mohau užívati; než ručnic mysliveckých nikdež jinde než toliko na gruntech svých užívati nemají. Však jedenkaždý druhému na gruntech svých dovoliti toho může, a ten, komuž se to dovolí, toho užije.

Q. LV.

So jemand auff eines andern Grund und Boden, auff einer Nachjagt oder Stallung, es wäre auff ein groß oder klein Wildprät, oder sonsten, bey Tag oder Nacht, mit Waidwercksjachen betreten oder dessen hernach überzeügt würde: so sol er dem jenigen, auff dessen Grund er solches verübt, 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben. Auch mag der Grundherr ihme die Netz abnemen und die Leit, so sich dabey befinden und nicht Adelicches Stands wären, in Verhafft ziehen, und sie so lang halten, biß er von einem jeden 10 Schock Groschen Böhaimbisch bekommen.

Q. LVI.

Ein jede Stands-Person, wie auch die Stäte, mögen auff ihren Gründen sich alles Waidwercks nach ihrem gefallen und wie sie befügt seyn, gebrauchen. Ein Bauersman aber sol sich keines Waidwercks, weder auff seinen noch andern Gründen, mit Büxen, Armbrusten, Netzen, Gruben, noch wie das erdacht werden mag, unterfangen. Da er aber solches thät und dessen überwiesen würde, sol er 14 Tag mit Gefängniß gestrafft werden. Deß Vogel-stellens aber, es sey auff dem Vogel-Herd oder auff andere weiß, mag sich ein Bauersman gebrauchen; doch mit Vorwissen und Einwilligung deß jenigen, dem solche Gründ zustehen.

Q. LVII.

Wan einer den andern anführen und verleiten thäte, daß er auff eines frembden Herrn Grund und Boden Waidwerck zu treiben, gehen oder reiten solte, und der jenige, der also angeführet worden, überwiesen würde: so sol der, so den andern also verleitet, die Straff, wie oben gemeldet, gleicher gestalt verfallen haben. Und da einer den andern auff seinem Grund und Boden das Waidwerck verbieten wolte: Sol er solches also und dergestalt thun, wie man die Viehwaid zu verbieten pfliget.

Von Büxen und Röhren, und dem Recht dieselbe zu tragen und zu führen.

Q. LVIII.

Ein jeder auß denen höhern Ständen Unserß Erb-Königreichß Böhaimb kan für sich und seine Diener die kurzen Büxen und Röhre im Raysen zu seiner Defension, zum Waidwerck aber keines Pürsch-Rohrs anders als auff seinen Gründen, gebrauchen. Doch kan ein jeder einem andern solches auff seinen Gründen erlauben, und solcher Erlaubniß mag sich der jenige, so sie erlangt, gebrauchen.

Q. LIX.

A kdožby z města nebo městeček Našich, kteréž pod čtvrtý stav nenáležejí, k potřebě a živnosti své odjezd anebo obchod mající, ručnice užívati chtěl: má od purgkmistra a konšelův toho města neb městečka list věřící míti. A oni purgkmistr a konšelé, rozváže bedlivě všeliké případnosti, k tomu nic jináče než s povolením hejtmána Našeho do jistého času povolití mají. Též také jiných pánův z vyšších stavův poddaní, jestliby za oznámenau příčinou ručnic užívati chtěli, mají od pánův svých aneb auředníkův jich toho listy věřící míti.

Q. LX.

Co se pak měst, kteří čtvrtého stavu užívají, dotýče, měšťané v úřadech a povinnostech svých městských zůstávající, mohau tak dobře jako osoby z vyššího stavu tolikéž na gruntech svých ručnic užívati. Však ti, kteřížby na sobě žádných auřadův městských neměli a také osoby přísežné nebyli, též i služebníci kupectví neusedlí, dobře zachovali, chtěli-liby s ručnicemi po potřebách, živnostech a obchodech svých jezdit: ty listy a jistoty od purgkmistra a konšelův na to, že po živnosti a potřebách jich neb pánův svých a k žádnému jinému cíli nebo jinam na cesty se nevydávají a proto s ručnicemi jedau neb jdau, míti mají. A purgkmistr a konšelé prve bedlivě případnosti uváží, komuby a do kterého času takové listy dány býti měly.

Q. LXI.

Než jestližeby kdo z stavu městského, majice list fedrovni, jej ztratil aneb jakkoli jinak zmařil a o něj přišel, a v tom s ručnicí postížen byl: tehdy má potom od purgkmistra a konšelův vysvědčení vyjednatí, že jest prve list takový měl, a jiného zase tak naspěch dostati nemohl; kdež potomně pokuty, Zřízení Zemským vyměřené, dáti povinen nebude. Jiní pak obyvatelé neosedlí v městech Našich, též také řemeslníci, nádeníci, čeledinové a jacíbykoli lidé obecní byli, ti s ručnicemi dluhými ani krátkými choditi, ani jich užívati nemají v nižádném místě. A kdoby z takových lidí s ručnicí postížen aneb usvědčen byl, má tomu původovi, kdož ho provedl, 10 kop grošův českých propadnauti. A ten, kdožby tak druhého s ručnicí postihl a s něho býti mohl, může jej vzíti a k nejbližšímu právu do vě-

Q. LIX.

Da jemand auß Unsern Stäten und Flecken, so nicht unter die vier Stände gehören, seinem Handel und Kotturfft nach im Rayßen Bürgen gebrauchen wolte: So sol er vom Burgermeister und Rath dajelbst dessen Kundschaft haben. Und sol Burgermeister und Rath, auff vorgehende reife Berathschlagung aller Umbstände, solches nicht anders als mit Einwilligung Unserß Hauptmans auff eine gewisse Zeit erlauben. Gleicher gestalt sollen anderer Herren auß den höhern Ständen Unterthaner, so sie oberstandener massen Bürgen gebrauchen wolten, von ihren Herren oder derselben Ambt-Leüten dessen Brieffliche Kundschaft haben.

Q. LX.

Anlangend aber die Stäte, so auß dem vierten Stand seyn, mögen ihre Bürger, so Stat-Aembter bedienen, auff ihren Gründen, so wol als andere Personen auß den höhern Ständen, sich der Bürgen gebrauchen. Die jengen Bürger aber, so keine veraydete Ambts-Personen seyn, noch einiges Stat-Ambt bedienen, wie dan auch die unangeseffene Kauffmans-Diener, welche sich wol verhalten, dieselben, wan sie ihren Gewerb und Geschäften nach uber Feld verraisen und Bürgen führen wollen: sollen vom Burgermeister und Rath Brieffliche Urkund haben, daß sie in ihren selbstn oder ihrer Herren Geschäften und Diensten, und nicht zu einem andern End oder anders wohin sich auff den Weg begeben und zu dem End die Bürgen führen. Und sol Burgermeister und Rath fleißig und umbständlich erwegen, weme und auff wie lange Zeit sie solches erlauben und Brieffliche Kundschaft darüber ertheilen.

Q. LXI.

Da aber ein Bürgerzman seine Brieffliche Kundschaft verloren hette oder sonstn darumb kommen wäre, unter dessen aber mit einer Bürgen betreten würde: So mag er nachmals vom Burgermeister und Rath ein Kundschaft erheben, daß er zuvor einen Erlaubnuß-Brieff gehabt, und einen andern widerum so geschwind nicht erlangen können; In welchem fall er dan die in Unser Landes-Ordnung benente Poen zu erlegen nicht schuldig seyn sol. Andere aber unangeseffene Inwohner in Unsern Stäten, wie auch die Handwerks-Leit, Tagelöhner, Dienstboten oder sonstn andere gemeine Leüte, sollen sich weder mit langen noch mit kurzen Röhren an keinem Ort finden lassen. Da aber ein solcher darmit betreten oder dessen uberwisen würde, so sol er seinem Angeber und Kläger 10 Schock Groschen Böhaimbüsch verfallen haben. Auch mag derjenige, der einen andern also mit einem Rohr angetroffen und seiner mächtig worden, ihn in das nächste Gericht gefänglich setzen lassen und ihn darinnen so lang halten, biß er die obbenente Poen richtig mache. Da er ihn aber nicht also bald gefänglich haben

zeni dáti, a v tom vězení držeti dotud, dokudžby té pokuty jemu nedal. Pakliby ho tak spěšně vzíti nemohl: tehdy kdežkoliv při kterémkoli právě potom by od původu postížen byl, bude jej moci (uruče původ prve o škody) do vězení vzíti dáti, a jej tak, jakž veyš dotčeno, u vězení až do dosažení té pokuty držeti. Jestližeby pak ten obžalovaný tomu, že jest s ručnicí postížen byl, odpiral, odvolávaje se k slyšení, též zaručiti by mohl, že se k tomu právu, kdež do vězení vzat jest, postaviti a právo své proti původovi náležitě vésti chce: tehdy má z vězení vypuštěn a při tom právě, kdež ta věc právně zašla, ve čtyrech nedělich s veyhradau vyššího práva rozsazouen býti.

Q. LXII.

Dědinníci, svobodníci a nápravníci, kteří by od starodávna myslivost provozovati a s ručnicemi choditi právo neměli, tolíkěz lidé poddani ve vesnicích, čeledí jich neb obecní, s ručnicemi jezdit, choditi, ani jich v nížádných místech užívati nemají. Pakliby který z nich s ní postížen anebo potom usvědčen byl: takového ten, kdož ho s ručnicí postihl, může hned do vězení vzíti; a nechtěl-liby ho vzíti neb nemohl, má k jeho pánu poslati a žádati, aby se jím ujistil a k složení takových 10 kop grošův českých pokuty přidržel. Pakliby ten s ručnicí postížený jich neměl, ani také pán zaň dáti chtěl: tehdy ten pán, u něhož to obžalování se stalo, původovi toho obžalovaného, buď žeby jeho nebo číkoliv jiný byl, vydati má. Jestližeby pak pán ode dne poselství ve dvauch nedělich té pokuty nedopomohl, ani jeho nevydal, ani té pokuty sám za něj nesložil: tehdy ten a takový pán má 50 kop grošův českých původovi propadnutí, a týž původ bude moci z těch 50 kop grošův českých toho pána před saud Náš komorní obeslati. Než jestližeby ten poddáný zapíral, že jest s ručnicí nešel, anebo něteo jiného toho za výmluvu míti chtěl: původ bude moci toho pána pro nepostavení toho člověka před saud Náš komorní obeslati. A provede-li svau žalobu, tehdy poddáný, který toho skutku zapíral, 20 kop grošův českých bude povinen dáti a k tomu škody útratní a nákladní, kteréžby původ před úředníky menšími desk zemských provedl, zaplatiti.

Q. LXIII.

Jestližeby kdo z Našich, nebo z stavův měst a městeček, z obyvatelův neosedlých, řemeslníkův, nádenníkův, též lidí sedl-

wolte oder könnte, so mag er ihn hernach bey einem jeden Gericht, da er ihn antrifft, doch daß er zuvor wegen der Schäden und Unkosten Bürgschafft leiste, einziehen lassen und ihn so lang gefänglich halten, biß er der Poen ob verstandener massen habhafft werde. Da aber der Beklagte, daß er mit einer Büxen betreten worden wäre, laugnete oder sonsten sich dessen außreden oder entschuldigen wolte, und begehrete darüber gehoret zu werden, könnte sich auch verbürgen, daß er bey dem jenigen Gericht, da er in Verhafft genommen worden, sich stellen und das Recht gegen seinem Kläger gebürlichen außführen wolte: so sol er deß Gefängniß entlassen werden. Das jenige Gericht aber, bey welchem solche Sach Gerichtlich anhängig worden, sol darüber innerhalb vier Wochen mit Vorbehalt der Appellation erkennen.

Q. LXII.

Die Königliche Erb-Zinßleüte, welche nit von ur-Altershero der Jagten und Büxen-Gebrauchs berechtigt gewesen, so wol andere angefessene und unangefessene Unterthaner in denen Dörffern und dero-selben Dienstboten, oder sonsten gemeine Leüt, sollen mit keiner Büxen reiten oder gehen, noch sich derselben in einigem Ort gebrauchen. Da sich aber ein solcher damit finden ließe oder dessen hernach überzeigt würde: so mag ihme derjenige, der ihn also mit der Büxen angetroffen, also bald gefänglich nemen, oder da er solches nicht thun wolte oder könnte, an dessen Obrigkeit gelangen lassen und begehren, daß er sich mit ihme vergewißige, und ihn zu Erlegung der 10 Schock Groschen Straffgelber anhalte. Da aber derjenige, der also mit einer Büxen betreten worden, die Straff zu erlegen nit vermöchte, noch der Herr solche für ihn geben wolte: so ist der Herr, bey welchem solche Klage anbracht worden, dem Kläger den Beklagten, er gehörete nun ihme oder einem andern Herrn zu, herauß zu geben schuldig. Solte aber der Herr dem Kläger von dato der geschehenen Abichickung innerhalb 14 Tagen zu obbenenter Straff nicht verhelffen, noch den Beklagten herauß geben, oder aber die Straff für ihn selber erlegen: so sol er dem Kläger 50 Schock Groschen Böhaimbiß verfallen haben, und kan deßwegen vor Unser Cammer-Recht beklagt und citirt werden. Da aber der Unterthan, daß er mit der Büxen gangen wäre, laugnete oder aber sonsten eine Entschuldigung darüber einwendete: so mag der Kläger den Herrn, daß er solchen Beklagten nicht hat stellen wollen, vor Unser Cammer-Recht citiren. Und so er seine Klage erweise, so sol der Unterthan, der solche That verlaugnet, dem Kläger 20 Schock Groschen Böhaimbiß neben Erstattung aller Schäden und Unkosten, die der Kläger vor den Unter-Ambtleüten bey der Land-Tafel liquidirt hette, zu erlegen schuldig seyn.

Q. LXIII.

So auß Unsern, oder auch der Stände, Stät und Flecken, jemand von denen unangefessenen Inwohnern, Handwercksleüten, Tagelöhnern

ských, osedlých i neosedlých, a čeledí jich, s ručnicí postižen jsa, statku svého za to, aby pokutu vyměřenau dal, neměl, a žádný ji zaň dáti nechťel: takový na hrad Náš Pražský do vězení vzat, tu půl léta sedětí, a bez vůle a vědomí původu nemá puštěn býti; lečby se s původem umluvil. A po vyjití toho polaulletí má se ten u vězení zůstávající člověk z vězení propustiti, však na takový způsob, aby prve pod jistau pokutau uručil, že se chce k tomu pánu, kterýž prvé ho u vězení držel, i k poddaným jeho, i také k tomu, kdož jest jej s ručnicí postihl a k takové pokutě připravil, všelijak řeči i skutkem pokojně zachovati. Pakliby rukojmí neměl, tehdy má týž člověk při prvním vězení zůstaven býti; lečby jej druhá strana z něho na zápis propustiti chtěla.

Q. LXIV.

Jestližby pak kde pokřik vzšel, honiti nepřítele zemského neb jiné jakékoli zhaubce, aneb žeby který pánu neb město kde na zločince, zhaubce nebo laupežníka vyslati chtěli, anebo kdo sám osobně za takovými zlými lidmi se honil: k takovým potřebám mohau ručnic užívatí; však jakby toho potřeba minula, buď zhaubce honění, aneb na zločince vysílání, aby hned zase v místa svá ručnice položeny a schovány byly.

Q. LXV.

Kdožby se, z kteréhokoli stavu, tak nezachoval, a přes toto Naše Zřízení Zemské jinak ručnic užíval: ten má tomu, od kohožby postižen neb usvědčen byl, 100 kop grošův českých propadnauti, a tauž pokutau, kdyžby k němu ten původ o to poslal, ode dne poselství ve dvauch nedělích pořad zběhlých dáti. Pakliby nedal, bude moci jej z toho před Náš saud komorní obeplatí. Než jestližby kdo z poddaných neb služebníkův koho, jakž dotčeno, s ručnicí postihl: tehdy má na pána svého vzněsti, kterýž o takovau pokutu toho, jenž obžalován jest, právně viniti moci bude.

O právu a způsobu krčem a hospod.

O. LXVI.

Všecky krčmy a hospody, kterýchžby užívání od třiceti let buď živými svědky anebo i jinými listovnými právy provedeno býti mohlo, v dědičném Nášem království Českém mají v pod-

oder Bauersgesind, sie seyen gleich angefessen, oder auch denen Diensthöten mit der Bürgen ergriffen würde und vermöchte nicht obgemelte Straff zu erlegen, fände sich auch niemand, solche für ihn zu geben: Ein solcher sol auff Unser Präger Schloß in das Gefängniß geführet und vor Außgang eines halben Jahres ohne Vorwissen deß Klägers nicht entlassen werden; Es wäre dan, daß er sich mit dem Kläger verglichen hette. Nach Außgang aber deß halben Jahres kan der Gefangene der Gefängniß entlassen werden, doch der gestalt, daß er zuvor bey einer gewissen Poen verbürge, daß er sich gegen dem Herrn, der ihn zuvor gefänglich gehalten, und seinen Unterthanen, so wol auch gegen dem jenigem, der ihn mit Bürgen ergriffen und zu solcher Straff gebracht, allenthalben mit Worten und Wercken fridlich verhalten wolle. Da aber der Gefangene keine Bürgen haben künfte, so sol er in der Gefängniß ferner verbleiben; Es wäre dan, daß der Kläger ihn gegen einem Revers ledig lassen wolte.

Q. LXIV.

Da etwan ein Geschrey außkäme, daß man einem Landes-Beschädiger und Verderber nacheylen solte, oder aber, da sonst ein Herr oder eine Stat einem Mörder oder Strassen-Rauber nachschicken thäten, oder da einer selbstn dergleichen bösen Leuten nacheylete: In solchen Fällen mag man sich der Bürgen gebrauchen; doch daß die Bürgen, so bald die Folge verricht, widerumb an ihr gehörig Ort gelegt und verwahrt werden.

Q. LXV.

Welcher, auß was Stand auch der wäre, anderer Gestalt als in dieser Unserer Landes-Ordnung versehen worden, sich der Bürgen gebrauchen würde: der sol dem jenigen, der ihn also darüber ergriffen oder dessen überzeigt hette, 100 Schock Groschen Böhaimbisch verfallen haben; auch innerhalb, 14 Tagen von dato an, da deßwegen zu ihm geschickt worden, dieselbe zu erlegen schuldig seyn. Und so er es nicht thun wolte, mag er vor Unser Cammer-Recht deßwegen eirtirt werden. Da aber ein Unterthan oder Diener einen, wie obberürt, mit Bürgen antrefte: so sol er solches seinem Herrn anzeigen, welcher dan den jenigen, der also angegeben worden, wegen obbenenter Straff mit Recht vornemen kan.

Von dem Recht, Krättschmar und Wirthshäuser zu halten.

Q. LXVI.

Alle Krättschmar und Wirthshäuser in Unserm Erb-Königreich Böhaimb, so man vor 30 Jahren gebraucht, auch solches durch lebendige Zeugen oder mit andern schriftlichen Documenten erweisen kan,

statě své státi. A jestližeby která krěma, kteréž se od třiceti let užívalo, potom svedena byla: takovou krěmu může pán té vsi buď zase v té vsi, nebo ven ze vsi, na gruntech té vsi, a ne jinde, vystavěti a jí užívat. Než jestližeby kdo chtěl krěmu, kteréž před třiceti lety nebylo, tak bezpravně držeti: tehdy saused jeho, jemuž na škodu jest, má čtyry neděle předtím za zastavení takové krěmy žádati. Pakliby ji nezastavil, bude jej moci ze 20 kop grošův českých viniti. A provedl-liby původ, že se tu krěma od třiceti let neužívala: tehdy obviněný původci 20 kop grošův českých, též i škody, kteréžby proto vzal, dáti povinen bude.

Q. LXVII.

Pakliby kdo pustau ves měl, v kteréž od starodávna prve krěma aneb krěmy bývaly: ten může v té vsi jednu nebo více krěm vystavěti a jich, jakož od starodávna bylo, užívat.

O Židech, a jak dalece právo mají v království Českém handlovati.

Q. LXVIII.

Kdožby se kolivěk které své věci, jemu ukradené, v Židech u kterého Žida uptal: že ten Žid beze všeho auplatku, buď žeby ji kaupil nebo peněz na ni půjčil, tomu, jemuž náleží a toby hodnověrně provedeno bylo, zase navrátiti a dáti má. Pakliby ten Žid navrátiti nechtěl, a ten, komužby ta věc byla ukradena, musil se s ním o to sauditi: tehdy ten Žid, s navrácením zase kradené věci ještě k tomu všecky škody a náklady, kteréž původ při témž trvajícím saudu vzal a naložiti musel, když to pořádně provede, zaplatiti má. Pakliby Žid takové veypovědi zadosti neučinil: tehdy ten, komuž ukradeno jest, k hrdlu i statku jeho bude moci hleděti. A takové vinění a saud nikdež jinde než v komoře Naší české, aneb tu, kdežbychom to milostivě podati a o tom zříditi ráčili, se státi a rozeznati (ne)má.

Q. LXIX.

Žid na základy peněz půjčovati může, ale na listy a registra a jiné právní zápisy nie. Žádnému také Židu v Naších

jollen in ihrem Esse verbleiben. Und da ein Wirthshaus, dessen man sich vor 30 Jahren gebraucht hette, hernach in Abgang kommen wäre: mag der Herr des Dorffs solch Wirthshaus entweder im Dorff selbst oder aber außershalb, doch auff denen zum Dorff gehörigen Gründen, und nicht anderswo, widerumb auffrichten lassen und sich desselben gebrauchen. Da aber einer sich eines Wirthshauses, so vor 30 Jahren nicht gewesen wäre, also unrechtmessiger weise gebrauchen wolte: so mag ihn sein Nachbar, deme es zu Schaden gereichen thät, vier Wochen zuvor umb Einstellung desselben Wirthshauses eruchen. Und da er solchem nicht nachkommen würde, kan er wegen 20 Schock Groschen Böhaimbiß zu Recht vorgenommen werden. Und so der Kläger, daß solches Wirthshaus vor 30 Jahren nicht im Brauch gewesen, gnugsam erwise: so würd der Beklagte dem Kläger obgedachte 20 Schock Groschen Böhaimbiß, neben denen erlitenen Schäden, zu erlegen schuldig seyn.

Q. LXVII.

Da einer ein ödes Dorff hette, in welchem von Alters hero ein oder mehr Wirthshäuser gewesen wären: Derselbe mag in solchem Dorff ein oder mehr Wirthshäuser auffrichten und sich derselben, wie von Alters hero, gebrauchen.

Von denen Juden, und wie weit sie berechtiget, in dem Königreich Böhaimb zu contrahiren.

Q. LXVIII.

Da jemand sein Gut, das ihm wäre gestolen worden, bey einem Juden erfragete: Solch gestolenes oder geraubtes Gut sol der Jud ohne alle Entgeltniß, er habe es gleich erkaufft oder sonst Geld darauff gelihen, deme es zuständig und dasselbe glaublich darthun würde, widerumb zustellen und folgen lassen. Da sich aber der Jud dessen waigerte, und der Herr des Guts mit ihm deswegen zu Recht stehen müste: so sol der Jud neben Restitution des gestolenen Gutes noch darzu alle Schäden und Unkosten, so der Kläger bey wehrenden Process deswegen erliten und auffwenden müssen, auff vorgehende ordentliche Liquidation zu erlegen schuldig seyn. Und da der Jud solchem Gerichtlichem Ausspruch nicht ein Gnügen thäte: so mag derjenige, deme die gestolene Sach zuständig, den Juden auff sein Hab und Gut, Leib und Leben anklagen. Und dergleichen Klage sol nirgends als vor Unserer Böhaimbißchen Cammer oder wo Wir es sonst gnedigist hin remittiren würden, vorbracht und erörtert werden.

Q. LXIX.

Ein Jud mag auff Pfänder wol Geld leyhen, aber auff Schuldbrieff oder andere Gerichtliche Verschreibungen ganz nicht. Es sol auch

královských a jiných stavův Našich městech a městečkách pod žádným vymyšleným způsobem povolováno býti nemá, aby se mu při Naší kanceláři české, nebo jinde, nebo při knihách městských co zapisovalo a pojišťovalo. Pakliby Žid od některé osoby z stavův anebo poddaného jich co sobě oznámeným způsobem zapověděným zapsati dal: taková zapsaná summa do Naší královské komory připadne.

Poněvadž až potud o smlouvách, jako také o věnách, poručenstvích, nápadích a jiných rozdílných právech oznámeno jest: následuje již o autrpném právu.

O pokutách na čest, hrdlo a statek se vztahujících, a kterakby se hejtmané krajští a páni gruntův v příčině ujišťování těch osob při útrpném právu chovati měli.

R. I.

A jakož hejtmanům Našim krajským dle povinnosti jich na všecko to, cožby tak kde v krajích proti nám neb řádu a právu před se bráti a zdvihati se chtělo, bedlivý pozor dáti, to časně předcházeti a přetrhovati, i k náležitému trestání přivozovati přísluší, čímž oni také povinni jsau: pročež mají předně na ty, jenž proti nám a proti Vyvevšenosti Naší něco toho, což tímto Zřízením Našim Zemským obsaženo jest, i v jiných také příčinách na aurážku nejvyššího důstojenství Našeho předsedera a činiti neostychají neb pokaušejí, tak i na zjevné rúhače a zlolajce, zhaubce zemské a odpovědníky, jich fedrovniky, pomocníky a pomocníkův pomocníky, mordéře, minceře a falešníky, i jiné všecky, kteřížby se zjevných nějakých zlých a nešlechterných účinkův a neřádův dopauštěli, bedlivě šetřiti; a jakby se co takového v kraji zběhlo, k tomu se přičiniti, aby časně přetrhováno a ne do konce zatajeno a ututláno bylo. A jestližby škůdce ten při skutku postížen byl, mají hejtmané Naší krajští k tomu věsti, aby se s tím zločincem nebo škůdcem, tak jakž nížeji o mordech šir oznámeno jest, ujistili. A pokudžby se s prodléváním té věci něco nebezpečného obávati bylo: tehdy hejtmané krajští Naší mají to ihned, užije k tomu všelijakých prostředkův, skutečně spokojiti.

R. II.

Jestližby o někom zjevně mluveno bylo, žeby nějaký zlý účinek spáchal, a to by buďto od těch osob, jenž nám za

keinem Juden weder in Unserm Königlichem noch in andern Unserer Stand Städte und Flecken, unter was schein das immer erdacht werden möchte, verstatet werden, ihme bey Unserer Böheimbischen Cantley, oder anderswo, oder bey denen Statbüchern etwas verschreiben und versichern zu lassen. Da aber ein Jud von einer Stands-Person oder aber einem Unterthan sich ob verstandener verbotener massen etwas hette versichern lassen: Solche verschriebene Summa sol Unserem Königlichem Fisco verfallen seyn.

Demnach bißhero von denen Conträchten, wie dan auch von denen Leibgebdingen, Fürmündschafften, Successionen und andern unterschiedenen Rechten gehandelt: So folget nunmehr von denen Peinlichen Sachen.

Von Criminal-Sachen, und wie sich darinnen die Kraiß-Hauptleüte und Grund-Herren wegen Bergwißigung der Personen und des Erschlichen Gerichts zu verhalten.

R. I.

Demnach Unsere Kraiß-Hauptleüte, vermög Ihrer Pflicht, alles, was in denen Kraissen wider Uns oder das Recht vorgehet, in fleißige Obacht zu nemen und dasselbige abzuwenden, zu dempffen und zur Straff zu bringen schuldig: Als sollen sie zufoererst auff die, so wider Uns oder Unsere Hoehheit in denen, in dieser Unserer Landes-Ordnung begriffenen oder auch anderen Fällen der belaidigten höchsten Majestät etwas zu machiniren sich unterstünden, wie auch die öffentliche Gottslästerer, Landes-Beschädigere und Abfager, dero Beförderer, Helffer und Helffers-Helffer, Todtschläger, falsche Münzer und alle andere, so publica delicta und öffentliche Ubelthaten begehen, ein wachendes Auge haben; und so bald sich dergleichen etwas in dem Kraiß eraignet, darob seyn, damit demselben zeitlich gesteuert und es zunahl nicht untergedruckt, sondern zur gebührlichen Straff gebracht werden. Und zwar da der Thäter auff Handhaffter That ergriffen oder sonst kund und offenbar war: Sollen es Unsere Kraiß-Hauptleüte dahin richten, damit man jederzeit sich der delinquenten und Verbrecher, auff maß und weisse wie von denen „Todtschlägern“ hierunter mit mehrern gefest würd, vergwißige. Auch da die Gefahr an dem Verzug hafftete, sollen Unsere Kraiß-Hauptleüte alle Notwurfft, dieselbe abzuwenden, vor die Hand nemen.

R. II.

Wan man aber von einem offentlich redete und ein gemaines Geschrey wäre, daß er etwas böses gethan, oder solches etwan von denen,

příčinou některých služeb přísahau zavázání jsau, aneb také od některých jiných hejtmanům krajským znáti se dalo, aneb žeby kdy takový účinek již na jevě a patrný se nacházel, však od kohoby spáchán byl, tomuby se nijakž ani z jiných toho nešlechethného účinku případností vyrozuměti nemohlo: tehdy hejtmané Naši krajští mají všudy od těch osob, kteřížby nětco o tom věděti mohli, vysvědčení jich s učiněním k tomu náležité přísahy vzíti, to vysvědčení potomně nám, aneb v nebytnosti Naši místodržícímu Našemu, odeslati, tak aby v tom dáleji to, cožby potřeba ukazovala, nařízeno a propůjčeno býti mohlo.

R. III.

Má také jedenkaždý na gruntech svých i to na pozoru míti, pokudžby někdo mord neb jiný nějaký nešlechethný účinek zjevně spáchal, a tu na gruntech jeho postížen byl, aby se osobau takového škůdce, jakž svrchu dotknuto a pod titulem »o mordech« šířeji oznámeno jest, ujistil.

R. IV.

Nebyl-li by pak mordér hned při skutku postížen, nicméně by však vůbec mluveno a praveno bylo, žeby někdo na jiného pána gruntech takový zlý účinek spáchal, a to žeby buď od těch osob, jenžby nám přísahau zavázání byli, aneb také od toho, kterýž nad takovým spáchaným mordem autrpnost a litost měl, aneb také od něho cizího a neznámého pánu gruntu toho oznámeno bylo, a že se taková nešťastná a litostivá příhoda na gruntech jeho stala, jemuby to k srdci připauštěl, a ačkoliby již skutek patrný před rukama byl, však kdoby ho spáchal, o tom by se ještě zajista věděti nemohlo: tehdy má ten jistý gruntu toho držitel o všech případnostech a příležitostech, totiž od koho jest takový vůbec nejprve pokřik vzešel, kteréby osoby na gruntech jeho o takovém zlém aučinku aneb mordu vědomost míti mohli, s pilností vyzvěděti, ty osoby s vykonáním k tomu náležité přísahy vyslyšeti a takovou potom zprávu hejtmanům krajským odeslati, s tím dalším přitom oznámením, pokudžby z toho kraje ještě další o tom zprávu učiniti a jakau vědomost míti mohl, aby dotčený krajský hejtman ještě dáleji se na to bedlivě vyptati vzkázal, a tauž o tom zprávu buďto nám, aneb v nebytnosti Naši místodržícímu Našemu, odeslal, tak aby, pokudžby se žádný původ proti dotčenému škůdci nenacházel, to jinším způsobem opatřeno a skrze *procuratora* Našeho královského aneb jiným jakýmkoliv způsobem právně předsevzato a vyhledáno bylo, takové pak zlo bez náležitého trestání nezůstávalo.

so Uns ihrer Aembter halber geschworen und verpflichtet seyn, oder auch von andern, denen Kraiß-Hauptleuten angezeigt, oder wan zwar die That kundbar, von dem Thäter aber, oder auch an denen Umstünden der That gezeifelt würde: So sollen Unsere Kraiß-Hauptleute allenthalben von denen jenigen Personen, so etwas darvon wissen können, Aldlichen Bericht einziehen, und denselben Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Stathalter, überschicken, damit darauf die Rotturfft fortgestellt und angeordnet werde.

R. III.

Es sol auch ein jeder auff seinem Grund und Boden ihm lassen angelegen seyn, daß, wan irgends einer auff einem Todschlag oder anderm delicto publico aldar ergriffen, er sich deß Thäters Person, wie obberürt und unter dem Titul von „Mord- und Todschlägern“ mit mehrerm gesetzt, vergewißige.

R. IV.

Wan aber der Thäter auff Handhaffter That nicht ergriffen, Nichts desto weniger ein gemaines Geschrey wäre, daß einer auff eines andern Grund und Boden dergleichen publicum delictum begangen, oder solches etwan von Personen, so Uns mit Pflichten verwant, oder auch von dem, welcher sich durch die begangene That verletzt befinde, oder auch einem frembden an den Grund-Herren gebracht, und daß dergleichen Sachen auff seinem Grund und Boden vorgegangen, ihm zu Gemüth geführet, oder aber, daß zwar die That kundbar, von dem Thäter aber gezeifelt würde: So sol derselbe alle Umstände, von wem das gemaine Geschrey herkomme, was für Personen auff seinem Grund und Boden von der That oder dem Thäter Wißenschafft haben möchten, erkundigen, dieselbe Personen darüber Aldlichen vernemen, und solche Information dem Kraiß-Hauptman zuschicken, Mit Andeutung, wer etwan sonst in demselben Kraiß Nachricht davon haben und Kundschafft geben könne, damit gedachter Kraiß-Hauptman ferner inquiren, und entweder Uns, oder in Unserm Abwesen Unserm Stathalter, den Informations-Process zuschicken möge, auff daß, wan kein Kläger vorhanden, die Rotturfft durch Unserm Königlichem Procurator oder in andere Wege fortgestellt werden und das böse nicht ungestraft verbleiben möge.

R. V.

A pokudžby se takto v té věci kdo za původu postavil, mají jemu tak dobře od hejtmana krajského, jako i od pána a držitele těch gruntů všechny ty zavedené zprávy a jiné kundšafy, jako i svědomí, kterýchžby k tomu pro samé toliko pravdy vyhledání potřeboval, propůjčeny, a v tom i jiný všelijaký náležitý fedruňk prokázán a učiněn býti.

O právu útrpném, a zvláště o trápení.

nie podanyj

R. VI.

560

Kdožbykoli kterého zločince jal nebo vzal, nemajíc svého vězení, má jej hejtmanům toho kraje, anebo k nejbližší popravě, anebo do některého města královského dáti, a ten, kdož jest jej jal a do vězení dal, na svůj vlastní náklad, ve dvauch nedělich pořád zběhlých po dodání jeho, z hlavy jej obžalovati a konec jemu dáti učiniti. Pakliby ho v těch dvauch nedělich neobvinil, tehdy předešle tak se zachovávalo, že právo toho vězně dále u vězení držeti povinno nebylo. Ale pöněvadž tudy mnoho zlého k trestání nepřicházelo, i také časem bez slušných a hodných příčin někdo jako zločinec ku právu dán býti mohl: protož tomu milostivě chtítí ráčíme, aby jedenkaždý, kdožby takového zločince k kterémukoli právu dodal, přitom také gruntovní svau zprávu učinil, proč a z jakých příčin on jej jakožto zločince do vězení dává, a jaké potahy a průvody proti němu má, a to pod svau pečeti, rychtáři neb toho práva saudečim podal. Pokudžby pak původ ve dvauch nedělich pořád zběhlých vězně z hlavy neobvinil, avšak mnoho potahův proto naň i průvodové proti němu podání byli, i účinek vedle nich se tak stal: tehdy právo to při appellacích Našich naučení vzítí, a po přijetí takového naučení vězně buď propustiti, anebo z povinnosti své proti němu kráčetí má. Ale však původ, neb ten, jenž ho do vězení vpravil, pánu toho práva netoliko všechny autraty na to vzešlé vynahraditi má, ale také i proto, jakožto ten, kterýž z práva útrpného jako nějaký žert měl a po něm nekráčel, v pokutu Naši upadne.

A najde-li se, že vězeň bez viny jest, při vůli jeho bude, k tomu, jenž jej do vězení bez příčiny vsaditi dal, právně o to hleděti.

R. VII.

Žádný z lidí poddaných kterýchžkoli vrchností, ani čeledínich, kterýžby v patrném zločinství shledán anebo při skutku po-

R. V.

Da sich aber ein Kläger angebe, Sol ihm so wol von dem Kraiß-Hauptman als dem Grund-Herrn in dem, was zu Einziehung der Kundschafften und Urkunden der Wahrheit vornöthen, alle Beförderung geschehen.

Von dem Feinlichen Gericht, und insonderhait von denen scharffen Fragen.

R. VI.

Wan einer einen Ubelthäter gefangen neme und kein eigene Gefängniß hette: So sol er einen solchen Ubelthäter denen Kraiß-Hauptleuten desselben Kraißes, oder zu dem nechst gelegenen Halsgericht, oder in eine Königliche Stat, überliefern; und sol derjenige, so ihn in das Gefängniß uberantwortet, auff seinen eigenen Unkosten, innerhalb 14 Tagen den nechsten nach der Einantwortung, ihn Feinlichen anklagen und ihm sein Recht thun lassen. Wan er ihn aber innerhalb solcher 14 Tagen umb nichts anklagte und beschuldigte, So ist zwar vor diesem versehen gewesen, daß das Gericht nicht schuldig gewesen, den Gefangenen zu halten, sondern ihn ledig zu lassen. Weil aber dardurch vil böses ungestraft verbliben, auch wol ohne gnugsambe Ursachen einer als eine Malefiz-Person also in ein Gericht gestiftet werden können: So wollen Wir gnedigist, daß ein jeder, welcher dergleichen Ubelthäter zu einem Gericht gibet, darbey auch gründliche information eingeben sol, warumb und auß was Ursachen er denselben als einen Ubelthäter in das Gefängniß einlieferet, auch was er wider ihn für Anzeigung oder Beweis habe, und solches unter seinem Beschwaff dem Gerichtsherrn einantworten. Wan nun der Kläger innerhalb 14 Tagen den Gefangenen nicht Feinlichen anklagte und gleichwol zimbliche Indicia oder Beweis wider ihn eingegeben worden, auch die Mißsethat darnach beschaffen wäre: So sol der Gerichts-Herr sich ferner bey Unserer Königlichen Appellation Raths belernen und auff derselben Befund den Gefangenen entweder loß lassen oder ex officio wider ihn procediren. Der angegebene Kläger aber sol auff diesen fall nicht allein dem Gerichts-Herrn alle darauff auffgeloffene Unkosten erstatten, sondern auch Uns in Unsere Straff, als der so mit Feinlichem Recht gesichert und dasselbe deserivet, gefallen seyn.

Da auch deß Gefangenen Unschuld befunden würde, sol ihm bevor stehen, denjenigen, welcher ihn also ohne Ursach gefänglichen einziehen lassen, zu Recht vorzunehmen.

R. VII.

Es sol auch niemand keine Untertanen, die seynd unter welcher Obrigkeit sie wollen, wie auch keinen Dienstboten, so nicht stracks auff

stížen nebyl, k slyšení se však volal, bez pořádného vyslyšení k utrpnému právu odsuzován býti nemá. A kdyby pak předece při kterémkoliv právu odsauzen byl, může se on v příčině té na Nás neb appellaci Naší odvolávat.

R. VIII.

Aby pak v takových útrpných věcech tím mírněji a opatrněji kráčeno bylo, máf na všechny příležitosti a případnosti, kteréžby v pochybnosti zůstávaly, buďto z strany trápení zločince, aneb dotázek, kteréby se naň při trápení činiti měly, aneb z strany ortele a trestání jeho, anebo jiných k trápení náležejících věcí od auřadu appellací Našich naučení vzíti. Což sice také žádnému k žádné ujmě hrdla neb hlavy jeho býti nemá a nebude.

R. IX.

Pakliby kdo bez pořádného slyšení a odsauzení tázán nebo zmučen byl: tehdy to vyznání jeho za žádný průvod, ani žádnému na ublížení poctivosti jeho býti a postačovati nemá; a žádný proto k veyvodu mimo to Naše vyměření Zřízení Zemského státi povinen nebude.

R. X.

Jestližeby se kde na které popravě trefilo, žeby který zločinec vyznal nětco na pána neb na rytířského člověka, že by o tom věděl anebo toho příčinou byl: tehdy má toho práva pán, kterýž ho trápiti dal, vyznání jeho, i jak a jakým způsobem dotázky naň činěny byly, k úřadu appellací Našich královských odeslati, a tu za naučení žádati, zdaliby to jeho vyznání s sebou přinášelo, a takoví potahové toho byli, žeby za potřebné bylo, osobu zločinci představití. A když by to v appellaci Naší se vynašlo, tehdy zločinec nemá utracen býti, než má skrze hejtmany krajské aneb toho, kdož jej u vězení měl, nejvyššímu purgkrabí Pražskému na hrad Pražský v jeho moc dán býti, i s vyznáním zcela a zauplna, jak jest při utrpném právu učinil (neb se zachoval). Tu purgkrabí nejvyšší má tu osobu z stavu panského neb rytířského k veyvodu obeslati. A ačkoliv předešle se takový obyčej zachovával, že ten obeslaný při mučení býti, pod řebříkem státi, a potomně i při popravě, když zločinec ten konec svůj bráti měl, osobně tu přítomen býti, jestližeby ho pak neodvolal, tehdy před saudem zemským nejprve příštím, beze vší naň učiněné žaloby z toho se vyvesti musel; a pokudžby se ta panská neb rytířská osoba dostatečně nevyvedla, tehdy za psance zůstávala, a žádný s ní buď při právě nic činiti, ani

Handhafter That im Diebstal oder sonst in einem andern offentlichem Verbrechen ergriffen, und sich auff Verhör beruffete, zu der Tortur oder scharffen Frage verurtheilen. Geschehe es aber, daß einer gleichwol bey einem Hals-Gericht darzu verurtheilt würde, kan er sich vor Uns oder Unserer Königliche Appellation beruffen.

R. VIII.

Damit aber in Peinlichen Sachen desto behutfamber gegangen, sol man in allen denen jenigen Fällen, so zweifelhafftig, es sey zu thun wegen der Tortur und scharffen Fragen, oder der Peinlichen Straff, oder anderer zu dem Peinlichen Process gehöriger Sachen halber, sich bey Unserer Königlichen Appellation Rechtsens belernen. Und sol solches sonst einem jeden an seinem habendem Halsgericht unnachtheilig und unpræjudicirlich seyn.

R. IX.

Wo aber je einer ohne ordentliche Erkänntuß und gnugsambe indicien und Anzeigungen mit der scharffen Frage angegriffen und torquirt würde: dessen Aussag sol niemanden zu einem Rechtlichem Beweiß dienen, noch auch jemanden an seinen Ehren Schaden bringen. Es sol auch keiner schuldig seyn, wegen einer Aussag oder Urgicht sich zu Rechtlicher Aufßführung, nach Besag dieser Unserer Landes-Ordnung, zu gestellen.

R. X.

So es sich aber begeben, daß ein Ubelthäter bey einem Halsgericht auff einen auß dem Herren- oder Ritterstand, daß derselbe von der Ubelthat Wissenschaft hette oder dessen ein Ursacher wäre, befennete: So sol der Gerichtsherr, so ihn torquieren lassen, seine Aussage, auch wie und welcher Gestalt er gefragt, zu Unserer Königlichen Appellation schicken und sich aldar belernen, ob die Aussage also beschaffen und daher solche Anzeigungen sich ereignet, daß es einer Confrontation mit der besagten Person bedörffe. Und wan solches von Unserer Königlichen Appellation befunden würde, Sol der Ubelthäter nicht gerichtet, sondern dem Obristen Burggrafen zu Prag auff das Prager Schloß von denen Hauptleuten desselben Kraißeß, oder deme, welcher ihn in seiner Gefängniß hette, uberkiffert und beynebens außführlich und volkomblich berichtet werden, was bey dem Peinlichen Rechten vorgegangen. Nach demselben sol der Obriste Burggraf die besagte Herren- oder Ritterstands-Person citiren. Und ob wol vor diesem breüchlich gewesen, daß dieselbe bey der Tortur sich befinden, unter der Laiter stehen, auch folgendß der Execution, wan der Ubelthäter gerichtet, Persönlich beywohnen, und wan kein Widerruff von demselben geschehen, bey dem nechstem Land-Recht, ohne einzige vorgehende Klage, sich außführen müssen, und da sich gedachte Herren- oder Ritterstands-Person nicht

také mezi jinými dobrými a poctivými lidmi žádného tovaryšstva neb společnosti mítí nechtěl; poněvadž pak to jest příliš příkré: pročez nařizovati, ustanovovati a tomu milostivě chtiti ráčíme, aby takové osobě, když by toho sama nežádala, při trápení přítomnu býti aneb tu státi, potřebi nebylo, ale na tom dosti býti má a bude, když již jmenovaná osoba na takové oběslání se postaví, a jí zločinec ten, prve nežliby trápen byl, před oči se představí. A jsa tak představen, na svém by předešlém vyznání předce stál: tehdy má nejvyšší purgkrabě osobau tau, jakž nížeji pod titulem »o mordech« z strany ujistění z stavu panského neb rytířského osob dotknuto jest, tak se ujistiti. A pokudžby zločinec ten při trápení i potom, kdyžby odpraven býti měl, při smrti na vyznání svém předce stál, a tak je smrti svau ztvrdil: má tu dotčenau osobu buďto prokurator Náš královský, aneb někdo jiný, za původu se proti ní postavie, z toho právně viniti, k ní přístup mítí a ji sobě ku právu připraviti. Jakož pak kdyby se žádný ve dvaech nedělích po utracení dotčeného zločince za původu nepostavil: tehdy královský Náš prokurator, který každého času na takové potahy, vezmauc o tom o všem dostatečnau zprávu, bedlivý pozor na to dađauc, pokudžby ještě jaká jiná toho znamení neb potahové, buď také průvodové vynalezení býti mohli, toho se ujíti, též právně obviniti, i toho příčinau býti, aby zlé trestáno, a promíjeno nebylo.

R. XI.

Kdyby pak královský Náš prokurator v pochybnosti zůstal, zdaliby processem útrpného práva k osobě té již jmenované přikročiti, aneb v tom nějaké jiné rozmyšlení měl: tehdy má to na kancelář Naši českau královskau dvorskau vznésti a za naučení a radu žádati, zdaliby tu při věsti měl neb neměl.

R. XII.

Ačkoliv předešle, jakž svrchu dotčeno, ta často jmenovaná osoba na saudu zemském, byť pak žádné odporné strany proti sobě neměla, z toho se vyvesti musela; ale poněvadž to nyní na rozeznání té věci a na tom pozůstává, že tak dotčené osobě není potřebi jináče se z toho vyvozovati, lečby pro ty a takové potahy neb znamení buďto od prokuratora Našeho, aneb od někoho jiného, jehož by se tu dotýkalo, ku právu připravena byla: tehdy má před Nás nebo před saud Náš zemský přijíti.

R. XIII.

Pakliby v šesti nedělích po smrti a po odpravení zločince ani prokurator Náš, ani žádný jiný, na takové domnění neb po-

gnugjamb außgeführt, vor einen berüchtigten Urgichter gehalten und von aller Gemeinshaft der Rechten, wie auch aller Ehrlichen Gesellschaften außgeschlossen worden; Weil aber solches etwas hart: So jegen, ordnen und wollen Wir gnedigist, daß die besagte Person, wan sie es nit selbst begehrt, bey der Tortur nicht gegenwerttig seyn oder darbey stehen dörfte, sondern daß es genug sey, daß, wan mehrgedachte Person auff die Citation erscheinet, dieselbe mit dem Ubelthäter vor der Tortur confrontirt werde. Und wan alßdan bey solcher Confrontation der Ubelthäter auff seiner vorigen Außsage beständig verblibe: sol der Burggraf sich derj selben Person auffmaß und weise, wie hierunten unter dem Titul von „Mord- und Totschlägern“ wegen Vergewißung der Herren- und Ritterstands-Personen gemeldet, also versichern, damit, wan der Ubelthäter auff solcher Außsage in der Tortur, wie auch folgendz, wan er gerichtet würd, beharrete, und darauff entweder Unser Königlich Procurotor oder etwan ein interessirte Parthey die indicirte Person zu Recht vornemen wolte, wan derj selben mächtig seyn und sie un-sätzbar zum Rechtsstand bringen könte. Inmassen dan, wan sie innerhalb 14 Tagen, nachdem der Ubelthäter gerichtet, kein Kläger finde, Unser Königlich Procurotor, welcher jederzeit auff dergleichen indicia fleißig acht geben und information einziehen sol, was etwan darneben sonst für Anzeigen oder Beweis vorhanden, sich der Sachen unterfangen, den besagten zu Recht vornemen und darob seyn sol, damit das böse nicht untergetruckt werde und ungestraft verbleibe.

R. XI.

Da auch gedachter Unser Königlich Procurotor zweifelte, ob mit dem Reinklichen Process gegen der indicirten Person fortzukommen oder sonst diffals bedenden vorfielen: Sol er sich bey Unserer Könighlichen Böheimbischen Hoff-Canzley belernen, und ob er agiren sol oder nicht, Raths erholen.

R. XII.

Und ob wol vor diesem, wie obberürt, die Außführung von der besagten Person, ob sie gleich keine Widerpart gehabt, bey dem Land-Rechten geschehen müssen; Weil aber anjeho diese Sache auff Erkänntniß und dahin gerichtet, daß der besagte sich anders nicht außführen darf, er werde dan wegen solches indicii entweder von Unserm Procurotor oder einer in der Sache interessirten Parthey zu Recht vorgenommen: So sol hinfitro solches bey Uns oder Unserm Land-Rechten anhängig gemacht werden.

R. XIII.

Wan aber innerhalb 6 Wochen, nachdem der Ubelthäter gerichtet, sich weder Unser Procurotor, noch andere, wegen gedachter indicien

tahy proti dotčené osobě při právě nenastupoval: tehdy na tu z stavu panského neb rytířského osobu za příčinou takového domnění, (pokudž by žádného nového průvodu proti ní nebylo), po vyjití těch šesti nedělí nemá víceji nastupováno býti, nýbrž ona toho prázdna a svobodna bude.

R. XIV.

Co se pak prvního processu dotýče, prokurator Náš aneb ten, kdožby z takového domnění vinití chtěl, potřebu svou buďto do kanceláře Naši české dvorské, anebo Našim auředníkům zemským, jakž svrchu »o témž processu« při saudech zemských oznámeno jest, v spisu přednese. Což se dotčené osobě podá, aby na to tolikéž v šesti nedělích potřebu svou přednesla. A když on tak svého proti tomu odvodu a jiné potřeby své přednese, i na to proti ní vzaté důmnění, a poněkud podle toho někteří jiní potahové a průvodové a vedle příležitosti osob a spáchaného skutku žaloba se učiní: při vůli původa zůstane, bude-li se ihned chtít ku právu podati a za rozeznání té věci žádati, anebo také repliky své tím vším způsobem, jak svrchu »o processu« do- tknuto jest, proti tomu podati a dáleji kráčeťi.

R. XV.

A aby se žádný nevědomostí vymlouvati příčiny neměl, ani nadepsanému času těm šesti nedělím projiti nedal: tehdy má Náš nejvyšší purgkrabě jednoho každého takového zločince vyznání prokuratorovi Našemu královskému, i tomu každému, kohoby se dotýkalo, veypis, jakž slovo od slova v sobě zní, pod pečeti svou poručiti vydati.

R. XVI.

A jestližeby se trefilo, a který zločinec, maje smrt bráti, toho odvolal, na něhož prve vyznával: nemá zase k trápení proto veden, než předce utracen býti. A ten každý téhož odvolání užije, byť pak ten zločinec zase k trápení z jakýchkoli příčin byl veden; a má jej purgkrabě z toho závazku tu hned propustiti.

R. XVII.

Pakliby ten jistý, na koho ten zločinec pravil, jsa od purgkrabě obeslán, k veyvodu nestál a státi nechtěl: tehdy ten zločinec bude moci utracen býti. A ten, kdožby, jsa tak obeslán k veyvodu, aneb jsa zavázán, před saudem nestál a se nevyvedl, za psance zůstati má.

wider die bezüchtigte Person zu Recht angeben: So sol dieselbe Herren- oder Ritterstands-Person wegen solches indicii (da sich nicht etwan neuer Beweis wider sie eraignete) nach Verfließung solcher 6 Wochen unbesprochen bleiben und davon ledig und loß seyn.

R. XIV.

Was aber den Process anlangt, Wird Unser Procurator oder der sonst auff das indicium klagen wil, seine Notdurfft schriftlich, entweder bey Unserer Königlich Böhaimbischen Hoff-Cantzley, oder denen Unter-Land-Officirern, wie hieroben „von dem Proceß“ bey dem Land-Rechten gemeldet, eingeben. Welches der besagten Person, innerhalb 6 Wochen ihre gegen-Notdurfft darauff zu befördern, zugestellt werden sol. Und wan dieselbe mit ihrer Ausführung und Gegennotdurfft auff das wider sie angezogene indicium und etwan darneben andere Anzeigungen oder Beweis und nach Gelegenheit der Person und deß Verbrechens darauff gestellte Klage einkommt: Stehet es bey dem Kläger, ob er alßbald submittiren und darauff Erkänntniß begehren, oder mit feiner Replica, allerdings wie hieroben von „Processen“ gesetzt, weiter einkommen und verfahren wil.

R. XV.

Und damit sich niemand der Unwissenheit halber zu entschuldigen und vorangeregte Zeit der 6 Wochen nicht verstreichen lasse: So sol der Obriste Burggraf einer jeden solchen Aussag oder Urgicht Unserm Procuratori und menniglich, den es betrifft und angehet, eine Abschrift, wie solche von Wort zu Wort lautet, unter seinem Insigl geben und zukomben lassen.

R. XVI.

Und da sichs zutrüge, daß der Ubelthäter, wan er gerichtet werden sol, zuvor einen Widerruff deß jenigen, so er vorhero wider einen bekennet, thäte: sol er derentwegen nicht widerumb zur Tortur geführt, sondern ihm einen weg wie den andern sein Recht gethan werden. Und kombt der Widerruff dem, auff welchen er bekennet, zu staten, obgleich ein solcher Ubelthäter, auß was Ursachen es auch wäre, hinwiderumb zur Tortur geführt würde. Und der Burggraf sol alßbald darauff den Verstrickten seiner Anglob- und Verstrickung loß zehlen.

R. XVII.

Wan aber derjenige, auff welchen der Ubelthäter aussagte, als er von dem Burggrafen beschickt worden, sich nicht gestellte: So mag der Ubelthäter einen weg wie den andern hingericht werden. Derjenige aber, welcher dem Burggrafen also citirt oder verstrickt gewesen und nicht erschiene, sondern das Recht fliehe, sol für einen verüchtigten Urgichter gehalten werden.

R. XVIII.

Jestližebý pak na kterém trápení který zločinec na některého měštěna z měst Pražských nebo z jiných královských měst něco vyznal, že by on příčinou toho zlého byl aneb o tom vědomost měl: má do toho města, kde ten usedlý měštěnin jest, dáno býti znáti purgkmistru a konšelům, aby se jím ujistili, a mají mu den jmenovati, v kterémby mu ten zločinec představen býti měl. A pokudžby on, jsa tak jemu představen, to tehdaž jemu z aust v uši mluvil, i potom na trápení, až i při smrti to předce seznával a na tom umřel: tehdy má ten již tak zmaný v šesti nedělích při tom městském právě od těch, jichž se tu dotýče, aneb od Našeho královského rychtáře, pokudž by se žádný žalobník ve dvou nedělích, jakž toho nahoře o osobách stavu panského a rytířského dotknuto jest, nenalezl, právně obviněn býti. A kdyžby on na ten od původu předestřený potah a domnění, aneb jiné také při tom průvody a dokázání odpověd svau dal, a nic víceji čím by dáleji se hájiti a zastávati mohl, neměl: aby buďto ihned na žádost původu rozeznání se stalo, anebo také dáleji skrze replikování a duplikování jeho, v spisích neb austně, jak se toho při tom právě v ten čas užiti může, po právě kráceno, a to co za právo jest, vyměřeno bylo. A přitom města šetřiti toho mají, pokudž by kdy, obzvláště pak za příčinou mučení, na nějaké pochybnosti zůstávali, aby proto od úřadu appellací Našich naučení brali.

R. XIX.

A kdyžby ta již dotknutá osoba v těch šesti nedělích před právem městským z něčehož viněna nebyla: tehdy má takového důmnění, pokudž by se nic nového proti němu nenacházelo, dokonce prost a osvobozen býti. A kdyžby, jsa obeslán, k tomu se nestavěl, a tak se před právem ukrýval: má ten, jakž nahoře o osobách z stavů vyšších psáno, zjevně za psance jmin a držán býti.

R. XX.

Jestližebý bylo na koho vyznáno od kterého zločince, coby se obecného neřádu zemského dotýkalo a zjevného všeho zlého: v takové příčině nemá žádný s psancem, byť byl on kdokoliv, tajně nebo zjevně, nižádné smlauvy (coby se toho narčení od zločince dotýkalo), s kým kolivěk činiti neb se rovnati, než jednakaždá z stavu panského neb rytířského osoba má se z toho po zašlém napřed obvinění, jakž svrchu dotčeno, pořadem práva na schválení saudu ze všeho vyměřiti a nevinu svau ukázati.

R. XVIII.

So in einer Peinlichen Frag ein Ubelthäter etwas auf einen Burger auß Unserm Präger Stäten oder einer andern Königlichen Stat, daß er nämlich von der Mißthat Wissenschaftt habe oder dessen eine Ursach wäre, bekennete: So sol man solches in dieselbe Stat, wo der Burger gefessen, dem Burgermeister und Rath zu wissen thun, auff daß man sich mit demselben vergewisse, und einen Tag benennen, darauff er mit dem Ubelthäter confrontirt. Und wan derselbe so wol bey der Confrontation, als auch der Tortur, endlichen auch wan er gerichtet würd, auff solcher Aussage beständig verbleibet: Sol der besagte innerhalb 6 Wochen bey demselben Stat-Rechten entweder von der Interessirten Parthey oder Unserm Kaiserlichem Richter, wan sich innerhalb 14 Tagen kein Kläger, wie hieroben von denen Herren- und Ritterstands-Personen gemeldet, nicht findet, vorgenommen, und nach dem er auff das von Klägern angezogene indicium oder auch andere Neben-Anzeigungen oder Beweis geantwortet und nichts mehrers zu seiner Defension vorzubringen hat, entweder atßbald auff Klägers Begehren ein Beschreib erfolgen, oder ferner replicando, duplicando, schrift- oder Mündlich, wie es in demselben Gericht herkommen, verfahren werden, und darauff ergehen, was Recht ist. Darbey gleichwol die Stäte, wan etwan, insonderheit der Tortur halber, Zweifel vorfielen, sich bey Unserer Königlichen Appellation belernen sollen.

R. XIX.

Wan aber der besagte innerhalb derselben 6 Wochen bey dem Stad-Rechten nicht vorgenommen würd: Sol er von solchem indicio, wan sich nichts neues wider ihn befinde, loß und ledig seyn. Da er sich aber auff vorgangene Bescheidung nicht gestellte und also das Recht fliehe: sol er, wie hieroben von höhern Ständen gemeldet, vor einen offentlichen berichtigten Urgichter gehalten werden.

R. XX.

So auch ein Ubelthäter auff einen etwas bekennet, und solches treffe eine gemeine Unthat an, darunter Unser und des gemeinen Wejens interesse versirte: in solchem fall sol sich mit dem Urgichter niemand, er sey wer da wolle, weder heimlich noch offentlich, der Aussag oder Urgicht halber vergleichen oder vertragen, sondern ein jeder auß dem Herrenstand oder vom Adel sollen sich dessen auff vorgangene Klage, wie obberürt, mit offentlichem Recht außführen.

R. XXI.

Když by pak k tomu pro samau práva neposlušnost přijíti mělo, žeby někdo za psance jmín, a jakž předešle beyvalo, vůbec zjevně za takového vyhlášen býti měl: nicméně však k tomu ještě zapotřebí bude, aby pokudž tu jednom o nepostavení se, když byl obeslán, činiti jest, ještě jedno naň, kdyžby již zločince na jeho proti němu vyznání usmrčen byl, od nejvyššího purgkrabího obeslání vyšlo. I ačkoliv toho, co se osoby jeho dotýče, při předešlém způsobu se zůstává, a právo mu žádné služby nemá: však prokurator Náš královský, pokudžby dostatečné proti němu znamení a průvody míti mohl, může pořád práva s ním začíti, a je až na vřeh neboližto do *executí* dovesti. A kdyžby také ten domnělý v roce a dni pořád zběhlém před Naši osobu neb saud Náš zemský se dostavil, a hodné, též slušné příčiny toho, proč se na obeslání postaviti nemohl, přednesl a ukázal: tehdy má zase k prvnější své poctivosti navrácen býti, jakoby ho v tom čase v těch šesti nedělích žádný z takového domnění v ničemž při právě byl nevinil, toho všeho prázden a osvobozen beyti. Kdyby ho pak kdo obvinil, na to on, jakž svrchu dotčeno, ze všeho odpovídati povinen jest.

R. XXII.

Při tázání zločinečův na hradě Pražském má býti purgkrabě hradu Pražského s raddami svými, kteří s ním v saudu jeho sedají, a kohobychom My k tomu víceji, aneb saud Náš zemský, naříditi ráčili a nařídili. A poznal-liby toho menší purgkrabě jakau potřebu, můž i jiným povolití, aby při témž trápení býti mohli. Tyž pak purgkrabě menší s právem býti při témž tázání má. A chce-li se tu kdo po svých věcech neb škodách ptáti, ten má k tomu trápení připuštěn býti a dotčenému purgkrabímu to, nač by zločince tázán býti měl, na ceduli napsáno dáti, a on má se na něm doptávati; jako ku příkladu, kdyžby o kradené a odňaté věci činiti bylo, kam jest je nosil, anebo vi-li kdo o tom? Pakliby vyznal na koho z panského neb rytířského stavu, též z městského řádu: ten jsa obeslán, má tam k němu do vězení, sám třetí s přátely svými, puštěn býti, aby jemu to vůči seznal a pravil. A on aby také měl vůli (na kohož ten zločince vyznává) k tomu zločinci buď sám neb skrze přítele svého mluviti, cožby jemu koli potřebí bylo; a v tom purgkrabě žádnému překážky činiti nemá.

R. XXI.

Wan es aber wegen des Ungehorsams darzu käme, daß einer vor einen Berichtigten Urrichter erklärt und wie vor diesem publicirt würde, darzu gleichwol vonnöthen seyn sol, daß, wan es allein wegen des nicht-erscheinens zu thun, er noch zum andernmal von dem Burggrafen, nach dem nämlich der Ubelthäter auff seiner Aussage wider ihn gestorben, citirt werde: So bleibt es zwar, so vil seine Person anlangt, bey dem vorigen Herkommen, und sol ihm kein Recht dienen. Jedoch sol Unserm Königlichem Procurator, wan er mit gnugsamen Indicien und Beweiß wider ihn auffkommen könnte, das Recht wider ihn vorzunehmen und biß zum End-Urtheil zu verführen bevor stehen. Wan auch der indicirte sich innerhalb Jahr und Tag vor Uns oder Unserm Land-Rechten gestellte und gnugsambe Gehafften, warumb er nicht erscheinen können, außführte: So sol er widerumb also und dergestalt restituirte werden, daß, wan Ihn von Zeit der restitution innerhalb 6 Wochen niemand wegen des indicii zu Recht vornimmt, er von demselben ganz ledig und loß; wan er aber vorgenommen würd, darauff, wie obgehört, zu verfahren schuldig seyn sol.

R. XXII.

Und so dan ein Ubelthäter auff dem Prager Schloß Peinlich befragt würde, sol sich darbey befinden und gegenwertig seyn: Der Burggraf des Prager Schlosses mit seinen Rätthen und Rechts-Besitzern, und wen Wir oder Unsern Land-Recht sonst darzu verordnen wollen. Und da der Unter-Burggraf es eine Notdurfft zu seyn erachtete, Mag er auch andere Leute zu solcher Peinlichen Frage lassen. Er, der Unter-Burggraf, aber sol von Rechtswegen bey einer jedwedern dergleichen Peinlichen Frag und Tortur gegenwertig seyn. Und so jemand wegen seiner Sachen oder ihm zugefügten Schaden halber Frage anstellen wolte: dem sol es verstattet und derselbe sol zu solcher Peinlichen Tortur zugelassen werden; und der so fragen wil, sol dem Burggrafen das jenige, darumb der Ubelthäter zu fragen, auff einem Zettel verzeichnet geben, und mag ihn deswegen befragen, als zum Exempel: wan es umb gestolene und entwante Sachen zu thun, wo er solches hingetragen, oder ob jemand davon wüßte? Da er auch auff jemanden auß denen Herren-, Ritter- oder Burgersstands-Personen bekennete: So sol der, so darzu citirt, mit seinen Befreunden selbst dritter zu dem Gefangenen in das Gefängniß, daß er ihm solches in das Gesicht sage, gelassen werden. Und dem, auff welchen der Ubelthäter außsagt, sol bevorstehen, den Ubelthäter entweder selber oder durch seinen Freund anzureden und ihm, was seine Notdurfft erheischt und ihm vonnöthen seyn würd, vorzuhalten; darinnen ihm von dem Burggrafen kein Eintrag geschehen sol.

R. XXIII.

Na žádné popravě u hejtmanův krajských po krajích, na zámcích, na tvrzích, v městech, v městečkách, ani při auřadu purgkrabským žádný se nemá ptáti, jmenujíc kterého z panského řádu neb z rytířstva, aneb osobu z stavu městského. ten od toho, kohož jest jmenoval, můž obeslán býti z nářku cti, a on to jemu napraviti a pokutu tímto Zřízením Naším Obnoveným »o nářku cti« vyměřenau trpěti má. Než na psance odsauzeného aneb nevyvedeného každý se bude moci zejména ptáti, buď na panského neb na rytířského i městského člověka.

R. XXIV.

A týmž řádem a způsobem, jakž svrchu doteykáno, každý se zachovej při popravě své. A nemá také žádný jiný k útrpnému tázání připuštěn býti, leč osoby k tomu přísežné a pána toho, číž poprava jest, úředníci. Kteříž nápodobně k takovému útrpnému tázání přísahu vykonati povinni jsau, jestliže při tom býti a na místě pána neb vrchnosti své saudce místo zastaupiti chtějí. Taková pak přísaha na to se vztahovati má, že v těch útrpných věcech nejnác, než co za spravedlivé uznají, saudití, i ortel, jakž za právo jest, vynésti chtějí, a to pro nižádnau přízeň, buďto lítost, neb dary, neb jiné jakékoliv věci. A přísahu tu každý saudce, kterýby k takovým útrpným věcem potřebován byl, vykonati povinen bude. To pak útrpné tázání tak se konati má, jakž by ti, kteří k tomu obráni a nařízení jsau, podle příčin a případností a vedle zřejmých znamení a patrných domnění za slušné a spravedlivé uvázili, svědomím svým jisti byli a z toho Bohu a vrchnosti své nejvyšší odpovídati mohli. V věcech však ještě u pochybnosti zůstávajících má tím způsobem, jakž svrchu dotčeno, kráčeno býti.

R. XXV.

Pisari, kteřížby při tázání zločincův vyznání jich zločinná zapisovali, mají tolikéž k tomu obzvláštní přísahu míti, totiž že v těch útrpných věcech žalobu, i odpověď na ní, potahy, znamení, důmnění i průvody a zločinná vězně vyznání, i což by se tu koli jiného dalo, všecko upřímně a věrně zapisovati chtějí, žádné v tom nejmenší lsti neb obmyslnosti nepoživajíce. A takové zločinné spisování žádnému k ujmě jich poctivosti býti nemá. A kdožby kterého písáře tím na jeho poctivosti dotýkal,

R. XXIII.

Es sol aber bey keinem dergleichen Criminal-Process, es werde derselbe in denen Kraißen von denen Kraiß-Haupt-Leuten, oder in denen Stäten, oder auff denen Schlößern, Ritterstzen, Märkten oder bey dem Burggrafen-Amt gehalten, offentlich und mit Namen auff eine Person, so auß denen Ständen, zu derselben Schand und Spot gefragt werden. Da aber jemand auff eine Stands-Person mit Namen fragen würd: derselbe, so gefragt, kan von dem andern auff maß und weise, wie es in Injurien- und Ehrnsachen gebreichlich, beschickt und auff die Straff, so wegen Injurien und Ehrnhändel mit dieser Unserer Verneuernten Landes-Ordnung aufgesetzt, beklagt werden. Auff einen unaufgeführten Urgichter aber kan ein jeder mit Namen fragen, die Person sey gleich Herrn-, Ritter- oder Burgerstands.

R. XXIV.

Und obbeschribener Ordnung gemäß sol sich ein jeder bey seinen Halsgerichten verhalten. Wie dan zu Anstellung dergleichen Peinlichen Frag niemand zugelassen werden sol, dan allein veraidete und geschworne Personen und des Herrn, deme das Halsgericht zustehet, Beampte. Welche gleichermaßen zu dem Peinlichem Gericht einen Körperlichen Aid ablegen sollen, wan sie darbey seyn und an stat ihrer Herren die Richterstelle vertreten wollen. Es sol aber der Aid dahin gerichtet seyn, daß sie in Peinlichen Sachen richten und urtheilen wollen, was Recht, und solches nit lassen wollen weder durch Lieb, Laid, Gab, noch keiner andern Sachen wegen. Und einen solchen Aid sol ein jeder Richter thun, so zu einem Peinlichem Gericht gebraucht würd. Und sol man bey einer solchen Peinlichen Frag dergestalt procediren, wie es die jenigen, so darzu verordnet und gegenwertig seyn, nach Gelegenheit der Umstände und einkommenen Anzeigungen, auch Beschaffenheit des Verbrechens für billich und Rechtmessig erkennen und in ihren Gewissen gegen Gott und der höchsten Obrigkeit zu verantworten gedencken. In zweifelhaftigen Fällen aber sol es, wie hieroben gesetzt, gehalten werden.

R. XXV.

Die Schreiber aber, so die Aussag oder Urgicht des Ubelthäters aufschreiben und notiren, sollen in gleichem veraidet seyn, daß sie in denen Sachen, das Peinliche Gericht betreffend, die Klag und Antwort, Anzeigungen, Verdacht oder Beweifung, auch die Urgicht des Gefangenen und was gehandelt würd, getreulich aufschreiben und daran keine Gefährde suchen oder brauchen wollen. Es sol auch ihnen an ihren Ehren unmaßthellig seyn. Wie dan, wan jemand einen dergleichen Schreiber derowegen an seinen Ehren angriffe, und solches auff ihn dargethan

a naň to provedeno bylo, aby v pokutu v artikuli vyměřenu, kdožby koho »pro honění a jimání zločince« dotýkal, upadl.

R. XXVI.

Jestližeby se kdo chtěl po své škodě ptáti a proto také útrpnému tázání přítomen býti: má se k tomu, jakž svrchu dočteno, bez odporosti připustiti.

R. XXVII.

Kdyžby již vězeň neb zločinec měl konec svůj bráti, a žádaly prve správy křesťanské: toho mu netoliko dopřino, anobř byt toho i nežádal, má k tomu jak od duchovních, tak i od světských napominán býti, a žádného dokonce prostředku neopauštíti, což by mu k spasení duše jeho slaužití mohlo. A kdyžby na popravu veden býti měl, opojn býti, ani nic jiného zbytečného při něm se užívati nemá.

A poněvadž při útrpných věcech začasť také i o glejtích jednáno bývá, již nyní o týchž glejtích následuje.

R. XXVIII.

Žádný, jakéhoby ten koli důstojenství, stavu neb povolání byl, nemá té moci míti, toho, komubychom gleit Náš královský dáti ráčili a on se naň odvolával, byt ho třebas toho času při sobě neměl, mečem anebo jinak jakau koli smrti odpraviti dáti. Než kdožby tak, nemaje glejtu při sobě, postížen byl, ten do vězení vzat, a to Nám neb místodržicím Naším oznámeno, a potomně jemu poručeno býti má, kdy by a kde ten gleit ukázati měl. Než kdoby chtěl takové těžkosti pro neukázání glejtu ujiti, má glejt vždycky při sobě nositi a jeho v skutku užívati. Krom lidí poddaných, jednoho i druhého kteréhokoliv stavu, ti proti pánm svým glejtování býti nemají. Pakliby kdo, nedada nic na královský glejt, komu smrt učiniti dal, ten má hrdlo propadnauti.

R. XXIX.

Kdožbykoliv od Nás a Našich dědicův, budaucích králův Českých, glejt měl a podle něho se glejtovně nechoval: ten toho glejtu víceji užiti nemá, ale od jednohokaždého do vězení vzat býti může. Než zapíraliby, že jest proti tomu glejtu nic ne učinil a to odvesti chtěl, k tomu připuštěn býti má. A kdožby tomu, jenž by glejt měl a jej prokázal, co naproti glejtu vědomě učinil: ten v pokutu Naši upadá.

würde, Derselbe in die Straff und Poen, so in dem fall, wan einer an seinen Ehren wegen Fah- und Einziehung der Ubelthäter angegriffen, außgesetzt, fallen sol.

R. XXVI.

Da aber einer nach seinem Schaden zu fragen und derentwegen der Tortur bezuwohnen begehrte: Der sol darzu, wie obberürt, gelassen werden.

R. XXVII.

Und da nun dergleichen Ubelthäter gerichtet werden solte, und begehrte zuvor zu beichten und zu communiciren: sol ihm solches nicht allein zugelassen, sondern auch, da er es gleich nit begehrte, darzu von Geist- und Wellichen vermahnet und alle Mittel, so ihn zu seiner Seelen Seligkeit führen möchten, vorgenommen, das Gegenspiel aber und alle Mißbräuche disfalls abgeschafft werden.

Und weil bey dem Feinlichen Gericht auch offters von denen Glaiten gehandelt würd, So folget nunmehr von denen Glaiten.

R. XXVIII.

Es sol niemand, weß Würden, Stands oder Wesens der sey, Macht haben, den jenigen, dem Wir Unser Königlichs Glait gegeben und der sich darauff berufft, ob er es gleich zu derselben Zeit nit bey sich hette, mit dem Schwerd oder sonsten richten zu lassen. Sondern wer also betreten und das Glait nicht bey sich hette, derselbe sol gefänglichlich angenommen und solches Uns oder Unsern Statthaltern zu wissen gethan, und darauff ihm anbefohlen werden, wan und wo er das Glait auffweisen sol. Der nun dergleichen Ungelegenheit wegen Auffweisung deß Glaitis nicht außstehen wil: sol das Glait stets bey sich haben und desselben kräftiglichen genießen. Ausser was Leibeigene Unterthanen eines und deß andern Stands seyn, die sollen wider ihre Herrschafft nicht Glait haben. Da aber einer einen andern, deß Königlichs Glaitis ungeachtet, richten liesse: der sol an Leib und Leben gestrafft werden.

R. XXIX.

Wan einer ein Glait von Uns und Unsern Erben, Nachkommenden Königen zu Böhaimb, hette und sich nicht Glaitlichen hielte, sondern solches Glait selbst breche: Der kan sich desselben ferner nicht gebrauchen, sondern mag von einem jeden in gefänglichliche Haft genommen werden. So er aber laugnete, daß er dem Glait zuwider gehandelt und sich mit Recht außführen wolte: Sol er darzu gelassen werden. Und wer den jenigen, welcher ein Glait hat und dasselbe vorweist, dem Glait zuwider wissendlich beleidiget: der fällt in Unsere Straff.

R. XXX.

Jestližebý Náš nebo budaucích králův českých auhlavní nepřítel nebo zhaubce zemský glejt sobě spůsobil a dostal: takového, neboližto jeho pomocníky a pomocníků pomocníky, když se to vyjeví, nemá žádný pod spůsobem glejtu koňmi, vozy, ani zbraněmi, ani penězi, nebo sice jakým koliv jiným spůsobem, buď jídlem neb pitím nebo přechováváním, jakby se koliv vymyslíti mohlo, fedrovati, než všickni k tomu, aby ztrestán byl, nápmocni býti mají; a to propadením cti, hrdla a statku.

Až potud o právu útrpném a co k němu přináleží, oznameno jest; již následuje o veystupcích některých a o přečinění.

R. XXXI.

Poněvadž v prvnějším Zřízení Zemském všech těch přečinění a veystupkův spůsob a vlastnost zejména položena není, a ti na větším díle v Právích Městských se nacházejí: protož milostivě tomu chytíi ráčíme, aby takové věci z dotčených Práv Městských sem jako přinešeny, a co by se nedostávalo, odonud zde doplněno bylo. Však aby ty věci, kteréž v tomto Zřízení Našem rozeznané a rozsauzené jsau, tudy nižádným spůsobem v nějakau pochybnost se neuvozovaly, a pokuty podle povah osob a jiných případností se ukládaly.

R. XXXII.

A poněvadž až posavad *de crimine læsæ majestatis*, to jest o aurážce nejvyššího důstojenství Našeho, v Zřízení tomto Našem Zemském Obnoveném začasté zminka se dála: tehdy přede všemi věcmi nad tím, co tak v rozdílných Zřízení tohoto Našeho případnostech o takovém veystupku neb přečinění od Nás nařízeno jest, jak po krajích, tak i jinde všudy po městech ruka ochranná skutečně držána býti má. A dále My pod tím *crimine læsæ majestatis* titulem, aneb pod tau aurážkau nejvyššího důstojenství, všecko to, aneb všechny ty a jiné věci neb případnosti miniti a rozuměti ráčíme, coby se jakkoli a kdekoli proti Nám jakožto králi Českému, dědicům Naším, budaucím králům Českým, aneb proti královskému Našemu kmenu a krvi nětco nebezpečného před se brátí, zdvihati, jednati neb počínati chtělo.

R. XXXIII.

Co se pak pokut, jako i rozdílných stupňův toho tak ohavného veystupku aurážky nejvyššího důstojenství dotýče: s těmi tak držáno a zachováno býti má, jakž Práva Naše Císafská vyměřují.

R. XXX.

So Unser oder Nachkommender Könige abgefagter Feind oder ein Landes-Beschädiger ein Glait außwürckte: den oder dessen Helffer und Helffers-Helffer sol niemand, wan solches offenbar, unter dem Schein des Glaits weder mit Pferden, Wagen, noch Waffen, noch Geld oder sonst mit einzigem andern Mittel, es sey mit Essen und Trincken oder andern Auffendhalt, wie es immer erdacht werden könnte, befördern oder auffhalten, sondern mennglich behülflichen seyn, damit er zur Straff gebracht werde; alles bey Verlust Leib, Ehr und Gutz.

Bishero ist von dem Feinlichen Gericht und was demselben anhängig, gehandelt worden; Folget nunmehr von denen Delictis und Verbrechen.

R. XXXI.

Weil aber alle species Delictorum in voriger Landes-Ordnung nit begriffen, dieselben aber mehrern theils in denen Stad-Rechten zu finden: So wollen Wir gnädigst, daß solche auß gedachten Stad-Rechten gleich alhero gezogen, und was alhier mangelt, damenhero gleich erfüllet und ersezt werde. Jedoch daß die jenigen Sachen, so in dieser Unserer Landes-Ordnung decidirt und erörtert, dardurch keines Wegs in Zweifel gezogen, die Straffen auch nach Gelegenheit der Personen und derselben Umstände gerichtet werden.

R. XXXII.

Und demnach bishero von dem Crimine Læsæ Majestatis in diser Unserer Verneuerter Landes-Ordnung Meldung geschehen: So sol zuförderst über dem jenigen, so in unterschiedenen Fällen in dieser Unserer Landes-Ordnung von solchem Laster gefeh, steiff und fest, so wol auff dem Land als in Stäten, gehalten werden. Wir wollen aber ferner unter obgedachtem Crimine Læsæ Majestatis alle die jenige Fälle verstanden haben, da wider Uns als König zu Böhaimb, Unsere Erben, Nachkommende Könige, oder Unsern Königlichen Stand etwas gefährliches machinirt würd.

R. XXXIII.

Was aber die Straffen, auch die unterschiedenen gradus dieses abscheulichen Lasters der Belaidigten Höchsten Majestät anlangt: mit derenelben sol es, wie es Unsere Kaiserliche Rechte vermögen, gehalten werden.

Již následuje, co se na díle v předešlém Zřízení Zemském o veystupcích a přečinění nachází: O moci a co moc jest, a o propadení cti, hrdla a statku.

O moci zjevné.

S. I.

Poněvadž v předešlém Zřízení Zemském jistí artikulové položení jsau, z nichž patrno jest, co se za moc zjevnau drží a pokládá, protož takoví artikulové jsau tito: Kdoby se moci a brannau rukau v hrady, tvrze, města, městečka, budto dědičná, manská neb zápisná, druhému náležející, anby jich ten v držení byl, uvázal; nebo jestližeby kdo druhého, odpovědě neb neodpovědě jemu, proti řádu tohoto Zřízení Zemského jako nepřítel jal; aneb žeby kdo v zemi zjevně ohněm škodu činil a páčil.

Když by pak toho statkové vzati byli, ti na Nás připadnauti mají, a My s nimi vedle libosti činiti moci ráčíme. Však z těch statkův tomu, nad nimž moc provedena jest, škody vzaté, když je nejprve prokáže, nahražené býti mají, a k dotčenému škůdci jako k zjevnému nepříteli a zhaubei zemskému s trestáním, a sice ve všem jiném, jak se předešle zachovávalo, přikročeno bude.

O odpovědnících a těch, kteří poddanosti v dědičném Našem království Českém zhoštění jsauce, práva a spravedlnosti svých ne právem, ale moci vyhledávají a mítí chtějí.

S. II.

Kterýby obyvatel království Českého, jakéhokoliv stavu, jeden druhému na hrdlo neb na statek zjevně odpověděl, jej pod tau odpovědi jal neb statek jeho jakkoliv odňal: tehdy ten, komuž by tak odpovědino bylo, má to hned hejtmanům toho kraje v známosti uvésti. A hejtmané krajští mají toho odpovědnika před sebe obeslati, a našlo-liby se co toho při něm, ním se ujistiti a na hrad Pražský dodatí.

S. III.

Kdyžby okolním knížatům, kteříž s Námi nebo s Našimi budaucími, králi Českými, dědičné smlauvy mají a podle nich

Folget nunmehr, was theils in voriger Landes=Ordnung von denen delictis zu befinden: Von Gewalt und was Gewalt ist, und von Verlust Leibes, Ehr und Gutes.

Von offendlícher Gewalt.

S. I.

Demnach in voriger Landes=Ordnung gewisse Articul gesetzt, darauß erscheint, was für offentlichen Gewalt angezogen worden; So lauten dieselbe Articul wie folget, als nemlich: Wan einer mit Gewalt und gewaffener Hand eines andern Schloß, Sitz, Stát, Márckt, es seyen Erb-, Hof-, Lehen- oder Pfand-Gütter, so derselbe besesse und in Possession hette, einnimbt; oder so einer den andern mit oder ohne Absage mit Gewalt und dieser Landes=Ordnung zuwider, als ein Feind gefangen náme; oder etwan einer im Land offentlich mit Feuer und Brand Schaden thäte.

Wan nun eines solchen Gütter eingenommen, Sollen dieselbe auff Uns fallen, und Wir haben darmit zu thun und zu lassen. Jedoch sollen darauß dem jenigen, welchem die Gewalt zugefüget, die erlittene Schäden auff vorgehende Liquidation erstattet, auch sonst gegen dem Thäter als einem offentlichem Feind und Landes=Beschädiger mit denen Straffen und sonst allerdings, wie vor diesem, verfahren werden.

Von denen Absagern und denen jenigen, welche, nachdem sie der Unterthänigkeit in Unserm Erb=Königreich Böhaim loßgezehlet, ihre Zu- und Ansprüche nicht mit Recht, sondern Gewalt suchen und außüben wollen.

S. II.

So etwan ein Inwohner dieses Königreichs Böhaim, auß welchem Stand derselbe auch wäre, einen andern auff Leib und Leben oder auch auff Hab und Gut offentlich absagen und auff die Absag denselben gefangen nemen, oder ihm ein Gut, was gestalt es wäre, entziehen würde: sol der, deme abesagt, solches alßbald bey dem Kraiß-Hauptman anbringen. Und die Kraiß-Haupt-Leüte sollen den Absager vor sich erfordern, und wan er also besunden, So sollen die Kraiß-Haupt-Leüte sich mit ihm vergewißigen und ihn auff das Prager Schloß überliffern lassen.

S. III.

Da auch einer denen umbligenden Fürsten, welche mit Uns oder Unserm Erben, Nachkommenden Königen, Erb=Verbündnuß und Ver-

se chovají, odpověděl: ten a takový žádného bytu v zemi míti, od žádného se přechovávati ani fedrovati nemá, než kdyžby byl doptán, jako jiní Naši země nepřátelé vyzdvižen a do vězení dán býti má.

S. IV.

A kdyby se takový zjevný odpovědník a zemský škůdce vyjevil: tehdy ten, kdožby o takových lidech nešlechetných nejprve převzděl, a ti, jimž by se předně a obzvláště škoda nebo odpověď stala, to hejtmanu toho kraje v známost uvésti povinni budou, oznámíce, co se kde komu a od koho násilně ublížilo. A hejtmán krajští, kdyžby se to na ně vzeslo, to Nám nebo místodržicím Naším přednesti, a dále proti takovým lidem nerádným, jak by toho potřeba ukazovala, tím vším způsobem, jako proti zjevným nepřátelům, chovati se mají.

S. V.

Jedenkaždý takový, kdož by se které koli nahoře psané zjevné moci dopustil, aneb zjevným odpovědníkem byl, čest a hrdlo ztratiti, a statek jeho na Nás, jakožto krále Českého, připadnauti má. Kdyby pak ujel a v zemi nalezen a postižen býti nemohl: ten již žádného práva neužije, statek svůj Nám propadne a psancem zůstávati bude.

S. VI.

Kdyžby kdo v dotčenou pokutu upadl, a statku odsauzen jsa, Nám takový prisauzen byl: tehdy My nebo Naši budauci, králové Čeští, ráčíme moci v ten statek se uvázati dáti. A bylyby na tom statku jaké závady anebo dluhy spravedlivé, anebo žeby kdo za toho, kdož by v pokutu upadl, spravedlivě slíbil a v rukojemství se postavil: tehdy má jemu k tomu, což by tak před saudem zemským anebo na saudu škodním před menšími auředníky provedl a prokázal, právně dopomoženo, a po rozsudku na ten statek do té summy, což jí provedeno jest, právo vše tak, jako se po právu stanem zachovává, puštěno býti. Lečby to bylo, že bychom My neb Naši dědicové a budauci králové Čeští, jakožto statku toho držitelé, je v summě jim prisauzené již spokojiti a jim ji dáti a odvésti ráčili.

S. VII.

Pakliby se kdo fortelně a obmyslně pod jakýmkoliv způsobem a zástěrou statku, na Nás pro kterékoliv příčiny připa-

ainigungen haben und sich derselben halten, absagte: demselben sol kein Auffendhalt im Land zu Böhaimb gestattet, auch von keinem auffgehalten noch befördert, sondern da er erfragt und aufgeforscht, als wie andere Unjere und des Landes Feinde auffgehoben und zur Haft gebracht werden.

S. IV.

Und da auch dergleichen offendllicher Absager oder Landes-Beschädiger auffkundschaft: sol derjenige, so dergleichen böse und leichtfertige Leute am ersten erfahren, und die, welchen zufforderst und fürnemblich der Schad oder die Absag geschehen, solches dem Hauptman desselben Kraises anmelden, mit Anzeigung, gegen wem, wo und von wem dergleichen Thätigkeit begangen. Und die Kraiß-Haupt-Leute, nach dem solches an sie gebracht, Sollen es bey Uns oder Unjerm Stathalter anbringen, und alsdan ferner wider solche leichtfertige Leute, wie es die Notdurfft erheicht, allermassen wie gegen einem andern offndlichem Feind procedirt und verfahren werden.

S. V.

Ein jeder, so eine offndliche Gewalt, wie obgeschriben, begehen würde, oder ein offndlicher Absager wäre, sol sein Leib und Ehr verlieren, und sein Gut sol auff Uns als Königen zu Böhaimb fallen. Und so er flüchtig würde und im Land nicht zu finden und zu bekommen wäre: sol sein Gut auff Uns fallen, er aber für einen Ehrnichtigen Urgericht gehalten werden, und sol keines Rechten genießen.

S. VI.

Und da nun einer in overmelte Straff und Poen fallen und ihm sein Gut abgesprochen und Uns dasselbe zuerkant würde: So mögen Wir oder Unjere Nachkommende Könige zu Böhaimb Uns in solch Gut einführen lassen. So aber auff demselben Gut etwan Ansprich oder auch Rechtmässige Schulden hafftet, oder da einer für den, so in dergleichen Straff gefallen, sich auffrichtig in Bürgschafft eingelassen: demselben sol auff das, was er also vor dem Land-Rechten oder vor denen Unter-Ambt-Leuten bey dem Schaden-Rechten darthun und erweisen würd, Rechens verhoffen und auff beschehene Erkantniß der Executions-Process auff solch Gut wegen der jenigen Summ, so liquidirt und erwisen worden, zugelassen werden, allermassen wie man es nach Erlangung eines Stand-Rechtens zu halten pfleget. Es wäre dan, daß Wir oder Unjere Erben, Nachkommende Könige zu Böhaimb, als Inhabere des Guts, sie albereit contentirt und ihnen die zuerkante Summ erstattet hetten.

S. VII.

Würde sich aber einer vortheilhaftiger weise unter etwan einem gesuchtem schein eines Guts, welches Uns, umb was Verbrechen willen

dnutého, ujiti, a na se přijiti dopustiti směl: k němu má tak, jako k tomu, kterýž jest v pokutu »o moci« vyměřenau a položenau propadl, hledáno býti.

S. VIII.

Žádný také ze všech stavův a obyvatelův království Českého nemá v žádné takové příčině auhlavních nepřátelův a zhaubeův zemských nebo těch, kteří se právem a řádem nespravují a proti němu živi jsau, jejich přečinění velebiti, křičiti, ani žádným způsobem ani proti Nám, ani od Nás jim představené vrchnosti zastávati, mnohem méně lid obecní tudy zjevně nebo tejně rozpakovati. A jestližeby kdo v tom uznán a shledán byl a od toho se nevyměřil a nevyvedl: ten celý rok v vězení seděti bude. A My a Naši dědicové, budaucí králové Čeští, nijakž k tomu dovolovati neráčíme, aby taková zjevná nepřátelá a odpovědnici přečinění své jakau peněžitau pokutau odbeyvali a upláceli.

S. IX.

Jestližeby se kdo z tohoto království vyprodati a od Nás a Našich dědicův, budaucích králův v království, odpuštění z poddanosti . . . aumyslu byl: ten má se při dekách zemských ohlásiti a přiznati, pokudžby z čeho jednoho nebo druhého v tomto království vinití chtěl, že toho podle dotčeného obyčeje a práva Našeho království zemského obviníti chce. Pakliby jináče učinil, a nekráčeje podle práva, moci k druhému přistaupil: ten upadne v pokutu těch, kteří by, nevyhoštění jsauce, zemi opověděli. A My a Naši dědicové, budaucí králové tohoto království Českého, žádného takového z poddanosti propaustěti chtěti neráčíme, dokudž by se tím způsobem, jak nahoře oznámeno, při dekách zemských nepřiznal a nezavázal. A dokavadž by toho, co komu v dědičném Našem království Českém povinovat a dlužen jest, nezaplátil: tehdy menší auředníci desk zemských, aby takové jeho přiznání do desk zemských vloženo a vepsáno býti mělo, k tomu povoliti nemají.

O těch, kteří se proti Nám nebo Naším dědicům, budaucím králům, v službách vojenských potřebovati dají.

S. X.

Žádný z stavův a obyvatelův tohoto království Českého ven z země v službách vojenských a v žoldech proti Nám nebo Naším

es auch geschehe, haimgefallen wäre, annemen und dasselbe zu sich ziehen: wider denselben sol verfahren werden, wie wider den, so die Straff, welche der Macht und Gewalts halber gesetzt und geordnet, verwürct hat.

S. VIII.

Es sol sich auch niemand auß denen Ständen und Inwohnern des Königreichs Böhaimb umb ainzigier Ursach willen der abgesagten Feinde und Landes-Beschädiger oder anderer, die sich an gleich und Recht nicht begnügen lassen und demselben zuwider leben, nicht annemen, ihr Thun und Wesen nicht loben noch beschöner, auch in kainerley weise noch wege dieselben wider Uns oder Unsere nachgesetzte Obrigkeiten vertaidigen, vil weniger das gemaine Volk weder haimblich noch offentlich auffwügeln. Und da jemand darüber betreten würde, und sich dessen nicht purgirte und außführte: Der sol ein ganzes Jahr lang im Gefängniuß sitzen. Und Wir und Unsere Erben, Nachkommende Könige, sollen nicht zugeben noch gestatten, daß die jenigen, so dergleichen offentliche Feind und Absagere seynd, ihre Verbrechen mit Geldstraff büßen und abtragen mögen.

S. IX.

So einer auß diesem Königreich sich außstauffen und von Uns und Unserm Erben, Nachkommenden Königen zum Königreich, der Unterthänigkeit halber Urlaub nemen wolte: Der sol sich bey der Land-Tafel angeben und bekennen, daß, so fern er etwas zu einem und dem andern in diesem Königreich zu sprechen hette, er denselben nach gedachten Unserz Erb-Königreichs Rechten und Gewohnheiten ordentlichlicher weise vornemen; Im widrigen fall, und da er ohne Recht mit Gewalt gegen demselben procediren wolte, sol er in die Straff und Poen der jenigen, so noch nicht loß gezehlt worden und dem Land abgesagt hetten, gefallen seyn. Und Wir und Unsere Erben, Nachkommende Könige dieses Königreichs, sollen einen solchen ehe und zuvor der Unterthänigkeit nit loß zehlen, so lang er sich der gestalt, wie obgeschriben, bey der Land-Tafel nicht verobligirt und bekennet. Es sollen auch die Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel nicht gestatten, solch sein Bekantniuß in die Land-Tafel einschreiben zu lassen; er sey dan zuvor dem jenigen, dem er etwas in diesem Unserm Erb-Königreich zu thun schuldig, Recht worden.

Von denen, die sich wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, in Kriegs-Bestallung einlassen.

S. X.

Es sol sich niemand auß denen Ständen und Inwohnern dieses Königreichs Böhaimb auffser Landes in Dienst und Bestallung wider

dědicům, budaucím králům Českým, pod ztracením cti, hrdla i statku potřebovati se dáti nemá. A jestližeby kdo ven z země na vojnu jeti mínil nebo se psáti dal, má hned u toho pána, jemuzby slaužiti chtěl, to sobě vymíniti a vyhraditi, pokudžby co pán ten proti Nám nebo Naším dědicům a budaucím králům Českým počinati a před se bráti aumyslu byl, aby on v té příčině služby své vojenské osvobozen a propuštěn býti a bez ublížení cti a víry své, každého času volně a svobodně zase odjiti nebo odjeti mohl.

S. XI.

Pakliby kdo komu cizimu slaužil, a potom se to vyhledalo, žeby ta vojna proti Nám se začínala, a on hned, jak by se to vyzvědělo, služby se nezbavil: ten má, když to naň dostatečně provedeno bude, dědictví a všecky nápady své, kteréžbykoliv v České koruně měl a míti mohl, ztratiti a statek jeho na Nás připadnauti a o poctivost svau jako zrádce přijíti. A takový, který by se v zjevné a otevřené válce v službách proti Nám nebo Naším dědicům, budaucím králům Českým, potřebovati dal nebo vědomě tam se zdržoval, v zemi zjevně prohlášen a oznámen bude.

S. XII.

A kdyžby se přihodilo, žeby se kdo vně z země osadil a pod jiným pánem na jiných gruntech bydlel, a pán jeho, pod kterýmž by seděl, s Námí neb s Našimi dědici, budaucími králi, spolu by v nějaké nedorozumění vešel, a takový poddaný od Nás nebo budaucích Naších obeslán, do země by nepřijel: ten statek svůj, kterýžby jemu v zemi náležel, jako i nápady své ztratí a propadne.

O zprotivilých lidech poddaných.

S. XIII.

Kteříby se lidé poddaní, buďto dědiční, zástavní neb zápisní, pánu svému, chtěce jemu něco zlého aneb jakaužkoli škodu učiniti, pozdvihli a zprotivili, a nadto všecken statek jemu odňali aneb zlaupili a vyplundrovali: taková podle zaslaužení a provinění svého i s těmi, kteříby jim skutkem a radau k tomu nápomocni byli a s nimi srozumění měli, anebo věci jejich se ujali, skutečně trestáni býti mají. Také jestližeby kdo takové poddané v ochranu přijal, k nim přistaupil a je zastával a po-

Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, zu Böheimb nicht gebrauchen lassen, bey Verlust Leib, Ehr und Guts. Und da jemand auß dem Land sich in Kriegs-Dienst begeben oder bestellen lassen wolte: Der sol es bey dem jenigen, bey dem er dienen wil, stracks anmelden und ihme vorbehalten, Im fall derselbe etwas wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, zu Böheimb vornemen wolte, daß er auff diesen fall seiner Kriegspflicht frey und ledig und ohne Verletzung seiner Ehr jederzeit einen freyen Abzug haben wolte.

S. XI.

Wan aber einer sich in frembde Dienst eingelassen und es sich nachmals befinde, daß derselbe Krieg wider Uns angesehen, und er sich nicht, alßbald solches außschliege und an Tag käme, von denenelben Diensten entbreche: Der sol, wan solches auff ihn gnugsamb erwisen, sein Erbthail und noch darzu alle seine Anfall, so er in der Kron Böheimb zu gewartten hette oder haben könte, verlieren, zu dem auch sein Gut auff Uns fallen und seiner Ehr als ein perduell verlustig seyn. Und sol ein solcher, welcher sich in offentliche Kriegs-Bestallung wider Uns oder Unsere Erben, Nachkommende Könige, eingelassen oder wissendlich darinnen beharrete, im Land angezeigt und publicirt werden.

S. XII.

Triige es sich aber zu, daß sich einer auffser Landes niderliesse und unter eines andern Herrn Gebiet wohnete, sein Herr aber, unter dem er geseßen, mit Uns oder Unsern Erben, Nachkommen zum Königreich, hernachmals in ein Strit gerieth, und ein solcher Untertthan von Uns oder Unsern Nachkommen erfordert würde, und in das Land nicht kommen wolte: Der sol seines Guts, so ihme im Land zuständig, wie auch der Anfall und Anwartschaften verlustigt seyn.

Von Widerwertigen und Rebellen Untertthanen.

S. XIII.

So einem Herrn seine Untertthanen, sie wären gleich Erbligh, verpfendet oder verscriben, auffrührisch würden, sich demselben in Meinung, ihme böses zu thun oder einen Schaden zuzufügen, widersetzten, und über dieses ihm sein Gut, es sey gar oder zum theil, entzueheten oder ihn spolirten: Dieselben sollen ihrem Verdienst und Verbrechen nach neben denen, so ihnen Rath und That darzu gegeben und mit ihnen aintzigen Verstand gehabt oder sich ihrer Sachen angenommen, würcklichen gestrafft werden. Also daß, wan einer solche Untertthanen in seinen Schutz nâme, sich zu ihnen gesellete, sie verrete, auffwigelte

sazoval, nebo s nimi poddanými vojensky proti pánům jich táhl, a buďto tím a takovým neb jiným způsobem jim k pozdvižení pomáhal a původem byl, anebo statek pánu odjatý k sobě přijal a jej sobě obojeval: ten nám nebo budaucím králům a dědicům tohoto království statek svůj i hrdlo propadne. Však aby se předně z statku a jmění jeho, na čem by to koli záleželo, tomu, jenž tak zlaupen a obrán jest, škody a antraty učiněné podle slušnosti nahradili, jako i nápodobně statek ten odňatý jemu, nebo po smrti dědicům a budaucím jeho zase postaupen a navrácen byl.

S. XIV.

Jestližeby také kdo z toho království bez Našeho neb Našich dědicův, budaucích králův Českých, povolení od cizozemce jakau při aneb právo jeho ven z země kaupil, aneb sice jakkoli jinak na sebe převedl, a potomně o ně z České koruny jakýmkoliv neprávým způsobem hleděti chtěl: to od Nás a budaucích králův trpíno býti nemá; ale jako jiní všeteční, podezřelí a takoví lidé, kteří bezpotřebně pro své neslušné zisky v zemi nepřiležitosti, nesnáze a neřády činí a působí, k náležitému ztrestání přijdu. Také žádný nemá při a práv svých jakýchkoli cizozemcům ke škodě země pod pokutau svrchu psanau prodávati.

O moci, která se za zjevnau nepokládala a proto až posavád „druhau mocí“ se jmenovala.

S. XV.

Tito následující artikulové za moc druhau (která se zjevně moci, rovně jako v Našich císařských právech *vis publica vi privatae*, to jest zjevná moc moci obzvláštní) se pokládají, totižto:

Kdyžby kdo druhému rybníky, buďto dědičné, manské neb zápisné, nejsa jich v držení sám, zkopával.

Item, kdožby lidi cizí zjímaje je, šacoval a bez auplatku nebo složení jisté summy peněz z vězení propustiti nechtěl.

Item, kdožby na koho v stráži stával neb na něho číhal, chtěl jej jíti, nebo mu škodu učiniti, anebo dokonce zamordovati; též také kdož by zaumyslně na koho druhého šel nebo jel, chtěl jej zamordovati, a v tom jej zranil, toby se pak naň dostatečně podle saudu na schválení práva provedlo.

oder mit ihnen denen Untertanen als ein Kriegsman wider ihren Herrn auffziege und auff diese oder andere maß zu dem Auffruhr verhilfflich und dessen Ursach wäre, oder das dem Herrn entzogene Gut zu sich nāme und ihm selbst zuaignete: Derselbe sol Uns oder Nachkommenen Königen, Erben dieses Königreichs, sein Gut, auch Leib und Leben verfallen haben; Jedoch daß zufforderst auß seinem Gut und Vermögen, waran auch solches bestünde, die dem spolirten zugefügte Schäden und Anforsten, der Billigkeit nach, erstattet, wie in gleichem das Gut dem jenigen, dem es entzogen, oder nach desselben Absterben seinen Erben und Nachkommen widerumb eingeräumt und abgetreten werde.

S. XIV.

Da auch jemand auß diesem Königreich, ohne Unsere oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, Bewilligung, etwan von einem Außländer eine Anforderung oder Gerechtigkeit außser Landes an sich kaufte oder sonst anderer gestalt an sich brächte, und hernacher dieselbe auß diesem Unserm Erb-Königreich durch Repressalien oder andere unrechtmessige oder unordentliche Processus erzwingen und suchen wolte: Solches sol von Uns und Nachkommenen Königen nicht gestattet werden; sondern man sol dieselben straffen als wie verdächtige und solche Leute, welche unnöthigerweise ihres unbilligen Nutzen halber im Land eine Ungelegenheit und Unruhe anrichten und anspringen wollen. Ingleichen sol auch keiner befugt seyn, sein Recht und Anforderung einigem Außländer, dem Land zu Schaden, zu verkauffen, bey obermelter Poen und Straff.

Von den Gewalt, so nicht für offentliche Gewalt gehalten, und daher die „andere Gewalt“ hißhero genennet worden.

S. XV.

Diese nachfolgende Artikel werden für die andere Gewalt (welche der offentlichen Gewalt, gleich wie in Unserm Käyserlichen Rechten die *vis privata* der *vi publicae*, entgegen gesetzt) angezogen, als nämlich:

Wan einer dem andern seinen Teich oder Weiher, in dessen Possess und Besiß er nicht ist, sie seynd gleich Erblich, Lehen oder Pfandschilling, abgrübe.

Item, wan jemand eines andern Leute gefangen nāme, dieselben schätze und ohne Auflösung oder Erlegung einer gewissen Summa Geldes der Gefängniß nit ledig lassen wolte.

Item, So einer auff den andern in einem Halt stünde oder auff ihn laurete und ihn gefangen nemen oder sonst einen Schaden zufügen oder gar ermorden wolte, Wie auch, wan einer mutwilliger weise auff den andern zugtunge oder ritte in Meinung, denselben unzubringen, und ihn darüber beschädigte, und solches auff ihn wie zu Recht gnugamb erwisen und von dem Richter also befunden würde.

Item, kdožby komu pohrůžku činil, pravě, že ho bítí nebo se nad ním pomstítí chce, a ten, komuž jest on to mluvil, pošle dvě osoby z kteréhokoliv stavu, dobře zachovalé, dal se ho tázati, zná-li se k tomu a nezapírá-li, že mu odpověděl: tehdy k němu tak se jako k jinému odpovědníku chovati náleží. Pakliby se vymlauval, že jest to mluvil z hněvu: tehdy druhý za žádné odpovězení toho sobě pokládati nemá. Lečby to bylo, žeby přes tu řeč skutek učinil, tehdy tudy moci se dopustí.

S. XVI.

A kdožbykoliv, buď on kdo buď, takové, jakž nahoře dočknuto a v těch již jmenovaných artikulech obsaženo jest, moci se dočínil: ten třetí díl statku a jmění svého propadnauti, i také podle příležitosti a případnosti na hrdle ztrestán býti má.

S. XVII.

Jestližeby kdo druhého z moci obeslal: tehdy obviněný ke všem saudům osobně státi povinen jest. Nestál-liby pak obeslaný, a cožby veyповěd a právo přineslo, tohoby podniknauti a podstaupiti nechtěl: na takového vše tak a tím způsobem jako na odbojníka práva sáhnuto bude.

S. XVIII.

Těž kdoby druhého z moci obeslal, a při veyповědi sám by osobně nestál: tehdy ten k nejprve příštímu saudu zemskému nebo podle příležitosti do Naší kanceláře obeslán, a pokudžby se také nepostavil a tomu, cožby veyповědi vynešeno a naleznuto bylo, dosti činiti nechtěl, jako na odbojníka práva přikročeno býti má.

S. XIX.

Pakliby kdo koho z dotčené moci obeslal a té moci, z níž jest obžaloval, neprovedl: ten má dvě neděle v věži seděti a z ní se až teprve po projití toho času nepropauštěti, lečby obeslaný z té pokuty jej propustiti chtěl. Však nieméně aby obeslaného neb obviněného tím způsobem, jak toto Naše Zřízení Zemské »o nářku cti« ukazuje a vyměřuje, odprosil a k tomu 50 kop grošův českých pokuty dal, i také všecky škody a autraty, kteréž tudy obeslaný vzal a cožby jich po obeslání před menšími úředníky desk zemských provedl, zaplatil a nahradil.

Item, wan einer dem andern drohet, daß er ihn schlagen oder sich an ihm rächen wolte, und der jenige, zu dem er solches geredet, ihn durch zwo wolverhaltene Personen, auß welchem Stand sie auch wären, beschicken und befragen liesse, ob er bekente und zustünde, daß er ihm abgejagt hette: da er sich nun zu der Abjag bekennete, So sol man sich gegen ihm verhalten als einem Abjager. Wo er aber vwendete, er hette solches auß Zorn geredet, so darff es der ander für keine Abjag halten, Es wäre dan, daß er über diese Antwort Thätlichen verführe; alßdan so hette er dardurch eine Gewalt begangen.

S. XVI.

Wan nun einer, wer der auch wäre, dergleichen Macht oder Gewalt, wie oberzehlt und in denen angeregten Artikulen begriffen ist, begienge: So sol derselbe umb das dritte Theil seines Vermögens, oder auch wol, nach Gelegenheit der Umstände, an Leib und Leben gestrafft werden.

S. XVII.

Da einer den andern wegen verübten Gewalts zum Rechten beschickte und citirte, sol der Beklagte zu allen Gerichtshandlungen in der Person erscheinen. So aber der Beklagte sich nicht stelte und also, was Urtheil und Recht geben würde, mit leiden wolte: sol auff denselben gegriffen werden, allermassen und gestalt als auff einen, der sich dem Rechten widersetzt.

S. XVIII.

Gleichermassen, so einer wegen verübter Gewalt einen andern beschickte und bey Aussprechung des Urtheils nicht selbst in Person gestünde: So sol er auff das nechste Land-Recht oder nach Gelegenheit vor Unfere Cantley erfordert; und da er alßdan auch nicht erschiene und dem jenigen, was das Urtheil mit sich brächte, folge laisten wolte: sol man gegen ihm als einem, so sich dem Rechten widersetzt, verfahren.

S. XIX.

Und zwar wan einer wegen dergleichen Gewalts einen andern beschickte und die geklagte Gewalt nicht darthäte und erwie: Derselbe sol 14 Tage im Thurn sitzen und nicht loß gelassen werden, biß nach Ausgang derselben Zeit; Es wolte dan der Beklagte ihm solcher Straff erlassen. Nichts desto weniger aber würd er dem Beschicktem oder beklagtem einen Abtrag auff maß und weise thun, wie es diese Unfere Landes-Ordnung, betreffend die Ehrensachen und Injurien, vermag, und sol darzu 50 Schock Groschen Böhaimbüsch erlegen, zu dem auch alle Schäden und Unkosten, so beklagtem deswegen verursacht, so vil er deren nach der Beschickung vor denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel erweisen würd, bezahlen.

S. XX.

Kdyžby kdo bez vědomí a povolení Našeho nebo Našich dědicův, budaucích králův, koho na svůj zámek aneb do svého domu a obydlí vězně přijal, jej šacoval, a ten by k koruně České nebo zemi k koruně České příslušející náležel: tehdy ten, kdož tak v vězení držán byl, má toho, na jehožto zámku, tvrzi neb obydlí šacován jest, před Nás nebo saud Náš zemský obeslati. A ten, kterýž ho šacoval, jemu ten šacuňk, kterýž od něho přijal, se všemi škodami a útratami zase navrátiti, a cožbyehom My nebo saud Náš zemský jemu dáleji naleznauti ráčili a nalezli, to podniknauti a tomu dosti činiti povinen bude.

O mordech.

T. I.

Mord, když jeden druhého života zbaví, stává se rozličným způsobem.

Jestližeby která stavu panského neb rytířského osoba někoho na kterýchkoli gruntech zamordovala, a tenby morděř při skutku postižen byl: tehdy v královských Našich městech Náš královský rychtář nebo primas, na jiných pak gruntech pán nebo správce těch gruntův, má takového morděře (však pokudž osoba dobře zachovalá a usedlá jest, o níž se předešle nic zlého a podezřelého neslyšelo, a těm také, na čích gruntech ten mord se vykonal, vědomé bylo, a tak žádné domnění proti ní se nenacházelo) cti a věrau zavázati, na ten způsob, aby se na hrad Pražský postavil, potom před nejvyšším purgkrabím Pražským a v nepřítomnosti jeho před nejvyšším hofmistrem, a jestližeby také jeho nebylo, před nejvyšším úředníkem zemským, kterýžby přítomen byl, ohlásil, a nadto další oznámení očekával. Pakliby ta osoba podezřelá byla: tehdy má dostatečně zjištěna, na hrad Pražský v moc nejvyššího purgkrabí nebo místodržícího jeho dodána býti. A nejvyšší purgkrabí Pražský aneb nejvyšší hofmistr, obešle některé z radd Našich, mají z strany toho mordu, jako i povahu osoby, kteráž ten mord učinila, potom život i obcování její a všecky jiné přitom její případnosti považiti. A bude-li uznáno, že osoba podezřelá není, a aby ujiti měla, toho se obávati potřeby nebylo: tehdy budau ji moci na závazek cti a víry poznovu vzíti aneb ji proti jistému základu

S. XX.

Wan einer ohne Vorwissen und Bewilligung Unserer oder Unserer Erben, Nachkommender Könige, einen auff seinem Schloß oder sonst in seinem Hauß und Wohnung gefangen anneme, denselben schätzte oder ranzionirt, und der Gefangene wäre etwan auß der Kron Böhmamb oder einem Land, so zu der Kron Böhmamb gehörig: So sol, der also gefänglich gehalten worden, den jenigen, auff dessen Schloß, Sitz oder Wohnung er ranzionirt und geschätzt worden, vor Uns oder Unser Land-Recht beschicken, und der, so ihn geschätzt, sol die Ranzion oder Schätzung, so er von ihm genommen, sambt allen Schäden und Unkosten wider erstatten und dem jenigen, was ihm sonst von Uns oder Unserm Land-Recht ferner zuerkant, nachkommen und stat thun.

Von Mord und Todschlägen.

T. I.

Ein Mord oder ein Todschlag, dadurch ein Mensch dem andern sein Leben benimmt, wird durch unterschiedene Mittel und wege ins Werk gerichtet.

Würde etwan eine Herrn- oder Ritterstands-Person, auff was Gründen es auch wäre, jemanden Todschlagen und der Thäter auff Handhaffter That und im Werk ergriffen: So sol in Unsern Königlichen Stäten Unser Königlicher Richter oder der Primas, auff andern Gründen aber der Grundherr oder Verwalter derselben Gründe, den Thäter (doch im fall es eine wolverhaltene und wolangeseffene Person, von welcher zuvor nichts ubels oder verdächtiges gehört worden, solches auch denen, auff dessen Gründen der Mord begangen, selbst bewußt, und also keine Vermuttung wider ihn wäre) auff Treu und Ehr verstricken, der gestalt, daß er sich auff das Prager Schloß gestellen, alßdan bey dem Obristem Burggrafen zu Prag und in seiner Abwesenheit bey dem Obristem Landhofmeister, und wo derselbe auch nicht vorhanden, bey dem jenigem Obristem Land-Officirer, welcher gegenwertig und zur Stelle wäre, anmelden, und darauff fernern Bescheid erwarten solle. Würde aber derselbige eine verdächtige Person seyn: So sol man sich mit ihm gnugsamb versichern und denselben auff das Prager Schloß in des Obristen Burggrafens oder des Unter-Burggrafens Gewalt überliefern. Und der Obriste Burggraf zu Prag oder der Obriste Landhofmeister sollen ehliche Unserer Rätthe zu sich erfordern und solche Mord-That, wie auch die qualität derselben Person, so die That begangen, so dan sein Leben, Handel und Wandel, auch alle Umstände darbey mit Fleiß erwegen. Und wo sie befinden, daß es eine unverdächtige Person, und daß keine Gefahr seiner Flucht halber wäre: So mag man ihn von neuem auff seine Ehr, Trau und Glauben verstricken, oder gegen einem gewissen Pfand oder gnugsamber Bürg-

aneb na dostatečné rukojmí propustiti, takto, aby se pro ten vykonaný mord hned a kolikrátbykoli obelána byla, před saudem postavila, a budto té straně, kteráby na ni žalobu činiti chtěla, pokudž jaká před rukama jest, anebo Našemu královskému prokuratoru, kterýž, kdyžby žádného původu nebylo, takovou žalobu vésti povinen jest, z toho mordu práva byla. A pakli to uznají, aby morděř vězením ku právu dodržán byl: tehdy purgkrabě nejvyšší Pražský anebo jeho místodržící (což on tolikéž učiniti povinen jest) má takového morděře vězením opatřiti dáti.

T. II.

A trefilo-liby se, žeby ten morděř při skutku postizen nebyl, než od toho utekl: tehdy co nejspěšněji možné jest, má honěn a nejvyššímu purgkrabí Pražskému aneb místo jeho držícímu na hrad Pražský dodán býti, aniž se má již víceji v té věci, pro niž jest utekl, na závazek cti a víry věřiti. A kdyžby tak utíkaje, uhoňiti se nemohl: tehdy na vznešení přátel zamordovaného, neb toho, kohožby se to dotýkalo, aneb jestližeby se žádný za původu nestavil, nejvyšší purgkrabí Pražský, nebo nejvyšší hofmistr, anebo nejpřednější úředník zemský po nich, jakby o takovém mordu zvěděl, má z povinnosti toho morděře obelati, aby se ihned po dodání jemu takového obelání před Náš saud zemský, byl-liby toho času držán, pakliby nebyl držán, do Naší královské kanceláře české dvorské postavil. A kdyžby se nepostavil: tehdy v příčině zjištění se osobau jeho má se k němu tím vším způsobem, jako nahoře oznámeno jest o tom, zachovati.

T. III.

Pakliby se morděř, jsa tak obelán, nepostavil: tehdy k hrdlu i statku jeho hledáno býti má. Však aby dědicům téhož zabitého, nebo pokudžby žádných nebylo, nejbližším krevním jeho přátelům nebo příbuzným, jestližeby se žaloby ujali a smrt krevního přítele mstítí chtěli, třetí díl jeho statku přivlastněn a dán byl. Pakliby se neujali a nežalovali a o téhož zabitého přítele, chtie jeho smrt mstítí, ve třideceti dnech po spáchaném skutku se neohlásili: tehdy Náš královský prokurator z toho vinití, dotčeného pak statku třetí díl Naší královské komoře přivlastněn a obrácen býti má.

schafft loß lassen, der gestalt, daß er wegen des begangenen Todschlags so bald und offft, als es begehret würde, zu Recht sich stellen und entweder der jenigen Parthey, so ihn derowegen vornehmen und anklagen möchte, da einige vorhanden, oder aber Unserm Königl. Procurator, welcher in Mangel des Klägers solche Klage führen sol, darumb gerecht werden solle. Würden sie aber in fleißiger der Sachen Erwegung befinden, daß der Thäter mit Gefängnuß, in Rechten zu gestehen, angehalten werden sollte: So sol der Obriste Burggraf oder der Unter-Burggraf (massen er dan auch solches zu thun verpflichtet ist) dergleichen Todschläger in gefängliche Haft nemen.

T. II.

Begebe sichs dan, daß ein solcher Todschläger auff frischer That nicht ergriffen, sondern flüchtig worden wäre: so sol man ihm auff das stärkste als möglich nachsehen. Und wan er zur Haft bracht, sol er eingezogen und dem Obristem Burggrafen zu Prag oder dem Unter-Burggrafen auff das Prager Schloß überliefert, ihm auch in dieser Sach, darumb er flüchtig worden, auff Trau und Glauben mehr nicht getraut werden. In fall man auch einen solchen, der flüchtigen Fuß gesetzt, in der Nachfolge nicht bekommen könnte: So sol auff Anbringen des Abgeleitben Befreunden, oder dessen, welchen sonst die Sache angienge, oder auff den fall sich niemand vor einen Kläger angeben, ex Officio und von Amtswegen der Obriste Burggraf zu Prag, oder der Obriste Landhofmeister, oder sonsten der nechste Obriste Land-Officier, so bald von einem solchen Todschlag etwas erfahren, denselbigen Todschläger beschicken, daß er sich nach Einhendigung solcher Beschickung für Unser Königlich Land-Recht, im fall solches derselben Zeit gehalten würde, wo aber nicht, in Unsere Königlich Böhaimbische Hof-Canzley gestellen solle. Und so er sich also gestellt, So sol man sich gegen ihm wegen Bergwifizung seiner Person verhalten, allermaffen wie hieroben davon gemeldet.

T. III.

Da sich aber der Thäter nach solcher Beschickung nicht gestellt: So sol ihm auff Leib und Leben nachgestanden, auch zu seinem Gut gegriffen werden. Es sol aber des Abgeleitben Erben, oder wo deren keine vorhanden, dessen nechstem Blutsfreunden oder Befreunden, wo sie sich der Klage unterfangen und ihres Bluts-Verwanten Tode rächen wollen, der dritte Theil desselben Guts zugeaignet und ihnen darzu verhoffen werden. Wo nicht, und des Entleitben Befreunde sich, desselben Tode zu rächen, innerhalb 30 Tagen nach begangener That, nicht angeben: Sol von Unserm Königlichem Procuratore die Klage verführt, obberürtes dritte Theil aber Unserm Fisco zugeaignet werden.

T. IV.

A byl-li by statek téhož mordéře na dědinách pozemských: tehdy dědicové nebo přátelé toho zamordovaného, nebo královská Naše komora, v třetí díl téhož statku s jedním komorníkem od desk zemských (byl-li by statek dědičný a spupný, a pakli by byl manský, tehdy od desk dvorských) uvázati se mají. A jestliže by jmění jeho na hotových penězích zůstávalo: tehdy listem zatykačím takového třetího dílu dobývati se může. A měl-li by ten morděř dědice: tehdy ty dva díly jim podle nařízení nahoře »o nápadích« učiněného, zůstati mají; však aby se napřed všeckny dluhy a závady spravedlivé, jakby se jich mnoho našlo, zároveň ze třech dílův téhož statku zaplatili a vydali.

T. V.

Jestliže by kdo z stavův mord spáchal a po vykonaném skutku k někomu na zámek, tvrz, nebo do města, městečka aneb na nětčí obydlí přišel, a hospodář téhož příbytku o takovém mordu věděl, a moha téhož mordéře vzíti, toho však neučinil a ním se neujistil: takový na žádost zamordovaného přítele, a nebylo-li by z nich žádného, na vznešení Našeho královského prokuratora může proto, že jest se morděrem neopatřil a neujistil, s příložením žaloby, jak nahoře »o obesláních« obsírněji o tom nařízeno a vyměřeno jest, obeslán býti. A jestli by toho dostatečně neodvedl a se neočistil: tehdy při té pokutě, kteráž na rozeznání saudu Našeho se stane, zůstaveno bude.

T. VI.

A jestliže by toho mordéře dosáhl, a prve nežli by se na něho samého rozsudek k konci stal, toho mordéře postavil: tehdy toho, oč jest obeslán, slušně a spravedlivě před saudem prázen a osvobozen, však původovi škody a útraty pro též obeslání nalezené, cožby jich před úředníky menšími provedl, dáti a zaplatiti povinen bude.

T. VII.

Co se pak nejbližších přátel, jak otce, synův, bratří nebo streycův dotýče, jestliže by kdo k druhému v takových příčinách se nahodil, a ten, k němužby morděř přišel, dotčeným způsobem, moha to dobře učiniti, ním se neujistil: ačkoliv ta již ozná-

T. IV.

Und zwar so des Todschlägers Gut auff ligenden Gründen be-
stünde: So werden sich des Abgelebten Erben oder Befreunde oder
Unser Fiscus in den dritten Theil desselben, wie gemeldet, mit einem
Cämmerling von der Land-Tafel (wo es ein Erb- und eigen Gut,
wo es aber ein Lehen-Gut, von der Hof-Tafel) einführen lassen. So
aber sein Vermögen am Geld und Barschafft wäre: Kan angeregtes
dritte Theil mit einem Steckbriff erhalten werden. Und wo der Tod-
schläger Erben hette: denenelbigen sollen die übrigen zwey Theil der
Ordnung nach, wie hieroben „von denen Successionen“ disponirt, zu-
stehen; Jedoch daß alle richtige und Rechtmessige Schulden, wie auch
die Ansprüche, so vil sich deren etwan befinden möchten, zugleich von
denen dreyen Theilen desselbigen Guts zuvor bezahlt und richtig ge-
macht werden.

T. V.

So aber jemand auß denen Ständen einen Todschlag begienge
und nach vollbrachter That zu einem auff sein Schloß, Sig oder in
eine Stat, Marckt oder sonst in eines Behauung käme, und der Herr
oder Wirth desselbigen Hauses wüßte zwar von solcher vollbrachten
Mord-That und könte denselben Mörder gefänglich einziehen, solches
aber unterliesse und sich mit demselben nicht vergwiffigte: Derselbe
kan auff Anhalten des Abgelebten Befreunden, oder in Mangel der-
selben Unfers Königl. Procurators, der Ursachen halber, daß er sich
mit dem Todschläger nicht versichert noch vergwiffiget, mit Beylegung der
Klage, wie hieroben von denen „Citationen“ mit mehrern disponirt,
citirt und beschickt werden. Und wan er solches von sich nicht abführen
und sich dessen gungamb purgiren würde: So sol es bey der Straff,
so auff Unfers Land-Rechtens Erkantnuß ergeheth, verbleiben.

T. VI.

Würde aber der Beklagte den Todschläger bekommen und den-
selben, ehe und zuvor ein endlicher Außspruch oder Erkantnuß dero-
wegen über ihn ergienge, darstellen: So würd er dessen, warumben
er beschickt und citirt worden, billich loß und ledig gesprochen; Jedoch
dem Kläger seine Schäden und Unkosten, so er wegen der Beschickung
und Citation thun müssen und so er vor denen Unter-Ambtleuten er-
weisen würd, zu erlegen und zu bezahlen schuldig seyn.

T. VII.

So vil aber die nechsten Bluts-Verwanten, als Vatter, Söhne,
Brüder oder Vettern anlanget, wan einer zu dem andern in dergleichen
Fällen käm, und der, zu dem der Thäter käme, sich desselben obberürter
massen nicht vergwiffigte, unangesehen er solches wol thun könte: So
sol zwar dieselbige Poen und Straff auff obgesetzte Bluts-Verwanten

mená pokuta na veyš jmenované krevní přátele se nevztahuje, však žádný u sebe druhého déleji přes jeden den a noc trpěti a víceji zdržovati a fedrovati nemá, nýbrž jej z domu svého vybyti. A pakliby ho přes to déleji přechovával nebo fedroval a nim se neujistil: tehdy ten jako jiný, který o mordu vědauce, jim se však, moha to učiniti, neujistí, v tauž pokutu upadne.

T. VIII.

Jestliby se pak přihodilo, žeby morděr stavu panského neb rytířského na svůj zámek nebo tvrz ujel neb ušel: ten na žádost krevních přátel toho zamordovaného, a nebylo-liby žádných, tehdy na vznešení Našeho královského prokuratora anebo z povinnosti má před Nás saud zemský, jestližeby tehdaž držán byl, pakliby tehdaž držán nebyl, před Nás aneb místodržící Naše obeslán; a kdyžby se postavil a nim se dotčeným způsobem na závazek cti a víry aneb sic jinak ujistilo, jemu ihned žaloba odevzdána beyti, aby Nám vše tím nahoře jmenovaným processem právním svau odpověd dal, a potomně veypovědi buď od Nás anebo podle příležitosti a případnosti od Našeho saudu zemského sám tu osobně stoje očekával. Pakliby po témž obeslání nestál: tehdy má k hrdlu i statku jeho saženo a k němu o to tím všim způsobem, jakž nahoře dotčeno jest, hledino býti.

T. IX.

Co se pak mordu, který na stav městský se vztahuje, dotýče, jestližeby se kdy přihodilo, žeby měštěnin dobře zachovalý a usedlý osobu stavu panského neb rytířského, na kterýchkoli gruntech by se to státi mohlo, krom města zamordoval: takovým měštěninem má se ujistiti ten, jenž by ho dosáhl, tak a na ten způsob, aby na svém právě městským ku právu stál a dostal, a tu o hrdlo sauzen byl, též veypověd na sebe slyšel a trpěl. A byl-liby ten morděr při skutku a k tomu na právě svém, pod kteréž náleží, postižen: tehdy má se nim na tom právo ujistiti a na žádost druhé strany, a nebylo-liby žádného původa, tehdy na vznešení Našeho královského v tom městě rychtáře, saud na témž právě proti němu osazen, a konečný konec rozsudkem spravedlivým o hrdlo téhož morděře ve třech měsících po spáchaném mordu pořád zběhlých učiněn býti.

T. X.

A bylo-liby pak to kde za právo, žeby toliko pro všetečně spáchaný mord pokuta peněžítá uložena byla: poněvadž proti

sich nicht erstrecken; Jedoch sol keiner den andern bey sich nicht länger als einen Tag und eine Nacht dulden, und innerhalb derselben Zeit ihm seine Wohnung zu räumen anbefehlen, und ihn weiter nicht auffhalten noch befördern. Würde er ihn aber über dieses weiter auffhalten oder befördern und sich mit ihm nit vergewissigen: So sol derselbe eben in die Poen und Straff, wie andere, welche von dem Todschläger gewusst und sich mit dem Thäter wol versichern können, es aber nicht gethan, fallen.

T. VIII.

Trüge sich aber zu, daß der Todschläger, so Herrn- oder Ritterstands wäre, sich auff sein eigen Schloß oder Sitz reterirte: So sol derselbe, auff Begehren des entleibten Bluts-Verwanten, oder in Mangel deren Unserz Königl. Procurators, oder auch ex Officio, vor das Land-Recht, wan damals ein Land-Recht wäre, oder wan kein Land-Recht wäre, vor Uns oder Unsere Stathalter citirt werden; und wan er also erchinen und man sich obgedachter massen seiner auff Trau und Glauben oder sonst versichert, ihm die Klage darauff, allermassen wie von dem „Proceß“ gemeldet, zu antworten, und des Urtheils nachmals entweder vor Uns oder gestalten Sachen nach vor Unserm Land-Rechten zu erwarten und darbey Persönlich zu stehen, zugestellt werden. Und so er sich nach solcher Beschickung oder Citation nicht gestellet: So sol nach seinem Leib und Gut gegriffen und ihm allermassen, wie hieroben gezeht, nachgestellt werden.

T. IX.

So vil aber, in Sachen die Todschläge betreffend, den Burgerstand anlantet, Wan sichs zutrüge, daß ein wolverhaltener und angefessener Burgerzman eine Person vom Herrn- oder Ritterstand, auff was Gründen aufferhalb der Stad solches geschehen möchte, umbrächte: mit einem solchen Burgerzman sol sich derjenige, so ihn bekommen könnte, versichern, also und dergestalt, daß er zu seinen Burgerlichen Rechten stehen und daselbst dem Peinlichen Proceß abwarten und Urtheil und Recht leyden wolle. Und so der Todschläger auff frischer That, und darzu auff seinem Rechten und unter dem Gerichtszwang, darzu er gehört, ergriffen wäre: So sol man sich bey demselben Rechten mit ihm vergewissigen, und sol auff des andern Partz, oder da kein Kläger wäre, Unserz Königlichen Richters daselbst Anhalten, das Gericht bey demselbigen Rechten besetzt und dem Peinlichen Proceß durch endliche Erkännuß in drey Monaten, den nechsten nach begangener Mord-That, endlich und gewiß ein Ende gemacht werden.

T. X.

Wan auch aintziges Statutum vorhanden, so auff einen muthwilligen Todschlag eine bloffe Geldstraff setzte: solches, weil es denen

Božským právům čelí, to se od Nás dokonce zdvihá, kazí a v nic obracuje.

T. XI.

Jestližeby osoba stavu městského kterau osobu stavu panského neb rytířského zamordovala a při tom skutku postížena nebyla, anebo také honěním dosažena býti nemohla, a v tom na právo své, kde usedlá jest, ušla: tehdy na právé svém, tak jakž nahoře oznámeno jest, o hrdlo saužena býti a konec svůj vzítí má.

T. XII.

A co se ujištění osoby z stavu městského dotýče, aneb žeby jsa obeslán, ku právu nestál, nýbrž od práva utekl a statku po sobě zanechal: tehdy s osobau městskau ve všem tak zachováno býti má, jakž o stavu panském neb rytířském nahoře oznámeno jest.

T. XIII.

Maji také ti, kterýmž podobně v těch příčinách, jakž dotčeno, viniti a žalovati náleží, pro ujištění osoby buď při Našem nejvyšším purgkrabím, nebo nejvyššími úředníky zemskými, nebo saudem zemským, kdyžby toho času držán byl, anebo kdyžby co toho do kanceláře Naší podáno bylo, potřeby své fedrovati a jich až teprva do rozeznání hlavní pře neodkládati; než kdyžby se obviněný buď sám podle závazku své eti a víry nebo na obeslání postavil, nebo od jiného postaven byl, má z strany ujištění osoby své se ohlásiti. A pokudžby druzí, jichž se dotýče, tak pojednau se dostaviti nemohli, nieméně královský Náš prokurator, kterýž každého času přítomen býti má, (má) tak dobře před dotčenými úředníky zemskými, jako při saudu zemském a kanceláři podle povahy těch případností se ohlásiti, a aby právo o hrdlo jako za nic nebylo položeno, nýbrž zlé se trestalo, na ujištění té osoby nastupovati.

T. XIV.

A ačkolivěk obviněnému zase odpovídati a sebe samého zastávati se nezbraňuje, anobrž on uvoluje s sebe nevinu svau svěsti, žalobu, kterau původ neb žalobník, aneb také prokurator Náš královský, proti němu, jakž svrchu dotčeno, v spisu podal, má od sebe buďto skrze svědky aneb jinak odvésti, a v své na tůž žalobu odpovědi neb odporu tím všim nahoře oznámeným právním processem učiniti, i také těch hojemství neb přiročí, jakž svrchu dotknuto, ve všem užítí: avšak netoliko k vyslyšení veypovědi, anobrž pokudžby také které svědky

Göttlichen Rechten zuwider, sol hiermit gänglich auffgehoben und cassirt seyn.

T. XI.

Wan auch ein Bürgerman einen auß dem Herrn- oder Ritterstand umbrächte, und auff handhaffter That nicht ergriffen oder auch in der Nachfolge zur Hassft nicht gebracht werden könte, und sich unter dessen zu seinem Rechten, darunter er geseßen, salvirte: So sol wider denselben dergestalt, wie obgemeldet, bey seinem Rechten der Peinliche Process verführt und geendet werden.

T. XII.

Belangend ferner die Vergwiffigung der Bürgerleüte zum Rechten und den fall, wan einer beschickt und sich zum Rechten nicht gestelte, sondern flüchtig würde und ein Gut hinter sich verliesse: in gedachten Fällen sol man sich gegen Bürgerstandes- Personen auch allermaßen und gestalt verhalten, wie von denen Herrn- oder Ritterstands- Personen hieroben geseht.

T. XIII.

Es sollen aber die jenigen, denen die Klage in dergleichen Fällen, wie obangedeütet, zustehet, alsbald wegen Vergwiffigung der Person entweder vor Unserm Obristem Burggrafen, oder Land-Officirern, oder auch dem Land-Rechten, wan dasselbe auff dieselbe Zeit gehalten würde, oder auch wan Unserer Cansley etwas vorkombt, ihre Notturfft befördern und es nicht erst biß zum Erkantnuß der Hauptfache verschieben; sondern wan sich entweder der Beklagte selbst auff Trau und Glauben oder Beschickung gestellet oder von andern gestellet würd, sich wegen Vergwiffigung der Person anmelden, und da die andern Interessenten so bald nicht erscheinen möchten, nichts destweniger Unser Königl. Procurator, welcher jederzeit zur Stelle, so wol bey denen obgedachten Land-Officirern als Land-Rechten und Cansley, nach Gelegenheit der Umstände, sich angeben und auff Assecuration der Person, damit das Judicium Criminale nit eludirt werde und das böse ungestrafft verbleibe, tringe.

T. XIV.

Und obwol beklagtem seine Defension nicht abzustrieken, sondern wan er seine Unschuld außzuführen sich angibet, und die Klage, welche Kläger oder Unser Procurator ihm schriftlich, wie davon hieroben gemeldet, einantworten lassen sol, etwan durch Zeignuß oder sonsten ablainen wolte, er solches in seiner Exceptionsschrift allerdings obgesehtem Proceß nach thun, auch darzu eben die Dilationes erhalten kan, wie in dem Proceß gemeldet: So sol er doch nicht allein zu Anhörung des Urtheils, sondern auch wan etwan eine Confrontirung

spatřiti zapotřebí bylo, aneb některé jiné hrdelní věci se dotýkati chtělo, tu sám každého času osobně má přítomen býti. Co se pak těch zjevných a patrných, aneb také jiných k nim podobných věcí dotýče, kteréžby na summovním neb krátkém a bez všelijakého processu právního rozeznání záležely, tak dobře v městských, jako i na hrdlo se vztahujících věcech, jak by v tom kráčeno býti mělo, o tom nahoře pod titulem »o kanceláři« obšírně oznámeno jest.

T. XV.

Jestližby kdo proti duchovní, panské, rytířské nebo městské osobě svývolně a zlým aumyslem z ručnice stiskl a ji postřelil, by pak i nezabil: tehdy ten, jenž střelil, poněvadž druhého zabítí aumysl měl, předce jako morděř svrchu psaným způsobem a pořádem práva obeslán a obžalován býti má.

T. XVI.

Co se pak těch mordův, kteří se tejně trávením jedem neb jakkoliv aukladně stávají, dotýče: jestližby z stavův kdo v tom postizen, a to naň usvědčeno a provedeno bylo, ten beze vši milosti hrdlo ztratiti, s statkem pak jeho jako i s ohlášením královského Našeho prokuratora ve všem tak, jako nahoře o jiných mordech položeno a vyměřeno jest, zachováno beyti má.

T. XVII.

Jestližby osoba která buď z panského neb rytířského stavu aneb měšťenin člověka sedlského zamordoval, a morděř by při skutku postizen byl: tehdy pán těch gruntův, jemuž poddaný náležel, má morděře, pokudž dosti usedlý a bez podezření jest, pode etí a věrau zavázati na ten způsob, aby na obvinění jeho z toho vykonaného a spáchaného mordu práv byl a sám osobně k slyšení veypovědi a jiných právních věcí, kteréž při témž saudu o hrdlo se přednáseti budou, postavil. Pakliby slibiti nechtěl: tehdy teprva aby ku právu stál, vězením přidržán býti má.

T. XVIII.

A co se služebníkův panských, buď osob z stavu panského neb rytířského, dotýče, kteří osedli nejsau: s těmi v takových případnostech nápodobně, jakž nahoře oznámeno, ujištění se státi má. Pakliby ten morděř osoba z stavu městského a usedlý byl: tehdy má, jakž oznámeno, tak ujištěn býti, aby před svým právem městským stál, a z toho mordu původovi odpovídal a práv byl.

mit denen Zeugen oder ein anderer Actus des Feinlichen Gerichts vorgienge, jederzeit in der Person gestehen. Wie es aber in notorischen und andern dergleichen Sachen, welche auff Summarischem und Extraordinari-Erkantnuß bestehen, sowol in Civilibus als Criminalibus zu halten, Ist hieroben unter dem Titul „Von der Cangley“ gnugsamb verordnet.

T. XV.

So etwan jemand gegen einer Geistlichen, Herren-, Ritter- oder auch Burgerstands-Person fürsätz- und böshafftiger weise eine Bürgen loßbrante und dieselbe mit dem Schuß beschädigte, gleichwol aber ihn nicht umb das Leben brächte: So sol doch der, so geschossen, einen weg wie den andern, weil er den Fürsätz, ihn zu erschießen, gehabt, als ein Todschläger obgeschribenem modo und Process nach beschickt und vorgenommen werden.

T. XVI.

Belangend die jenigen Mord-Thaten und Todschläge, so haimlicher weise mit Gift oder sonst anderer Gestalt bößlichen zu geschehen pflegen, Im fall einer auß denen Stands-Personen auff dergleichen That betreten oder solches auff ihn dargethan würde: der sol ohne alle Gnad sein Leib und Leben verlieren; Mit seinem Gut aber wie auch Unfers Königlichem Procurators Intervention es gehalten werden, allerdings wie hieroben von andern Todschlägen gesetzt und versehen.

T. XVII.

Wan etwan einer auß dem Herren- oder Ritterstand oder auch ein Burgerzman einen Bauerzman umbrächte, und der Todschläger würde auf handhaffter That ergriffen: So sol der Grundherr, dessen Unterthan der Bauerzman gewesen, den Todschläger, wo derselbe ohne Verdacht und gnugsamb angeessen wäre, auff sein Treu und Ehr verstricken, dergestalt, daß er auff seine Anflage wegen eines solchen vollbrachten oder verübten Mords gerecht werden, auch in Person zu Anhörung des Urtheils und anderer Gerichtshandel, so bey solcher Feinlichen Action vorlauffen würden, sich gestellen solle. Wo er aber nicht angloben wolte, so sol alsdan allererst derselbe zum Rechten zu gestehen, mit der Gefängnuß angehalten werden.

T. XVIII.

Betreffend aber der Herren Diener, so Herren- oder Ritterstands und doch nicht angeessen wären: mit denenselbigen sol man sich in dergleichen fällen ebenermassen, wie obvermelt, vergewissigen. Wo aber der Todschläger ein Burgerzman und angeessen: so sol man sich mit ihm, daß er vor seinem Burgerlichen Rechten gestehen und wegen des Todschlags Klägern gerecht werden solle, wie obgedacht, versichern.

T. XIX.

Jestližeby kdo z pánův neb rytířův na cizích grunttech cizího poddaného zamordoval, a pán by poddaného svého zamordovaného nebo přátel jeho pána gruntův, na kterýchž se mord spáchal, za ujistění a opatření morděře žádali: tehdy on i jeden každý tím způsobem svrchu psaným se ujistiti povinen jest. Pakliby takový morděř při skutku postížen nebyl, nýbrž spáchající ten mord žeby přeč ušel: má na žádost pána toho zabitého poddaného obeslán býti, aby se předkem osobně šel před Náš saud zemský, kdyžby držán byl, anebo do Naší kanceláře postavil. A kdyžby se postavil, má s ním také dobře, co se ujistění osoby jeho, jako i žaloby doteyče, ve všem, jakž nahoře v jiných případnostech oznámeno jest, zachováno býti. Pakliby se po obeslání nepostavil: tehdy k němu rovně tím způsobem, jakž nahoře o těch, jenž se po obeslání nestavějí, vyměřeno a nařízeno jest, hledino bude. A kdyžby se pán svého poddaného neujal a Náš prokurator o tom převěděl: nemá toho bez pomsty nechati, nýbrž toho morděře obešlie, o hrdlo s ním saud míti. Jestliby se pak osoby městské usedlé doteykalo, ten od toho práva, k kterémuž náleží a přísluší, obeslán býti má, tak aby před týmž právem ve čtyrech nedělích po obeslání pořád zběhlých stál a dostál, a tomu, kdožby jej z mordu vinil, z toho práv byl. A úřad téhož města té při ve třech měsících od datum obeslání konec učiniti má. A pakliby se pán toho zamordovaného nebo přátel jeho žaloby ujiti nechtěli: tehdy právo to, pod kterým morděř usedlý jest, z povinnosti k němu hleděti a Náš královský rychtář vždyckny na to pozor dáti a všelijak takové věci fedrovati má. Pakliby kdo přeč ujel neb ušel a zádného pozemského statku po sobě nezanechal: takový, postížen jsa kdekoli, po založení na něj práva, jat, a aby ku právu svému stál, do vazby dán býti má.

T. XX.

Kdožby z mordu obeslán byl a nevinu svau dostatečně neodvedl, nežli jen na dile, a to tak, žeby se sice nevyhledalo, že jest to zaumyslně a zlým aumyslem učinil, nýbrž takové přičiny se nacházely a dostatečné nebyly, pro kteréby tu pokutu morděřům vyměřenau nésti měl: ten podle uznání saudeův a podle povahy a případnosti těch věcí ztrestán býti má. Však

T. XIX.

Würde etwan einer auß dem Herrn- oder Ritterstand auff eines andern Grund und Boden einen frembden Unterthan ermorden, und der Herr, dessen Unterthan der Entleibte gewesen, oder seine Befreinde, den Grundherren, da die Mordthat begangen, eruchten und begerten, daß er sich des Thäters vergewissigen und ihn verwahren lassen wolte: So ist er und ein jedweder solches obbeschribener massen zu thun schuldig und verpflichtet. So aber der Thäter auff friischer That nicht ergriffen, sondern nach Volziehung derselben sich hinweg machte: sol auff Anhalten des Entleibten Herrn wider ihn eine Citation oder Beschiedung ergehen, daß er sich zuörderst in Person entweder vor Unser Land-Recht, wan alßdan ein Land-Recht seyn würde, oder vor Unserer Cansley stelle. Wan er sich nun also stellet, sol es mit ihm, sowol was die Vergewissigung seiner Person als die Klage anlangt, allerdings, wie hieroben, auch in andern Fällen gesetzt, gehalten werden. Stellte er sich aber auff die Beschiedung nicht, So würde ebenermassen wider ihn auff maß und weise, wie hieroben von denen, so auff dergleichen Beschiedung sich nicht stellen, gesetzt, verfahren werden. Da auch der Herr sich seines Unterthanens nicht aneme und Unser Procurator solches in Erfahrung brächte: sol er den Todschlag nicht ungerochen hingehen lassen, sondern die Citation wider den Todschlager und die Peinliche Action wider ihn verführen. Würde es aber einen Burgerman, so angelesen, betreffen: Derselbe sol von dem jenigen Rechten, dahin er gehörig, beschiedt werden, also daß er sich zum selbigen Rechten in vier Wochen, den nechsten nach außgangener Beschiedung, stellen, daselbst gestehen und dem jenigen, so ihn wegen der Mord-That anklagen wolte, dervegen gerecht werden. Und der Rath derselbigen Stat sol der Sachen von dato der Beschiedung in drey Monaten endlich und gewiß ein Ende machen. Auch da des Entleibten Herr oder Befreinde sich der Klage nicht unterfangen wolte: sol der Rath, darunter der Todschlager gefessen, ex Officio wider ihn inquiriren und verfahren, Und sol Unser Königlich Richter jederzeit darauff acht geben und die Rotturfft befördern. Wan aber einer wegen dergleichen Citation flüchtig würde, und hette kein Landgut: der sol, wo er angetroffen und man Recht auff ihn begert, eingezogen, und damit er bey seinem Rechten gestehet, zur Haßft gebracht werden.

T. XX.

Wan einer wegen eines solchen Todschlags beschiedt oder citirt wäre, und würde seine Unschuld nicht gänzlich, jedoch zum theil und also außführen, daß es sich gleichwol nicht befände, daß er solches fürsächlich und bößhaftiger weise gethan, sondern etwan solche Umstände vorliefen, die ihn von der ordentlichen Straff der Todschlager entschuldigen könnten: Der sol extraordinarie nach Gelegenheit der Sachen

aby nejméně 300 kop grošův českých složil; a z té sumy ženě a dětem toho zamordovaného dva díly, a třetí díl pánu, jemuž poddaný náležel, jestliže jest při dovedl, (aby) dán byl. Pakliby Náš královský prokurator neb rychtář v městě již dotčenau při o hrdlo vésti a dovésti musel, to sobě zanechávati ráčíme, jakby se takový ztrestati měl; však nieméně aby ženě a dětem zamordovaného při nejmenším 200 kop grošův českých z té pokuty dáno bylo. Pakliby zamordovaný ani manželky ani děti neměl: tehdy nejbližším jeho přátelům má polovice těch 300 kop grošův českých náležeti; což se však o těch přátelích rozuměti má, kteřížby na gruntech toho pána, jenž tu při k konci přivedl, zůstávali. Pakliby pán tu sumu u sebe zdržoval a svrchu psaným způsobem manželce a dětem toho zamordovaného neb přátelům jeho dílu jich nedal: tehdy ten v pokutu Naši upadne a k tomu prostředky náležitými, aby ženě a dětem nebo přátelům toho zamordovaného, což jim přísluší a přináleží, vydal, přidržán bude.

T. XXI.

Pakliby mord lehkomyšlně vykonán byl a při rozsudku se vynašlo, žeby ten mordér pro něj na hrdle ztrestání zaslaužil: tehdy saudecové Naši k tomu se přičiní, aby krev nevinná bez pomsty nezůstávala, ale což za právo jest, vykonáno bylo.

T. XXII.

Jestližeby pak mordér z stavu panského neb rytířského ani usedlý nebyl a před listem obsýlacím se ukrýval, tak žeby se ho s týmž listem dojíti nemohlo: tehdy má na něho od úřadu desk zemských list zatykací dán býti, a kdežby s týmž listem postížen byl a dosažen, má se ním jedenkaždý a povinen jest, podle téhož listu zatykacího ku právu ujistiti.

T. XXIII.

Co se lidí sedlských, kdež sami jedni druhé mordují, dotýče, kdyžby sedlák jiného pána poddaného zamordoval a při skutku, na čichkoli gruntech toby se státi mohlo, postížen byl: ten má jat a dostatečně ujistěn býti. A kdyžby pán toho zamordovaného na morděře práva žádal, a mordér by žádné slušné veymluvy neměl, ani k odvodu žádné nevinny své se neodvedl, pán pak ten, u něhož dotčený mordér u vězení zůstává, žádné

und denen angezogenen Umständen gestrafft werden. Jedoch daß er zum wenigsten 300 Schock Groschen Böhmisch erlege, und daß Entleibten Weib und Kindern von der obgemelten Summa zwey theil, und der dritte theil dem Herren, dessen der Unterthan gewesen, wo er die Action vollführt, gegeben werde. Wo aber Unser Königl. Procurator oder Richter in Stäten jestangeregte Peinliche Action aufzuführen müssen: Sol es bey Uns stehen, wie ein solcher zu straffen; Jedoch daß daß Entleibten Weib und Kindern zum wenigsten 200 Schock von solcher Straff zukommen. Wo aber der Entleibte weder Weib noch Kinder gehabt: So sol seinen nächsten Befreunden der halbe theil von denenselben 300 Schocken zustehen und gebühren; welches gleichwol, wan der Herr die Action aufgeführt, von denen Befreunden, welche unter ihm gessen, zu verstehen ist. Würde aber derselbe Herr solche Summa Geldes hinter sich behalten und obvermelter massen daß Entleibten Weib und Kindern oder denen Befreunden ihr Antheil nicht geben: So sol derselbe Uns in Unsere Straff gefallen seyn und durch gebührende Mittel daß Entleibten Weib und Kindern, oder denen Befreunden, das ihrige zu geben angehalten werden.

T. XXI.

Wo es sich aber begeben, daß der Todschlag fürseztlicher weise geschehen, und also sich bey dem Erkenntnuß befinde, daß der Todschlāger deswegen an Leib und Leben zu straffen wäre: So werden Unsere Rechts-Besitzere im Versprechen darob seyn, damit das unschuldige Blut nicht ungerochen verbleibe, sondern was Recht ergehen möge.

T. XXII.

So aber der Mörder nicht auß dem Herren- oder Ritterstand, auch nicht angeessen wäre, und vor der Beschickung flüchtig würde und sich nicht finden liesse, und man ihn solcher gestalt mit der Beschickung oder Citation nicht erlangen könnte: So sol auff ihn vom Amt der Land-Tafel ein Steckbrief außgehen, und wo er mit demselben ergriffen und angetroffen, sol ein jeder schuldig und verpflichtet seyn, Krafft daß Steckbriefs sich mit demselben zum Rechten zu verzwiffigen und zu versichern.

T. XXIII.

Betreffend das Bauers-Volk und die zwischen ihnen sich zutragende Todschläge, Wan ein Bauersman eines anderen Herren Unterthan erschliege und auff Handhaffter That, auff weissen Grund und Boden solches auch geschehen möchte, ergriffen würde: Derselbe sol zur Haft gebracht werden, und man sol sich seiner Person gnugsamb verzwiffigen. Und so der Herr, dessen Unterthan der Entleibte gewesen, über den Mörder ein Peinlich Recht begehrt, und der Todschlāger keine erhebliche Ursachen einwendete, noch sich seine Unschuld aufzuführen

své pořádné popravy neměl: tehdy má a jest povinen, toho morděře k nejbližší popravě, aby tu naň právo puštěno a jemu konec učiněn byl, podati. Pakliby se k odvodu nevinu své volal: tehdy k tomu povoleno, a při nejbližší popravě, anebo měl-liby ten pán, na číž gruntech ten morděř byl postižen, svau pořádnau popravu, tehdy tu na tom právě k odvedení nevinu své připuštěn býti má. Pokudžby pak morděř při skutku, jakž svrehu oznámeno, postižen nebyl: tehdy pán morděřem poddaným svým povinen jest se ujistiti, a přezvěda o tom mordu, mohl-liby ho na svých gruntech dostati anebo na cizích doptati, jej do vězení poručiti vzíti.

T. XXIV.

A též pán gruntu tak se zachovati má, kdyžby se mord na gruntech jeho stal, a on o tom nic nevěděl, než potom teprva od pána toho zamordovaného napomenut a požádán byl, aby se morděřem ujistil; tehdy má podle toho na takového morděře od jednoho každého oznámeným způsobem právo puštěno býti.

T. XXV.

Pakliby ten pán, na jehožto gruntech mord se vykonal, svého práva, při kterémžby popravy užívati mohl, neměl: tehdy takový morděř v nejbližší místo, kdež poprava jest, dodati se moci bude.

T. XXVI.

A žádný sobě sám popravy vysazovati a jí užívati nemá, lečbychom My nebo dědicové Naši a budauci králové Čeští toho pořádně propůjčiti ráčili. Prokázal-liby pak morděř nevinu svau, však mordu by zapírali nemohl, ale i to provedl, že jest násilí a nepříteli svému brániti se musel: má toho užiti. Pakliby ten morděř utekl a před právem se pokreyval, tak žeby pán jeho jím se ujistiti a právně k němu hleděti nemohl: tehdy každý bude moci toho morděře, obzvláště pak pán toho zamordovaného, honiti, jej bítí, a kdyžby ho postihl, na hrdle ztrestati dáti.

T. XXVII.

Jestližeby se na gruntech kterého z pánův neb rytířův mord stal, a pán věda o tom, též také kdeby poddaný byl neb se

angebe, der Herr aber, da der Todschläger eingezogen, kein ordentlich Halßgericht hette: So ist er schuldig, denselben Todschläger in das nechst darbey gelegene Halßgericht zu überliffen; und bey demselben Gericht sol das Recht über ihn ergehen und er vom Leben zum Tod gerichtet werden. Würde er sich aber auff Außführung seiner Unschuld beruffen: So sol er darzu gelassen und ihm bey dem nechstgelegenen Halßgericht, oder wo der Herr, auff dessen Gründen der Thäter ergriffen, sein ordentlich Halß-Gericht hette, bey demselben seine Unschuld aufzuführen verstattet werden. Wan aber der Todschläger, wie obgesetzt, auff der That nicht ergriffen würde: So ist der Herr schuldig, sich mit seinem Unterthan, so den Mord begangen, zu vergewiffigen, und wan er solche Mord-That in Erfahrung bracht und ihn entweder auff seinem Grund und Boden bekommen oder anderswo erfragen könnte, zur Haßft zu bringen.

T. XXIV.

Ebenermassen sol sich der Grundherr verhalten, wan eine Mord-That auff seinem Grund und Boden begangen würd und er nichts davon wüßte, sondern erst von deß Entleibten Herrn dessen erinnert und ersucht würde, daß er sich mit dem Thäter vergewiffigen wolte; und sol diesem nach wider einen solchen Todschläger wennmöglich das Recht obberühter massen erthailt werden.

T. XXV.

So aber der Herr, auff dessen Grund und Boden die That geschehen, kein eigen Halßgericht hette: So sol der Todschläger zu dem nechstgelegenen Halßgericht, da man sich der Execution und deß Gerichts gebrauchen könne, geliffert werden.

T. XXVI.

Es sol sich aber keiner der Obergerichte (sie!) anmassen und gebrauchen, es sey ihm dan solches zuvor von Uns oder Nachkommenden Königen und Erben zum Königreich ordendlicher weise verlihen. Da auch der Thäter seine Unschuld darthäte, und zwar den Todschlag nicht verlaugnen könnte, Jedoch darbey erwiße, daß er seine Nothwehr thun und sich seines Widersachers wöhren müssen: So sol ihm solches zu statten kommen. Würde aber der Todschläger etwan entlauffen und das Gericht fliehen, also daß sein Herr sich mit ihm nicht vergewiffigen und wider ihn, wie obvermelbet, procediren könnte: So würd alßdan wennmöglich vergönt seyn, sonderlich aber dem Herrn deß Abgeleitens Unterthanens, den Todschläger zu verfolgen, denselben zu fassen, und wo er ihn ergreiffet, an Leib und Leben straffen zu lassen.

T. XXVII.

Im fall einer auff eines Herrn- oder Ritterstands Grund und Boden einen Todschlag begangen und demselben Herrn solches, auch

zdržoval, i nechtěl-by se s ním, obzvláštěně moha ho na gruntech svých dostati, ujistiti, aneb naň právo, jakž se svrchu píše, pustiti a dopomoci: tehdy má a můž ten, jehož poddaným zamordovaný jest, na Nás, kdybychom v zemi byli, anebo na místodržící Naše, nebo nejvyššího purgkrabě Pražského, vznésti a sobě stěžovati, že jest se pán mordéřem ujistiti, ani jeho k nejbližší popravě dodati, a tak práva na něho pustiti nechtěl. Tu My, nebo místodržící Naši, nebo také nejvyšší purgkrabě Pražský, poručiti ráčíme a poručí, aby ten pán toho mordéře poddaného svého v jistém čase k popravě, kteráž by v tom kraji byla nebo se jmenovati mohla, postavil; podle čehož on se tak zachovati a mordéře na svůj náklad k tomu právu dodati má. A to právo, strany bez prodlévání vyslyšíc, o takový mord konec učiniti povinnu bude.

T. XXVIII.

Pakliby ten pán, jehož poddaný jiného zabil, podle toho poručení tak se nezachoval a mordéře v čase uloženém na místo jmenované nepostavil: tehdy původovi 100 kop grošův českých propadne, a My, nebo místodržící Naši, nebo nejvyšší purgkrabě Pražský, ráčíme chtítí a budau moci k úřadu saudu komorního to naříditi a oznámiti, aby původovi pro takovou propadenau pokutu list zatykačí dán byl. S kterýmžto listem zatykačím původ takovou pokutu vše tím způsobem jako jiného prisauzeného dluhu, dobývati moci bude.

T. XXIX.

Nieméně také podle příležitosti těch věcí pro takovou neposlušnost pokutu sobě zanechávati ráčíme; avšak proto předece k tomu mordéři podle vyměření tohoto Našeho Zřízení Zemského, co se mordu mezi lidmi sedlskými doteyče, hledino býti má.

T. XXX.

Kdožby kterého poddaného v vězení měl, a jeho v něm hladem, zimau, neb jakkoli umoril: k takovému tak jako jinde v tomto Našem Zřízení Zemském vyměřeno a opatřeno jest, přikročeno a hledino býti má.

wo der Unterthan wäre oder sich auffhielte, bewußt, und sich demselben nach mit ihm, sonderlich da er auff seinem Grund und Boden anzutreffen, nicht vergewissigte, oder das Recht solcher gestalt, wie obgemelt, nicht ergehen ließe: So mag derjenige, dessen Unterthan umbracht worden, solches an Uns, wo Wir im Lande, oder an Unsere Statthaltere oder den Obristen Burggrafen zu Prag gelangen lassen und sich beschwären, daß sich der Herr mit dem Thäter nicht vergewissigen, noch denselben zu dem nächsten Halsgericht überliefen und also das Recht über ihn nicht ergehen lassen wolte. Darauß wird von Uns, oder Unsern Stathaltern oder auch dem Obristen Burggrafen zu Prag, anbefohlen werden, daß derselbe Herr seinen Unterthan, welcher die That begangen, in einer gewissen Zeit zu einem Halsgericht, wo solches im selbigen Kraiß seyn und benant werden möchte, stelle; deme er also nachkommen und den Todschläger auff seinen eigenen Unkosten zu demselben Halsgericht überliefen solle. Und das Recht sol mit Verhörung der Partheyen und sonst ohne ainzige Verzögerung geheget und der Sachen ein End gemacht werden.

T. XXVIII.

Solte sich aber der Herr, dessen Unterthan den andern entleibt, sich dem Befehl gemäß nit verhalten und den Todschläger in der ihm angezeigten Zeit an das benante Ort nicht stellen: So wird er dem Actori oder Klägern 100 Schock Groschen Böheimbiß verfallen seyn, und Wir, oder Unsere Statthaltere, oder auch der Obriste Burggraf zu Prag mögen alßdan bey dem Cammer-Recht die Verordnung thun, daß ihm, Klägern oder Actori, wegen dergleichen verfallenen Buß und Poen ein Steckbriff ertheilet werde. Mit welchem Steckbriff der Kläger solche Straff allermassen und gestalt, wie solches nach zuerkantten Schulden gebreüchlich und zu geschehen pflegt, einbringen möge.

T. XXIX.

Wir wollen Uns aber auch nichts desto weniger nach Gelegenheit der Sachen wegen solchen Ungehorsams Unsere Straffe vorbehalten haben; und sol einen weg wie den andern wider den Todschläger nach Außweisung diser Unserer Landes-Ordnung, so vil die Mord-Thaten zwischen denen Bauers-Leuten und Unterthanen anlangt, verfahren werden.

T. XXX.

Wan etwan einer einen Unterthan gefangen hielte und brächte denselben in der Gefängniß durch Hunger, Kälte oder anderer gestalt umb: Wider denselben sol verfahren werden, wie anderswo in diser Unserer Landes-Ordnung versehen.

O nákeřnicích a zlodějích.

T. XXXI.

Na kterých silnicích pro laupeže a mordy nebezpečno jest, v těch místech mají se, kdyžby toho potřeba ukázala, lesy a porostliny z obou stran s jedněch honův zšíři vymeytiti; a to držitelové těch gruntův beze všech odporností a odtahův vykonati povinni jsau. Pakliby kdo, napomenut jsa, toho učiniti a meytiti nechtěl: tehdy má to na Nás, nebo v nepřítomnosti Naši na místodržícího Našeho, od hejtmánův krajských anebo od kohokoliv jiného vznešeno býti, abychom tu věc potomně napraviti poručiti ráčili.

T. XXXII.

U kohoby koliv a na čích gruntech takoví laupežníci a zloději přezvědění byli: mohau je hejtmáné krajští, i ten každý, komužby se od nich jaká škoda stala, neb kdokoliv jiný z obyvatelův země, dáti pobratí, a žádný jich brániti nebo se jich ujímati nemá. Pakliby jich kdo bránil a zločincům tudy by pomáhal, žeby mezi tím utekli: toho My nebo budaucí Naši podle uznání skutečně a náležitě ztrestati dáti chtíti ráčíme.

T. XXXIII.

Chtěl-liby pak kdo takového zločince na některém jiném zámku, ve vsi neb krémě sebrati aneb vyzdvihnauti: má prvě nežliby se to stalo a on toho zločince z téhož práva vyzdvihl a přeč vzal, pánu neb úředníku, a nebylo-liby tu kde blízko pána, rychtáři neb konšelům téhož místa proto se opověditi, a potom k zločinci podle provinění jeho se zachovati. A pokudžby pak ten pán neb úředník, nebo také rychtář a konšelé, takového zločince z gruntův a práva toho, kdežby byl postizen, vzíti dopustiti nechtěli: tehdy tau osobau dostatečně se ujistiti mají a povinni jsau.

T. XXXIV.

A kdyžby takový zločinec na Naších, nebo na duchovních nebo světského stavu gruntech, městech, městečkách nebo vesnicích od kohokoliv poznán a postizen byl: tehdy ten má to v městech a městečkách purgkmistrům a ve vsích auředníku neb rychtáři oznámiti a místo, kdež se ten zločinec nachází, ukázati. A purgkmistři v městech, úředníci pak a rychtáři ve vsech mají

Von denen Straffenraubern und Dieben.

T. XXXI.

Belangend die Landstrassen, so wegen der Mörder und Rauber unsicher, sol an denen Orten und derjenigen Gegend, wo es von nöthen, daß Holz und Gestreich zu beyderseits der Landstrassen, eines Gewend wegs breit, abgehauen oder abgetrieben werden; und sollen solches die Inhabere derselben Gründ ohne Widerred und allen Verzug zu volziehen schuldig seyn. So aber jemand nach beschehener Ermahnung solches nicht thun wolte, sol dasselbe an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter, von denen Kraiß-Hauptleuten oder auch andern gebracht werden, damit die Rotturfft von Uns darauff anbefohlen werde.

T. XXXII.

Da auch von jemanden erforschet würde, wo und auff weß Gründen sich dergleichen Straffen-Rauber aufhielten: Die mögen durch die Kraiß-Hauptleute, wie auch einen jedwedern, denen etwan von ihnen Schaden erfolget, oder auch andere Inwohnere des Landes auffgehoben werden, und keiner sol dieselbigen schützen oder sich ihrer annehmen. So sie aber jemand schützte und solchen Mißthätern außhülffe, also daß sie darüber aufriffen und sich in die Flucht geben: Den selben wollen Wir oder Unsere Nachkommen auff vorgehende Erkänntniß gebührlichen straffen.

T. XXXIII.

Solte aber jemand dergleichen Mißthäter in eines andern Schloß, Dorff, Kreischam zc. auffheben: sol er sich derhalben, ehe und zuvor solches beschicht und er den Ubelthäter von dem Gericht auffgehoben und hinweg genommen, bey dem Herrn oder dessen Amtman, und wo der Herr in der nahe nicht vorhanden wäre, dem Richter und Geschwornen desselben Orts derowegen anmelden, und gegen dem Ubelthäter alßdan seinem Verbrechen nach verfahren. Im fall aber der Herr oder sein Amtman, oder auch der Richter und Geschworne, einen solchen Ubelthäter von dem Ort, da er ergriffen, nicht wegnemen lassen wolten: Sollen sie verpflichtet und schuldig seyn, sich mit derselbigen Person gnugsamb zu vergewissigen und zu versichern.

T. XXXIV.

Da auch dergleichen Ubelthäter in Unserm oder eines Geist- oder Weldlichen Stands Gebiet, Stäten, Märkten oder Dörffern von wem es wolle außgeforschet oder ergriffen würde: Sol dasselbe in denen Stäten und Märkten denen Burgermeistern, und in Dörffern dem Amtman oder Richter angemeldet und der Ort, da sich der Ubelthäter befindet, angezeigt werden. Und die Burgermeister in denen Stäten, die Amtsleute aber und Richter in denen Dörffern sollen dieselben un-

takového konečně jímati a podle nejvyšší možnosti pomáhati obecného řádu a pokoje zastávati, aby před takovými škůdci a zloději lidé dobří na silnicích i v domích svých ssebau bezpečni býti mohli.

T. XXXV.

A poněvadž se začasté přihází, že se rybníkáři na takové nešlechtné věci, jakž oznámeno, oddávají: pročez za tau příčinou mají listy fedrovni a zachovací, rovně jako jiní obecní lidé, při sobě míti a nositi. Pakliby který rybníkář k někomu bez takového listu přišel, toho žádný k službě a dílu přijímati nemá. A jeden každý pán, kterýž na svých gruntech pro vzdělání neb opravení rybníkův neb hrázi dotčené rybníkáře chová, to tak opatřiti povinen jest, aby před nimi na cestách a silnicích bezpečno bylo a od nich žádné laupeže a mordy se nedály. Pakliby se to stalo: tehdy bude se moci jeden každý ku pánu, u něhož dělají, a k nim tolikéž tak, jakž veyš o tom psáno stojí, zachovati.

O cedulích zrádných.

T. XXXVI.

Kdožby na lehkost Naší nebo budaucích králův a dědicův království, nebo k potupě a hanbě nejvyšších úředníkův a soudcův zemských, neb kohokoliv z stavův tohoto dědičného království Našeho Českého, cedule zrádné, nešlechtné neb hanlivé spisoval, neb pokautně lípal, metál, kladl, nebo takových cedulí zrádných jakaukoliv příčinou byl: ten, když to naň provedeno bude, má utracen býti.

T. XXXVII.

A kdožby pak, najda takovou zrádnou ceduli, hned ji neroztrhal, ale někomu jinému k čtení neb ohledání podal nebo poslal, a to by se naň v skutku, že jest to učinil, vyhledalo: ten má rok pořád zběhlý v vězení seděti. A v tom roce bylo-liby naň shledáno a usvědčeno, že jest on sám tu ceduli spisoval a někde v některé místo sám položil neb přilepil: tehdy takový má svrchu dotčenau pokutu trpěti, to jest hrdla odsauzen býti.

T. XXXVIII.

Pakliby ten, kterýž čísti neumí, našel: tehdy má ji jinému, kterýž čísti umí, ukázati, a přečtauc a vyrozumějie té věci, potom ji ztrhati.

fehlbar einzihen und ihnen, ihrem besten Vermögen nach, angelegen seyn lassen, daß der gemaine Frid und Wolstand im Land vor dergleichen bösen Leuten erhalten und ein jeder so wol auff der Landstrassen als in seinem Hauß sicher seyn könnte.

T. XXXV.

Und dieweiln sich offft zugetragen, daß sich die Teichgräber auff solche böse Thaten, wie obberürt, begeben: Als sollen sie von deswegen ihre Fürdernuß und Geburtsbriff, gleich wie andere gemeine Leute, bey und mit sich tragen. Und so ein Teichgräber zu jemanden käme und einen dergleichen Briff nicht hette: solchen sol niemand zu seinem Dienst oder Arbeit gebrauchen. Und ein jeder Herr, so auff seinen Gründen solche Teichgräber zu Erbau- oder Besserung der Teiche oder Thäm helt, sol es also anstellen, damit man von ihnen auff dem Wege und der Landstrassen sicher seyn und durch sie keine Rauberey noch Mord geschehen möge. So aber dergleichen etwas von ihnen geschehe, sol sich ein jeder gegen dem Herrn, bey dem sie in der Arbeit, wie auch gegen ihnen selbstn also verhalten, wie oben davon geschriben stehet.

Von Famos-Libellen oder Schmähschriften.

T. XXXVI.

So jemand zu Verkleinerung Unserer oder Nachkommender Könige und Erben des König-Reichs, oder zu Schmach und Unehre der Obristen Land-Officierer und Land-Rechts-Besitzer, oder jemanden anderns auß denen Ständen dieses Unseres Erb-König-Reichs Böheimb, Famos-Libellos oder Schänd- und Ehrnührige Briff schreibe, anklebte, hin und wider legte oder würffe, oder darzu einige Ursach gebe: Derselbe sol, wan es auff ihn erwisen, gerichtet werden.

T. XXXVII.

Und so dan jemand einen solchen Famos-Libell finde, und dasselbe alsobald nicht zerrisse, sondern es einem andern zu lesen oder zu ersehen gäbe oder überschickte, und sich im Werk, daß er solches gethan, befünde: Der sol ein Jahr lang in der Gefängnuß sitzen. Würde es sich nun in der Jahrszeit befunden und auff ihn erwisen werden, daß er den Zettel selbst geschriben und etwan an einen Ort gelegt oder angeklebt: So sol derselbe obgemelte Straff leyden, das ist, er sol vom Leben zum Tod gebracht werden.

T. XXXVIII.

Da aber einer, der nicht lesen könnte, einen solchen Zettel finde: Sol er denselben einem andern, so lesen kan, zeigen und ihn nach Ubersetzung desselben und Befund der Sachen zerreissen.

O nářku cti a hanění.

V. I.

Jestližeby kdo koho z nářku cti obeslati chtěl: tehdy má původ nebo principál světle a patrně nářek, z kteréhož viní a obviněného obsýlá, do žaloby své zejména položit, aby obeslaný zase proti tomu s potřebami svými zhotoviti se mohl. A při rozsudku a veypovědi té věci obadva, jak původ tak i obžalovaný, osobně státi mají. Pakliby jeden nebo druhý z nich nestál: tehdy se předce veypověď státi má a naň stané právo, jakž svrchu obšírně oznámeno, dáno bude.

V. II.

Tyto pak následující věci za nářek cti se považují: Totižto, kdoby jeden druhému zrádečiv nadával; anebo mu vyčítal, že jest proti své cti učinil, aneb čeho se aukladně aneb podvodně zlého dopustil; též také kdožby koho zjevně z kurvy synem neb pankhartem, anebo ženské pohlaví kurvau; nieméně také kdyžby jeden druhého zjevným zlodějem nebo falešníkem, to jest tím, že jest nětco zfalšoval a faleše se dopustil, nařikal. A kdož by takovými nářky a haněním druhého nařekl, a toho naň neprovedl: tehdy má narčeného pro Boha a jeho milau Matku, že jest mu tak dotčeným způsobem křivdu učinil a ublížil, odprosití, k tomu dvě neděle v věži seděti a nadto všecky škody a útraty, pro tu při vzešlé, cožby se jich provedlo, zaplatiti.

V. III.

Než co se mimo tyto dotčené nářky, jiných hanlivých slov dotýče: o to může jeden druhého buďto do saudu zemského neb komorního viniti a obeslati, a původ má do žaloby své ta slova, co sobě za hanění pokládá, zejména položit.

V. IV.

A když původ na obviněného provede a prokáže, že jest ta slova o něm mluvil, a proti tomu obviněný prokázati by nemohl, že jest nic neslušného, než pravdu pravil: tehdy původ od zemského neb komorního saudu má na počtivosti své opatřen býti, a obviněný jemu mimo vzešlé a učiněné náklady a útraty, ještě k tomu 50 kop grošův českých pokuty dáti, a nadto škody, které jest proto vzal a podle práva provésti a prokázati se mohau, zaplatiti. Pakliby obviněný nevinu svau odvedl, a že jest

Von Injurien, Ehrensachen und Schmähworten.

V. I.

So jemand den andern wegen Injurien und Ehrensachen beschicken wolte: So sol der Kläger oder Principal außtrüchlich und klar die Injurien, derendwegen er die Klage anstellet und Beklagten citiren läßt, in die Klage mit Namen setzen, damit derjenige, so citirt, sich mit seiner Gegennotturfft gefast machen könne. Und sollen zu Erkänntuß und Ausspruch der Sachen sie beyderseits, Kläger und Beklagter, Persönlich erscheinen. Wan aber einer oder der ander nicht erschine, So würd doch das Urtheil ergehen, es auch sonst mit dem Erstandem Recht, wie hieroben davon mit mehrern gemeldet, gehalten werden.

V. II.

Es werden aber nachfolgende Sachen für Injurien und Ehrenhändel angezogen: Nämlich, wan einer den andern einen Verräther hieß; oder ihm vorwürffe, daß er wider seine Ehr gehandelt und etwas Schelm- und bößhafftiger weise begangen hette; wie in gleichem auch, wan einer den andern offentlich für einen Huren-Sohn oder Banckhart, oder ein Weibes-Bild für eine Hur; Nichts weniger wan eiter den andern offentlich für einen Dieb, oder für einen, so etwas verfälscht und ein Crimen falsi begangen hette, schelten thäte. Wan nun einer mit dergleichen Injurien den andern an seinen Ehren angetastet, dasselbe aber auff ihn nicht erweisen: So sol derselbe es dem Injurirten umb Gottes und seiner Lieben Mutter willen, daß er ihm also obberürter massen unrecht und zuvil gethan, abbitten, zu dem 14 Tag im Thurn sitzen, und über das alle Schäden und Unkosten, so wegen derselben Action auffgangen und erweisen werden möchten, bezahlen.

V. III.

Was aber andere Schmähwort außser obvermelten Injurien anlangt: derowegen mag auch einer den andern entweder bey dem Land- oder Cammer-Rechten vornemen und beschicken, und sol Kläger in der Klage diejenige Wort setzen, dardurch er injurirt zu seyn vermainet.

V. IV.

Wan nun Kläger auff den Beklagten darthut und erweist, daß er dergleichen Wort von ihm geredet, und hingegen Beklagter nicht erweisen könnte, daß er daran nichts unrechtes, sondern die Wahrheit geredet: So sol Kläger von dem Land- oder Cammer-Rechten an seinen Ehren verwahrt werden, und der Beklagte sol ihm über die auffgewente Zehrung und Unkosten noch darzu 50 Schock Groschen Böhaimbüch zur Straff erlegen, und zu dem die Schäden, so er deswegen erkitten und so vermög der Recht dargethan und erweislich gemacht werden können, bezahlen. Würde aber der Beklagte seine Un-

těch stov hanlivých nemluvil a jeho tak neznařikal a nezhaněl, prokázal: tehdy nápodobně původ škody, kteréby obviněný provést mohl, zaplatiti povinen jest.

V. V.

Jestližby kdo komu vzkázal a oznámil, že ho tento a tento na poctivosti jeho nařekl a dotýkal a toto nebo ono o něm mluvil a psal: tehdy ten, maje sobě to austně nebo psaním oznámeno, má k tomu, kterýžby tak o něm mluvil a psal, ceduli řezanau poslati, a na něm se následujícím způsobem dotazovati: Poněvadž jemu oznámeno jest, žeby toto aneb ono o něm mluvití měl, (jakož pak v ceduli řezané ta slova zejména doložena býti mají), tehdy aby se k tomu přiznal, zná-li se k takovým řečem a stojí-li na tom, že jest o něm mluvil nebo psal.

V. VI.

A pokudžby jeden druhého v nepřítomnosti lidí z aust v uši aneb psaním svým nařekl neb zhaněl, tak žeby se naň žádných svědkův neb původův míti nemohlo: tehdy ten nařčený neb zhaněný tolikéž má k tomu druhému poselství s cedulí řezanau učiniti. A ten, komužby tak posláno a na něm dotazováno bylo, má a povinen jest, ve 20 dnech od toho poselství pořád zběhlých zase skrze poselství neb ceduli řezanau, kterauž též po poslech svých odešle, světlau a patrnu odpověď dáti, zdalíž jest co toho mluvil nebo psal. A jestližby se k tomu seznal: tehdy bude moci jeho z nářku cti aneb z hanlivých slov před saudem viniti. Pakliby v těch 20 dnech odpověď, jakž veyš psáno stojí, nedal, aneb žeby ta odpověď zatmělá a ukrytá byla, a obviněný by k tomu vlastně a právně, že jest to mluvil, ani se nepřiznal ani nezapíral: tehdy nařčený bude moci toho, kdoby té patrné a světlé odpovědi dáti nechtěl, z nářku cti aneb z slov hanlivých patrné obeslati, a jeho proto bez dalších průvodův nejináč než jakoby naň, že jest to mluvil nebo psal, svědky měl, viniti.

V. VII.

Než jestližby kdo koho z aust v uši v přítomnosti lidí nařikal nebo zhaněl, a to naň provésti by se mohlo: tehdy nebude potřebí k němu s cedulí řezanau poselství učiniti, ale ten, jenž nařikal, bude moci hned proto obeslán býti.

schuld abführen, und daß er die Schmähwort nicht geredet, und ihme also unrecht und zu vil geschähen, bescheinigen: So ist ihm der Kläger ebener massen die Schäden, so der Beklagte erweisen möchte, zu bezahlen schuldig.

V. V.

Da einer dem andern vermeldet und anzeiget, daß diser oder jener ihn an seinen Ehren angetastet oder geschmähet und diß oder jenes von ihm geredet und geschriben: So sol der, deme solches angemeldet oder schriftlich notificirt worden, dem, welcher also von ihme geredet oder geschriben haben solte, einen außgeschnittenen Zettel schicken und denselben folgender gestalt befragen: Nach dem ihm vorbracht worden, daß er diß oder jenes von ihm geredet habe, (wie dan die Verba formalia in dem außgeschnittenem Zettel außtrücklich zu setzen), So sol er sich erklären, ob er sich zu dergleichen Reden bekenne und geständig sey, daß er solches von ihme geredet oder geschriben habe.

V. VI.

So auch einer den andern in Gegenwart (sic!) Münd- oder Schriftlich injuriren und schmähen möchte und man keinen Zeugen oder Beweiß über ihn haben könnte: So sol der, so injurirt oder geschmächt, ebener massen mit einem außgeschnittenem Zettel eine Absendung zu dem andern thun. Und derjenige, zu dem solcher gestalt geschickt und der also befragt würd, ist schuldig, in zwaintzig Tagen, denen nechsten nach gethaner Beschickung, hinwiderumb mit einem außgeschnittenem Zettel, so er ebener massen durch seine Abgeordnete überschickt, eine klare und lautere Antwort zu geben, ob er dergleichen geredet oder geschriben. Und so er sich darzu bekennet, So kan man ihn wegen der Injurien und Ehrenhändel zu Recht vornemen. Würde er aber in zwaintzig Tagen, wie obgeschriben, keine Antwort darauff geben, oder aber dieselbe Antwort dunkel und nicht lauter und klar wäre, und Beklagter sich darzu eigendlich und rund, daß er dergleichen geredet, weder bekente noch vernainte: So mag der Injurirte den andern, welcher die von ihm begehrte klare und runde Antwort nit geben wollen, wegen der Injurien oder Schmähwort Rechtlichen beschicken und ihn derhalben ohne weitern und fernern Beweiß anklagen, nicht anders als wan er Zeugen hette, daß er solches geredet und geschriben.

V. VII.

Wo aber einer den andern ins Angesicht oder in Gegenwart anderer Leute injurirte und schmähete, und solches auff denselben zu erweisen wäre: Ist nicht vornöthen, zu demselben eine Absendung oder Botschafft mit einem außgeschnittenem Zettel zu thun, sondern der Injuriant mag alsobald derowegen citirt werden.

V. VIII.

Kdožby na takové poselství odpověď dáti chtěl: tehdy má tu odpověď tomu, od kohož se k němu poselství stalo, do obydlí jeho, nedáda 20 dnům projíti, dáti a odeslati. A pakliby ho na ten čas doma nebylo: tehdy ta řezaná cedule od poslův v pokoji neb obydlí jeho se zanechati, a od těch, kdož v tom obydlí jsau, bez odpornosti přijata býti má.

V. IX.

Chtěl-liby pak kdo z neosedlých lidí, kteréhožkoliv stavu, komu poselství o nárek, nebo hanění, nebo také o jiné věci učiniti: tehdy ten má v řezané ceduli zejména, kde a na které místo jemu odpověď dána a poslána býti má, položiti a oznámiti, tak aby jemu dotčená odpověď nebo poselství v to již jmenované místo odeslati a dodati se mohla.

Jakauby pak čí cedule řezané psáti se měli, v tom se tak, jakž nahoře »o processu právním« oznámeno jest, zachovávatí má.

V. X.

Mluvil-liby kdo komu nebo psal, že se na poctivosti nářká nebo jistým způsobem haní, a žádného by nejmenoval: tehdy ten, komužby tak mluveno bylo, může toho, kdož jest jemu mluvil, právně viniti a obeslati. Pakliby hned saukupa svého a od koho jest to slyšel, oznámil: tehdy ten narčený má k tomu, kterýž za saukupa jmenován a oznámen jest, ceduli řezanau poslati a na něm se toho dotazovati, zná-li se k těm slovům (kteréž se do ceduli slovo od slova položiti mají) a nezapírá-li, že jest taková slova hanlivá mluvil nebo psal. Na to saukup světlau a zjevnau odpověď dáti povinen jest, to jest, aby se přiznal nebo odepřel. A sezná-li se, tehdy bude moci o to k saukupu hleděti; pakliby odepřel a se nepřiznal, že jest to mluvil nebo psal: tehdy k tomu, kdož saukup jmenoval, o to hleděti může. A bude-li obviněný chtíti, aby ho saukup, od něhož on to slyšel, zastaupil: tehdy může jej k zastaupení obeslati. A odpíral-liby vždy saukup a na svém předce stál, a ten kdožby jej obšýlal, na něj by to dostatečně provedl a ukázal: tehdy saudu toho prázděn a saukup jej zastaupiti a tu při sám vésti povinen bude. A jestliby saukup nezastaupil, a to na něho dostatečně neprokázal, že jest to od něho slyšel, aneb že je to saukup psal

V. VIII.

Und wan einer auff dergleichen Absendung und Bottschaft den andern beantworten wolte: So sol er die Antwort dem jenigen, von welchem ihm die Bottschaft geschehen, vor Aufgang der zwainzig Tag in seine Wohnung überschicken und zustellen lassen. Wäre aber derselbe alßdan zu Hause nicht anzutreffen: So sol der außgeschchnittene Zettel von denen Abgesanten in seinem Lojument oder Wohnung gelassen werden; und die jenigen, so in seiner Wohnung sich befinden, sollen solchen ohne Waigerung annemen.

V. IX.

Wolte dan etwan einer, der nicht angeessen, weiß Standß der auch wäre, zu einem andern wegen solcher Injurien oder Schmahwort oder auch anderer Sachen halber eine Beschick- oder Absendung thun: So sol derselbe in dem außgeschrittenen Zettel mit Namen setzen und vermelden, an was für Ort und Ende ihm die Antwort geschickt werden solte, damit ihm jetztgedachte Antwort oder Bottschaft aldar an dem benantem Ort zukommen möge.

Es sol aber, was die Sprache anlangt, mit denen außgeschrittenen Zetteln, wie hieroben vom „Proceß“ gemeldet, gehalten werden.

V. X.

So einer gegen dem andern schrift- oder Mündlich vermeldete, daß man ihn an seinen Ehren antastete oder auff gewisse maß und weise schmähete, und meldete niemanden mit Namen: darauff kan derjenige, gegen welchem solches gesagt, den, der das geredet, zu Recht vornemen und beschicken. So aber derselbe alsobald seinen Gewährsman und von wem er es gehört, benennet: So sol der, welcher also geschmähet ist, zu dem, welcher für einen Gewährsman angegeben worden, einen außgeschrittenen Zettel schicken und ihn befragen, ob er sich zu denen Worten (die in dem Zettel von Wort zu Wort zu setzen) bekenne und geständig sey, daß er die fürgegebene Injurien geredet oder geschriben habe. Hierauff sol der Gewährsman klare und richtige Antwort geben, das ist, daß er darzu Ja oder Nein sage zc. Sagt er nun Ja, so kan er darumb den Gewährsman vornemen; sagt er aber Nein und laugnet, daß er solches geredet oder geschriben, so sol er denjenigen darumb vornemen, der ihm den Gewährsman genennet hat. Und so der Beklagte wil, daß ihn der Gewährsman, von welchem er dasselbe gehört, vertreten sol: So kan er ihn zu solcher Vertretung citiren. Und so der Gewährsman auff seiner negativ oder Bernainung beharrete, und der ihn beschicket, solches gnugsamb auff ihn beweiset: So wird er der Sachen ledig, und der Gewährsman ist schuldig, ihn zu vertreten und die Sache selbst zu führen. So ihn aber der Gewährsman nicht vertrete, und er auff ihn nicht gnugsamb beweiset, daß er das von ihm gehört, oder daß er Gewährsman solches geschriben

nebo mluvil: tehdy sám ten, kdož jest nejprve mluvil a v tom se ohlásil, z toho odpovídati a práv býti musí. Než pravil-liby to, že jest to od toho, kterýž již umřel, slyšel: tehdy z toho nářku a hanění má sám za toho umřelého odpovídati a práv býti.

V. XI.

Jednomu každému na vůli bude, z takových nářků a hanění před Námi, bylilychom v zemi, a nebylilychom v zemi, před Naším saudem zemským process právní začíti. Nýbrž svědky a průvody v té věci tak se vésti mají, jakž nahoře obšírněji »o svědci« oznámeno jest.

V. XII.

Nařekl-liby aneb zhaněl-liby kdo druhého, kterýž ho nejprvé nařekl nebo zhaněl, a obsýlalby ho z nářku cti aneb z slov hanlivých, a nářek cti aneb zhanění naň by se neprovedlo: tehdy slušně při saudu na poctivosti své opatřen bude. Však druhý není povinen, jeho odprošovati, poněvadž zase sám haněl a své nevinu haněním bránil a zase se odměniti chtěl. A v takové příčině škody a autraty na saud vzešlé se vyzdvihnauti a porovnané býti mají. A jestliby se pak obadva nevině haněním dotýkali, a jak z jedné tak i z druhé strany žádných by s gruntem průvodův nebylo: tehdy mají obadva zároveň na poctivosti opatření a pro takovou zbytečnost podle uznání a rozvážení ztrestání býti; však pokutau aneb náhradau škod sobě povinni nebudau.

V. XIII.

Než kdožby koho zase nehaněl aneb nenařikal, a toliko jediné jemu odpíral a pravil, že to, což jemu vyčítá, křivě a nepravě mluví: tehdy to, když se z toho při saudu vyměří, za žádné odhanění počteno býti nemá.

V. XIV.

Kdožby s kým smlauvu měl, a on mu jí nezdržel, a druhý žeby jej pro nezdržení té smlauvy na cti nařekl a zhaněl: tehdy ten pro takový nářek slušně ztrestán býti a pokutu na to uloženu, poněvadž práva svého neužíval a sám svým saudcem býti chtěl, trpěti bude. Než chce-li potom jeho pro nezdržení smlauvy viniti, to při vůli jeho zůstává.

oder geredet: So muß der, so es anfangs fürgegeben und sich dessen vernemen lassen, derhalben antworten und darumb gerecht werden. Da er aber jagete, daß er es von einem gehört hette, so albereit gestorben wäre: So sol er wegen solcher Injurien und Schmähwort an stat des Verstorbenen selber Red und Antwort geben.

V. XI.

Es sol aber jederman frey seyn, in dergleichen Injurien und Ehrenhändeln derhalben vor Uns, so Wir im Lande, oder so Wir nicht im Lande, vor Unser Land-Recht den Proceß anzustellen. Die Zeugnüß aber und Beweis sol man in diser Sache führen, wie von denen „Zeugnüssen“ hieroben mit mehrern gemeldet.

V. XII.

Hat einer den andern an seinen Ehren geschmähet, welcher ihn zuvor Injurirt und geschmähet hat, und er beschickt denselben wegen der Injurien oder der Schmähwort halber, und die Injuria oder Schmähung würd auff ihn nicht erweisen: So würd er billich bey Gericht an seiner Ehr verwahrt. Jedoch ist der ander nicht schuldig, ihm einige Abbitt oder Abtrag zu thun, weil er widerumb geschmähet und seine Unschuld mit der Schmähung vertaidigen und gleich compensiren wollen. Es sollen auch auff disen fall die Gerichtskosten aufgegeben und verglichen werden. So aber alle haide, einer so wol als der ander, unschuldig und also die Injurien auff eines und des andern seitten ungegründet wären: Sollen alle haide zugleich an ihren Ehren verwahrt und nach Erkänntniß der Unbeschaidenheit halber gestrafft werden; und sol keiner dem andern zu ainsziger Poen oder auch Erstattung der Expens verbunden seyn.

V. XIII.

Wan aber einer den andern hinwiderumb nicht schilt oder schmähet, sondern das ihm allein widerspricht und jaget, er rede in dem, was er ihm vorgeworffen, nicht wahr: solches, wan er sich zu Recht außführet, daß er unschuldig, sol man für keine Gegenschmähung halten.

V. XIV.

So einer mit dem andern einen Vertrag hette und ihm denselben nicht hielt, und der ander ihn wegen nicht-haltung des Vertrags an seinen Ehren angriffe und schmähete: So würd derselbe wegen der Injurien billich gestrafft und in die Poen, so darauff gesetzt, verurthailt, weil er sich des Rechtens nicht gebraucht und sein aigen Richter seyn wollen. So er aber den andern nachmals wegen nicht-haltung des Vertrags fürnemen wil, solches stehet ihm bevor.

V. XV.

Aby žádný druhého neřádým haněním pro neplacení dluhův neb peněz nehaněl; než jestližeby kdo komu platiti nechtěl, tehdy pořádem práva k němu hleděti má.

O pychu, a co se tím proviněním rozumí.

W. I.

Co se pychu dotýče, jestližeby jej kdo buď z panského, rytířského aneb městského stavu jeden druhému učinil, totižto, kdyžby někdo jinému jeho lesy neb lauky přesekal, neb v řekách, potocích, struhách, haltýřích, tůních nebo poltrubích ryby neb raky lovil, anebo grunty své (bez myslivosti) zapověděl, a ten, jemužby grunty zapověděné byly, takových gruntův (krom cest a stezek svobodných) prázdnen býti nechtěl: tehdy ten, číž jsau gruntové, má k tomu, jenž pych učinil, dvě osoby dobře zachovalé nebo list pod pečeti svau poslati, a jeho žádati, aby mu z toho provedeného pychu práv byl. Pakliby on původovi toho pychu ve dvou nedělích od učinění k němu poselství pořádku zběhlých nenapravit: tehdy ten, komuž se pych stal, bude moci jej z toho pychu viniti a obeslati. A provede-li původ ten pych před saudem: tehdy obviněný má jemu 20 kop grošův českých dáti. Pakliby se mu vidělo, že se tím pychem mnohem větší škoda než za 20 kop grošův českých stala: tehdy může jeho z jakékoliv summy chce, pohnati. A kdyby pych provedl a ukázal: tehdy původovi nejprv těch 20 kop grošův českých přisauditi, a potom i strany před menší úředníky desk zemských poslati se mají. A cožby původ té summy, kterauž do obesláni položil, podle práva provedl a prokázal, toho užiti a přitom zůstaven býti má.

O veytržnosti, a které věci k tomu přečinění přináležejí.

W. II.

Tito následující artikulové za veytržnost se pokládají:

Kdožby na cizí grunty přišel neb přijel aneb na místě svém někoho vyslal, a na tom gruntu, ješto by ho v držení nebyl, jakau škodu učinil.

V. XV.

Es sol auch einer den andern mit ungebührlicher Schmähung wegen nit-Bezahlung in Schuldsachen nicht angreifen, sondern wan einer dem andern die Bezahlung nicht leistet, sol er sich gegen ihn deß ordentlichen Rechtens gebrauchen.

Von dem Hochmuth, und was unter diesem Verbrechen verstanden.

W. I.

Betreffend den Hochmuth: Im fall ein Herr oder Ritterstands-Person oder ein Burgerzman einen Hochmuth gegen einem andern begienge, als da ist: Wan einer dem andern seine Wälder abhauen, die Wägen abmähen, oder in fließenden Wässern und Fisch-Bächen oder unter denen Teichthamen oder denen Fischhaltern Fisch fahen und Krebsen liesse, oder auch wan einer dem andern seine Gründe (doch auffser der Jagten und deß Weidewercks) verbieten thäte und derselbe, deme die Gründe verboten wären, solcher seiner Gründe (auffser freyer Steig und Weg) nit müßig gehen wolte: So sol der, welchem der Grund und Boden zugehört, zu dem Verbrecher zwo wolverhaltene Personen oder einen Briff unter seinem Insigil schicken und begehren, daß er ihm deß verübten Hochmuths halber mit Recht vornemen und derowegen citiren und beschicken lassen. Und so der begangene Hochmuth von dem Kläger Rechtlichen dargethan und erwisen: So sol ihm der Beflagte 20 Schock Groschen Böhaimbisch erlegen. Und da er vermaint, daß ihme durch solchen Hochmuth mehr und gröfferer Schaden beschehen, als die 20 Schock Groschen Böhaimbisch außtragen: So mag er ihn derowegen umb was für eine Summa es ihm gefällig beschicken. Und so der Hochmuth dargethan und erwisen: So sollen dem Kläger erstlich und zu voran die 20 Schock Groschen Böhaimbisch zuerkant, und alßdan die Parthejen vor die Unter-Ambtleute bey der Land-Tafel remittirt werden. Und was also der Kläger wegen der jenigen Summa, so er in die Bescheidung setzen lassen, vernüßig der Recht darthun und erwisen möchte, bey dem sol es verbleiben.

Von dem Fräwel, und was für Fälle zu diesem Verbrechen gehören.

W. II.

Nachfolgende Articul sollen für Fräwel gehalten und angezogen werden: So einer auff deß andern Grund und Boden zu Ross oder zu Fuß käme oder jemanden an seiner stat dahin schickte, und auff demselben Grund, den er nicht in Besitz hette, etwan einen Schaden thäte.

Item, jestliby kdo buď sám od sebe nebo s pomocníky svými na kterémkoli místě zaumyslně na koho druhého zbraň svou obnažil, na něho bodl a sekl, chtěje ho raniti, aneb kdyžby někoho bil, byť ho pak neokrvavil.

Těž také, kdožby koho bez hodné příčiny zranil a zsekal, za ním se s dobytá zbraní honil.

Těž kdožby čího posla, jestoby k němu v poselství nešel, zbil, anebo listy mu odňal a je bez hodné a slušné příčiny otevřel.

Item, kdožby koho zaumyslně s koně strhl anebo srazil.

Item, kdyžby se dva saudili aneb na sroku stáli, a jeden pod obesláním a tak při trvajícím saudu na druhého pátku učinil (sáhl), jej bil nebo zbití chtěl.

Toto všecko, jakž veyš oznámeno jest, za veytržnost se pokládá, a z takové veytržnosti může jeden každý před tím saudem, od kteréhožby obesláním vyšlo, druhého vinití a obžalovati.

W. III.

Kdyžby se jeden druhému v řeky, potoky, též také dědiny, lauky a lesy svévolně, bez vědomí a vůle toho, číž grundy jsau, uvázal a jich se ujal, anebo jemu jich užívati nedal a tudy v držení jemu překážku činil, to vše k veytržnosti přináleží, kromě těch artikulův, kdež pod titulem »o moci« položeny jsau. A nejvyšší hoffmistr zemský s raddami svými má v takových věcech samé toliko veytržnosti sauditi a porovnávat, než o grundy žádného rozsudku nečiniti, ale toho při pořádku práva zůstaviti. A jestližby kdo koho z svrchu psaných veytržností obeslal: tehdy taková obesláním jménem Naším, kdyžbychom v zemi býti ráčili, a v nepřítomnosti Naší jménem Našich místodržících vycházeti mají.

W. IV.

Pakliby kdo chtěl z takových veytržností před saud zemský obsýlati: tehdy obviněný k slyšení veypovědi sám osobně státi povinen jest. Než co se jiných příhod, mimo tyto nahoře položené dotýče, ve všech takových věcech jeden k druhému tak se zachovati má, jak toto Naše Zřízení Zemské »o pychu« šířeji vyměřuje. A kdožby koho z které nahoře psané veytržností obsýlal, a toho naň nedovedl a neprokázal: ten obeslanému

Item, Wan jemand, entweder allein oder mit seinen Gehülffen, an was Ort es wäre, über den andern muthwilliger weise seine Wöhr außziehen und auff denselben einen Streich oder Stich führen würde, in Mainung ihn zu beschädigen; oder wan er einen andern schlugte, ob er ihn gleich nicht Blutrünstig gemacht.

Dergleichen, wan einer den andern ohne billiche Ursach verwundet und beschädiget, oder ihn mit einer bloßen Wöhr verfolget.

So einer eines andern Boten, ob er gleich nicht zu ihme abgefertigt wäre, schlugte oder ihm die Brieff abnâme und dieselbigen ohne billiche und erhebliche Ursach auffbreche und eröffnete.

Item, So einer den andern muthwilliger weise vom Pferd herab reißen oder stossen würde.

Item, Wan ihrer Zwen mit einander im Rechten stünden, und der eine nach außgangener Citation oder Beschickung, und also bey wehrendem Rechte, den andern antastete, schlugte oder schlagen wolte.

Solches alles, wie oberzehlt, würd für Frävel gehalten, und kan wegen dergleichen Frävel ein jeder bey dem Rechte, wo die Beschickung außgangen, den andern vornehmen und beklagen.

W. III.

Da auch einer des andern Wasserflüß oder Bäche, wie auch der Acker, Wiesen und Wälder eigenmächtiger weise, ohne Wissen und Willen des jenigen, dem die Gründe und Boden zuständig, sich anmassen und in dieselbigen einführen würde, oder da er demselben nicht verstaten wolte, solche seine Gründe zu genießen und ihn also in seiner Possession und Besiß turbirte und hinderte: Solches alles gehört zum Frävel, außgenommen die Artikel, so unter dem Titul „von der Gewalt“ gesetzt werden. Und sol der Obriste Landhofmeister mit seinen Besißern in dergleichen Sachen nur bloß die frävendliche Thaten richten und schlichten, wegen Grund und Bodens aber nichts zu erkennen haben, sondern solches bey dem ordentlichen Rechten verbleiben lassen. Und da wegen diser obbeschribenen frävendlichen Thaten einer den andern citiren oder beschicken würde: So sollen dergleichen Beschickungen in Unserm Namen, wan Wir im Land, oder in Unserm Abwesen im Namen Unserer Stathalter, außgehen und gefertigt werden.

W. IV.

Es stehet aber auch einem jeden frey, ob er einen andern wegen dergleichen Frävles vor das Land-Recht beschicken und citiren wolle, und sol der Beklagte des Anhörung des Urtheils Persönlich gestehen. Was aber sonst andere zutragende Fälle, außser derer, so obgezet, anlanget: In allen denenselben Fällen sol sich einer gegen den andern verhalten, wie diese Unsere Landes-Ordnung wegen des Hochmuths weiter außweiset. Und so einer den andern wegen obangezogenen Frävles beschicke und solches auff ihn nicht darthäte und erweise: Derselbe sol

neb obviněnému má předně škody, cožby jich pro tu při vzal a před úředníky menšími dovedl, zaplatiti, a k tomu ještě nadto 10 kop grošův českých pokuty dáti.

O uvazování se v statky bezpravně.

W. V.

A jakož již kolikráte se to stalo, že jeden druhému v statky ty, když jemu jako dědictvím připadly neb jináče na něho přišly, proti pořádnému kšaftu neb nápadu, též také právu, svévolně a o své ujmě uvázati a jich v držení zůstávati se opovážil; s kterýmžto nepořádným uvázáním těm lidem, jimž ten statek podle práva a spravedlnosti nápadem náležel a přišel, znamenitau překážku a průtahy činili, tak že jsau k spravedlnostem svým přijíti nemohli, nýbrž v takové průtahy uvedeni jsauce, jim se teprva od druhé strany na pořad práva ukazovalo; i aby takovým neslušným věcem budaucně se zpomoci a k přetržení svému přijíti mohly, protož ustanovovati, nařizovati a tomu milostivě chtíti ráčíme: Kdyžby se kdo v takový statek, k kterémužby někdo jiný nápad měl, nebo žeby jinému dekami zemskými zapsán nebo kšaftován byl, nebo v statek, jenžby tomu, kdož se v něj uvazuje, nenáležel, proti řádu a právu tak svévolně a nepořádně uvázal a držení jeho se zmocnil, aby jeden každý, kohožby se dotýkalo, to na Nás, ráčilibychom v zemi býti, anebo v nepřítomnosti Naší na místodržící Naše, vznesl, kdežto bez všelijakých průtahův buď na Naší kanceláři české dvorské, o čemž nahore víceji oznámeno jest, to rozeznáno, anebo také ta věc na saud Náš zemský k summovnímu vyslyšení podána býti má.

W. VI.

A kdyžby se to při obviněném shledalo a našlo, že jest se sám proti řádu a právu tak o své ujmě v statek jinému náležející uvázal a v držení jeho vešel, nebo také původ žeby žaloby své provésti nemohl a tak Nás, nebo místodržící Naše, anebo saud zemský, kdyžby k němu podán byl, zbytečně zanepřazdňoval: ten podle uvázení saudu a podle povahy přečinění a provinění buďto na závazek cti a víry vzat, anebo v vězení na hradě Pražském do čtyř neděl pořad zběhlých trestán býti má; a k tomu ještě všeckny škody a náklady pro tu při vzešlé a vzaté druhé straně zaplatiti a nahraditi povinen jest.

dem Beschickten oder Beklagten zuforderst die Schäden, so vil er wegen solcher Action auffgewendet und darthun und erweisen möchte, bezahlen und über das noch zehen Schock Groschen Böhaimbisch Poen und Straff erlegen.

Von Eigenmächtiger Unrechtmessiger Einführung in die Gütter.

W. V.

Nach dem sich oft zugetragen, daß sich einer in die jenigen Gütter, so etwan auff einen andern als eine Erbschafft gefallen oder sonst anderer gestalt an ihn kommen seyn, dem ordentlichen Testament oder Erbfall, wie auch dem Rechten zuwider, sich eigenmächtiger weise einzuführen und in dieselben Gütter zu setzen unterstanden; und aber durch solche unordentliche Einführung die jenigen Leitt, denen an solchem Gut die Anwartschafft von Rechts- und Billigkeit wegen zugestanden und gebührt, dardurch mercklich verhindert und aufgezozen worden, daß sie also zu ihrer Gerechtigkeit nicht gelangen können, sondern in Weitleüfftigkeit geführt und von der andern Part erst an das ordentliche Recht gewisen worden; Diesem allem nach und damit dergleichen unbillichen Beginnen hinfuro gesteuert und solches abgestellt werden möchte, Als setzen, ordnen und wollen Wir: Wan sich jemand in ein solch Gut, daran einem andern der Anfall gebühret, oder so einem andern mit der Land-Tafel verschriben oder durch ein Testament gelassen, oder sonst in ein Gut, so dem, welcher sich einführet, nicht gehörte, wider Ordnung und Recht, und also aigenmächtiger weise, eingeführet und des Besizes bemächtigt, daß ein jeder, den es betreffen möchte, solches an Uns, da Wir im Lande wären, oder in Unserm Abwesen an Unsern Stathalter bringen sol, darauff dan ohne einzige Weitleüfftigkeit entweder in Unserer Böhaimbischen Hof-Canzley, davon hieroben mit mehrern, verfahren, oder die Sache an Unser Land-Recht zu Summarischer Verhör remittirt werden sol.

W. VI.

Und so wider den Beklagten beygebracht und dargethan, daß er sich selber und wider Ordnung und Recht eigenmächtig dem andern in sein Gut eingeführet und den Possess genommen, oder auch Kläger seine Klage nicht darthun und erweisen möchte, und also Uns, oder Unjere Stathalter, oder auch das Land-Recht, wan es dahin remittirt würde, derowegen vergeblicher weise bemühet und molestirte: Derselbe sol auff vorgehende Erkännuß nach Gelegenheit der Sach und des Verbrechens entweder auff Treu und Ehr verstrickt oder mit gefänglicher Haft auff dem Prager Schloß Vier Wochen lang gestrafft werden, und noch darzu verpflichtet seyn, der andern Partthey alle wegen derselben Action auffgewante Expens und Schäden zu bezahlen und zu erstatten.

W. VII.

Kolikrátbykoli pro takové nepořádné v statek se uvazování na Nás, nebo v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše, vzneseno bylo: tehdy od Nás nebo místodržících Našich po bedlivém té věci uvážení obviněnému ten statek z rukau vyňat a zatím až do rozeznání té pře do sequestru vzat a jiným v opatrování dán, a tolikéž tomu, kdož tak ten statek sequestrovaný v opatrování míti bude, za práci jeho podle uznání Našeho nebo místodržících Našich, kdyby nejprvé z důhodův a užitekův, v čas spravování svého zběhlých, tomu komuž statek přisauzen bude, pořádný počet učinil, náležitě zaplaceno býti má. A ten, kdož jest tak nepořádně jinému v statek se uvázal a vetřel, zase jemu netoliko, což jest správci téhož statku za ten čas služby dal, navrátiti, ale také všeckny škody a útraty proto vzešlé, jak mnoho by jich původ před úředníky menšími desk zemských provésti a prokázati mohl, rovně týž zaplatiti povinen jest.

O neřádném a rozpustilém obcování a životu.

X. I.

A jakož se mnozí lidé v tomto království nacházejí, kteříž proti příkázáním Božským a proti všem dobrým mravům na veselích, křtinách a pohřbích i jiných těm podobných shledáních mnohé různice a nepřiležitosti působí a přitom sobě nevážně počínají, tak že, nešanujíce fraucimeru a nepamatujíce na vzácnost přátel a starožitnost rodův svých, všem vůbec k pohoršení a sobě samým k zlehčení a potupě, vády, hadruňky a rvačky (z čehož začasť i mordy pocházely) začínají; což se však předešle mnohými rozdílnými prostředky zapovídalo a přetrhovalo, ale zhola nic se na to nedbalo: pročť ačkoliv jsme z těchto a jiných hodných příčin z strany vypobídnutí a rvaček přísne patenty publikovati dáti ráčili, nad kterýmižto patenty Našimi, jenž již vyhlášeny jsau aneb ještě vyhlášeny býti mohau, ruku ochranau a skutečnau držeti chtíti ráčíme; však aby taková svévolnost tím lépeji k zastavení a k přetržení svému přijíti mohla, tomu milostivě chtíti ráčíme, aby se budačně v dotčených případech podle následujícího řádu a nařízení zachovávalo.

X. II.

Kdožby se koliv, v kterémkoliv místě, u kohokoliv a při kterém koli sjezdu aneb shledání, co takového dopustil, a jsa od pána

W. VII.

So oft auch wegen einer solchen unmordentlichen eigenmächtigen Einführung etwas an Uns, oder in Unserer Abwesenheit an Unsere Statthalter, gebracht werden möchte: So sol von Uns oder Unsern Statthaltern auff vorhergehende Erwekung der Sachen dem Beklagtem solch Gut auß denen Händen genommen und inmittelst biß zur Rechtmessigen Erkänntuß sequestrirt werden. Und dem jenigen, welcher es also Sequesters-weise verwaltet, sol für seine Mühewaltung nach Unserer oder Unserer Statthalters Erkänntuß, wan er zuvor von desselben Guts Einkommen, so vil er deren bey Zeit seiner Verwaltung eingenommen, dem jenigen, welchem das Gut zugesprochen worden, ordentliche Raitung gethan, eine gebührliche Besoldung gegeben werden. Und der so sich also unordentlicher weise einem andern in sein Gut eingeführet und eingesetzt, ist schuldig, demselbigen nicht allein das, so er dem Verwalter desselbigen Guts die Zeit über zur Besoldung gegeben, widerumb zu erstatten, sondern auch alle Schäden und Expens, so derowegen ergangen und so vil deren der Kläger vor denen Unter-Ambtleuten bey der Land-Tafel darthun und erweisen möchte, zu bezahlen.

Von dem Unordentlichem Wandel und Leben.

X. I.

Und nachdem sich in diesem Königreich Leute finden, welche wider die Gebot Gottes und gute Sitten bey denen Hochzeitten, Kindstausen und Begräbnussen, auch andern dergleichen Zusammenkunfften vil Unruhe und Ungelegenheit anrichten und sich darbey ganz leichtfertig erzeigen, also daß sie unverschont deß Frauen-Zimmers, auch ohne Bedacht ihrer ansehnlichen Ehrlichen Freundschaft und uralten Geschlechter, Wennigklich zur Abscheu und ihnen selbst zur Verkleinerung und Verachtung, Zanck, Hader und Rauff-Händel (darauß zum öfftern Mord- und Todschlag erfolgen) anfangen, und zwar solches vor diesem durch unterschiedene Mittel eingestelt und verboten worden, solches aber weniger dan nichts verfangen wollen: So haben Wir zwar auß disen und andern beweglichen Ursachen scharffe Patent wegen der Duell- und Rauffhändel publiciren lassen; Wollen auch über jetztgedachten Unsern Patenten, so albereit publicirt oder hinfüro deswegen publicirt werden möchten, stät und vest gehalten haben. Damit aber solchem Mutzwillen umb so vil desto besser gesteuert werde, Wollen Wir gnedigist, daß nachfolgende Ordnung hinfüro in obberürten Fällen gehalten werde.

X. II.

Da einer etwas dergleichen, an welchem Ort, auch bey wem und in wasserley Zusammenkunfft es wäre, sich unterfenge, und nachdem

nebo hospodáře domu toho napomenut, aby se spokojil, a on toho učiniti, ani se spokojiti a od předsevzetí svého upustiti nechtěl: tehdy ten pán neb hospodář toho domu má to na Nás, a v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše, vznésti a zejména o jeho přčinění, v čem jest se čeho dopustil, oznámiti; přede všemi pak věcmi toho nebo ty, jenž se co takového dočinili, na závazek cti a víry vzíti a tak zavázati, aby on nebo oni před Námi, nebo v nepřítomnosti Naši před místodržícími Našimi, od času závazku svého ve dvou nedělich pořád zběhlých po vykonané té svévolnosti, se postavil a ohlásiti dal neb dali.

X. III.

Pakliby on neb oni slíbiti nechtěli: tehdy má sobě ten pán neb hospodář domu, což jest se tak zběhlo a co ta osoba učinila a slíbiti nechtěla, na ní lidmi poctivými usvědčiti, a potom takovou věc hned na Nás neb místodržící Naše, aby ta osoba obeslána byla, vznésti. A kdyžby toho, postavíce se ta osoba, zapírala: tehdy pán nebo hospodář může sobě k tomu vznesení svědomí zhotoviti a je přiložiti, aby se skutku vlastně porozuměti mohlo. Než každý pán a rytíř v takové případnosti pánu neb hospodáři toho domu, když by toho žádal, za tu příčinou bez obesláni a odporu pod pokutau (kterauž by původ do cedule řezané o nedání takového svědomí položil) svědomí listovní pod pečeti svau vydati povinen jest. A takovou pokutu, pokudžby svědomí dáno nebylo, bude moci ten, jenž svědomí žádá, listem zatykačím dobývati, a úředníci menší desk zemských mají list zatykačí, kdyžby toho před nimi ukázal, že jemu svědomí po takové řezané ceduli ten, kdož žádán byl, dáti nechtěl, tak jako po staném právě vydati. A cožby se potom na toho provedlo a ukázalo, anebo jemu od Nás nebo od místodržících Našich vyměřeno bylo: to on bez ušetření stavu a řádu nebo povolání konečně podniknutí má.

X. IV.

Jedenkaždý pán neb hospodář, duchovní i světský, jest povinen, napřed sám zjevných hříchův, cizoložstva, smilstva, ožralství, lání, zlořečení, přísahání, rauhání proti matce Boží a všem Božím svatým, oplzlých a nestydatých mlouení i jiných všelijakých lehkomyšlností, kteréž jsau proti Pánu Bohu všemohoucimu, počestnosti a dobrým mravům, netoliko se varovati, ale toho ani na gruntech svých dopauštěti a trpěti nemá, a kdyžby čeládka neb poddaní jeho něco se takového, jakž vejš oznámeno

er von dem Herrn oder Wirth des Hauses zum Friden ermant, sich nicht accommodiren noch zu Ruhe geben und von seinem Beginnen ablassen würde: So sol der Herr oder Wirth desselben Hauses solches an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Statthalter, gelangen lassen und mit Namen und specificie das oder die Verbrechen und den geübten Muthwillen berichten; zuzorderst aber den oder die Verbrecher auff Treu und Ehr verstricken und der gestalt verbindlich machen, daß er oder sie sich vor Uns, oder in Unserm Abwesen Unsern Statthaltern, von Zeit der Anglobung in 14 Tagen den nechsten nach verübtem Muthwillen stellen und anmelden sollen.

X. III.

Da aber er oder sie nicht angloben wolten: So sol der Herr oder der Wirth des Hauses über dem, was sich zugetragen und was dieselbe Person gethan, auch was massen sie nicht angloben wollen, Ehrliche Leute zu Zeugen anruffen, und alßdan solches an Uns oder Unsern Statthalter bringen, damit dieselbe Person erfordert werde. Da nun sich solche Person gestellet und es laugnete: So sol der Herr oder der Wirth, nachdem er es angebracht, sich derentwegen mit denen Zeugnussen gefast halten und dieselben vorlegen, damit man der Sachen eigentlichen Grund haben möge. Es sol aber ein jeder Herrn- oder Ritterstands verpflichtet seyn, in dergleichen Fällen dem Herrn oder dem Wirth des Hauses, wan er es begehrt, derowegen Zeignuß ohne Citation oder Bescheidung, auch ohne Widerrede, bey Poen (die ihm der Actor wegen solcher Zeignußgebung in dem außgeschnittenem Zettel selber gesetzt) schriftlich unter seinem Insigil zu geben. Und solche Straff und Poen, wo die Zeignuß nicht erfolgt, mag derjenige, so das Zeignuß begehrt, mit einem Steckbriff erhalten, und werden die Unter-Ambleute bey der Land-Tafel ihme den Steckbriff, wan er vor ihnen erweist, daß ihm der, von dem solch Zeignuß begehrt worden, dasselbe vermög der außgeschnittenen Zettel nicht geben wollen, wie solches nach einem erlangtem Stand-Recht gebreüchlich, folgen lassen. Und was alßdan auff einen solchen dargethan und erweisen und ihm von Uns oder Unsern Statthaltern zuerkant würd: demselben sol er, ungeacht weß Stands, Ampts oder Wesens er sey, unfehlbar nachkommen.

X. IV.

Ein jeder Herr oder Wirth, er sey Geist- oder Wellich, sol verpflichtet seyn, zuzorderst die offentliche Sünden, als Ehebruch, Volsauffen, Fluchen, Gottslästern, Schwören, Lästern der Mutter Christi und der Heiligen Gottes, unverschambte Reden und alle andere Leichtfertigkeiten, welche wider Gott, die Ehrbarkeit und gutte Sitten lauffen, nicht allein selbst zu meiden, sondern auch solches auff seinen Gründen nicht zu verstatten, und sein Gesindel oder Unterthanen, so dergleichen,

jest, proti Pánu Bohu, dobrým mravům a počestností dopustili, tehdy je podle spravedlivého uznání trestati. Pokudžby se co toho buď sám pán dočinil neb čeládec své to přehlídal a jich proto netrestal: na takovém My sobě každého času přísneho trestání Našeho zanechávati ráčíme.

X. V.

Též v městech Pražských i v jiných královských městech úřad na to bedlivý pozor dáti má, aby takové nepořádné lehkomyšlnosti přetřhovány a trestány byli. A jestližby v kterém městě co takového kdokoliv z stavův vyšších se dopustil, ten má, aby takové věci neřádné zanechal, od úřadu napomenut býti. Pakliby přes to napomenutí vždy v takovém svém zlem předsevzeti stál a od toho přestati nechtěl: tehdy úřad téhož města, buď skrze psaní aneb dvě osoby radní, má tu věc na Nás, byli-li bychom v zemi, a v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše vznésti. Nápodobně také hejtmané krajští na takové přestupníky a nepořádný a prostopášný život bedlivý pozor dáti mají, a kdyžby o kterém přezvěděli a sami toho při jednom nebo druhém stavu zastaviti a přetřhnouti nemohli, mají v tom níže oznámeného způsobu užiti, a to na Nás, a v nepřítomnosti Naši na místodržící Naše, vznésti, kdežto ihned ten obžalovaný oběslán, to zlé zastaveno a přetřženo, a ten přestupník nebo přestupníci náležitau pokutau ztrestání býti mají.

0 žebrácích, povalecích, chodecích nebo země-tulácích.

Y. I.

Co se chodecův a povalecův dotýče, mezi nimi rozumí se jak cizí tak i domácí, kteříž pánův nemají a žádným pánům neslouží, než od jednoho města, městečka, vsí z jedné krémy do druhé chodí, žádného obchodu a práce nemají, na laupeže a zlodějství se vydávají, na silnicích překázejí, hrau a jinými rozličnými nenáležitými obmysly se vychovávají a všudy, kdež jsau, neřády a nepřiležitosti činí a působí. I aby taková povalečí a chodeci, buď jízdní nebo pěší, v této zemi průchodu neměli, protož hejtmané Naši na panství Našich, též každá vrchnost jak v krajích tak i v městech, při poddaných a lidech svých tak naříditi mají, aby žádného stavuňku, sedruňku a přechovávání nikdež na žádném místě neměli.

Y. II.

Žádný také nemá se tím vymlauvati, žeby toho zastaviti a přetřhnouti nebo na gruntech a panstvích k tomu přivésti ne-

wie obberührt, oder auch sonst etwas wider Gott, gutte Sitten, Zucht und Ehrbarkeit vornehmen, der Billigkeit nach, zu bestraffen. Da aber der Herr selber etwas dergleichen begienge, oder seinem Gesindel nachsehe, und sie derowegen nicht straffe: Wider denselben wollen Wir Uns jederzeit Unser ernstes Einsehen zuvor behalten haben.

X. V.

Es sol auch in denen Präger- und andern Königlichen Stäten der Magistrat darauff fleißige Achtung geben, daß dergleichen Unwesen und Leichtfertigkeit gesteuert, dasselbe gestrafft. Und so etwas dergleichen in einer Stat von einem auß denen höhern Ständen verübt, Der sol zu forderst von dem Magistrat, daß er von solcher Ungebühr abstehe, ermahnt werden. Würde er aber, der Vermahnung ungeacht, einen wege wie den andern in seinem bösen Fürnemen fortfahren und darvon nicht abstehen: sol der Magistrat derselben Stat es durch schriftlichen Bericht oder aber zwo Raths-Personen an Uns, wan Wir im Land, oder in Unserm Abwesen an Unsern Statthalter, gelangen lassen. Ingleichem sollen auch die Kraiß-Haubtleüte auff solche Verbrechen und dermassen unordenliches Leben und Wandel ein wachendes Auge haben, und wan sie etwas dergleichen in Erfahrung brächten und solches für sich selbst bey einem oder dem andern Stand nicht einstellen könnten, sich hierinnen beß obbemelten modi gebrauchen und es an Uns, oder in Unserm Abwesen an Unsern Statthalter bringen, darauff die bezüchtigte Person alßbald erfordert, das Ubel abgestellt und der oder die Verbrecher zu gebührender Straff gebracht werden sollen.

Von denen Bettlern, Faulenzern und Land-Störzern.

Y. I.

Was die Landstörzer und Faulenzer anlangt, darunter werden verstanden so wol die Fremdbden als die Einheimischen, welche Herrenloß und keinem Herrn dienen, sondern von einer Stat, Marckt, Dorff zu dem andern in die Krättscham kommen, keine Arbeit und Nahrung treiben, sich auff das Rauben und stehlen begeben, die Landstraffen unsicher machen, mit Spilen und allerley andern seltsamen Vorthailn sich ernehren, und allenthalben, wo sie seyn, Unrath und Angelegenheit anrichten und verursachen. Damit nun dergleichen Faulenzer und Landstörzer, sie seynd zu Roß oder zu Fuß, in diesem Land nit geduldet werden, Sollen Unsere Haubtleüte auff Unsern Herrschafften, wie auch eine jede Obrigkeit so wol auff dem Land als in denen Stäten bey ihren Untertanen und Leuten es also anstellen, damit ihnen keine Befürderung oder Auffenthalt gegeben und verstattet werde.

Y. II.

Es sol sich auch niemand entschuldigen, daß er solches nicht abschaffen, noch es bey seinen Untertanen oder auff seinen Gründen und

mohl, a kdyžby se co takového stalo, že se to s vůlí jeho neděje; než jeden každý, buď chudý neb bohatý, komuž jest čeho Pán Bůh všemohaucí v tomto Našem království dědičném Českém popřítí a propůjčítí ráčil, má lidi a poddané své tak řídití a spravovati a na svých gruntech to tak opatrovati, aby z nich žádnému nižádná škoda se nedála.

Y. III.

Pakliby toho učiniti zanedbal a o tom by sausedé jeho nebo ti, kterýmž se jaká škoda od takových chodečův a povalečův, buď jízdných neb pěších, stala, přezvěděl: má anebo mají ti, jenž o tom přezvěděl, sausedu svému oznámiti a jeho napomenauti, že na gruntech jeho takoví lidé se zdržují. Pakliby je sám pobrati neb jíti mohl, má pánu toho gruntu nebo úředníku jeho, nebo tomu, kdožby jemu tu nejbliže přiseděl, o tom vědětí dáti, aby s nim tam poslal, tak aby jati a vzati býti mohli. Nechtěl-liby pak žádný k tomu napomáhati: tehdy ten, kdo té pomoci žádal, bude mocí druhého před Naší osobu, byli-libyehom v zemi, a v nepřítomnosti Naší před místodržící Naše, nebo saud Náš zemský, obeslati, aby se postavil, a že jest pomoci nechtěl a po učiněném napomenutí těch chodečův a povalečův vyzdvihnutí a jíti nepomáhal, z toho se vyměřil. A nevyměřil-liby se a příčin hodných a slušných k veymluvě své, na schválení Naše nebo saudu Našeho zemského, neukázal: tehdy tomu, komužby se škoda učinila, 50 kop grošův českých, pokudžby škoda větší nebyla, pokuty dáti a k tomu čtyry neděle v vazbě seděti má.

Y. IV.

A poddaní jak jednoho tak i druhého z stavův, nemají žádných takových lidí v obydlích svých trpěti, ani do krčem přijímati, ani jich buď jídlem neb potravou fedrovati, mnohem méně jim na pole nebo do lesův buďto zjevně nebo tejně co nositi, ani žádným vymyšleným způsobem v čem napomáhati. A jestližby co takového na kterého poddaného prokázáno a provedeno bylo, a ten, komužby se škoda stala, toho na pánu jeho žádal, aby se tím poddaným ujistil a jej před hejtmany krajské postavil: to každý pán učiniti a takového ujištění jemu, že jest se tím poddaným ujistil, časně v známost uvéstí povinen bude.

Herrschaften dahin bringen könnte, und da etwas dergleichen vorlaufft, es mit seinem Willen nicht geschehe; sondern ein jeder, er sey Arm oder Reich, dem Gott der Allmächtige in diesem Unserm Erb-Königreich was beschert und verliehen, sol seine Leüte und Unterthanen also regiren und auff seinem Grund und Boden solche Verschung thun, damit von dannen niemanden einziger Schade zugefügt werde.

Y. III.

So er aber solches zu thun unterliesse, und dasselbe seine Benachtbarten oder die jenigen, denen etwan ein Schade von dergleichen Landstörckern und Faulengern, sie wären zu Ross oder zu Fuß, erfolgte, innen wurden und erfuhren: Sol der oder dieselbe, so es also innen worden, es seinem Nachbarn zu wissen thun und ihn erinnern, daß auff seinem Grund und Boden dergleichen Leüte vorhanden. Und da derselbe solche Leüte selbst auffheben oder zur Hafft könnte bringen lassen: Sol er dem Herrn, dessen der Grund ist, oder desselben Amtman oder deme, so ihm am nechsten geseffen, davon verständigen, damit er neben ihm dahin schicken und sie also auffgehoben und gefänglichhen angenommen werden möchten. Wolte aber deren keiner darzu behülfflich seyn, kan der, so die Hülffe begehrt, den andern vor Uns, da Wir in Lande, und in Unserm Abwesen vor Unserm Statthalter oder Unser Land-Recht citiren, daß er sich gestellen und wegen nicht-gelaister Hülff und daß er auff Ermahnung solche Landstörcker und Faulenger nicht auffheben helffen, purgiren solle. Und wo er sich dessen nicht purgirt, noch billiche und erhebliche Ursachen, mit denen Wir oder Unser Land-Recht zufrieden seyn können, zu seiner Entschuldigung außführte: sol er dem jenigen, deme von solchen Leüten Schaden geschehen, 50 Schock Grojchen Böheimbißch, im fall der Schaden nit höher, erlegen und darzu Vier Wochen lang in Verhafftung siten.

Y. IV.

So sollen auch die Unterthanen, so wol eines als des andern Stands, keine dergleichen Leüte in ihren Behausungen leiden, noch in die Krätscham einmemen, wie auch dieselben weder mit Futter noch Mahl, noch etwas andern befördern, vil weniger ihnen auff das Feld oder in die Wälder, weder heimlich noch offenlich, etwas bringen oder sonst in einzigerley weise noch wege ihnen behspringen. Würde aber solches auff einen Unterthan dargethan und erwisen und derjenige, deme Schaden geschehen wäre, an seinen Herren begehrt, daß er sich mit demselben Unterthan vergwiffigen und ihne vor die Kraiß-Haubtleüte stellen sol: dasselbe ist ein jeder Herr zu thun und dem Kläger, daß er sich mit dem Unterthanen vermög seines Begehren vergwiffiget, zeitlich zu notificiren schuldig.

Y. V.

A kdyžby ten poddaný před hejtmany krajské se postavil, a to se naň skutečně shledalo, má na hrdle ztrestán býti. Pokudžby se pak poddaným neujistil, ani ho před hejtmany krajské nepostavil: má tomu, od kohož jest za ujistění poddaného žádán, 50 kop grošův českých propadnauti; a jestližby o něco více právem k němu hleděti chtěl, to vůli míti bude.

Y. VI.

Co se pak pokuty propadené pro nepostavení člověka poddaného a pro příčiny nahoře dotčené dotýče, ta tímto způsobem dobývána býti má. Totižto když hejtmané toho kraje ke dekám zemským relati učiní, z čeho a z jaké příčiny jeden druhého před hejtmany krajskými vinil, a ten, jsa obeslán, se nepostavil: tehdy po té tak relati učiněné má a bude moci ten, kdož jest pokutu obdržel, právo vésti i dovesti na statek jeho, anebo list zatykačí vše tím způsobem, jak při právu staném obyčej jest, vzíti.

Y. VII.

Co se sedlských lidí dotýče, ti nápodobně jako i měšťané v městech, nemají žádných zahalečův a povalečův, zvláště neženatých, u sebe přechovávati a podružství jim nedávati, ani toho dopauštěti, aby se v krémách povaleti měli, pokudžby se k službě projednati nechtěli, aby se tudy čeledi každého času s potřebu dostávalo. Lečby takoví byli, žeby pro starost a nemoc dělati a slaužití nemohli; tehdy v podružství přijiti se mohau. Než kteří podruzi ženatí jsau, na ty hospodáři pozor dáti a pilně dohlédati mají, aby se prací rukau svau živili.

Y. VIII.

Pakliby hospodář na podruha svého seznal, žeby se jinými věcmi nežli dílem svým obíral a po krémách ustavičně se taulal a tam povalel: tehdy to ihned pánu svému oznámiti, a ten pán jeho skutečně ztrestati dáti má. A jednomu každému, na gruntech svých poddané majícímu, to tak opatřiti náleží, aby dotčení povaleči a zahaleči místa neměli, ani trpění nebyli; nebo jeden každý bude moci takové zahaleče vyzdvihnauti; a žádný jich hájiti ani zastávati nemá, ale mnohem více aby se jímali, vše pod pokutau nahoře psanau, napomáhati.

Y. V.

Wan nun der Unterthan denen Kraiß-Hauptleuten vorgestellt und die Sache sich also im Werck befindet: Sol er am Leib gestrafft werden. Da aber die Bergwiffung des Unterthanens nit erfolgte, auch vor denen Kraiß-Hauptleuten derselbe nicht gestelt würde: Sol er dem jenigen, so die Bergwiffung des Unterthanens begehrt, 50 Schock Groschen Böhmisch verfallen; auch da er ihn umb etwas mehrers zu Recht vornemen wolte, ihm solches zu thun bevor stehen.

Y. VI.

So vil aber die Straff, welche wegen nicht-gestellung des Unterthanens und obangezogener Ursachen halber herrürt, anlangt, Sol dieselbe nachfolgender gestalt eingebracht werden. Nämlich, Wan von denen Kraiß-Hauptleuten desselben Kraißes eine Relation zur Land-Tafel geschickt, warumb nämlich und in was Sachen einer den andern vor ihnen, denen Kraiß-Hauptleuten, beklaget, und der, so beschickt worden, sich nicht gestellet: So mag und kan nach beschehener Relation der, so die Straff erhalten, auff des andern Gut das Recht oder den Executions-Proceß führen oder aber einen Steckbrieff nemen, allermassen wie es nach erlangtem Stand-Rechten gebreüchlich.

Y. VII.

Das Bauers-Volk betreffend, sollen dieselben ebenermassen wie auch die Burger in denen Stäten, keine Müßiggänger oder Faulenzer, sonderlich welche nicht beweibet seyn, bey sich leiden. So sol man auch keinen vor einen Hausgenossen annehmen oder in denen Krättschamen beherbrigen oder ligen lassen, so sich nicht verdingen wollen, damit man des Gesinds und der Dienstboten jederzeit eine Notdurfft haben könne. Es wäre dan, daß sie also beschaffen, daß sie Alters- und Krankheit halber nicht arbeiten oder dienen könnten; alßdan mag man sie vor Hausgenossen annehmen. Aber welche Hausgenossen beweibet seyn, auff dieselben sollen die Wirthe Achtung geben, damit sie sich mit ihrer Handarbeit nehren.

Y. VIII.

So aber ein Hauswirth bey seinem Hausgenossen vermerckte, daß er mit andern Sachen als mit seiner Handarbeit umgeheth, und in dem Krättscham sich stätz finden lasset und alda faulenget: Sol er dasselbe alsobald seinem Herrn anmelden, und der Herr sol ihn würcklich straffen. Und sol ein jeder in seinem Gebiet, wo er Unterthanen hat, es also versehen, daß gemelte Faulenzer und Müßiggänger nicht gelitten noch geduldet werden; dan meniglich mag einen solchen Müßiggänger auffheben, und niemand sol sie verthaidigen, sondern vilmehr verhülfflich seyn, damit sie in Verhaft genommen werden, alles bey obbeschriebener Poen und Straff.

Y. IX.

Pakliby sedlák k tomu povoliti nechtěl, aby taková povalečí vyzdvížení býti měli: tehdy ten, kdož jest je vyzdvihnauti chtěl, má toho pána těch lidí poddaných před hejtmany krajské obeslati, aby je před týmiž hejtmany krajskými postavil. A když je postaví, tehdy vedle jejich provinění sauzení býti mají. A když by se pán tak nezachoval, ani k tomu povoliti nechtěl: tehdy hejtmáné krajsí mají jej obeslati a skutečně k tomu míti, aby takových zahalečův a povalečův na gruntech svých netrpěl.

Y. X.

A poněvadž žebráci začasté v tomto království ne malé, ale veliké škody skrze ohně jsau činivali a ještě činiti mohau: protož v městech, městečkách a ve vsech to tak opatřeno býti má, kdežby se taková žebráci nacházeli, aby ten pán, jenž jemu grundy náležejí, aneb pod nimiž taková žebráci jsau, poddaným svým, purgkmistru, rychtáři a konšelům, z důležité potřeby poručil na ně pozor dáti, aby se z jednoho města neb vsi do druhé po jarmarcích nebo posvíceních netaulali, než ve špitále zůstávali. A jestližeby který z nich pod spůsobem žebroty, chtěje své lotrovtví provozovati, odešel: takový vzat a skutečně ztrestán býti má.

Y. XI.

Že pak také v Našich královských, a obzvláště v městech Pražských, při stolici Naší královské, množství žebrákův, větším dílem cizozemcův, se nachází, mezi nimižto mnozí jsau, jestoby se jináče živiti mohli, a o mnohých, kdo a odkud a co jsau, žádnému povědomo není, a skůro nemožné jest, aby skrze ně mnoho mordův a zlého se státi nemělo, jako také i v morní nakažení časem by nezdravého povětří do měst Pražských snadně jimi přinešeno býti mohlo: pročez taková žebráci, zahalečí a tuláci v městech Pražských ani jiných trpění býti nemají; nýbrž předně jedna každá vrchnost na gruntech svých to naříditi má, aby poddaní jich, kteříby sobě chleba prací rukau svých dobývati nemohli, tak opatřeni byli, aby obživení své buďto v špitálech anebo jináče na gruntech jich míti mohli.

Y. XII.

Cizozemci pak, kteřížby žádných pánův neměli, jako i jiní lidé, kteřížby se jináče robotau a prací rukau svých dobře ži-

Y. IX.

So aber ein Bauersman nicht zulassen, sondern verwöhren wolte, daß dergleichen Müßiggänger und Faulenzer nicht solten oder könnten auffgehoben werden: sol der, welcher sie auffheben wollen, denselben Herrn, deme die Unterthanen zugehörig, vor die Kraiß-Hauptleite beschicken, daß er sie vor ihnen, denen Kraiß-Hauptleiten, gestellen und wan sie gestellet, nach ihrem Verbrechen geurtheilt werden möchten. Wan derselbe Herr auch diesem nicht nachkommen noch stat geben wolte: sollen die Kraiß-Hauptleite ihn beschicken und würcklich darzu anhalten, daß er dergleichen Faulenzer und Müßiggänger unter seinem Gebiet nicht leiden sol.

Y. X.

Weil auch zum öfftern die Bettler in diesem Königreich mit Feuer grossen Schaden gethan und noch wol thun möchten: So sol in denen Stäten, Märkten und Dörffern solche Fürsichung geschehen, daß, wo etwan dergleichen Bettler vorhanden seyn, der Herr, deme die Gründ zugehören oder unter dem dieselben seyn, seinen Unterthanen, Burgermeister, Richter und Geschwornen, nottürlichlich befehle, auff dieselben Achtung zu geben, damit sie nicht von einer Stat oder Dorff zum andern auff die Jahrmärkt oder Kirchweihen umblauffen, sondern in denen Spitalen verbleiben. Und so einer unter denenselben außgienne, der Warnung und unter dem Schein des Bettelwercks seine Bűberey desto besser zu treiben: Derselbe sol eingezogen und derowegen würcklich gestrafft werden.

Y. XI.

Nach dem sich auch in Unsern Königlichen, sonderlich in denen Präger Stäten, bey Unserm Königlichen Stul und Residenz, ein grosse menge der Bettler, und meisten theils Außländer, auch darunter ihrer vil, so sich anderergestalt wol nehren könnten, befinden, und theils wer, woher und von wannen sie seyn, niemanden bewußt und fast unmöglich, daß vermittelt ihrer mit vil Unordnung und böses erfolgen, wie dan auch zu Sterbens-Zeiten daselbst hin in die Präger Stäte die Infection leicht durch sie eingebracht werden kan: Derowegen sollen dergleichen Bettler und andere Müßiggänger und Umblauffer in denen Präger und andern Stäten nicht gelitten, sondern zuzorderst von einer jeden Obrigkeit auff dero Gründen die Anstell- und Ordnung gemacht werden, damit ihre Unterthanen, so das Brod mit ihrer Hand-Arbeit nicht erwerben können, also versorget werden möchten, daß sie die Unterhaltung, es sey in denen Spitalen oder anderer gestalt auff dero-selben Herren Gründen, haben können.

Y. XII.

Die Außländer aber, so keine Herren haben, wie auch andere Leute, die sich sonst mit ihrer Handarbeit und Robot wol ernehren

viti aneb u lidí slaužití mohli, ti dokonce trpíni býti nemají, než z měst Pražských i jiných měst aby se vypověděli a vyhnali. Kteríby pak tak nemocní, nedostateční a potřební lidé byli, žeby se žebrotau a almužnau vychovávatí museli: ti od úřadu v městech Pražských i v jiných městech ceychy neb znamení mítí, a v jednom každém z měst Pražských i v jiných městech mají k tomu osoby nařizeny býti, kteříby na to pozor měli, aby se v tom dobrý rád držel. A kterýby žebrák, jsauc tak vyhnán, zase se navrátil, anebo moha se dobře jináče živiti, žebroty tak jako předešle následovatí chtěl: ten každý od toho práva, kdežby postižen byl, má do vězení vzat a podle uznání skutečně ztrestán býti.

Y. XIII.

A žádné právo ani pán dědičný toho žebráka nemá tomu, kterýby takového žebráka do vězení dal, žádné překážky v tom činiti.

Y. XIV.

Kterížby odpuštění od Nás nebo od země vzali, ti dáleji žádného obydlí v tomto našem dědičném království Českém mítí nemají. Než chtěli-liby ti, kteříž jsau již odpuštění vzali, byt svůj stále v zemi mítí, mají se před úředníky menšími desk zemských osobně ohlásiti a přiznati, že všecku poddanost podle předešlé přísahy a povinnosti učiníti a právo jako jiní poddaní podniknauti chtějí; a takové jejich přiznání dekami zemskými zapsáno býti má. A hejtmané krajští na ty, kteříby odpuštění vzali, v krajích pozor dáti, a jestližebý se přes to a bez dotčeného nového závázání neb ohlášení v zemi zdržovali, je jako povaleče a tuláky vyzdvihnauti mají.

O pokutě těch, kteřížby cizí lidi poddané bez příčiny do vazby a vězení brali a je u vězení zdržovali.

Z. I.

Jeden druhému lidí poddaných svévolně bez hodné příčiny aby do vazby nedával a jich u vězení nezdržoval. Stalo-liby se pak co toho: tehdy, čižby ten člověk nebo ti lidé poddaní byli, má to na hejtmana toho kraje vznésti. A krajský hejtman nebo hejtmané hned, jakby na ně to vznešeno bylo, mají bez všech odtahův to tak opatřiti, aby ten, kterýžby ti lidi poddané v vězení zdržoval, hned je buď z vězení propustil neb slušné takového jich do vězení vzeti příčiny oznámil.

oder denen Leitten dienen können, sollen durchaus nicht gelitten, sondern auß denen Träger und andern Stäten vertriben und abgewisen werden. Welche aber also francke, gebrechliche und unvermögende Leute seyn, daß sie sich vom betten und Almosen erhalten müssen, die sollen von dem Magistrat in denen Träger und andern Stäten sonderliche Zeichen haben, und in einer jedwedern Stad zu Prag gewisse Personen darzu verordnet werden, darbey fleißige Aufsichtung zu geben, daß gutte Ordnung darin gehalten. Und da ein Bettler außgetriben und widerumb zuruck käme, oder der sich sonst wol ernehren könnte, dem betten wie vorhin nachgehen wolte: ein solcher, wan er unter einer oder andern Gebotmessigkeit betreten und ergriffen, sol gefänglichlich eingezogen und nach Erkänntuß würcklich gestrafft werden.

Y. XIII.

Es sol auch dem, so ihn also eingezogen, deswegen von keinem Gericht, noch auch von dem Erbherren desselben Bettlers einzige Hindernuß noch Beschwärung geschehen oder zugefügt werden.

Y. XIV.

Die jenigen, so von Uns und dem Land Urlaub genommen, sollen ferner keine Wohnung in diesem Unserm Erb-Königreich Böhaimb haben. So aber die, so albereit Urlaub begehret, ihre stäte Wohnung über diß im Lande haben wolten, sollen sie sich Persönlich vor denen Unter-Ambtleitten bey der Land-Tafel angeben und bekennen, daß sie sich aller Unterthänigkeit, Krafft voriger Pflicht, verhalten, auch denen Rechten wie andere Unterthanen unterworfen seyn wollen, und sol solches ihr Bekänntuß bey der Land-Tafel eingeschriben werden. Es sollen aber die Kraiße-Haubtleute auff die jenigen, so Urlaub genommen, in denen Kraissen Achtung geben, und da sie über dißes und ohne vorgehende obberürte neue Obligation im Lande ihre Wohnung zu haben sich unterstünden, sollen sie als andere Faulenzer oder Landstörzer auffgehalten werden.

Von der Straff der jenigen, so einem andern seine Unterthanen ohne Ursach einziehen und in gefänglicher Haft halten.

Z. I.

Es sol einer des andern Unterthanen mutwilliger weise und ohne billiche Ursachen mit der Gefängnuß nicht beschwären, noch dieselben darin auffhalten. Geschehe aber was dergleichen, sol der, dessen der oder die Unterthanen wären, bey dem Kraiße-Haubtman desselben Kraiße solches anbringen. Und der Kraiße-Haubtman oder Haubtleute, so bald solches an sie gebracht, sollen ohne allen Verzug die Vernehmung thun, daß der, so die Unterthanen in der Gefängnuß halten thut, dieselben stracks und also bald entweder der Gefängnuß erlasse oder guugsambe Ursachen, warumb er sie damit beschwärt, anzeige.

Z. II.

A pokudžby jej neb je ihned z vězení nepropustil a příčiny toho slušně neoznámil: tehdy hejtmané krajští mají takového před sebe obeslati, tak aby se toho zpravil. A jakébykoliv příčiny hejtmanům krajským přednesl, avšak předce by člověka poddaného u vězení zdržoval: tehdy to od hejtmanův druhé straně v známost uvedeno býti má. Na čemž kdyby druhá strana přestati nechtěla: tehdy hejtmané krajští budou moci obojí stranu před sebe sročití, v tom je vyslyšeti, a nenašla-liby se žádná hodná příčina takového jich do vězení vzetí, tehdy hejtmané toho poddaného z vězení propustiti rozkáží. A ten pán, kterýž toho nebo ty poddané tak bez příčiny u vězení zdržoval, jednomu každému poddanému, kolikby jich koliv bylo, pokuty 50 kop grošův českých dáti má. Tolikéž kdožby, vezma poddaného do vězení, jej po rozkazu hejtmanův krajských aneb, nedočkaje rozkazův, vypustil, a pán nevinu svého poddaného ukázati a na pokutu nastupovati chtěl: tehdy hejtmané krajští obě strany před sebe sročití a proti sobě vyslyšeti mají, měl-li jest hodnau příčinu vzetí do vězení poddaného; a tak bude-li mu pokutau povinen neb nebude, to rozvážiti mají. A neukázal-liby takového do vězení vzetí žádné slušné příčiny: tehdy ten, jenž poddaného u vězení měl, druhému polovici nadepsané pokuty, totižto 25 kop grošův českých, propadne.

Z. III.

Kdožby pak, od hejtmanův krajských obeslán jsa, nestál, aneb po vyslyšení stran, vyměření krajských hejtmanův zadosti učiniti nechtěl: takový na žádost vrchnosti toho poddaného u vězení zůstavujícího, před Nás nebo místodržící Naše obeslán býti má, aby tu osobně stál i poddaného svého postavil, a proč se takové svévolnosti a neposlušenství dopustil, toho zpravil. A veš mu to obráceno bude, podle toho aby se zachoval.

Z. IV.

Pokut pak peněžítých v nadepsaných příčinách lidem poddaným propadených jednakaždá vrchnost tímto následujícím způsobem dobývati moci bude, totižto: že vrchnost tomu pánu, kterýž poddaného neb poddané u vězení držel, buď že jest je propustil nebo přes rozkaz a obeslání hejtmanův propustiti nechtěl, na místě a k ruce poddaného svého poselství s dostatečným průvodem učiniti má, kterak a z jaké příčiny on by dotčenau

Z. II.

Würde er aber den oder die Unterthanen also unverlengert der Gefängnuß nicht erlassen oder dessen billiche Ursachen nicht fürbringen: So sollen die Kraiß-Haubtleute solchen für sich beschaiden, damit er sich dessen außführe. Und wan er alßdan seine Ursachen bey denen Kraiß-Haubtleuten fürwenden und nichts destoweniger den Unterthan in der Gefängnuß halten würde: solches sol der andern Parthey zu wissen gethan werden. Wil sich alßdan dieselbe Parthey nicht begnügen lassen, sollen die Kraiß-Haubtleute beyde Partheyen vor sich beschaiden, die strittige differenzien nottürfftig verhören, und da keine erhebliche Ursachen solcher gefänglichen Haßft befunden, den Unterthan der Gefängnuß zu entledigen befehlen. Und der Herr, so den oder die Unterthanen also ohne Ursach in der Verhaftung gehalten, sol einem jedwedern Unterthan, so vil deren seyn, 50 Schock Groschen Böhaimbißch zur Straff erlegen. Ingleichen auch, wan einer einen Unterthan gefänglich einziehen und auff Verordnung der Kraiß-Haubtleute oder unerwartet solcher Anordnung widerum ledig liesse, der Herr aber seines Unterthanen Unschuld beweisen und auff die Straff tringen wolte: So sollen die Kraiß-Haubtleute beyde Partheyen vor sich erfordern, sie gegen einander verhören und erwegen, Ob billiche Ursachen zu der vorgenommenen Gefängnuß vorhanden; So dan auch, ob einer dem andern die Straff zu erlegen schuldig. Und da nicht gnugsambe Ursachen der vorgenommenen Gefängnuß dargethan und erwisen: So würde der, so den Unterthan in Gefängnuß gehalten, dem andern den halben Theil obberürter Straff, nämlichen 25 Schock Groschen Böhaimbißch, erlegen.

Z. III.

So dan einer von denen Kraiß-Haubtleuten erfordert würde, sich aber nicht gestellet, wie auch nach Verhörung der Partheyen der Kraiß-Haubtleute Erkänntnuß nicht pariren wolte: sol ein solcher auff anbringen der Obrigkeit, dem der Unterthan, welcher in der Gefängnuß gehalten, zustehet, vor Uns oder Unsern Statthalter citirt werden, damit er aldar Persönlich erscheine, den gefangenen Unterthanen vorstelle und sich seines muthwilligen Ungehorsams halber entschuldige. Und was ihm alßdan zuerkant, deme sol er nachkommen.

Z. IV.

Belangend aber die Geldstraffen und was denen Unterthanen in dergleichen Fällen gleich zur Straff zu geben, solches mag eine jede Herrschafft nachfolgender gestalt einbringen. Nämlichen, daß die Herrschafft an stat und von wegen ihres Unterthanen zu dem jenigen Herrn, dessen der oder die Unterthanen in der Gefängnuß oder Verhaftung gehalten, oder der sie loß gelassen, oder auch über der Kraiß-Haubtleute Anordnung und Citation nicht loß lassen wollen, eine Ab-

pokutu propadl, aby mu ve dvou nedělích, po dodání jemu téhož poselství pořád zběhlých, takovou pokutu dal a zaplatil. A nedal-li by, tehdy má na hejtmany krajské to vznésti s tím oznámením, že jemu pokuta propadená dána není. Kdež potom hejtmáné krajští mají na žádost jeho relací psanau k auřadu saudu komorního učiniti, co jest se v té věci zběhlo a o jakou pokutu před nimi v příčině toho vězně činiti bylo. Po kteréžto relací list zatykací od téhož úřadu vydán bude tomu, číž člověk poddaný ku pokutě právo a spravedlnost má, jako po staném právě. Skterýmžto listem zatykacím bude moci toho, jehož se dotýče, zatkanauti. A ten, kdož zatčen byl, toho zatčení prázden býti nemá, dokudby pokuta i s škodami a útratami na to vzešlymi dána a složena nebyla. Jestližby se pak komu vidělo, žeby mu od hejtmánův krajských něco skrze relací nebo jinak se ublížilo aneb z čeho vystaupeno bylo, a on proti tomu něco přednáseti chtěl: bude moci té relací při saudu komorním, jakž to předešle bývalo, odepřiti, příčiny odporu svého položiti a hejtmany krajské k tomu obeslati. Čemuž saud komorní mezi stranami neprodlené podle spravedlnosti spravedlivý konec učiniti má.

Z. V.

A byl-li by ten, jenž odpor klade, pod tím zatčen a (že by) z nepořádného zatčení krajské hejtmany obsýlal: takové obesláni nemá sauzeno býti, dokudžby ten odpor, kterýž se proti relací hejtmánův krajských učinil, rozeznán nebyl a konce nevzal.

Z. VI.

Jestližby pak kdo, maje u vězení cizího poddaného, jej umoril, neb umoriti dopustil, aneb o hrdlo zaumyslně připraviti dal, neb na zdraví jemu jakým koli způsobem ublížil: ten v pokutu o mordech, tímto Naším Zřízením Zemským vyměřenau, upadne. A ten, číž poddaný o hrdlo a zdraví přišel, na vůli má, jej z toho před Nás nebo saud Náš zemský obeslati.

Konec tohoto Obnoveného Zřízení Zemského.

sendung oder Bescheidung thun, mit gnugsamer Ausföhrung, wie und durch was Mittel er obangeregte Straff verfallen, und darbey begehren, daß er ihm dieselbe innerhalb 14 Tagen, von dem Tag an als ihm die Bescheidung zukommen, erlegen und bezahlen solle. Und da solches nicht beschicht, kan es an die Kraiß-Hauptleüte gebracht werden mit Anzeige der verfallenen Straff und nicht-erfolgten Bezahlung. Darauf sollen die Kraiß-Hauptleüte eine schriftliche Relation zu dem Ambt des Cammer-Rechtens thun, was derowegen bey ihnen vorgelauffen, auch umb was für eine Straff es des gefangenen Unterthanens halber vor ihnen zu thun gewesen. Und wan nun eine solche Relation geschicht: so sol von gedachtem Ambt dem jenigen, dessen der Unterthan ist und der zu solcher Straff ein Recht hat, ein Steckbriff gleich als nach einem erstandenem Recht heraus gegeben werden. Mit einem solchem Steckbriff würd er den jenigen, so es angeht, stecken können, und derselbe, so gesteckt, sol der Steckung nit ledig noch loß seyn, es sey dan die Straff mit sambt denen darüber ergangenen Schäden und Unkosten erlegt und bezahlt. Da aber einer vermeinte, daß ihm mit der Kraiß-Hauptleüte Relation oder in andere Wege zu vil und unrecht geschehe, und er hingegen etwas einzuwenden: Kan er derselben Relation bey dem Cammer-Rechten, massen solches auch hievor gebreichlich, widersprechen, die Ursachen seines Widerspruchs zum Ambt niederlegen und die Kraiß-Hauptleüte darzu beschicken. Darauf dan das Cammer-Recht zwischen denen Partheyen wegen derselben Sach unverlengt, der Billigkeit nach, ein Ende machen sollen.

Z. V.

Da aber derselbige, so den Widerspruch angelegt, unter dessen gesteckt und wegen unordendlicher Steckung die Kraiß-Hauptleüte auch citiren würde: wegen solcher Citation sol nicht judicirt noch erkant werden, es seyn dan die Sachen zuvor wegen des Widerspruchs, so wider der Kraiß-Hauptleüte Relation geschehen, erörtert und vorüber.

Z. VI.

Da aber jemand eines andern Unterthan in der Gefängnuß hette, und denselben umb sein Leben brächte, oder solches einem andern zu thun gestattete, oder muthwilliger weise drum bringen liesse, auch sonst an seiner Gesundheit, was gestalt es wäre, verwahrlosete: Der sol in die Straff und Poen, so wegen der Mord und Todschlag mit diser Unserer Landes-Ordnung außgemessen, gefallen seyn; und stehet dem jenigen, dessen Unterthan er umb das Leben oder die Gesundheit gebracht, bevor, derowegen ihn für Uns oder Unser Land-Recht zu beschicken.

Ende diser Verneuernten Landes-Ordnung.

Registrum

na Zřízení Zemské Obnovené v království Českém.

Předně Předmluva.

O dědičné successi v království Českém	A. I.
O slibu a přísaze dědičné poddanosti	A. II.
Prísaha Jeho Milosti Krále	A. III.
O sněmích, a jak ti držání býti mají	A. IV. až VIII.
O osazování královských úřadův zemských a saudu zemského	A. IX, X.
O povinnosti obyvatelův království Českého ve věcech války se dotýkajících	A. XI, XII.
O závazcích a puntování	A. XIII.
O vysazování jarmarkův, stavění zámkův a pevností, též zvýšení cel a meyt	A. XIV.
O nobilitatí a listech erbovních	A. XV, XVI.
O konfiscování statkův a gleytích	A. XVII, XVIII.
O podávání lén a přijímání cizozemcův do království tohoto	A. XIX, XX.
O horách, kovich a mincích	A. XXI.
O privilegích strany neodcizování statkův, k království Českému přináležejících	A. XXII.
O religii neboližto náboženství	A. XXIII.
O duchovním stavu	A. XXIV.
O neodcizování statkův duchovních	A. XXV, XXVI.
O druhém stavu království Českého, totiž o stavu panském	A. XXVII.
O vývodách, knížatech, též vysoce urozených a těch, kteréž jsme My do starožitného stavu panského království Českého obzvláště vyzdvihnauti ráčili	A. XXVIII. až XXX.
O třetím stavu království Českého, totiž o stavu rytířském, jak ti do saudu zemského vedle stavu panského dosazování býti mají	A. XXXI.
O sedání v saudu zemském i krom saudu	A. XXXII, XXXIII.
O čtvrtém stavu království Českého, jmenovitě o městech	A. XXXIV, XXXV.
O našich královských úřadech zemských	A. XXXVI. až XLI.

O přísaze nejvyššího purkrabí Pražského	A. XLII.
O přísaze jiných Našich nejvyšších úředníkův zemských a jiných úředníkův královských	A. XLIII.
Prísaha, kteráž každá královská radda, saudec zemský z pánův a rytířstva vykonati povinen jest	A. XLIV.
Prísaha Našich královských radd a saudecův Našeho královského komorního a dvorského neboližto lenního saudu	A. XLV.
Našeho hejtmána hradu Pražského přísaha	A. XLVI.
Prísaha Našeho Nejvyššího minomeystra	A. XLVII.
O přísaze a povinnosti hejtmánův krajských	A. XLVIII.
O Našem královském prokuratoru, a obzvláště o jeho přísaze a úřadu	A. XLIX.
O saudu zemském větším	B. I. až IX.
Které věci před saud zemský větší náležejí	B. X. až XI.
O cedulích řezaných před začatým pořádem práva při saudu zemském obyčejných	B. XII. až XIV.
O smluvách a porovnáních	B. XV. až XVII.
O obeslání a žalobách	B. XVIII. až XX.
O dodávání, v známost uvozování a vyřízení obeslání Čeho dáleji při spisování a dodávání žalob a obeslání šetřino býti má, tak aby s těch exceptií a příčin (skrze kteréž před tím půhon aneb obeslání zdvíháno aneb také za nepořádné uznáno bývalo) sjíti mohlo. A kterak takové exceptií s dilatorními a peremptorními, neboližto na prodlení anebo vyvrácení pře se vztahujícími exceptiími se srovnávají	B. XXI, XXII.
O zaručení	B. XXIII. až XLII.
O prokuratořích	B. XLIII. až XLVII.
O právním processu v spisích	B. XLVIII. až LX.
Jak se po žalobě v spisích procedirovati má	C. I. až V.
O replice a odpovědi původa na excepti obviněného	C. VI. až XI.
O duplice, a co sice na repliku následovati má	C. XII. až XIV.
Jaké spisy po duplice povoleny jsau	C. XV. až XVIII.
Jak a kdy takový v spisích obsažený průvod při trvajícím processu doveden býti má	C. XIX. až XXII.
O svědčích	C. XXIII. až XLIV.
O svědčích z měst a jak svědomí jich přijímány býti mají	C. XLV. až LXVI.
Které osoby svědčiti nemohau	D. I. až VIII.
O falešných svědčích	D. IX. až XIV.
O vedení svědkův ad perpetuum rei memoriam, to jest pro budoucí pamět neboližto pro smrt	D. XV, XVI.
Jak svědomí těch svědků, kteří pro nedostatek zdraví při dekách zemských postaviti se nemohau, přijímána býti mají	D. XVII.
	D. XVIII.

- O svědomí kverkův aneb horníkův D. XIX.
- O přísaze svědkův D. XX, XXI.
- O přísaze chromého člověka D. XXII.
- O položení a vydání listovních instrumentův D. XXIII. až XXVII.
- O přísahách a vykonávání jich D. XXVIII. až XXXII.
- O staném právu D. XXXIII. až XLII.
- O ortelích, nálezech a výpovědech, kteréž se po rozeznání pře vynášejí } D. XLIII. až LII.
E. I. až XV.
- Notule řezané cedule za příčinou dědictví E. XVI.
- Odpověď na takovou řezanou ceduli, kdež o dědictví činiti jest E. XVII.
- Notule žaloby neb obvinění na předešlou ceduli řezanou učiněné E. XVIII.
- Notule žaloby, kdež svědkův potřebí jest a žádné řezané cedule před rukama není E. XIX.
- Notule obeslání E. XX.
- O kanceláři, a které věci při kanceláři řízeny býti mají F. I. až VII.
- O některých věcech, kteréž ke dekám zemským náležejí, a postranním jich pořadu práva F. VIII. až XV.
- O saudu zemském menším a kdo na něm sedati mají F. XVI. až XXI.
- O saudu purgkrabském F. XXII. až XXVIII.
- O saudu škodním, který při dekách zemských před úředníky menšími držán bývá F. XXIX. až XXXVIII.
- O saudu komorním F. XXXIX. až XLIX.
- O saudu dvorském anebo manském neb lenním F. L. až LXXII.
- O appellacích F. LXXIII.
- O naučeních a revisích F. LXXIV. až LXXXIII.
- O věcech, jak se dáleji po rozsudcích a veypovědech chovati náleží, též o vedení práva po rozsudcích G. I. až VII.
- O obhajování práva G. VIII. až X.
- Řád práva vedení po rozsudcích o dědictví aneb o dluhy G. XI. až XXVII.
- O zatykačích G. XXVIII. až XLVII.
- O vedení práva po zápisích, které se na uvázání s komorníkem od desk zemských vztahuje G. XLVIII. až LI.
- O vedení práva, kteréž po zápisích konáno býti má, v nichž se činže nebo platy obsahují a vedle práv českých platy komorní jmenují G. LII. až LX.
- O vyrukování komorníka na uvázání H. I. až VI.
- O stavuňcích H. VII.
- O úřadu desk zemských I. I, II.
- O menších úředních a jiných služebních desk zemských I. III.
- O relacích, kteréž ke dekám zemským vycházejí I. IV, V.

- Jak se vkladové do desk zemských činiti mají I. VI. až XIX.
- O odpořích I. XX. až XXXVI.
- O vizáčích I. XXVII.
- O smlauvách trhových, též jiných smluv do desk zemských kladení K. I. až VI.
- O zpravách K. VII.
- O zpravě zemské K. VIII. až XX.
- Řád práva vedení pro nezpravu zemskou a jiné nezpravy K. XXI, XXII.
- O zpravách listovních K. XXIII. až XXVI.
- O zpravách statkův zápisných a manských K. XXVII, XXVIII.
- O zápisích zástavních a veyplatních, na statky dědičné se vztahujících K. XXIX. až XXXVI.
- O veyplatách statkův K. XXXVII. až XLI.
- O zápisích dlužních a rukojemství L. I. až XXI.
- O placení dluhův, kteří větší jsau nežli dlužník svého statku nebo jmění má L. XXII. až XXVI.
- O dlužení se sirotkův a těch, jichžto rodičové ještě živi zůstávají L. XXVII. až XXXIII.
- O dlužích ze hry pocházejících L. XXXIV.
- O lichevních a jiných zapověděných smlouvách { L. XXXV.
M. XVI.
- O propůjčení a svěřeni rozličných věcí krom peněz M. XVII. až XIX.
- O věcech k věrné ruce a k ostřihání daných a poručených M. XX. až XXIV.
- O hamfeštích M. XXV, XXVI.
- O věnách a jiných právních věcech, manželství se dotýkajících M. XXVII. až XLVI.
- O poručenství N. I. až XX.
- O nápadích a dědictví, a předně o nápadích z posledního pořízení neb kšaftu pocházejících O. I. až XX.
- Co rodičové, otec neb matka, dětem svým ženatým neb vdaným kšaftem zanechatí jsau povinni a o zbavení dědictví dětí jich O. XXI. až XXVIII.
- O nápadích statkův lidí, bez pořízení z světa sešlých O. XXIX. až XXXVI.
- O třetím počtu těch, kteříž na poboční linii zpříznění jsau a latině *collaterales* se jmenují O. XXXVII. až L.
- O nedílných statecích a o společnicích P. I. až III.
- O rozdílech jak se činiti mají P. IV. až XX.
- O promlčení práva P. XXI. až XXIX.
- O nepřechovávání lidí cizích poddaných a právu pánův nad svými poddanými, též služebníky a úředníky Q. I. až XXI.
- O dlužení se lidí poddaných Q. XXII.
- O úředních a služebních Q. XXIII. až XXIX.
- O záповědi gruntův Q. XXX, XXXI.

O zájmu dobytčův	Q. XXXII. až XXXVII.
O meznících a právu jich, též i o hranicích zemských	Q. XXXVIII, XXXIX.
O plavení dříví a jak se v tom zachovávati má	Q. XL. až XLV.
O toku vody a řekách	Q. XLVI, XLVII.
O myslivostech	Q. XLVIII. až LVII.
O ručnicích a právu jich nošení a užívání	O. LVIII. až LXV.
O právu a způsobu krčem a hospod	Q. LXVI, LXVII.
O Židech jak dalece právo mají v království Českém handlovati	Q. LXVIII, LXIX.
O útrpném právu a pokutách na čest a hrdlo se vztahujících, a kterak by se hejtmáné krajští v příčině ujistování se s těmi osobami a při útrpném právu chovati měli	R. I. až V.
O právu útrpném, a zvláště o trápení	R. VI. až XXVII.
O gleytich	R. XXVIII. až XXX.
O veystupcích některých a o přečinění	R. XXXI. až XXXIII.
× O moci a co moc jest, o propadení cti, hrdla a statku a o moci zjevné	S. I.
O odpovědnících a těch, kteří poddanosti v dědičném Našem království Českém zhoštění jsauce, práva a spravedlnosti své ne právem ale mocí vyhledávají a míti chtějí	S. II. až IX.
O těch, kteří se proti Nám neb Naším dědicům, budaucím králům, v službách vojenských potřebovati dají	S. X. až XII.
O zprotivilých lidech poddaných	S. XIII, XIV.
× O moci, která se za zjevnau nepokládala a proto až posavad druhau mocí se jmenovala	S. XV. až XX.
× O mordech	T. I. až XXX.
O nákeřnicích a zlodějích	T. XXXI. až XXXV.
O cedulích zrádných	T. XXXVI, XXXVII.
× O nářku cti a hanění	V. I. až XV.
O pychu a co se tím proviněním rozumí	W. I.
O veytržnosti a které věci k tomu přečinění přináležejí	W. II. až IV.
× O uvázání se v statky bezpravně	W. V. až VII.
O neřádném a rozpustilém obcování a životu	X. I. až V.
O žebrácích, povalecích, chodecích nebo země-tuláčích	Y. I. až XIV.
O pokutě těch, kteří by cizí lidi poddané bez příčiny do vazby brali a je u vězení zdržovali	Z. I. až VI.

Register

der Tituln, so in dieser Vernewerten Landes-Ordnung zu finden.

Tituli vom Jure publico.

Von der Erb-Succession im Königreich Böhaimb	A. I.
Von der Erbhubigung	A. II.
Von dem Jurament und Eid des Königs	A. III.
Von Land-Tägen und wie dieselbige gehalten werden sollen	A. IV. bis VIII.
Von Bestellung der Kön. Land-Nembter und dem Land-Recht	A. IX. und X.
Von der Gebühr und Schuldigkeit der Inwohner des Königreichs Böhaimb in Sachen, so den Krieg betreffen	A. XI. und XII.
Von Verbündnussen und Conspirationen	A. XIII.
Von Jahrmärkten, Schlössern und Bestungen, auch Aufrecht- und Steigerung des Holz und Mauten	A. XIV.
Von Nobilitationen und Wappenbriffen	A. XV. und XVI.
Von confiscirten Gütern und Blaiten	A. XVII. und XVIII.
Von Belehnung und Annehmung der Außländer in das Königreich	A. XIX. und XX.
Von Bergwerken und Mützen	A. XXI.
Von denen Privilegiis wegen alienation der zum Königreich gehörigen Güter	A. XXII.
Von der Religion	A. XXIII.
Vom Geistlichen Stand	A. XXIV.
Von Vereißerung der Geistlichen Güter	A. XXV. und XXVI.
Vom Andern Stand des K. Böh. Rämbslich vom Herren-Stand	A. XXVII.
Von denen Herzogen, Fürsten, Hoch- und Wohlgebornen, und denen, so Wir in den Alten Herren-Stand des Königreichs Böhaimb absonderlich erhoben	A. XXVIII. bis XXX.
Vom dritten Stand des Königreichs Böhaimb, als Rämbslich vom Ritter-Stand, und wie derselbe in das Land-Recht neben dem Herren-Stand genommen werden sol	A. XXXI.
Von der Session in- und auffer des Land-Rechtens	A. XXXII. und XXXIII.
Vom Vierten Stand des Königreichs Böhaimb, als Rämbslich von den Stäten	A. XXXIV. und XXXV.
Von Unsern Königlichen Landes-Nembtern	A. XXXVI. bis XLI.
Vom Eid des Obristen Burgkrafen zu Prag, auch anderer Obristen Land-Officirer und Königlicher Beampten	A. XLII. und XLIII.

Das Jurament und Eid, welchen ein jeder Königl. Rath und Land-Rechts-Beyfizer auß dem Herren- und Ritter-Stand zu leisten schuldig	A. XLIV.
Der Eid Unserer Königl. Rath und Beyfizer Unserer Königl. Camer-, Hof- und Lehen-Rechtens	A. XLV.
Unser Hauptmans auff dem Prager Schloß Eid	A. XLVI.
Der Eid Unserer Obristen Münzmeisters	A. XLVII.
Von der Kraiß-Haubtleut Eid und Ambt	A. LXVIII.
Vom Königlichem Procurator, und absonderlich von seinem Eid und Ambt	A. XLIX.

Folgen die Tituli von denen unterschiedenen Tribunalien des Königreichs, und denen Processen, so vor denselben gehalten (Jus privatum, u. zw. die Judicialia).

Vom größern Land-Recht	B. I. bis IX.
Welche Sachen vor das größere Land-Recht gehören	B. X. und XI.
Von denen aufgeschniteneu Zetteln, so vor Anfang des Process bey dem Land-Recht gebräuchlich	B. XII. bis XIV.
Von Verträgen und Vergleichungen	B. XV. bis XVII.
Von Citationen und Klagliellen	B. XVIII. bis XX.
Von Uberraich-, Insinuir- und Exequirung der Citation oder Bescheidung	B. XXI. und XXII.
Was bey Stell- und Uebergebung der Klage- und Citation in acht zu nehmen, damit die Exceptiones (dadurch vor diesem der Pähon- oder Obeslani aufgehoben oder für unbillig erkent worden) verhütet, und wie dieselbe Exceptiones mit denen Dilatorischen und Peremptorischen Exceptionen übereinkommen	B. XXIII. bis XLVII.
Von Cautionen und Fürstand	B. XLIII. bis XLVII.
Von denen Procuratoren	B. XLVIII. bis LX.
Von denen Schriftlichen Processen	C. I. bis V.
Wie nach der Klage mit denen Schriften zu verfahren	C. VI. bis XI.
Von der Replica und Antwort des Klägers auff des Beklagten Exceptionsschrift	C. XII. bis XIV.
Von der Duplica, und was sonst auff die Replica erfolgen sol	C. XV. bis XVIII.
Was nach der Duplica für Schriften zuzulassen	C. XIX. bis XXII.
Tituli, so in sich begreifen, wie und wann der in denen Schriften angezogene Beweis bey wehrendem Process verführt werden soll	C. XXIII. bis XLIV.
Von Zeugen	C. XLV. bis LXV.
Von Zeugen auß denen Stäten, wie derselben Zeugnuß aufgenommen werden sollen	D. I. bis VIII.
Welche Personen nicht zeugen können	D. IX. bis XIV.

Von falschen Zeugen	D. XV. und XVI.
Von Zeugenführung ad perpetuam rei memoriam, das ist, zu künftiger Gedächtnuß	D. XVII.
Wie die Zeugnuß der jenigen, so ihres Leibs Ungelegenheit halber bey der Land-Tafel nicht erscheinen können, aufzunehmen	D. XVIII.
Vom Zeugnuß der Gewerck- oder Bergfleuthe	D. XIX.
Von dem Jurament der Zeugen	D. XX. und XXI.
— — eines krummen und gebrechlichen Menschens	D. XXII.
Von Exhibir- u. Herausgebung d. schriftl. Urkunden	D. XXIII. bis XXXVII.
Von Widersetzungen und Juramenten	D. XXVIII. bis XXXII.
Vom Erstandenen Recht	D. XXXIII. bis XLII.
Vom Urtheiln und Rechtsprüchen, so auff Erkantnuß der Sache gesprochen werden	D. XLIII. bis E. XV.
Notul eines aufgeschniteneu Zetels in Sachen eine Erbschaft betreffend	E. XVI.
Antwort auff dergleichen aufgeschniteneu eine Erbschaft betreffenden Zetel	E. XVII.
Notul einer Klage auff vorgangenen aufgeschn. Zetel	E. XVIII.
Notul einer Klage, da Zeugen vornöthigen und kein aufgeschnitener Zetel vorhanden	E. XIX.
Notul einer Bescheidung oder Citation	E. XX.
Von der Causley und was für Sachen daselbst zu tractirn	F. I. bis VII.
Von ehlichen Sachen, so für die Land-Tafel gehören, und derselben Extraordinari Process	F. VIII. bis XV.
Vom kleinern Land-Recht	F. XVI. bis XXI.
Von dem Burggraf-Ambt	F. XXII. bis XXVIII.
Von dem Schaden-Recht, so man vor denen Unter-Ambleuten bey der Land-Tafel zu halten pflegt	F. XXIX. bis XXXVIII.
Von dem Cammer-Rechten	F. XXXIX. bis XLIX.
Von dem Hof- oder Lehen-Recht	F. L. bis LXXXII.
Von dem Appellation-Rath	F. LXXXIII.
Von Belernungen und Revisionen	F. LXXXIV. bis LXXXVIII.
Folgen nunmehr die Titul, wie es sonst ferner nach denen gesprochenen Urtheiln zu halten, und von denen Executions-Processen	G. I. bis VII.
Von Schutz und Handhabung des Rechts	G. VIII. bis X.
Was gestalt man sich nach denen Rechtsprüchen, bey der Einführung wegen der Erbgründe wie auch der Schulden halber zu verhalten	G. XI. bis XXVII.
Von Stechbriffen	G. XXVIII. bis XLVII.
Von Führung des Executions-Proceß vermög einer Verschreibung, so auff die Einführung mit dem Cammerling von der Land-Tafel gerichtet ist	G. XLVIII. bis LI.

Von der Execution, so auf die Verschreibungen, darinnen Zinse oder Gülte (welche nach Böhaimbischen Rechten Cammer-Zinsen genant werden) begriffen, ergehen sol	G. LII. bis LX.
Von Verbürgung des Cämmerlings	H. I. bis VI.
Von Kummer und Arrest	H. VII.

Folgen die Tituli von der Land-Tafel als denen Archiven des R. Böhaimb.

Von Ordnung der Land-Tafel	I. I. und II.
Von denen Unter-Officirern und andern Dienern bey der Land-Tafel	I. III.
Von Relationen, so zur Land- und Hof-Tafel geschehen	I. IV. und V.
Wie die Einverleibung in die Land-T. beschehen sollen	I. VI. bis XIX.
Von denen Widersprüchen, welche Böhaimbisch Odporý genant werden	I. XX. bis XXVI.
Von denen Visen	I. XXVII.

Im Andern theil

wird gehandelt von denen Conträceten, folgendß von denen Leibgedungen, Fürmündschafften, Successionen, Erbschafften oder Theilungen, Verjährungen und andern unterschiedenen Rechten und dan endlich von denen Peinlichen Sachen.

Erstlich von denen Kauffs-Conträceten und deren, auch anderer Conträceten Einverleibung in die Land-T.	K. I. bis VI.
Von denen Gewöhren, Böhaimbisch Zpravy genant	K. VII.
Von der Landes-Gewöhr	K. VIII. bis XX.
Mit was Ordnung das Recht wegen des Landes-Ungewöhr und anderer Gewöhr geführt werden solle	K. XXI. und XXII.
Von denen jenigen Gewöhren, so mit Briffen zu geschehen pflegen	K. XXIII. bis XXVI.
Betreffend die Gewöhr w. d. Pfand- oder Lehen-Gütter	K. XXVII. und XXVIII.
Von Verschreib- und Verpfandung der Erbgütter	K. XIX. bis XXXVI.
Von Auflösung der Gütter	K. XXXVII. bis XLI.
Von Schuld-Verschreibungen und Bürgschafften	L. I. bis XXI.
Von Bezahlung derjenigen Schulden, die sich höher als der Schuldner Vermögen erstrecken	L. XXII. bis XXVI.
Von Einschuldigung der Waisen, und der jenigen, deren Väter noch im Leben seyn	L. XXVII. bis XXXIII.
Von denen Spilgeldern	L. XXXIV.
Von Wucherlichen und andern verbotenen Contracten	L. XXXV. bis M. XVI.
Von denen jenigen Sachen, so außser Geld zu gebrauchten, aufgesehen werden	M. XVII. bis XIX.
Von denen jenigen Sachen, so zu treuen Händen in eines Verwahrung zugestellt werden	M. XX. bis XXIV.
Von denen Handfesten	M. XXV. und XXVI.

Tituli von denen Leibgedungen, Fürmündschafften, Successionen und andern unterschiedenen Rechten.

Von Leibgedungen und andern Rechten, so die Gerathen angehen	M. XXVII. bis XLVI.
Von der Fürmündschafft	N. I. bis XX.
Folget das Jurament, so ein jeder Fürmund leisten sol	N. XX.
Von denen Successionen und Erbschafften, und Erstlich von denen jenigen Successionen, so auß einem Testament geschehen	O. I. bis XX.
Was ein Vatter oder Mutter ihren Ehelichen Kindern im Testament zu lassen schuldig, und von der Exhereditation und Enterbung der Kinder	O. XXI. bis XXVIII.
Von Successionen und Anfallen der jenigen Gütter, so ohne Testament mit Tod abgehen	O. XXIX. bis XXXVI.
Dritter Ordo deren, so auff der Seiten-Lini verwant seyn, und zu Latein Collaterales genant werden	O. XXXVII. bis L.
Von ungetheilten Güttern und denen, so in einer Gemeinschaft stehen	P. I. bis III.
Von denen Theilungen, wie dieselbe geschehen sollen	P. IV. bis XX.
Von Präscriptionen und Verjährungen	P. XXI. bis XXIX.

Folgen nunmehr die Tituli, von Andern unterschiedenen Rechten und Gerechtigkeiten.

Von nicht-Auffhaltung frembder Herren Untertanen und dem Recht der Herren gegen ihre Untertanen, auch derselben Dienern und Beambten	Q. I. bis XXI.
Von Einschuldigung der Untertanen	Q. XXII.
Von denen Amtleuthen und Dienern	Q. XXIII. bis XXIX.
Von dem Recht, einem andern seinen Grund und Boden zu verbieten	Q. XXX. und XXXI.
Von Eintreibung und Pfändung des Viechß	Q. XXXII. bis XXXVII.
Von denen Gräng- und Rainsteinen und derselben Recht, wie auch den Land-Grängen	Q. XXXVIII. und XXXIX.
Von Flözung des Holzßes und wie es damit gehalten werden sol	Q. XL. bis XLV.
Von den Wasserflüssen	Q. XLVI. und XLVII.
Von der Jagt-Gerechtigkeit und dem Wehdwerck	Q. XLVIII. bis LVII.
Von Büchßen und Röhren und dem Recht, dieselbe zu tragen und zu führen	Q. LVIII. bis LXV.
Von dem Recht, Krätßmar und Wirthshäuser zu halten	Q. LXVI. und LXVII.
Von denen Juden und wie weit sie berechtigt, in dem Königreich Böhaimb zu contrahirn	Q. LXVIII. und LXIX.

Folgen nunmehr die Tituli von denen Feinlichen Sachen.

Von Criminal-Sachen und wie sich darinnen die Kraiß-Hauptleuthe und Grundherren, wegen Bergwiffigung der Personen und deß erforslichen Gerichts halber zu verhalten	R. I. bis V.
Vom Feinlichem Gericht und insonderheit von denen scharffen Fragen	R. VI. bis XXVII.
Von denen Glaitten	R. XXVIII. bis XXX.
Von denen Delictis und Verbrechen	R. XXXI. bis XXXIII.
Folgen die Tituli, so theils in voriger Landes-Ordnung von denen Delictis zu finden. Von Gewalt und was Gewalt ist, und von Verlust Leib, Ehr und Gutz.	
Von öffentlicher Gewalt	S. I.
Von denen Abfagern und denen jenigen, welche, nachdem sie der Untertänigkeit im Königreich Böhaim loß gezeht, ihre Zu- und Ansprüche nicht mit Recht, sondern Gewalt suchen und außüben wollen	S. II. bis IX.
Von denen, so sich wider den König oder dero Erben, Nachkommende Könige, in Kriegs-Bestallung einlassen	S. XI. bis XII.
Von widerwertigen und Rebellischen Untertanen	S. XIII.
Von der Gewalt, so nicht für öffentliche Gewalt gehalten und dahero die andere Gewalt bißhero genant worden	S. XV. bis XX.
Von Mord und Todschlagen	T. I. bis XXX.
Von denen Strassen-Raubern und Dieben	T. XXXI. bis XXXV.
Von Famoslibellen oder Schmähschriften	T. XXXVI. bis XXXVIII.
Von Injurien, Ehrensachen und Schmähworten	V. I. bis XV.
Von dem Hochmuth und was unter diesem Verbrechen verstanden	W. I.
Von dem Träbel, und was für Fälle zu diesem Verbrechen gehören	W. II. bis IV.
Von eigenmächtiger unrechtmessiger Einführung in die Gütter	W. V. bis VII.
Von dem unordentlichem Wandel und Leben	X. I. bis V.
Von denen Bettlern, Faulenzern und Landstörchern	Y. I. XIV.
Von Straff derjenigen, so einem andern seine Untertanen ohne Ursach einziehen und in gefänglicher Haft halten	Z. I. bis VI.

REV15

R 197

R 1981

R 1985

ÚK PrF MU Brno

3 1 2 9 5 0 7 3 8 9

584-